

มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการทารุณสัตว์

นางสาวฉันทวรรณ ไรจนโรวรรณ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2551

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

LEGAL MEASURES FOR THE PREVENTION OF CRUELTY TO ANIMALS

Miss Thanvarat Rojanarowan

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws Program in Laws

Faculty of Law

Chulalongkorn University

Academic Year 2008

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการทารุณสัตว์

โดย

นางสาวธันว์รัตน์ โรจนโรวรรณ

สาขาวิชา

นิติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์มัทยา จิตติรัตน์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้มหาวิทยาลัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

..... คณบดีคณะนิติศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ธิดิพันธุ์ เชื้อบุญชัย)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ไชยยศ เหมะรัชตะ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์มัทยา จิตติรัตน์)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(อาจารย์ ดร. ชัชชม อรรถภิญโญ)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(นายสุเทพ ยิ้มละมุล)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายสัตวแพทย์ ดร. สุานิสร์ ดำรงค์วัฒนโกศล)

4886235234 : MAJOR LAWS

KEY WORD : LEGAL MEASURES / PREVENTION / CRUELTY / ANIMALS

THANVARAT ROJANAROWAN : LEGAL MEASURES FOR THE PREVENTION
OF CRUELTY TO ANIMALS. THESIS PRINCIPAL ADVISOR : ASSO. PROF.
MATTHAYA JITTIRAT, 341 pp.

The cruelty to animals is behavior of person which does or omits to do any act which causes the suffering and/or dead without any necessary or probable cause. The act of cruel to animal made them very painful and suffered. This act reflects the low moral of the people in a society, therefore cruelty to animal behavior should not happen in civilized social.

In case of Thailand, there were such provisions in section 381 and section 382 in the Petty Offended of the Criminal Code, however the author found that such provisions are uncover and uncertainty to protect and prevent act of cruelty to animals because it has lack of suitable mechanism and measure, therefore *sui-generis* provision has to be adopt like in every other countries. However, Thailand, nowadays, are drafting the Act on Cruelty to Animal Prevention and the Welfare of Animals B.E. ... to protect animal for such yet from the study which comparing the legal provisions of foreign country, the author found that the draft has to be amended and added certain legal issues especially the definition of the cruelty behavior and any legal sanction other than criminal sanction measure as in foreign country to make the legal provision concerning the cruelty to animals suitable and consistence with the international standard.

Field of Study :Laws..... Student's Signature :
Academic Year :2008..... Principal Advisor's Signature :

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความสะดวกตากรุณาอย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์มีทยา จิตติรัตน์ ที่ได้กรุณาให้ความอนุเคราะห์รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ และได้สละเวลาในการให้คำปรึกษา ตรวจสอบร่างวิทยานิพนธ์ ตลอดจนให้คำแนะนำ และข้อคิดเห็นต่างๆ ที่เป็นประโยชน์อย่างมากแก่ผู้เขียน

ขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์ไชยยศ เหมะรัชตะที่ได้กรุณารับเป็น ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร. ชัชชม อรรถภิญญ์ ท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายสัตวแพทย์ ดร. สุวานิสร์ ดำรงวัฒนโกคิน และคุณสุเทพ ยิ้มละมุล ผู้อำนวยการกองนิติการ กรมปศุสัตว์ ที่กรุณาสละเวลารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ตลอดจนให้คำปรึกษา ตรวจสอบร่าง วิทยานิพนธ์ และให้คำแนะนำในการแก้ไขข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณนายกฤตดิคุณ แจ่มสุทิมล นิติกร 7 ว กลุ่มกฎหมายและระเบียบด้านการปศุสัตว์ กองนิติการ กรมปศุสัตว์ เจ้าหน้าที่ของสมาคมป้องกันการทารุณแห่งประเทศไทย และเจ้าหน้าที่ของสมาคมพิทักษ์ไทย(สัตว์) ที่ได้สนับสนุนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์ ฉบับนี้เป็นอย่างยิ่ง ขอขอบคุณนางสาวสุมาลี จำเริญ นิติกร 5 กลุ่มกฎหมายและระเบียบด้านการปศุสัตว์ กองนิติการ กรมปศุสัตว์ รุ่นพี่ของผู้เขียนที่ให้คำแนะนำด้านการทำวิทยานิพนธ์ และขอบคุณพี่ๆ เพื่อนๆ ของผู้เขียนที่ได้ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจอย่างดียิ่งให้แก่ผู้เขียน ตลอดระยะเวลาของการศึกษา

ท้ายที่สุดนี้ ผู้เขียนขอขอบพระคุณบิดา มารดา ผู้ซึ่งทุ่มเทกำลังกายกำลังใจและ ให้โอกาสแก่ผู้เขียนมาโดยตลอดโดยเฉพาะด้านการศึกษา และสมาชิกทุกคนในครอบครัวของผู้เขียน ที่ได้ให้การสนับสนุนในทุกๆ ด้าน รวมทั้งให้ความรัก ความเข้าใจ และกำลังใจแก่ผู้เขียน เสมอมา จนทำให้การศึกษาของผู้เขียนและวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี โดยอย่างยิ่งเฉพาะนางสาวธันวดี โรจนโรวรรณพี่สาวของผู้เขียนที่ให้ความช่วยเหลืออย่างเต็มที่ในการตรวจ พิสูจน์อักษรและให้ความเห็นเกี่ยวกับการเขียนวิทยานิพนธ์ของผู้เขียน ทั้งนี้ ประโยชน์และคุณค่าของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอมอบแต่บิดา มารดา และคณาจารย์ทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอน และให้ความรู้แก่ผู้เขียน หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีข้อบกพร่องประการใด ผู้เขียนขอรับไว้แต่เพียงผู้เดียว และขออภัยมา ณ โอกาสนี้ด้วย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	9
1.3 สมมุติฐานของวิทยานิพนธ์.....	9
1.4 ขอบเขตการวิจัย.....	10
1.5 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	10
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	11
2 การทารุณสัตว์และการป้องกันการทารุณสัตว์.....	12
2.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการทารุณสัตว์.....	13
2.1.1 ความหมายการทารุณสัตว์.....	14
2.1.2 รูปแบบของการทารุณสัตว์.....	18
2.1.3 สาเหตุของการทารุณสัตว์.....	22
2.1.4 ผลกระทบจากการทารุณสัตว์.....	27
2.2 ลักษณะของการทารุณกรรมสัตว์.....	32
2.2.1 ลักษณะและตัวอย่างของการทารุณกรรมสัตว์ในต่างประเทศ.....	32
2.2.1.1. ลักษณะการทำร้ายร่างกายและ/หรือ	
ฆ่าสัตว์โดยไม่มีเหตุอันสมควร	32

บทที่	หน้า
2.2.1.2. ลักษณะของการละเลย ไม่เอาใจใส่ดูแลสัตว์.....	35
2.2.1.3 ลักษณะของการใช้สัตว์อย่างทารุณโหดร้าย เพื่อประโยชน์ของตนเองหรือผู้อื่น	36
2.2.2 ลักษณะและตัวอย่างของการทารุณกรรมสัตว์ในประเทศไทย.....	44
2.2.2.1 ลักษณะการทำร้ายร่างกายและ/หรือ ฆ่าสัตว์โดยไม่มีเหตุอันสมควร.....	45
2.2.2.2. ลักษณะของการละเลย ไม่เอาใจใส่ดูแลสัตว์.....	48
2.2.2.3 ลักษณะของการใช้สัตว์อย่างทารุณโหดร้าย เพื่อประโยชน์ของตนเองหรือผู้อื่น	49
2.3 แนวความคิดเกี่ยวกับสถานะภาพของสัตว์และ การป้องกันการทารุณสัตว์.....	54
2.3.1 วิวัฒนาการและแนวความคิดเกี่ยวกับสถานะภาพของสัตว์ในสังคม.....	55
2.3.1.1 ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสัตว์.....	55
2.3.1.2 แนวความคิดเกี่ยวกับสถานะภาพของสัตว์ในสังคม.....	59
2.3.1.3 แนวคิดเรื่องสิทธิสัตว์ (Animal Right) และ สวัสดิภาพสัตว์ (Animal Welfare).....	75
2.3.2 พัฒนาการของแนวความคิดต่อการป้องกัน การทารุณสัตว์ในสังคม.....	80
3 แนวความคิดทางกฎหมายและวิวัฒนาการของ กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์.....	86
3.1 แนวความคิดและพัฒนากฎหมายของบทบัญญัติกฎหมาย ป้องกันการทารุณสัตว์.....	87
3.1.1 แนวความคิดทางกฎหมายเกี่ยวกับสถานะภาพของสัตว์.....	88
3.1.1.1 แนวความคิดทางกฎหมายเกี่ยวกับสถานะภาพ ของสัตว์ในสังคมตะวันตก.....	88
3.1.1.2 แนวความคิดทางกฎหมายเกี่ยวกับสถานะภาพ ของสัตว์ในสังคมไทย.....	99

3.1.2	พัฒนาการของกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์.....	104
3.2	วิวัฒนาการของกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการทารุณสัตว์.....	115
3.2.1	วิวัฒนาการของกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ ในประเทศอังกฤษ.....	118
3.2.2	วิวัฒนาการของกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ ในประเทศสหรัฐอเมริกา.....	121
3.2.3	วิวัฒนาการของกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ ในประเทศไทย.....	127
4	กฎหมายและมาตรการในการป้องกันการทารุณสัตว์ ของต่างประเทศและประเทศไทย.....	132
4.1	กฎหมายว่าด้วยการป้องกันการทารุณสัตว์.....	133
4.1.1	จุดมุ่งหมายในการบัญญัติกฎหมาย.....	135
4.1.2	สาระสำคัญของกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์.....	138
4.1.2.1	การกำหนดประเภทของสัตว์ที่ได้รับความคุ้มครอง.....	138
4.1.2.2	ลักษณะของการทารุณกรรมสัตว์.....	142
4.1.2.3	บทบังคับของกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์.....	170
4.1.2.3.1	โทษสำหรับความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์.....	170
4.1.2.3.2	มาตรการอื่นที่นำมาใช้สำหรับ ความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์.....	174
4.1.2.4	กระบวนการบังคับใช้กฎหมาย.....	188
4.1.2.4.1	หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบใน การบังคับใช้กฎหมาย.....	189
4.1.2.4.2	พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ.....	190
4.1.2.4.3	อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามกฎหมาย.....	191

4.1.2.4.4	การรายงานกรณีที่สงสัยว่ามีกรกระทำ ความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์โดยสัตวแพทย์.....	194
4.1.2.4.5	ความผิดที่เกี่ยวข้องอันเกิดจาก การบังคับใช้กฎหมาย.....	195
4.2	ร่างพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรม และการจัดสวัสดิภาพสัตว์ในประเทศไทย.....	197
4.2.1	จุดมุ่งหมายในการบัญญัติร่างพระราชบัญญัติป้องกัน การทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์.....	198
4.2.2	สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรม และการจัดสวัสดิภาพสัตว์.....	199
5	วิเคราะห์กฎหมายและร่างพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรม และการจัดสวัสดิภาพสัตว์กับกฎหมายต่างประเทศ.....	209
5.1	วิเคราะห์แนวความคิดทางกฎหมายเกี่ยวกับ การป้องกันการทารุณสัตว์.....	209
5.2	วิเคราะห์บทบัญญัติกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการทารุณสัตว์.....	220
5.2.1	การกำหนดประเภทของสัตว์ที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย.....	220
5.2.2	การกระทำที่ถือเป็นการทารุณกรรมสัตว์อื่นมีความผิดตามกฎหมาย	224
5.2.3	สภาวะทางจิตใจของผู้กระทำที่ก่อให้เกิดความรับผิดชอบ	234
5.2.4	การกระทำที่ได้รับการยกเว้นจากกฎหมาย (เหตุยกเว้นความผิด)....	239
5.2.5	บทบังคับของกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์.....	240
5.2.5.1	โทษสำหรับความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์.....	240
5.2.5.2	มาตรการอื่นที่นำมาใช้สำหรับ ความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์.....	244
5.2.6	การบังคับใช้กฎหมาย.....	250

บทที่	หน้า
5.3 วิเคราะห์ร่างพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและ การจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ.....	254
5.3.1 การกำหนดประเภทของสัตว์ที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย.....	257
5.3.2 ลักษณะของการกระทำที่เป็นการทารุณกรรมสัตว์ อันมีความผิดตามกฎหมาย.....	261
5.3.3 การกระทำที่ได้รับการยกเว้นจากกฎหมาย (เหตุยกเว้นความผิด).....	271
5.3.4 บทบังคับของกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์.....	273
5.3.5 การบังคับใช้กฎหมาย.....	283
6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	289
6.1 บทสรุป.....	289
6.2 ข้อเสนอแนะ.....	297
รายการอ้างอิง.....	307
ภาคผนวก.....	318
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	341

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	สรุปสถิติการทารุณสัตว์ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปี 1997 ถึง ปี 2006.....	41
2	สรุปจำนวนผู้กระทำความผิดคดีที่เกี่ยวข้องกับ การทารุณสัตว์ในกฎหมายต่างๆ.....	42
3	ตารางเปรียบเทียบบทบัญญัติกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ในต่างประเทศ และบทบัญญัติในร่างพระราชบัญญัติฯ ของประเทศไทย.....	207

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	เปอร์เซ็นต์ของการกระทำความผิด 4 ประเภทระหว่างผู้กระทำความผิด ซึ่งเคยทารุณกรรมสัตว์กับผู้กระทำความผิดซึ่งไม่เคยทารุณกรรมสัตว์.....	30
2	ความเกี่ยวพันกันระหว่างประเภทของการทารุณกรรมที่แตกต่างกัน.....	31
3	เปอร์เซ็นต์ประเภทคดีทารุณกรรมสัตว์ในสหรัฐอเมริกา.....	40
4	จำนวนกรณีของการทารุณกรรมสัตว์ที่เกิดขึ้นแต่ละปีในสหรัฐอเมริกา.....	41
5	จำนวนมลรัฐที่มีบทบัญญัติให้การทารุณสัตว์เป็นความผิดประเภท อุกฉกรรจ์ (Felony) สํารวจถึงเดือนเมษายน ค.ศ. 2006.....	111

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สัตว์เป็นสิ่งมีชีวิตชนิดหนึ่งและถือเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างสมดุลต่อระบบนิเวศวิทยาของโลกให้สามารถดำรงอยู่ได้ โดยสัตว์เป็นองค์ประกอบสำคัญของห่วงโซ่อาหาร (Food Chain) ในฐานะเป็นผู้บริโภคที่ทำให้เกิดการหมุนเวียนหรือการเคลื่อนย้ายของสารอาหารจากพืช (ผู้ผลิต) ไปสู่สิ่งมีชีวิตชนิดอื่นเป็นทอดๆ เกิดเป็นวัฏจักรในระบบนิเวศสัตว์จึงมีความสัมพันธ์และเกี่ยวพันกับทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตในลักษณะของการพึ่งพาหรือส่งผลต่อกันในหลายรูปแบบ มนุษย์เองก็มีความสัมพันธ์กับสัตว์เช่นเดียวกัน โดยในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์นั้นมีมาตั้งแต่อดีตกาลนับแต่มนุษย์และสัตว์ได้กำเนิดมาในโลก กล่าวคือ

เมื่อมนุษย์เกิดขึ้นสิ่งแรกที่ต้องการก็คืออาหารเพื่อนำมาบริโภคให้สามารถดำรงชีวิตและเจริญเติบโตต่อไปได้ อาหารที่มนุษย์ใช้บริโภคในระยะแรกมาจากอาหารที่สามารถหาได้จากธรรมชาติรอบตัวซึ่งบางอย่างมาจากพืชและบางอย่างมาจากสัตว์ที่มนุษย์ล่าหรือจับมาได้ ในสมัยโบราณอาหารของมนุษย์สามารถหาได้ง่าย ต่อมาอาหารก็ค่อยน้อยลงและหายากขึ้นด้วยความจำเป็นของการหาอาหารในการดำรงชีพและการปรับตัวเพื่อความอยู่รอด ทำให้มนุษย์ต้องเดินทางไปหาอาหารในที่ไกลออกไปหรืออพยพตามฝูงสัตว์ที่เป็นแหล่งอาหารไปเรื่อยๆ เกิดความลำบากในการหาอาหาร มนุษย์จึงเริ่มรู้จักการเพาะปลูก เริ่มมีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง มีการด้อนสัตว์ที่จะใช้เป็นอาหารแทนการตามล่าสัตว์ เริ่มนำสัตว์ป่ามาเลี้ยงไว้เป็นอาหารและมีการปรับปรุงสายพันธุ์อย่างต่อเนื่องจนพัฒนาเป็นการเลี้ยงเชิงพาณิชย์ดังเช่นปัจจุบัน ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสัตว์จึงเริ่มมีความใกล้ชิดกันมากขึ้นจากการที่มนุษย์เริ่มต้นเลี้ยงสัตว์แทนการล่าสัตว์

นั่นเอง สัตว์ชนิดใดที่เลี้ยงให้เชื่องได้และให้ลูกได้ในที่กักขังก็กลายเป็นสัตว์เลี้ยง สัตว์ชนิดใดที่เลี้ยงไม่เชื่องก็จะหลบหนีไปอยู่ในที่อิสระกลายเป็นสัตว์ป่า¹

ด้วยเหตุนี้ ลักษณะของความสัมพันธ์ใกล้ชิดที่เกิดขึ้นระหว่างมนุษย์และสัตว์จึงอยู่ในรูปของการที่มนุษย์นำสัตว์มาใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ โดยในระยะเริ่มแรกเป็นการนำสัตว์มาใช้เป็นอาหารเพื่อการบริโภคเท่านั้น แต่ต่อมามนุษย์ได้มีการนำสัตว์หลายชนิดมาใช้ประโยชน์เพื่อกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการนำสัตว์มาใช้แรงงานแทนแรงงานคน นำสัตว์มาเป็นเพื่อนเพื่อความเพลิดเพลิน นำสัตว์มาใช้ในการแสดงหรือโชว์เพื่อความบันเทิงและในเวลาต่อมาก็กลายเป็นธุรกิจท่องเที่ยวอย่างหนึ่ง หรือนำสัตว์มาใช้ในการทดลองทางวิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษาค้นคว้าวิจัยต่างๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อมนุษย์ในภายหน้า เช่น การใช้สัตว์เป็นตัวทดลองทางการแพทย์เพื่อให้ได้ยารักษาโรคหรือใช้ในการผลิตวัคซีนและเซรุ่มให้มนุษย์ นอกจากนี้ยังมีการนำเอาสัตว์มาใช้เป็นเครื่องนุ่งห่ม เครื่องใช้ หรือผลิตภัณฑ์ต่างๆ จนกระทั่งปัจจุบันการใช้สัตว์ในบางรูปแบบได้ถูกพัฒนาให้กลายเป็นธุรกิจเชิงพาณิชย์ มีผลประโยชน์มูลค่ามหาศาลเข้ามาเกี่ยวข้อง

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าสัตว์จะได้อำนวยประโยชน์กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติรวมถึงมนุษย์ดังที่กล่าวมา แต่จากการที่มนุษย์ได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับสัตว์ในรูปแบบต่างๆ นั้น ทำให้มีสัตว์อยู่จำนวนไม่น้อยที่ถูกมนุษย์บางคนบางกลุ่มปฏิบัติอย่างทารุณ โหดร้าย ปราศจากความเมตตาปราณี โดยพฤติกรรมของการทารุณสัตว์จะมีลักษณะต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม อาทิ การทุบตี การทำร้าย การทรมานในการเลี้ยงดูสัตว์โดยการกักขังไว้ในที่เลี้ยงที่คับแคบหรือการจัดพื้นที่ให้สัตว์อยู่ไม่ถูกกับสภาพแวดล้อมของสัตว์ การฝึกสัตว์การให้สัตว์แสดงเพื่อความบันเทิง และการกีฬาโดยไม่คำนึงถึงสวัสดิภาพสัตว์ ซึ่งจากที่กล่าวมานี้เป็นเพียงตัวอย่างของพฤติกรรมที่ถือว่าการทารุณสัตว์ในสายตาของคนทั่วไปเท่านั้น อนึ่ง สัตว์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความรู้สึกนึกคิด มีชีวิตจิตใจ มีความสามารถในการรับรู้ความสุข ความทุกข์ ความเจ็บปวด และมีความต้องการทางธรรมชาติเช่นเดียวกับมนุษย์ การที่สัตว์ถูกทารุณกรรมโดยฝีมือมนุษย์ผู้ซึ่งถือว่าตนเป็นสัตว์ประเสริฐหรือผู้ที่เจริญแล้วย่อมทำให้สัตว์นั้นได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมานอย่างมากโดยที่สัตว์นั้นไม่สามารถลุกขึ้นมาพูดหรือเรียกร้องใดๆ ได้

¹ นิตยา เลาะห์จินดา, วิวัฒนาการของสัตว์, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์รั้วสีขาว, 2539), 309.

สภาพการณ์ของการทารุณกรรมสัตว์ที่เกิดขึ้นในสังคมมนุษย์พบว่ามีมาตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน จนอาจถือได้ว่าเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นได้โดยทั่วไป และกระจายอยู่แทบทุกแห่งในโลกไม่ว่าจะเป็นประเทศในแถบเอเชีย อเมริกา หรือแม้แต่ในยุโรป โดยการทารุณกรรมนั้นสามารถเกิดขึ้นกับสัตว์ได้ไม่ว่าสัตว์นั้นๆ จะเป็นสัตว์ที่มนุษย์นำมาใช้ประโยชน์หรือเลี้ยงดู หรือเป็นสัตว์ป่าหรือสัตว์ทั่วไปที่ไม่มีเจ้าของ เพียงแต่รูปแบบและลักษณะของการทารุณ รวมทั้งความรุนแรงของการทารุณสัตว์นั้นอาจแตกต่างกันไปตามบริบททางสังคม วัฒนธรรมและวัฒนธรรมของแต่ละสังคมที่มีมุมมองในเรื่องสัตว์อย่างไร

สำหรับสถานการณ์ของการทารุณสัตว์ที่เกิดขึ้นในโลกปัจจุบันสามารถสะท้อนให้เห็นได้จากข่าวตามสื่อต่างๆ รวมทั้งจากการรายงานข้อมูลและสถิติการทารุณสัตว์ของประเทศต่างๆ ในโลก ตัวอย่างเช่น รายงานขององค์กรพิทักษ์สัตว์โลก (WSPA: World Society for the Protection of Animals) พบว่า มีการทารุณกรรมสัตว์กระจายอยู่แทบทุกแห่งในโลกไม่ว่าจะเป็นประเทศในแถบเอเชีย อเมริกา หรือแม้แต่ในยุโรป² หรือกรณีขององค์กรพิทักษ์สัตว์ที่มีชื่อว่า “Pet-Abuse” ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้ทำการสำรวจและจัดทำสถิติการทารุณกรรมสัตว์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกา เช่น การสำรวจคดีทารุณสัตว์ในทุกมลรัฐโดยแบ่งตามประเภทของการทารุณสัตว์ ผลของการสำรวจดังกล่าว พบว่า ในปี 2004 เกิดคดีทารุณสัตว์ในสหรัฐอเมริกา รวมทั้งสิ้น 1,996 คดี มลรัฐฟลอริดา (Florida) มีคดีมากที่สุดจำนวน 87 คดี ในปี 2005 เกิดคดีทารุณสัตว์รวมทั้งสิ้น 1,966 คดี มลรัฐนิวยอร์ก (New York) มีคดีมากที่สุดจำนวน 156 คดี และในปี 2006 มีคดีทารุณสัตว์เกิดขึ้น รวมทั้งสิ้น 2,300 คดี โดยมลรัฐแคลิฟอร์เนีย (California) มีคดีมากที่สุดจำนวน 230 คดี นอกจากนี้ ยังได้มีการสำรวจการทารุณสัตว์ที่เกิดขึ้นในแต่ละปีที่พบในประเทศสหรัฐอเมริกา ผลจากการสำรวจพบตัวเลขของการทารุณสัตว์ในปี ค.ศ. 2000 มีทั้งสิ้น 454 กรณี, ในปี ค.ศ. 2001 มีทั้งสิ้น 591 กรณี, ในปี ค.ศ. 2002 มีทั้งสิ้น 759 กรณี, ในปี ค.ศ. 2003 มีทั้งสิ้น 1037 กรณี, ในปี ค.ศ. 2004 มีทั้งสิ้น 1379 กรณี, ในปี ค.ศ. 2005 มีทั้งสิ้น 2304 กรณี, ในปี ค.ศ. 2006 มีทั้งสิ้น 2663 กรณี และในปี ค.ศ. 2007 มีทั้งสิ้น 1892 กรณี³

² WSPCA. “Animal Cruelty Report,” March 2006.

³ Pet-Abuse. “Animal Abuse Statistics,” November 2007.

สมาคมป้องกันการทารุณสัตว์ในพระราชูปถัมภ์ของประเทศไทย (Royal Society for the Prevention of Cruelty to Animals : RSPCA) เมื่อปี 2004 ได้ทำการสำรวจสัตว์จำนวน 1,043,114 ตัว พบว่า มีสัตว์ที่ไม่ได้รับสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานที่ควรได้จำนวน 68,732 ตัวซึ่งเพิ่มขึ้น 78% มีสัตว์จำนวน 19,352 ตัวที่ไม่ได้เข้าถึงแหล่งน้ำซึ่งเพิ่มขึ้น 96% มีสัตว์จำนวน 2,924 ตัวได้รับความเจ็บปวด ทรมาน จากการกระทำหรือเพิกเฉยซึ่งเพิ่มขึ้น 90% และพบว่าสุนัขมีความเสี่ยงมากที่สุดที่จะไม่ได้รับการดูแลขั้นพื้นฐานซึ่งมีจำนวนถึง 18,334 ตัว สำหรับในปี ค.ศ. 2005 ได้พบ ตัวเลขการกระทำทารุณสัตว์มากขึ้นโดยมีการจับกุมผู้กระทำความผิดเพิ่มขึ้น 13% และมีการตัดสินโทษความผิดฐานทารุณสัตว์เพิ่มขึ้น 20% ขณะที่จำนวนคดีที่ได้รับการแจ้งและมีการสอบสวนเพิ่มขึ้น 6% นอกจากนี้ ได้มีการสำรวจสัตว์ที่เลี้ยงเป็นเพื่อน (pet) เกี่ยวกับการได้รับการดูแลขั้นพื้นฐานพบว่า มีสัตว์เลี้ยงจำนวนมากซึ่งไม่ได้รับการดูแลขั้นพื้นฐานที่ควรได้ มีจำนวนสัตว์ที่มีปัญหาขาดน้ำเพิ่มสูงขึ้น 104% เป็น 25,784 ตัว ส่วนอีกเกือบ 34,337 ตัวไม่ได้รับการรักษาพยาบาลอย่างเหมาะสมซึ่งเป็นตัวเลขสูงเกือบ 70% อีกทั้งมีสัตว์จำนวน 33,308 ตัวที่ไม่ได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีซึ่งเพิ่มสูงขึ้น 68%⁴

จากการศึกษาเบื้องต้น พบว่าในระยะเริ่มแรกปัญหาการกระทำทารุณต่อสัตว์ไม่ค่อยได้รับความสนใจในการแก้ปัญหาเท่าที่ควรเมื่อเทียบกับปัญหาอื่นๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม เนื่องจากสัตว์ถูกมองว่ามีอยู่เพื่อประโยชน์ของมนุษย์ มนุษย์จะทำอะไรก็ได้ สัตว์มีสถานะภาพเป็นเพียงทรัพย์สินของมนุษย์เท่านั้น ดังเช่น ในยุคของอริสโตเติลมองว่ากลุ่มผู้ที่มีศึกษานั้นเปรียบเสมือนกับห่วงโซ่ที่สำคัญที่สุดในสิ่งมีชีวิตต่างๆ สิ่งใดก็ตามที่อยู่ในระดับต่ำกว่าในห่วงโซ่นั้นถูกสร้างขึ้นมาเพื่อสิ่งต่างๆ ที่อยู่ในระดับที่เหนือกว่า หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ต้นไม้ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อสัตว์ สัตว์ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อคน ข้าทาสบริวารถูกสร้างขึ้นมาเพื่อเจ้านาย ผู้หญิงถูกสร้างขึ้นมาเพื่อผู้ชาย และผู้ชายที่อยู่บนสุดของระบบนี้เองก็ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อพระเจ้าเท่านั้น จากแนวความคิดนี้ทำให้สัตว์เหมือนข้าทาสบริวารแต่กำเนิดที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อมนุษย์ไว้ใช้ประโยชน์นั่นเอง⁵ หรือในยุคต่อมาแม้จะมีความเจริญก้าวหน้าในด้านต่างๆ มากขึ้น แต่ก็มีแนวความคิดว่ามนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตเดียวที่มีเหตุผล มีการแบ่งแยกคนกับสัตว์ สัตว์จึงถูกปฏิบัติ

⁴ RSPCA. "RSPCA Release Disturbing Animal Cruelty Statistics For 2004-2005," March 2006.

⁵ Paige M. Tomaselli, International Comparative Animal Cruelty Laws (Michigan : Michigan State University-Detroit College of Law, 2003), p.1.

ประหนึ่งทรัพย์สิน เป็นต้น การทารุณกรรมต่อสัตว์จึงปรากฏขึ้นและสามารถพบเห็นได้ทั่วไปในสังคมสมัยนั้น

อย่างไรก็ตาม แนวความคิดนี้ได้เริ่มเปลี่ยนแปลงไปที่ละน้อยในมุมมองที่มีต่อสัตว์ พบว่าตั้งแต่ศตวรรษที่ 17 เป็นต้นมาหลายประเทศในโลกได้เริ่มให้ความสำคัญต่อเรื่องการทารุณกรรมสัตว์ที่เกิดขึ้นและได้มีการให้ความคุ้มครองสัตว์ในกรณีต่างๆ มากขึ้นเป็นลำดับ โดยเฉพาะในยุคสมัยใหม่พบว่าคนในสังคมต่างๆ เริ่มมีการรณรงค์และตื่นตัวในเรื่องสิทธิสัตว์ (Animal Right) และสวัสดิภาพสัตว์ (Animal Welfare) โดยเห็นว่าสัตว์สมควรมีสิทธิในชีวิตที่ปราศจากการถูกทำให้เจ็บปวดทุกข์ทรมานจากการทารุณเนื่องจากสัตว์เป็นสิ่งมีชีวิตและมีความรู้สึกเช่นเดียวกับกับมนุษย์ จากแนวความคิดที่เปลี่ยนไปนี้เป็นภาระสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมในด้านวัฒนธรรมที่จากเดิมมองว่าสิ่งมีชีวิตที่ไม่ใช่มนุษย์ (สัตว์) ดำรงอยู่หรือถูกใช้เพื่อประโยชน์ของมนุษย์เท่านั้น เป็นการมองว่าสัตว์นั้นมีคุณค่าโดยธรรมชาติในตัวเองที่สมควรได้รับความคุ้มครองปกป้องจากการที่ถูกใช้เพื่อประโยชน์ของมนุษย์ นอกจากนี้การให้ความคุ้มครองสัตว์ยังเป็นการสะท้อนทางจริยธรรมและศีลธรรมของคนในสังคมที่มีการพัฒนาให้สูงขึ้นพร้อมๆ กับความเจริญก้าวหน้าทางด้านวัตถุ โดยจากอดีตที่มุ่งแต่คุ้มครองคนในสังคมเท่านั้น ไม่คำนึงถึงสิ่งมีชีวิตอื่น มาเป็นการให้ความสำคัญต่อสิ่งมีชีวิตอื่นที่ไม่ใช่มนุษย์ด้วย

อนึ่ง การนำมาตราทางกฎหมายมาใช้ในการคุ้มครองป้องกันการทารุณสัตว์นั้น ถือเป็นมาตรการอย่างหนึ่งที่ประเทศต่างๆ ได้นำมาใช้เพื่อแก้ไขการทารุณกรรมสัตว์ที่เกิดขึ้นในสังคม มาตรการทางกฎหมายที่นำมาใช้ในที่นี้คือ มาตรการทางกฎหมายอาญา โดยเป็นการกำหนดให้การทารุณกรรมสัตว์เป็นการกระทำที่เป็นความผิดและผู้กระทำจะต้องได้รับโทษทางอาญาตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายอันได้แก่โทษจำคุก และ/หรือโทษปรับ ซึ่งเรียกว่า “ความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์” (Animal Cruelty Offences) โดยเราวมเรียกบทบัญญัติในลักษณะนี้และที่เกี่ยวข้องว่า “กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์” (หรือภาษาอังกฤษจะถูกเรียกว่า “Animal Cruelty Law, Anti-Cruelty Law or Prevention of Cruelty to Animal Law”)

ทั้งนี้ ในการบัญญัติของกฎหมายเพื่อคุ้มครองป้องกันการทารุณสัตว์ในระยะเริ่มแรกนั้น พบว่าสัตว์ที่ได้รับความคุ้มครองส่วนใหญ่จะเป็นสัตว์ประเภทปศุสัตว์ซึ่งมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับสังคมมนุษย์ในสมัยนั้นมากกว่าสัตว์ประเภทอื่น ต่อมาจึงได้มีการพัฒนากฎหมายคุ้มครองสัตว์จากการถูกทารุณกรรมครอบคลุมไปถึงสัตว์ประเภทต่างๆ มากขึ้นและมีการสร้างความคุ้มครองให้มีความทันสมัยเป็นสากลมากขึ้นในเวลาต่อมา

ปัจจุบันประเทศส่วนใหญ่ในโลกโดยเฉพาะประเทศที่เจริญแล้วได้มีบทบัญญัติกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ขึ้นมาบังคับใช้โดยเฉพาะด้วยกันทั้งสิ้น ซึ่งกฎหมายดังกล่าวจะมีการกำหนดการกระทำว่าอย่างไรเป็นการทารุณกรรมสัตว์ อย่างไรก็ตามไม่เป็นการทารุณกรรมสัตว์ รวมถึงการกำหนดมาตรการเสริมอื่นๆ ที่จะนำมาใช้สำหรับความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ เช่น การคุมประพฤติ (Probation), การบริการสังคม (Community Service), การชดใช้ค่าเสียหายทางแพ่ง (Restitution) เพื่อให้กฎหมายมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม มาตรการทางกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายภายใต้กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ในแต่ละประเทศอาจมีความแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับว่าประเทศนั้นๆ มองคุณค่าของสัตว์อย่างไร รวมถึงมีทัศนคติต่อพฤติกรรมทารุณกรรมสัตว์อย่างไร เช่นในประเทศหนึ่งเปรียบคุณค่าของสัตว์เป็นชีวิตๆ หนึ่ง ในขณะที่อีกประเทศเปรียบเทียบสัตว์เป็นแค่ทรัพย์สินหรือในประเทศหนึ่งมองว่าการกระทำอย่างหนึ่งเป็นการทารุณสัตว์ แต่ในอีกประเทศหนึ่งมองว่าการกระทำนั้นไม่เป็นการทารุณสัตว์ จากมุมมองเหล่านี้เองมีผลทำให้เกิดความแตกต่างขั้นพื้นฐานในการกำหนดกฎหมายที่มีอยู่เพื่อปกป้องสัตว์ต่างๆ ของแต่ละประเทศ

สำหรับประเทศไทย พบว่ามีสถานการณ์ของการทารุณสัตว์เกิดขึ้นเช่นเดียวกัน โดยพบว่าการทารุณกรรมสัตว์ในประเทศไทยได้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานและมีการกระทำการทารุณอย่างกว้างขวางต่อสัตว์ประเภทต่างๆ แม้ปัจจุบันยังไม่มีกิจการรายงานตัวเลขที่ชัดเจนของสัตว์ที่ถูกทารุณกรรม แต่สภาพของการทารุณกรรมสัตว์ที่เกิดขึ้นนั้นเราสามารถพบเห็นได้ทั่วไปในทุกพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นกรุงเทพฯ หรือต่างจังหวัด หรือสามารถพบเห็นได้จากข่าวตามสื่อต่างๆ เป็นจำนวนมากไม่ว่าจะเป็นกรณีของสัตว์เลี้ยง สัตว์ฟาร์ม สัตว์ทดลอง สัตว์เพื่อการแสดง สัตว์ป่า สัตว์ในสวนสัตว์ หรือสัตว์อื่นๆ

ลักษณะของการทารุณที่พบในประเทศไทย เช่น ในกรณีสัตว์เลี้ยงมีหลายกรณีที่เจ้าของทำร้ายสัตว์โดยการทุบ ตี ทำให้พิการหรือการไม่ให้อาหารและน้ำทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทรมานและตายในที่สุด บางกรณีมีการนำสัตว์เลี้ยงไปปล่อยกลายเป็นสัตว์จรจัด บางกรณีมีการนำสัตว์มาร่วมการแสดงโชว์ลามกตามสถานบันเทิงต่างๆ ในกรณีสัตว์ป่าพบว่า มีสัตว์ป่าจำนวนมากที่ถูกทารุณ ดังจะเห็นได้จากจำนวนข้างเร่ร้อนขอทานตามท้องถนนในเมือง การลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าที่มีอยู่อย่างต่อเนื่อง หรือการนำสัตว์ป่ามาเพาะเลี้ยงอย่างไม่เหมาะสมและผิดวัตถุประสงค์ในสถานเพาะเลี้ยงและในสวนสัตว์ต่างๆ ทั่วประเทศ โดยมีผลประโยชน์เชิงธุรกิจเข้ามาเกี่ยวข้อง ในกรณีสัตว์ฟาร์มหรือสัตว์เลี้ยงเพื่อบริโภค พบว่าผู้เลี้ยง

มักละเลยไม่ดูแลสัตว์อย่างเหมาะสมตั้งแต่กระบวนการเลี้ยงดู เช่นการให้สัตว์อยู่ในสถานที่ที่ไม่ถูกสุขลักษณะ การขนย้ายสัตว์ที่ไม่ได้มาตรฐานสากลทำให้สัตว์ได้รับความทุกข์ทรมาน

นอกจากนี้ ในกรณีสัตว์ทดลองตามคำกล่าวของดร.ประดณ จาติกวณิช ประธานคณะกรรมการเพื่อการพัฒนางานเลี้ยงและใช้สัตว์เพื่องานทางวิทยาศาสตร์ (คชพส.) สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ได้แสดงให้เห็นว่าตัวเลขการใช้สัตว์ทดลองของไทยมีอยู่ประมาณ 200,000 ตัวต่อปี แต่พบว่าสถานการณ์การใช้สัตว์ในงานวิทยาศาสตร์ของไทยยังห่างไกลมาตรฐานที่ได้รับการยอมรับจากสากลอยู่มากโดยเฉพาะการที่นักวิจัยจำนวนไม่น้อยละเลยคุณธรรมที่พึงมีต่อสัตว์ ขาดการคำนึงถึงชีวิตสัตว์ที่จะต้องสูญเสียไปในการทดลองแต่ละครั้ง ขาดการคำนึงว่าวิธีการที่จะนำมาใช้นั้นทำให้เกิดความทรมานและเจ็บปวดแก่สัตว์ทดลองหรือสร้างความกดดันให้แก่สัตว์นั้น⁶ จึงเท่ากับว่ากรณีของสัตว์ทดลองก็ยังมีการทารุณกรรมสัตว์เกิดขึ้นอยู่ในปัจจุบัน

อนึ่ง ตามที่กล่าวมาข้างต้น เป็นเพียงตัวอย่างส่วนหนึ่งของการทารุณกรรมสัตว์ที่พบเห็นหรือมีการนำเสนอสู่สายตาประชาชนผ่านสื่อต่างๆ เท่านั้น ขณะที่ยังมีการทารุณสัตว์อื่นๆ อีกมากมายหลายรูปแบบและหลายวิธีการทั่วประเทศที่ยังไม่เปิดเผย พฤติกรรมการทารุณสัตว์ที่เกิดขึ้นในประเทศส่วนใหญ่ไม่ค่อยได้รับความสนใจจากประชาชนหรือผู้เกี่ยวข้องเท่าที่ควรโดยเห็นว่าเป็นเรื่องที่ไกลตัวและมีได้ส่งผลกระทบต่อหรือทำให้เสียผลประโยชน์แก่พวกเขาเหล่านั้นโดยตรง จึงไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการรณรงค์และแก้ไขปัญหาในเรื่องนี้มากนัก มีผลทำให้สถานการณ์การทารุณสัตว์ในสังคมไทยยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้ประเทศไทยถูกจัดอยู่ในลำดับต้นๆ ของประเทศที่มีการล่วงละเมิดสิทธิและสวัสดิภาพสัตว์ และเคยถูกนำไปเป็นข้ออ้างในการกีดกันทางการค้ามาแล้วรวมทั้งเคยถูกร้องเรียนจากชาวต่างชาติผ่านสถานทูตในหลายๆ กรณีที่มีการพบเห็นการทารุณสัตว์ในประเทศไทย⁷

⁶ “ถกนักวิทย์ไทยขาดมาตรฐานใช้ “หนูทดลองยา” ตั้ง “พรบ.สัตว์ทดลอง” ถามหาคุณธรรม,” มติชน (14 ตุลาคม 2548) : 18.

⁷ “แฉไทยดินแดนทารุณสัตว์”. สยามรัฐ (17 มกราคม 2546): 20.

จากสภาพการณ์ของการทารุณกรรมสัตว์ที่เกิดขึ้นและการไม่สนใจแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง ประกอบกับการที่ประเทศไทยยังไม่มีมาตรการหรือให้ความคุ้มครองการทารุณสัตว์ภายใต้มาตรฐานที่ควรจะเป็นไปตามสากลในระดับหนึ่ง และการที่ประชาชนในสังคมไม่มีความรู้และความเข้าใจต่อปัญหาที่เกิดขึ้น ย่อมส่งผลกระทบต่อคนในสังคมและประเทศชาติอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม จริยธรรม ชื่อเสียง และภาพลักษณ์ของประเทศ ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้วพื้นฐานของคนไทยในทุกภาค ทุกศาสนา ล้วนมีความเมตตา กรุณาต่อสัตว์

ด้วยเหตุนี้ จึงมีความจำเป็นที่ประเทศไทยต้องให้ความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาการทารุณสัตว์ที่เกิดขึ้นเพื่อเป็นการแก้ไขภาพลักษณ์ที่ไม่ดีในสายตาของสังคมโลก และไม่ให้ต่างชาติใช้ประเด็นเรื่องนี้เป็นข้ออ้างในการกีดกันทางการค้าในอนาคตอันจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของชาติได้ รวมทั้งยังเป็นการยกระดับทางศีลธรรม จริยธรรมของคนในสังคมให้มีความรักและเมตตาต่อสัตว์มากขึ้น และทำให้สัตว์มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

มาตรการทางกฎหมายถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญประการหนึ่งที่จะต้องนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาการทารุณสัตว์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยเช่นเดียวกับนานาประเทศ แต่จากการศึกษาพบว่ากฎหมายที่คุ้มครองและป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของประเทศไทยยังมีได้มีบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ คงมีแต่ประมวลกฎหมายอาญาซึ่งบัญญัติไว้ในภาคความผิดโทษตามมาตรา 381 และมาตรา 382 เพียงสองมาตราเท่านั้นที่ปรากฏว่าได้มีการบัญญัติห้ามมิให้บุคคลกระทำการอันเป็นการทารุณกรรมต่อสัตว์ แต่ก็พบว่าบทบัญญัติดังกล่าวนั้นยังไม่ครอบคลุมและชัดเจนเพียงพอที่จะให้การคุ้มครองป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ได้ ทั้งนี้ เพราะบทบัญญัติทั้งสองมาตรานั้นขาดกลไกและมาตรการที่เหมาะสม ทำให้เกิดปัญหาและข้อจำกัดอยู่หลายประการ อันส่งผลให้กฎหมายที่มีอยู่ไม่สามารถควบคุมและป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ที่เกิดขึ้นในประเทศได้ ทำให้การทารุณกรรมสัตว์ยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เท่ากับว่าการแก้ปัญหาคารุณสัตว์โดยใช้มาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยยังมีข้อจำกัดและข้อบกพร่องอยู่ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขหรือนำเสนอระบบหรือกลไกทางกฎหมายเพื่อป้องกันการทารุณสัตว์ขึ้นมาใหม่ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับหลักสากลอันจะได้เป็นที่ยอมรับของนานาอารยประเทศต่อไป

จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น เห็นได้ชัดว่ามาตรการทางกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันของประเทศไทยไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอในการคุ้มครองสัตว์จากการถูกทารุณกรรม เนื่องจากการที่ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์โดยตรง จึงทำให้สัตว์ยังคง

ถูกละเมิดและถูกทารุณกรรมอยู่เสมอๆ ด้วยเหตุนี้ จึงสมควรให้มีการกำหนดกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์โดยเฉพาะ โดยศึกษากฎหมายของต่างประเทศเป็นแนวทางในการบัญญัติกฎหมายดังกล่าวต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อเท็จจริงซึ่งเป็นกรณีศึกษาการทารุณสัตว์และผลกระทบจากการทารุณกรรมสัตว์
2. เพื่อศึกษาแนวความคิดในการคุ้มครองสัตว์และการป้องกันการทารุณสัตว์
3. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการทารุณสัตว์ของประเทศไทยและต่างประเทศ
4. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและข้อจำกัดทางกฎหมายในการป้องกันการทารุณสัตว์
5. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการกำหนดกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพสำหรับประเทศไทย

1.3 สมมติฐานของวิทยานิพนธ์

ปัจจุบันประเทศไทยมีการกระทำอันเป็นการทารุณกรรมสัตว์เกิดขึ้นเป็นจำนวนมากทำให้สัตว์ต่างๆ ได้รับความเจ็บปวดทรมานทุกขุทรมาน และยังส่งผลกระทบต่อสภาพลักษณะที่ไม่ดีแก่ประเทศ ทั้งนี้ เป็นเพราะกฎหมายที่คุ้มครองและป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของประเทศไทยยังมิได้บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ คงมีแต่ประมวลกฎหมายอาญาซึ่งบัญญัติไว้ในภาคความผิดลหุโทษตามมาตรา 381 และมาตรา 382 เพียง 2 มาตรา ซึ่งยังไม่ครอบคลุมการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์เพราะขาดกลไกและมาตรการที่เหมาะสม จึงไม่อาจแก้ไขปัญหาคารุณสัตว์ที่เกิดขึ้นได้เท่าที่ควร จึงสมควรบัญญัติกฎหมายในการป้องกันการทารุณสัตว์ขึ้นไว้โดยเฉพาะ

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยนี้จะเป็นการศึกษาข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการทารุณสัตว์ รวมทั้งสถานการณ์ของการทารุณสัตว์ โดยศึกษาจากข้อเท็จจริงซึ่งเป็นกรณีศึกษาการทารุณกรรมสัตว์ และศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับการป้องกันการทารุณสัตว์

2. ในส่วนของมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ การวิจัยครั้งนี้จะได้ศึกษากฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันสัตว์จากการถูกรุณกรรมที่บัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา รวมไปถึงร่างพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ.....ที่กำลังมีการจัดทำอยู่ในขณะนี้

นอกจากนี้ จะได้ศึกษากฎหมายของต่างประเทศโดยเน้นศึกษาบทบัญญัติของกฎหมายและกลไกทางกฎหมายที่นำมาใช้ในการป้องกันการทารุณสัตว์ โดยเลือกศึกษากฎหมายจากบางประเทศที่มีความโดดเด่นและบางประเทศที่มีสภาพสังคมวัฒนธรรมใกล้เคียงกับประเทศไทย อันได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย ประเทศมาเลเซีย และประเทศสิงคโปร์ ทั้งนี้ เพื่อนำกฎหมายต่างๆ ที่ได้ศึกษามาวิเคราะห์ในเชิงเปรียบเทียบกับกฎหมายที่มีอยู่และร่างพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ.....ที่กำลังมีการพิจารณาอยู่ในประเทศ เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดมาตรการทางกฎหมายและการบัญญัติกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ในประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพต่อไป

1.5 วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยจะทำการศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยมุ่งศึกษา ค้นคว้า ตลอดจนวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ จากเอกสาร หนังสือ บทความ งานวิจัย ข้อเขียนทางกฎหมายต่างๆ ตลอดจนเอกสารทางวิชาการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำ การวิจัยทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงข้อเท็จจริงซึ่งเป็นกรณีศึกษาการทารุณสัตว์และผลกระทบจากการทารุณสัตว์
2. ทำให้ทราบถึงแนวความคิดในการคุ้มครองสัตว์และการป้องกันการทารุณสัตว์
3. ทำให้ทราบถึงมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการทารุณสัตว์ของประเทศไทยและต่างประเทศ
4. ทำให้ทราบถึงปัญหาและข้อจำกัดทางกฎหมายในการป้องกันการทารุณสัตว์
5. ทำให้ทราบถึงแนวทางในการกำหนดกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพสำหรับประเทศไทย

บทที่ 2

การทารุณสัตว์และการป้องกันการทารุณสัตว์

มนุษย์มีความเกี่ยวพันกับทรัพยากรธรรมชาติในลักษณะที่ได้มีการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้เพื่อผลประโยชน์ของมนุษย์ในรูปแบบต่างๆ นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สัตว์ก็ถือเป็นทรัพยากรธรรมชาติอย่างหนึ่งที่มนุษย์ได้นำมาใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการใช้สัตว์เพื่อการบริโภค, การใช้แรงงานจากสัตว์, การนำสัตว์มาใช้ทำเป็นเครื่องนุ่งห่ม เครื่องใช้ หรือผลิตภัณฑ์ต่างๆ, การนำเอาสัตว์มาเลี้ยงเป็นเพื่อนเพื่อความเพลิดเพลิน หรือการนำเอาสัตว์มาใช้ในการแสดงหรือโชว์เพื่อความบันเทิง ฯลฯ การนำสัตว์มาใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ ของมนุษย์นี้เอง ทำให้บ่อยครั้งที่สัตว์เหล่านั้นมักจะถูกปฏิบัติอย่างไม่เหมาะสม หรือถูกกระทำอย่างทารุณโหดร้ายจากมนุษย์บางคนบางกลุ่ม อันเป็นสาเหตุให้สัตว์นั้นได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมานอย่างไรก็ดี นอกเหนือจากสัตว์ที่ถูกมนุษย์นำมาใช้ประโยชน์ในด้านใดด้านหนึ่งมีโอกาที่จะถูกกระทำทารุณกรรมแล้ว ในหลายๆ กรณีแม้จะมีใช้สัตว์ที่ถูกนำมาใช้ประโยชน์เพื่อมนุษย์ เช่น บรรดาสัตว์ป่าที่อยู่ตามธรรมชาติ สัตว์เร่ร่อนจรจัด สัตว์เหล่านี้ก็มีโอกาที่จะถูกมนุษย์ทำร้ายหรือทำอันตรายโดยไม่มีเหตุอันสมควรหรือความจำเป็นใดๆ ได้เช่นเดียวกัน ทั้งนี้ การกระทำดังกล่าวอาจเนื่องมาจากความสนุก ความสะใจ ความคึกคะนอง หรือสาเหตุอื่นๆ แต่ในท้ายที่สุดแล้วก็มีผลทำให้สัตว์เหล่านั้นต้องได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมานจากการกระทำด้วยกันทั้งสิ้น

การทารุณกรรมสัตว์ได้กลายเป็นปรากฏการณ์อย่างหนึ่งในสังคมนับแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ซึ่งแต่เดิมประเทศต่างๆ ส่วนใหญ่ต่างมีความเห็นว่า ปัญหาการทารุณสัตว์เป็นปัญหาเล็ก ไม่ถือเป็นปัญหาที่สำคัญของสังคม เพราะมิได้ก่อให้เกิดผลกระทบอย่างใดๆ แก่สังคมหรือคนในสังคม แต่มาในระยะหลังประเทศต่างๆ เริ่มให้ความสนใจต่อการแก้ปัญหาดังกล่าวมากขึ้น ทั้งนี้ เนื่องมาจากประเทศต่างๆ เหล่านี้เริ่มมีความเจริญก้าวหน้าทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจมากขึ้น ส่งผลให้มีการพัฒนาทางแนวความคิดและมุมมองในเรื่องต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต รวมไปถึงแนวความคิดที่เกี่ยวกับสัตว์และสถานะภาพของสัตว์ซึ่งได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มนุษย์เริ่มเห็นว่าการปฏิบัติต่อสัตว์อย่างทารุณนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ดี ไม่ควรทำ ถือเป็นความเลื่อมโทรมทางศีลธรรมจริยธรรมของคนในสังคม เนื่องจากมีความเห็นว่าสัตว์นั้นไม่ใช่สิ่งของ หากแต่เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความรู้สึกเช่นเดียวกับกับมนุษย์ การทารุณสัตว์จึงไม่ต่างจากการทารุณมนุษย์ที่ทำให้ได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน จากวิวัฒนาการของแนวความคิดเกี่ยวกับสัตว์ที่

ค่อยๆ เปลี่ยนแปลงไปดังกล่าวนี้ มีผลทำให้เกิดแนวความคิดในการคุ้มครองและป้องกันสัตว์จากการถูกทารุณกรรมในประเทศต่างๆ มากขึ้นตามลำดับ

“ความยิ่งใหญ่และเจริญในศีลธรรมจริยธรรมแห่งชาติหนึ่งชาติใดนั้น สามารถตัดสินได้จากวิถีแห่งการแสดงออกหรือกระทำต่อสัตว์” เป็นคำกล่าวของ มหาตมะ คานธี (Mahatma Gandhi)¹ นักต่อสู้ที่ยิ่งใหญ่ของอินเดียที่กล่าวไว้ในปี ค.ศ. 1931 ถือเป็นตัวอย่างหนึ่งในการสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดสมัยใหม่ทางสังคมที่มีต่อสัตว์ที่ว่า เมื่อสังคมหนึ่งๆ ที่ได้ชื่อว่าเป็นสังคมที่เจริญแล้ว ความเจริญในที่นี้ไม่ใช่เพียงเจริญทางวัตถุเท่านั้น หากแต่คนสังคมนั้นจะต้องมีความเจริญทางจิตใจด้วย และสิ่งที่จะเป็นตัวชี้วัดความเจริญอย่างหนึ่งนั้นก็คือ การปฏิบัติต่อสัตว์นั่นเอง

2.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการทารุณสัตว์

การทารุณสัตว์เป็นปรากฏการณ์อย่างหนึ่งที่สามารถพบเห็นได้ในสังคมปัจจุบัน ภาพของการทารุณสัตว์ที่เกิดขึ้นในสังคมหนึ่งๆ เป็นสิ่งซึ่งสะท้อนถึงจิตใจและศีลธรรมของคนในสังคมได้เป็นอย่างดี สังคมส่วนใหญ่จึงเห็นว่าการทารุณสัตว์เป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสมและสมควรได้รับการแก้ไข อนึ่ง การทำความเข้าใจเกี่ยวกับการทารุณสัตว์ในแง่มุมต่างๆ จะทำให้สังคมเข้าใจถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นและสามารถหาวิธีที่เหมาะสมมาใช้แก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ ที่ผ่านมามีนักวิชาการหลายสาขาวิชาชีพที่เกี่ยวข้องได้ทำการศึกษาวิจัยและให้คำอธิบายเกี่ยวกับเรื่องของการทารุณสัตว์ในมุมมองที่แตกต่างกันออกไปอย่างหลากหลาย รวมถึงการศึกษาและพยายามอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาการทารุณสัตว์กับเรื่องต่างๆ ของสังคมหรือคนในสังคมที่อาจมีความเกี่ยวข้องหรือเชื่อมโยงกัน ทั้งนี้ เพื่อต้องการพิสูจน์หรือหาคำตอบในปัญหาที่เกิดขึ้นและนำไปสู่การหาหนทางหรือวิธีการในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่อไป

¹ A. B. M. Raj, “Cultural, religious and ethical issues,” in Proceedings: Global conference on animal welfare: an OIE initiative Paris, 23–25 February 2004 (Italy: Office of the European Communities, 2004), p. 230.

ในหัวข้อนี้จะได้กล่าวถึงข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการทารุณสัตว์ อันได้แก่ ความหมาย การทารุณสัตว์ รูปแบบการทารุณสัตว์ และสาเหตุของการทารุณสัตว์ ตลอดจนผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการทารุณสัตว์ในสังคม โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1.1 ความหมายการทารุณสัตว์

คำว่า “การทารุณสัตว์” หรือ “การทารุณกรรมสัตว์” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542 ไม่ได้มีการให้ความหมายไว้โดยเฉพาะ แต่มีการให้ความหมายของคำว่า “ทารุณ” ซึ่งหมายถึง ดุร้าย โหดร้าย ร้ายกาจ และคำว่า “ทารุณกรรม” หมายถึง การกระทำอย่างโหดร้าย ส่วนคำว่า “สัตว์” หมายถึง สิ่งมีชีวิตซึ่งแตกต่างไปจากพรรณไม้ ส่วนมากมีความรู้สึกและเคลื่อนไหวย้ายที่ไปได้เองหรือสัตว์ที่ไม่ใช่มนุษย์

ดังนั้น หากพิจารณาจากความหมายของคำตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542 คำว่า “การทารุณสัตว์” ย่อมหมายถึง การกระทำอย่างโหดร้ายและร้ายกาจต่อสิ่งมีชีวิตที่ไม่ใช่มนุษย์

คำว่า “การทารุณสัตว์” หรือ “การทารุณกรรมสัตว์” มีความหมายตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “Animal Cruelty or Cruelty to Animal”^{*} ซึ่งตาม The Longman Dictionary of Contemporary English ได้ให้ความหมายของคำว่า “Cruelty” ไว้ว่า การตั้งใจหรือความประสงค์ที่จะทำให้คนหรือสัตว์ได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน หรือหมายถึง รูปแบบพฤติกรรมที่มีเจตนาหรือจงใจซึ่งเป็นสาเหตุทำให้เกิดความเจ็บปวดต่อคนหรือสัตว์ และใน Black’s Law Dictionary ได้ให้ความหมายของ “Cruelty to Animal” ว่าหมายถึง การกระทำที่มีความมุ่งร้ายอันเป็นสาเหตุทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทรมานหรือถึงแก่ความตาย

อย่างไรก็ดี นอกจากความหมายที่ได้จากพจนานุกรมฉบับภาษาไทยและภาษาอังกฤษดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีนักวิชาการจากสาขาวิชาอื่นๆ รวมทั้งองค์กรเกี่ยวกับ

^{*} ในบางครั้งอาจพบว่ามีการใช้คำภาษาอังกฤษ คำว่า “Animal Abuse” ในความหมายของการทารุณสัตว์ แต่ยังมีนักวิชาการบางท่านเห็นว่าระหว่าง Animal Cruelty กับ Animal Abuse มีความแตกต่างกันในรายละเอียด ทั้งนี้จะได้กล่าวต่อไปในภายหลัง

การพิทักษ์คุ้มครองสัตว์หลายองค์กรได้ให้คำจำกัดความการทารุณสัตว์ในมุมมองที่แตกต่างกันไปดังต่อไปนี้

Andrew N. Rowan(1999) ให้ความหมายของการทารุณสัตว์ว่า หมายถึง การกระทำใดๆ หรือการละเลยใดๆ ต่อสัตว์ที่บุคคลมีเจตนาหรือไตร่ตรองไว้ก่อนทำให้สัตว์นั้นได้รับความเจ็บปวดทรมาน เพื่อให้ตนได้รับความสุข ความสะใจ หรืออื่นๆ เช่น การจุดไฟเผาหางแมวเพื่อความสนุก เป็นต้น²

Felthous and Kellert (1986) ได้ให้ความหมายของการทารุณกรรมสัตว์ไว้ว่า หมายถึง การเจตนาทำร้ายสัตว์โดยไม่จำเป็นอย่างซ้ำๆ จนเป็นเหตุให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทรมาน³

Brown(1988), Vermeulen and Odendaal(1993) ได้ให้ความหมายในทำนองเดียวกันกับ Felthous and Kellert มีเพียงบางประเด็นที่มีความเห็นแตกต่างออกไป โดยเห็นว่าการทารุณสัตว์ไม่จำเป็นต้องเป็นการกระทำที่ซ้ำๆ แม้เป็นการกระทำเพียงครั้งเดียวก็เพียงพอที่จะถือว่าเป็นการทารุณสัตว์แล้ว และยังเห็นต่อไปอีกว่าการทารุณสัตว์นั้นอาจเกิดขึ้นได้จากการกระทำ (เช่น การตี, การทุบสัตว์) และการละเว้นการกระทำ (คือการไม่สนใจ และเอาใจใส่ดูแลรักษาสัตว์) แต่อย่างไรก็ตาม สิ่งสำคัญคือจะต้องพิจารณาจากจุดประสงค์ของการกระทำหรือการละเว้นการกระทำนั้นๆ ที่ผู้กระทำต้องมีเจตนาหรือรู้ดีว่าจะทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทรมาน นอกจากนี้ Vermeulen and Odendaal เห็นว่า การทารุณสัตว์รวมถึงการกระทำโดยบังเอิญหรืออุบัติเหตุด้วย และการทารุณสัตว์ยังเป็นการกระทำที่ทำร้ายหรือก่ออันตรายทางด้านร่างกายหรือจิตใจ(อารมณ์)ต่อสัตว์⁴

Frank R. Ascione(2001) ได้ให้คำจำกัดความของการทารุณสัตว์ในมุมมองทางกฎหมายว่า หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลซึ่งไม่เป็นที่ยอมรับของคนในสังคมอันเป็นสาเหตุ

² Jessica Vanse, ed., "How is animal cruelty defined," Understanding Animal Cruelty (2002): 2.

³ Mark R. Dadds, Cynthia M. Turner, & John McAloon, "Developmental Links between Cruelty to animals and Human Violence," Australian New Zealand Journal of Criminology (2002): 5.

⁴ Ibid., p.5.

ที่ทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดเดือดร้อนทุกข์ทรมานหรือทุกข์ยากและ/หรือตายโดยไม่มีเหตุอันสมควร แต่ไม่รวมถึงการกระทำใดๆ ที่เป็นอันตรายต่อสัตว์ซึ่งสังคมเห็นว่าไม่ควรตำหนิหรือควรให้อภัยแก่การกระทำนั้น (เช่น การฆ่าที่ถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อผลประโยชน์ทางการเกษตรหรือการวิจัยทดลองทางการแพทย์ เป็นต้น) อย่างไรก็ตาม การให้คำจำกัดความนั้นย่อมแตกต่างกันไปตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละชุมชนหรือสังคมว่าการกระทำอะไรที่เป็นการทารุณสัตว์และในความหมายของสัตว์ที่ตกเป็นเหยื่อของการทารุณกรรมส่วนใหญ่จะหมายถึงสัตว์ที่มีกระดูกสันหลัง เนื่องจากสัตว์ประเภทนี้เป็นสัตว์ที่มีความสามารถในการรับรู้และแสดงความเจ็บปวดและ/หรือความทรมานให้เห็นได้⁵

องค์กรเกี่ยวกับการพิทักษ์สัตว์ในประเทศญี่ปุ่นที่มีชื่อว่า ALIVE (All Life in a Viable Environment in Japan) ได้ให้ความหมายของการทารุณสัตว์ไว้ ดังนี้⁶

1. การกระทำโดยจงใจ หรือเพิกเฉยที่เป็นสาเหตุให้สัตว์ได้รับความทุกข์ทรมานทางกาย หรือจิตใจ หรือรูปแบบของการกระทำต่างๆ ที่ทารุณจนทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดหรือตาย เช่น ตีแมวจนตาย, ทูบขาของสัตว์จนไม่สามารถเดินได้ หรือฝังสัตว์ทั้งเป็น เป็นต้น
2. การละเลยไม่สนใจ ไม่เอาใจใส่ที่จะจัดหาอาหาร และน้ำที่จำเป็นเหมาะสมต่อสวัสดิภาพของสัตว์เป็นเหตุให้สัตว์นั้นอ่อนเพลียและอาจถึงแก่ความตาย หรือการเก็บสัตว์ไว้ในที่ไม่เหมาะสมกับสภาพโดยธรรมชาติของสัตว์เป็นเหตุให้สัตว์ต้องได้รับความเจ็บปวดทรมาน เช่น การเลี้ยงไก่จำนวนมากอย่างแออัดในสถานที่ที่คับแคบ หรือการปล่อยให้สุนัขต้องอดอยาก หิวโหย เป็นต้น
3. การจัดให้สัตว์มาต่อสู้กับสัตว์อื่นหรือมนุษย์ เช่น การชนไก่, การปล่อยให้สุนัขต่อสู้กัน หรือการปล่อยสัตว์ขนาดเล็กให้ถูกสัตว์ขนาดใหญ่ไล่ล่า ไล่กัดจนตาย เป็นต้น
4. การขนส่งบรรทุกสัตว์ที่ต้องเดินทางในระยะไกลจนเป็นเหตุให้สัตว์ทรมาน หรือตายในที่สุด เช่น การนำแมวใส่ในถุงพลาสติกไว้หลังรถบรรทุกทำให้แมวนั้นตายในระหว่างทาง

⁵ Frank R. Ascione, "Animal Abuse and Youth Violence," Juvenile Justice Bulletin (September 2001): 2.

⁶ ALIVE (All Life in a Viable Environment in Japan). "The definition of Cruelty to animals," October 1999.

5. การวางยา หรือทำให้สัตว์พิการ หรือฆ่าสัตว์โดยผิดกฎหมาย เช่น วางยาเบื่อ สุนัขที่เข้ามาในสวน หรือการใส่ยาฆ่าแมลงทาบนขนมปิ้งให้สัตว์กิน เป็นต้น

บุญเพราะ แสงเทียน ได้ให้ความหมายของการทารุณสัตว์ในมุมมองของ นักกฎหมายว่า การทารุณสัตว์เป็นการทำร้ายร่างกาย รวมถึงการฆ่าอย่างทารุณ โดยการทำร้ายร่างกายสัตว์ คือการทำให้สัตว์เจ็บปวดอย่างโหดร้าย เช่น เขี่ยนตี หรือทรมานด้วยวิธีการอันโหดร้าย ส่วนการฆ่าสัตว์โดยให้ได้รับทุกข์ทรมานไม่จำเป็น คือ การฆ่าสัตว์โดยวิธีการที่ทำให้สัตว์นั้นเจ็บปวดทรมานโดยไม่จำเป็น เช่น ฆ่าสุกรปกติจะใช้ไม้ทุบศีรษะแล้วใช้มีดแทงคอ แต่กลับฆ่าโดยแล่เนื้อที่ละส่วนๆ เป็นต้น⁷

รหัส สิงหะวิริยะ ได้อธิบายความหมายของการทารุณสัตว์ (ในมุมมองของ นักกฎหมายอีกท่านหนึ่ง) ว่า การทารุณสัตว์ หมายถึง การแสดงความโหดร้ายซึ่งวินิจฉัยตาม ความรู้สึกของคนทั่วไปในพฤติการณ์เช่นนั้น เมื่อสัตว์ทำผิดควรลงโทษตามสมควรหากมีความ ประสงค์จะลงโทษ ถ่าลงโทษรุนแรงเกินไปก็เป็นการทารุณสัตว์⁸

กรมปศุสัตว์ ตามร่างพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัด สวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. ได้กำหนดคำนิยามของการทารุณกรรม ว่าหมายถึง การกระทำหรืองด เว้นการกระทำใด ๆ ที่ทำให้สัตว์ได้รับความทุกข์ทรมาน ความเจ็บปวด ทุพพลภาพ หรืออาจมีผล ให้สัตว์นั้นตาย และกำหนดความหมายของคำว่า สัตว์ ว่าหมายถึง สิ่งมีชีวิตที่มีกระดูกสันหลังที่ มีไข่มนุษย์ และสิ่งมีชีวิตอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง⁹

สมาคมพิทักษ์สัตว์(ไทย) ให้ความหมายของการทารุณสัตว์ว่า การทารุณกรรม สัตว์ หมายความว่า การกระทำใดๆ ที่ส่งผลให้สัตว์ต้องได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมานโดย

⁷ บุญเพราะ แสงเทียน, กฎหมายอาญา 3 (ภาคความผิดและภาคลหุโทษ) แนวประยุกต์, พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพมหานคร: บริษัทวิทย์พัฒน จำกัด, 2543).

⁸ รหัส สิงหะวิริยะ, รวมบทความเกี่ยวกับสวาระทางกฎหมาย, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2548), หน้า 10.

⁹ กรมปศุสัตว์, “ร่างพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพ สัตว์ พ.ศ.” 2 กรกฎาคม 2550, (เอกสารไม่ตีพิมพ์).

ไม่จำเป็น ไม่ว่าจะทางร่างกายหรือจิตใจของสัตว์ ทั้งโดยตรงหรือโดยอ้อม รวมถึงการกระทำที่กฎหมายถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ด้วย¹⁰

สมาคมป้องกันการทารุณสัตว์แห่งประเทศไทย ได้ให้ความหมายของการทารุณกรรมสัตว์ว่า หมายความว่า การกระทำใดๆ ที่ทำให้สัตว์ได้รับความทุกข์ทรมานทางร่างกายหรือจิตใจ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำหรือละเว้นการกระทำเพื่อให้สัตว์เกิดความเจ็บปวด เจ็บป่วย ทูพพลภาพหรืออาจมีผลให้ถึงแก่ชีวิต¹¹

ทั้งนี้ เห็นได้ว่าขอบเขตความหมายของการทารุณสัตว์จะมีอยู่อย่างไรนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับทัศนคติ มุมมองทางศีลธรรม จริยธรรม ศาสนาของคนในแต่ละสังคม เราอาจพบว่าการกระทำบางอย่างต่อสัตว์ สังคมหนึ่งอาจเห็นว่าเป็นการทารุณสัตว์ ขณะที่สังคมอื่นอาจเห็นว่าไม่เป็นการทารุณสัตว์ ดังนั้น ความหมายของการทารุณสัตว์ย่อมแตกต่างกันออกไปในแต่ละสังคม อย่างไรก็ดี ในเบื้องต้นจากที่ได้มีนักวิชาการต่างๆ ให้ความหมายดังกล่าวมาข้างต้น อาจพอสรุปความหมายของการทารุณสัตว์ได้ว่า การทารุณสัตว์ หมายถึง การกระทำ หรือการละเว้นการกระทำใดๆ อันเป็นเหตุให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวด ทุกข์ทรมานทางร่างกายหรือจิตใจ และ/หรือ เสี่ยงชีวิต โดยไม่มีเหตุจำเป็นหรือมีเหตุอันสมควร

2.1.2 รูปแบบของการทารุณสัตว์

การทารุณสัตว์ เป็นการกระทำหรือการละเว้นการกระทำใดๆ ที่มีผลทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมานและ/หรือถึงแก่ความตาย ด้วยเหตุนี้ การทารุณจึงอาจเกิดขึ้นได้ในหลายรูปแบบหลายลักษณะ ขึ้นอยู่กับว่าในสังคมมีความเห็นต่อการกระทำนั้นๆ ว่าเป็นการทารุณสัตว์หรือไม่อย่างไร อนึ่ง พบว่ามีนักวิชาการต่างๆ รวมถึงองค์กรเกี่ยวกับการพิทักษ์คุ้มครองสัตว์

¹⁰ สมาคมพิทักษ์สัตว์(ไทย), “ร่างพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ (ฉบับสมาคมพิทักษ์สัตว์(ไทย)),” (เอกสารไม่ตีพิมพ์).

¹¹ สมาคมป้องกันการทารุณสัตว์แห่งประเทศไทย (TSPCA), “ร่างพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์แห่งประเทศไทย พ.ศ...,” (กรุงเทพมหานคร: 2549), (เอกสารไม่ตีพิมพ์).

หลายองค์การได้กำหนดรูปแบบหรือแบ่งประเภทของการทารุณสัตว์ไว้ซึ่งมีความแตกต่างกันออกไป ดังนี้

Frank R. Ascione(2001) กล่าวว่า รูปแบบของการทารุณสัตว์อาจเทียบเคียงได้กับรูปแบบของการทารุณกรรมเด็ก (the forms of child abuse) ซึ่งได้แก่¹²

1. การทารุณกรรมทางร่างกาย (Physical Abuse) เป็นการทำความร้ายต่อร่างกายของสัตว์ไม่ว่าจะเป็นการทุบ, ตี, แตะ, ฟาด หรือใช้ไฟเผา หรืออื่นๆ

2. การทารุณกรรมทางเพศ (Sexual Abuse) เป็นการกระทำในด้านกิจกรรมทางเพศต่อสัตว์เพื่อตอบสนองความต้องการทางเพศของผู้กระทำ โดยส่วนใหญ่ผู้กระทำมักมีปัญหากับสภาพจิตหรือรสนิยมที่ผิดปกติ

3. การทารุณกรรมทางจิตใจหรืออารมณ์ (Psychological Abuse or Emotion Abuse) เป็นการกระทำให้สัตว์ต้องทุกข์ทรมานทางใจ, บังคับขู่เข็ญสัตว์ให้เกิดความหวาดกลัว หวาดระแวง หรือซึมเศร้า

4. การละเลยไม่สนใจที่จะรักษาอาการเจ็บป่วย หรือการทอดทิ้งให้ขาดอาหาร (Medical Care Neglect or Nutritional Deprivation) หมายถึง การละเลยไม่เอาใจใส่ดูแลรักษาสุขภาพของสัตว์ จนบางกรณีทำให้สัตว์ป่วยหนักเรื้อรังและ/หรือตายในที่สุด หรือการละเลยไม่สนใจจัดหาอาหาร หรือน้ำ, ปล่อยให้สัตว์ต้องอดอยากอยู่ในสภาพที่น่าเวทนา รวมไปถึงการไม่จัดหาที่อยู่ที่พักให้เหมาะสมแก่ธรรมชาติของสัตว์ด้วย

Vermeulen and Odendaal(1993) เห็นว่า รูปแบบของการทารุณสัตว์นั้นมี 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ การทารุณกรรมทางร่างกาย และการทารุณกรรมทางจิตใจ โดยอธิบายว่าการทารุณกรรมทางร่างกาย เป็นการกระทำที่ทำร้ายร่างกายให้ได้รับบาดเจ็บและเกิดความเจ็บปวด เช่น การเตะ, การตี เป็นต้น ส่วนการทารุณกรรมทางจิตใจรวมพฤติกรรมทั้งหลายที่มีผลในแง่ลบต่ออารมณ์ของสัตว์ เช่น ทำให้เกิดความกลัว, ความกังวล, กระวนกระวาย และ

¹² Frank R. Ascione, "Animal Abuse and Youth Violence," Juvenile Justice Bulletin: 2.

รวมถึงการละเลยการกระทำ เช่น การทอดทิ้งสัตว์, การเพิกเฉยที่มีผลต่อความรู้สึกของสัตว์นั้นๆ ด้วย¹³

Andrew N. Rowan(1999) ได้แบ่งรูปแบบของการทารุณสัตว์ไว้ 4 ประเภท ดังนี้¹⁴

1. การกระทำที่บุคคลมีเจตนา และโดยส่วนใหญ่ได้ไตร่ตรองไว้ก่อนหรือวางแผนไว้แล้ว อันเป็นสาเหตุให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทรมาน เพื่อให้ตนได้รับความพึงพอใจ ความสุขหรือความสนใจจากการกระทำของตน (หรือเรียกว่า Cruelty) เช่น การจุดไฟเผาหางแมว ทั้งนี้ การทารุณในรูปแบบนี้จะเน้นเจตนาของผู้กระทำที่จะต้องตั้งใจหรือจงใจทำอันตรายต่อสัตว์เพื่อให้ได้รับความสุข ความพอใจ สนุกสนาน หรือสนองความต้องการทางจิตใจอื่นๆ ของผู้กระทำ

2. การที่บุคคลกระทำอันเป็นสาเหตุให้สัตว์ได้รับความทุกข์ทรมานโดยวิธีการใช้อำนาจเหนือสัตว์นั้นๆ บังคับให้สัตว์ทำตามความต้องการ หรือให้บรรลุเป้าหมายบางอย่างของตน หรือใช้วิธีการใดๆ เพื่อให้สัตว์แสดงพฤติกรรมที่ตอบสนองต่อความต้องการ (หรือเรียกว่า Abuse) ตัวอย่างการทารุณในรูปแบบนี้เช่น การอำนาจบังคับให้สัตว์ฝึกซ้อมอย่างทารุณหรือการควบคุมการกระทำของสัตว์ โดยมากเกิดขึ้นในการฝึกฝนสัตว์ให้แสดงในคณะละครสัตว์

3. การที่บุคคลไม่กระทำการ หรือไม่สามารถจัดหาอาหารและ/หรือน้ำที่เพียงพอ, ไม่สามารถจัดหาที่อยู่ที่เหมาะสม, ไม่ทำความสะอาดสัตว์ หรือให้การดูแลรักษาทางการแพทย์แก่สัตว์ (หรือเรียกว่า Neglect) รูปแบบของการทารุณสัตว์ประเภทนี้ส่วนใหญ่จะเป็นการละเว้นหรือละเลย (omission) มากกว่ากระทำ (commission) และไม่ได้เกิดขึ้นจากความพึงพอใจหรือความปรารถนาของบุคคลผู้ละเลยแต่อย่างใด เช่น บุคคลชอบเก็บสัตว์ (collects) ไว้ในบ้านเป็นจำนวนมากๆ

¹³ Mark R. Dadds, Cynthia M. Turner, & John McAloon, "Developmental Links between Cruelty to animals and Human Violence," Australian New Zealand Journal of Criminology: 5-6.

¹⁴ Jessica Vanse, ed., "How is animal cruelty defined," Understanding Animal Cruelty : 2.

4. การใช้สัตว์เพื่อผลประโยชน์ของตนเองหรือต่อบุคคลอื่นอันมีผลให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทรมาน (หรือเรียกว่า Use) การเลี้ยงสัตว์เพื่อการบริโภคเป็นตัวอย่างหนึ่งของการใช้สัตว์ (Animal use) ผู้ใช้สัตว์ไม่ได้ทำไปเพื่อให้เกิดความรู้สึกพอใจหรือมีความสุขจากการทำให้เกิดความทุกข์ทรมานแก่สัตว์เหล่านั้น หากแต่เห็นว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำที่ไม่ดี หรือสร้างบาปขึ้นเพราะความจำเป็น (necessary evil) ในความเป็นจริงแล้วความเชื่อดังกล่าวนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง การใช้สัตว์ควรทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดหรือทุกข์ทรมานน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้

นอกจากนี้ เขายังได้อธิบายเพิ่มเติมว่า รูปแบบของการทารุณประเภท Cruelty, Abuse และ Neglect จะทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวด ทรมานทุกๆ ครั้งเมื่อมีการกระทำสำหรับปฏิกริยาทางสังคมที่มีต่อการทารุณทั้ง 3 รูปแบบนั้น สังคมจะเห็นว่าเป็นสิ่งที่ควรถูกประณามและควรได้รับโทษ ส่วนใหญ่จะบัญญัติให้การกระทำดังกล่าวเป็นความผิดตามกฎหมายที่มีโทษทางอาญา ในขณะที่การทารุณประเภท Use จะทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทรมานบางกรณีเท่านั้น สำหรับปฏิกริยาทางสังคมต่อการทารุณรูปแบบนี้ สังคมเห็นว่าการทารุณดังกล่าวเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ หากการกระทำนั้นทำให้สัตว์ได้เจ็บปวดน้อยที่สุดแล้ว

องค์กรพิทักษ์สัตว์ในประเทศสหรัฐอเมริกาที่ชื่อ Pet-Abuse (a national animal protection organization) ได้แบ่งรูปแบบของการทารุณสัตว์ไว้ 2 ประเภทหลักๆ ดังนี้¹⁵

1. การละเว้นที่เป็นการทารุณ (Passive Cruelty or Acts of Omission) กล่าวคือ เป็นการทารุณสัตว์ในลักษณะของการละเลย หรือไม่กระทำการบางอย่างที่สมควรต้องกระทำ โดยการละเลยหรือเพิกเฉยนั้นเป็นสาเหตุของการทรมานสัตว์และทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวด ตัวอย่างเช่น การปล่อยให้สัตว์อดอยากหิวกระหาย, การไม่จัดหาที่อยู่ที่เหมาะสม ถูกสุขลักษณะอันอาจทำให้เกิดโรคต่างๆ แก่สัตว์, การไม่เอาใจใส่ดูแลรักษาสุขภาพของสัตว์เมื่อสัตว์ป่วย หรือไม่ให้สัตว์ได้รับการรักษาจากสัตวแพทย์ในยามที่สัตว์ต้องการการรักษา เป็นต้น ในหลายกรณีที่การทารุณลักษณะนี้เกิดขึ้นเนื่องมาจากการละเลยไม่เอาใจใส่ดูแลสัตว์เท่าที่ควรของเจ้าของสัตว์

¹⁵ Pet-Abuse (a national animal protection organization), "Animal Cruelty", October 1999.

2. การกระทำการอันทารุณ (Active Cruelty or Acts of Commission) กล่าวคือ เป็นการกระทำทารุณต่อสัตว์โดยมีเจตนา ผู้กระทำจะมีความตั้งใจและเจตนาที่จะทำร้ายหรือทำอันตรายสัตว์ การทารุณลักษณะนี้ไม่ได้เกิดโดยบังเอิญหรืออุบัติเหตุ ทั้งนี้ การกระทำทารุณโดยเจตนาในบางกรณีอาจเป็นสัญญาบ่งบอกถึงปัญหาทางจิตของผู้กระทำได้ และในหลายกรณีพบว่าพฤติกรรมประเภทนี้เกิดขึ้นเพราะผู้กระทำมีปัญหาทางพฤติกรรมที่ผิดปกติ

ทั้งนี้ ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นเห็นได้ว่า การทารุณกรรมสัตว์มีหลากหลายรูปแบบ ซึ่งอาจแบ่งตามเกณฑ์หรือมุมมองที่แตกต่างกันออกไป อย่างไรก็ตาม สามารถสรุปรูปแบบของการทารุณสัตว์ได้ ดังนี้

รูปแบบของการทารุณสัตว์แบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่ การทารุณที่เป็นการกระทำ และการทารุณที่เป็นการละเว้น

1. การทารุณที่เป็นการกระทำ รวมการกระทำทุกกรณีไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อม ที่เป็นการทารุณต่อร่างกาย การทารุณต่อจิตใจ หรือการทารุณทางเพศต่อสัตว์ที่มีผลให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมานอันเนื่องมาจากการกระทำนั้นๆ

2. การทารุณที่เป็นการละเว้น ละเลย หรือเพิกเฉยไม่กระทำการบางอย่างอันเป็นสาเหตุของการทรมานสัตว์ ทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวด และ/หรือตายในที่สุด

2.1.3 สาเหตุของการทารุณสัตว์

Kellert and Felthous(1985) ได้แบ่งสาเหตุของพฤติกรรมทารุณกรรมสัตว์ (ซึ่งเกิดขึ้นจากความตั้งใจหรือเจตนา) ที่สำคัญออกเป็น 9 ประเภท ซึ่งได้มาจากการสำรวจและสัมภาษณ์ผู้ต้องโทษคดีอาญาในเรือนจำ ได้แก่¹⁶

¹⁶ Mark R. Dadds, Cynthia M. Turner, & John McAloon, "Developmental Links between Cruelty to animals and Human Violence," *Australian New Zealand Journal of Criminology*: 9-11.

1. สาเหตุมาจากการควบคุม บังคับสัตว์ รวมถึงการจัดหรือขับไล่สัตว์ที่มีพฤติกรรมที่ไม่ปรารถนา เช่น การเตะลูกอ๊อดที่สุนัขที่เห่ารบกวนสร้างความรำคาญ
2. สาเหตุมาจากการลงโทษที่รุนแรงเกินเหตุ หรือต้องการล้างแค้นแก่ผิดสัตว์ที่ทำผิดหรือทำให้เกิดความเสียหาย เช่น การเผาแมวที่มาขวนเฟอร์นิเจอร์
3. สาเหตุมาจากความอคติต่อชนิดหรือพันธุ์สัตว์ กล่าวคือ ชนิดของสัตว์จะเป็นตัวกำหนดให้ผู้กระทำความผิดนั้นชอบหรือเกลียดสัตว์ชนิดนั้น เช่น ไม่ชอบแมว ก็เกลียดแมวทุกตัว Kellert and Felthous ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า สัตว์ที่พบว่าถูกเกลียดส่วนใหญ่มักจะเป็นสัตว์ประเภทใช้ฟันแทะ แมลง หรือสัตว์เลื้อยคลาน เช่น การทุบตีคางคกหรือหนูซึ่งมาจากแนวความเชื่อที่ว่าสัตว์เหล่านั้นไม่มีคุณค่าทางศีลธรรมที่ต้องคำนึงหรือให้ความสนใจ
4. สาเหตุมาจากความต้องการระบายความโกรธ ความแค้นที่มีต่อสัตว์นั้นหรือต่อคนอื่น เช่น หงุดหงิด หรือทะเลาะกับคนอื่น พอสุนัขเดินผ่านการใช้ไม้ทุบตี
5. สาเหตุมาจากการใช้สัตว์เป็นตัวทดลองเพิ่มพูนความสามารถในการกระทำ ความผิด Kellert and Felthous ได้กล่าวว่า จากการศึกษพบว่า มีการทารุณสัตว์เพื่อเป็นหนทางหนึ่งในการพัฒนาทักษะหรือความสามารถในการกระทำผิดกฎหมาย เช่น ใช้สัตว์เป็นเป้าหมายทดสอบความแม่นยำก่อนไปลงมือกระทำความผิดจริง หรือใช้สัตว์ทดสอบความสามารถเพื่อให้เข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มอันธพาล
6. สาเหตุมาจากความคึกคะนอง หรือต้องการสร้างความสะเทือนขวัญให้คนในสังคม เช่น การจุดระเบิดที่หางแมวแล้วให้วิ่งไปตามถนน
7. สาเหตุมาจากความอาฆาตพยาบาท ความต้องการล้างแค้นเจ้าของสัตว์ เช่น ไม่พอใจเจ้าของสุนัข ก็ไปทำร้ายสุนัขตัวนั้นเพื่อต้องการตอบโต้หรือล้างแค้นคนที่ เป็นเจ้าของ
8. สาเหตุมาจากความก้าวร้าวของบุคคล จึงกระทำต่อสัตว์อย่างไม่เหมาะสม
9. สาเหตุมาจากการมีพฤติกรรมที่ชอบความรุนแรง หรือพวกชาตินิยม ชอบเห็นความเจ็บปวด ความทุกข์ทรมาน หรือความตายของสัตว์ หรือในบางกรณีชอบที่จะใช้อำนาจหรือควบคุมสัตว์จนกว่าจะพอใจที่ได้เห็นความทุกข์ทรมานของสัตว์ หรือในบางกรณีอาจใช้หรือบังคับสัตว์นั้นเพื่อทดแทนความรู้สึกอ่อนแอของตน

Richard Ryder(1991) ได้กล่าวว่า สิ่งกระตุ้นหรือแรงจูงใจในการทารุณสัตว์นั้นมีสาเหตุอยู่มากมายซึ่งอาจแบ่งประเภทได้ ดังนี้¹⁷

1. สาเหตุมาจากผลประโยชน์ทางการค้าที่มุ่งหวังผลกำไร เนื่องจากผู้กระทำไม่สนใจสัตว์ แต่จะมุ่งเน้นการทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อตนหรือผู้อื่น มีผลทำให้ในหลายๆ กรณีทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน เช่น การเลี้ยงไก่ในฟาร์มที่แออัดไม่ได้มาตรฐาน การบรรทุกขนส่งสัตว์อย่างแออัดเพื่อไม่ต้องขนส่งหลายรอบเป็นการประหยัดต้นทุน เป็นต้น
2. สาเหตุมาจากอาการป่วยทางจิตของผู้กระทำ เช่น ในเด็กหรือวัยรุ่นที่มีความประพฤตินิสัยผิดปกติ (Conduct Disorder)* อาจแสดงออกในรูปของการทารุณสัตว์
3. สาเหตุมาจากความก้าวร้าวของผู้กระทำ ทำให้สัตว์ตกเป็นแพะรับบาปทางอารมณ์ของผู้นั้น เป็นกรณีที่ผู้กระทำมีลักษณะนิสัยก้าวร้าว กระทำทารุณสัตว์เพื่อสนองความพอใจ ความสนุก หรือสาแก่ใจ โดยไม่คำนึงถึงผลที่เกิดขึ้นกับสัตว์

¹⁷ Richard Ryder, "Culture of cruelty," New Internationalist (January 1991): 1.

* ความประพฤตินิสัยผิดปกติ (Conduct Disorder :CD) เป็นโรคทางจิตเวชอย่างหนึ่ง กล่าวคือ เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในเด็กหรือวัยรุ่นที่มีลักษณะล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่น หรือกระทำความผิดกฎระเบียบ กฎเกณฑ์สังคม โดยที่พฤติกรรมนั้นเกิดขึ้นซ้ำๆ และคงอยู่นานอย่างน้อย 6 เดือน ซึ่งผู้ที่กระทำนั้นอยู่ในวัยและมีความสามารถที่จะรับรู้และเข้าใจกฎเกณฑ์นั้นๆ ได้ ทั้งนี้ ความแตกต่างของพฤติกรรมมีตั้งแต่การหนีโรงเรียน การลักขโมย การรังแกสัตว์ ไปจนถึงการเป็นอาชญากร สมาคมจิตศาสตร์แห่งสหรัฐอเมริกา (American Psychiatric Association) กำหนดว่าการทารุณสัตว์เป็นหนึ่งในเกณฑ์การวินิจฉัยพฤติกรรมที่ผิดปกติ เช่นเดียวกับกับตำราทางจิตเวชศาสตร์ซึ่งได้กำหนดเกณฑ์การวินิจฉัยความประพฤตินิสัยผิดปกติว่าผู้ป่วยที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ของสังคม ทำซ้ำๆ แสดงออกโดยมีอาการก้าวร้าวต่อผู้อื่นหรือสัตว์ เช่น ทำร้าย ข่มขู่ ทารุณสัตว์ ลักขโมย เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ อาการป่วยทางจิตของเด็กดังกล่าวจึงอาจเป็นที่มาหรือสาเหตุของการทารุณสัตว์ได้ และในทางตรงกันข้ามการทารุณสัตว์ก็เป็นตัวบ่งชี้ถึงอาการป่วยทางจิตของผู้กระทำได้เช่นกัน

Andrew N. Rowan(1999) ได้กล่าวถึงสาเหตุของการทารุณสัตว์ตามรูปแบบการทารุณสัตว์ซึ่งมี 4 ประเภท ดังนี้¹⁸

1. การทารุณสัตว์โดยเจตนา (Cruelty) สาเหตุเกิดจากความต้องการสร้างหรือทำให้เกิดความพึงพอใจ เมื่อได้เห็นความเจ็บปวดทรมานของสัตว์
2. การทารุณโดยการใช้อำนาจเหนือสัตว์ บังคับให้ทำตามความต้องการ หรือการควบคุมการกระทำของสัตว์ (Abuse) สาเหตุเกิดมาจากความต้องการใช้อำนาจต่อสัตว์หรือต้องการให้สัตว์แสดงพฤติกรรมที่ตอบสนองต่อความต้องการของตน
3. การทารุณโดยการไม่กระทำการ หรือเพิกเฉยไม่จัดหาที่อยู่ อาหาร น้ำ ที่เหมาะสมเพียงพอ, ไม่ทำความสะอาด หรือไม่ให้การดูแลรักษาทางการแพทย์แก่สัตว์ (Neglect) สาเหตุของการทารุณประเภทนี้เกิดจากความไม่ดูแลหรือเอาใจใส่ แต่ไม่ได้เกิดขึ้นจากการทำให้เกิดความพอใจที่ได้ทารุณสัตว์แต่อย่างใด
4. การทารุณสัตว์โดยการใช้สัตว์เพื่อผลประโยชน์ของตนเองหรือต่อบุคคลอื่น (Use) สาเหตุของการทารุณประเภทนี้ผู้ใช้สัตว์ไม่ได้ทำไปเพื่อให้เกิดความรู้สึกพอใจ แต่เกิดขึ้นจากการอ้างความชอบธรรมที่บุคคลหรือสังคมจะได้รับจากการกระทำดังกล่าว

นอกจากนี้ มีงานวิจัยหลายชิ้นได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการทารุณสัตว์และความรุนแรงในครอบครัว โดยพบว่า การทารุณกรรมในครอบครัว หรือความรุนแรงในครอบครัวมีแนวโน้มที่จะเกิดการทารุณสัตว์โดยเฉพาะสัตว์เลี้ยงมากกว่าในครอบครัวที่ไม่มีปัญหาความรุนแรง เช่น Ascione(2001) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรุนแรงในครอบครัวและการทารุณสัตว์ในเด็ก พบว่า เด็กในครอบครัวที่มีการใช้ความรุนแรงมีโอกาสในการทารุณสัตว์มากกว่าครอบครัวที่ไม่ใช้ความรุนแรง โดยเด็กจะเลียนแบบพฤติกรรมความรุนแรงของบิดามารดาหรือคนในครอบครัวมากระทำต่อสัตว์ Randal Lockwood (2001) ได้กล่าวว่า เด็กผู้เคยทารุณกรรมสัตว์เลี้ยง ส่วนมากจะกระทำเนื่องมาจากประสบการณ์ตรงที่ได้รับมาหรือได้เห็นความรุนแรงในครอบครัวมาก่อน และ 1 ใน 3 ของเด็กที่มีปัญหาความรุนแรงในครอบครัวจะมีการแสดงออกมาในรูปแบบของการทารุณกรรมสัตว์เลี้ยงของตน นอกจากนี้ พบว่าเหยื่อของความรุนแรงในครอบครัว

¹⁸ Jessica Vanse, ed., "How is animal cruelty defined," Understanding Animal Cruelty: 2.

บ่อยครั้งจะกลายเป็นผู้กระทำทารุณสัตว์ เช่น ในผู้หญิงที่ทารุณกรรมสัตว์เกือบทั้งหมดเคยมีประวัติการตกเป็นเหยื่อความรุนแรงในครอบครัวมาก่อน และส่วนใหญ่จะกระทำเพราะความโกรธแค้น หรือระบายอารมณ์¹⁹ Norwood, Mc Donald, Vincent and Mahoney(1997) รายงานถึงผลการวิจัยว่า ความรุนแรงในครอบครัวมีส่วนสัมพันธ์กับการเกิดปัญหาในเด็กตั้งแต่อายุ 5-12 ปี และการทารุณสัตว์ก็เป็นปัญหาประการหนึ่งที่พบบ่อยครั้งในเด็กเหล่านั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าสภาพแวดล้อมในครอบครัวเป็นสาเหตุหนึ่งของการทารุณสัตว์โดยเฉพาะในเด็กหรือผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรง²⁰

ทั้งนี้ ตามที่กล่าวมาในข้างต้นเห็นได้ว่า สาเหตุของการทารุณสัตว์เกิดขึ้นได้หลายสาเหตุ ในที่นี้จึงอาจสรุปได้ว่าการทารุณกรรมสัตว์เกิดจากสาเหตุ ดังนี้

1. สาเหตุจากตัวบุคคล เป็นกรณีที่สาเหตุของการทารุณสัตว์เกิดขึ้นจากตัวบุคคลผู้กระทำการทารุณสัตว์ซึ่งมีสาเหตุอยู่หลายประการ เช่น ผู้กระทำการทารุณสัตว์กระทำเพื่อต้องการแก้แค้นหรือแก้แค้นเจ้าของสัตว์, ความมีอคติกับสัตว์ชนิดหรือประเภทนั้น, การระบายความเครียดความกดดันหรือความโกรธของบุคคล, ทำเพื่อความสะใจหรือความเพลิดเพลินใจ การใช้สัตว์เพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุดในทางเศรษฐกิจหรือการค้า, ความต้องการเลียนแบบพฤติกรรมของเพื่อน รวมถึงกรณีที่ผู้กระทำอาจมีอาการป่วยทางจิต เป็นต้น การทารุณสัตว์เป็นหนทางให้มนุษย์หาอำนาจ ความสนุก ความรู้สึกพึงพอใจ เนื่องจากเหยื่อของการทรมานไม่สามารถป้องกันตัวได้ ถือได้ว่าเป็นสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งของการทารุณกรรมสัตว์

2. สาเหตุจากสัตว์ โดยมากสาเหตุของการทารุณสัตว์ที่เกิดมาจากตัวสัตว์นั้นมีน้อย อาจเนื่องจากความดุร้ายของสัตว์หรือความซุกซนของสัตว์

¹⁹ Frank R. Ascione, "Animal Abuse and Youth Violence," Juvenile Justice Bulletin: 15.

²⁰ Frank R. Ascione, Ph.D, Claudia V. Weber, M.S., and David S. Wood, The Abuse of Animals and Domestic Violence: A National Survey of Shelters for Women Who Are Battered, (Utah: Utah State University, 1997), p.4.

3. สาเหตุจากสภาพแวดล้อมหรือสังคม ในหลายกรณีสภาพแวดล้อมหรือสังคม อาจเป็นสาเหตุหนึ่งของการทารุณสัตว์ได้ เช่น ในสังคมที่มีสภาพเศรษฐกิจไม่ดี, ยากจน หรือสภาพแวดล้อมที่มีการใช้ความรุนแรงเป็นประจำทำให้เกิดการปลุกฝังพฤติกรรมที่ไม่ดีให้แก่คนในสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและเยาวชน เป็นต้น

2.1.4 ผลกระทบจากการทารุณสัตว์

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการทารุณสัตว์ สามารถแบ่งได้ ดังนี้

1. ผลกระทบต่อสัตว์ที่ถูกทารุณกรรม ไม่ว่าจะสัตว์จะถูกทารุณกรรมในรูปแบบใด ย่อมมีผลกระทบต่อสัตว์เสมอ กรณีสัตว์ถูกทารุณกรรมทางร่างกายพบว่า จะมีบาดแผลและร่องรอยของการถูกทำร้าย ในบางกรณีก็ถึงขั้นพิการซึ่งส่งผลกระทบต่อดำรงชีวิตของสัตว์นั้นๆ สำหรับการทารุณทางด้านจิตใจของสัตว์ รวมไปถึงการละเลยไม่ให้อาหาร น้ำ หรือที่พักอาศัยที่เหมาะสมพบว่า จะมีผลกระทบต่ออารมณ์และสภาพจิตใจของสัตว์โดยตรง อาจทำให้สัตว์นั้นกลายเป็นสัตว์ที่ดุร้าย เกิดความเครียด หงุดหงิดง่าย และอาจนำไปสู่การทำร้ายหรือทำอันตรายคนอื่น ๆ ได้ ด้วยเหตุนี้ ไม่ว่าจะกรณีสัตว์ถูกทารุณกรรมทางร่างกาย หรือการทารุณสัตว์โดยการละเลยให้สัตว์อดอาหาร หิวโหย หรืออยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม การทารุณกรรมนั้นย่อมมีผลทำให้เกิดปัญหาทางร่างกายและ/หรือจิตใจของสัตว์โดยตรง ไม่ว่าจะทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวด, เกิดความวิตก, ความหวาดระแวงกลัว, เบื่อหน่าย, โดดเดี่ยว, เพิ่มความเครียด, ความก้าวร้าว, ความกดดัน, ความเศร้า หรืออื่นๆ ให้แก่สัตว์²¹

2. ผลกระทบต่อบุคคลที่กระทำ มีงานวิจัยหลายฉบับได้แสดงให้เห็นว่าการทารุณสัตว์จะมีผลต่อการสร้างนิสัยที่ก้าวร้าว รุนแรง และเป็นการปลุกฝังพฤติกรรมที่ไม่ดี ไม่มีศีลธรรมให้แก่ผู้กระทำ และในหลายกรณีอาจส่งผลให้ผู้กระทำมีแนวโน้มกล้าทำร้ายคนอื่นหรือก่ออาชญากรรม เช่น Mark R, Dadds, Cynthia M. Turner, & John McAloon(2002) วิจัยถึงพัฒนาการของความสัมพันธ์ระหว่างการทารุณสัตว์และการละเมิดหรืออุกรานต่อมนุษย์ พบว่า

²¹ Frank R. Ascione, "Animal Abuse and Youth Violence," Juvenile Justice Bulletin: 10.

ผู้ที่เคยทารุณกรรมสัตว์มีแนวโน้มที่จะทำร้ายหรือรุกรานมนุษย์มากกว่าผู้ที่ไม่เคยทารุณสัตว์²² หรือในการศึกษาทางจิตวิทยาได้แสดงให้เห็นว่า คนที่มีความสุขในการทำให้อัตว์ได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมานมีโอกาสมากที่จะกระทำเช่นนั้นต่อมนุษย์ ซึ่งสิ่งนี้จะเป็นสัญญาณที่จะพัฒนาทำให้เกิดอาการทางจิตได้ กล่าวคือ ในกรณีของผู้กระทำซึ่งมีพฤติกรรมทารุณกรรมสัตว์อย่างซ้ำๆ อาจมีผลทำให้ผู้กระทำนั้นมีอาการป่วยทางจิตได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเด็กและเยาวชน ขณะเดียวกันพฤติกรรมดังกล่าวก็อาจเป็นตัวบ่งชี้ถึงสภาพทางจิตของผู้กระทำได้เช่นกัน ทั้งนี้ ในทางจิตเวชเรียกอาการของโรคว่า Conduct Disorder : CD (พฤติกรรมที่ผิดปกติ)²³

3. ผลกระทบต่อสังคม การทารุณกรรมสัตว์ไม่เพียงแต่มีผลกระทบต่อสัตว์หรือตัวผู้กระทำเท่านั้น ยังมีผลกระทบต่อสังคมหรือคนในชุมชนได้ ทั้งนี้ มีการวิจัยทางจิตวิทยา สังคมศาสตร์ และอาชญาวิทยาหลายฉบับที่บ่งชี้ว่า การทารุณกรรมสัตว์มีผลกระทบต่อคนในสังคมหรือชุมชน เนื่องจากมีความสัมพันธ์ระหว่างการทารุณสัตว์กับการละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น การกระทำความผิดกฎหมาย หรือการก่ออาชญากรรม เช่น งานวิจัยฉบับหนึ่ง พบว่า อาชญากรที่เคยทำร้ายหรือทารุณกรรมสัตว์หรือทารุณกรรมเด็กมาก่อนมีจำนวนมากกว่าอาชญากรที่ไม่เคยทำร้ายสัตว์หรือเด็กมาก่อน และตามรายงานของ เอฟบีไอ (FBI) ในสหรัฐอเมริกา พบว่า ประวัติการทารุณสัตว์เป็นหนึ่งในอุปนิสัยที่ปรากฏอย่างสม่ำเสมอในบันทึกทางคดี และบุคคลที่กระทำผิดกฎหมายส่วนหนึ่งจะมีประวัติเคยทารุณกรรมสัตว์มาก่อนโดยเฉพาะเด็กและเยาวชน ในงานวิจัยฉบับหนึ่ง บ่งชี้ว่า คนที่ชอบทำร้ายสัตว์ ส่วนใหญ่จะมีระดับของการรุกรานมนุษย์มากกว่าผู้ที่ไม่เคยทำร้ายสัตว์ และมีการสำรวจของนักจิตเวช พบว่า ผู้กระทำการทารุณสัตว์จะไม่สามารถหยุดพฤติกรรมได้มีผลทำให้ไปกระทำต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกันนอกจากที่กระทำต่อสัตว์ และในผู้ป่วยที่ทรมาณสุนัขและแมวจะมีระดับการละเมิดหรือรุกรานผู้อื่นสูงกว่าผู้ป่วยที่ไม่เคยทรมาณ นอกจากนี้ การศึกษาวิจัยทางจิตวิทยาของ Roman Gleyzer และคณะ(2002) ได้ข้อสรุปว่า การแสดงออก

²² Mark R. Dadds, Cynthia M. Turner, & John McAloon, "Developmental Links between Cruelty to animals and Human Violence," Australian New Zealand Journal of Criminology: 32-34.

²³ Frank R. Ascione, "Animal Abuse and Youth Violence," Juvenile Justice Bulletin: 7-9.

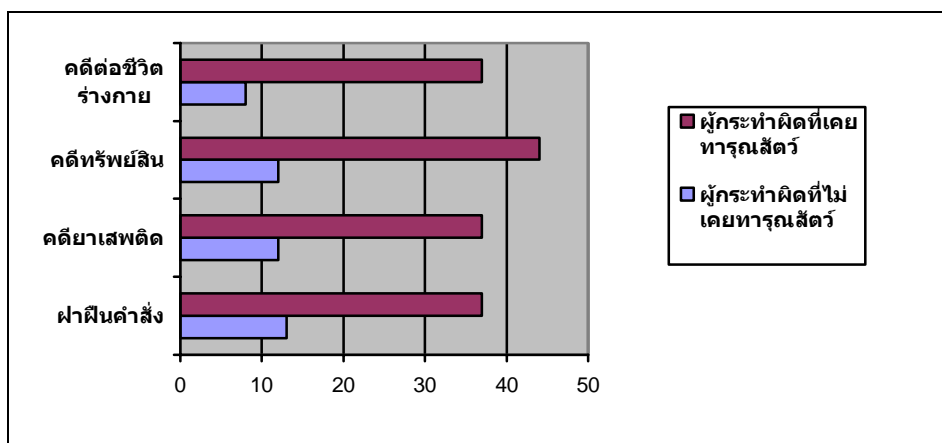
ของการทารุณสัตว์สัมพันธ์กับการก่อการทารุณหรือการละเมิดต่อบุคคลอื่น และการมีพฤติกรรมต่อต้านสังคม²⁴ เป็นต้น

การศึกษาทางจิตวิทยา สังคมศาสตร์ และอาชญาวิทยาตลอดระยะเวลา 25 ปีที่ผ่านมาได้แสดงให้เห็นว่า ผู้กระทำความผิดโดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและเยาวชนมีประวัติของการทารุณสัตว์อย่างรุนแรงและซ้ำๆ และผลการศึกษาหลายฉบับยืนยันว่า ผู้กระทำความผิดกฎหมายซึ่งเคยทารุณกรรมต่อสัตว์มักจะทำผิดเกี่ยวกับการล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่น รวมไปถึงกระทำทารุณกรรมต่อเด็ก ทารุณกรรมในครอบครัว และ/หรือทารุณกรรมผู้สูงอายุ นอกจากนี้พบว่า การทารุณสัตว์ไม่ใช่เพียงอันตรายที่แสดงออกของอารมณ์บุคคลเท่านั้น ยังเป็นสัญญาณเตือนถึงความประพฤติก่อให้เกิดคดี (CD) ได้อีกด้วย

การศึกษาในปี 1997 ของสมาคมป้องกันการทารุณสัตว์แห่งมลรัฐแมสซาชูเซตส์ (Massachusetts Society for the prevention of Cruelty to Animals) และมหาวิทยาลัยนอร์อีสเทิร์น (Northeastern University) ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ผู้กระทำการทารุณสัตว์มากกว่า 5 ครั้งขึ้นไปจะมีการทำละเมิดกฎหมายอาญาต่อบุคคลอื่นมากกว่าผู้ที่ไม่เคยมีประวัติการทารุณสัตว์มาก่อน โดยส่วนใหญ่จะกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน²⁵ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Arluke และคณะ(1999) ซึ่งได้ทำการสำรวจผู้กระทำความผิดจำนวน 153 คนที่อยู่ในระหว่างช่วงอายุ 11-76 ปีที่เคยทารุณกรรมสัตว์เปรียบเทียบกับผู้กระทำความผิดจำนวนเท่ากันที่ไม่เคยทารุณกรรมสัตว์ พบว่า ผู้กระทำความผิดที่เคยทารุณกรรมสัตว์มักจะทำผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน ยาเสพติด หรือการฝ่าฝืนกฎหมายอื่นๆ และมีจำนวนการกระทำความผิดมากกว่าผู้กระทำความผิดที่ไม่เคยทารุณกรรมสัตว์ ดังปรากฏตามรูปที่ 1

²⁴ Roman Gleyzer, Alan R. Felthous and Charles E. Holzer “Animal Cruelty and Psychiatric Disorder.” The Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law 30, 2, (2002): 263.

²⁵ Pet-Abuse, “Cruelty Connections,” 2000.

รูปที่ 1 เปรียบเทียบของการกระทำผิด 4 ประเภทระหว่างผู้กระทำความผิดซึ่งเคยทารุณกรรมสัตว์กับผู้กระทำความผิดซึ่งไม่เคยทารุณกรรมสัตว์

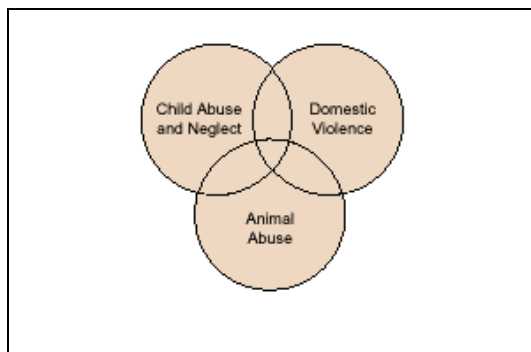
ที่มา : แปลจากบทความเรื่อง The relationship of animal abuse to violence and other forms of antisocial behavior ในวารสาร Journal of Interpersonal Violence ซึ่งเขียนโดย Arluke, A., Levin, J., Luke, C., and Ascione, F.

ผลที่ได้จากการวิจัย แสดงให้เห็นได้ชัดว่าการทารุณสัตว์นั้นไม่เพียงแต่จะเป็นอันตรายต่อสัตว์ที่ตกเป็นเหยื่อเท่านั้น ยังอาจเป็นอันตรายต่อสวัสดิภาพของคนในสังคมด้วย²⁶

นอกจากนี้ Ascione and Arkow (1999) ก็ได้ทำการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการทารุณกรรมเด็ก ความรุนแรงในครอบครัวและการทารุณสัตว์ในเด็ก ผลการศึกษาบ่งชี้ว่า การทารุณกรรมเด็กหรือในครอบครัวที่มีความรุนแรง มีผลทำให้เด็กซึ่งถูกทารุณกรรมหรืออยู่ในครอบครัวที่ใช้ความรุนแรงดังกล่าวมีโอกาสที่จะทารุณกรรมสัตว์มากกว่าเด็กที่ไม่อยู่ในสถานการณ์เช่นนั้น และได้แสดงความสัมพันธ์ระหว่างกันไว้ดังปรากฏในรูปที่ 2²⁷

²⁶ Arluke, A., Levin, J., Luke, C., and Ascione, F. "The relationship of animal abuse to violence and other forms of antisocial behavior," Journal of Interpersonal Violence 14 (1999): 963–975.

²⁷ Ascione, F.R., and Arkow, P., eds. Child Abuse, Domestic Violence, and Animal Abuse: Linking the Circles of Compassion for Prevention and Intervention, (West Lafayette, IN: Purdue University Press, 1999).

รูปที่ 2 ความเกี่ยวพันกันระหว่างประเภทของการทารุณกรรมที่แตกต่างกัน

ที่มา : นำมาจากหนังสือชื่อ Child Abuse, Domestic Violence, and Animal Abuse: Linking the Circles of Compassion for Prevention and Intervention

งานวิจัยหลายฉบับที่ได้ยกขึ้นมากล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การทารุณสัตว์ มีความสัมพันธ์กับการล่วงละเมิดผู้อื่นหรือการกระทำความผิดอาญา ในลักษณะที่เมื่อมีการทารุณกรรมสัตว์เกิดขึ้นผู้กระทำส่วนใหญ่จะมีโอกาสหรือมีแนวโน้มสูงในการล่วงละเมิดต่อผู้อื่นหรือก่ออาชญากรรมโดยเฉพาะในเด็กและเยาวชน สอดคล้องกับผลการวิจัยหลายฉบับบ่งชี้ว่า การทารุณสัตว์มีความสัมพันธ์กันกับการทารุณกรรมเด็กและความรุนแรงในครอบครัว กล่าวคือ เมื่อมีการทารุณสัตว์ ผู้กระทำมีแนวโน้มที่จะทารุณกรรมเด็กและ/หรือสร้างความรุนแรงในครอบครัว ในขณะที่เดียวกันยังพบว่า ความรุนแรงในครอบครัวเป็นพื้นฐานของความรุนแรงในสังคมอย่างหนึ่ง เช่น เด็กที่เติบโตในครอบครัวที่มีความรุนแรงหรือแตกแยกมักมีแนวโน้มที่จะก่อความรุนแรงหรือมีบุคลิกที่มีปัญหาในบางด้าน หลายกรณีมีผลทำให้เด็กที่เห็นความรุนแรงมีโอกาสที่จะทารุณกรรมสัตว์มากกว่าในเด็กซึ่งมีครอบครัวที่อบอุ่น และอาจพัฒนาไปจนถึงขั้นทำร้ายคนหรือก่ออาชญากรรมอื่นๆ ได้ และในหลายกรณีที่เหยื่อจากความรุนแรงในครอบครัวมีแนวโน้มที่จะหันไปทารุณสัตว์โดยเฉพาะกับสัตว์เลี้ยงในบ้านของตน

ด้วยเหตุนี้ อาจกล่าวได้ว่าผลการวิจัยดังกล่าวล้วนเป็นข้อสนับสนุนว่า การทารุณสัตว์มีผลไม่เฉพาะแต่สัตว์ที่ตกเป็นเหยื่อหรือผู้กระทำเท่านั้น หากแต่ยังเกี่ยวข้องกับคนในสังคมและชุมชนด้วย ในลักษณะที่ว่า การทารุณสัตว์นั้นอาจมีผลทำให้ผู้กระทำก่ออันตรายต่อสวัสดิภาพหรือชีวิตความเป็นอยู่คนในสังคมได้ ไม่ว่าจะเป็นการล่วงละเมิดสิทธิของบุคคลเพียงเล็กน้อยไปจนถึงการก่ออาชญากรรมร้ายแรง นอกจากนี้ ได้มีการให้ความเห็นของบุคคลหลายคนในทำนองเดียวกันว่า การทารุณกรรมสัตว์ยังอาจส่งผลกระทบต่อสังคมในลักษณะของการทำให้ภาพลักษณ์ของคนในสังคมถูกมองในแง่ลบ เป็นสังคมไม่มีศีลธรรม จริยธรรมได้โดยเฉพาะในสังคมที่มีการทารุณสัตว์อย่างกว้างขวาง

2.2 ลักษณะของการทารุณกรรมสัตว์

การทารุณสัตว์สามารถเกิดขึ้นได้ในทุกสังคม โดยรูปแบบและระดับความรุนแรงของการทารุณสัตว์นั้นอาจมีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละสังคม ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับบริบททางสังคม จริยธรรม และวัฒนธรรมของแต่ละสังคมที่มีมุมมองในเรื่องสัตว์และการทารุณสัตว์อย่างไร เรายังพบว่า ในหลายๆ กรณีที่การกระทำต่อสัตว์ลักษณะอย่างเดียวกัน สังคมหนึ่งอาจมองว่าเป็นการทารุณสัตว์ ขณะที่อีกสังคมหนึ่งอาจมองว่าไม่เป็นการทารุณสัตว์ แต่อย่างไรก็ดี โดยทั่วไปทุกสังคมต่างก็ยอมรับและมีความเห็นตรงกันว่า การทารุณสัตว์เป็นการกระทำที่โหดร้ายต่อสัตว์ ทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมานโดยไม่มีเหตุจำเป็น

อนึ่ง ลักษณะของการทารุณกรรมสัตว์ที่ปรากฏจะเห็นได้ว่า มีอยู่หลายลักษณะ โดยมีระดับความรุนแรงมากน้อยต่างกันไป และสามารถเกิดขึ้นได้ในประเทศต่างๆ ซึ่งรวมถึงประเทศไทยด้วย การศึกษาลักษณะของการทารุณกรรมสัตว์ที่เกิดขึ้นในกรณี (Case) ต่างๆ จะเป็นการแสดงให้เห็นถึงภาพรวมของปัญหาการทารุณสัตว์ที่เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี

2.2.1 ลักษณะและตัวอย่างของการทารุณกรรมสัตว์ในต่างประเทศ

การทารุณสัตว์สามารถเกิดขึ้นได้ทุกแห่งในโลกไม่ว่าจะเป็นประเทศในแถบเอเชีย อเมริกา หรือแม้แต่ในยุโรปซึ่งเห็นได้จากข้อเท็จจริงต่างๆ ที่ปรากฏเป็นกรณีศึกษา ซึ่งในที่นี้จะยกกรณีศึกษาบางกรณีที่เกิดขึ้นในประเทศต่างๆ เพื่อเป็นตัวอย่างของการทารุณสัตว์ โดยแบ่งตามลักษณะของการทารุณสัตว์ที่พบทั่วไปในสังคมแต่ละประเทศ อันจะแสดงให้เห็นถึงสภาพการทารุณสัตว์ในต่างประเทศที่ชัดเจนมากขึ้นต่อไป

2.2.1.1 ลักษณะการทำร้ายร่างกายและ/หรือฆ่าสัตว์โดยไม่มีเหตุอันสมควร

ตัวอย่างของการทารุณในลักษณะนี้ เช่น การทุบตี (Beating), การแทง (Stabbing), การยิง (Shooting), การวางยา (Poisoning), การเผา (Burning), การตัดหรือทำให้พิการ (Mutilation) และการทำให้เจ็บปวดหรือทรมานอื่นๆ (Torture) จากการศึกษาพบว่า ในประเทศสหรัฐอเมริกามีการทารุณสัตว์ในลักษณะของการทำร้ายร่างกาย และ/หรือฆ่าสัตว์โดย

ไม่มีเหตุอันควรเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องนับจากอดีตถึงปัจจุบันซึ่งปรากฏอยู่ในหลายมลรัฐ เช่น ในมลรัฐแคลิฟอร์เนีย (California) พบกรณีเพื่อนบ้านของนางซานเชส (Sanchez) ได้แจ้งต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจว่าเห็นคนในครอบครัวเขาเตะ ตีสุนัขที่เลี้ยงโดยใช้ท่อนเหล็กและไม้กอล์ฟอย่างไม่มียุติ และเห็นซากศพของลูกวัว เบ็ด ไก่ กระจ่ายหลายตัวแห้งตายและถูกเผาอยู่หลังบ้านของเขา และพบลูกสุนัขตาบอดหนึ่งข้างและมีบาดแผลทั้งตัว ซึ่งเป็นร่องรอยการถูกทำร้ายอย่างหนัก²⁸, ในมลรัฐโคโลราโด (Colorado) กรณีเด็กชาย 2 คนเผาหางแมว และได้ขว้างมันใส่รถยนต์ แมวนั้นรอดชีวิตมาได้ แต่ลำตัวของมันถูกไฟไหม้ไปทั้งตัว กว่า 25% ถูกไฟไหม้ในระดับความรุนแรงระดับสาม และอีกกว่า 10% ถูกไฟไหม้ความรุนแรงระดับหนึ่ง และระดับสอง มีผลทำให้ผิวหนังไหม้เกรียมสูญเสียตา หาง และขา 1 ข้าง, ในมลรัฐลุยเซียนา (Louisiana) พบกรณีผู้ชาย 4 คนผูกสุนัขไว้ที่หลังรถ และขับรดด้วยความเร็ว 80 กิโลเมตรต่อชั่วโมง ลากสุนัขไปตามถนนลูกรัง ทำให้สุนัขตายในขณะที่ถูกลาก และหลังจากนั้นได้ลากศพของสุนัขไปที่โบสถ์และขว้างศพนั้นใส่หน้าต่างของโบสถ์²⁹, มลรัฐเนวาดา (Nevada) กรณีสุนัขเลี้ยง 2 ตัวถูกวางยาในขณะที่เจ้าของปล่อยให้มันอยู่ในรถโดยไม่ได้ล็อคประตูรถ ภายหลังจากที่เจ้าของกลับมาที่รถได้พบว่าสุนัขของเขากำลังกินเศษแฮมเบอร์เกอร์ที่อยู่ในถุงแมคโดนัลด์ ภายใต้อุ้งเท้าได้พบยาเม็ดเล็กๆ จำนวนมาก ในเวลาต่อมาสุนัขมีอาการชักอย่างรุนแรงและตายในที่สุด และในมลรัฐยูทาห์ (Utah) กรณีผู้หญิงและแฟนหนุ่มกำลังทะเลาะกัน ปรากฏว่าแฟนหนุ่มได้เอากลูกสุนัขที่ผู้หญิงเลี้ยงไว้ไปวางบนเตาไฟที่มีอุณหภูมิสูงกว่า 200 องศาทำให้มันเห่าร้องด้วยความเจ็บปวดทรมานอย่างมาก และมีผลให้ถุงเท้าของมันใช้เดินไม่ได้อีกต่อไป กรณี นายคริสโตเฟอร์ไล่ล่าสุนัขจนกระทั่งสุนัขหนีไปไหนไม่ได้ แล้วจึงได้ทุบตีมันอย่างหนักทำให้ตาของสุนัขบอดใช้การไม่ได้อีกและทำให้มีแผลทั่วร่างกาย³⁰

ส่วนประเทศอังกฤษพบว่ามีการทำร้ายสัตว์เกิดขึ้นเช่นเดียวกัน อาทิ ในลอนดอน (London) พบสุนัขร้องเสียงหลงอย่างทรมานเพราะถูกเจ้าของแขวนห้อยไว้ที่ระเบียงหน้าบ้านชั้นบนด้วยโซ่ โดยมันดิ้นทุรนทุรายเพื่อให้ขาหลังแตะพื้นระเบียงและเพื่อทำให้หลุดจากโซ่

²⁸ Pet-abuse, "Case Animal & Cruelty 2003," 2003.

²⁹ "HSUS Puts the Spotlight on Teen Animal Cruelty Offenders," April 2002.

³⁰ "After String of Unbelievable Cruelty Cases, Group in Utah Aims to Make Animal Cruelty a Felony," October 2006.

ที่มัดห้อยมันไว้ จนในที่สุดเพื่อนบ้านทนดูไม่ได้จึงไปช่วยปล่อยมันก่อนที่เจ้าของจะปรากฏตัว³¹, กรณีนางฮอลลี แรกเกอร์ วัย 34 ปี จากเมืองนอริช (Norwich City) ได้จับแมวของเธอที่ชื่อ ฟลัฟฟี ไล่ลงไปในเครื่องซักผ้าแล้วซักด้วยน้ำ ปรากฏว่า ฟลัฟฟีตะกายหนีตายออกมาจนกรงเล็บหลุดหมด แต่ก็ทนทรมานอยู่ได้เพียง 10 นาที จึงสิ้นลมในที่สุด³², ในประเทศแคนาดา เมื่อวันที่ 30 กันยายน 2550 พบเด็กชายอายุ 15 ปีไล่ทูปตีสุนัขและแมวจนได้รับบาดเจ็บ รวมทั้งใช้ไม้ทูปตีเปิดหลายตัวจนตายบริเวณคลองหลังบ้าน และกรณีเมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2550 พบแมวชื่อ นโปเลียน ขณะเดินอยู่แถวบ้านของเจ้าของในตอนเที่ยง ได้ถูกคนใช้ป้อนยิบบริเวณใกล้ปากเหนือหนวดของมัน เป็นผลให้ฟันและขากรรไกรของมันแตกเป็นเสี่ยงๆ ภายหลังจากที่ถูกยิงมันได้วิ่งเข้าไปในบ้านและไปหลบอยู่ที่ใต้เตียงโดยมีเลือดไหลตลอดเวลา กว่าเจ้าของจะพบมันก็ตอนเย็น ภาพที่เห็นคือตัวมันเต็มไปด้วยเลือดร้องไห้หวอนตลอดเวลา เจ้าของได้พาไปรักษาแต่มันตายในระหว่างทางนอกจากนี้ ประเทศออสเตรเลีย ในรัฐควีนแลนด์ (Queensland) เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2550 พบกรณีลูกแมว 3 ตัวถูกควักเครื่องในและลำคอถูกตัดขาอยู่บริเวณสวนสาธารณะ และในรัฐวิกตอเรีย (Victoria) เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2550 พบสุนัขพันธ์ลาบราดอร์ถูกเหล็กแหลมเสียบข้างลำตัวและถูกนำไปมัดติดกับรั้วไว้ตลอดทั้งคืน จนกระทั่งมีผู้พบเห็นในตอนเช้าและเข้าช่วยเหลือและในประเทศสเปน กรณีสุนัขจรจัดวัย 12 เดือนถูกคนใจร้ายราดน้ำกรดใส่ที่ร่างกายของมัน น้ำกรดได้ไหลเข้าตาและหู ขาของมันถูกน้ำกรดกัดจนไหม้ สุนัขตัวนี้ได้ถูกพบและมีคนเข้าช่วยเหลือภายหลังจากที่ได้ยินเสียงของมันโหยหวนอย่างทุกข์ทรมานออกมาจากท่อน้ำข้างถนนในสภาพที่น่าเวทนา โชคดีที่มันรอดตายได้แต่ก็เป็นสุนัขพิการไปตลอดชีวิตของมัน และกรณีมีผู้แจ้งว่าเห็นสุนัขชื่อโลล่า (Lola) ถูกเจ้าของเตะและขว้างมันใส่ผนังอย่างแรงทำให้มันหมดสติและมีอาการตกเลือด ภายหลังจากที่เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าตรวจค้นพบโลล่าถูกขังอยู่ในกรงไม่ได้สติ ตามร่างกายของมันมีรอยแผลเป็นจำนวนมาก จึงได้เข้าช่วยเหลือและดำเนินคดีกับเจ้าของต่อไป³³

สำหรับประเทศในภูมิภาคเอเชียเองก็มีการทารุณสัตว์ในลักษณะของการทำร้ายร่างกายไปถึงการฆ่าที่ทารุณโหดร้ายเกิดขึ้นเช่นเดียวกัน ตัวอย่างเช่น ในประเทศญี่ปุ่น พบกรณีคนใช้ท่อนเหล็กทุบขาทั้ง 4 ข้างของลูกสุนัขจนแหลก แล้วนำมันไปทิ้งในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ และกรณีที่มีคนทนายาเบื่อบนขนมปังแล้วนำไปวางไว้ที่ทางเดินเท้าทำให้มีสุนัขตาย 2 ตัวเมื่อ

³¹ Ibid.

³² “ชาวเมือง 'ผู้ดี' ทารุณสัตว์เป็นว่าเล่น,” *แนวหน้า* (28 กรกฎาคม 2549) : 14.

³³ RSPCA, “Case Animal Abuse & Cruelty,” 2007.

มันได้กินขนมปังดังกล่าว นอกจากนี้ ที่เมืองฮอกไกโด (Hokkaido) ได้พบกรณีมีคนนำแมวไปจุ่มน้ำมัน หลังจากนั้นก็นำเอาทั้งเป็น กรณีแมวและสุนัขจรจัดจำนวนมากถูกจับไว้ในถุงพลาสติกแล้วบรรจุใส่หลังรถทำให้สัตว์เหล่านั้นตายในระหว่างทางเกือบทั้งหมด, ที่เมืองนาซากาซากิ (Nagasaki City) พบกรณีมีคนฆ่าแมวโดยซ้ำและนำชิ้นส่วนต่างๆ ของร่างกายไว้ภายในบ้าน และที่เมืองคาวาซากิ (Kawasaki City) พบมีเจ้าของบ้านหลังหนึ่งวางยาเบื่อสุนัข 2 ตัวที่เข้ามาวิ่งในสวนที่บ้านของเขา³⁴ เป็นต้น

2.2.1.2 ลักษณะของการละเลย ไม่เอาใจใส่ดูแลสัตว์

ตัวอย่างของการทารุณในลักษณะนี้ได้แก่ การไม่จัดหาอาหารและ/หรือน้ำที่เพียงพอให้แก่สัตว์ รวมถึงการไม่จัดสถานที่ที่เหมาะสม หรือไม่ให้การรักษาทางการแพทย์แก่สัตว์ (Neglect), การทอดทิ้งสัตว์ (Abandonment) และการเก็บสะสมสัตว์ไว้จำนวนมากๆ (Hoarding/Collection) การทารุณสัตว์ที่เกิดขึ้นในลักษณะนี้ได้ปรากฏอยู่ในหลายประเทศ ตัวอย่างเช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ในมลรัฐแคลิฟอร์เนีย (California) กรณีเพื่อนบ้านของนางซานเชส (Sanchez) ได้ยินเสียงลูกวัวร้องดังจากในบริเวณบ้านของเขาเป็นระยะเวลาติดต่อกันหลายวัน ซึ่งเสียงร้องดังกล่าวสามารถได้ยินออกไปเป็นไมล์ เพื่อนบ้านของเขาได้พบสัตว์หลายตัวอยู่ในสภาพที่น่าสยดสยอง ลูกวัวตัวหนึ่งอยู่ในสภาพอ่อนเพลียไม่สามารถจะกินอาหารหรือดื่มน้ำได้ กระต่าย 8 ตัวถูกขังอยู่ในกรงโดยไม่มีอาหารหรือน้ำ 4 ตัวได้ตายและที่เหลือก็อยู่ในสภาพผอมแห้ง และยังพบซากชิ้นส่วนของเป็ด ไก่ และห่านหลายชิ้นกระจัดกระจายอยู่โดยที่ซากเหล่านั้นถูกกัดกินโดยสุนัขที่เขาเลี้ยง³⁵, ประเทศอังกฤษ เมื่อปี ค.ศ.2004 กรณีสุนัขชื่อบัมเปอร์ (Bumper) ซึ่งถูกรถชนในเดือนมกราคมปรากฏว่า เจ้าของไม่ได้พามันไปทำการรักษาอาการบาดเจ็บ ปล่อยให้มันต้องทรมาน จนถึงเดือนตุลาคมอาการของมันแย่ลงอย่างมากอยู่ในขั้นโคม่า และภายหลังเจ้าของบัมเปอร์ก็ยังไม่ยอมพามันไปรักษาแต่กลับใช้เลื่อยไฟฟ้าตัดขามันแทน³⁶ และกรณีในมณฑล

³⁴ ALIVE (All Life in a Viable Environment in Japan). "Cruelty to animals," September 2005.

³⁵ Pet-abuse, "Case Animal & Cruelty 2005," 2005.

³⁶ RSPCA, "Cruel Animal Abuse on The Rise, The Law Must Chang Now" April 2006.

แลงคาไชร์ เจ้าหน้าที่ตำรวจได้พบการกักกันสัตว์ไว้ในที่แคบๆ จำนวนทั้งสิ้น 271 ตัวซึ่งส่วนใหญ่เป็นสุนัข³⁷

นอกจากนี้ ประเทศนิวซีแลนด์ เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2550 พบกรณีสุนัขชื่อ อีฟ (Eve) อยู่ในสภาพที่ผอมแห้งและอ่อนแรง ภายหลังจากที่เจ้าหน้าที่ได้รับแจ้งจากเพื่อนบ้านซึ่งเห็นพฤติกรรมของเจ้าของสุนัขตัวดังกล่าวที่ปล่อยให้มันอดอาหารและน้ำอยู่เสมอๆ, ในประเทศแคนาดา เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2550 พบผู้หญิงวัย 40 ปีซึ่งเป็นเจ้าของสัตว์กว่า 40 ตัว ไม่ว่าจะเป็นแกะ เป็ด ไก่ ห่าน สุนัข และกระต่าย ภายหลังจากการตรวจสอบของเจ้าหน้าที่พบว่า สัตว์เหล่านั้นถูกปล่อยให้อดอยากและอยู่ในสถานที่ที่ไม่เหมาะสม สัตว์หลายตัวนอนอ่อนเพลีย และพบซากศพของสัตว์อีกหลายตัว และประเทศสเปน เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2550 กรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจได้เข้าช่วยเหลือม้าเลี้ยง 17 ตัวที่ถูกละเลย ไม่ได้อาหารและน้ำที่เพียงพอจากเจ้าของและผู้ดูแล³⁸

สำหรับประเทศในภูมิภาคเอเชีย การทารุณสัตว์ในลักษณะของการละเลย ไม่เอาใจใส่ดูแลสัตว์ได้เกิดขึ้นเช่นเดียวกัน ตัวอย่างเช่น ประเทศญี่ปุ่น ในเมืองอิบารากิ (Ibaraki) พบกรณีนก 3 ตัวตายเนื่องจากไม่ได้รับอาหารและน้ำจากเจ้าของที่เลี้ยง, ที่จังหวัดโอคายาม่า (Okayama Prefecture) กรณีชายคนหนึ่งเลี้ยงสุนัขจำนวนกว่า 250 ตัวแต่ไม่ยอมดูแลปล่อยให้ไปสร้างความรำคาญแก่เพื่อนบ้านใกล้เคียง และที่จังหวัดยามากูจิ (Yamaguchi Prefecture) กรณีพบไก่จำนวน 9000 ตัวต้องอดอยากไม่ได้รับอาหารและน้ำที่เพียงพอในฟาร์มเลี้ยง³⁹

2.2.1.3 ลักษณะของการใช้สัตว์อย่างทารุณโหดร้ายเพื่อประโยชน์ของตนเองหรือผู้อื่น

ตัวอย่างการทารุณสัตว์ในลักษณะการใช้สัตว์เพื่อประโยชน์ของตนเองหรือผู้อื่น เช่น การใช้สัตว์เพื่อการค้า การนำสัตว์มาต่อสู้กันเพื่อการพนัน การแสดงโชว์สัตว์ การใช้สัตว์เพื่อการท่องเที่ยว และใช้สัตว์เพื่อการบริโภคอันมีลักษณะทารุณสัตว์ เป็นต้น กรณีของการ

³⁷ “ชาวเมือง 'ผู้ดี' ทารุณสัตว์เป็นว่าเล่น,” แนวหน้า (28 กรกฎาคม 2549): 14.

³⁸ RSPCA, “Case Animal Abuse & Cruelty,” 2007.

³⁹ ALIVE (All Life in a Viable Environment in Japan). “Cruelty to animals,” September 2005.

ทารุณสัตว์ในลักษณะนี้ปรากฏอยู่ในประเทศต่างๆ อาทิ ประเทศสหรัฐอเมริกา กรณีไมเคิล วิก (Michael Vick) นักอเมริกันฟุตบอลชื่อดังทีมแอตแลนต้า ฟอลคอนส์ (Atlanta Falcons) และพวก ถูกพบว่าเป็นผู้จัดการให้มีการแข่งขันสู้สุนัข (competitive dogfight) เพื่อการพนันขึ้น ระหว่างการ ตรวจสอบบ้านของเขาพบสุนัขเพศผู้จำนวนกว่า 54 ตัวถูกกักขังอยู่ และในบริเวณนั้นมีอุปกรณ์ ต่างๆ ที่ใช้ในการฝึกสุนัข อุปกรณ์เกี่ยวกับการรับพนัน นอกจากนี้ ยังพบรอยเลือดซึ่งคาดว่าเป็น เลือดสุนัขเปื้อนอยู่บนพรม และซากสุนัข 7 ตัวถูกฆ่าซึ่งคาดว่าเป็นสุนัขที่แพ้จากการต่อสู้⁴⁰ , ในมลรัฐเวอร์จิเนีย (Virginia) ตำรวจได้ทำการสอบสวนคดีการพนันสู้สุนัข (Dogfighting : เป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายในรัฐ)ภายหลังจากได้รับแจ้งทางโทรศัพท์ว่าพบเห็นการทารุณสัตว์ในบ้านหลังหนึ่ง และหลังจากที่ได้เข้าไปตรวจสอบ ตำรวจได้พบสุนัข 8 ตัวที่ตกอยู่ในอาการหวาดกลัว มีบาดแผลฉกรรจ์ สุนัขทั้งหมดถูกล่ามด้วยโซ่ขนาดใหญ่และอยู่ในกรงที่มีขนาดคับแคบ และยังพบเห็นอุปกรณ์ต่างๆ ที่เชื่อได้ว่ามีไว้ใช้ในการพนันสู้สุนัขดังกล่าว⁴¹

สำหรับประเทศในภูมิภาคเอเชีย การทารุณสัตว์ในลักษณะนี้ได้เกิดขึ้น เช่นเดียวกัน ตัวอย่างเช่น ประเทศญี่ปุ่น ที่เมืองไซตามะ (Saitama) มีการแสดงโชว์โดยปล่อยให้ สุนัขไล่กัดกระต่ายหลายตัวที่อยู่ในที่กักขังและสัตว์ขนาดเล็กชนิดอื่นจนตายต่อหน้าเด็กนักเรียน อนุบาล และกรณีผู้เพาะเลี้ยงสุนัข ปล่อยให้สุนัขกว่า 1000 ตัวต้องอดอยากหิวโหยและเจ็บป่วย เพราะไม่ได้ให้อาหารและน้ำที่เพียงพอ รวมทั้งอยู่ในสถานที่ที่ไม่ถูกสุขลักษณะ⁴² , ประเทศ ปากีสถาน มีเกมกีฬาพนันต่อสู้หมีที่เรียกว่า “Bear Baiting” ซึ่งเป็นกรณีที่มีการขังหมีไม่ให้อาหาร จนอ่อนแรง แล้วเอามาแข่งกัดกันกับฝูงสุนัขหลายตัว หมีที่อยู่ในสภาพร่างกายอดโซ่ดังกล่าวจึง ถูกกัด ถูกทำร้าย ไม่สามารถต่อสู้กับฝูงสุนัขได้ หรือยากที่จะเอาตัวรอดและชนะได้⁴³

นอกจากนี้ ในประเทศจีน เมื่อปี 2004 กรณีร้านอาหารจีนแห่งหนึ่งใน เมืองเสิ่นเจิ้นขายลูกชิ้นเนื้อแมว พบว่า ร้านอาหารดังกล่าวมีการฆ่าแมวกวลงถนนซึ่งเป็นภาพที่ สร้างความสะเทือนใจให้แก่ผู้คนทั่วไปโดยเฉพาะผู้ที่รักสัตว์เป็นอย่างมาก เจ้าของร้านกล่าวถึง

⁴⁰ “American Football : Vick Faces jail after admitting dog fight” [online].

22 July 2007 Available from : <http://www.bbc.co.uk> [2007, September 5].

⁴¹ RSPCA, “Case Animal Abuse & Cruelty,” 2007.

⁴² ALIVE (All Life in a Viable Environment in Japan). “Cruelty to animals,” September 2005.

⁴³ “งานเปิดสำนักงาน WSPA ในประเทศไทย,” มติชน (27 ตุลาคม 2550): 18.

สาเหตุที่ขายเนื้อแมวว่าเพราะเป็นธรรมเนียมของชาวบางต๋องที่นิยมบริโภคเนื้อแมว⁴⁴ และเมื่อปี 2007 กรณีพบสวนสัตว์แห่งหนึ่ง ในมณฑลเฮยหลงเจียง ได้จัดให้มีการแสดงโชว์การฆ่าเหยื่อที่เป็นอาหารโดยฝูงเสือไซบีเรีย โดยเหยื่อซึ่งยังมีชีวิตอยู่จะถูกปล่อยไปอยู่ที่ท่ามกลางฝูงเสือ ขณะที่เหยื่อ ซึ่งเป็นวัวตัวใหญ่ถูกเทออกจากรถคอนเทนเนอร์ที่ปิดฝาครอบด้าน เสือจำนวนไม่ต่ำกว่าห้าตัวก็ตรงเข้าขย้ำทันทีต่อหน้ารถบัสดูชมที่จ่ายเงินพิเศษเพื่อการแสดงนี้ นอกจากนี้ ยังมีการเอารถยนต์ผูกกับหมึกควายตัวไม่ใหญ่นักให้ลากเพื่อแสดงพลังกำลังให้ผู้ชมดู การจัดแสดงโชว์พิเศษที่ทางสวนสัตว์จัดขึ้นดังกล่าว คนทั่วไปโดยเฉพาะองค์กรพิทักษ์สัตว์ต่างๆ เห็นว่าเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสม และเห็นว่าเป็นการทารุณสัตว์⁴⁵

ในประเทศเกาหลี กรณีการบริโภคเนื้อสุนัขโดยพบว่าในประเทศเกาหลี มีตลาดที่เป็นแหล่งขายเนื้อสุนัขโดยเฉพาะหลายแห่ง สุนัขนับร้อยตัวทุกขนาดทุกอายุโดนกักขังอยู่ในกรงอย่างแออัดที่มีอุณหภูมิร้อนถึง 38 องศาเซลเซียสโดยปราศจากน้ำดื่ม สุนัขตัวใหญ่บางตัวโดนกักขังอยู่ในกรงเหล็กที่มีความสูงเพียง 40 เซนติเมตรแทบยืนไม่ได้ต้องนอนทับกัน ตัวที่อยู่ล่างสุดก็จะโดนทับจนหายใจไม่ออก บางตัวก็ขาดใจตายในกรงเหล็กนั้น การทรมานเกิดขึ้นหลายรูปแบบ เช่น ถ้าเป็นลูกสุนัขจะโดนเจาะเยื่อแก้วหูและหลอดเสียงเพื่อไม่ให้มีเสียงเมื่อโตขึ้น บางกรณีก็โดนหักแขนหรือขาเพื่อไม่ให้เคลื่อนไหวได้ บางครั้งก็มีการแขวนคอแล้วตีด้วยไม้กระบอกหรือบางตัวก็โดนช็อตด้วยกระแสไฟฟ้า บางตัวก็โดนต้มทั้งเป็นหรือโดนแทงที่ต้นขาเพื่อให้เลือดไหลออกอย่างช้าๆ และถลกผิวหนังขณะที่ยังมีสติอยู่ จึงกล่าวได้ว่า กรรมวิธีการฆ่าทุกรูปแบบนี้ล้วนเป็นการฆ่าที่ทารุณ โหดร้าย ทั้งนี้ มาจากความเชื่อที่ว่ายิ่งสุนัขเจ็บปวดเท่าไรหรือรสชาติของเนื้อก็จะอร่อยมากยิ่งขึ้นเท่านั้น⁴⁶ ทุกๆ ปีจะมีสุนัขจำนวนกว่า 1 ล้านตัวถูกเพาะเลี้ยงและส่งไปยังโรงฆ่าสัตว์ ในประเทศเกาหลีเนื้อสุนัขสามารถขายได้ถึง 18 ปอนด์ หรือ 45 ออสเตอร์เลียนดอลลาร์ ซึ่งจะเห็นได้ว่าสุนัขในเกาหลีที่ตายแล้วมีค่ามากกว่าที่มีชีวิตอยู่⁴⁷

⁴⁴ “เงินบุกป่วนร้านขายลูกชิ้นเนื้อแมว,” แนวหน้า (19 มิถุนายน 2549): 14.

⁴⁵ “สวนสัตว์ประเทศจีนทารุณสัตว์,” มติชน (24 พฤษภาคม 2550): 9.

⁴⁶ บันทึกรื่องเศร้าของ หมาท่าแร่. Dogazine (ตุลาคม 2548).

⁴⁷ “Animal Cruelty in Asia” [online]. Available from: <http://www.bbc.co.uk/>

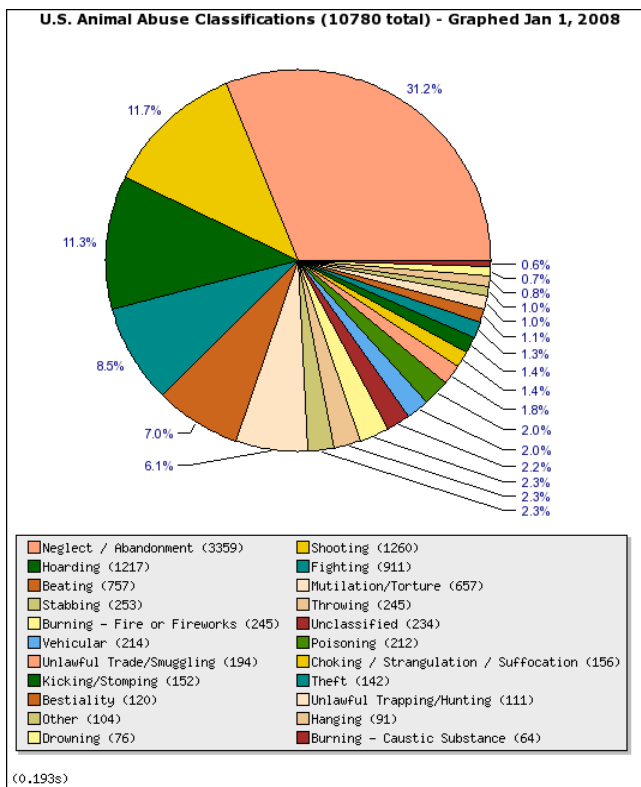
ตัวอย่างของเหตุการณ์การทารุณสัตว์ที่ได้ยกขึ้นมากล่าวนี้แสดงให้เห็นว่า การทารุณกรรมในสัตว์สามารถเกิดขึ้นได้ในหลายลักษณะโดยมีระดับความรุนแรงที่แตกต่างกันออกไป และการทารุณสัตว์นั้นยังสามารถเกิดขึ้นได้กับสัตว์ทุกชนิด ทุกพันธุ์ไม่ว่าจะเป็นสัตว์ขนาดใหญ่ สัตว์ขนาดเล็ก หรือสัตว์ประเภทที่เลี้ยงในบ้าน สัตว์ป่า สัตว์ที่ไม่มีเจ้าของ และสัตว์เลี้ยงในฟาร์ม อนึ่ง กรณีศึกษาที่ได้ยกขึ้นมานี้เป็นเพียงตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมของการทารุณสัตว์ซึ่งเราสามารถพบเห็นได้โดยทั่วไปในทุกสังคมจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไม่ก็เหตุการณ์เท่านั้น ทั้งนี้ ยังคงมีการทารุณกรรมสัตว์ในลักษณะอื่นๆ ที่เราอาจพบเห็นได้นอกเหนือจากตัวอย่างที่ได้กล่าวมา

อนึ่ง ตัวอย่างของการทารุณสัตว์ที่เกิดขึ้นในประเทศต่างๆ นั้นยังเป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นถึงสภาพและปัญหาของการทารุณสัตว์ได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม สิ่งที่จะเป็นตัวบ่งชี้ถึงสภาพและปัญหาการทารุณสัตว์ที่เกิดขึ้นในหลายประเทศทั่วโลกนอกเหนือจากกรณีศึกษาที่ได้ยกมาแล้วนั้น เรายังสามารถพิจารณาได้จากการรายงานข้อมูล ข่าวสาร หรือการจัดทำสถิติการทารุณสัตว์ในประเทศต่างๆ ตัวอย่างเช่น

รายงานขององค์กรพิทักษ์สัตว์โลก (WSPA: World Society for the Protection of Animals) พบว่า มีการทารุณกรรมสัตว์กระจายอยู่แทบทุกแห่งในโลกไม่ว่าจะเป็นประเทศในแถบเอเชีย อเมริกา หรือแม้แต่ในยุโรป⁴⁸

องค์กรพิทักษ์สัตว์ที่มีชื่อว่า “Pet-Abuse” ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้ทำการสำรวจและจัดทำสถิติการทารุณกรรมสัตว์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกา เช่น การสำรวจคดีทารุณสัตว์ในทุกมลรัฐโดยแบ่งตามประเภทของการทารุณสัตว์ ผลของการสำรวจดังกล่าว พบว่าในปี 2004 เกิดคดีทารุณสัตว์ในสหรัฐอเมริการวมทั้งสิ้น 1,996 คดี โดยในมลรัฐฟลอริดา (Florida) มีคดีมากที่สุดจำนวน 87 คดี, ในปี 2005 เกิดคดีทารุณสัตว์รวมทั้งสิ้น 1,966 คดี มลรัฐนิวยอร์ก (New York) มีคดีมากที่สุดจำนวน 156 คดี และในปี 2006 มีคดีทารุณสัตว์เกิดขึ้นรวมทั้งสิ้น 2,300 คดี โดยมลรัฐแคลิฟอร์เนีย (California) มีคดีมากที่สุดจำนวน 230 คดี

⁴⁸ WSPCA. “Animal Cruelty Report,” March 2006.

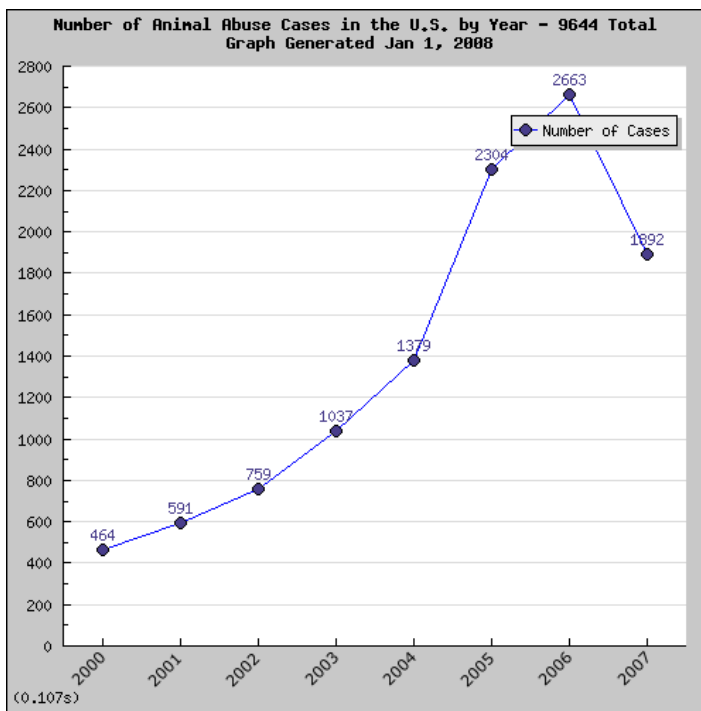

รูปที่ 3 เปอร์เซนต์ประเภทคดีทารุณกรรมสัตว์ในสหรัฐอเมริกา

ที่มา : นำมาจากการรวบรวมและจัดทำโดย Pet-Abuse (a national animal protection organization)

นอกจากนี้ ยังได้มีการสำรวจการทารุณสัตว์ที่เกิดขึ้นในแต่ละปีที่พบในประเทศสหรัฐอเมริกา ผลจากการสำรวจพบตัวเลขของการทารุณสัตว์ในปี ค.ศ. 2000 มีทั้งสิ้น 454 กรณี, ในปี ค.ศ. 2001 มีทั้งสิ้น 591 กรณี, ในปีค.ศ. 2002 มีทั้งสิ้น 759กรณี, ในปี ค.ศ. 2003 มีทั้งสิ้น 1037 กรณี, ในปี ค.ศ. 2004 มีทั้งสิ้น 1379 กรณี, ในปี ค.ศ. 2005 มีทั้งสิ้น 2304 กรณี, ในปี ค.ศ. 2006 มีทั้งสิ้น 2663 กรณี และในปี ค.ศ. 2007 มีทั้งสิ้น 1892 กรณี ดังปรากฏรายละเอียดตามรูปข้างล่าง⁴⁹

⁴⁹ Pet-Abuse. "Animal Abuse Statistics," November 2007.

รูปที่ 4 จำนวนกรณีของการทารุณกรรมสัตว์ที่เกิดขึ้นแต่ละปีในสหรัฐอเมริกา
ที่มา : รวบรวมและจัดทำโดย Pet-Abuse (a national animal protection organization)

สมาคมจริยธรรมแห่งมลรัฐยูทา (The Humane Society of Utah) ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ทำการสำรวจการทารุณสัตว์ที่เกิดขึ้นในมลรัฐยูทา (Utah) ในปี 1997 ถึง ปี 2006 ผลการสำรวจปรากฏตามตารางที่ 1 ดังนี้⁵⁰

ตารางที่ 1 สรุปสถิติการทารุณสัตว์ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปี 1997 ถึง ปี 2006

ปี	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
จำนวน	525	424	390	394	372	361	382	351	305	282

ที่มา : รวบรวมและจัดทำโดย The Humane Society of Utah's Investigation Department

⁵⁰ HSUS. "Animal Cruelty in Utah-1997 through 2006," July 2007.

นอกจากนี้ สมาคมจริยธรรมแห่งสหรัฐอเมริกา (The Humane Society of the United States : HSUS)^{*} พบว่า ผู้กระทำทารุณสัตว์ในสหรัฐอเมริกาจะทำอันตรายต่อสัตว์เลี้ยงหรือสัตว์ในชุมชน 75% สัตว์ป่า 14% สัตว์ฟาร์ม 8%⁵¹

ประเทศอังกฤษ ได้รายงานผลการสำรวจจำนวนผู้กระทำความผิดคดีที่เกี่ยวข้องกับการทารุณสัตว์ในกฎหมายต่างๆ ตั้งแต่ปี 1997 ถึง ปี 2004 ดังนี้⁵²

ตารางที่ 2 สรุปจำนวนผู้กระทำความผิดคดีที่เกี่ยวข้องกับการทารุณสัตว์ในกฎหมายต่างๆ

ปี	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
จำนวนผู้กระทำผิด	1,037	1,049	1,024	974	961	885	1,003	941

ที่มา : รวบรวมและจัดทำข้อมูลโดย The Home Department in England

ในปี 2004 สมาคมป้องกันการทารุณสัตว์ในพระราชูปถัมภ์ของประเทศอังกฤษ (Royal Society for the Prevention of Cruelty to Animals : RSPCA) ได้ทำการสำรวจสัตว์จำนวน 1,043,114 ตัว พบว่า มีสัตว์ที่ไม่ได้รับสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานที่ควรได้จำนวน 68,732 ตัว ซึ่งเพิ่มขึ้น 78% มีสัตว์จำนวน 19,352 ตัวที่ไม่ได้เข้าถึงแหล่งน้ำซึ่งเพิ่มขึ้น 96% มีสัตว์จำนวน 2,924 ตัวได้รับความเจ็บปวด ทรมาน จากการกระทำหรือเพิกเฉยซึ่งเพิ่มขึ้น 90% และพบว่าสุนัขมีความเสี่ยงมากที่สุดที่จะไม่ได้รับการดูแลขั้นพื้นฐานซึ่งมีจำนวนถึง 18,334 ตัว สำหรับในปี ค.ศ. 2005 ได้พบ ตัวเลขการกระทำความผิดทารุณสัตว์มากขึ้นโดยมีการจับกุมผู้กระทำความผิดเพิ่มขึ้น 13% และมีการตัดสินโทษความผิดฐานทารุณสัตว์เพิ่มขึ้น 20% ขณะที่จำนวนคดีที่ได้รับการแจ้งและมีการสอบสวนเพิ่มขึ้น 6% นอกจากนี้ ได้มีการสำรวจสัตว์ที่เลี้ยงเป็นเพื่อน (pet) เกี่ยวกับการได้รับการดูแลขั้นพื้นฐาน พบว่ามีสัตว์เลี้ยงจำนวนมากขึ้นที่ไม่ได้รับการดูแลขั้น

^{*} the Humane Society of the United States หรือ HSUS เป็นองค์กรที่ปกป้องเกี่ยวกับสัตว์ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากคนอเมริกันประมาณ 10 ล้านคน

⁵¹ HSUS. "Animal Cruelty in United States," November 2007.

⁵² The Home Department in England. "Number of offenders found guilty for offences relating to animal cruelty in England, 1997–2004," January 2005.

พื้นฐานที่ควรจะได้ พบจำนวนสัตว์ที่มีปัญหาขาดน้ำเพิ่มสูงขึ้น 104% หรือเป็นจำนวนกว่า 25,784 ตัว ส่วนอีกเกือบ 34,337 ตัวไม่ได้รับการรักษาพยาบาลอย่างเหมาะสมซึ่งเป็นตัวเลขสูงเกือบ 70% อีกทั้งมีสัตว์จำนวน 33,308 ตัวที่ไม่ได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีซึ่งเพิ่มสูงขึ้น 68%⁵³

ผลการสำรวจในแถบเอเชียพบว่า มีสุนัขจำนวนมากถูกนำเข้ามาจากยุโรป อเมริกา เพื่อสนองความต้องการของตลาดสัตว์เลี้ยง(pet) ในไต้หวัน เกาหลี ญี่ปุ่น ฮองกง จีน และประเทศไทย สุนัขเหล่านี้ได้รับความทุกข์ทรมานจากโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ และจากการขาดการดูแลเอาใจใส่ อยู่ในที่แออัดยัดเยียดปราศจากการทำความสะอาดอยู่ในสภาพที่อดอาหาร ซึ่งจะพบตามร้านขายสัตว์เลี้ยงและตามแหล่งเพาะพันธุ์สุนัขทั่วไปเพื่อรอส่งไปขายในตลาดค้าเนื้อและหนังสุนัขหรือรอการขายไปเป็นสัตว์เลี้ยงตามบ้าน โดยมีการซื้อขายเหมือนของเล่น ไม่ใช่สิ่งมีชีวิต และสุนัขจำนวนหนึ่งที่นอกเหนือจากความต้องการจะถูกกำจัดโดยวิธีการที่ทารุณโหดร้าย เช่น การจับถ่วงน้ำ และช็อตด้วยกระแสไฟฟ้า ในประเทศไต้หวันมีวิธีการกำจัดสุนัขจรจัดที่เจ้าของทอดทิ้งเนื่องจากความเบื่อหน่ายและจากการก่อความรำคาญ ด้วยการจับถ่วงน้ำ ฆ่าด้วยการใช้กระแสไฟฟ้าช็อต หรือใช้ยาเบื่อให้สัตว์กิน⁵⁴

สำนักข่าวรอยเตอร์ได้รายงานข่าวพฤติกรรมกรรมการบริโภคนิยมของชาวจีนพบว่า ชาวจีนนิยมบริโภคเนื้อสุนัขอย่างเป็นล่ำเป็นสัน ถือเป็นรายการเปิบพิสดารขนานแท้ ในปีหนึ่งๆ จะมีการฆ่าสุนัขเพื่อการบริโภคประมาณ 10 ล้านตัว นอกจากนี้ ยังมีการทำธุรกิจโฆษณาทางอินเทอร์เน็ตเชิญชวนให้คนหันมาลงทุนทำฟาร์มเลี้ยงสุนัขไว้บริโภคและทำเนื้อสุนัขกระป๋องขาย จากการตรวจสอบพบโฆษณาชิ้นหนึ่งระบุว่า เป็นของบริษัทเซาซิง เหมยลี้เจียน ซึ่งตั้งอยู่ที่เมืองตงปู มณฑลเจเจียง สาธารณรัฐประชาชนจีน ชักชวนให้ผู้สนใจมาลงทุนร่วมกัน⁵⁵ นอกจากนี้ประเทศจีนที่นิยมบริโภคสุนัขแล้ว พบว่า คนในแถบเอเชียโดยเฉพาะประเทศเกาหลี เวียดนาม ไต้หวัน ก็มีค่านิยมบริโภคเนื้อสุนัขเช่นเดียวกัน มีความเชื่อว่าเนื้อสุนัขมีคุณสมบัติพิเศษ กล่าวคือเมื่อรับประทานเนื้อสุนัขจะทำให้ร่างกายอบอุ่น สามารถต้านทานความหนาวและยังทำให้ร่างกายแข็งแรง มีพลังวังชาว่าการรับประทานเนื้อชนิดอื่น (การบริโภคเนื้อสุนัขส่วนใหญ่จะนิยมบริโภค

⁵³ RSPCA. "RSPCA Release Disturbing Animal Cruelty Statistics For 2004-2005," March 2006.

⁵⁴ "Animal Cruelty in Asia" [online]. Available from : <http://www.bbc.co.uk/>[2007, March 9].

⁵⁵ "พฤติกรรมกรรมการบริโภคเนื้อสุนัขในประเทศจีน," มติชน (1 เมษายน 2544): 18.

ในหน้าหนาว) จึงทำให้เป็นที่นิยมมากในประเทศเหล่านั้น กลายเป็นประเพณีหรือวัฒนธรรม การบริโภคของคนในสังคม มีการเกิดและแพร่หลายของอุตสาหกรรมการค้าเนื้อและหนังสุนัข อย่างกว้างขวาง

โดยทั่วไปแล้ว ในหลายๆ ประเทศ มีความเห็นเกี่ยวกับประเด็นการบริโภค เนื้อสุนัข ว่าเป็นการทารุณสัตว์ เนื่องจากสุนัขเป็นสัตว์แสนรู้ที่มนุษย์เลี้ยงไว้เป็นเพื่อนเพื่อความ พะโลมเพโลม สุนัขเปรียบเสมือนเป็นเพื่อนของมนุษย์ การกินเนื้อสุนัขก็เหมือนกับการกินเนื้อเพื่อน ตัวเอง การบริโภคสุนัขจึงเป็นสิ่งที่โหดร้ายทารุณ รวมทั้งวิธีการฆ่าในหลายกรณียังมีการใช้วิธีที่ โหดร้าย ในขณะที่ประเทศที่นิยมบริโภคเนื้อสุนัขโดยเฉพาะประเทศจีนและประเทศเกาหลีมีการ บริโภคเนื้อสุนัขมาเป็นเวลานานนับพันๆ ปีมาแล้ว จนกลายเป็นวัฒนธรรมการบริโภคอย่างหนึ่ง โดยมองว่าการบริโภคเนื้อสุนัขเหมือนกับการบริโภคเนื้อสัตว์ชนิดอื่น เช่น เนื้อสุกร, เนื้อวัว จากความแตกต่างในมุมมองดังกล่าวจึงเป็นเรื่องของวัฒนธรรมการกินของชาวจีนหรือชาวเกาหลี ที่แตกต่างจากวัฒนธรรมการกินอาหารของทั่วโลก แต่ไม่ว่าอย่างไร ในสายตานานาชาติส่วนใหญ่ ก็ยังคงเห็นว่าการบริโภคเนื้อสุนัขนั้นเป็นเรื่องทารุณอยู่ดี

ตัวเลขและข้อมูลการทารุณสัตว์ที่ได้ยกมาข้างต้น สามารถแสดงให้เห็นถึงจำนวน และลักษณะการทารุณกรรมสัตว์ที่เกิดขึ้นในต่างประเทศได้เป็นอย่างดี อันเป็นการสะท้อนถึง สถานการณ์และปัญหาการทารุณสัตว์โดยรวมของประเทศต่างๆ ทั้งนี้ อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ลักษณะของการทารุณกรรมสัตว์มีอยู่หลากหลายลักษณะ และการทารุณสัตว์นั้นมีอยู่จำนวนไม่ น้อยในแต่ละประเทศซึ่งได้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และสามารถเกิดขึ้นกับสัตว์ได้ไม่ว่าสัตว์นั้นจะเป็น สัตว์ประเภทหรือชนิดใด นอกเหนือจากนี้เชื่อได้ว่ายังคงมีกรณีของการทารุณกรรมสัตว์เกิดขึ้นอีก จำนวนมากที่ไม่ได้เปิดเผยออกมาสู่สายตาของประชาชนดังเช่นกรณีศึกษาที่ได้ยกมา

2.2.2 ลักษณะและตัวอย่างของการทารุณกรรมสัตว์ในประเทศไทย

การทารุณสัตว์ไม่เพียงแต่เกิดขึ้นในประเทศต่างๆ ดังที่ได้กล่าวมาในหัวข้อก่อน เท่านั้น สำหรับประเทศไทยก็ปรากฏว่ามีเหตุการณ์ของการทารุณสัตว์เกิดขึ้นเช่นเดียวกัน และมีระดับความรุนแรงของการทารุณสัตว์อย่างกว้างขวางและมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งผลของความรุนแรง นั้นมีตั้งแต่ทำให้สัตว์บาดเจ็บเล็กน้อย บาดเจ็บสาหัส อันเป็นการสร้างความทุกข์ทรมานให้กับสัตว์

ที่ถูกกระทำ และหากสัตว์นั้นไม่ได้รับการช่วยเหลือก็จะมีข้อมาน เจ็บปวด และหลายกรณีที่สัตว์นั้นทนความเจ็บปวดไม่ไหว และตายในที่สุด

แม้ปัจจุบันยังไม่มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำการสำรวจหรือเก็บรวบรวมสถิติการทารุณสัตว์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยอย่างเช่นในหลายๆ ประเทศ ซึ่งจะทำให้เห็นภาพรวมของสภาพและปัญหาการทารุณสัตว์ที่ชัดเจนมากขึ้นก็ตาม แต่ในที่นี้ เราสามารถแสดงให้เห็นภาพของสถานการณ์หรือเหตุการณ์ของการทารุณสัตว์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยได้ โดยศึกษาจากการข้อเท็จจริงต่างๆ ซึ่งเป็นกรณีศึกษาการทารุณสัตว์ที่เกิดขึ้นในประเทศ ทั้งนี้ จะยกกรณีศึกษาบางกรณีเพื่อเป็นตัวอย่างในเบื้องต้น โดยแบ่งตามลักษณะการทารุณสัตว์ที่พบจากข่าวตามสื่อต่างๆ การรายงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลที่มีการรายงานเกี่ยวกับเรื่องการทารุณสัตว์ ดังนี้

2.2.2.1 ลักษณะการทำร้ายร่างกายและ/หรือฆ่าสัตว์โดยไม่มีเหตุอันสมควร

การทารุณในลักษณะการทำร้ายร่างกายและ/หรือฆ่าสัตว์โดยไม่มีเหตุอันสมควรนี้พบว่ามีตั้งแต่การทุบ ตี เตะ กระแทบ พุ่มของไล่ การใช้อาวุธทำร้าย การตัดหรือทำลายอวัยวะบางส่วน รวมทั้งพฤติกรรมที่โหดเหี้ยมต่างๆ เช่น การจู่โจมไฟเผา โยนลงน้ำ ใช้ยาพิษ ยาเบื่อ และการทำให้เจ็บปวดหรือทรมานอื่นๆ ทั้งนี้ ผลของความรุนแรงนั้นมีทั้งกรณีที่ทำให้สัตว์ได้รับบาดเจ็บเพียงเล็กน้อยไปจนถึงกรณีที่ทำให้สัตว์ได้รับอันตรายสาหัสหรือถึงแก่ชีวิต ตัวอย่างของการทารุณในลักษณะนี้ เช่น สุนัขจรจัดเพศเมีย สีน้ำตาล อายุราว 4 เดือน ถูกคนทารุณโดยใช้ไม้แทงเข้าที่ลูกตา สภาพที่เห็นสุนัขตัวดังกล่าวนอนร้องด้วยเสียงโหยหวน อยู่ในสภาพที่อ่อนแรง เบ้าตาข้างซ้ายมีไม้ขนาดเท่าหัวแม่มือยาวประมาณ 8 นิ้วเสียบคาอยู่โดยที่ไม้ นั้นเสียบลึกทะลุสมองเข้าไปในกะโหลก จากการตรวจสอบโดยสัตวแพทย์คาดว่า ลักษณะการแทงของไม้ไม่น่าจะเกิดจากอุบัติเหตุ เพราะไม่น่าจะเป็นไปได้ที่สุนัขจะวิ่งชนไม้ทะลุเบ้าตาจนถึงกะโหลก อีกทั้งที่ปลายไม้ก็ไม่มีลักษณะของการหักอันเป็นสาเหตุจากการวิ่งชน แต่บาดแผลกลับมีร่องรอยถูกค้อนทุบหรือตอกเข้าไป จึงมั่นใจว่าเหตุการณ์ดังกล่าวน่าจะเป็นการกระทำของคนมากกว่า และคาดว่าผู้ก่อเหตุน่าจะมีมากกว่า 1 คนขึ้นไปโดยให้คนหนึ่งจับขาทั้งสี่ข้างของสุนัขไว้และอีกคนหนึ่งจับปากและเอาไม้เสียบที่ตาและตอกเข้าไป 1-2 ครั้งจนมิด การกระทำดังกล่าวได้มีการเตรียมการไว้ล่วงหน้าและถือได้ว่าเป็นพฤติกรรมที่มีความโหดเหี้ยมเป็นอย่างมาก⁵⁶, กรณีนวล สุนัขจรจัด

⁵⁶ “ทารุณหมา ไม้เสียบตาทะลุกะโหลก หมอยื้อชีวิต,” *คมชัดลึก*

พันทางเพศเมีย วัย 5 ปี ถูกลูกจ้างร้านก๋วยเตี๋ยวตีด้วยไม้หน้าสามจนสมองได้รับความกระทบกระเทือนอย่างรุนแรง ส่งผลให้ตาบอดสนิททั้งสองข้าง⁵⁷, กรณีบ้านหลังหนึ่งซึ่งเลี้ยงสุนัขไว้หลายตัวถูกคนนำอาหารคลุกกับสารเคมีโยนเข้าไปในบริเวณบ้านทำให้สุนัขเสียชีวิตถึง 8 ตัว หรือกรณีบ้านหลังหนึ่งเลี้ยงแมวอายุประมาณ 1 เดือน ได้มุดเข้ารั้วของเพื่อนบ้านซึ่งเพื่อนบ้านรายนี้ไม่ชอบกับเจ้าของแมวอยู่แล้วจึงได้ใช้ไม้กวาดตีแมวตัวนั้นจนตายโดยที่เจ้าของวิ่งไปช่วยไม่ทัน หรืออีกกรณีหนึ่งขณะที่สุนัขเลี้ยงตัวหนึ่งกำลังกินข้าวอยู่บริเวณหน้าบ้านเจ้าของ เด็กบ้านใกล้ๆ ได้เข้าไปแกล้งจึงโดนสุนัขตัวนั้นกัด พอตกกลางคืนประมาณตีสามพ่อของเด็กคนนั้นก็ได้อาบน้ำจ๋อชิงสุนัขตัวดังกล่าวที่ล่าคอกจนเสียชีวิต⁵⁸

ในเดือนกุมภาพันธ์ 2550 มีการรายงานข่าวการทุบลูกหมูจำนวนมากเพื่อประท้วงทางการ ณ บริเวณหน้าสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดนครปฐม โดยข้อเท็จจริงมีอยู่ว่า กลุ่มผู้เลี้ยงสุกรและผู้แทนจำนวนทั้งสิ้น 88 ฟาร์มนำลูกหมูน้ำหนักประมาณ 1 กิโลกรัมจนถึง 3 กิโลกรัมจำนวนกว่า 1,500 ตัว มาฆ่าด้วยการใช้ของแข็งทุบ โดยเจ้าของฟาร์มอ้างว่า เป็นการฆ่าเพื่อตัดวงจรการเติบโตของลูกหมู ลดปัญหาการขาดทุน ไม่ใช่เป็นการประท้วงทางการ และคาดว่าจะต้องมีการทำลายลูกหมูอีกทั้งสิ้น 4,000 ตัวโดยจะนำไปเลี้ยงจระเข้และปลาหรือนำไปเผาทิ้งและฝังกลบทำลายต่อไป แต่อย่างไรก็ตาม ภาพการฆ่าลูกหมุดังกล่าวได้สร้างความสลดหดหู่ให้กับผู้พบเห็นเป็นอย่างมาก⁵⁹, ในเดือนกรกฎาคม 2550 ได้มีการรายงานข่าวการวางยาเบื่อสุนัขในวัดตายอย่างอนาถ ตามรายงานข่าวพบสุนัขเร่ร่อนที่วัดบัวขวัญ ตำบลบางกระสอบ อำเภอมืองจังหวัดนนทบุรี ถูกวางยาเบื่อตายอย่างน่าสลดกว่า 49 ตัวและแมวตาย 1 ตัว⁶⁰ และในเดือนกันยายน 2550 พบสุนัขจรจัด เพศผู้ สีขาว ถูกของมีคมฟันบริเวณใบหน้าเป็นแผลลึกถึงกะโหลกศีรษะและมีเลือดซึมออกมาจากแผล โดยสุนัขมีอาการระแวง หวาดกลัว และพบสุนัขเพศผู้โดนคนต้อนด้วยวิธีการที่ทารุณโดยการใช้หนังสติ๊กอัดอากาศไล่ให้เปื่อยและขาดไปเอง สภาพที่พบคือหนังยาบดเข้าไปในเนื้อ บวมขี้มีหนองไหลออกมารอบรอยรัด⁶¹

⁵⁷ “ประวัติศาสตร์หน้าใหม่ ปราบกฏการฉ้อฉล หม่าที่ไม่ได้เป็นแค่หมาข้างถนน,” *Dogazine* (ธันวาคม 2549):78.

⁵⁸ “ช่วยเหลือสัตว์ถูกทารุณ,” *กรุงเทพธุรกิจ* (29 ตุลาคม 2545) : 5.

⁵⁹ “ทุบหมูประท้วง,” *คมชัดลึก* (23 กุมภาพันธ์ 2550):1, 16.

⁶⁰ “สัตว์แพทย์ สลดเหตุเบื้อสุนัขในวัด สะท้อนจิตสำนึกคน,” *เดลินิวส์* (20 กรกฎาคม 2550): 17.

นอกจากนี้ เมื่อวันที่ 13 ตุลาคม 2550 บ้านสะแกข่า จังหวัดบุรีรัมย์ ในเวลากลางคืน มีคนร้ายแอบบุกกรุกเข้าไปในคอกวัวของนางคำมี จันทรประโคนที่มีวัวอยู่จำนวน 8 ตัว และแอบตัดเอาหัววัวไปทั้งเป็น พบว่า วัวเพศเมีย สีขาว อายุ 8 ปีถูกตัดหูถึงโคนหายไปทั้ง 2 ข้าง ตามรอยแผลยังมีคราบเลือดติดและมีน้ำเหลืองไหลออกมาตลอดเวลา ส่วนอีกตัวเป็นเพศเมียเช่นเดียวกัน อายุ 10 ปีถูกตัดหูซ้ายเกือบครึ่งแต่ยังไม่ขาดห้อยร่องแรงเป็นที่น่าเวทนา ในเบื้องต้นคาดว่าจะเป็นกลุ่มวัยรุ่นขี่มอเตอร์ไซด์ไปแกล้งเหล่าหรือไม่กี่เกิดจากความขัดแย้งกับชาวบ้านด้วยตนเอง สำหรับชะตาชีวิตของวัวทั้ง 2 ตัวภายหลังจากที่สูญเสียใบหูพบว่า นางคำมี จะไม่ขายวัวขาดทั้ง 2 ตัว ซึ่งนายสัตวแพทย์อลงกรณ์ มหรรณพ ได้ให้คำแนะนำในกรณีนี้ว่า จะต้องเร่งรักษาให้หายเร็วที่สุด หากปล่อยไว้ให้แมลงวันเข้าวางไข่จนเป็นตัวหนอนแล้วอาจทำให้แผลเป็นหนองเข้าในรูลูได้และจะทำให้การรักษายากยิ่งขึ้น อาจลุกลามเข้าไปถึงเยื่อสมองจนเป็นเหตุให้เสียชีวิตได้ ส่วนการรับรู้ด้านการได้ยินนั้นจะเหมือนคนพิการทางหูเพราะใบหูนั้นจะทำกำบังเสียง เมื่อไม่มีใบหูแล้วเสียงก็จะผ่านไป ไม่รู้มาจากทิศทางใด และนอกจากนี้หากวัวไม่มีหูทั้ง 2 ข้างแล้วจะมีปัญหาเรื่องของแมลงวันตอมเข้าไปในรูลูซึ่งตั้งแต่นั้นเป็นต้นไป วัวตัวนี้จะต้องอาศัยการส่ายหัว สลัดคอเพื่อไล่แมลงแทนไปตลอดชีวิต⁶²

กรณีล่าสุดเมื่อวันที่ 24 กันยายน 2551 พบการรายงานข่าวตามหน้าหนังสือพิมพ์และโทรทัศน์ต่างๆ ถึงกรณีการทารุณตัวเงินตัวทองของการ์ดพนัธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยที่ชุมนุมขับไล่รัฐบาล โดยข้อเท็จจริงมีอยู่ว่าการ์ดของพนัธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยซึ่งชุมนุมขับไล่รัฐบาลอยู่ที่ทำเนียบรัฐบาลได้ใช้หนังสติ๊กยิงใส่ตัวเงินตัวทองที่ไต่ลอกจากโพรงใต้สะพานอรัญชัยช้างทำเนียบรัฐบาล หนังสือดังกล่าวนั้นได้ยิงไปถูกหัวของตัวเงินตัวทองเข้าอย่างจัง ทำให้ตัวเงินตัวทองดินสะบัดหางท้องดิ้นด้วยความเจ็บปวด ก่อนที่จะดิ้นหนีลงน้ำหลบหนีไป⁶³ ทั้งนี้ ก่อนหน้าที่จะเกิดเหตุการณ์ดังกล่าวก็ปรากฏว่าได้มีการทารุณในลักษณะทำนองนี้ซึ่งกระทำโดยการ์ดของพนัธมิตรเช่นเดียวกัน กล่าวคือ ในตอนเที่ยงของวันที่ 10 กันยายน 2551 ได้มีลูกตัวเงินตัวทอง ขนาด 1 ฟุตครึ่ง เดินขึ้นมาจากน้ำ บริเวณริมคลองผดุงกรุงเกษม ใต้สะพานอรัญชัย เมื่อการ์ดอาสาของพนัธมิตรฯ ที่รักษาการบริเวณดังกล่าวพบเห็น

⁶¹ “กัญญัสัตว์,” ข่าวพิทักษ์สัตว์ (เดือนกันยายน 2550): 4.

⁶² “แค้นใจใจบาปย่องตัดหูวัวขาด 2 ข้าง เจ้าของอยากตัดคืนวัวบ้าง,” คมชัดลึก (14 ตุลาคม 2550): 1, 16.

⁶³ “นักวิชาการระอาใจมีอบทารุณสัตว์,” ข่าวสด (25 กันยายน 2551): 1, 16.

ก็ได้นำเอาหนังสือตีออกมาล้อมไฉ่ถึงซ้อมมือจนลูกตัวเงินตัวทองตาย ก่อนนำร่างตัวเงินตัวทองนั้นขึ้นมาเหยียงไปมา และโยนขึ้นฟ้าให้ตกลงมาที่พื้น ก่อนที่จะนำเชือกมาผูกคอ แล้วนำร่างของตัวเงินตัวทองมาแขวนไว้ที่แผงเหล็ก ทางเข้าตรงจุดตรวจสะพานอรัย สร้างความตกใจและเศร้าใจแก่ผู้พบเห็นเป็นอย่างมาก⁶⁴

2.2.2.2 ลักษณะของการละเลย ไม่เอาใจใส่ดูแลสัตว์

ตัวอย่างของการทารุณในลักษณะนี้ ได้แก่ กรณีละเลย ไม่เอาใจใส่ดูแลสัตว์ ไม่จัดหาอาหารและ/หรือน้ำที่เพียงพอ รวมถึงไม่จัดสถานที่ที่เหมาะสม หรือไม่ให้การรักษาทางการแพทย์แก่สัตว์ ในประเทศไทยพบการทารุณสัตว์ในลักษณะดังกล่าวเช่นเดียวกับต่างประเทศ หากแต่ยังไม่ได้รับความสนใจหรือเผยแพร่สู่การรับรู้ของประชาชนอย่างกว้างขวาง ดังเช่นในบางประเทศที่ได้มีการจัดทำรวบรวมสถิติและข้อมูล กรณีการทารุณสัตว์ที่เกิดขึ้นในลักษณะนี้จึงปรากฏเฉพาะตามรายงานหรือการรวบรวมขององค์กรเอกชนและสมาคมช่วยเหลือสัตว์ ตัวอย่างกรณีการทารุณสัตว์ที่พบ เช่น กรณีสุนัขถูกใช้รััดคอก เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2550 มีสุนัขสีน้ำตาลเพศผู้ ถูกล่ามโซ่ไว้กับโต๊ะอยู่ในบริเวณหน้าบ้านหลังหนึ่ง เนื่องจากเจ้าของบ้านไม่อยู่ไปต่างจังหวัดหลายวัน จนโซ่ล่ามที่คอสุนัขรััดคอกกลายเป็นแผลลึกยาวรอบลำคอสุนัข⁶⁵, กรณีพบข้างชื้อ พังตุ้ย ของสวนสนุกแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ ถูกปล่อยให้อยู่ในหลังสวนสนุกท่ามกลางแสงแดดโกล้งกอนขยะ ไม่มีต้นไม้ จากการสอบถามทราบว่า ทางสวนสนุกไม่มีงบประมาณในการเลี้ยงข้างชื้อจึงได้ปล่อยพังตุ้ยให้อยู่อาศัยแบบตามมีตามเกิด⁶⁶

กรณีข้างเร่ร่อนในเมืองใหญ่ซึ่งเป็นการหารายได้ของความทุกข์ ได้มีการนำข้างเดินทางไปตามจังหวัดต่างๆ โดยเฉพาะในกรุงเทพฯ เพื่อบริการรอตท้องข้างหรือขายอาหารให้ข้าง และรับบริจาคจากบุคคลทั่วไป จากการศึกษาพบว่า การนำข้างเข้ามาในเมืองจะทำให้ข้างต้องอยู่ในสถานที่ที่ไม่เหมาะสม สุขภาพเสื่อมโทรมจากมลพิษในเมือง และข้างแถบทุกเชือกได้รับบาดเจ็บจากการเดินบนถนนคอนกรีตในตอนกลางวันหรือร้อนระอุ ในบางเชือกเกิดอาการระคายเคืองตาเนื่องจากฝุ่น ทำให้เกิดการติดเชื้อที่ตา และอาจถึงขั้นตาบอด

⁶⁴ “การตีพันธมิตรฆ่าแขวนตัวเงิน-ตัวทอง,” ข่าวสด (11 กันยายน 2551): 1, 16.

⁶⁵ “ก๊วยสัตว์,” ข่าวพิทักษ์สัตว์ : 4.

⁶⁶ เรื่องเดียวกัน.

2.2.2.3 ลักษณะของการใช้สัตว์อย่างทารุณโหดร้ายเพื่อประโยชน์ของตนเองหรือผู้อื่น

การทารุณกรรมสัตว์ในลักษณะนี้ ได้แก่ การใช้สัตว์เพื่อการค้า การพนัน การแสดงโชว์ การท่องเที่ยว หรือเพื่อการบริโภคที่มีลักษณะทารุณสัตว์ หรืออื่นๆ โดยการใช้สัตว์ดังกล่าวเป็นไปเพื่อประโยชน์ของตนหรือผู้อื่น ตัวอย่างกรณีการใช้สัตว์อย่างทารุณโหดร้าย เช่น เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2550 ที่จังหวัดเชียงใหม่ พบเจ้าของฟาร์มสุนัขชาวอเมริกันทำธุรกิจส่งออกสุนัขหลังอานจำหน่ายต่างประเทศ ทารุณกรรมสุนัขในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการนำลูกสุนัขที่ล้มป่วยไปแช่ในช่องแช่แข็งของตู้เย็น หรือการจับลูกสุนัขที่ล้มป่วยใส่ถุงแล้วใช้แก๊สรมเพื่อกำจัดทิ้ง นอกจากนี้ ยังพบว่ามีการตัดนิ้วเท้าที่ 5 ของสุนัขออกให้เหลือ 4 นิ้ว เพื่อความสะดวกสบายทำให้บางตัวเกิดการอักเสบและเสียชีวิตอย่างทรมาน ขณะเดียวกันภายในบ้านยังพบลูกสุนัขและสุนัขพันธุ์หลังอานตัวใหญ่เป็นจำนวนมากอยู่ในสภาพขาดน้ำ ขาดอาหาร ซึ่งเกิดจากการเลี้ยงดูไม่ดีและไม่ได้นำไปรักษาตามโรงพยาบาลสัตว์⁶⁷, กรณีการลักลอบค้าตัวนิ่มมีชีวิตจำนวน 72 ตัว โดยถูกบรรจุไว้ในถุงตาข่ายในลอน แล้วแช่ไว้ในตะกร้าหลังรถกระบะเพื่อขนส่งไปยังชายแดนนำส่งไปยังประเทศเพื่อนบ้าน⁶⁸, กรณีการลักลอบล่าหมีเพื่อเอาอวัยวะหมีหรือดีหมีไปขาย พบว่าในหลายกรณีมีการเจาะเอาดีหมีหรือตัดอวัยวะของหมีในขณะที่หมียังมีชีวิตอยู่⁶⁹ หรือกรณีสวนงู บริเวณฝั่งธนบุรี มีการนำงูชนิดต่างๆ มาแสดง และมีการปาดคอโชว์เพื่อนำดีงูสดๆ ออกมาดื่มกับเหล้า⁷⁰

อีกตัวอย่างหนึ่งของการใช้สัตว์อย่างทารุณเพื่อประโยชน์ของตนเองหรือผู้อื่น ก็คือ กรณีการนำช้างไปหารายได้จากการทำไม้ที่ผิดกฎหมาย พบว่า ช้างเหล่านี้จะได้รับการทารุณกรรมอย่างมาก เนื่องจากต้องถูกบังคับให้ทำงานตลอดวันตลอดคืนโดยวิธีที่โหดเหี้ยม ถูกไฟจี้ก้นบ้าง ถูกมอมด้วยยาบ้า หรือยาเสพติดบ้าง ทั้งนี้ เป็นเพราะผู้เป็นเจ้าของต้องการรายได้สูงจึงต้องมีการบังคับให้ช้างทำงานหามรุ่งหามค่ำ เมื่อช้างถูกบังคับให้ทำงานอย่างหนักจะมีผลทำให้ช้างขาดการพักผ่อนที่เพียงพอทำให้สุขภาพทรุดโทรมลงเรื่อยๆ ในช้างบางเชือกมีบาดแผลติดเชื้อ

⁶⁷ “แฉเจ้าของฟาร์มหมาทารุณกรรมสัตว์,” เดลินิวส์ (26 ธันวาคม 2550): 17.

⁶⁸ “สัตว์ป่า พืชป่า คือทรัพยากรล้ำค่าของไทย,” วารสารคนรักสัตว์ 1, 3 (พ.ค.-มิ.ย. 2548): 14.

⁶⁹ “คนรุ่นใหม่ ใส่ใจสัตว์ป่า,” กรุงเทพธุรกิจ (25 มีนาคม 2547): 5.

⁷⁰ “ยอมรับไทย ‘ทรมานสัตว์’ รุนแรง นักท่องเที่ยวร้องเรียนเป็นเมืองเถื่อน,” สยามรัฐ (14 พฤษภาคม 2545): 20.

บางเขื่อนน้ำตาไหลออกมามากจนติดเชื้อและตาบอด ในกรณีข้างเขื่อนที่ถูกบังคับให้กินยาบ้าหรือยาเสพติดที่ผสมในอาหาร เมื่อไม่ได้รับยาดังกล่าวก็จะมีอาการอาเจียน เบื่ออาหาร ง่วงซึม ไม่มีแรง เกิดปัญหาที่ตับ และไต ในที่สุดก็จะล้มตายลง พบว่า มีข้างทำไม้ผิดกฎหมายอยู่ในอำเภอแม่สะเรียงและอำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน อยู่ประมาณ 200 เขื่อน บางครั้งข้างเหล่านี้จะถูกบังคับให้ลากซุงข้ามแม่น้ำสาละวิน บังคับให้ทำงานในขณะที่น้ำไหลหลาก จนกระทั่งข้างหลายเขื่อนต้องถึงกับจมน้ำตาย ข้างเหล่านี้มักจะมีอายุสั้นหากไม่ตายเพราะทำงานหนักก็มักจะตายด้วยกับระเบิดหรือความทรมานจากบาดแผลที่ถูกทหารอุทธรณ์ด้วยวิธีการที่โหดเหี้ยมจากเจ้าของ⁷¹

นอกจากนี้ ยังมีกรณีการใช้ข้างเพื่อธุรกิจท่องเที่ยว ซึ่งมีการฝึกข้างเพื่อการแสดงโชว์ตามสถานประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวต่างๆ ในบางแห่งถูกพบว่า มีการฝึกข้างให้แสดงในท่าที่ผิดธรรมชาติ ด้วยวิธีการโหดร้ายทำให้ข้างได้รับบาดเจ็บ หรือพิการ หรือเสียชีวิต ในระหว่างการฝึกอยู่เสมอๆ อาทิ การบังคับให้ข้างทำท่าทางยกสูง ให้ไต่บนสะพานไม้แผ่นเดียว การยืนบนถัง ควบคู่ข้างจะใช้วิธีการให้อุดอาหาร จนมีอาการหิวจัด หลังจากนั้นจึงนำอาหารมาล่อให้กินทีละน้อยๆ พร้อมกับบังคับให้ข้างทำตามคำสั่ง ถ้าข้างตัวใดคือตั้งอีกก็จะถูกลงโทษด้วยการใช้ตะขอกวนคอกข้าง ใช้เหล็กแหลมเจาะกะโหลกจนเลือดไหลหรือไม้คอกยทุบตี ซึ่งสร้างความทุกข์ทรมานกับข้างที่ถูกฝึกเป็นอย่างมาก⁷²

การใช้สุนัขและแมวในการผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ ณ บริเวณจังหวัดรอบนอกกรุงเทพมหานครและจังหวัดที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (อีสาน) เช่นที่อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี อำเภอท่าแร่ จังหวัดสกลนคร ก็เป็นอีกกรณีหนึ่งที่เกิดขึ้นจากการใช้สัตว์อย่างทารุณ ทั้งนี้ เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สุนัขที่พบนั้นมีอยู่ 4 ประเภท คือ การจำหน่ายสุนัขเป็นๆ เพื่อทำการฆ่าและ, การบริโภคและส่งออกเนื้อสุนัข, ทำเป็นเนื้อตากแห้งหรือทำเป็นเนื้อสด ใช้ประกอบเป็นอาหารท้องถิ่นอีสาน เช่น ลาบ น้ำตก ก๋วยเตี๋ยว เป็นต้น และใช้เป็นผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เช่น ผลิตภัณฑ์หนังสัตว์ ไม่ว่าจะเป็นกระเป๋าถือ เข็มขัด รองเท้า ตามปกติแล้วการแปรรูปผลิตภัณฑ์หนังสุนัขและแมวไม่สามารถกระทำได้อย่างเปิดเผยในประเทศไทย

⁷¹ คณะวิจัย ในคณะกรรมการสิทธิสิ่งแวดล้อม วุฒิสภา, รายงานการวิจัย เรื่อง ศึกษาหาแนวทางการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับข้างเลี้ยงและข้างป่าในประเทศไทย, (สิงหาคม 2547), หน้า 30-31.

⁷² เรื่องเดียวกัน, หน้า 31.

วัตถุดิบส่วนใหญ่จะถูกส่งไปยังไต้หวัน ประเทศจีน ประเทศเกาหลีเพื่อทำการแปรรูปก่อน แล้วจึงนำกลับเข้าประเทศในรูปแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

จังหวัดสกลนคร ถือเป็นแหล่งใหญ่ของการผลิตและจำหน่ายเนื้อสุนัขเพื่อการบริโภคและส่งออก* โดยพบว่า มีการใช้สุนัขเพื่อการบริโภคที่มีลักษณะทารุณสัตว์ในหนังสือพิมพ์ต่างชาติฉบับหนึ่งได้มีการลงข่าวเรื่องการฆ่าชำแหละสุนัขอย่างทารุณที่โรงฆ่าสัตว์จังหวัดสกลนคร และสื่อมวลชนต่างชาติอีกแห่งหนึ่งก็ได้ทำการเผยแพร่กระบวนการฆ่าชำแหละอย่างทารุณ โดยนำไปถ่ายทอดเป็นบทความและสารคดีทั้งในทวีปยุโรปและทวีปอเมริกาจนมีการร้องเรียนผ่านสถานทูตไทยในประเทศต่างๆ** ตัวอย่างของการทารุณสุนัขที่เกิดขึ้น เช่น ในต้นเดือนมีนาคม 2547 พบกรณีชายพม่า 2 คน ได้ขั้บรถเร็วตระเวนขอแลกครุ (ถังน้ำพลาสติก) กับสุนัขของชาวบ้าน โดยตระเวนไปตามหมู่บ้านแถวตลาดสำเหร่ ถนนตากสิน และหลังจากนั้นอีกหนึ่งอาทิตย์ พบรถเร็วคันหนึ่งบรรทุกสุนัขกว่า 20 ซิวิตตระเวนอยู่แถวพุทธมณฑล ซึ่งทะเบียนรถทั้ง 2 คันระบุว่าเป็นของจังหวัดสกลนคร คนแลกสุนัขนั้นเมื่อแลกสุนัขได้ก็จะใช้ปวงคล้องคอสุนัขและเหวี่ยงมันเข้าไปในหลังรถกระบะหรือรถหกล้อที่ได้มีการดัดแปลงต่อเติมกรงเหล็ก สุนัขจะโดนกักขังอย่างแออัดโดยให้อัดน้ำ อุดอาหารอย่างทรมาณ และเมื่อถึงโรงฆ่าที่บ้านท่าแร่ บางตัวก็ล้มตายแล้ว ตัวที่เหลือก็อยู่ในสภาพที่ป่วยปางตายและจะถูกนำไปกักขังรวมกันอยู่ที่คอกไม้ที่ปิดทึบประมาณ 4-5 วันโดยไม่ให้น้ำและอาหารเพราะจะทำให้การฆ่าเป็นไปอย่างง่ายดาย สุนัขจะอยู่ในสภาพที่อ่อนเพลีย ตื่นตกใจกลัว เชื่องซึม หดหู่ หวาดระแวง เมื่อถึงเวลาฆ่า ก็จะถูกดึงออกไปจากคอกและใช้ไม้ท่อนใหญ่ฟาดที่หัวของสุนัขและเชือดคอจนขาดใจตาย บางตัวอาจโดนเชือกรัดคอและนำไปจุ่มในหม้อน้ำเดือดสุดๆ แล้วจึงทำการแยกเนื้อ หนัง และกระดูกของสุนัขออกจากกัน และในบางครั้งก็พบว่ามีการชำแหละสุนัขในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ตามความเชื่อ

* สำหรับการบริโภคเนื้อสุนัขในประเทศไทยนั้น คนไทยเชื้อสายญวนกลุ่มหนึ่งที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดสกลนคร เมื่อปี พ.ศ. 2427 มีค่านิยมในการกินเนื้อสุนัขในช่วงฤดูหนาวเพราะเชื่อว่าเนื้อสุนัขจะช่วยให้ร่างกายอบอุ่น ([Dogazine](#) ตุลาคม 2547.)

** เป็นเวลากว่า 50 ปีมาแล้วที่มีการฆ่าชำแหละสุนัขเพื่อการค้าเนื้อและหนังที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ณ บ้านท่าแร่ ถนนสายท่าแร่-ศรีสงคราม ตำบลท่าแร่ อำเภอเมืองจังหวัดสกลนคร ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นแหล่งศูนย์กลางการชำแหละเนื้อหมารายใหญ่ จนถึงขั้นได้ขนานนามว่าเป็น “เมืองกินหมา” ([Dogazine](#) ตุลาคม 2547.)

แบบผิดๆ⁷³, ในเดือนกุมภาพันธ์ 2547 ได้มีการช่วยเหลือสุนัขที่ถูกขบวนการค้าสุนัขข้ามชาติกำลังค้าเลี้ยงสุนัขลงเรือที่ฟาร์มสุนัขที่ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขง บริเวณอำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม เพื่อข้ามฝั่งโขงไปยังลาวและจะส่งต่อไปที่โรงฆ่าแหละใหญ่ในประเทศเวียดนาม พบมีสุนัขกว่า 420 ตัว โดนกักขังอย่างแออัดอยู่ในกรงเหล็ก และในเดือน พฤษภาคม 2547 ได้มีการเข้าช่วยเหลือสุนัขอีกกว่า 148 ตัวที่อำเภอบ้านแพง จังหวัดนครพนม และอำเภอบ้านนาสอย จังหวัดอุบลราชธานี⁷⁴ จากตัวเลขของสุนัขที่ได้รับการช่วยเหลือดังกล่าวเป็นเพียงตัวอย่างที่ยกขึ้นมาเพื่อแสดงให้เห็นถึงจำนวนสุนัขที่ถูกขบวนการค้าสุนัขข้ามชาติทารุณกรรมตั้งแต่การจับ การขนส่ง และการฆ่าฆ่าแหละที่เกิดขึ้นในประเทศไทย

การชนไก่ถือเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ถูกมองในแง่ของการทารุณสัตว์ อันเกิดขึ้นจากการใช้สัตว์เพื่อการพนัน ในประเทศไทยเรามักพบการชนไก่ในทุกท้องที่ของประเทศ โดยเฉพาะในต่างจังหวัด และโดยทั่วไปจะอยู่ในรูปของการพนัน เรียกสถานที่ที่จัดพนันชนไก่ว่า “บ่อนไก่” การชนไก่จะเป็นการนำเอาไก่ตัวผู้มาต่อสู้อย่างดุเดือดในสนามแข่ง มีที่นั่งคนดูอยู่รอบสนาม เมื่อไก่เริ่มชนกันคนดูก็จะเริ่มส่งเสียงเชียร์กันอย่างสนุกสนาน ในระหว่างต่อสู้ไ่ก็จะจิกคู่ต่อสู้อย่างดุเดือดเอาเป็นเอาตาย บางตัวเลือดอาบตัวในขณะสู้ บางตัวตายคาสนามแข่ง ภายหลังจากต่อสู้ไก่ที่ชนจะได้รับบาดเจ็บทุกครั้ง บางตัวมีบาดแผลเพียงเล็กน้อย บางตัวมีบาดแผลฉกรรจ์ และอาจถึงขั้นพิการ ตาบอดหรือตาย และในหลายกรณีที่ถูกฆ่าตายเพราะต่อสู้ฝ่ายแพ้

สำหรับประเทศไทยกรณีของการชนไก่ ยังคงเป็นประเด็นถกเถียงของคนในสังคมว่า เป็นเพียงเกมกีฬา หรือเป็นการทารุณสัตว์ ซึ่งมีทั้งฝ่ายที่สนับสนุนกับฝ่ายที่คัดค้านไม่เห็นด้วย โดยฝ่ายที่ไม่เห็นด้วย มองว่า การชนไก่เป็นการทารุณสัตว์ ทำให้ไก่บาดเจ็บทั้งทางร่างกาย และจิตใจ ไก่เป็นจำนวนมากที่ต้องเสียชีวิตเพราะทนพิษบาดแผลไม่ไหว การชนไก่เป็นการจับเอาสัตว์สองตัวมาต่อสู้กัน และคนดูก็ชอบที่จะให้มันตีกันแรงๆ เพื่อความสะใจ จริงอยู่ที่สัตว์มีสัญชาตญาณของการต่อสู้ ไก่ตัวผู้ชนกันเพื่อแย่งตัวเมียแย่งพื้นที่ แต่มีไม่บ่อยนักที่มันจะตีกันอย่างดุเดือดจนตายหรือทำร้ายกันรุนแรง การชนไก่เป็นการสร้างสถานการณ์ยั่วให้มันตีกันไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ไก่ผ่านการฝึกให้ดูร้าย และแม้จะไม่อยากตีกันแต่มันก็ไม่สามารรถหนีได้ เพราะถูกบังคับให้เผชิญหน้ากัน การชนไก่นอกจากจะเป็นการทารุณสัตว์แล้วยังทำให้

⁷³ “บันทึกเรื่องเศร้าของ หม่าท่าแร่” Dogazine (ตุลาคม 2547).

⁷⁴ เรื่องเดียวกัน.

ศีลธรรมในสังคมเสื่อมลง เกิดการพนันทำให้คนขาดความเมตตา และเป็นการปลูกฝังความรุนแรงให้แก่คนด้วย การส่งเสริมการชนไก่ไม่ใช่หนทางเดียวในการอนุรักษ์และพัฒนาไก่พื้นเมืองสายพันธุ์ไก่ชนของไทย จึงไม่เห็นด้วยที่จะให้สัตว์มาต่อสู้กันเพื่อความบันเทิงและรายได้ แม้การชนไก่จะอยู่คู่สังคมมานาน แต่ถ้าเป็นกิจกรรมที่ไม่สร้างสรรค์ ก็เห็นว่าคนรุ่นหลังไม่จำเป็นต้องสืบทอด

ขณะที่ฝ่ายสนับสนุน เห็นว่า การชนไก่ เป็นวิถีชีวิตของคนไทย เป็นวัฒนธรรมที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณดังเช่น ในสมัยอยุธยาพระนเรศวรทรงชนไก่กับพระมหาอุปราชา เคล็ดลับและขั้นตอนการเลี้ยงไก่ชนเป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่สั่งสมมานาน และเป็นกิจกรรมที่สร้างรายได้ให้แก่ชาวบ้าน การชนไก่เป็นวิถีการสำคัญในการอนุรักษ์และพัฒนาสายพันธุ์ แต่มักจะถูกมองว่าเป็นการพนันและทรมานสัตว์ซึ่งถึงจะมีอยู่จริงแต่ก็เป็นส่วนน้อยมาก และต้องเข้าใจว่าพฤติกรรมการชนกันของไก่ตัวผู้นั้นเป็นสัญชาตญาณที่เมื่อเจอกันก็จะตีกันเพื่อแย่งไก่ตัวเมีย การมองดังกล่าวเป็นการคิดตามประเทศตะวันตกที่กำลังต้องการทำให้ไก่ชนกลายเป็นธุรกิจที่มีศักยภาพในประเทศของพวกเขาต่อไป⁷⁵

ปัจจุบันการชนไก่ ถูกประกาศให้เป็นกิจกรรมต้องห้ามและผิดกฎหมายใน 9 ประเทศ และอีก 20 เมืองทั่วโลก เนื่องจากเห็นว่าเป็นการทารุณสัตว์ สำหรับประเทศไทยกรณีการชนไก่ยังเป็นประเด็นที่ต้องพิจารณาอย่างรอบคอบต่อไปในแง่ของเรื่องการป้องกันการทารุณสัตว์ เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับวิถีชาวบ้าน เป็นเรื่องในชีวิตประจำวันของคนไทยมาเป็นระยะเวลานาน

ลักษณะและตัวอย่างของการทารุณกรรมสัตว์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยตามที่กล่าวมาข้างต้นสะท้อนให้เห็นภาพของการทารุณสัตว์ในประเทศไทยได้ในระดับหนึ่ง ทั้งนี้ อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า สภาพของการทารุณสัตว์ในประเทศไทยนั้น เราสามารถพบเห็นได้ในทุกพื้นที่ทั่วไปไม่ว่าจะเป็นกรุงเทพฯและต่างจังหวัด และน่าจะมีแนวโน้มของการเกิดการทารุณสัตว์มากขึ้นเป็นลำดับนับตั้งแต่กระบวนการเลี้ยงดู การนำมาใช้งาน การกีฬา การบันเทิง การท่องเที่ยว การบริโภค การขนส่ง ฯลฯ คลอบคลุมทั้งสัตว์บ้าน สัตว์เศรษฐกิจ(ปศุสัตว์) สัตว์ป่า สัตว์ในสวนสัตว์ หรือสัตว์อื่นๆ เนื่องจากคนไทยเริ่มมีความใกล้ชิดกับสัตว์และมีการใช้ประโยชน์จากสัตว์มากขึ้นกว่าในอดีตที่ผ่านมาโดยเฉพาะในแง่ธุรกิจที่เกี่ยวกับสัตว์นั้นได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีโอกาสที่จะ

⁷⁵ “ไก่ชนเกมกีฬา หรือเกมทารุณ” [ออนไลน์]. กรกฎาคม 2549. แหล่งที่มา:

เกิดการทารุณกรรมต่อสัตว์ได้ในทุกเวลาหากผู้ที่เกี่ยวข้องเหล่านั้นละเลยไม่ใส่ใจดูแล อนึ่ง กรณีศึกษาที่ยกขึ้นมาดังกล่าวนี้ เป็นเพียงตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมของสภาพการทารุณสัตว์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยเท่านั้น คาดว่ายังมีเหตุการณ์ของการทารุณสัตว์ในลักษณะใกล้เคียงหรือทำนองเดียวกันกับกรณีศึกษาที่ยกมานี้ก็เป็นจำนวนมากที่เกิดขึ้นในสังคมไทย เพียงแต่การหยิบยกขึ้นมาหรือการนำเสนอให้ปรากฏแก่สายตาของสาธารณชนนั้นยังมีอยู่น้อย

กรณีตัวอย่างและตัวเลขของการทารุณสัตว์ที่เกิดขึ้นข้างต้นไม่ว่าจะเป็นต่างประเทศหรือประเทศไทยนั้น ย่อมเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์ของการทารุณสัตว์ที่เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ สามารถสรุปได้ว่า การทารุณสัตว์ถือเป็นปรากฏการณ์อย่างหนึ่งในสังคมที่เกิดขึ้น มีอยู่อย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และมีอยู่เป็นจำนวนมาก สามารถเกิดขึ้นได้กับสัตว์ทุกประเภท สถานการณ์การทารุณสัตว์ดังกล่าวถือเป็นปัญหาอย่างหนึ่งในสังคม ซึ่งควรได้รับการแก้ไข แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่าปัญหาดังกล่าวนั้นไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร โดยมากมักถูกมองว่าเป็นเรื่องเล็กเมื่อเทียบกับปัญหาสังคมอื่นๆ หรือมีการอ้างว่าเป็นเรื่องของสัตว์ไม่ใช่ของคน ทำให้ปัญหาการทารุณสัตว์ยังคงมีอยู่ในสังคมปัจจุบัน ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้ว ปัญหาการทารุณสัตว์นั้นเป็นปัญหาที่คนในสังคมไม่ควรมองข้ามหรือไม่ควรมองว่าเป็นเรื่องไกลตัว เนื่องจากจะมีผลกระทบไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมต่อสัตว์ คน และสังคมโดยรวมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังที่ได้กล่าวไว้ในหัวข้อ 2.1.4

ด้วยเหตุนี้ จึงเห็นว่าปัญหาการทารุณสัตว์สมควรที่คนในสังคมควรให้ความสนใจในการแก้ไขปัญหาเช่นเดียวกับปัญหาสังคมอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของประเทศไทยเอง ซึ่งเป็นประเทศที่พื้นฐานของคนไทยในทุกภาค ทุกศาสนา ล้วนมีความรักและเมตตาต่อสัตว์ การให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงเป็นสิ่งไม่ยากเกินไปและเป็นสิ่งที่ควรทำอย่างยิ่ง

2.3 แนวความคิดเกี่ยวกับสถานะภาพของสัตว์และการป้องกันการทารุณสัตว์

มนุษย์และสัตว์ต่างเป็นสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในโลกที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ในอดีตมนุษย์มองว่าสัตว์เป็นเสมือนทรัพย์สินหรือสิ่งของที่มีและเกิดขึ้นมาเพื่อประโยชน์ของมนุษย์เท่านั้น การปฏิบัติต่อสัตว์จึงเป็นไปอย่างทารุณโหดร้าย และถือเป็นเรื่องธรรมดาของสังคมสมัยนั้น การทารุณสัตว์ถูกมองว่าไม่ได้เป็นปัญหาที่สำคัญของสังคมหรือเป็นปัญหาที่จะก่อให้เกิดผลกระทบอย่างใดๆ แก่สังคมหรือคนในสังคม จนกระทั่งมาในช่วงศตวรรษที่ 18 สังคมเริ่มให้

ความสำคัญต่อการทารุณกรรมสัตว์มากขึ้นเป็นลำดับโดยเฉพาะในสังคมตะวันตก เนื่องมาจากสังคมได้พัฒนาในทุกๆ ด้านซึ่งรวมถึงความคิดความเห็นของคนในสังคม ทำให้มุมมองเกี่ยวกับสถานะของสัตว์ได้เปลี่ยนแปลงไป คนในสังคมทั่วไปเห็นว่า สัตว์มีคุณค่าโดยธรรมชาติ นอกเหนือจากที่ถูกใช้เพื่อผลประโยชน์ของมนุษย์ ดังนั้น สัตว์ทุกชนิดสมควรมีชีวิตโดยปราศจากการทารุณกรรมหรือการทำให้เจ็บปวด การยอมรับสถานะของสัตว์ดังกล่าวนำมาซึ่งแนวความคิดในการคุ้มครองและป้องกันสัตว์จากการกระทำของมนุษย์ในกรณีต่างๆ รวมถึงกรณีการถูกทารุณกรรม

2.3.1 วิวัฒนาการและแนวความคิดเกี่ยวกับสถานะภาพของสัตว์ในสังคม

สัตว์เป็นสิ่งมีชีวิตในธรรมชาติ เป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งในระบบนิเวศวิทยา จึงมีความสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ ในธรรมชาติรวมไปถึงมนุษย์ มนุษย์ไม่เพียงแต่มีความสัมพันธ์กับสัตว์ในฐานะเป็นผู้บริโภคสัตว์เพื่อการดำรงชีวิตภายใต้กฎของห่วงโซ่อาหารเท่านั้น มนุษย์ยังมีความสัมพันธ์กับสัตว์ในลักษณะต่างๆ นับตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นการนำสัตว์มาใช้ในการบุชายัญเทพเจ้าตามความเชื่อ การใช้สัตว์เป็นสัญลักษณ์ทางศาสนา การใช้แรงงานจากสัตว์ การใช้สัตว์ในกิจกรรมนันทนาการต่างๆ ฯลฯ ทั้งนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสัตว์ได้ก่อให้เกิดความเชื่อและแนวความคิดเกี่ยวกับสัตว์ขึ้นในแต่ละสังคม นับแต่อดีตแนวความคิดเกี่ยวกับสัตว์ได้มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอยู่ตลอดเวลาซึ่งเป็นไปตามความเจริญก้าวหน้าของสังคมมนุษย์ ซึ่งแนวความคิดเกี่ยวกับสัตว์โดยเฉพาะเรื่องสถานะภาพสัตว์ได้มีอิทธิพลโดยตรงต่อสัตว์ทั้งหลายที่จะได้รับการปฏิบัติจากมนุษย์ จากแนวความคิดเกี่ยวกับสัตว์ที่เปลี่ยนไปดังกล่าว นั้นย่อมส่งผลให้สัตว์ในแต่ละยุคแต่ละสังคมได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างกันออกไป

2.3.1.1 ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสัตว์

มนุษย์และสัตว์มีความสัมพันธ์กันมาตั้งแต่อดีตกาลนับตั้งแต่ยุคสมัยหินเก่าเมื่อประมาณ 2.5 ล้านปีมาแล้ว โดยในระยะเริ่มแรกมนุษย์ต้องพึ่งพาธรรมชาติอย่างเดียว มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ด้วยการล่าสัตว์และหาผลไม้ไปไม่ป่า มนุษย์ยังไม่รู้จักการเลี้ยงสัตว์หรือการเพาะปลูกจึงเร่ร่อนหาอาหารไปเรื่อยๆ ไม่อยู่เป็นหลักแหล่ง การล่าสัตว์ในสมัยยุคหินเก่านั้นจะเป็นการล่าสัตว์บางชนิดที่มีขนาดใหญ่ เช่น หมู, ช้าง, แรด, ม้า หรือวัวป่าเท่านั้น ทั้งนี้ เพราะเมื่อล่าสัตว์ป่าได้ตัวหนึ่งจะได้เนื้อมากกว่าสัตว์เล็กหลายเท่า จนมาในช่วงสมัยยุคหินกลางและสมัย

ยุคหินใหม่ มนุษย์ได้เริ่มรู้จักการเพาะปลูก และเริ่มมีความคิดที่จะนำสัตว์ป่ามาเลี้ยงเพื่อกินเนื้อหรือขนเป็นอาหาร และนำเอากระดูกมาทำเป็นเครื่องมือเครื่องประดับ นำเอาหนังมาใช้ประโยชน์ทำเครื่องนุ่งห่มหรือกระโຈมที่ปัก⁷⁶ นอกจากนี้ สัตว์ป่าที่นำมาเลี้ยงบางชนิด (เช่น ช้าง, ม้า) ก็จะถูกใช้เป็นยานพาหนะในการเดินทาง, ใช้ในการสู้รบเมื่อมีการศึกสงคราม, ใช้เป็นแรงงานทำงานแทนคน เช่น ลากไม้ในป่า⁷⁷ หรือสัตว์บางชนิดยังถูกนำมาใช้เป็นยารักษาโรคสำหรับมนุษย์ด้วยความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสัตว์ในลักษณะของการนำสัตว์มาใช้เพื่อประโยชน์ของมนุษย์ดังกล่าวนี้มีมากขึ้นเป็นลำดับและยังคงมีอยู่เรื่อยมาจนถึงยุคประวัติศาสตร์และยุคปัจจุบัน⁷⁸

ตัวอย่างการนำสัตว์มาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่มนุษย์ทั้งในอดีตและปัจจุบันสามารถกล่าวได้ดังต่อไปนี้ คือ การเลี้ยงสัตว์เพื่อความเพลิดเพลิน, การเลี้ยงสัตว์เป็นเพื่อนเฝ้าบ้าน, การเลี้ยงสัตว์เพื่อนำไปเป็นอาหาร, การเลี้ยงและการล่าสัตว์เพื่อการค้า, การนำสัตว์ไปทำการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ทางการแพทย์, นำไปผลิตทำเป็นยาและผลิตภัณฑ์ทางการแพทย์, นำสัตว์ไปเพื่อการบันเทิง เช่น ละครสัตว์ ละครลิง ตกปลา ตีไก่ แข่งวัว แข่งสุนัข ปลากัด วึ่งควาย ฯลฯ, นำสัตว์ไปเป็นพาหนะที่เห็นชัดเจนได้แก่ ช้าง ม้า วัว ควาย ลา อูฐ สุนัข, นำไปทำสงคราม, นำเอาสัตว์ไปทำเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม เฟอร์นิเจอร์, ใช้สัตว์เพื่อการสื่อสาร, เพื่อการเกษตร(ไถนา ฝ้าแกะ ไล่นก ล่าสัตว์), เพื่อการศึกษาการเรียนการสอน, เพื่อการโฆษณา, เพื่อผลิตชีววัสดุ และเพื่อการกีฬา⁷⁹

ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสัตว์ในรูปของการนำสัตว์มาใช้เพื่อผลประโยชน์ต่างๆ ของมนุษย์ดังกล่าวนี้ ทำให้มนุษย์มีความผูกพันกับสัตว์อย่างใกล้ชิดติดก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างกันในแง่ของความเชื่อและประเพณีต่างๆ ขึ้นนอกเหนือไปจากความสัมพันธ์ดังที่ได้กล่าวมา โดยเฉพาะในสังคมสมัยโบราณที่ยังไม่มีความเจริญก้าวหน้าทาง

⁷⁶ สืบ นาคะเสถียร, “ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสัตว์ป่าและสถานภาพของสัตว์ป่าในปัจจุบัน,” วนสาร 48, 2 (เมษายน 2533): 3-7.

⁷⁷ ช้างราชพาหนะ, แม้นมาส ชวลิต, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร: บริษัทสตาร์ปริ้นท์ จำกัด, 2542), หน้า 24.

⁷⁸ สืบ นาคะเสถียร, “ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสัตว์ป่าและสถานภาพของสัตว์ป่าในปัจจุบัน,” วนสาร 48, 2: 6.

⁷⁹ สุจิตต์ เฝ้าสวัสดิ และคณะ, “สัตว์ในสายตาของคน,” J Med Assoc Thai 88, 2 (2005): 290-291.

วิทยาศาสตร์ คนในสังคมไม่สามารถจะอธิบายปรากฏการณ์ทางธรรมชาติต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ จึงมีการสร้างความเชื่อและความคิดจากสิ่งที่เห็นธรรมชาติมาอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น และได้มีการนำสัตว์มาเป็นส่วนหนึ่งของเหตุผลหรือคำอธิบายดังกล่าวนั้นด้วย ในแต่ละชนชาติจะมีความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์ที่ต่างกันไปและส่งผลให้มีการปฏิบัติต่อสัตว์นั้นๆ ต่างกันออกไปด้วย ตัวอย่างเช่น ชาวมาดากัสการ์ถูกห้ามเด็ดขาดมิให้ฆ่าสัตว์ตัวผู้ในบ้าน ไม่ว่าจะเป็นมวตัวผู้ ไก่ตัวผู้ หรือหนูตัวผู้ เชื่อกันว่าการฆ่าสัตว์เพศผู้จะเป็นเหตุให้ครอบครัวเสียชีวิต ความเชื่อในการกำเนิดโลก คนในสมัยอดีตกาลส่วนใหญ่นั้นเคยมีความเชื่อว่าสัตว์เป็นผู้สร้างโลก เช่น ชาวออสเตรเลียมีนิทานปรัมปราเรื่องนกฟีนองสองตัวสู้รบกันเองอย่างดุเดือด ตัวหนึ่งสร้างแผ่นดิน มนุษย์ ต้นไม้ และสัตว์บก ส่วนอีกตัวหนึ่งสร้างพื้่นน้ำ และสัตว์น้ำ เป็นต้น ความเชื่อในเรื่องการมีบรรพบุรุษเป็นสัตว์ เช่น พวกอินเดียนแดงเชื่อว่า มนุษย์เราทุกคนสืบเชื้อสายมาจากสัตว์ บ้างก็มาจากหมาป่า มาจากหมี หรือหมาจิ้งจอก ชนบางเผ่าที่อาศัยอยู่ในประเทศคองโก เชื่อว่าตนสืบเชื้อสายมาจากช้าง เป็นต้น คนในสมัยโบราณที่มีความเชื่อเช่นนั้น จะให้ความเคารพบูชาสัตว์ที่เป็นบรรพบุรุษของตน จะไม่ได้รับอนุญาตให้ฆ่าสัตว์ดังกล่าว และต้องให้การปกป้องรักษา แต่หากจำเป็นต้องฆ่าบรรพบุรุษของตนเพราะไม่มีทางเลือกอื่นใดแล้ว พวกเขา ก็จะพยายามทำทุกอย่างเพื่อปลอบวิญญาณของสัตว์ที่ตนฆ่า⁸⁰

นอกจากนี้ มนุษย์สมัยโบราณยังได้มีการนับถือสัตว์ต่างๆ เป็นเทพเจ้า และได้มีการนำเอาสัตว์ใช้เป็นสัญลักษณ์แทนความหมายหรือสิ่งต่างๆ ที่เป็นนามธรรมอีกด้วย (ในบางกรณียังมีสืบทอดมาจนถึงปัจจุบันนี้) กล่าวคือ ในสมัยโบราณมนุษย์จะยกย่องสัตว์ที่มีความสำคัญต่อมนุษย์โดยเฉพาะอย่างยิ่งสัตว์เลี้ยงในบ้าน (ปศุสัตว์) ให้เป็นเทพเจ้า มีพิธีกรรมและการปฏิบัติต่อสัตว์ที่เป็นเทพเจ้าเป็นพิเศษ และเป็นไปอย่างเคารพ การเคารพบูชาสัตว์จึงกลายเป็นเรื่องทางศาสนาของคนในสังคม ในบรรดาสัตว์ที่กลายเป็นเทพเจ้านั้นมีทั้งวัว, นก, จระเข้, แมลงปีกแข็ง, ช้าง ฯลฯ ซึ่งวัวเป็นสัตว์ที่ได้รับการยกย่องมากที่สุดในบรรดาสัตว์ที่กลายเป็นเทพเจ้า พวกเปอร์เซียโบราณ พวกฮินดู พวกแอฟริกันบางเผ่า และพวกกรีกโบราณ ต่างก็ยกย่องวัวให้เป็นเทพเจ้า⁸¹ หรือช้างตามความเชื่อทางศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์ได้รับการนับถือว่าเป็นสัตว์แห่งเทพเจ้าประเภทหนึ่งในสี่ประเภท คือ ช้าง, ม้า, วัว และราชสีห์ ซึ่งปรากฏรายละเอียดอยู่ใน

⁸⁰ Yuri Dmitriyev, มนุษย์กับสัตว์ (Man and Animals), แปลโดยทองสุก เกตุโรจน์ พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ, 2534), หน้า 21-25.

⁸¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 32.

หนังสือไตรภูมิพระร่วงอันเป็นหนังสือที่บรรยายถึงโลกที่ประกอบไปด้วยทวีปทั้งสี่กับภูมิทั้งสาม ภูมิ และได้บรรยายถึงช้างเอราวัณ พาหนะแห่งพระอินทร์เทวบดีแห่งเขาพระสุเมรุ รวมทั้ง สระอโนดาต เป็นสาระสำคัญแห่งโลกสวรรค์ที่ปรากฏในจักรวาล คติความเชื่อนี้เป็นที่ยอมรับใน อาณาจักรที่นับถือพระพุทธศาสนาหรือศาสนาพราหมณ์ซึ่งรวมถึงอาณาจักรไทยนับแต่ โบราณกาล ดังเห็นได้จากหลักฐานทั้งจากลวดลายประดับในสถาปัตยกรรม จิตรกรรมฝาผนังใน พระอุโบสถหรือพระวิหารของวัดโบราณทั้งหลาย ด้วยเหตุนี้ ช้างซึ่งมีลักษณะดีเป็นมงคล โดยเฉพาะช้างเผือกก็จะได้รับการยกย่องนับถืออย่างมากในสังคม ในสังคมไทยเองช้างเผือกถือเป็นช้างคู่บารมีแห่งองค์พระมหากษัตริย์ (คนทั่วไปไม่อาจครอบครองเป็นเจ้าของได้) ช้างเผือกเอก นั้นจะมีฐานะในราชสำนักดุจเป็นเจ้าของฟ้า⁸²

นอกจากนี้ ยังมีสัตว์อีกหลายชนิดที่ถูกมนุษย์นำมาเป็นสัญลักษณ์ แทนความหมายต่างๆ นอกเหนือจากเป็นตัวแทนของเทพเจ้า เช่น สิงโตเป็นสัญลักษณ์ของความแข็งแรง สุนัขเป็นสัญลักษณ์ของความระแวดระวัง ไก่ตัวผู้กับนกยูงนอกจากจะเป็นสัญลักษณ์ของความระแวดระวังแล้วยังเป็นสัญลักษณ์ของความหยิ่งโสอีกด้วย เสือ, นกทูเหว่า และงูเป็นสัญลักษณ์ของความชั่วร้าย เป็นต้น⁸³ ในศาสนาคริสต์เองก็ได้มีการนำสัตว์มาเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงเกี่ยวกับพระเจ้าซึ่งเราสามารถเห็นได้จากภาพวาดในโบสถ์หรือในคัมภีร์ไบเบิล เช่น แม่ไก่เป็นสัญลักษณ์ของความอ่อนโยนและความรักของพระเยซูที่มีต่อประชาชนใน นครเยรูซาเลม ลูกไก่ถือเป็นสัญลักษณ์ของการกำเนิด ชีวิตใหม่⁸⁴ ในศาสนาพราหมณ์ วัวเป็นสัญลักษณ์ของความดีและเป็นสหายของพระศิวะทำให้ได้รับการยกย่องอย่างมาก การฆ่าวัวโดย ไตร่ตรองไว้ก่อนถือว่ามีโทษหนักเท่ากับฆ่าพราหมณ์ซึ่งเป็นอาชญากรรมที่เลวร้ายที่สุด⁸⁵ ส่วนช้าง เป็นสัญลักษณ์แห่งอำนาจของจักรวาล เนื่องจากตามความเชื่อในศาสนาพราหมณ์เชื่อว่าโลกนี้ ตั้งอยู่บนหลังช้างที่กำลังยืนอยู่บนหลังเต่าจึงทำให้โลกสั่นสะเทือน และช้างยังถือเป็นสัญลักษณ์แห่งความอุดมสมบูรณ์อีกด้วย นอกจากนี้ ในศาสนาพุทธ ตามความเชื่อในพระพุทธศาสนาช้างถือเป็น

⁸² ช้างราชพาหนะ, แม่นมาศ ชวลิต, บรรณาธิการ, หน้า 10, 13.

⁸³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 36-37.

⁸⁴ Judith ho, Information Resources on Human-Animal Relationships Past and Present (U.S.A., March 2005), p.5.

⁸⁵ Yuri Dmitriyev, มนุษย์กับสัตว์ (Man and Animals, แปลโดย ทองสุก เกตุโรจน์, หน้า 37.

เป็นสัญลักษณ์ที่เป็นมงคลแห่งการบำเพ็ญบารมีและความศักดิ์สิทธิ์⁸⁶ และพุทธศาสนิกชนได้นับถือช้างเผือกโดยมีความเชื่อว่าเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ วิญญาณของพระภิกษุ และพระอรหันต์ วีรบุรุษ และผู้ปกครองจะสิงสถิตอยู่ในร่างของช้างและหนังสือขาวของมันเป็นแสดงถึงคุณธรรม⁸⁷

ด้วยเหตุนี้ จากที่กล่าวมาจึงเห็นได้ว่า ชีวิตของมนุษย์ในโลกนี้ผูกพันแน่นสนิทกับสัตว์ประเภทต่างๆ มานับตั้งแต่อดีตกาล ไม่ว่าจะเป็นแหล่งอาหาร, เป็นเครื่องนุ่งห่ม, เป็นแรงงานให้มนุษย์ ฯลฯ และด้วยความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์นั้น ในหลายๆ กรณียังได้ก่อให้เกิดประเพณีและความเชื่อต่างๆ ซึ่งมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนในสังคม แต่ถึงกระนั้นก็ตามในระยะหลังกลับพบว่า สัมพันธภาพระหว่างมนุษย์และสัตว์ได้เปลี่ยนแปลงไปมาก ตัวอย่างเช่น สัตว์ที่มนุษย์เคยเคารพนับถือบูชาว่าเป็นเทพเจ้ากลายมาเป็นสัตว์ใช้งาน สัตว์ป่ากลายเป็นสัตว์เลี้ยง สัตว์บางชนิดบางประเภทมีความสำคัญมากขึ้น ในขณะที่สัตว์บางชนิดบางประเภทนั้นมีความสำคัญลดน้อยลง โดยเฉพาะในปัจจุบันความเชื่อที่เกี่ยวกับสัตว์ในหลายๆ เรื่องได้สูญหายไป การให้ความสำคัญและความเคารพต่อสัตว์บางชนิดตามความเชื่อในอดีตได้ลดน้อยลงตามลำดับ ทั้งนี้ สืบเนื่องมาจากการที่มนุษย์มีความเจริญทางความคิด วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากขึ้น ทำให้ในหลายๆ กรณีสามารถพิสูจน์และอธิบายได้ด้วยหลักเกณฑ์หรือการทดลองทางวิทยาศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสัตว์ในสังคมสมัยใหม่จึงอยู่ในรูปของการใช้สัตว์เพื่อผลประโยชน์ของมนุษย์ในด้านต่างๆ เป็นส่วนใหญ่ มีเพียงส่วนน้อยที่ยังคงมีความสัมพันธ์ในแง่ความเชื่อ ประเพณี หรือศาสนาเช่นเดียวกับคนในสังคมอดีต⁸⁸

2.3.1.2 แนวความคิดเกี่ยวกับสถานะภาพของสัตว์ในสังคม

ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสัตว์ตามที่ได้กล่าวมาก่อนหน้านี้ เห็นได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสัตว์มีอยู่อย่างใกล้ชิด ในหลายกรณีที่สัตว์นั้นมีอิทธิพลต่อแนวความคิดและความเชื่อของคนในสังคมก่อให้เกิดประเพณีและความเชื่อต่างๆ ที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของคนในสังคม ขณะเดียวกันเราพบว่า แนวความคิดและความเชื่อของคนในสังคมเองก็มีอิทธิพลต่อสัตว์ได้เช่นเดียวกันในลักษณะของการก่อให้เกิดความเชื่อในการกระทำต่อสัตว์

⁸⁶ ช้างราชพาหนะ, แม่นมาศ ชวลิต, บรรณาธิการ, หน้า 9.

⁸⁷ Yuri Dmitriyev, มนุษย์กับสัตว์ (Man and Animals, แปลโดยทองสุข เกตุโรจน์, หน้า 37.

⁸⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 80.

ซึ่งในหัวข้อนี้จะได้แสดงถึงแนวความคิดของคนในสังคมที่มีต่อสถานะภาพของสัตว์อันมีผลทำให้เกิดความเชื่อในการกระทำหรือการปฏิบัติต่อสัตว์ของคนในสังคมแต่ละยุคแต่ละสมัยที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ แนวความคิดเกี่ยวกับสถานะภาพสัตว์ในสังคมสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 แนวคิดตามผลประโยชน์ระหว่างสัตว์และมนุษย์ โดยวิเคราะห์จากแนวความคิดทางปรัชญาและศาสนาในเรื่องเกี่ยวกับสถานะภาพของสัตว์โดยเฉพาะข้อถกเถียงเรื่องสถานะทางศีลธรรมจะสามารถมีในสัตว์ได้หรือไม่ในงานเขียนทางปรัชญาและศาสนาต่างๆ ที่สำคัญ⁸⁹ มีรายละเอียดดังนี้

(1) Animal interests as Subordinate to Human interest

: ผลประโยชน์ของสัตว์อยู่ภายใต้ผลประโยชน์ของมนุษย์

เป็นแนวความคิดที่ได้รับอิทธิพลจากความคิดของกรีกและโรมันรวมไปถึงความเชื่อและการตีความคัมภีร์ในศาสนายิวและศาสนาคริสต์

อริสโตเติล (Aristotle; 384-322 B.C.) นักปรัชญากรีกชื่อดังเชื่อว่า มนุษย์กับสัตว์มีความแตกต่างอย่างสิ้นเชิง มนุษย์เท่านั้นที่มีศีลธรรม มีเหตุผล และมีสติปัญญา เขาได้กล่าวว่า มนุษย์เท่านั้นที่สามารถเข้าใจหรือหยั่งรู้ถึงพระเจ้าและปีศาจ ความยุติธรรมและความอยุติธรรมได้ จึงทำให้เกิดครอบครัวและสังคม⁹⁰ มนุษย์จึงมีสถานะภาพพิเศษกว่าสัตว์เพราะมนุษย์มีเหตุผล หนึ่ง ในระหว่างสิ่งมีชีวิตด้วยกันประเภทต่ำกว่าต้องเป็นทาสโดยธรรมชาติ และเป็นสิ่งที่ดีกว่าสำหรับประเภทต่ำเหล่านั้นทั้งหมดที่ควรอยู่ภายใต้การปกครองในระบอบเจ้าขุนมูลนาย การปกครองในระบอบนี้เป็นที่รู้จักกันดีว่ากลุ่มผู้มีการศึกษานั้นเปรียบเสมือนกับห่วงโซ่ที่สำคัญที่สุดในสิ่งมีชีวิตต่างๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่า สิ่งใดก็ตามที่อยู่ในระดับต่ำกว่าในห่วงโซ่นั้นได้ถูกสร้างขึ้นมาจากสิ่งต่างๆ ที่อยู่ในระดับที่เหนือกว่า หรือกล่าวในอีกแง่หนึ่งก็คือ พืช(ต้นไม้)ถูกสร้างขึ้นมาจากสัตว์, สัตว์ถูกสร้างขึ้นมาจากมนุษย์(สัตว์เลี้ยงถูกสร้างขึ้นมาจากพืช) สัตว์ป่าถ้าไม่ใช่ทั้งหมดก็อย่างน้อยที่ส่วนใหญ่มองอยู่เพื่อเป็นอาหาร, เพื่อเป็นเครื่องนุ่งห่ม และเพื่อเป็นเครื่องมือต่างๆ ให้มนุษย์), ข้าทาสบริวารถูกสร้างขึ้นมาจากเจ้านาย, ผู้หญิงถูกสร้างขึ้นมาจากผู้ชาย และผู้ชายที่อยู่บนสุดของระบบนี้เองก็ถูกสร้างขึ้นมาจากพระเจ้าเท่านั้น จากหลักปรัชญาของอริสโตเติลนี้ สัตว์จึงเหมือนข้าทาสบริวารแต่กำเนิดซึ่ง

⁸⁹ Margit Livingston, "Desecrating the Ark : Animal Abuse and the Law's Role," *The University of Iowa Law Review* (October 2001) : 7-20.

⁹⁰ Ibid., p. 8.

ถูกสร้างและมีอยู่เพื่อมนุษย์ไว้ใช้ประโยชน์นั่นเอง⁹¹ นอกจากนี้ ในยุคโรมันพวกนักคิดชาวคริสต์ ออริเจน (Origen) ยังสะท้อนความเห็นทำนองเดียวกัน โดยกล่าวว่า แม้กระทั่งสัตว์ที่ป่าเถื่อนที่สุด ก็ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อรับใช้สิ่งที่มีเหตุผลเช่นเรา พระเมตตาของพระองค์ทรงมุ่งดูแลเอาใจใส่ แต่กับสิ่งที่มีเหตุผลเท่านั้น แม้จะจริงที่สัตว์ที่ไร้เหตุผลจะมีส่วนร่วมใช้สิ่งที่ถูกสร้างมาเพื่อมนุษย์ กระนั้นก็เป็นผลพลอยได้ที่มีความสำคัญเป็นรอง⁹²

ดังนั้น หากสรุปจากแนวความคิดแรกที่ปรากฏในสมัยกรีกโรมัน แล้วเห็นว่า มีแนวความคิดเกี่ยวกับสถานะของสัตว์ว่าเป็นสิ่งที่อยู่ภายใต้มนุษย์ มนุษย์สามารถใช้สัตว์เพื่อประโยชน์ของมนุษย์ได้ไม่ว่ากรณีใดๆ

ในงานเขียนของนักปรัชญาและผู้สอนศาสนาหลายคนในยุคต่อมา ก็ได้มีความคิดทางปรัชญาเกี่ยวกับสถานะของสัตว์ในทำนองเดียวกันกับสมัยกรีกโรมัน ที่ว่า มนุษย์เป็นสิ่งที่เหนือกว่าธรรมชาติ จึงสามารถใช้สัตว์ทำอะไรก็ได้ในอำนาจของตนซึ่งรวมถึง การทำร้ายทารุณสัตว์ ทั้งนี้ เป็นผลมาจากการตีความคัมภีร์ในศาสนายิวและศาสนาคริสต์ กล่าวคือ ได้มีการตีความจากปฐมกาล (Genesis) และคัมภีร์พันธสัญญาเดิม (Old Testament) แล้วเห็นว่า พระเจ้าในปฐมกาลได้ทรงกล่าวอย่างชัดเจนว่า ให้มนุษย์ครอบครองทุกสิ่งทุกอย่างในโลกธรรมชาติ* พระเจ้าได้ให้มนุษย์นั้นมีความเหนือสิ่งมีชีวิตทุกสิ่งทุกอย่างที่อาศัยอยู่บนโลก สิ่งต่างๆ ที่สามารถเคลื่อนที่ได้นั้นมีไว้สำหรับมนุษย์ ฉะนั้น มนุษย์และมนุษย์เท่านั้นจึงมีคุณค่าในตัวเอง สิ่งอื่นที่ไม่ใช่มนุษย์จะมีคุณค่าก็ต่อเมื่อนำประโยชน์มาสู่มนุษย์ ดังนั้น ความถูกผิดทางจริยธรรม

⁹¹ Paige M. Tomaselli, International Comparative Animal Cruelty Laws (Michigan: Michigan State University-Detroit College of Law, 2003), p.1.

⁹² เนื่องน้อย บุญยเนตร, จริยศาสตร์สภาวะแวดล้อม : โลกทัศน์ในพุทธปรัชญา และปรัชญาตะวันตก, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537), หน้า 27-28.

* มีข้อความในปฐมกาลหลายตอนได้กล่าวไว้ เช่น ปฐมกาล 1:26 และ 1:28 ที่ว่า “พระเจ้าก็ทรงตรัสว่า ให้เราสร้างมนุษย์ตามฉายาตามอย่างของเรา ให้ครอบครองฝูงปลาในทะเล ฝูงนกในอากาศ และฝูงสัตว์ให้ปกครองแผ่นดินทั่วไป และสัตว์ต่างๆ ที่เลื้อยคลานบนดิน” และ “พระเจ้าทรงอวยพรแก่มนุษย์ ตรัสแก่เขาว่า จงมีลูกดกทวีมากขึ้นจนเต็มแผ่นดิน จงมีอำนาจเหนือแผ่นดิน จงครอบครองครอบครองฝูงปลาในทะเล ฝูงนกในอากาศ กับบรรดาสัตว์เลื้อยคลานบนแผ่นดิน”

ของการกระทำถูกจำกัดอยู่ในขอบเขตของการกระทำระหว่างมนุษย์ต่อมนุษย์ด้วยกันเท่านั้น
หน้าที่หรือพันธะทางจริยธรรมที่มนุษย์พึงมีหน้าที่และพันธะต่อมนุษย์ด้วยกันเท่านั้น⁹³ จาก
การตีความดังกล่าวจึงเป็นการแบ่งแยกความแตกต่างอย่างสุดขีดระหว่างมนุษย์กับ
สภาวะแวดล้อมทางธรรมชาติซึ่งรวมถึงสัตว์ด้วย และในฐานะที่มนุษย์ถูกสร้างในพระฉายาของ
พระเจ้าทำให้มนุษย์มีเอกลักษณ์เหนือสิ่งใด ด้วยเหตุนี้เอง พระเจ้าจึงได้ให้สิทธิแก่มนุษย์ที่จะทำ
อะไรกับสัตว์ก็ได้ตามความต้องการของมนุษย์ สัตว์ต่างๆ จึงถูกปฏิบัติประหนึ่งเป็นทรัพย์สินหรือ
เครื่องมือในการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ และผลจากการตีความดังกล่าวยังได้นำมาสู่ความเชื่อของ
นักปรัชญาในยุคต่อมาจำนวนหนึ่งที่เห็นว่า มนุษย์มีสิทธิเกือบทั้งหมดอย่างไม่จำกัดในการกระทำ
ต่อสัตว์โดยอาศัยเหตุผลที่ว่าสัตว์ทั้งหลายมีไว้เพื่อใช้ประโยชน์ของมนุษย์ ตัวอย่างเช่น

เซนต์ โทมัส อควินัส (Saint Thomas Aquinas; 1224-1274)

ได้นำแนวความคิดของอริสโตเติลมาใช้ในการตีความคำสอนของศาสนาคริสต์ เขาเน้นเรื่องความมี
เหตุผลว่าเป็นกุญแจแยกคุณภาพความเป็นมนุษย์และที่ไม่ใช่มนุษย์ ในมุมมองของเขาเห็นว่า
สิ่งมีชีวิตที่มีเหตุผลเท่านั้นที่สามารถบอกถึงความแตกต่างระหว่างความถูกและผิด และรู้ว่าพวก
เขาควรจะทำอะไร สัตว์ซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิตที่ไม่มีเหตุผลจึงไม่สามารถที่จะมีความสามารถเช่นนั้นได้
และผลสืบเนื่องมาจากการอยู่เหนือสิ่งมีชีวิตอื่นของมนุษย์ ทำให้มนุษย์สามารถใช้สัตว์ได้
ตามความต้องการ ไม่ว่าจะเป็นการใช้เพื่ออะไรก็ตามรวมถึงการฆ่าสัตว์ด้วย⁹⁴ เขาเห็นว่า
การฆ่าสัตว์มิใช่บาปโดยอ้างว่าสิ่งที่มีความสมบูรณ์น้อยกว่ามีอยู่เพื่อรับใช้สิ่งที่มีความสมบูรณ์
มากกว่า และเมื่อเทียบระดับของความสมบูรณ์แล้ว มนุษย์อยู่ในตำแหน่งสูงสุดของสิ่งสร้างของ
พระเจ้า ดังนั้น สิ่งต่างๆ ในโลกอันเป็นสิ่งที่สมบูรณ์น้อยกว่าจึงมีอยู่เพื่อรับใช้มนุษย์ โดยยก
ข้อความหลายตอนจากคัมภีร์พันธสัญญาเดิมมาสนับสนุนความคิดของเขา ด้วยเหตุนี้ เขาจึงเห็น
ว่า ไม่บาปที่มนุษย์จะฆ่าสัตว์เพราะด้วยเมตตาของพระเจ้า สัตว์เหล่านี้มีอยู่ก็เพื่อให้มนุษย์ใช้มัน
เป็นไปตามลำดับโดยธรรมชาติ ดังนั้น จึงไม่ผิดที่มนุษย์จะใช้ประโยชน์จากสัตว์ ไม่ว่าจะด้วย
การฆ่าหรือด้วยวิธีการใดๆ และเขายังได้อธิบายเพิ่มเติมอีกว่า หากมีข้อความใดในคัมภีร์ไบเบิลที่ดู
เหมือนจะห้ามมนุษย์กระทำทารุณต่อสัตว์หรือห้ามฆ่าสัตว์แล้ว การห้ามเหล่านั้นก็มิได้เป็นไป
เพราะว่าเป็นการกระทำที่ผิดต่อสัตว์ แต่ที่ห้ามก็เพื่อดึงเอาความคิดที่จะกระทำทารุณต่อเพื่อน

⁹³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 15-16.

⁹⁴ Margit Livingston, "Desecrating the Ark : Animal Abuse and the Law's
Role," The University of Iowa Law Review : 8-9.

มนุษย์ด้วยกันออกไปจากจิตใจของคนคนนั้น และ (ที่ห้าม) ก็เพราะเกรงว่าการที่มนุษย์ผู้หนึ่ง กระทำทารุณต่อสัตว์ทั้งหลาย จะทำให้ในที่สุดแล้วเขาจะไปกระทำทารุณต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน หรือเพราะการทำร้ายสัตว์จะนำไปสู่ความรู้สึกทุกข์ของมนุษย์นั่นเอง⁹⁵

เซนต์ ออกัสติน (Saint Augustine; 354-430) นักเทววิทยาทาง คริสต์ศาสนา เชื่อว่า พันธะหน้าที่หรือความถูกต้องทางศีลธรรมจำกัดอยู่แต่ในแวดวงของมนุษย์ เท่านั้น⁹⁶ เขาได้กล่าวว่า พระเยซูเจ้าเองก็ได้ทรงแสดงให้เห็นว่า การหยุดยั้งจากการฆ่าสัตว์ และการหยุดยั้งจากการทำลายพืชเป็นความคิดที่มั่งงาย เนื่องจากพระองค์ทรงตัดสินว่า ไม่มีสิทธิอะไร ที่มนุษย์ สัตว์ และพืชมีร่วมกัน จึงไม่จำเป็นจะต้องนำมาตราฐานการวัดความถูกต้องทางศีลธรรม อันเป็นพื้นฐานวัดความถูกต้องของการปฏิบัติของมนุษย์ต่อมนุษย์ด้วยกันมาวัดการปฏิบัติของ มนุษย์ต่อสัตว์หรือสิ่งต่างๆ ในโลกธรรมชาติ จึงเห็นว่า การฆ่าสัตว์เป็นส่วนหนึ่งที่อยู่ในขอบเขต ของสิทธิ⁹⁷

นอกจากนี้ เรเน่ เดการ์ต (Rene Descarte; 1596-1650) ได้แสดง ความเห็นของเขาโดยสนับสนุนแนวความคิดของอริสโตเติลที่ว่า มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตเดียวที่มี จิตวิญญาณในการใช้เหตุผล โดยเขาเห็นว่า เป็นเพราะสัตว์ไม่สามารถพูดได้นั่นเอง ทั้งนี้ สัตว์ใน มุมมองของเขาจึงเป็นเพียงเครื่องจักรเท่านั้น เสียงร้องของสัตว์ที่ถูกรบกวนหรือถูกทำร้ายมิได้เป็น สัญญาณบ่งบอกถึงความรู้สึกเจ็บปวดมากไปกว่าเสียงของเครื่องสัญญาณเตือนไฟที่สนองตอบ ต่อความร้อน สิ่งหนึ่งจะมีอาการรู้สึกเจ็บปวดได้หากสิ่งนั้นไร้สติ (consciousness) ที่จะรับรู้ ความเจ็บปวด เนื่องจากสัตว์ไม่มีเหตุผล สัตว์จึงไม่มีจิตและไม่มีความสามารถอื่นของจิต สัตว์จึง มีอาการรู้สึกเจ็บปวดได้ เขาเชื่อว่าพฤติกรรมของสัตว์นั้นถูกครอบคลุมด้วยกฎและหลักการทาง จักรวาลที่มีได้ต่างไปจากกฎและหลักการงานของนาฬิกา แม้พฤติกรรมของสัตว์มันจะซับซ้อน กว่านาฬิกานั้นก็เพียงเพราะนาฬิกาเป็นกลไกที่มนุษย์สร้างแต่สัตว์เป็นกลไกที่พระเจ้าทรงสร้าง ดังนั้น ข้อสรุปจากมุมมองในเรื่องสัตว์ของเขาที่แบ่งแยกความเป็นมนุษย์กับสัตว์อย่างสิ้นเชิง ก็คือ

⁹⁵ เนื่องน้อย บุญเนตร, จริยศาสตร์สภาวะแวดล้อม : โลกทัศน์ในพุทธปรัชญา และปรัชญาตะวันตก, หน้า 20-21.

⁹⁶ Margit Livingston, "Desecrating the Ark : Animal Abuse and the Law's Role," The University of Iowa Law Review : 10.

⁹⁷ เนื่องน้อย บุญเนตร, จริยศาสตร์สภาวะแวดล้อม : โลกทัศน์ในพุทธปรัชญา และปรัชญาตะวันตก, หน้า 18-19.

สัตว์พูดไม่ได้ สัตว์ไม่มีเหตุผล และไม่มีความรู้สึก และจับด้วยไม่ได้ อยู่ในอาณาจักรของสิ่งที่มีคุณค่าในตัวเอง การปฏิบัติของมนุษย์ต่อสัตว์จึงไม่จำเป็นต้องมีกติกาทงศีลธรรมเข้ามาบังการ⁹⁸

ในศตวรรษที่ 17 นักปรัชญาสำนักกฎหมายธรรมชาติที่ชื่อ ซามูเอล พิวเฟนดอฟ (Samuel Pufendorf; 1632-1694) เห็นว่า สัตว์โดยเนื้อแท้แล้วไม่มีสิทธิ และมนุษย์มีสิทธิอย่างเต็มที่ที่จะฆ่าสัตว์เพื่อประโยชน์ของมนุษย์ ในศตวรรษที่ 18 เดวิด ฮูม (David Hume; 1711-1776) กล่าวย่ำว่า เพราะมนุษย์ไม่มีสัมคมกับสัตว์ สัตว์จึงไม่มีสิทธิที่จะได้รับความยุติธรรมเท่าเทียมกับมนุษย์ ความเกี่ยวข้องกับสัตว์ไม่สามารถเรียกได้ว่าเป็นสังคม ทำให้คาดคะเนระดับในเรื่องความเสมอภาคเท่าเทียมไม่ได้ มนุษย์ยอมมีอำนาจบังคับสั่งการสัตว์ได้อย่างสมบูรณ์ ขณะที่สัตว์ต้องเชื่อฟังเหมือนทาส ในศตวรรษที่ 19 มีนักปรัชญาใจฮันน์ ฟิคเต และ เฮนรี ไฮตวิก (Johann Fichte ; 1762-1814 and Henry Sidgwick; 1838-1900) ให้ความเห็นที่เห็นว่า สัตว์เป็นของมนุษย์และไม่อยู่ในสถานะที่มีอิสระ เป็นเสมือนทรัพย์สินของมนุษย์ และเห็นว่าสัตว์บางชนิดที่ถูกมนุษย์นำไปใช้นั้นมนุษย์ผู้เป็นเจ้าของไม่มีหน้าที่ใดๆ ต่อสัตว์ อนึ่ง การเป็นเจ้าของสัตว์อาจทำได้โดยการจำกัดให้สัตว์อยู่ในพื้นที่และการควบคุมของตน⁹⁹

ด้วยเหตุนี้ มุมมองที่มีต่อสถานะของสัตว์ตามแนวความคิดแรกนี้เห็นว่า สัตว์ไม่มีคุณค่าหรือสถานะทางศีลธรรมใดๆ ที่จะได้รับความคุ้มครองอย่างที่พึงมีในมนุษย์ เนื่องจากสัตว์ไม่มีเหตุผล ไม่มีสติ ไม่มีภาษา ไม่สามารถมีความพึงพอใจ ความปรารถนา และไม่มีจิตวิญญาณ สัตว์เป็นสิ่งมีชีวิตที่ด้อยกว่าหรือต่ำกว่ามนุษย์ซึ่งต้องรับใช้และเป็นผลประโยชน์ให้แก่มนุษย์ คุณค่าของสัตว์จึงอยู่ที่การทำประโยชน์ให้แก่มนุษย์โดยมนุษย์สามารถกระทำการใดๆ ต่อสัตว์นั้นก็ได้ ฉะนั้น จากแนวความคิดดังกล่าวจึงสรุปได้ว่า ผลประโยชน์ของสัตว์จะอยู่ภายใต้ผลประโยชน์ของมนุษย์เท่านั้น

⁹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 50-53.

⁹⁹ Margit Livingston, "Desecrating the Ark : Animal Abuse and the Law's Role," The University of Iowa Law Review : 11-12.

(2) Animal Interest as Intertwined with Human Interests

: ผลประโยชน์ของสัตว์มีความเกี่ยวพันกันกับผลประโยชน์ของมนุษย์

ถึงแม้ว่านักปรัชญาและศาสนาหลายคนจะให้ความสำคัญว่ามนุษย์อยู่เหนือสัตว์ตามแนวความคิดแรกดังที่กล่าวมา แต่ก็มีนักปรัชญาและศาสนาอีกหลายคนในช่วงเวลาเดียวกันที่คัดค้านไม่เห็นด้วยกับความคิดดังกล่าว โดยเห็นว่ามนุษย์ไม่ควรมองสัตว์เหมือนกับทรัพย์สิน นักคิดบางคนเห็นว่า แม้สัตว์จะไม่มีสิทธิอย่างเต็มที่ในทางศีลธรรมและสิทธิตามกฎหมาย (ไม่มีสถานะทางศีลธรรมและสถานะทางกฎหมาย) แต่พวกสัตว์ก็ไม่สมควรถูกทารุณโดยไม่จำเป็น นอกจากนี้ ยังเห็นว่า เพียงเพราะเหตุที่มนุษย์มีความสามารถที่จะควบคุมและทำลายสัตว์ได้ เราก็ไม่ควรที่จะใช้อำนาจหรือใช้ความสามารถนั้นอย่างไม่จำเป็น เช่น มิเกล เดอ มงตาจัน (Michel De Montaigne; 1533-1592) ได้ยอมรับว่า เขามีความยินดีตื่นตัวในการล่าสัตว์ แต่ในเวลาเดียวกันเขายอมรับว่ามีความรู้สึกถึงความน่ารังเกียจในพฤติกรรม การทารุณสัตว์ เขาเห็นว่า การทารุณสัตว์อย่างไม่ยั้งคิดและทำอย่างซ้ำๆ ทำให้คนนั้นมีความแข็งแกร่งและมีโอกาสที่จะกระทำทารุณต่อมนุษย์คนอื่นๆ¹⁰⁰

นักปรัชญาหลายคนเริ่มมีความเห็นว่า การทารุณสัตว์อย่างขาดสติเป็นการลดระดับความเป็นมนุษย์ และเป็นการกระทำที่ผิดหรือเป็นความชั่ว แต่อย่างไรก็ตามพวกเขาก็ยังคงยอมรับว่าสัตว์เป็นทรัพย์สินของมนุษย์ที่มนุษย์มีอำนาจเหนือสัตว์ แต่มนุษย์ก็ต้องใช้ประโยชน์จากสัตว์เท่าที่จำเป็นจริงๆ เท่านั้น ตัวอย่างเช่น จอห์น ล็อก (John Locke; 1632-1704) เห็นว่า ไม่ว่าใครก็จะทำลายตัวเองหรือสิ่งมีชีวิตที่อยู่ในความครอบครองหรือที่เป็นทรัพย์สินของตนไม่ได้ ยกเว้นเมื่อใช้อย่างมีคุณธรรม, อเล็กซานเดอร์ โป๊ป (Alexander Pope; 1688-1744) ได้กล่าวย้ำในความคิดนี้ว่า มนุษย์เราไม่ควรตัดสิทธิของสัตว์ในการที่จะมีชีวิตและดำเนินชีวิตตามธรรมชาติ แต่มนุษย์ก็อาจมีสิทธิที่จะทำลายสัตว์ได้หากสัตว์นั้นเป็นภัยร้ายแรงต่อมนุษย์หรือในกรณีอื่นๆ¹⁰¹

¹⁰⁰ Ibid., p. 13.

¹⁰¹ Ibid., p. 14.

สำหรับงานเขียนทางศาสนาเองก็ได้สะท้อนให้เห็นว่า เริ่มมีมุมมองในเรื่องสถานะของสัตว์ในสังคมที่เปลี่ยนไปจากเดิมเช่นเดียวกับงานเขียนทางปรัชญา โดยพบว่าการคุ้มครองสัตว์ค่อยๆ เจริญขึ้นทีละน้อยๆ ในศตวรรษที่ 17 นักศาสนศาสตร์บางคนเริ่มกล่าวประณามตำหนิการกระทำที่ทารุณโหดร้ายต่อสัตว์อย่างไม่จำเป็นซึ่งไม่มีพิษภัยหรือทำอันตรายแก่มนุษย์ โดยให้เหตุผลไว้ 3 ประการที่ได้จากการตีความคัมภีร์ทางศาสนา (ซึ่งแตกต่างไปจากยุคก่อน) ประการแรก คัมภีร์ไบเบิลได้สนับสนุนให้มนุษย์ปฏิบัติต่อสัตว์ด้วยความเมตตาจากข้อความในคัมภีร์ที่ 12: 10 ที่ว่า มนุษย์มีความชอบธรรมในชีวิตของสัตว์ แต่การดูร้ายทำชั่วจะไม่เมตตาจากปรานีเป็นการทารุณอำมหิต และปรากฏในข้อความอื่นๆ ทำนองเดียวกันนี้ ประการที่สอง เห็นว่า พระเจ้ารักสิ่งๆ ที่พระเจ้าสร้างขึ้นมาทั้งปวงซึ่งรวมไปถึงสัตว์ด้วย และทรงมอบความรู้สึกรู้สึกและความสามารถในการหยั่งรู้ความสุขและประสบการณ์ให้แก่สัตว์ด้วย มนุษย์จึงควรปฏิบัติต่อสัตว์ด้วยความเมตตาและเอาใจใส่ การทำนอกเหนือจากนี้ถือเป็นการฝ่าฝืนต่อเจตจำนงแห่งพระเจ้า และข้อสุดท้าย เห็นว่า การทารุณสัตว์ที่ไม่มีเหตุผลนำไปสู่การกระทำทารุณต่อมนุษย์ได้ เพราะชาวคริสต์ที่ดีถูกสอนให้รักเพื่อนบ้านและปฏิบัติกับคนอื่นๆ อย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่มีความกรุณา ดังนั้น ถ้าชาวคริสต์คนใดทารุณต่อสัตว์ก็ถือเป็นการฝ่าฝืนคำสั่งของพระเจ้าโดยตรง การปฏิบัติต่อสัตว์อย่างกรุณาจะเป็นสิ่งหนึ่งที่พัฒนาคนๆ หนึ่งให้มีแรงกระตุ้นในการคำนึงถึงเพื่อนมนุษย์คนอื่นด้วยความรักและเมตตา กรุณา อย่างไรก็ตามแนวคิดนี้ยังคงไม่เห็นด้วยว่า สัตว์มีความเสมอภาคกับมนุษย์ มีสิทธิเช่นเดียวกับมนุษย์ แต่ได้ให้ความสำคัญต่อความรับผิดชอบแก่สัตว์ที่มนุษย์นำมาใช้ประโยชน์¹⁰²

อิมมานูเอล คานต์ (Immanuel Kant; 1724-1804) เห็นว่าความต้องการเป็นคุณค่าอย่างเดียวของสัตว์ที่มีไว้ดำรงชีวิต เขาเชื่อว่า มนุษย์ไม่มีภาระหน้าที่เป็นเจ้าของโดยตรงต่อสัตว์ แต่ภาระการเป็นเจ้าของต่อสัตว์นั้นเป็นเพียงภาระหน้าที่โดยอ้อมและภาระการเป็นเจ้าของนี้เองที่มีไว้สำหรับมนุษย์ ขณะเดียวกันจอห์น รอลส์ (John Rawls; 1921 –2002) ก็ได้สนับสนุนงานของคานต์และในมุมมองของเขา สัตว์ไม่ใช่ผู้มีศีลธรรมเพราะสัตว์ขาดลักษณะที่จำเป็นนั่นก็คือ มโนคติเกี่ยวกับความดีและการให้ความยุติธรรม มนุษย์เท่านั้นถูกให้มีสิทธิในความยุติธรรมและความเสมอภาค สัตว์ไม่สามารถมีส่วนร่วมในสัญญาประชาคมของมนุษย์ได้และไม่มีภาระให้สิทธิขั้นพื้นฐานแก่สัตว์เช่นที่ให้แก่มนุษย์ได้* แต่ถึงกระนั้นก็ตาม เขากลับไม่เห็น

¹⁰² Ibid., pp. 14-15.

ด้วยกับความคิดที่ว่า มนุษย์ไม่มีหนี้บุญคุณและหน้าที่ใดๆ ต่อสัตว์ แม้สัตว์ในความเห็นของเขานั้น จะไม่สามารถเข้าร่วมสัญญาประชาคมได้ก็ตามนอกจากนี้ เขาเห็นว่า เป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องอย่างยิ่ง ถ้าหากมีการทารุณกรรมต่อสัตว์ เนื่องจากสัตว์มีความสามารถในการรับรู้ ความรู้สึกกดดัน และความเจ็บปวด และจากรูปแบบชีวิตของสัตว์ สัตว์สามารถที่จะเรียกร้องความเห็นอกเห็นใจและมนุษยธรรมจากมนุษย์ในกรณีนี้ได้แต่ก็เฉพาะกับผู้ที่มิศีลธรรมเท่านั้น เขาจึงกล่าวสรุปว่า สัตว์สมควรได้รับความเห็นอกเห็นใจจากมนุษย์ เพราะมนุษย์สามารถทำให้สัตว์ได้รับความทุกข์ทรมานได้ และถึงแม้หน้าที่ไม่ทารุณสัตว์นั้นจะไม่ใชหน้าที่โดยตรงของมนุษย์ แต่หน้าที่ดูแลสัตว์ให้เจริญเติบโตก็เป็นหน้าที่หลักที่มนุษย์พึงมีต่อสัตว์ซึ่งมีความเกี่ยวพันกัน¹⁰³

ด้วยเหตุนี้ อาจกล่าวได้ว่า นักปรัชญาและศาสนาในแนวความคิดนี้ได้ เริ่มมีมุมมองที่เปลี่ยนไปจากแนวความคิดที่ 1 โดยพวกเขาเห็นว่า มนุษย์ยังคงเป็นศูนย์กลางของโลก มนุษย์มีความสามารถที่จะครอบครองและอยู่เหนือสัตว์ได้ แต่มนุษย์ไม่ควรที่จะใช้สัตว์เพื่อประโยชน์ของมนุษย์อย่างไม่จำเป็น หากมนุษย์จำเป็นต้องใช้สัตว์ก็ควรใช้อย่างเหมาะสมตามความต้องการเท่านั้น การใช้และการทรมานสัตว์อย่างไม่เอาใจใส่และการใช้สัตว์อย่างทารุณที่ไม่ถูกต้องตามวัตถุประสงค์นั้นอาจมีผลทำให้บุคคลที่ทรมานสัตว์เหล่านั้นมากระทำต่อมนุษย์ด้วยกันได้ และนอกจากนี้ ยอมรับว่า การใช้สัตว์เพื่อประโยชน์ของมนุษย์นั้น คุณค่าของสัตว์สมควรถูกอ้างจากมนุษย์ ผู้กระทำได้ สัตว์นั้นมีได้มีอยู่หรือเกิดขึ้นมาเพื่อรับใช้ประโยชน์ของมนุษย์เท่านั้นแต่มีค่าควรแก่การมีอยู่ในตัวของมันเอง จึงสรุปว่า ผลประโยชน์ในสัตว์เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของมนุษย์ในลักษณะที่มนุษย์ต้องรับผิดชอบต่อสัตว์ในระดับหนึ่ง เนื่องจากสัตว์มีสถานะทางศีลธรรม เพราะสัตว์สามารถมีความพึงพอใจหรือทุกข์ และมีสภาวะทางจิตอื่นๆ เช่นเดียวกับมนุษย์ อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่า ตามแนวความคิดนี้ทำให้เกิดความขัดแย้งกันระหว่างท่าทีของมนุษย์ที่มีต่อสัตว์โดยท่าทีหนึ่งเห็นว่ามนุษย์สามารถใช้ประโยชน์จากสัตว์ได้ (เป็นการมองว่ามนุษย์อยู่เหนือ

* จอห์น รอลส์ (John Rawls) เป็นนักปรัชญาทางนิติปรัชญาผู้หนึ่ง และเขาได้สร้างทฤษฎีความยุติธรรมในสังคมขึ้น (Rawls's theory of social justice) โดยเห็นว่า ปัจเจกชนทั้งหลาย (เฉพาะผู้มีศีลธรรมเท่านั้น) มีส่วนร่วมในสัญญาประชาคมโดยปริยายภายใต้หนึ่งหรือหน้าที่ธรรมชาติที่พึงมีต่อบุคคลอื่นๆ หน้าที่เหล่านั้นรวมถึง หน้าที่ในการให้ความยุติธรรม และหน้าที่ให้ความช่วยเหลือกันและกัน

¹⁰³ Paul A.B. Clarke and Andrew Linzey, Political Theory and Animal Rights, (London: Billing and Sons, Ltd., Worcester, 1990), p.56.

สัตว์) ในขณะที่อีกท่าทีหนึ่งเห็นว่ามนุษย์ควรปกป้องคุ้มครองสัตว์ให้ความรักความห่วงใยและดูแลเอาใจใส่สัตว์นั้นด้วย (เป็นการแสดงความรับผิดชอบต่อสัตว์)

- (3) Animal interests as Separate from but Equal to Human Interests: ผลประโยชน์ของสัตว์แยกจากผลประโยชน์ของมนุษย์ แต่ผลประโยชน์ของสัตว์เท่าเทียมกับผลประโยชน์ของมนุษย์

ท่ามกลางกระแสความคิดทางวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ที่กำลังเติบโตขึ้นเรื่อยๆ ได้มีกระแสความคิดอีกแนวหนึ่งที่มองโลกว่ามีระบบระเบียบ มีแบบแผนในตัวเองที่มนุษย์ควรพยายามที่จะเข้าใจ ให้ความเคารพ และปกป้องรักษาสิ่งต่างๆ นักปรัชญาหลายคนเริ่มเห็นตระหนักถึงความเป็นไปได้และความถูกต้องของการขยายอาณาจักรศีลธรรมให้ครอบคลุมไปถึงสัตว์โดยอ้างความสามารถในการรู้สึกเจ็บปวด สุข ทุกข์ ว่าเป็นลักษณะที่บ่งบอกความสำคัญทางศีลธรรมของมนุษย์และสัตว์ เช่น ในกลุ่มเอปิคิวเรียน (Epicurean) หรือนักปรัชญาสำนักประโยชน์นิยม อาทิ เจอโรมี่ เบนธัม (Jeremy Bentham; 1748-1832) และ ปีเตอร์ ซิงเกอร์ (Peter Singer; 1946-)¹⁰⁴

นักปรัชญาและศาสนาหลายคนได้เห็นว่า สัตว์แม้ว่าจะมีคุณค่าแตกต่างจากมนุษย์ แต่ก็สมควรได้รับความคุ้มครอง เช่น เบอร์ทรันด์ รัสเซลล์ (Bertrand Russell; 1872-1970) กล่าวว่า ไม่มีเหตุผลใดที่จะกล่าวได้ว่า คุณค่าของมนุษย์จะสำคัญกว่าสัตว์ สอดคล้องกับมัคซ์ ฮอร์กไฮเมอร์ (Max Horkheimer; 1895-1973) ซึ่งได้วิจารณ์วัฒนธรรมความเชื่อของชาวคริสต์ที่ไม่ยอมรับคุณค่าทางธรรมชาติเฉพาะของสัตว์หรือความเป็นอิสระของสัตว์ นอกจากนี้ กอทท์ฟรีด ไลบ์นิซ (Gottfried Von Leibniz; 1646-1716) เชื่อว่าสัตว์มีจิตวิญญาณหรือจิตสำนึกเช่นเดียวกับมนุษย์ จิตวิญญาณเป็นสิ่งที่ไม่สามารถถูกทำลายได้ แม้เราจะมองว่าสัตว์เป็นเพียงเครื่องจักรที่มีร่างกายและอวัยวะห่อหุ้ม จนทำให้บ่อยครั้งที่เราทำร้ายหรือทำลายสัตว์ แต่ท้ายที่สุดแล้วมนุษย์เราก็ไม่สามารถทำลายจิตวิญญาณของสัตว์เหล่านั้นได้¹⁰⁵

นอกจากนี้ แนวความคิดเกี่ยวกับสถานะสัตว์ยังได้พัฒนาถึงขั้นที่มีนักคิดสมัยใหม่หลายคนมีความเห็นว่าสัตว์ควรมีสติ และขณะเดียวกันมนุษย์ก็มีหน้าที่ต่อสัตว์

¹⁰⁴ Margit Livingston, "Desecrating the Ark: Animal Abuse and the Law's Role," The University of Iowa Law Review: 16.

¹⁰⁵ Ibid., pp. 17-18.

เช่น เจอเมี่ เบนธัม (Jeremy Bentham; 1748-1832) เห็นว่า สัตว์เหมือนมนุษย์ที่มีสิทธิปลอดจากการได้รับความทุกข์ทรมานโดยไม่จำเป็น โดยมองว่าสัตว์มีความรู้สึก มีความสามารถในการรับรู้ความกดดันและความเจ็บปวดได้ และด้วยเหตุนี้เองที่การทำร้ายหรือทารุณสัตว์ที่อยู่ในความครอบครองของมนุษย์จึงเป็นสิ่งที่ผิดศีลธรรมอย่างแน่นอน และเขาเห็นว่า ข้อถกเถียงที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับสถานะทางศีลธรรมของสัตว์นั้นไม่ได้อยู่ที่คำถามที่ว่าสัตว์นั้นสามารถใช้เหตุผลได้หรือไม่ หากแต่อยู่ที่ว่าสัตว์นั้นสามารถรับรู้ความทุกข์ทรมานได้หรือไม่ งานเขียนของชาวอเมริกันในยุคเดียวกันหลายคนได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับสิทธิสัตว์ในทำนองเดียวกันกับเบนธัม เช่น เฮอ์แมน แดกเกตต์ (Herman Daggett; 1766-1832) ได้กล่าวว่า สัตว์เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสรรค์ของพระเจ้า สัตว์จึงได้รับสิทธิพิเศษรวมถึงสิทธิที่จะปลอดจากการถูกทำให้ได้รับความเจ็บปวดโดยไม่จำเป็นจากฝีมือมนุษย์ และในยุคต่อมา เฮนรี่ ซอล (Henry S. Salt; 1851-1939) ได้อธิบายเพิ่มเติมจากคำกล่าวของแดกเกตต์ โดยกล่าวว่า สัตว์มีสิทธิและสิทธินี้เกิดขึ้นจากความอิสระในการดำรงชีวิตโดยธรรมชาติของสัตว์ การยอมรับดังกล่าวถือเป็นการพัฒนาให้มนุษย์เป็นปัจเจกชนมากขึ้น และเห็นว่า สัตว์ยังคงถูกมนุษย์ใช้ตามความต้องการได้ แต่มนุษย์ไม่ควรที่จะมีสิทธิทำให้สัตว์ได้รับบาดเจ็บหรือทำร้ายโดยไม่จำเป็นจากการใช้สัตว์เพื่อประโยชน์มนุษย์อย่างแน่นอน ซึ่งหากมีการกระทำดังกล่าวก็ถือว่าเป็นความผิดหรือความไม่ถูกต้องตามธรรมเนียมของคลองธรรม¹⁰⁶

สำหรับในเรื่องสถานะของสัตว์ได้รับการพัฒนาเรื่อยมาจนกระทั่งในศตวรรษที่ 20 มีนักปรัชญาหลายคนเห็นว่า สัตว์เหมือนมนุษย์จึงควรได้รับการเอาใจใส่ และมนุษย์ก็มีหน้าที่โดยตรงต่อสัตว์ ซึ่งงานเขียนที่สำคัญ คือ “การปลดปล่อยสัตว์” (Animal Liberation) ของปีเตอร์ ซิงเกอร์ (Peter Singer) ตีพิมพ์ในครั้งแรกเมื่อปี 1975 เขาได้นำเอาแนวความคิดของเบนธัมนักปรัชญาสำนักประโยชน์นิยม (Utilitarianism) มาประยุกต์ใช้กับเรื่องของสัตว์¹⁰⁷ โดยเห็นว่าความเสมอภาคควรเป็นหลักการพื้นฐานที่จะนำไปสู่ความมีศีลธรรม คุณค่าของสิ่งมีชีวิตทุกชนิดต่างมีผลต่อสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ความต่างกันโดยสติปัญญา ความฉลาด ความแข็งแรง หรือคุณสมบัติอื่นๆ ไม่ได้แปลว่า บุคคลหรือปัจเจกชนบางคนสมควรได้รับ

¹⁰⁶ Paul A.B. Clarke and Andrew Linzey, Political Theory and Animal Rights, pp. 141-148.

¹⁰⁷ Margit Livingston, “Desecrating the Ark: Animal Abuse and the Law’s Role,” The University of Iowa Law Review: 15-16.

การเอาใจใส่มากกว่าบุคคลหรือสิ่งอื่นๆ ที่ด้อยกว่า ความสามารถในการรับรู้ความเจ็บปวดมีได้ทั้งมนุษย์และสัตว์ซึ่งนั่นก็เป็นเหตุผลที่เพียงพอที่จะนำสัตว์เข้าสู่สังคมศีลธรรมและสามารถนำเอาหลักจริยธรรมที่ใช้กับมนุษย์มาใช้กับสัตว์ได้¹⁰⁸ ในความเห็นของเขา เห็นว่า สัตว์มีผลประโยชน์ได้โดยตัวเองไม่เกี่ยวกับมนุษย์เนื่องจากสัตว์สามารถพึงพอใจหรือทุกข์ รวมทั้งมีศักยภาพด้านอื่นๆ เช่นเดียวกับที่มนุษย์มี¹⁰⁹ จากงานเขียนของเขาเป็นการสะท้อนแนวความคิดที่ก้าวหน้าอีกระดับหนึ่งในความคิดที่ให้มนุษย์มีความรับผิดชอบและเอาใจใส่ต่อสัตว์โดยเน้นหนักในเรื่องของความสัมพันธ์ทางจริยธรรมระหว่างมนุษย์กับสัตว์ พยายามทำให้คนตระหนักถึงจริยธรรมเกี่ยวกับสัตว์ และในเวลาต่อมาแนวความคิดเกี่ยวกับสัตว์ของสังคมตะวันตกก็ได้รับการพัฒนาและมีการยกระดับสถานภาพของสัตว์มากขึ้น ถึงขั้นให้สัตว์มีสถานะเท่าเทียมกับมนุษย์ เกิดเป็นแนวความคิดทางปรัชญาในเรื่องสิทธิสัตว์ขึ้นโดยเห็นว่าสัตว์นั้นมีคุณค่าเช่นเดียวกับมนุษย์ สัตว์จึงสมควรได้รับสิทธิ (Animal Right) และมนุษย์มีหน้าที่โดยตรงต่อสัตว์ ตัวอย่างนักคิดนักปรัชญา เช่น ทอม เรแกน (Tom Regan; 1938-) และ อิงกริด นิวเครอค์ (Ingrid Newkirk; 1949-) ซึ่งต่างได้พยายามขยายแนวความคิดให้สัตว์มีสิทธิมากขึ้น * ขณะเดียวกันก็ให้มนุษย์มีความรับผิดชอบต่อ

¹⁰⁸ Tom Regan and Peter Singer, Animal right and Human Obligations, second edition (United states: Prentice-Hall, Inc., 1989), p. 153.

¹⁰⁹ ธน วงศ์เครือมัน, “ทรรศนะของวิตต์เกินสไตน์เกี่ยวกับจิตของสัตว์,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา ภาควิชาปรัชญา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544), หน้า 1.

* ทอม เรแกน (Tom Regan) เป็นนักปรัชญาชาวอเมริกันซึ่งชำนาญในสาขาวิชาเกี่ยวกับสิทธิสัตว์ เขาเป็นศาสตราจารย์เกียรติคุณในมหาวิทยาลัยนอร์ทแคโรไลนา (North Carolina State University) โดยเขาได้มีผลงานการเขียนหนังสือเกี่ยวกับสิทธิสัตว์ในทางปรัชญาจำนวน 4 เล่มซึ่งรวมถึงหนังสือเรื่อง The Case for Animal Rights ในปีปีค.ศ. 1983 ซึ่งเป็นงานเขียนที่มีความสำคัญต่อการเคลื่อนไหวในการปลดปล่อยอิสรภาพให้แก่สัตว์ในยุคสมัยใหม่ จากหนังสือดังกล่าวเขาได้แสดงความเห็นไว้ว่า “สัตว์ที่ไม่ใช่มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตเช่นเดียวกับมนุษย์ และถ้าเราลงความเห็นว่าคุณค่าของมนุษย์ทั้งหมดคือความสามารถในการใช้เหตุผล เมื่อนั้นเราก็ต้องลงความเห็นเช่นเดียวกันว่าสัตว์ที่ไม่ใช่มนุษย์ก็มีความสามารถในการใช้เหตุผลได้เช่นเดียวกัน” (Tom Regan, “The Case for Animal Rights” in The Animal Ethics Reader, eds. Susan J. Armstrong and Richard G. Botzler (London: Tj. International Ltd., 2003), p. 20.)

สัตว์มากขึ้น และปฏิเสธการกระทำที่ไม่สมควรของมนุษย์อันเป็นเหตุให้สัตว์ต้องได้รับความเจ็บปวดทรมาน (จะได้กล่าวอธิบายในหัวข้อต่อไป) ดังนั้น ตามแนวความคิดนี้ เราสามารถสรุปได้ว่า ผลประโยชน์ในสัตว์และมนุษย์นั้นต่างมีผลประโยชน์แยกจากกัน เนื่องจากทั้งสัตว์และมนุษย์ต่างมีสถานะทางศีลธรรมที่เท่าเทียมกัน

แนวความคิดทั้ง 3 ประการที่ได้กล่าวมานี้เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงวิวัฒนาการในเรื่องแนวความคิดเกี่ยวกับสถานะภาพของสัตว์ทางสังคมในสังคมตะวันตก ซึ่งอาจสรุปโดยสังเขปได้ว่า ในระยะเริ่มแรกสังคมตะวันตกได้มีมุมมองในเรื่องสัตว์ว่าเป็นสิ่งที่มีและเกิดขึ้นมาเพื่อให้มนุษย์ใช้ประโยชน์ มนุษย์จึงสามารถใช้สัตว์เหล่านั้นได้ไม่ว่าวิธีใดๆ ก็ตามและแม้จะเป็นวิธีที่โหดร้ายทารุณก็ไม่ถือว่าเป็นสิ่งที่ผิด เพราะสังคมในยุคนั้นเชื่อและมองว่ามนุษย์เป็นจุดศูนย์กลางของโลก สัตว์เป็นสิ่งที่พระเจ้าประทานให้แก่มนุษย์ และสัตว์ไม่มีความรู้สึก ไม่มีเหตุผลเหมือนเช่นมนุษย์ มนุษย์เราจึงสามารถจะทำอย่างไรแก่สัตว์ก็ได้ ความเชื่อนี้เท่ากับเป็นการยกมนุษย์ให้อยู่เหนือสัตว์ ทั้งนี้ แนวความคิดดังกล่าวเกิดขึ้นเนื่องมาจากการได้รับอิทธิพลจากปรัชญากรีกโรมันโดยเฉพาะในปรัชญาของอริโตเติล และมาจากการตีความคัมภีร์ในศาสนาฮิวและศาสนาคริสต์ของนักปรัชญาและนักศาสนาในยุคสมัยนั้นและยุคต่อมาบางคน ความคิดนี้มีอยู่เรื่อยมาในสังคมสมัยใหม่แต่ก็เริ่มลดน้อยลง ในขณะที่สังคมได้เกิดแนวความคิดใหม่เกี่ยวกับสถานะของสัตว์ขึ้น โดยเริ่มมีความเชื่อว่า สัตว์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความรู้สึกเช่นเดียวกับมนุษย์ และมนุษย์ยังคงมีความสามารถที่จะครอบครองและอยู่เหนือสัตว์ได้เช่นเดียวกับแนวความคิดแรก แต่มนุษย์ก็ไม่ควรที่จะใช้สัตว์เพื่อประโยชน์ของมนุษย์อย่างไม่จำเป็น แม้สัตว์นั้นจะไม่มีเหตุผลก็ตามแต่มนุษย์ก็ควรมีหน้าที่ในการดูแลเอาใจใส่สัตว์ นอกจากนี้ยังเห็นว่าการใช้และการทรมานสัตว์อย่างไม่เอาใจใส่หรือการใช้สัตว์อย่างทารุณที่ไม่ถูกต้องตามวัตถุประสงค์นั้นอาจมีผลทำให้บุคคลที่ทรมานสัตว์เหล่านั้นมากระทำต่อมนุษย์ได้อีกด้วย สำหรับแนวความคิดที่ 3 ได้มี

อิงกริด นิวเครอค์ (Ingrid Newkirk) เป็นนักเคลื่อนไหวเรียกร้องสิทธิสัตว์ เป็นนักเขียน และเป็นประธานและผู้ร่วมก่อตั้งองค์กรเพื่อการปฏิบัติต่อสัตว์อย่างมีศีลธรรม (People for the Ethical Treatment of Animals: PETA) ซึ่งเป็นองค์กรเกี่ยวกับสิทธิสัตว์ขนาดใหญ่ขององค์กรหนึ่งของโลก งานเขียนของเธอมีอยู่หลายชิ้นและส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับเรื่องของการปลดปล่อยสัตว์ให้เป็นอิสระ (Animal Liberation) เช่น หนังสือชื่อ อิสรภาพของสัตว์ (Free the Animals) ในปี ค.ศ. 2000 และหนังสือชื่อ ทางเลือกในการสร้างความกรุณา (Making Kind Choices) ในปี ค.ศ. 2005 เป็นต้น

การพัฒนาต่อเนื่องมาจากแนวความคิดที่ 2 แต่มีการยกระดับสถานะสัตว์ให้สูงมากขึ้นกว่าเดิม โดยมองว่า สัตว์มีคุณค่าเท่าเทียมกับมนุษย์ มนุษย์ไม่ได้มีสถานะพิเศษใดๆ เหนือกว่าสัตว์ ดังนั้น สัตว์จึงควรมีสถานะเช่นเดียวกับมนุษย์ และมนุษย์ควรมีหน้าที่โดยตรงต่อสัตว์ในการดูแลเอาใจใส่และไม่ทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมานไม่ว่าในกรณีใดๆ ก็ตาม และแนวความคิดนี้ยังได้รับการพัฒนาจนถึงปัจจุบันในเรื่องของสิทธิสัตว์ดังจะได้กล่าวในหัวข้อต่อไป

อย่างไรก็ดี ตามที่กล่าวมาข้างต้นนี้จะเห็นได้ว่าเป็นวิวัฒนาการของแนวความคิดเกี่ยวกับสถานะภาพของสัตว์ในสังคมตะวันตก สำหรับประเทศไทยเองแนวความคิดเกี่ยวกับสถานะภาพของสัตว์นั้นก็ได้มีการพัฒนาเช่นเดียวกันไม่ต่างจากสังคมตะวันตก หากแต่อาจจะไม่ได้มีข้อวิจารณ์อย่างกว้างขวางดังเช่นในสังคมตะวันตก ทั้งนี้ แนวความคิดเกี่ยวกับเรื่องสถานะของสัตว์ในสังคมไทยนั้น พบว่า ส่วนหนึ่งได้รับอิทธิพลมาจากความเชื่อและคำสอนในศาสนาพุทธ เนื่องจากสังคมไทยมีความผูกพันกับพระพุทธศาสนามาเป็นเวลายาวนานกว่า 2,000 ปีนับตั้งแต่ พ.ศ. 234 ที่พระเจ้าอโศกมหาราชได้ทรงส่งคณะสงฆ์ซึ่งมีพระโสณเถระกับพระอุตตรเถระเป็นหัวหน้ามาประกาศพระพุทธศาสนายังสุวรรณภูมิ และคนในสังคมส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 90 นับถือศาสนาพุทธ พระพุทธศาสนาได้กลายมาเป็นสถาบันสำคัญสถาบันหนึ่งของสังคมไทย¹¹⁰ ทำให้วิถีชีวิตและประเพณีต่างๆ ของคนในสังคมไทยนั้นอยู่ภายใต้หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาจนไม่สามารถแยกออกจากกันได้ และด้วยเหตุผลนี้ พระพุทธศาสนาจึงได้เข้ามามีบทบาทหรือมีอิทธิพลต่อความเชื่อความคิดของคนในสังคมในหลายๆ เรื่อง ซึ่งในที่นี้เชื่อว่ารวมถึงความเชื่อเกี่ยวกับสถานะของสัตว์ในสังคมด้วย

ในคำสอนทางพระพุทธศาสนาในเรื่องเกี่ยวกับสัตว์นั้นได้แสดงให้เห็นอยู่เสมอๆ ว่า สิ่งมีชีวิตต่างๆ รวมถึงสัตว์เป็นเพียงชื่อสมมติของกระแสความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและดับลง มิได้มองว่ามนุษย์เป็นจุดศูนย์กลางของโลก ทุกสิ่งมิได้อยู่เพื่อรับใช้มนุษย์แต่ความมีอยู่ของทุกสิ่งเป็นไปได้อย่างอิสระทุกสิ่งซึ่งเป็นไปตามกฎแห่งธรรมชาติ ไม่มีสิ่งใดที่มีอยู่โดยเป็นศูนย์กลางให้สิ่งอื่นมารับใช้ แม้ในพุทธปรัชญาจะยอมรับว่ามนุษย์มีศักยภาพที่จะไปถึงจุดหมายสูงสุดคือนิพพานได้ แต่ก็มิได้หมายความว่าสิ่งอื่นที่มีอยู่และเกิดขึ้นมาเพื่อรับใช้เป้าหมายของมนุษย์ และเห็นว่าในสิ่งมีชีวิตทุกชนิดต่างมีความรู้สึกได้ไม่ว่าจะเป็นความรู้สึกเจ็บปวด ความทุกข์

¹¹⁰ สภาอุรวุทธิกสมมาคมแห่งชาติ, พระพุทธศาสนากับเอกลักษณ์ไทยและพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติหรือไม่, (กรุงเทพมหานคร: สมชายการพิมพ์, 2546), หน้า 6, 14.

ฯลฯ นอกจากนี้ เห็นว่า ระหว่างมนุษย์กับสัตว์กับพืชกับสิ่งอื่นที่ไม่มีชีวิตมีความแตกต่างกันออกไปตามเหตุปัจจัยปรุงแต่งบางประการที่ต่างกัน แต่เมื่อมองโดยภาพรวมแล้วทุกสิ่งนั้นล้วนมีส่วนช่วยพยุงและสนับสนุนความมีอยู่ซึ่งกันและกัน และเนื่องจากทุกสิ่งต่างอิงอาศัยกันความสัมพันธ์ทางศีลธรรมในมุมมองของพุทธศาสนาจึงมิได้จำกัดอยู่เพียงการปฏิบัติระหว่างมนุษย์เท่านั้น แต่รวมไปถึงการปฏิบัติของมนุษย์ต่อทุกสิ่งในโลกด้วย และด้วยเหตุนี้ ในคำสอนทางพุทธศาสนาจึงมิได้มีเพียงคำสอนที่ห้ามมนุษย์ปฏิบัติต่อมนุษย์ด้วยกันเท่านั้น หากยังรวมไปถึงคำสอนที่ห้ามมนุษย์ปฏิบัติต่อสิ่งอื่นๆ ด้วย¹¹¹

ตัวอย่างคำสอนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อสัตว์เช่น คีล 5 (เบญจคีล) ซึ่งเป็นวินัยสำหรับปัจเจกชนที่จะได้เข้าไปหาความดีสูงสุดในทางศาสนา ในข้อ 1 ปาณาติบาตงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ คีลในข้อนี้มีขอบเขตครอบคลุมถึงสัตว์ที่ไม่ใช่มนุษย์ด้วยในแง่ที่เป็นจริยธรรมส่วนบุคคล สำหรับสาเหตุของการห้ามฆ่าสัตว์นี้ได้สามารถพบได้จากพุทธวจนะหลายแห่งในพระไตรปิฎก* ที่ได้ทรงตรัสและยืนยันอย่างชัดเจนถึงความสำคัญของสัตตมัตตญาณในชีวิตของสัตว์ เช่น ความรักชีวิต, ความต้องการความสุข, ความพยายามที่จะหลีกเลี่ยงความทุกข์¹¹² และชี้ให้เห็นว่าสัตว์ทั้งหลายก็เหมือนมนุษย์เรา คือ รักตัวกลัวตาย ไม่ต้องการให้ใครมาทำร้ายชีวิตของสัตว์ต่างก็มีค่ามีความหมายสำหรับสัตว์ และเมื่อพิจารณาจากสิ่งนี้ทำให้เห็นว่าเราไม่ควรทำร้ายหรือทำลายชีวิตผู้อื่น¹¹³ อนึ่ง ชาวพุทธที่มุ่งกระทำความดีเพื่อก้าวไปหาเป้าหมายสูงสุดอันได้แก่ความหลุดพ้นนั้นจึงต้องเป็นผู้ไม่เบียดเบียนสัตว์อื่นที่มีสถานะต่ำกว่ามนุษย์¹¹⁴ อย่างไรก็ตามในพุทธศาสนาก็เห็นว่าอาจมีกรณียกเว้นที่มนุษย์เราอาจฆ่าสัตว์ได้ หากไม่มีทางเลือกและมีเหตุผล

¹¹¹ เนื่องน้อย บุญยเนตร, จริยศาสตร์สภาวะแวดล้อม : โลกทัศน์ในพุทธปรัชญาและปรัชญาตะวันตก, หน้า 175-177.

* ตัวอย่างเช่น ในธรรมบท ขุททกนิกาย พระไตรปิฎกเล่มที่ 25 ข้อที่ 20 พระพุทธองค์ตรัสว่า สัตว์ทั้งหลายย่อมสะดุ้งต่ออาชญา(การถูกทำร้าย) ย่อมหวาดกลัวต่อความตายเมื่อเอาตนเองเปรียบเทียบกับผู้อื่น (ว่าเหมือนกันในแง่ที่ต่างก็เกรงกลัวความตายและการถูกทำร้าย) บุคคลก็ไม่ควรฆ่ากันเอง หรือใช้ให้ผู้อื่นฆ่า

¹¹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 174.

¹¹³ สมภาร พรหมทา, “รายงานผลการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างศีลธรรมกับกฎหมายในทัศนะของพุทธศาสนาเถรวาท,” (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), หน้า 48.

¹¹⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 50.

ที่เพียงพอ เช่น การฆ่าสัตว์เพื่อบริโภค ถือว่าเป็นการกระทำที่มีเหตุผลเพราะโครงสร้างทางชีวภาพของเราถูกออกแบบมาโดยธรรมชาติให้ต้องบริโภคเนื้อสัตว์ แต่ในกรณีของการทรมานสัตว์เพื่อความสนุกสนานหรือการกระทำทารุณต่อสัตว์โดยไม่มีเหตุอันสมควรแล้วถือว่าเป็นการกระทำที่ไร้เหตุผลเพราะไม่สามารถอธิบายได้ว่ามีความจำเป็นอันใดจึงต้องกระทำการเช่นนั้น¹¹⁵

นอกจากนี้ คำสอนในเรื่องเบญจธรรมซึ่งเป็นคุณธรรมที่เป็นพื้นฐานอย่างหนึ่งของบุคคลและสังคม ในข้อ 1 กำหนดให้มีความเมตตา กรุณา เมตตา ก็คือความรัก ความปรารถนาดี อยากให้สัตว์และมนุษย์ผู้อื่นดำรงอยู่ในภาวะดีงามประสบประโยชน์สุข และหากสัตว์หรือมนุษย์ผู้อื่นอยู่ห่างไกลจากภาวะดีงามเพราะถูกบีบคั้นด้วยสิ่งผูกมัดกายใจอยู่ ผู้ที่เห็นมีใจอยากจะช่วย อยากแก้ไข จะเรียกว่ามีความกรุณา ทั้งความเมตตา กรุณานี้ถือได้ว่าเป็นหน้าที่ของมนุษย์ผู้ถึงซึ่งปัญญาที่มองและเข้าใจว่า โลกและมนุษย์อิงอาศัยกันอันก่อให้เกิดการพึ่ง สันับสนุนกันและกัน การเบียดเบียนหรือทำลายสิ่งอื่นโดยตั้งใจในอันที่จะทำให้สิ่งเหล่านั้นไม่ได้ อยู่ในสภาพที่ดีงามสมบูรณ์แล้ว ย่อมส่งผลกระทบต่อสิ่งต่างๆ ในโลกรวมถึงมนุษย์เองด้วย¹¹⁶

แนวคิดทางพระพุทธศาสนาดังกล่าวจึงสะท้อนให้เห็นว่า พุทธศาสนามองโลกและมนุษย์ว่ามีความเกี่ยวพันซึ่งกันและกัน ไม่ได้มองว่าสิ่งต่างๆ ในโลกรวมถึงสัตว์เป็นเพียงวัตถุที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อมนุษย์ และไม่ได้มองมนุษย์ว่าเป็นจุดศูนย์กลางของสิ่งต่างๆ แม้มนุษย์มีความพิเศษในฐานะที่มีความสามารถที่จะไปถึงอิสรภาพอันสูงสุดคือนิพพานได้ แต่มนุษย์ก็ต้องไม่เบียดเบียน และต้องมีความเมตตา กรุณาต่อสัตว์หรือสิ่งมีชีวิตอื่น นอกจากนี้ ได้ยอมรับว่า สัตว์มีความรู้สึกเช่นเดียวกับมนุษย์ มีคุณค่า และชีวิตของสัตว์นั้นก็มีความหมายสำหรับสัตว์ ฉะนั้น การฆ่าโดยไม่จำเป็นหรือการทารุณโดยไม่มีเหตุผลใดๆ ที่จะกล่าวอ้างได้ ถือเป็นสิ่งที่ผิดหรือ ก่อบาปให้แก่ตนเอง และมีผลต่อกระบวนการบวชธรรมในมนุษย์ด้วย (เช่น ทำให้มีตัณหา, มีความโลภ, มีความโกรธ หรือมีกิเลสเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย)

อนึ่ง แนวความคิดเกี่ยวกับสัตว์ในสังคมไทยซึ่งส่วนหนึ่งมีพื้นฐานมาจากแนวความเชื่อและคำสอนทางพระพุทธศาสนา นั้น ย่อมส่งผลทำให้คนในสังคมไทยส่วนใหญ่มีความเชื่อและเห็นว่า สัตว์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความรู้สึก และมนุษย์ไม่ควรทำร้ายหรือเบียดเบียนสัตว์

¹¹⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 50-51.

¹¹⁶ เนื่องน้อย บุณยเนตร, จริยศาสตร์สภาวะแวดล้อม : โลกทัศน์ในพุทธปรัชญา และปรัชญาตะวันตก, หน้า 164-165.

อีกทั้งต้องมีความเมตตากรุณาแก่สัตว์ซึ่งเป็นไปตามหลักธรรมขั้นพื้นฐาน (เบญจศีล, เบญจธรรม) อันจะเป็นการช่วยยกระดับจิตใจของคนในสังคม และยังเห็นว่าหากบุคคลใดดำเนินชีวิตโดยปราศจากธรรมพื้นฐานดังกล่าวแล้วคุณค่าความเป็นมนุษย์นั้นจะตกต่ำหรือด้อยค่าลงทันที ซึ่งเป็นไปตามคำสอนทางพุทธศาสนา อย่างไรก็ตาม แม้ในทางพระพุทธศาสนาและคนในสังคมไทยส่วนใหญ่จะมีแนวความคิดต่อสัตว์ดังที่ได้กล่าวมา แต่ก็พบว่า แนวความคิดดังกล่าวนี้เป็นเพียงแนวทางในการดำรงชีวิตของปัจเจกบุคคลที่จะทำให้เป็นคนดีและพัฒนาไปสู่ความหลุดพ้นภายใต้คำสอนทางศาสนาเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ในทางพระพุทธศาสนานั้นเชื่อว่าท้ายที่สุดแล้วปัจเจกบุคคลจะเป็นผู้เลือกและตัดสินใจเองว่าตนควรจะเชื่อตามคำสอนหรือทำอย่างไรต่อไป* และด้วยเหตุนี้จึงทำให้ยังมีคนไทยอีกหลายคนที่เป็นพุทธศาสนิกชนละเอียดและไม่ใส่ใจต่อหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนาโดยปฏิบัติต่อสัตว์อย่างทารุณโหดร้ายดังที่เห็นกันอยู่ในปัจจุบัน

2.3.1.3 แนวคิดเรื่องสิทธิสัตว์ (Animal Right) และสวัสดิภาพสัตว์ (Animal Welfare)

ความใกล้ชิดกันระหว่างมนุษย์และสัตว์ที่มีอยู่อย่างยาวนานนับแต่อดีตกาล ทำให้แนวความคิดและสถานะภาพของสัตว์ในสังคมมนุษย์เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ในทางปรัชญาดั้งเดิมแบ่งแยกมนุษย์ออกจากสัตว์โดยเห็นว่า มนุษย์มีสติสัมปชัญญะ มีความรู้สึกตัว ในขณะที่สัตว์ไม่มีสติ ไม่สามารถรู้สึกตัวได้ว่าตัวเองกำลังทำอะไรอยู่ การกระทำ

* ธรรมะในพุทธศาสนาโดยเฉพาะเบญจศีล เบญจธรรม แม้จะมีเนื้อหาว่าด้วยการบอกให้งดเว้นไม่กระทำการบางสิ่งบางอย่าง (เช่นการฆ่าสัตว์) หรือให้กระทำการบางสิ่งบางอย่าง (เช่นการมีเมตตากรุณา) แต่ธรรมะดังกล่าวก็มีข้อห้ามหรือคำสั่งจากพระเจ้า ธรรมะในพุทธศาสนาจะอยู่ในรูปข้อความที่แสดงหรือบรรยายข้อเท็จจริงว่าอะไรคือข้อเท็จจริงในธรรมชาติเท่านั้น และเมื่อบรรยายจบแล้วมนุษย์ผู้ที่ได้ฟังก็คือผู้เลือกหรือตัดสินใจ ธรรมะเพียงแต่แถลงข้อเท็จจริงในธรรมชาติให้ทราบเท่านั้น ตัวอย่างเช่น พระพุทธองค์ทรงบรรยายความจริงชุดหนึ่งในธรรมชาติว่า การทรมานสัตว์จะส่งผลให้ผู้กระทำเป็นผู้ที่มีสุขภาพอ่อนแอเมื่อเกิดในชาติต่อไป เมื่อบรรยายแล้วทรงถือว่าหน้าที่พระองค์จบลงแล้ว การที่ผู้ฟังจะเลือกตัดสินใจอย่างไรหลังจากที่ทราบข้อเท็จจริงแล้ว ทรงถือว่าเป็นเรื่องของแต่ละคน จึงเท่ากับว่าสังคมพุทธศาสนาไม่มีระบบการลงโทษผู้ที่ละเมิดหรือฝ่าฝืนธรรม (ดู สมภาร พรหมทา, “รายงานผลการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างศีลธรรมกับกฎหมายในทัศนะของพุทธศาสนาเถรวาท,” (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), หน้า 56.)

ของสัตว์เป็นการแสดงออกจากสัญชาตญาณของสัตว์ สัตว์ไม่มีเหตุผลและไม่มีความสามารถทางปัญญา แต่มาในระยะหลังเมื่อสังคมมนุษย์เริ่มเปลี่ยนจากสังคมเกษตรกรรมมาเป็นสังคมเมือง ความเจริญก้าวหน้าต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย แนวความคิดในเรื่องสัตว์ก็ได้มีการพัฒนาไปตามสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปด้วยโดยเห็นว่า สัตว์มีความรู้สึกเช่นเดียวกับมนุษย์ ไม่ว่าจะรู้สึกเจ็บปวด มีความสุข มีความเศร้าหรืออื่นๆ และจากมุมมองนี้เองทำให้เกิดแนวความคิดในเรื่องของสิทธิสัตว์ (Animal Right) และการจัดสวัสดิภาพสัตว์ (Animal Welfare) * ในศตวรรษที่ 20 กล่าวคือ

นับตั้งแต่ปี 1960 เป็นต้นมาหรือกว่า 50 ปีมาแล้วที่สังคมต่างๆ โดยเฉพาะสังคมตะวันตกได้มีการถกเถียงเกี่ยวกับประเด็นเรื่องบทบาทของสัตว์ในสังคมมนุษย์ และประเด็นการใช้สัตว์เพื่อผลประโยชน์ต่างๆ ของมนุษย์กันอย่างกว้างขวาง การถกเถียงดังกล่าวได้มีเรื่องมาในช่วงระยะ 20 ปีที่ผ่านมาซึ่งในช่วงเวลานี้เองที่ทำให้เกิดแนวความคิดทางปรัชญาเรื่องสิทธิสัตว์และสวัสดิภาพสัตว์ในสังคมชาติตะวันตกขึ้น

กลุ่มนักปรัชญาที่สนับสนุนเรื่องสิทธิสัตว์มีความเห็นว่า ไม่มีความแตกต่างระหว่างมนุษย์และสัตว์ มนุษย์และสัตว์จึงมีคุณค่าเท่าเทียมกัน และได้ประณามการกระทำทุกรูปแบบที่ใช้สัตว์เพื่อผลประโยชน์ของมนุษย์ เช่น อิงกิต นิวเคอริค (Ingrid Newkirk) กล่าวว่า ไม่มีเหตุผลใดๆ ที่รองรับว่ามนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตเดียวที่มีสิทธิพิเศษ หนูก็คือหมู หมูก็คือสุนัข สุนัขก็คือเด็ก และทั้งหมดต่างก็เป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม ไมเคิล ฟ็อกซ์ (Michael Fox) กล่าวว่า ชีวิตของมดและชีวิตของเด็กต่างก็ควรได้รับความเคารพอย่างเท่าเทียมกัน¹¹⁷ ปีเตอร์ ซิงเกอร์ (Peter Singer) กล่าวว่า มนุษย์เราควรดกินสัตว์ทั้งหมดเพราะมนุษย์ไม่มีเหตุผลที่ดีพอในการฆ่าสัตว์ไม่ว่าเพื่อเอามากินหรือทดลอง เขาเห็นว่า นักปรัชญาส่วนใหญ่มักหาภาษาเพราะๆ ใหม่ๆ มาเป็นเหตุผลรองรับการกินเนื้อสัตว์แต่แท้ที่จริงแล้วเหตุผลเหล่านั้นฟังไม่ขึ้น

* Animal Rights หมายถึง สิทธิของสัตว์ซึ่งไม่ใช่มนุษย์ที่จะมีชีวิตอยู่อย่างอิสระปราศจากการหาประโยชน์ของมนุษย์ หรือถูกมนุษย์ทารุณ หรือกักขัง

Animal Welfare หมายถึง ทศนคติเกี่ยวกับสัตว์โดยเฉพาะสัตว์ที่อยู่ในความดูแลของมนุษย์ว่าควรปราศจากความเจ็บปวดหรือทุกข์ทรมาน โดยการจัดสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตให้แก่สัตว์ไม่ว่าจะเป็นอาหาร น้ำ ที่อยู่ การรักษาทางการแพทย์ ฯลฯ อย่างเหมาะสมและเพียงพอ(จากหนังสือ Animal Rights: history and scope of a radical social movement)

¹¹⁷ Harold D. Guither, Animal Rights: history and scope of a radical social movement, (USA.: Southern Illinois University Press, 1998), p.95.

เช่น บอกว่ามนุษย์มีสติปัญญามากกว่า มีความสามารถในการรับรู้มากกว่า จึงมีศักดิ์ศรีมีค่ามากกว่าสัตว์ มนุษย์จึงอยู่เหนือสัตว์ มีสิทธิฆ่า และกินสัตว์ เขาได้สรุปว่า เหตุผลที่แท้จริงที่คนกินสัตว์หรือคิดว่ามีสิทธิในการเอาสัตว์มาทรมานก็อยู่แค่ที่ว่าสัตว์เป็นสิ่งมีชีวิตคนละสายพันธุ์กับมนุษย์เท่านั้นเอง ซึ่งเขาเรียกพวกที่มีความคิดเช่นนี้ว่าพวกหลงรักสายพันธุ์ตัวเอง (Speciesism)

นอกจากนี้ เขาได้อ้างคำกล่าวของเจอเรมี เบนธัม (Jeremy Bentham) ที่บอกว่า สิ่งมีชีวิตควรจะมีสิทธิเท่าเทียมกันด้วยเหตุผลที่ว่าต่างก็มีความสามารถในการรับรู้ ความเจ็บปวดทุกข์ทรมานด้วยกันทั้งนั้น และถ้าใช้สิ่งนี้เป็นตัวกำหนดทั้งคนและสัตว์ก็ควรจะมีสิทธิเท่าเทียมกันเพราะมีความสามารถจะทุกข์ทรมานได้เหมือนกัน เขาจึงเห็นว่า มนุษย์เราควรให้สิทธิสัตว์แก่สัตว์ อย่างไรก็ตาม เขาได้อธิบายเพิ่มเติมว่า การให้สิทธิไม่ว่าแก่กลุ่มไหนก็ไม่ได้หมายความว่าทุกคนจะต้องได้เหมือนกันหมด ผู้หญิงก็ได้สิทธิคนละอย่างกับผู้ชาย ดังนั้น การให้สิทธิกับสัตว์ไม่ได้หมายความว่า ให้สัตว์ทำทุกอย่างเหมือนคน เพียงแต่หมายถึงการให้สิทธิสัตว์ในการมีชีวิตอยู่อย่างอิสระ ไม่ต้องถูกฆ่าหรือทรมาน ในระยะแรกของการเรียกร้องไม่ให้กินสัตว์หรือเอาเปรียบสัตว์อาจจะดูเป็นเรื่องยาก แต่ถ้าเปรียบเทียบกับตอนแรกที่มนุษย์เราพยายามเลิกทาส ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำกันมายาวนานในสังคมมนุษย์แล้วก็ยังสามารถทำได้¹¹⁸

ผู้สนับสนุนเรื่องสิทธิในสัตว์ต่างปฏิเสธการใช้สัตว์ในทุกๆ กรณีแม้ว่าจะเป็นการใช้อย่างมีมนุษยธรรมก็ตาม และเห็นว่าเมื่อใดที่ผลประโยชน์ระหว่างมนุษย์ และสัตว์ขัดแย้งกัน สัตว์จะต้องมาก่อนอันดับแรก อีกทั้งยังมีความเห็นว่า เรื่องสิทธิสัตว์ไม่ใช่เป็นเพียงแค่ปรัชญาหรือแนวความคิด แต่เป็นการสะท้อนถึงความเปลี่ยนแปลงของสังคมในมุมมองด้านวัฒนธรรมและศีลธรรมที่เปลี่ยนไปที่ว่าสิ่งมีชีวิตที่ไม่ใช่มนุษย์ดำรงอยู่เพื่อประโยชน์ของมนุษย์เท่านั้น พบว่าสิทธิสัตว์นั้นยังคงมีการเรียกร้องกันอยู่ในสังคมปัจจุบัน¹¹⁹

สำหรับแนวความคิดเรื่องสวัสดิภาพสัตว์นั้นยอมรับให้มีการใช้สัตว์ตามความต้องการของมนุษย์ได้ ไม่ว่าจะเป็นการนำสัตว์มาเลี้ยง, การนำสัตว์ใช้เพื่อการกีฬา, การบริโภค, การทดลอง แต่เห็นว่าการใช้สัตว์ไม่ว่าในกรณีใดก็ตาม สัตว์จะต้องได้รับสิ่งจำเป็น

¹¹⁸ Tom Regan and Peter Singer, Animal right and Human Obligations, second edition (United states: Prentice-Hall, Inc., 1989), pp. 153-155.

¹¹⁹ Peter Singer, "All Animals are Equal," Philosophical Exchange 1 (Summer 1974), pp. 103-116

พื้นฐานในการดำรงชีวิตอย่างเพียงพอและเหมาะสม เช่น อาหาร, น้ำ, ที่พัก และต้องได้รับการดูแลรักษาทางการแพทย์เมื่อสัตว์นั้นได้รับความเจ็บป่วย รวมทั้งต้องไม่ทำให้สัตว์เจ็บปวดทรมานโดยไม่จำเป็นจากการใช้เพื่อประโยชน์ของมนุษย์ดังกล่าว¹²⁰

ตัวอย่างเช่น สัตวแพทยสมาคมแห่งสหรัฐอเมริกา (The American Veterinary Medical Association : AVMA) ได้แสดงแนวความคิดเกี่ยวกับเรื่องสวัสดิภาพสัตว์และสิทธิสัตว์ไว้ว่า สวัสดิภาพสัตว์ก็คือความรับผิดชอบของมนุษย์ที่ครอบคลุมถึงสัตว์มีชีวิตทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นการจัดหาที่พักที่เหมาะสม, การให้ความสนใจ, ดูแลเอาใจใส่, การป้องกันโรค และให้การรักษาเมื่อสัตว์เจ็บป่วย การปฏิบัติอย่างมีมนุษยธรรม และการทำสัตว์ให้ตายอย่างไม่ทรมานเมื่อมีความจำเป็น AVMA ยอมรับสวัสดิภาพสัตว์ แต่ปฏิเสธสิทธิสัตว์ โดยมองว่าสวัสดิภาพสัตว์และสิทธิสัตว์ไม่เหมือนกัน เช่นเดียวกับนักคิดหลายคนที่มีความเห็นว่า สิทธิสัตว์เป็นมุมมองที่ไกลเกินไป และไม่สามารถที่จะจำกัดการใช้สัตว์ทั้งหมดได้หรือความเกี่ยวพันกันได้ เพราะเชื่อว่ามนุษย์เราไม่สามารถที่จะไม่ใช้สัตว์เพื่อผลประโยชน์ของมนุษย์ได้ มนุษย์ยังมีความจำเป็นที่จะต้องใช้สัตว์อยู่ไม่ว่าจะเป็นการบริโภค, การทดลองทางวิทยาศาสตร์ ดังนั้น สิทธิสัตว์ตามที่เรียกร้องจึงไม่อาจมีหรือทำได้ แต่เราสามารถที่จะใช้สัตว์ภายใต้หลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขที่จำเป็นและทำให้สัตว์ได้รับผลกระทบน้อยที่สุดได้โดยการจัดสวัสดิภาพให้แก่สัตว์เหล่านั้น¹²¹

ในปัจจุบันการจัดสวัสดิภาพสัตว์มีการกล่าวถึงกันมาก และมีหลายประเทศที่ให้ความสำคัญต่อการจัดสวัสดิภาพของสัตว์ โดยบัญญัติเป็นกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการจัดสวัสดิภาพสัตว์เพื่อกำหนดเป็นมาตรฐานขั้นต่ำด้านสวัสดิภาพของสัตว์ที่เกี่ยวข้องพึงปฏิบัติต่อสัตว์ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการจัดสถานที่เลี้ยงดู, การให้อาหารและน้ำ, การให้การดูแลรักษาทางการแพทย์ หรืออื่นๆ โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศอียู (European Union) หรือประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งได้มีความตื่นตัวในเรื่องการจัดสวัสดิภาพสัตว์เป็นอย่างมาก จนหลายครั้งกฎหมายดังกล่าวถูกมองว่าเป็นเครื่องมือที่ประเทศเหล่านั้นใช้ในการกีดกันทางการค้ากับประเทศที่ไม่มีการจัดสวัสดิภาพให้แก่สัตว์ ทั้งนี้ ในการกำหนดมาตรฐานสวัสดิภาพสัตว์จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ วัฒนธรรม จรรยาบรรณ และความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ อนึ่ง การนำ

¹²⁰ Darian M. Ibrahim, "The Anticruelty Statute: A Study in Animal Welfare," *Journal of Animal Law & Ethics* 1 (May 2006): 177-178.

¹²¹ The American Veterinary Medical Association : (AVMA), *The veterinarian's role in animal welfare*, (USA.: JUNE 2008), p.i.

ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการกำหนดมาตรฐานสวัสดิภาพสัตว์มีหลักสำคัญ คือ เน้นการจัดการให้สัตว์ปลอดจาก (Five Freedom) 1. ความกลัวและความทุกข์ทรมาน (Fear and distress) โดยการจัดสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย และการจัดการฟาร์มที่ดี ให้สัตว์เครียดน้อยที่สุด ในการจัดการดังกล่าวให้คำนึงถึงความเหมาะสมของสัตว์แต่ละชนิด ช่วงอายุ พันธุ์ พฤติกรรมสัตว์เป็นสำคัญ, 2. ความเจ็บปวด บาดเจ็บ และโรค (Pain, injury and disease) ด้วยวิธีการชันสูตรโรคที่รวดเร็ว แม่นยำ และหากสัตว์เจ็บป่วย ให้มีการรักษาสัตว์อย่างทัน่วงที, 3. ความหิวและกระหาย (Hunger and thirst) โดยการเตรียมน้ำสะอาดและอาหารอย่างเพียงพอเพียงพอเพื่อบำรุงสุขภาพสัตว์ให้แข็งแรง, 4. ความไม่สบาย (Discomfort) โดยการจัดสิ่งแวดล้อม เช่น ร่มเงา, มีเนื้อที่ว่างให้เพียงพอ, ไม่หนาแน่นเกินไป, ให้สัตว์อยู่สบาย และ 5. การขัดขวางพฤติกรรมการแสดงออกของสัตว์ โดยให้สัตว์อยู่รวมฝูงกันตามแต่ละชนิดสัตว์¹²²

อนึ่ง ปรัชญาเรื่องสิทธิสัตว์และสวัสดิภาพสัตว์แม้จะมีความคล้ายคลึงกัน แต่โดยพื้นฐานแล้วทั้งสองเรื่องนั้นมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ซึ่งอาจกล่าวโดยสรุปได้ ดังนี้

เรื่องสิทธิสัตว์ เป็นมุมมองของนักปรัชญาที่ว่า สัตว์มีสิทธิเหมือนกันหรือคล้ายกับมนุษย์ นักสิทธิสัตว์เชื่อว่า มนุษย์ไม่มีสิทธิที่จะใช้สัตว์ไม่ว่ากรณีใดๆ และต่อต้านการใช้สัตว์โดยมนุษย์ในทุกรูปแบบไม่ว่าจะเป็นการใช้อย่างมีมนุษยธรรม อย่างมีความรับผิดชอบ หรือการใช้สัตว์จะทำให้มนุษย์ได้ประโยชน์มากเพียงใดก็ตาม นอกจากนี้ ยังสนับสนุนกฎหมายหรือกฎระเบียบต่างๆ ที่ห้ามการแข่งม้า, การล่าสัตว์, การใช้สัตว์ในการแสดง หรือในคณะละครสัตว์, การใช้สัตว์ทดลองยา หรือทดลองทางวิทยาศาสตร์, การเพาะเลี้ยงสัตว์, การใช้สัตว์ในอุตสาหกรรม, การบันเทิง, การกีฬา, เพื่อการเลี้ยงปลุสัตว์, เพื่อเป็นอาหาร, การเลี้ยงสัตว์ในสวนสัตว์ ฯลฯ¹²³

ขณะที่สวัสดิภาพสัตว์ ถือเป็นเรื่องของข้อผูกมัดหรือพันธะทางศีลธรรมที่มนุษย์พึงมีต่อสัตว์ กล่าวคือ มนุษย์มีความรับผิดชอบทางศีลธรรมที่จะไม่กระทำการใดๆ อันเป็น

¹²² ดร.ณิ ทันทสุวรรณ และสมเกียรติ ศรีพิสุทธิ, “รายงานการประชุมทางวิชาการระดับโลกเรื่องสวัสดิภาพสัตว์: ก้าวแรกของ OIE,” ประชุมที่กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส 23-25 กุมภาพันธ์ 2547, หน้า 3-4.

¹²³ Darian M. Ibrahim, “The Anticruelty Statute: A Study in Animal Welfare,” *Journal of Animal Law & Ethics* 1 : 177.

การทารุณสัตว์หรือให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทรมานโดยไม่จำเป็น ไม่ห้ามมนุษย์ที่จะใช้ประโยชน์จากสัตว์ แต่การใช้ประโยชน์จากสัตว์ไม่ว่าในกรณีใดก็ตามนั้นจะต้องปฏิบัติอย่างมีมนุษยธรรม โดยสมควรจัดให้สัตว์ได้รับสิ่งจำเป็นพื้นฐานอย่างเพียงพอและเหมาะสมในการดำรงชีวิตของสัตว์นั้นๆ รวมทั้งต้องแสวงหามาตรการต่างๆ ในการปฏิบัติต่อสัตว์อย่างมีมนุษยธรรมและไม่กระทำการใดๆ ให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทรมานจากการใช้ประโยชน์โดยไม่จำเป็น¹²⁴ สำหรับการจัดสวัสดิภาพให้แก่สัตว์อย่างไรจึงจะถือว่าเหมาะสมเพียงพอนั้นจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ วัฒนธรรม จรรยาบรรณ และความเป็นไปได้ในการปฏิบัติการจัดสวัสดิภาพจึงเป็นเรื่องของการให้ความคุ้มครองสัตว์จากการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ในทุกรูปแบบ

2.3.2 พัฒนาการของแนวความคิดต่อการป้องกันการทารุณสัตว์ในสังคม

นับแต่อดีตกาลจวบจนปัจจุบัน ชีวิตมนุษย์ในโลกนี้มีความผูกพันกับสัตว์มาโดยตลอด ทั้งนี้ เพราะสัตว์เป็นแหล่งอาหารและเครื่องนุ่งห่มของมนุษย์ ฯลฯ นอกจากนี้ สัตว์ยังมีอิทธิพลต่อการสร้างรูปแบบศิลปวัฒนธรรมและความเชื่อต่างๆ ของมนุษย์อีกด้วย แต่ที่ผ่านมากลับพบว่า การกระทำของมนุษย์ในหลายๆ กรณี ไม่ว่าจะเจตนาหรือไม่เจตนา ก็ตามทำให้สัตว์หลายชนิดหลายพันธุ์ต้องได้รับบาดเจ็บทุกข์ทรมานจากการทารุณกรรมในรูปแบบต่างๆ ในอดีตพบว่า สังคมไม่ได้ให้ความสนใจต่อการปฏิบัติกับสัตว์ว่าจะเป็นการทารุณแก่สัตว์หรือไม่ มองสัตว์เป็นเสมือนวัตถุหรือทาสที่มีขึ้นเพื่อให้มนุษย์ใช้ ปล่อยให้มีการทารุณสัตว์เกิดขึ้นอย่างกว้างขวางและถือเป็นเรื่องธรรมดาของคนในสังคม ทั้งนี้ เนื่องมาจากมนุษย์ยังไม่ได้รับการพัฒนาด้านวัตถุหรือจิตใจเท่าที่ควร และยังไม่มีความเจริญก้าวหน้าอย่างเช่นปัจจุบัน อีกทั้งสังคมในอดีตยังคงมีปัญหาอื่นที่ต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วนมากกว่าเรื่องของสัตว์ เช่น คุณภาพชีวิตของประชาชน จึงทำให้เรื่องการทารุณสัตว์ยังไม่ได้รับความสำคัญและให้ความสนใจเหมือนกับเรื่องอื่นๆ ในสังคม โดยเฉพาะเรื่องการดำรงชีวิตเพื่อความอยู่รอดของมนุษย์

¹²⁴ Ibid., p. 178.

แต่เมื่อเวลาผ่านไปมนุษย์ได้มีการพัฒนาและเจริญในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านวิชาการ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ตลอดจนศีลธรรม จริยธรรม ทำให้มนุษย์เราเริ่มให้ความสำคัญและหันมาสนใจสัตว์มากขึ้น โดยเฉพาะในช่วงศตวรรษที่ 18 เริ่มมีนักคิดนักเขียนได้เถียงกันในเรื่องความรู้สึกและความเจ็บปวดของสัตว์ รวมถึงข้อสงสัยเกี่ยวกับสถานะทางศีลธรรมของสัตว์มากขึ้น ซึ่งข้อถกเถียงดังกล่าวนั้นย่อมมีอิทธิพลโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงวิธีการปฏิบัติต่อสัตว์จากคนในสังคม ทั้งนี้ การให้ความสำคัญต่อความรู้สึกของสัตว์ในยุคนี้ได้นำมาสู่การเติบโตของการวิจารณ์รูปแบบพฤติกรรมบางอย่างที่เป็นการทารุณสัตว์ว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ รวมถึงส่งผลให้แนวคิดและมุมมองต่างๆ ในเรื่องสัตว์ได้เปลี่ยนแปลงไป คำกล่าวของแอลเบิร์ต ชไวต์เซอร์¹²⁵ ที่ว่า “ความเห็นใจที่มนุษย์รู้สึกต่อสิ่งมีชีวิตทั้งหมด เป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์เป็นมนุษย์โดยแท้”¹²⁵ ถือเป็นตัวอย่างหนึ่งของแนวคิดสมัยใหม่ได้เป็นอย่างดี สังคมยุคนี้เห็นว่าการปฏิบัติต่อสัตว์อย่างเช่นในอดีตหลายๆ กรณีเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสมโดยเฉพาะในเรื่องของการทารุณกรรมสัตว์ พัฒนาการของแนวความคิดในการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์จึงเกิดขึ้น เมื่อความรู้สึกผิดชอบชั่วดีของมนุษย์ได้เริ่มตื่นขึ้น ความสนใจเรื่องสัตว์และความเคารพสัตว์มีมากขึ้นเป็นลำดับ ทั้งนี้ สิ่งที่จะเป็นตัวบ่งชี้ได้เป็นอย่างดี ก็คือ จำนวนผู้กระตือรือร้นที่จะก่อตั้งสมาคมเพื่อคุ้มครองสัตว์ทั่วไปและสัตว์เฉพาะชนิดที่มีเพิ่มมากขึ้นในสังคมต่างๆ และการที่รัฐบาลของหลายประเทศได้บัญญัติและประกาศใช้กฎหมายหรือข้อตกลงระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองสัตว์ในกรณีต่างๆ รวมถึงการป้องกันการทารุณสัตว์ อนึ่ง การป้องกันการทารุณสัตว์นอกเหนือจากเพื่อให้ความคุ้มครองแก่สัตว์แล้ว ยังเป็นการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมอันดีให้กับคนในสังคมอีกด้วย

สำหรับแนวคิดในการป้องกันการทารุณสัตว์ที่แสดงออกมาในรูปของการจัดตั้งสมาคมหรือมูลนิธิซึ่งเป็นองค์กรเอกชนนั้น พบว่า ก่อนที่สหรัฐอเมริกาจะมีการเลิกทาส ในประเทศอังกฤษได้มีการจัดตั้งองค์กรพิทักษ์สัตว์ขึ้นเป็นที่แรกของโลก เมื่อปี ค.ศ. 1824 คือ สมาคมป้องกันการทารุณสัตว์ในพระบรมราชูปถัมภ์ (The Royal Society for the Prevention of Cruelty to Animals : RSPCA) โดยมีวัตถุประสงค์ต่อต้านการทารุณสัตว์ในทุกรูปแบบสนับสนุนให้มีเมตตา กรุณาต่อสัตว์เพื่อส่งเสริมคุณค่าทางสังคมและศาสนาของคนในสังคม รวมถึงการส่งเสริม

¹²⁵ Yuri Dmitriyev, มนุษย์กับสัตว์ (Man and Animals, แปลโดยทองสุก เกตุโรจน์, หน้า 291.

สนับสนุนการมีอยู่และการบังคับใช้กฎหมาย และการออกกฎหมายใหม่ๆ เพื่อคุ้มครองสัตว์¹²⁶ และภายหลังจากนั้นไม่นานในปี ค.ศ. 1866 ก็ได้มีการตั้งองค์กรพิทักษ์สัตว์ขึ้นในสหรัฐอเมริกา มลรัฐนิวยอร์ก คือ สมาคมป้องกันการทารุณกรรมสัตว์แห่งอเมริกา (The American Society the Prevention of Cruelty to Animals : ASPCA)

นอกจากนี้ ในระยะเวลาต่อมาก็ยังได้มีซการจัดตั้งองค์กรในลักษณะดังกล่าวขึ้นอีกมากมายในหลายๆ ประเทศทั่วโลก และมีหลายองค์กรที่ยังคงดำเนินการมาจนถึงปัจจุบัน ตัวอย่างองค์กรที่เกี่ยวกับการป้องกันการทารุณสัตว์ ได้แก่ สมาคมพิทักษ์สัตว์แห่งโลก (The World Society for the Protection of Animals : WSPA) ซึ่งได้ก่อตั้งขึ้นมากกว่า 50 ปี ปัจจุบันมีสำนักงานสาขาทั่วโลกกว่า 13 แห่ง ทำงานร่วมกับองค์กรอิสระมากกว่า 800 แห่ง ใน 150 ประเทศ ถือเป็นองค์กรเอกชนเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพสัตว์ที่มีเครือข่ายมากที่สุดในโลก (มากกว่า 140 ประเทศทั่วโลก)¹²⁷, สมาคมจริยธรรมแห่งสหรัฐฯ (The Humane Society of the United States : HSUS) เป็นองค์กรขนาดใหญ่ที่ให้ความสำคัญในการคุ้มครองสัตว์ ก่อตั้งขึ้นมาในปี ค.ศ. 1954 ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรณรงค์ต่อต้านการทารุณ การแสวงหาประโยชน์ และการเพิกเฉยละเลยต่อสัตว์เพื่อลดความเจ็บปวดทุกข์ทรมานแก่สัตว์¹²⁸, องค์กรเพื่อการปฏิบัติต่อสัตว์อย่างมีศีลธรรม (People for the Ethical Treatment of Animals : PETA) ก่อตั้งขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1980 ปัจจุบันมีสมาชิกและผู้สนับสนุนกว่า 1.8 ล้านคนทั่วโลก และมีการจัดตั้งสาขาในหลายประเทศไม่ว่าจะเป็นประเทศอังกฤษ ประเทศเยอรมนี อินเดีย ฯลฯ, องค์กรคุ้มครองสัตว์นานาชาติ (International Fund for Animal Welfare : IFAW) ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1969 ในประเทศแคนาดา ปัจจุบันมีสาขากว่า 15 ประเทศทั่วโลกถือเป็นองค์กรขนาดใหญ่ที่สุดอีกองค์กรหนึ่งในโลก และ สถาบันเพื่อสวัสดิภาพสัตว์ (Animal Welfare Institute : AWI)

¹²⁶ Harold D. Guither, Animal Rights: history and scope of a radical social movement, p.1.

¹²⁷ “กว่า 25 ปี กับการทำงานของสมาคมพิทักษ์สัตว์แห่งโลก,” คมชัดลึก (27 ตุลาคม 2550): 11.

¹²⁸ Darian M. Ibrahim, “The Anticruelty Statute: A Study in Animal Welfare,” Journal of Animal Law & Ethics 1: 178.

เป็นองค์ศึกษาที่ไม่หวังผลกำไรอุทิศเพื่อการลดความเจ็บปวดและความหวาดกลัวของสัตว์ที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ในประเทศสหรัฐอเมริกา ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1959¹²⁹

อย่างไรก็ดี องค์การที่ได้กล่าวมานี้เป็นเพียงตัวอย่างองค์กรเอกชนที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อการคุ้มครองป้องกันสัตว์จากการทารุณกรรมบางองค์กรเท่านั้น ยังมีองค์กรเอกชนต่างๆ อีกหลายองค์กรนับไม่ถ้วนที่ได้มีการจัดตั้งขึ้นมาโดยมีวัตถุประสงค์ในการป้องกันการทารุณสัตว์ องค์กรทั้งหลายเหล่านี้ต่างมีความเห็นว่า สัตว์ควรได้รับการคุ้มครองให้ปราศจากความเจ็บปวดที่ไม่จำเป็น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า องค์กรเอกชนที่ก่อตั้งขึ้นมาส่วนใหญ่ไม่ได้ห้ามการกระทำทุกประเภทที่จะมีผลทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน เพียงแต่การกระทำต่อสัตว์นั้นจะต้องทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมานน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ และจะต้องกระทำด้วยความจำเป็นเท่านั้น¹³⁰ และจากการศึกษาพบว่า ในหลายๆ กรณีที่องค์กรเอกชนเหล่านี้ได้เข้าไปมีบทบาทในการผลักดันเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับการคุ้มครองป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ในประเทศต่างๆ หลายประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการรณรงค์ให้คนในสังคมตระหนักและเห็นคุณค่าของสัตว์ และร่วมมือกันไม่กระทำการทารุณต่อสัตว์ การให้ความรู้แก่ประชาชนเพื่อให้เกิดความเข้าใจต่อสัตว์มากขึ้นอันเป็นหนทางช่วยไม่ให้เกิดการทารุณสัตว์ประการหนึ่ง การเรียกร้องหรือการสนับสนุนให้มีการกำหนดมาตรการหรือบัญญัติกฎหมายในการคุ้มครองป้องกันการทารุณสัตว์¹³¹ ซึ่งมีหลายประเทศที่การเรียกร้องดังกล่าวได้รับการตอบสนองจากภาครัฐและได้มีการออกกฎหมายมาบังคับใช้ในปัจจุบัน เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ หรือประเทศในแถบเอเชียไม่ว่าจะเป็นประเทศญี่ปุ่น ประเทศอินเดีย ประเทศมาเลเซีย เป็นต้น¹³² ทั้งนี้ อาจมีการใช้ชื่อกฎหมายที่ต่างกันออกไป แต่โดยเนื้อหาและเจตนารมณ์ของกฎหมายแล้วต่างก็มีขึ้นเพื่อป้องกันการทารุณสัตว์ทั้งสิ้น

¹²⁹ สถาบันวิจัยแห่งชาติสหรัฐอเมริกา, ข้อเสนอแนะสำหรับการดูแลและการใช้สัตว์ทดลอง, แปลโดย มณฑิพย์ เจตยะคามิน (กรุงเทพมหานคร: บริษัทพีร่งโรจน์การพิมพ์ จำกัด, 2534), หน้า 105,108.

¹³⁰ Joseph Lubinski, Legal Overview of Animal Rights, (Michigan State University, 2002), p.1.

¹³¹ “กว่า 25 ปี กับการทำงานของสมาคมพิทักษ์สัตว์แห่งโลก,” คมชัดลึก (27 ตุลาคม 2550): 11.

¹³² David Favre and Vivien Tsang, “The Development of the Anti-Cruelty Laws During the 1800’s,” Detroit College of Law Review : 1.

(สำหรับพัฒนาการของแนวความคิดในการป้องกันการทารุณสัตว์ที่แสดงออกมาในรูปของตัวบทกฎหมายนั้นจะได้กล่าวในบทต่อไป)

ตัวอย่างขององค์กรที่จัดตั้งขึ้นในประเทศต่างๆ ดังที่ยกมานี้สามารถสะท้อนให้เห็นว่าแนวความคิดในการป้องกันการทารุณสัตว์ไม่ได้มีและเกิดขึ้นเพียงไม่กี่ประเทศ หากแต่เกิดขึ้นแทบทุกประเทศหรือเกือบทั่วโลก ทำให้เห็นได้ว่าคนในประเทศต่างๆ หลายประเทศในโลกต่างตระหนักและให้ความสำคัญต่อการป้องกันการทารุณสัตว์อย่างแพร่หลายในปัจจุบัน

สำหรับประเทศไทย ก็มีองค์กรเอกชนเกี่ยวกับการคุ้มครองพิทักษ์สัตว์อยู่เป็นจำนวนมากพอสมควรและมีองค์กรที่มุ่งป้องกันการทารุณสัตว์อีกหลายองค์กร อาทิ สมาคมสงเคราะห์สัตว์ในพระบรมราชูปถัมภ์ (Society for the Promotion of Animals Welfare) ซึ่งเป็นองค์กรแรกที่จัดตั้งขึ้นในประเทศไทย โดยมีพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 เป็นองค์พระอุปถัมภ์ และพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ เป็นนายกสมาคมองค์แรก ก่อตั้งขึ้นเมื่อปีพ.ศ. 2468¹³³, สมาคมป้องกันการทารุณสัตว์แห่งประเทศไทย ซึ่งได้ดำเนินงานรณรงค์ป้องกันการทารุณสัตว์และส่งเสริมสวัสดิภาพสัตว์มาเป็นเวลากว่า 10 ปี, สมาคมพิทักษ์สัตว์ (ไทย) เป็นองค์กรพัฒนาเอกชนด้านการอนุรักษ์และคุ้มครองสัตว์และสิ่งแวดล้อมของไทย, มูลนิธิช้างแห่งประเทศไทย จัดตั้งขึ้นในพ.ศ. 2534 เพื่อเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดปัญหา และวิธีการช่วยเหลือช้างโดยแสวงหาความร่วมมือจากคนทั่วไป นอกจากนี้ยังมีมูลนิธิเพื่อการรักษาสุนัขจรจัด, มูลนิธิเพื่อนช้าง, มูลนิธิเพื่อนป่า, มูลนิธิเพื่อสุนัขในซอย, ชมรมช่วยเหลือสัตว์ภูเก็ต, มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพันธุ์พืช, มูลนิธิสงเคราะห์สัตว์พิการ ฯลฯ และองค์กรเอกชนล่าสุดที่เพิ่งจัดตั้งในช่วงปลายปี 2550 คือ สมาคมพิทักษ์สัตว์แห่งโลก (World Society for the Protection of Animals) ซึ่งเป็นองค์กรคุ้มครองสวัสดิภาพสัตว์ที่มีเครือข่ายมากที่สุดในโลกองค์กรหนึ่ง ได้มาตั้งสำนักงานสาขาใหญ่ประจำภูมิภาคเอเชียขึ้นในประเทศไทยเพื่อที่จะบุกเบิกภารกิจด้านการพิทักษ์สัตว์ในเอเชียอย่างจริงจัง¹³⁴

¹³³ สมาคมสงเคราะห์สัตว์ในพระบรมราชูปถัมภ์, “พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 องค์พระอุปถัมภ์ภรรยาองค์แรกของสมาคมฯ,” สารสมาคมสงเคราะห์สัตว์ฯ ที่ระลึกในวันครบรอบ 80 ปีสมาคมสมาคมสงเคราะห์สัตว์ฯ (มกราคม 2548) : 1.

¹³⁴ “ชูประเทศไทยศูนย์กลาง 'พิทักษ์สัตว์' แห่งเอเชีย,” ไทยรัฐ (7 ตุลาคม 2550): 10.

องค์กรดังกล่าวนับว่ามีบทบาทที่สำคัญอย่างมากในการช่วยบรรณรงค์และบรรเทาปัญหาการทารุณสัตว์ที่มีการขยายตัวมากขึ้นในประเทศไทย โดยมีการดำเนินการเรื่องการบรรณรงค์ เผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจ และปลูกจิตสำนึกเกี่ยวกับสวัสดิภาพสัตว์ให้แก่นักเรียนนักศึกษา และประชาชนทั่วไปโดยเน้นถึงบทบาทของสัตว์ที่มีต่อการพัฒนาสังคมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวในประเทศไทย เรื่องการส่งเสริมค่านิยมทางสังคมเกี่ยวกับสัตว์ที่ถูกต้องให้แก่ประชาชน และเรื่องการให้ความคุ้มครองและป้องกันสัตว์จากเหตุการณ์ทารุณกรรม

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ได้ถือได้ว่ามีประวัติศาสตร์ยาวนานในการเคลื่อนไหวให้มีการคุ้มครองสิทธิของสัตว์รวมถึงการเรียกร้องให้คนในสังคมตระหนักถึงความสำคัญของสัตว์ เช่นเดียวกับหลายๆ ประเทศในโลก และจากจำนวนองค์กรที่ได้มีการจัดตั้งขึ้นในประเทศไทย ดังกล่าว เป็นการแสดงให้เห็นว่า คนไทยได้มีความสนใจในเรื่องการป้องกันการทารุณสัตว์ มาตั้งแต่อดีต และเริ่มมีความตื่นตัวในเรื่องการพิทักษ์และคุ้มครองสัตว์ และตระหนักถึงความสำคัญของสัตว์ที่มีต่อคนมากขึ้นเป็นลำดับ

แต่อย่างไรก็ตาม พบว่าการทารุณสัตว์ก็ยังคงเกิดและปรากฏขึ้นในสังคมไทยอย่างต่อเนื่องและไม่มีทีท่าจะลดน้อยลง ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากความสนใจหรือความตื่นตัวในเรื่องของการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ในสังคมไทยนั้นยังมีอยู่ในวงแคบไม่กว้างขวางมีเพียงบางคนหรือบางกลุ่มเท่านั้นที่ให้ความสำคัญต่อเรื่องดังกล่าวอย่างจริงจัง ในขณะที่คนส่วนใหญ่ในสังคมไทยมองเรื่องทารุณสัตว์เป็นเรื่องไกลตัวหรือเป็นเรื่องของสัตว์ เห็นว่าการทารุณสัตว์ไม่อาจมีผลกระทบหรือสร้างความเสียหายใดๆ ให้แก่เขาได้ จึงทำให้ประเทศไทยยังคงมีการทารุณกรรมสัตว์อยู่เสมอ¹³⁵ การป้องกันการทารุณสัตว์โดยอาศัยองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้องอย่างเดียวนั้นทัศนคติของผู้เขียนเห็นว่า ไม่อาจช่วยแก้ไขปัญหาระดับชาติที่เกิดขึ้นได้ หากแต่ยังต้องอาศัยความร่วมมือจากคนในสังคมทุกภาคส่วนที่จะเข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยไม่ควรมองว่าการทารุณสัตว์เป็นเรื่องไกลตัวอีกต่อไป และควรถือเป็นปัญหาทางสังคมอย่างหนึ่งที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง เพื่อเป็นการยกระดับจิตใจของคนในสังคม นอกเหนือไปจากการให้ความคุ้มครองแก่สัตว์ และโดยที่คนในสังคมไทยมีพื้นฐานที่เป็นคนมีจิตใจดีมีเมตตาากรุณาแล้ว การให้ความสนใจในเรื่องนี้จึงไม่ยากเกินไปและเป็นสิ่งซึ่งสมควรกระทำอย่างยิ่ง

¹³⁵ “แนะออกกฎหมายคุ้มครองสัตว์,” บ้านเมือง (6 กรกฎาคม 2546): 5.

บทที่ 3

แนวความคิดทางกฎหมายและวิวัฒนาการของ กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์

การทารุณกรรมสัตว์เป็นการกระทำที่เกิดขึ้นในสังคมต่างๆ มาเป็นเวลาราวนาน ในอดีตสังคมส่วนใหญ่ต่างมีความเห็นว่าการทารุณสัตว์เป็นเรื่องปกติธรรมดา จึงไม่ให้ความสำคัญในการแก้ไขพฤติกรรมดังกล่าว ทั้งนี้ เนื่องจากแนวความคิดเกี่ยวกับคุณค่าและสถานะภาพของสัตว์ในสังคมในยุคนั้นต่างมีความเห็นที่สัตว์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเพื่อรับใช้มนุษย์ หรือเห็นว่ามีอำนาจเหนือกว่าสัตว์ตามพระประสงค์ของพระเจ้า ด้วยเหตุนี้ จึงไม่มีเหตุผลใดๆ ที่จะห้ามกระทำการอันเป็นการทารุณโหดร้ายหรือปราศจากคุณธรรมต่อสัตว์ อย่างไรก็ตาม ในเวลาต่อมาแนวความคิดดังกล่าวก็ได้เปลี่ยนแปลงไปตามความเจริญก้าวหน้าของสังคมมนุษย์ โดยหันมาให้ความสำคัญกับสถานะของสัตว์ในฐานะที่สัตว์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความรู้สึกเช่นเดียวกับมนุษย์ การกระทำใดๆ ที่ทารุณโหดร้ายต่อสัตว์ล้วนเป็นการกระทำที่ควรตำหนิและถูกลงโทษจากสังคม เนื่องจากการทารุณกรรมสัตว์ที่เกิดขึ้นในสังคมถือได้ว่าเป็นการลดทอนสิทธิในชีวิต ร่างกาย จิตใจของสัตว์ที่ถูกกระทำ อีกทั้งยังเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงจริยธรรมและศีลธรรมของคนในสังคมที่ไม่ดีงาม ด้วยเหตุนี้ จึงได้มีความพยายามที่จะหาวิธีหรือมาตรการต่างๆ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวไม่ให้เกิดขึ้น

การนำมาตรการทางกฎหมายมาใช้ในการคุ้มครองป้องกันการทารุณสัตว์ถือเป็นมาตรการอย่างหนึ่งที่ประเทศต่างๆ ได้นำมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาการทารุณสัตว์ที่เกิดขึ้น อนึ่ง การบัญญัติกฎหมายเพื่อคุ้มครองป้องกันการทารุณสัตว์ได้เริ่มปรากฏให้เห็นนับตั้งแต่ศตวรรษที่ 18 เป็นต้นมา โดยสังคมต่างๆ เริ่มมีการปฏิรูปกฎหมายที่ไม่อนุญาตให้มีการกระทำทารุณต่อสัตว์โดยเจตนา และกำหนดให้การกระทำดังกล่าวเป็นความผิดที่มีโทษทางอาญา ตัวอย่างเช่น ในประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ ในระยะเริ่มแรกของกฎหมายพบว่าสัตว์ที่ได้รับความคุ้มครองส่วนใหญ่จะเป็นสัตว์ประเภทปศุสัตว์ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับสังคมมนุษย์ในสมัยนั้นมากกว่าสัตว์ประเภทอื่น ต่อมาจึงได้มีการพัฒนากฎหมายคุ้มครองสัตว์จากการถูกทารุณกรรมครอบคลุมไปถึงสัตว์ประเภทต่างๆ มากขึ้น และมีการสร้างหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองสัตว์ให้มีความทันสมัยเป็นสากลมากขึ้นในเวลาต่อมา

ปัจจุบันประเทศที่เจริญแล้วส่วนใหญ่ได้มีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสัตว์หรือกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันการทารุณสัตว์ขึ้นมาบังคับใช้ด้วยกันทั้งสิ้น แต่จะเห็นได้ว่ากฎหมายและมาตรการเกี่ยวกับการต่อต้านหรือป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ในแต่ละประเทศล้วนมีความแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับว่าประเทศนั้นๆ จะมีมุมมองและให้ความสำคัญในเรื่องสัตว์มากน้อยเพียงใด รวมทั้งมีทัศนคติต่อพฤติกรรมทารุณสัตว์อย่างไร เช่น ประเทศหนึ่งอาจเปรียบคุณค่าสัตว์เป็นสิ่งมีชีวิต ในขณะที่อีกประเทศหนึ่งอาจจะเปรียบคุณค่าของสัตว์เป็นเพียงแค่ทรัพย์สินเท่านั้น แนวความคิดเกี่ยวกับสถานะของสัตว์นี่เองที่จะนำไปสู่ความแตกต่างขึ้นพื้นฐานของแนวความคิดที่เกี่ยวกับสถานะภาพของสัตว์ทางกฎหมายและการกำหนดกฎหมายที่มีอยู่เพื่อปกป้องคุ้มครองสัตว์ต่างๆ จากการถูกทารุณกรรม และด้วยความแตกต่างของบทกฎหมายย่อมมีผลทำให้สัตว์ในประเทศต่างๆ ได้รับการปฏิบัติและได้รับความคุ้มครองมากน้อยแตกต่างกันไป

3.1 แนวความคิดและพัฒนาการของบทบัญญัติกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์

แนวความคิดเกี่ยวกับสถานะภาพของสัตว์เกิดจากความคิดความเชื่อของ นักปรัชญาและศาสนาในแต่ละยุคสมัยซึ่งมีการวิวัฒนาการมาตามลำดับและมีผลต่อการบัญญัติกฎหมายในการคุ้มครองและป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ ดังนั้น การศึกษาแนวความคิดและพัฒนาการของกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์จำเป็นต้องศึกษาและทำความเข้าใจถึงวิวัฒนาการทางแนวความคิดเกี่ยวกับสถานะภาพของสัตว์ (ซึ่งได้อธิบายไว้ในบทที่ 2 หัวข้อที่ 2.3.1.2) ควบคู่ไปกับการพัฒนาของกฎหมายเสมอ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวอย่างชัดเจนมากขึ้น

3.1.1 แนวความคิดทางกฎหมายเกี่ยวกับสถานะภาพของสัตว์

สถานะของสัตว์ในสังคมโบราณเชื่อว่า สัตว์เป็นเพียงวัตถุชนิดหนึ่งที่มีอยู่เพื่อให้มนุษย์ได้ใช้ประโยชน์เท่านั้น โดยไม่สนใจว่าสัตว์จะมีความรู้สึกนึกคิด หรือมีความสามารถในการรับรู้ความเจ็บปวดได้เช่นเดียวกับมนุษย์หรือไม่ ทั้งนี้ จะเห็นได้จากความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสัตว์ในสมัยเริ่มแรกนับแต่ยุคสมัยหินเก่าเมื่อประมาณ 2.5 ล้านปีก่อนที่มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ด้วยการล่าสัตว์และหาผลไม้ใบไม้ป่า และในช่วงยุคหินกลางและยุคหินใหม่ที่มนุษย์ได้เริ่มรู้จักการเพาะปลูก และเริ่มรู้จักนำสัตว์ป่ามาเลี้ยงเพื่อกินเป็นอาหาร นำเอาหนังสัตว์มาใช้ทำเป็นเครื่องนุ่งห่มหรือกระโຈมที่ปัก และนำสัตว์ป่าบางชนิดมาเลี้ยงไว้เพื่อเป็นยานพาหนะหรือยารักษาโรคสำหรับมนุษย์ และอื่นๆ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสัตว์ในลักษณะของการนำสัตว์มาใช้เพื่อประโยชน์ของมนุษย์ดังกล่าวนี้มีมากขึ้นเป็นลำดับและยังคงมีอยู่เรื่อยมาจนถึงยุคประวัติศาสตร์¹ ซึ่งจากความสัมพันธ์ในลักษณะนี้เองย่อมเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงสถานะภาพของสัตว์ในสังคมโบราณว่า มนุษย์มองสัตว์อย่างไร

3.1.1.1 แนวความคิดทางกฎหมายเกี่ยวกับสถานะภาพของสัตว์ในสังคมตะวันตก

แนวความคิดเกี่ยวกับสถานะของสัตว์ในสังคมมนุษย์ได้เริ่มปรากฏและสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนมากขึ้นเมื่อเข้าสู่ยุคกรีกโรมันเป็นต้นมา เนื่องจากมีนักคิดนักปรัชญาหลายคนได้แสดงทัศนะและมุมมองเกี่ยวกับสถานะของสัตว์ในทางสังคมไว้อย่างกว้างขวาง โดยแนวคิดดังกล่าวได้ปรากฏอยู่ทั้งในหลักปรัชญาของกรีกโรมัน ตำราคำสอนทางศาสนาของนักบวชในคริสต์ศาสนา และในงานเขียนของนักปรัชญาสมัยใหม่ ด้วยเหตุนี้ จึงอาจสรุปแนวความคิดเกี่ยวกับสถานะของสัตว์ในมุมมองของสังคมได้ดังนี้

แนวความคิดเกี่ยวกับสถานะของสัตว์ในสังคมสมัยโบราณจนกระทั่งถึงยุคกรีกโรมันและยุคกลาง(Middle Ages)^{*} พบว่า ในช่วงนี้สัตว์ถูกมองว่าเป็นสิ่งมีชีวิตที่แตกต่างไป

¹ สิบ นาคะเสถียร, “ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสัตว์ป่าและสถานะภาพของสัตว์ป่าในปัจจุบัน,” วนสาร 48, 2 (เมษายน 2533): 3-7.

จากมนุษย์อย่างสิ้นเชิง เนื่องจากเชื่อว่าสัตว์ไม่มีเหตุผล ไม่มีสติ ไม่มีภาษา ไม่สามารถมีความพึงพอใจ ความปรารถนา และไม่มีจิตวิญญาณ มนุษย์เท่านั้นที่มีสิ่งเหล่านี้ได้ และด้วยความสามารถทางเหตุผลของมนุษย์นี้เองส่งผลให้มนุษย์ต่างจากสิ่งอื่น มนุษย์จึงมีสถานะพิเศษเหนือสิ่งอื่นใดบนโลกซึ่งรวมถึงสัตว์ด้วย² สัตว์จึงเป็นสิ่งที่ชีวิตที่ด้อยกว่าหรือต่ำกว่ามนุษย์ที่เกิดมาเพื่อรับใช้และเป็นผลประโยชน์ให้แก่มนุษย์เท่านั้น และด้วยเหตุนี้จึงเชื่อว่า สัตว์ไม่มีคุณค่าหรือสถานะทางศีลธรรมใดๆ ที่จะได้รับควบคุมครองอย่างที่พึงมีในมนุษย์ แต่คุณค่าของสัตว์จะเกิดขึ้นมาเมื่อสัตว์ได้ทำประโยชน์ให้แก่มนุษย์ ผลจากความคิดความเชื่อดังกล่าวทำให้มนุษย์สามารถครอบครองสัตว์และกระทำการอย่างไรต่อสัตว์ของตนก็ได้ แม้กระทั่งกระทำการอันทารุณโหดร้ายหรือทรมานทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดก็ตาม ซึ่งเราเรียกแนวความคิดนี้ว่า ผลประโยชน์ของสัตว์อยู่ภายใต้ผลประโยชน์ของมนุษย์ (Animal interests as Subordinate to Human interest)³

ทั้งนี้ แนวความคิดดังกล่าวได้เกิดขึ้นสืบเนื่องมาจากการได้รับอิทธิพลทางความคิดความเชื่อจากนักปรัชญากรีกโรมัน รวมถึงการตีความในคัมภีร์ไบเบิลของนักบวชในยุคกลางบางคน ตัวอย่างเช่น อริสโตเติล (Aristotle; 384-322 ปีก่อนคริสตกาล) ในยุคกรีก,

* ยุคกลาง หรือ สมัยกลาง (Medieval หรือ Middle Ages) เป็นหนึ่งในการแบ่งช่วงเวลาในประวัติศาสตร์ยุโรป นำหน้าด้วยสมัยโบราณอารยธรรมคลาสสิก (Classical Antiquity) และตามหลังด้วยสมัยใหม่ (Modern times) นักประวัติศาสตร์ให้การล่มสลายของจักรวรรดิโรมันในศตวรรษที่ 5 เป็นจุดเริ่มต้นของสมัยกลาง การล่มสลายของมหาอำนาจทำให้ยุโรปแตกเป็นอาณาจักรมากมายและไม่มีข้อแปะ จนตกเป็นเหยื่อของการรุกรานจากชนชาติภายนอก คริสต์ศาสนาจึงกลายเป็นที่พึ่งและสถาบันสูงสุดของยุโรปสมัยกลาง จนในศตวรรษที่ 15 ชาติต่างๆ ในยุโรปสามารถรวมตัวกันเป็นประเทศรัฐ (Nation-States) จนพัฒนากลายเป็นประเทศต่างๆ ในปัจจุบันได้ นักประวัติศาสตร์มักจะให้การล่มสลายของจักรวรรดิไบแซนไทน์ในปี ค.ศ. 1453 เป็นจุดสิ้นสุดสมัยกลาง ทำให้ความรู้ของกรีกและโรมันแพร่กระจายไปทั่วยุโรป เกิดการฟื้นฟูศิลปวิทยา เริ่มต้นเข้าสู่ยุคฟื้นฟูศิลปวิทยา (Renaissance)

² เนื่องน้อย บุญเนตร, จริยศาสตร์สภาวะแวดล้อม : โลกทัศน์ในพุทธปรัชญาและปรัชญาตะวันตก, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537) หน้า 31.

³ Margit Livingston, "Desecrating the Ark : Animal Abuse and the Law's Role," The University of Iowa Law Review (October 2001) : 8-12.

พวกนักคิดชาวคริสต์ออริเจน (Origen) ในยุคโรมัน และเซนต์ ออกัสติน (Saint Augustine; 354-430), เซนต์ โทมัส อควินัส (Saint Thomas Aquinas; 1224-1274) ในช่วงยุคกลาง ที่ต่างแสดงให้เห็นว่า มนุษย์มีอำนาจเหนือและครอบครองสิ่งมีชีวิตทุกสิ่งทุกอย่างที่อาศัยอยู่บนโลกได้ สิ่งที่สามารถเคลื่อนที่ได้นั้นมีไว้สำหรับมนุษย์ รวมถึงสัตว์ที่ป่าเถื่อนที่สุดก็ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อรับใช้ สิ่งที่มีเหตุผลเช่นมนุษย์เรา⁴ จากความเชื่อทางศาสนาและความเห็นของนักปรัชญาโบราณเหล่านี้เองได้ถูกนำมาใช้เป็นเหตุผลที่สนับสนุนให้สังคมในยุคสมัยนั้นปฏิบัติต่อสัตว์ประหนึ่งทรัพย์สินหรือเป็นเพียงวัตถุสิ่งของที่เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ของมนุษย์ รวมทั้งยังถูกนำมาใช้เป็นเหตุผลในการสนับสนุนการใช้ประโยชน์จากสัตว์ในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเพื่ออาหาร ความบันเทิง หรืออื่นๆ (ตามความเชื่อดังกล่าวถือได้ว่าเป็นการปิดกั้นสถานะของสัตว์ในสังคมโบราณเป็นอย่างมากในอันที่มนุษย์พึงระลึกต่อสัตว์ในฐานะเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความรู้สึกเช่นเดียวกับมนุษย์ตามแนวความคิดในปัจจุบัน⁵)

อย่างไรก็ดี เมื่อคุณค่าหรือสถานะภาพของสัตว์ในสังคมถูกมองว่า สัตว์เป็นเสมือนวัตถุสิ่งของที่ไม่มีความสามารถในการรับรู้ถึงความเจ็บปวดใดๆ และมนุษย์สามารถครอบครองและ/หรือทำอะไรกับสัตว์ก็ได้ แนวความคิดทางกฎหมายเกี่ยวกับสถานะของสัตว์ในยุคนี้จึงมีอยู่ในลักษณะที่ว่า ในทางกฎหมายได้ยอมรับและรับรองว่าสัตว์เป็นทรัพย์สินประเภทหนึ่งที่มนุษย์สามารถครอบครองได้ โดยที่เจ้าของผู้ครอบครองสัตว์นั้นมีสิทธิตามกฎหมายอย่างเต็มที่ในอันที่จะใช้ประโยชน์จากสัตว์ของตนได้เสมือนกับการใช้ทรัพย์สินอย่างอื่นของตน ตัวอย่างเช่น กฎหมายในยุคสมัยเมโสโปเตเมีย (Mesopotamia; 3000-626 ปีก่อนคริสตกาล)*

⁴ เนื่องน้อย บุญเนตร, จริยศาสตร์สภาวะแวดล้อม : โลกทัศน์ในพุทธปรัชญาและปรัชญาตะวันตก, หน้า 27-28.

⁵ Paige M. Tomaselli, International Comparative Animal Cruelty Laws (Michigan : Michigan State University-Detroit College of Law, 2003), p.1.

* ดินแดนแถบเมโสโปเตเมียเป็นอาณาจักรที่ตั้งอยู่ระหว่างแม่น้ำไทกริสและยูเฟรติส ประกอบด้วยชนชาติซูเมเรียน บาบิโลเนีย แอสซีเรีย และเปอร์เซีย ตามลำดับ

กฎหมายในสมัยเมโสโปเตเมียถือว่าเป็นกฎหมายสมัยแรกของสังคมมนุษย์ที่มีหลักฐานอ้างอิงโดยถูกค้นพบอยู่ในรูปของแผ่นจารึกดินเหนียวเขียนเป็นตัวอักษรรูปปลีของชาวซูเมเรียนและของชาวบาบิโลนโบราณกฎหมายที่ถูกค้นพบมีอยู่หลายฉบับไม่ว่าจะเป็น

ในประมวลกฎหมายเออนัมมู (Code of Ur-Nammu), กฎหมายสุเมเรียน (Sumerian Laws), กฎหมายของ Eshunna (Law of Eshunna), ประมวลกฎหมาย Lipit-Ishtar (Code of Lipit-Ishtar) และประมวลกฎหมายฮัมมูราบี (Code of Hammurabi) * ที่เชื่อว่าได้กำหนดให้มนุษย์สามารถเป็นเจ้าของทั้งสัตว์ที่ไม่ใช่มนุษย์และทาสได้⁶ เช่น ในข้อ 6 ของประมวลกฎหมาย Lipit-Ishtar กำหนดว่า ถ้าผู้ใดเช่าวัวและทำอันตรายตายของมัน ผู้นั้นจะต้องจ่ายเงินชดใช้ครึ่งหนึ่งของราคาวัว, ข้อ 7 กำหนดว่า ถ้าผู้ใดเช่าวัวและทำให้ส่วนบริเวณเนื้อตรงจุมกที่ใส่แหวนเพื่อใส่จูงสัตว์ได้รับความเสียหาย ผู้นั้นต้องจ่ายเงินหนึ่งในสามของราคาวัว, ข้อ 8 กำหนดว่า ถ้าผู้ใดเช่าวัว

ประมวลกฎหมายเออนัมมู (Code of Ur-Nammu), กฎหมายสุเมเรียน (Sumerian Laws), กฎหมายของ Eshunna (Law of Eshunna), ประมวลกฎหมาย Lipit-Ishtar (Code of Lipit-Ishtar) และประมวลกฎหมายฮัมมูราบี (Code of Hammurabi)

* ประมวลกฎหมายเออนัมมู (The Code of Ur-Nammu) เป็นประมวลกฎหมายที่เก่าแก่ที่สุดที่รู้จักกันเขียนเป็นภาษาสุเมเรียน มีอายุราว 2100-2050 ปีก่อนคริสตกาล

กฎหมายสุเมเรียน (Sumerian Laws) ถูกค้นพบในจารึกบนแผ่นดิน บริเวณเมโสโปเตเมียใต้ มีอายุราว 2,200-1,800 ปีก่อนคริสตกาล

กฎหมายสุเมเรียน (Sumerian Laws) ถูกค้นพบในจารึกบนแผ่นดิน บริเวณเมโสโปเตเมียใต้ มีอายุราว 2,200-1,800 ปีก่อนคริสตกาล

Eshunna เป็นเมืองที่อยู่ทางตอนเหนือบริเวณแม่น้ำไทกริส กฎหมายของ Eshunna (Laws of Eshnunna) ถูกบันทึกแผ่นดินจารึก 2 แผ่น คาดว่าถูกเขียนขึ้นในสมัยของกษัตริย์ Dadusha (king Dadusha of Eshnunna) ราว 1,900 ปีก่อนคริสตกาล

ประมวลกฎหมาย Lipit-Ishtar (Code of Lipit-Ishtar) เป็นกฎหมายในสมัยกษัตริย์ Lipit-Ishtar ซึ่งเป็นกษัตริย์องค์ที่ 5 ของราชวงศ์ Isin ก่อนที่จะมีการรวมกันเป็นเมืองฮัมมูราบี กฎหมายฉบับนี้มีอายุราว 1,900-1,800 ปีก่อนคริสตกาล

ประมวลกฎหมายฮัมมูราบี (The Code of Hammurabi หรือ Codex Hammurabi) เป็นประมวลกฎหมายโบราณที่อยู่ในสภาพสมบูรณ์ที่สุด ถูกสร้างขึ้นประมาณ 1760 ปีก่อนคริสตกาลในอาณาจักรบาบิโลนโบราณ กฎหมายฉบับนี้บัญญัติขึ้นโดยกษัตริย์ฮัมมูราบี (the sixth Babylonian king, Hammurabi) มีอยู่ด้วยกัน 282 ข้อ

⁶ Steven M. Wise, "A Great Shout: Legal Rights for Great Apes" in *The Animal Ethics Reader*, eds. Susan J. Armstrong and Richard G. Botzler (London: Tj. International Ltd., 2003), p. 539.

และทำให้เขาของวัวแตก ผู้นั้นต้องจ่ายเงินหนึ่งในสี่ของราคาวัว และในข้อ 9 กำหนดว่า ถ้าผู้ใดเข้าวัวและทำให้หางวัวได้รับความเสียหาย ผู้นั้นต้องจ่ายเงินหนึ่งในสี่ของราคาวัว⁷ หรือในข้อ 8 ของประมวลกฎหมายฮัมมูราบีกำหนดว่า ถ้าผู้ใดขโมยปศุสัตว์ หรือแกะ หรือลา หรือหมู หรือแพะ โดยสัตว์เหล่านั้นเป็นของพระเจ้าหรือราชสำนัก ผู้ขโมยจะต้องชดใช้เป็น 30 เท่า ถ้าสัตว์เป็นของบุคคลทั่วไป ผู้ขโมยต้องชดใช้เป็น 10 เท่า ถ้าผู้ขโมยไม่มีทรัพย์สินสมบัติที่จะชดใช้ได้ ก็จะต้องตาย⁸ เป็นต้น

นอกจากนี้ ในประมวลกฎหมายจัสติเนียน (Justinian Code) สมัยโรมันเมื่อราวค.ศ. 534 ได้มีข้อความที่เป็นการยอมรับว่าสิ่งของบางอย่างบุคคลเป็นเจ้าของได้ ขณะที่บางอย่างก็ไม่สามารถครอบครองเป็นเจ้าของได้ เช่น อากาศ ทะเล สำหรับกรณีของสัตว์ป่า และปลา ซึ่งเป็นสัตว์โลกที่อยู่ในอาณาจักรโรมันนั้น ตามกฎหมายของจัสติเนียนกำหนดให้สัตว์ที่ยังไม่มีใครเป็นเจ้าของ ถ้ามีผู้ใดจับมาได้ สัตว์เหล่านั้นก็จะกลายเป็นทรัพย์สินของผู้ที่จับได้ (กรณีดังกล่าวถือเป็นการยอมรับในเรื่องกรรมสิทธิ์ของเจ้าของที่ปรากฏขึ้นเป็นครั้งแรกในโลก)⁹

อนึ่ง กฎหมายในสังคมสมัยโบราณนี้ยังไม่ปรากฏว่ามีการให้ความคุ้มครองแก่สัตว์จากการถูกรบกวนหรือทำอันตรายโดยมนุษย์แต่อย่างใด แต่กฎหมายจะเข้ามาเกี่ยวข้องกับสัตว์ เมื่อสัตว์ได้ถูกครอบครองโดยบุคคล กล่าวคือ สัตว์ในขณะนั้นได้กฎหมายถูกแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ สัตว์เลี้ยงหรือสัตว์ที่เลี้ยงในบ้าน (Domestic animals: เป็นศัพท์เฉพาะที่หมายถึงสัตว์ซึ่งโดยปกติจะมีชีวิตอยู่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ ถูกใช้เพื่อประโยชน์ของมนุษย์ เช่น สัตว์ที่เป็นอาหาร สัตว์ที่ถูกเลี้ยงเป็นเพื่อน สัตว์ฟาร์ม) และสัตว์ป่าหรือสัตว์ที่ไม่ได้ถูกเลี้ยง (Wild animals) โดยสัตว์เลี้ยง (Domestic animals) เป็นสัตว์ที่มนุษย์สามารถเป็นเจ้าของได้ และเจ้าของมีสิทธิเช่นเดียวกับสิทธิความเป็นเจ้าของสิ่งที่ไม่มีชีวิต หลักการนี้สะท้อนในกฎหมาย เช่น กฎหมายเรื่องลักขโมย กฎหมายเรื่องการซื้อขายสินค้า และเจ้าของมีความรับผิดชอบต่อสัตว์ของตนในกรณีที่สัตว์นั้นได้ทำให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น เช่น การทำลายข้าวของ การทำ

⁷ Martha T. Roth, Law Collections from Mesopotamia and Asia Minor, (Atlanta: Scholars Press, 1995).

⁸ Hammurabi, The Code of Hammurabi, Law #8, trans. L.W. King (1910), ed. Richard Hooker (USA., 1996).

⁹ Justinian, Institutes of Justinian, trans. J. B. Moyle, 5th Edition (England: Clarendon Press, 1913).

อันตรายให้คนได้รับบาดเจ็บ เจ้าของสัตว์ก็ต้องรับผิดชอบใช้ความเสียหายที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการกระทำของสัตว์ของตน ในขณะที่เดียวกันเมื่อเจ้าของได้รับความเดือดร้อนจากการสูญเสียดินหรือเสียหายในสัตว์ที่อยู่ในความดูแลโดยบุคคลอื่น เจ้าของนั้นก็สามารุใช้กฎหมายในการแก้ไขเยียวยาความเสียหายไม่ว่าจะในทางแพ่งหรือทางอาญาได้เช่นกัน ซึ่งการลงโทษนั้นก็แตกต่างกันออกไปตามแต่กรณี และการลงโทษนี้ยังขึ้นอยู่กับว่าเจ้าของสัตว์นั้นจะมีสถานะทางสังคมอย่างไรด้วย สำหรับกรณีสัตว์ป่า (Wild animals) ในทางกฎหมายไม่ถือเป็นทรัพย์สิน เมื่อเป็นเช่นนี้กฎหมายจึงไม่เข้ามาเกี่ยวข้องกับสัตว์ป่าแต่อย่างใด¹⁰

กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เมื่อสัตว์ได้ถูกรักษาครอบครองแล้ว ในทางกฎหมายสัตว์นั้นก็จะมีฐานะเป็นทรัพย์สินของบุคคลผู้ครอบครอง และเมื่อนั้นสัตว์ก็จะได้รับความคุ้มครองในทางกฎหมายผ่านการให้ความคุ้มครองความเป็นเจ้าของสัตว์ภายใต้กฎหมายเรื่องต่างๆ เช่น เรื่องละเมิด (Tort), เรื่องลักขโมย (Thief) โดยความคุ้มครองที่สัตว์ได้รับในที่นี้จะมีลักษณะเช่นเดียวกับการให้ความคุ้มครองแก่ทรัพย์สินประเภทอื่นของผู้เป็นเจ้าของ¹¹ ส่วนสัตว์ป่า หรือสัตว์เร่ร่อนที่ไม่มีเจ้าของ พบว่ากฎหมายจะไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับ ทำให้สัตว์ที่ไม่มีเจ้าของไม่ได้รับความคุ้มครองใดๆ ทางกฎหมายไม่ว่าในทางตรงหรือทางอ้อมดังเช่นสัตว์ที่มีเจ้าของนั่นเอง

ตัวอย่างของบทบัญญัติกฎหมายที่สะท้อนให้เห็นว่าสัตว์จะได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายเมื่อสัตว์นั้นกลายเป็นทรัพย์สินของบุคคล เช่น เรื่องการลักขโมยในประมวลกฎหมายฉัมมวารานี (อายุประมาณ 1760 ปีก่อนคริสตกาล) ข้อ 8 ได้กำหนดกรณีการลักขโมยปศุสัตว์ หรือแกะ หรือลา หรือหมู หรือแพะของผู้อื่น ที่ผู้ขโมยจะต้องถูกลงโทษโดยให้ชดใช้เงิน 10 เท่าหรือ 30 เท่าของราคาค่าสัตว์ที่ถูกขโมย ทั้งนี้ จำนวนที่ต้องชดใช้ดังกล่าวนี้จะขึ้นอยู่กับสถานะทางสังคมของ ผู้ที่ถูกขโมยเป็นสำคัญ หากสัตว์ที่ถูกขโมยไปเป็นของพระเจ้าหรือของราชสำนัก ผู้ขโมยจะต้องถูกลงโทษหนักกว่ากรณีที่ขโมยสัตว์ของบุคคลทั่วไปนั่นคือ ต้องชดใช้เป็น 30 เท่า แต่หากสัตว์ซึ่งถูกขโมยเป็นของคนทั่วไป ผู้ขโมยก็จะต้องชดใช้เป็น 10 เท่า และหากผู้ขโมยไม่มีทรัพย์สินสมบัติที่จะชดใช้ได้ก็จะต้องถูกฆ่าให้ตาย หรือในข้อ 34 กำหนดกรณีถ้ามี

¹⁰ Margaret E. Cooper, *An Introduction to Animal Law*, (England: St Edmundsbury Press, 1987), pp.14-15.

¹¹ The American Society for the Prevention of Cruelty to Animals (APRI), *Animal Cruelty Prosecution Opportunities for Early Response to Crime and Interpersonal Violence*, (Virginia: American Prosecutors Research Institute, 2006), p.6.

การทำอันตรายทรัพย์สินของหัวหน้าชุมชน หรือเอาทรัพย์สินของหัวหน้าชุมชนซึ่งจะนำถวายแด่ กษัตริย์ไป เมื่อนั้นบุคคลที่กระทำจะต้องตาย¹² หรือในกฎหมายของโมเสส (The Law of Moses หรือ Mosaic Law) ที่มีอายุราว 1,200 ปีก่อนคริสตกาล ใน Exodus 22:1,4 ได้กำหนดในเรื่อง การขโมยไว้ว่า ถ้าบุคคลใดขโมยวัว หรือแกะ และฆ่ามัน บุคคลนั้นจะต้องชดใช้ปศุสัตว์อย่างดี ห้าตัว หรือแกะสี่ตัวให้แก่เจ้าของสัตว์ ถ้าสัตว์ที่ถูกขโมยนั้น ยังมีชีวิตอยู่ ผู้ขโมยจะต้องจ่ายเงิน ชดใช้ให้เจ้าของเป็นสองเท่าของมูลค่าสัตว์ที่ถูกขโมย

ด้วยเหตุนี้จึงสรุปได้ว่า นับตั้งแต่อดีตกาลจนถึงยุคกรีกโรมันและ ยุคกลางสัตว์ไม่มีสถานะทางกฎหมายใดๆ นอกเหนือไปจากเป็นทรัพย์สินที่ครอบครองได้ของ บุคคล สัตว์ในสายตาของกฎหมายจึงอยู่ในฐานะที่ไม่ได้แตกต่างไปกว่าอุปกรณ์หรือเครื่องมือ เครื่องใช้ในการทำสวนทำไร่ของคนนั้นเอง¹³

แนวความคิดเกี่ยวกับสถานะภาพของสัตว์ที่ให้ความสำคัญว่า มนุษย์อยู่เหนือสัตว์ สัตว์เป็นสิ่งที่ชีวิตที่ด้อยกว่าหรือต่ำกว่ามนุษย์ซึ่งต้องรับใช้และเป็น ผลประโยชน์ให้แก่มนุษย์และสถานะทางกฎหมายของสัตว์ที่เป็นเพียงทรัพย์สินซึ่งถูกมนุษย์ ครอบครองได้ดังที่กล่าวนั้นได้มีอยู่เรื่อยมา จวบจนกระทั่งเข้าสู่ศตวรรษที่ 16 ที่สังคมมนุษย์เริ่มมี ความเจริญก้าวหน้าในศาสตร์ต่างๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นศิลปะศาสตร์ วิทยาศาสตร์ หรือเทคโนโลยี รวมไปถึงความเจริญทางด้านจิตใจ สถานะภาพของสัตว์ในสังคมจึงเริ่มถูกมองในมุมที่ต่างออกไป จากอดีต นักปรัชญาและศาสนานหลายคน เช่น งานเขียนของเดวิด เดอกรราเซีย (David DeGrazia) ในหนังสือชื่อ Taking Animals Seriously: Mental Life and Moral Status, งานเขียนของ ปีเตอร์ ซิงเกอร์ (Peter Singer) ในหนังสือเรื่อง Animal Liberation¹⁴ ต่างมีความเห็นสอดคล้อง กันว่า สัตว์มีสถานะทางศีลธรรมเพราะสัตว์สามารถมีความพึงพอใจหรือทุกข์ มีความรู้สึกและ สภาวะทางจิตอื่นๆ เช่นเดียวกับมนุษย์ และยอมรับว่ามนุษย์มีความสามารถที่จะครอบครองและ

¹² Hammurabi, The Code of Hammurabi, Law #8, 34, trans. L.W. King (1910), ed. Richard Hooker.

¹³ Paige M. Tomaselli, International Comparative Animal Cruelty Laws, p.1.

¹⁴ ธน วงศ์เครือมัน, “ทรรคนะของวิตต์เกินสไตน์เกี่ยวกับจิตของสัตว์,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา ภาควิชาปรัชญา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544), หน้า 1, 4.

อยู่เหนือสัตว์ แต่มนุษย์ไม่ควรที่จะใช้สัตว์เพื่อประโยชน์ของมนุษย์อย่างไม่จำเป็น หากมนุษย์จำเป็นต้องใช้สัตว์ ก็ควรใช้อย่างเหมาะสมตามความต้องการเท่านั้น และแม้สัตว์จะไม่มีสิทธิอย่างเต็มที่ในทางศีลธรรมและสิทธิตามกฎหมาย พวกสัตว์ก็ไม่สมควรถูกทารุณโดยไม่จำเป็น การทารุณสัตว์อย่างขาดสติเป็นการลดระดับความเป็นมนุษย์และเป็นการกระทำที่ผิดหรือเป็นความชั่ว ทั้งนี้ เป็นไปตามแนวความคิดที่ว่าผลประโยชน์ของสัตว์มีความเกี่ยวพันกันกับผลประโยชน์ของมนุษย์ (Animal Interest as Intertwined with Human Interests)¹⁵ ซึ่งแนวความคิดเกี่ยวกับสถานะของสัตว์ใหม่นี้ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อสังคมสมัยใหม่แทนที่แนวความคิดเดิมที่ว่า ผลประโยชน์ของสัตว์อยู่ภายใต้ผลประโยชน์ของมนุษย์ (Animal interests as Subordinate to Human interest) และได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางมากขึ้นในเวลาต่อมา จนกระทั่งปัจจุบัน*

อย่างไรก็ดี แม้ในช่วงศตวรรษที่ 16 สังคมเริ่มมีมุมมองในเรื่องสถานะสภาพของสัตว์ที่เปลี่ยนแปลงไปตามที่กล่าวข้างต้น แต่กระนั้นก็ตาม หากพิจารณาในแง่ของกฎหมายแล้วพบว่า แนวความคิดทางกฎหมายยังคงไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม กล่าวคือกฎหมายยอมรับเพียงว่าสัตว์เป็นแค่ทรัพย์สินของเจ้าของผู้ครอบครอง การทำร้ายหรือทำลายสัตว์โดยบุคคลอื่นย่อมเป็นความผิดเช่นเดียวกับการทำลายทรัพย์สินประเภทอื่น ส่วนการทารุณสัตว์ก็ยังไม่ถือเป็นความผิดตามกฎหมายแต่อย่างใดหากแต่เป็นเรื่องทางศีลธรรมจริยธรรมเท่านั้น¹⁶

¹⁵ Margit Livingston, "Desecrating the Ark: Animal Abuse and the Law's Role," The University of Iowa Law Review: 16.

* แนวความคิดดังกล่าวยังได้รับการพัฒนาจากนักคิดนักปรัชญาบางคนที่มีความเห็นว่าสัตว์ควรมีสิทธิ และขณะเดียวกันมนุษย์ก็มีหน้าที่ต่อสัตว์ เช่น เจอโรมี่ เบนธัม (Jeremy Bentham; 1748-1832), ปีเตอร์ ซิงเกอร์ (Peter Singer; 1946-) เราเรียกแนวความคิดนี้ว่า ผลประโยชน์ของสัตว์แยกจากผลประโยชน์ของมนุษย์ แต่ผลประโยชน์ของสัตว์เท่าเทียมกับผลประโยชน์ของมนุษย์ (Animal interests as Separate from but Equal to Human Interests) แต่แนวคิดนี้ยังไม่เป็นที่ยอมรับในสังคมวงกว้าง (Margit Livingston, "Desecrating the Ark: Animal Abuse and the Law's Role," The University of Iowa Law Review: 16.)

¹⁶ Ibid., p. 21.

จนกระทั่งเข้าสู่ศตวรรษที่ 17 เมื่อมนุษย์ยอมรับและเห็นความสำคัญของสถานะของสัตว์ที่เปลี่ยนไปตามความเจริญทางสังคมมากขึ้นเป็นลำดับ ในแง่ของกฎหมายก็ได้เริ่มเห็นการเปลี่ยนแปลงท่าทีของกฎหมายที่มีต่อสัตว์ในลักษณะที่ว่า นักกฎหมายและผู้สร้างกฎหมายเริ่มระลึกว่า แม้มนุษย์จะครอบครองและเป็นเจ้าของสัตว์ได้เสมือนเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่ง แต่สัตว์ก็มีความแตกต่างจากทรัพย์สินทั่วไปโดยสิ้นเชิง เพราะสัตว์มีศักยภาพและความสามารถในการรับรู้ความเจ็บปวดทุกข์ทรมานได้จริง ขณะที่ทรัพย์สินอย่างอื่นไม่มีความรู้สึกเช่นนั้น สัตว์จึงสมควรได้รับความคุ้มครองจากการกระทำโดยไม่จำเป็นที่มีผลทำให้สัตว์นั้นได้รับความทุกข์ทรมาน และเห็นว่าเป็นสิ่งไม่ถูกต้องหากปล่อยให้มีการกระทำทารุณกรรมต่อสัตว์เกิดขึ้นในสังคม เนื่องจากเชื่อว่าการทารุณสิ่งมีชีวิตที่พูดไม่ได้นั้นเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนต่อศีลธรรมจริยธรรมทางสังคมและไม่สามารถให้อภัยได้ สังคมใดที่ให้อภัยหรือยอมให้มีพฤติกรรมทารุณต่อสิ่งมีชีวิตที่ไม่สามารถป้องกันตนเองได้ไม่ว่าจะเป็นเด็ก ผู้หญิง หรือสัตว์นั้น ถือว่าเป็นสังคมที่ไม่เจริญ และการทารุณกรรมสัตว์บางครั้งได้นำไปสู่ความประพาศที่ไม่ดีอื่นๆ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นภัยต่อสังคมและชุมชน เช่น การพนัน การทำร้ายร่างกาย การลักขโมย ฯลฯ¹⁷

อนึ่ง จากแนวความคิดที่เปลี่ยนไปนี้เองได้นำมาสู่การบัญญัติกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองแก่สัตว์โดยตรงเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในสังคมมนุษย์ นอกเหนือจากกฎหมายซึ่งมีอยู่เดิม กฎหมายดังกล่าวได้เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1641 โดยกลุ่มผู้เคร่งศาสนาในอาณานิคมอ่าวแมซซาชูเซตต์ (Massachusetts Bay Colony)* เรียกว่า “The Body of Liberties” ในหัวข้อ Off the Bruite Creature ซึ่งกฎหมายดังกล่าวได้มีการกำหนดให้ความคุ้มครองสัตว์ไว้ 2 มาตรา ได้แก่

“มาตรา 92 ไม่ว่าใครก็ตามจะกระทำการใดๆ ที่เป็นการใช้อำนาจกดขี่, ข่มเหง หรือทารุณต่อสัตว์ซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิตเพื่อการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ไม่ได้” และ

¹⁷ Ibid., p. 28.

* กลุ่มผู้เคร่งศาสนาในอาณานิคมอ่าวแมซซาชูเซตต์ (Massachusetts Bay Colony) ได้บัญญัติกฎหมายฉบับแรกของพวกเขามาเพื่อบังคับใช้กับคนในปกครอง โดยมีชื่อเรียกว่า “The Body of Liberties” ซึ่งกลุ่มผู้เคร่งศาสนาเหล่านั้นต่างคาดหวังไว้ว่า กฎหมายนี้จะทำให้เขตการปกครองของพวกเขามีแต่ความสุขสงบตลอดไป (Animal Welfare Institute, Animals and Their Legal Rights, 4th edition (Washington, D.C.: The Institute, 1990.)

“มาตรา 93 ถ้าบุคคลใดจะต้องจูงหรือขี่ปศุสัตว์จากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่ง เป็นระยะทางไกล โดยให้มันบรรทุกของหนัก หรือปล่อยให้หิว หรือในขณะที่เจ็บป่วย หรือไปในที่อันตราย การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งนี้อาจเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายได้ หากบุคคลนั้นไม่ให้สัตว์นั้นพักผ่อนหรือทำให้สดชื่นก่อนในสถานที่ที่ถ่ายเท”¹⁸

จากบทบัญญัติดังกล่าวเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงท่าทีของสังคมตะวันตกที่มีต่อสถานะภาพของสัตว์ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่เห็นและยอมรับสัตว์เป็นเพียงทรัพย์สินที่ถูกครอบครองได้โดยมนุษย์ และสัตว์มีขึ้นเพื่อการใช้ประโยชน์ของมนุษย์เท่านั้น ฉะนั้นมนุษย์จึงปฏิบัติอย่างไรกับสัตว์นั้นก็ย่อมได้ แม้กระทั่งเป็นการทารุณโหดร้ายต่อสัตว์ก็ไม่ถือว่าเป็นสิ่งที่ผิดหรือต้องได้รับการตำหนิจากสังคมแต่อย่างใด มาเป็นการให้การยอมรับสัตว์ในฐานะเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความรู้สึก และมีความสามารถในการรับรู้ความเจ็บปวดต่างๆ ได้ไม่ต่างจากที่มนุษย์มีหรือรู้สึกได้ การให้ความสำคัญแก่สัตว์ได้มีมากขึ้นเป็นลำดับ สังคมต่างๆ จึงเริ่มไม่ยอมรับต่อพฤติกรรมหรือการปฏิบัติกับสัตว์ในลักษณะอันเป็นการทำร้ายหรือทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมานอย่างไม่มีความจำเป็นหรือไม่มีเหตุอันควร (หรือการทารุณกรรมสัตว์นั่นเอง) โดยมองว่าเป็นเรื่องผิดศีลธรรมอันควรได้รับการตำหนิจากสังคมอย่างรุนแรง โดยเฉพาะถ้าหากสังคมนั้นถือว่าเป็นสังคมที่เจริญแล้วย่อมจะไม่ยอมปล่อยให้มีการกระทำในลักษณะดังกล่าวเกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้เอง จึงได้ปรากฏบทบัญญัติกฎหมายในลักษณะของการห้ามบุคคลกระทำการอันเป็นต่อสัตว์ขึ้นมาบังคับใช้ในสังคมต่างๆ

อนึ่ง นอกจากกฎหมายในปี ค.ศ. 1641 ดังกล่าวแล้ว ในระยะเวลาต่อมาจึงได้มีตราหรือบัญญัติกฎหมายป้องกันหรือต่อต้านการทารุณสัตว์* ขึ้นมาบังคับใช้เป็น การเฉพาะในประเทศต่างๆ โดยที่มีแนวความคิดในลักษณะที่ไม่ต้องการให้คนในสังคมของตนมี

¹⁸ Emily Stewart Jeavitt and Diane Halverson, “The Evolution of Anti-Cruelty Laws in the United States,” in Animals and Their Legal Rights: A Survey of American Laws From 1641 to 1990, 4th ed., ed. Animal Welfare Institute (Washington, D.C.: The Institute, 1990), p.1.

* กฎหมายป้องกันหรือต่อต้านการทารุณสัตว์ (ภาษาอังกฤษใช้คำว่า Animal Cruelty Law or Anti-Cruelty Law) โดยส่วนใหญ่จะเป็นกฎหมายคุ้มครองต่อต้านการกระทำที่มีผลทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมานโดยไม่มีเหตุจำเป็นหรือไม่อาจกล่าวอ้างด้วยเหตุผลใดๆ ได้

พฤติกรรมที่ไม่ดี ผิดศีลธรรม ตัวอย่างเช่น ประเทศอังกฤษในปี ค.ศ.1822 ได้บัญญัติและประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณและการปฏิบัติอย่างไม่เหมาะสมต่อปศุสัตว์ (Prevention the Cruel and Improper Treatment of Cattle Act) ขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศ, ประเทศสหรัฐอเมริกาในมลรัฐนิวยอร์กได้มีการบัญญัติกฎหมายแห่งมลรัฐ (New York's Law of 1829) ในปี ค.ศ. 1829 โดยมีบทบัญญัติห้ามทารุณกรรมสัตว์ในมาตรา 26, ประเทศมาเลเซีย ในปี ค.ศ. 1953 ได้มีการกำหนดให้การกระทำทารุณกรรมสัตว์เป็นความผิดมีโทษทางอาญาไว้ในพระราชบัญญัติสัตว์ (Animal Act) และประเทศออสเตรเลีย รัฐนิวเซาท์เวลส์ (New South Wales) ได้บัญญัติพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณสัตว์ (Prevention of Cruelty to Animal Act) ขึ้นมาบังคับใช้ในปี ค.ศ. 1979 เป็นต้น¹⁹

ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นเป็นแนวความคิดทางกฎหมายต่อสถานะภาพของสัตว์ในสังคมตะวันตกที่สามารถสรุปได้ว่า แนวความคิดทางกฎหมายในสังคมยุคโบราณที่มีต่อสถานะภาพของสัตว์นั้นมีอยู่ในลักษณะที่ว่า สัตว์เป็นสิ่งที่มนุษย์สามารถครอบครองเป็นเจ้าของได้ และสัตว์นั้นจะไม่ได้ได้รับความคุ้มครองใดๆ ทางกฎหมายในฐานะของสิ่งมีชีวิตเลย นอกเหนือไปจากการที่กฎหมายให้ความคุ้มครองบุคคลแล้วมีสัตว์เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เช่น ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ ซึ่งกฎหมายมีขึ้นเพื่อคุ้มครองบุคคลที่เป็นเจ้าของทรัพย์ไม่ให้ได้รับความเสียหายจากการกระทำของผู้อื่นโดยการทำร้ายหรือทำลายทรัพย์สินให้เสียหาย ข้อกำหนดของกฎหมายในเรื่องนี้จึงอยู่ในลักษณะของการห้ามมิให้บุคคลใดๆ ไปทำลายทรัพย์สินของผู้อื่นซึ่งทรัพย์สินของผู้อื่นในที่นี้รวมไปถึงสัตว์ด้วย ฉะนั้น จึงเท่ากับว่าเมื่อมีบทบัญญัติดังกล่าวแล้วไม่ว่าใครก็จะไปทำร้ายหรือทำลายสัตว์ที่มีเจ้าของไม่ได้ เพราะถ้าทำเช่นนั้นก็จะมีความผิดและต้องรับโทษตามกฎหมายนั่นเอง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือภายใต้บทบัญญัติดังกล่าวถือได้ว่าเป็นการคุ้มครองสัตว์โดยอ้อมอย่างหนึ่ง

อนึ่ง แนวความคิดทางกฎหมายที่เกี่ยวกับสถานะภาพของสัตว์มิได้หยุดนิ่งอยู่เพียงเท่านั้น ในเวลาต่อมาแม้ในสายตากฎหมายจะยังคงถือว่าสัตว์เป็นทรัพย์สินของบุคคลได้ แต่กฎหมายก็ได้มองและยอมรับสัตว์ในฐานะเป็นสิ่งมีชีวิตชนิดหนึ่งที่มีความรู้สึกรับรู้ได้ เช่นเดียวกับมนุษย์ ดังสะท้อนให้เห็นได้จากการบัญญัติที่ห้ามมิให้บุคคลกระทำการอันทารุณต่อสัตว์ หรือเรียกว่า “กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์” ขึ้นมาบังคับใช้ในสังคม ซึ่งถือเป็นการให้

¹⁹ David Favre and Vivien Tsang, “The Development of the Anti-Cruelty Laws During the 1800's,” Detroit College of Law Review (1993) : 1.

ความคุ้มครองทางกฎหมายโดยตรงต่อสัตว์ในลักษณะของการคุ้มครองมิให้สัตว์ถูกทารุณกรรมโดยฝีมือมนุษย์ (การคุ้มครองสัตว์โดยอ้อมผ่านกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองบุคคลนั้นก็ยังคงมีอยู่เช่นเดิม) กฎหมายดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการยอมรับสัตว์ว่าเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีชีวิตจิตใจซึ่งต่างจากทรัพย์สินชนิดอื่นที่เป็นสิ่งของไม่มีชีวิตไม่มีความรู้สึก ฉะนั้น กฎหมายจึงยอมไม่ได้ที่จะปล่อยให้มีการกระทำอันทารุณโหดร้ายอย่างไม่สมควรแก่สัตว์ จึงได้บัญญัติกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ขึ้นมาบังคับใช้นั่นเอง

3.1.1.2 แนวความคิดทางกฎหมายเกี่ยวกับสถานะภาพของสัตว์ในสังคมไทย

สำหรับแนวความคิดทางกฎหมายเกี่ยวกับสถานะของสัตว์ในประเทศไทยก็มิวิวัฒนาการที่ไม่แตกต่างไปจากสังคมตะวันตกดังที่กล่าวมา กล่าวคือ สังคมไทยนับแต่โบราณเชื่อว่าได้มองสัตว์เป็นสิ่งของหรือทรัพย์สินอย่างหนึ่งของมนุษย์ ที่มนุษย์สามารถครอบครองและใช้ประโยชน์ได้เสมือนสิ่งของเครื่องมือเครื่องใช้ทั่วไป ดังเห็นได้จากข้อความตอนหนึ่งในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงในสมัยสุโขทัยที่ว่า “ใครจักใคร่ค้าช้างค้า ใครจักใคร่ค้าม้าค้า ใครจักใคร่ค้าเงือน (เงิน) ค้าทองคำ...” ซึ่งน่าจะเป็นการสะท้อนให้เห็นได้ว่า ในสมัยสุโขทัยได้มีการยอมรับและรับรองสัตว์ในฐานะเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งที่คนในสังคมสามารถครอบครองและนำมาใช้ประโยชน์แก่ตนได้²⁰ หรือในสมัยโบราณเมื่อขุนนางทำความดีความชอบ กษัตริย์ก็จะทรงพระราชทาน เครื่องสรรพาวุธ ช้าง ม้า บ่าวไพร่ เรือ หรือที่เรียกว่า เครื่องพัตยา* ให้แก่ขุนนาง²¹ การพระราชทานดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าสถานะภาพของสัตว์ในสังคมเป็นเพียงสิ่งของที่ไม่ต่างไปจาก เรือ เครื่องสรรพาวุธที่ได้ถูกพระราชทานเช่นกัน นอกจากนี้ ยังพบว่าในสังคมไทยมักจะมองสัตว์เป็นเครื่องเล่นกีฬาให้ความบันเทิงและความสนุกสนาน ดังเห็นได้จากนำสัตว์มาต่อสู้กันใน

²⁰ ลิขิต ธีรเวคิน, วิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย, พิมพ์ครั้งที่ 8

(กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544), หน้า 18.

* เครื่องพัตยา คือสิ่งซึ่งพระราชทานสำหรับความชอบในตำแหน่ง หรือเกียรติยศ หรือสิ่งซึ่งพระราชทานบรมราชานุญาตให้สร้างขึ้นเพื่อใช้ประดับยศแก่ตน เช่น เครื่องยศ เสลี่ยง เรือกันยา หีบหมาก พานทอง

²¹ โยเนโอะ อิชิอิ, “พระธรรมศาสตร์ไทย,” แปลโดย นิธิ เอี่ยมศรีวงศ์ ใน กฎหมายตราสามดวงกับสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2535), หน้า 28.

ลักษณะต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการชนไก่ซึ่งเป็นที่นิยมมากในหมู่คนไทยทุกชนชั้นแม้กระทั่งชนชั้นสูงหรือพระมหากษัตริย์ เช่น ในสมัยอยุธยาพระนเรศวรได้ทรงชนไก่กับพระมหาอุปราชา²²

อนึ่ง เมื่อสังคมไทยมีแนวความคิดเกี่ยวกับสถานะของสัตว์ดังกล่าว ย่อมส่งผลต่อแนวความคิดทางกฎหมายที่มีต่อสัตว์ในลักษณะที่ว่า กฎหมายมองสัตว์เป็นเพียงทรัพย์สินที่มีรูปร่างหรือทรัพย์สินที่มนุษย์สามารถครอบครองเป็นเจ้าของได้ ตัวอย่างของกฎหมายที่สะท้อนให้เห็นแนวคิดดังกล่าวเช่น ในหลักศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงได้มีการกำหนดข้อปฏิบัติที่คุ้มครองทรัพย์สินของเอกชนไว้ว่า เมื่อหัวหน้าครอบครัวล้มหายตายจาก สมบัติต่างๆ ช้างม้าวัวควาย ก็ให้สืบทอดโดยทายาท²³ หรือในกฎหมายตราสามดวงในสมัยรัชกาลที่ 1 มีอยู่หลายมาตราสะท้อนให้เห็นว่ากฎหมายในสมัยนี้ได้รับรองให้มนุษย์สามารถครอบครองและใช้ประโยชน์จากสัตว์ได้ เช่น การลักขโมยทรัพย์สินซึ่งกำหนดอยู่ในกฎหมายลักษณะโจร ได้กำหนดว่าผู้ขโมยจะต้องถูกลงโทษทั้งทางร่างกายและถูกปรับ และกรณีที่มีการลักขโมยวัว ควาย กระบือ ถือเป็น การลักขโมยเกี่ยวกับการเกษตรซึ่งจะถูกลงโทษตามอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้เป็นพิเศษแตกต่างจากการลักขโมยปกติ²⁴ หรือในเรื่องการเช่าทรัพย์สินได้กำหนดกรณีเช่าช้างม้าโคกระบือไว้ว่า ถ้าผู้ใดเช่าช้างม้าโคกระบือเกวียนไปในสถานที่ไกล โดยเจ้าของช้างม้าโคกระบือหรือเกวียนนั้นได้รับเอาเงินค่าเช่าไปแล้ว ในระหว่างนั้นหากช้างม้าโคกระบือเกวียนเกิดอุบัติเหตุตายหรือแตกหักไปแล้วแต่กรณี ผู้เช่านั้นไม่ต้องชดใช้²⁵ เป็นต้น

เมื่อกฎหมายถือว่าสัตว์เป็นทรัพย์สินและให้สิทธิทางกฎหมายแก่บุคคลที่สามารถเป็นเจ้าของสัตว์ได้แล้วก็ย่อมส่งผลให้เจ้าของจะทำอย่างไรกับทรัพย์สินนั้นก็ย่อมได้²⁶

²² “ไก่ชนเกมกีฬา หรือเกมทารุณ” [ออนไลน์]. กรกฎาคม 2549. แหล่งที่มา : www.sarakadee.com[26 พฤษภาคม 2550].

²³ ลิขิต ธีรเวคิน, วิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย, หน้า 18.

²⁴ โยเนโอะ อิชิติ, “พระธรรมศาสตร์ไทย,” แปลโดย นิธิ เอี่ยมศรีวงศ์ ใน กฎหมายตราสามดวงกับสังคมไทย, หน้า 31.

²⁵ กฎหมายตราสามดวง, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร, 2521), หน้า 398.

²⁶ เจษฎา อนุจारी, “สถานภาพกฎหมายเกี่ยวข้องกับการป้องกันการทารุณสัตว์ และพ.ร.บ.ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ของประเทศไทยในปัจจุบันและแนวทางพัฒนากฎหมายหลัก,” บรรยายในการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่อง ถึงเวลาแล้วหรือยังที่ประเทศไทยควรมีพ.ร.บ.ป้องกัน

ด้วยเหตุนี้ กฎหมายในช่วงเวลานั้นจึงไม่ปรากฏว่ามีบทกฎหมายมาตราใดที่กำหนดหรือให้ความสำคัญต่อการใช้หรือปฏิบัติต่อสัตว์อย่างมีมนุษยธรรม หากจะมีบทบัญญัติก็มีแต่เฉพาะในฐานะที่สัตว์เป็นทรัพย์สินของบุคคล และกฎหมายให้ความคุ้มครองแก่สัตว์ผ่านการให้ความคุ้มครองความเป็นเจ้าของสัตว์ภายใต้กฎหมายเรื่องต่างๆ เช่นเดียวกับความเป็นเจ้าของทรัพย์สินประเภทอื่นเท่านั้น เช่น ความผิดฐานลักทรัพย์ ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ เป็นต้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า เมื่อสัตว์กลายเป็นทรัพย์สินของบุคคลแล้ว เจ้าของย่อมมีสิทธิทางกฎหมายที่จะทำอย่างไรกับสัตว์นั้นก็ได้อีก แต่ในทางตรงกันข้ามบุคคลอื่นที่มีใช้เจ้าของจะมาเอาไป หรือทำร้ายสัตว์นั้นไม่ได้ และหากกระทำความผิดตามกฎหมายทันที ตัวอย่างเช่น กฎหมายลักษณะโจรในสมัยสุโขทัยตามหลักศิลาจารึกหลักที่ 38 ได้มีข้อความซึ่งเขียนเกี่ยวกับการลักผู้คน วัวมอ ปอพัน (วัวมอ ปอพัน ในที่นี้สันนิษฐานว่าเป็นวัวที่มีเชือกผูก หมายถึงวัวที่มีเจ้าของผูกไว้ดีแล้ว) ของผู้อื่นว่ามีความผิดและต้องรับโทษ รวมถึงกรณีหากจับกุมขโมยได้พร้อมกับข้าวของ เช่น ข้าคน วัวมอ ปอพัน แต่ไม่ยอมให้ของที่จับได้ ผู้นั้นก็จะมีผิดต้องรับโทษเท่ากับผู้ลักขโมยนั้น นอกจากนี้ยังมีกรณีที่กำหนดให้ผู้ที่จะมีงาน และต้องการฆ่าวัวควายของตน เจ้าของก็ต้องนำวัวควายนั้นมาแสดงให้คนทั้งหลายเห็น ทั้งนี้ เพื่อกันผู้ร้ายขโมยวัวควายของผู้อื่นมาฆ่ากิน²⁷ หรือในกฎหมายตราสามดวงสมัยรัชกาลที่ 1 กำหนดกรณีที่มีการปล่อยช้าง ม้า วัว ควายทำความเสียหายแก่พืชผล เจ้าของสัตว์ต้องชดใช้ให้แก่เจ้าของพืชผลนั้น แต่หากเจ้าของพืชผลนั้นได้ทุบตี แทะ ฟันสัตว์นั้นถึงตาย หรือทำให้พิการ เจ้าของพืชผลจะต้องชดใช้ราคาค่าสัตว์ที่ตายหรือพิการตามที่กฎหมายกำหนด ทั้งนี้ กฎหมายได้ให้เหตุผลว่าเป็นเพราะผู้กระทำไม่มีความกรุณาแก่สัตว์ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ดีไม่งาม²⁸

นอกจากนี้ จากการศึกษายังพบว่ามีการที่สัตว์อาจได้รับความคุ้มครองในทางกฎหมายโดยอ้อมได้อีกกรณีหนึ่งนั่นก็คือ เรื่องความผิดฐานกระทำชำเราผิดธรรมชาติตามนุษย์ซึ่งปรากฏอยู่ในมาตรา 5 พระราชกำหนดลักษณะข่มขืนล่วงประเวณี ร.ศ. 118 ซึ่งกำหนดห้ามบุคคลใดชำเราทางเวจมรรค และกระทำชำเรากับสัตว์ โดยในส่วนลักษณะโทษทำชำเราสัตว์

การทารุณสัตว์และพัฒนาสวัสดิภาพสัตว์ดังเช่นนานาอารยประเทศ ณ โรงแรมแคปราชชา, 7 กรกฎาคม 2550.

²⁷ ประเสริฐ ณ นคร, ประวัติศาสตร์เบ็ดเตล็ด, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน, 2547), หน้า 349-350.

²⁸ กฎหมายตราสามดวง, หน้า 381.

เดรัจฉาน กฎหมายได้กำหนดโทษจำคุกตั้งแต่สิบปีลงมา และจะให้ทำงานหนักด้วยก็ได้ หรือไม่ต้องทำงานหนักด้วยก็ได้ และยังกำหนดลงโทษผู้พยายามจะทำซ้ำเราด้วยสัตว์ให้ลงโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีลงมา และจะให้ทำงานหนักหรือจะปรับเป็นเงินจำนวน 500 บาทด้วยก็ได้ และกฎหมายกำหนดให้ลงโทษผู้ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนการทำซ้ำเราสัตว์ด้วย โดยลงโทษจำคุกตั้งแต่สามปีลงมา และให้ทำงานหนักหรือไม่ก็ได้ และปรับตั้งแต่ 300 บาทลงมาด้วยก็ได้ และบทบัญญัติในเรื่องดังกล่าวยังได้ปรากฏต่อมาในมาตรา 242 กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ซึ่งกำหนดห้ามผู้ใดทำซ้ำเราผิดธรรมชาติตามนุษย์ด้วยชายก็ดี ด้วยหญิงก็ดี หรือทำซ้ำเราด้วยสัตว์เดรัจฉานก็ดี โดยกฎหมายได้กำหนดโทษสำหรับความผิดฐานกระทำซ้ำเราผิดธรรมชาติตามนุษย์ให้ลงโทษจำคุกตั้งแต่สามปีขึ้นไปจนถึงสามสิบปี และให้ปรับตั้งแต่ห้าสิบบาทถึงห้าร้อยบาทด้วย²⁹ (แต่ในปัจจุบันความผิดดังกล่าวได้ถูกยกเลิกไป)

จากบทบัญญัติในลักษณะดังกล่าวเห็นได้ว่า แม้กฎหมายมุ่งคุ้มครองคนเป็นสำคัญ โดยไม่ต้องการคนในสังคมมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมเช่นนั้น แต่การกำหนดห้ามไม่ให้คนไปทำซ้ำเราหรือมีเพศสัมพันธ์กับสัตว์ และหากฝ่าฝืนจะมีความผิดและต้องรับโทษตามกฎหมาย อาจถือได้ว่าบทบัญญัตินี้ดังกล่าวมีส่วนช่วยคุ้มครองสัตว์โดยอ้อมอีกกรณีหนึ่งที่ทำให้สัตว์รอดพ้นจากการกระทำของมนุษย์ในลักษณะที่ไม่เหมาะสมและพื้นธรรมชาติ ซึ่งอาจทำให้เกิดความเจ็บปวดทุกข์ทรมานแก่สัตว์ได้

ด้วยเหตุนี้ จึงกล่าวได้ว่า กฎหมายไทยสมัยโบราณสัตว์จะได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายเมื่อสัตว์นั้นได้กลายเป็นทรัพย์สินซึ่งอยู่ในความครอบครองของบุคคล และการคุ้มครองนี้จะเป็นการให้ความคุ้มครองโดยผ่านการให้ความคุ้มครองเจ้าของสัตว์ที่ไม่ให้ต้องได้รับความเดือดร้อนเสียหายจากการกระทำของบุคคลอื่นเป็นสำคัญ (เสมือนกับการให้ความคุ้มครองเจ้าของทรัพย์สินประเภทอื่นๆ)

สำหรับการควบคุมในเรื่องของการใช้หรือการปฏิบัติต่อสัตว์อย่างมีมนุษยธรรมในสังคมไทยนั้นยังไม่ปรากฏว่ามีในกฎหมายแต่ประการใด แต่เรื่องดังกล่าวถูกมองว่าเป็นเรื่องทางศีลธรรมจริยธรรมและศาสนาเท่านั้น เพราะในแง่ศาสนาสอนให้คนต้องไม่เบียดเบียน

²⁹ ชิตชนก แผ่นสุวรรณ, “ความผิดฐานข่มขืนกระทำซ้ำเราและอนาจาร: ศึกษาตั้งแต่สมัยกฎหมายตราสามดวงถึงประมวลกฎหมายอาญา,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต นิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548), หน้า 36-37, 55.

และมีความเมตตากรุณาต่อทั้งมนุษย์ด้วยกันและสัตว์ทั้งหลาย และเชื่อว่าการฆ่าโดยไม่จำเป็น หรือการทารุณโดยไม่มีเหตุผลใดๆ ที่จะกล่าวอ้างได้ รวมทั้งการใช้สัตว์อย่างไม่มียุทธธรรมถือเป็นสิ่งที่ผิดหรือก่อบาปให้แก่ตนเอง จึงเป็นสิ่งที่ไม่สมควรกระทำอย่างยิ่ง

อย่างไรก็ดี ในเวลาต่อมาแนวความคิดทางกฎหมายเกี่ยวกับสถานะภาพของสัตว์ได้เริ่มเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากพบว่าได้มีบทบัญญัติกฎหมายห้ามการทารุณสัตว์ และการใช้งานสัตว์เกินสมควรขึ้นมาบังคับใช้ในสังคมไทยเป็นการเฉพาะที่นอกเหนือไปจากกฎหมายซึ่งมีอยู่เดิมดังที่ได้กล่าวมา โดยปรากฏอยู่ในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ภาค 2 ว่าด้วยลักษณะความผิด ในส่วนที่ 10 ว่าด้วยความผิดที่เป็นลหุโทษมาตรา 335 (16) และ(17)³⁰ และปรากฏต่อมาในประมวลกฎหมายอาญา ภาคความผิดลหุโทษมาตรา 381 และมาตรา 382³¹

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติดังกล่าวแล้วเห็นว่า บทบัญญัติกฎหมายได้กำหนดขึ้นมาโดยมีความมุ่งหมายในการควบคุมศีลธรรมอันดีของคนในสังคม เนื่องจากเชื่อว่าคนในสังคมในช่วงเวลานั้นได้มีความเจริญก้าวหน้าทั้งทางวัตถุและจิตใจมากขึ้นกว่าในอดีต ส่งผลให้คนในสังคมต่างยอมรับโดยทั่วกันว่าการทารุณหรือการทำร้ายสัตว์โดยไม่มีความจำเป็นหรือเหตุจำเป็นสมควรนั้นเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสมหรือเป็นสิ่งที่ควรตำหนิ จึงได้กำหนดบทกฎหมายดังกล่าวขึ้นควบคุมนอกเหนือจากการควบคุมโดยศีลธรรมจริยธรรมและศาสนาเหมือนดัง

³⁰ กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มาตรา 335 (16) และ(17)

“มาตรา 335 ความผิดลหุโทษ ในฐานะกระทำให้เกิดภัยอันตรายแก่ สาธารณชน แลให้สาธารณชนปราศจากความสุขสบาย

(16) ผู้ใดทรมานสัตว์เดี๋ยรรานด้วยความร้าย หรือมันฆ่าสัตว์เดี๋ยรรานให้ตายด้วยความลำบากโดยมิจำเป็น ทว่ามันมีความผิด ต้องระวางโทษชั้น 3

(17) ผู้ใดทำให้ปสุสัตว์หรือสัตว์พาหนะถึงตายหรือมีบาดเจ็บ เพราะมันขับขี่หรือบรรทุกสัตว์นั้นจนเหลือขนาดไซริ้ ทานว่ามันมีความผิด ต้องระวางโทษชั้น 3”

³¹ ประมวลกฎหมายอาญา ภาคความผิดลหุโทษ มาตรา 381 และมาตรา 382

“มาตรา 381 ผู้ใดกระทำการทารุณต่อสัตว์หรือฆ่าสัตว์โดยให้ได้รับทุกขเวทนาอันไม่จำเป็น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

“มาตรา 382 ผู้ใดใช้ให้สัตว์ทำงานจนเกินสมควรหรือใช้ให้ทำงานอันไม่สมควร เพราะเหตุที่สัตว์นั้นป่วยเจ็บ ชรา หรืออ่อนอายุ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ที่ผ่านมา การบัญญัติกฎหมายดังกล่าวถือเป็นครั้งแรกที่ปรากฏแนวความคิดทางกฎหมายในเรื่อง การทารุณสัตว์ในประเทศไทย

อนึ่ง ตามที่กล่าวมาทั้งหมดเกี่ยวกับวิวัฒนาการของแนวความคิดทางกฎหมาย เกี่ยวกับสถานะของสัตว์รวมถึงแนวความคิดทางกฎหมายในการป้องกันกาทารุณสัตว์สามารถสรุปได้ว่า แนวความคิดทางกฎหมายในเรื่องสถานะของสัตว์และการให้ความคุ้มครองสัตว์ในกรณีต่างๆ เริ่มเปลี่ยนแปลงไปที่ละน้อยจากอดีตซึ่งเป็นผลมาจากแนวความคิดเกี่ยวกับสถานะภาพของสัตว์ที่เปลี่ยนไปของคนในสังคมในแต่ละยุค และด้วยการเปลี่ยนแปลงนี้เองได้นำไปสู่การสร้างและพัฒนากฎหมายคุ้มครองสัตว์ในกรณีต่างๆ รวมถึงกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ของสังคมตะวันตกและสังคมตะวันออกในเวลาต่อมา และปัจจุบันกฎหมายดังกล่าวยังคงได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับสังคมที่เปลี่ยนไปอยู่ตลอดเวลา ดังเห็นได้พัฒนาการของกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ที่เกิดขึ้นดังที่ยกขึ้นมากล่าวในหัวข้อ 3.1.2

3.1.2 พัฒนาการของกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์

เมื่อสังคมมนุษย์พัฒนาและมีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้น มนุษย์ก็เริ่มเห็นความสำคัญของสถานะภาพของสัตว์เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยมีความเชื่อที่ว่าสัตว์นั้นมีความรู้สึกได้เช่นเดียวกับมนุษย์ สัตว์จึงเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีคุณค่าในตัวเอง และสมควรที่จะได้รับความคุ้มครองบางอย่างตามกฎหมายในฐานะที่เป็นสิ่งมีชีวิตชนิดหนึ่งในโลก นอกเหนือไปจากการยอมรับว่าเป็นทรัพย์สินภายใต้กฎหมายที่มนุษย์สามารถครอบครองควบคุมได้ สังคมหนึ่งๆ ที่จะได้ชื่อว่าเป็นสังคมที่เจริญแล้ว ความเจริญในที่นี้ไม่ใช่เพียงเจริญทางวัตถุเท่านั้น หากแต่คนสังคมนั้นจะต้องมีความเจริญทางจิตใจด้วย และสิ่งที่จะเป็นตัวชี้วัดความเจริญอย่างหนึ่งนั้นก็คือการปฏิบัติต่อสัตว์นั่นเอง แม้สังคมเราจะยอมรับว่ามนุษย์ครอบครองเป็นเจ้าของสัตว์และใช้ประโยชน์จากสัตว์ได้ แต่การทำร้ายหรือปฏิบัติต่อสัตว์อย่างไร้มนุษยธรรมย่อมเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเลื่อมโทรมทางศีลธรรมจริยธรรมของคนในชุมชน ดังนั้น ในสังคมที่เจริญแล้วจึงไม่ควรปล่อยให้มีการกระทำดังกล่าวเกิดขึ้นในสังคม

ตัวอย่างของแนวความคิดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นได้จากงานเขียนของนักคิดนักปรัชญาหลายๆ คนในช่วงเวลานั้น เช่น ในประเทศอังกฤษเมื่อปี ค.ศ.1776 พบว่าได้มีงานเขียนของบาทหลวง Humphrey Primatt ที่มีชื่อว่า “A Dissertation the Duty of Mercy and Sin of

Cruelty to Brute Animal” ซึ่งเป็นงานเขียนที่ได้มีการพูดถึงเกี่ยวกับศีลธรรมและสถานะทางกฎหมายของสัตว์เป็นครั้งแรก โดยเป็นการเรียกร้องให้มีปฏิบัติและดูแลสัตว์อย่างมีมนุษยธรรมหรือในงานเขียนของเจอเวมี เบนธัม (Jeremy Bentham) ได้เขียนประเด็นของสัตว์และระบบกฎหมายไว้ หนังสือของเขามีชื่อว่า “ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับหลักศีลธรรมและงานนิติบัญญัติ” (Introduction to the Principle of Morals and Legislation) หนังสือเล่มนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการสนับสนุนให้มีกฎหมายในการให้ความคุ้มครองแก่สัตว์โดยตรง เนื่องจากเขาเห็นว่าความสามารถในการรับรู้ความเจ็บปวดของสัตว์เป็นลักษณะสำคัญอย่างยิ่งที่จะให้สิทธิทางกฎหมายบางอย่างแก่สิ่งมีชีวิตเหล่านั้น และไม่มีเหตุผลใดๆ ที่จะบอกว่าสัตว์ไม่ควรได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมาย³²

ด้วยเหตุนี้เอง สังคมหลายๆ สังคมจึงเริ่มมีความตื่นตัวและความพยายามในการผลักดันกฎหมายให้ความคุ้มครองและป้องกันการทารุณกรรมต่อสัตว์ขึ้นอย่างกว้างขวาง นำมาสู่การสร้างและบัญญัติกฎหมายต่อต้านหรือป้องกันการทารุณสัตว์ขึ้นมาบังคับใช้ โดยมีประเทศอังกฤษเป็นประเทศแรกที่บัญญัติกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ขึ้นมาบังคับใช้กับประชาชนภายในประเทศ (ซึ่งต่อมากฎหมายดังกล่าวได้กลายเป็นรากฐานของกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันของหลายๆ ประเทศ) และประเทศอื่นๆ ในเวลาต่อมา ทั้งนี้ การบัญญัติกฎหมายในลักษณะดังกล่าวมีการนำมาตรากฎหมายอาญาเข้ามาใช้เป็นหลักในการลงโทษต่อผู้กระทำที่ฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติกฎหมายดังกล่าว

อนึ่ง กฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์แม้ว่าจะเป็นกฎหมายที่สามารถให้ความคุ้มครองแก่สัตว์จากการถูกระทำอันตรายโหดร้ายของมนุษย์ได้โดยตรงก็ตาม แต่ในระยะแรกของการบัญญัติกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์นั้นกลับพบว่า การบัญญัติกฎหมายดังกล่าวมีขึ้นโดยมุ่งคุ้มครองประชาชนจากพฤติกรรมป่าเถื่อนโหดร้ายและไม่วิวัฒนาการเป็นสำคัญ ทั้งนี้ เนื่องจากเห็นว่าการทำร้ายหรือรังแกผู้ที่อ่อนแอกว่ารวมถึงสัตว์ เป็นสิ่งที่ไม่พึงมีในสังคมที่เจริญแล้ว และการทารุณกรรมสัตว์บางครั้งได้นำไปสู่ความประพฤติที่ไม่ดีอื่นๆ เช่น การพนัน การทำร้ายร่างกาย การลักขโมย ฯลฯ ดังนั้น จึงเป็นสิ่งสมควรที่กฎหมายจะต้องลงโทษผู้กระทำทารุณกรรมสัตว์ เพื่อเป็นการคุ้มครองประชาชนหรือคนในสังคมไม่ให้มีพฤติกรรมที่ไม่ดีไม่เหมาะสม อีกทั้งยังเป็นการคุ้มครองประชาชนให้ได้รับความปลอดภัยและรอดพ้นจากอันตราย

³² David Favre and Vivien Tsang, “The Development of the Anti-Cruelty Laws During the 1800’s,” Detroit College of Law Review : 1-2.

ในอนาคตอันจะเกิดจากผู้กระทำทารุณสัตว์อีกทางหนึ่งด้วย³³ เนื่องจากผู้บัญญัติกฎหมายในขณะนั้นมองว่า ความเจ็บปวดและความทรมานของสัตว์อันเกิดจากการทารุณกรรมนั้นไม่ได้เป็นเรื่องที่มากไปกว่าเรื่องเกี่ยวกับผลกระทบทางศีลธรรมของการกระทำของมนุษย์ โดยทั่วไปแล้วอะไรที่มนุษย์ต้องการให้เกิดความสงบสุขขึ้นในสังคมก็จะมีการบัญญัติกฎหมายขึ้นมาเช่นเดียวกันกรณีของการทารุณสัตว์เมื่อสังคมต้องการให้เกิดความสงบสุขขึ้นก็จะมีการบัญญัติให้การทารุณสัตว์เป็นความผิดตามกฎหมายเพื่อใช้ในการควบคุมศีลธรรมของคนในสังคมและเพื่อให้เกิดความสงบสุขขึ้นในสังคมนั้นเอง³⁴

ด้วยเหตุนี้ แนวความคิดของกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ในระยะเริ่มแรกจึงให้ความสำคัญเฉพาะเรื่องการควบคุมจริยธรรมและศีลธรรมอันดีของประชาชนควบคู่ไปกับการคุ้มครองประชาชนจากพฤติกรรมป่าเถื่อนโหดร้ายและไม่มีวัฒนธรรมเป็นสำคัญ ยังมีได้เกิดแนวความคิดในการมุ่งให้ความสำคัญคุ้มครองแก่ตัวสัตว์แต่อย่างไร

จนกระทั่งปลายศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ได้รับการพัฒนาในสังคมมากขึ้นเป็นลำดับ ตามการพัฒนาของแนวความคิดเกี่ยวกับสถานะของสัตว์ที่เปลี่ยนไปในขณะนั้นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางเกี่ยวกับสถานะของสัตว์ว่าเป็นสิ่งมีชีวิตที่ไม่ต่างไปจากมนุษย์ และเห็นว่ากฎหมายสมควรที่จะเรียกร้องให้มนุษย์ปฏิบัติต่อสัตว์ด้วยความเมตตา กรุณาและเห็นอกเห็นใจ หลีกเลียงการทำอันตรายต่อพวกมันโดยไม่จำเป็น และให้การดูแลคุ้มครองที่เหมาะสมภายใต้การคุ้มครองทางกฎหมาย นอกเหนือไปจากการมุ่งคุ้มครองประชาชนดังที่เป็นอยู่³⁵ ด้วยเหตุนี้เองนี้ กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์จึงได้ถูกปรับปรุงแก้ไขให้ทันสมัยและสอดคล้องกับแนวความคิดทางสังคมมากขึ้น โดยที่มิได้มุ่งเน้นในเรื่องของการควบคุมศีลธรรมของคนในสังคมและคุ้มครองประชาชนจากพฤติกรรมป่าเถื่อนโหดร้ายและไม่มีวัฒนธรรมแต่เพียงอย่างเดียวอีกต่อไป หากแต่กฎหมายได้มุ่งเน้นหรือให้ความสำคัญในเรื่องของการคุ้มครองตัวสัตว์ไม่ให้ต้องทุกข์ทรมานอันเนื่องมาจากถูกทารุณกรรมด้วย ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติของกฎหมายที่ได้มีการนำมาตรากฎการเสริมต่างๆ เข้ามาใช้นอกเหนือไปจากมาตรการทางอาญาที่มีอยู่เดิม เช่น ในพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ (Protection of Animals Act) ของประเทศอังกฤษ

³³ Ibid., p. 28.

³⁴ Ibid., p. 3.

³⁵ Margit Livingston, "Desecrating the Ark: Animal Abuse and the Law's

ซึ่งถูกบัญญัติขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1911 และบังคับใช้แทนพระราชบัญญัติการทารุณกรรมสัตว์ (Cruelty to Animal Act) ที่มีอยู่เดิม ได้กำหนดกรณีที่ผู้กระทำความผิดทารุณสัตว์เป็นเจ้าของสัตว์ อารมณ์ของต่อศาลให้มีคำสั่งทำลายสัตว์นั้นก็ได้ หากมีพยานหลักฐานเพียงพอจากสัตวแพทย์ หรือความยินยอมของเจ้าของที่จะทำให้เชื่อได้ว่า หากรักษาสัตว์ซึ่งถูกทารุณนั้นต่อไปจะเป็น การทรมานสัตว์หรือมีผลต่อการดำรงชีวิตของสัตว์³⁶ ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวนี้ไม่มีปรากฏอยู่ใน กฎหมายฉบับเดิมแต่อย่างใด

อย่างไรก็ดี นอกจากพัฒนาการของกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ในเรื่อง จุดมุ่งหมายของการบัญญัติกฎหมายแล้ว ในส่วนเนื้อหาของกฎหมายไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของ การกำหนดประเภทสัตว์ที่ได้รับความคุ้มครอง ลักษณะและวิธีการทารุณกรรมสัตว์ บทบังคับของ กฎหมาย (โทษที่จะลงสำหรับความผิดและมาตรการอื่นที่นำมาใช้สำหรับความผิดฐานทารุณกรรม สัตว์) และกระบวนการบังคับใช้กฎหมายเองก็ได้รับการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและมีความ ทันสมัยเหมาะสมมากขึ้นเป็นลำดับด้วยเช่นกัน กล่าวคือ

การกำหนดประเภทของสัตว์ที่ได้รับความคุ้มครองพบว่า ทั้งกฎหมายป้องกันการ ทารุณสัตว์ในระยะแรกจนกระทั่งในปัจจุบันต่างให้ความคุ้มครองครอบคลุมถึงสัตว์ที่มีเจ้าของ และไม่มีเจ้าของที่ไม่ว่าบุคคลใดๆ จะกระทำการอันตรายโหดร้ายต่อสัตว์นั้นๆ ไม่ได้ แต่ใน ขณะเดียวกันก็พบข้อแตกต่างที่ว่า กฎหมายในระยะเริ่มแรกสัตว์ที่ได้รับความคุ้มครองจะถูกจำกัด อยู่เฉพาะสัตว์บางชนิดบางประเภทเท่านั้น ซึ่งก็คือ สัตว์ประเภทปศุสัตว์ เช่น พระราชบัญญัติ ในการป้องกันการทารุณและการกระทำที่ไม่เหมาะสมต่อปศุสัตว์ (Act to Prevention the Cruel and Improper Treatment of Cattle) ของประเทศอังกฤษที่บัญญัติในปี ค.ศ.1822 ได้กำหนด ห้ามบุคคลกระทำการอันป่าเถื่อน หรือทุบตี หรือปฏิบัติไม่เหมาะสมอย่างทารุณ หรือรังแกข่มเหง โดยไม่มีเหตุผลต่อม้า ลา ล่อ วัว ควาย แกะ หรือปศุสัตว์อื่นๆ³⁷ หรือในประเทศสหรัฐอเมริกา กฎหมายแห่งมลรัฐนิวยอร์กปี ค.ศ. 1829 ข้อ 26 ได้กำหนดห้ามบุคคล ฆ่า ทำให้พิการ หรือทำ อันตราย หรือการกระทำการโดยเจตนามุ่งร้ายและทุบตี ทรมานอย่างทารุณต่อม้า วัว ปศุสัตว์อื่นๆ

³⁶ Alan Bates, Detailed Discussion of the Offences of Cruelty to Domestic and Captive Animals, (USA.: Michigan State University-Detroit College of Law, 2002), p. 10.

³⁷ An Act to Prevention the Cruel and Improper Treatment of Cattle § 1, 1822.

หรือแกะไม่ว่าจะเป็นของตนเองหรือของบุคคลอื่น³⁸ จากบทบัญญัติดังกล่าวเห็นได้ว่ากฎหมายได้กำหนดให้ความคุ้มครองแต่เฉพาะสัตว์ประเภทปศุสัตว์เท่านั้น ทั้งนี้ คงสืบเนื่องมาจากในอดีตสังคมส่วนใหญ่เป็นสังคมกสิกรรมที่ต้องพึ่งพาปศุสัตว์ในทางการเกษตร ปศุสัตว์จึงเป็นสัตว์ที่สำคัญต่อมนุษย์และมีมูลค่าทางเศรษฐกิจในสมัยนั้นอย่างมาก

ในเวลาต่อมากฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ก็ได้มีการพัฒนาให้ครอบคลุมถึงสัตว์ประเภทต่างๆ มากขึ้น และในปัจจุบันกฎหมายบางประเทศยังได้กำหนดให้ครอบคลุมไปถึงสัตว์ทุกประเภทที่ไม่ใช่มนุษย์ เช่น ในประเทศอังกฤษ พระราชบัญญัติการทารุณกรรมสัตว์ (Cruelty to Animal Act 1876) ที่บัญญัติขึ้นมาใช้แทนกฎหมายปี ค.ศ. 1822 ไม่ได้บัญญัติให้ความคุ้มครองแต่เฉพาะสัตว์ประเภทปศุสัตว์อีกต่อไป ยังรวมถึงสัตว์ที่เลี้ยงไว้ในบ้านหรือเลี้ยงไว้เพื่อใช้ประโยชน์อย่างอื่น สัตว์ป่า และสัตว์ทดลองอีกด้วย³⁹ หรือตามพระราชบัญญัติการดูแลสัตว์อย่างมีมนุษยธรรม (Humane Care for Animals Act) ในมลรัฐอิลลินอยส์ ปัจจุบันกำหนดให้สัตว์ที่จะได้รับความคุ้มครองนั้นได้แก่บรรดาสัตว์มีชีวิตทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นสัตว์เลี้ยงในบ้านหรือสัตว์ป่าแต่ไม่รวมมนุษย์⁴⁰

สำหรับลักษณะของการกระทำความผิดก็พบว่าได้รับการปรับปรุงให้ลักษณะของการกระทำที่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ครอบคลุมถึงกรณีต่างๆ มากขึ้น ดังเช่นกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐนิวยอร์กที่ในระยะแรกของบทบัญญัติจะกำหนดเพียงห้ามฆ่า ทำให้พิการ หรือทำอันตรายต่อม้า วัว ปศุสัตว์อื่นๆ หรือแกะ หรือการกระทำการโดยเจตนามุ่งร้ายและทุบตี ทรมานอย่างทารุณต่อสัตว์เท่านั้น แต่ในเวลาต่อมาลักษณะของการกระทำความผิดที่เป็นการทารุณสัตว์นั้นได้มีการขยายขอบเขตมากขึ้น เช่น รวมถึงการใช้งาน หรือบรทุกเกินพิกัด หรือการทรมานในรูปแบบต่างๆ การไม่ให้ความช่วยเหลือที่จำเป็น การทุบตีอย่างทารุณหรือไม่มีเหตุจำเป็น และการฆ่าหรือทำให้พิการโดยไม่จำเป็น เป็นต้น⁴¹

³⁸ N.Y.Rev.stat.tit.6§26, 1829.

³⁹ David Favre and Vivien Tsang, "The Development of the Anti-Cruelty Laws During the 1800's," Detroit College of Law Review : 2.

⁴⁰ Illinois, Humane Care for Animals Act, 510 ILCS 70/2.01 Definition of Animal, 1993.

ในส่วนของบทบังคับของกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์เองก็เป็นอีกตัวอย่างหนึ่ง ที่สะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการของกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์นับตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน โดยในระยะเริ่มแรกของกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์พบว่ามีเพียงการกำหนดโทษทางอาญาที่จะลงสำหรับความผิดเท่านั้น กฎหมายดังกล่าวยังมีได้มีการกำหนดมาตรการอื่นๆ ที่จะนำมาใช้สำหรับความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์แต่ประการใด

แต่ในระยะเวลาต่อมากฎหมายได้ถูกปรับปรุงแก้ไขโดยกำหนดให้มีมาตรการเสริมอื่นๆ นอกเหนือไปจากการบังคับโทษทางอาญามาใช้กับความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพให้แก่กฎหมายมากขึ้น เช่น พระราชบัญญัติในการป้องกันการทารุณและการกระทำที่ไม่เหมาะสมต่อปศุสัตว์ (Act to Prevention the Cruel and Improper Treatment of Cattle) ของประเทศอังกฤษที่บัญญัติในปี ค.ศ. 1822 กำหนดโทษสำหรับความผิดได้แก่ โทษปรับไม่น้อยกว่า 10 ชิลลิงแต่ไม่เกิน 5 ปอนด์ หรือไม่ก็ต้องโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน⁴² ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ (Protection of Animals Act) เมื่อปี ค.ศ. 1911 กฎหมายใหม่นี้ได้กำหนดโทษสำหรับความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ให้จำคุก 6 เดือน และ/หรือปรับไม่เกินระดับ 5 ของตารางทำยกกฎหมาย (ปัจจุบันคือ 5000 ปอนด์)

นอกจากนี้ กฎหมายยังได้มีการบัญญัติมาตรการอย่างอื่นใช้ควบคู่ไปด้วย อาทิ การกำหนดให้ศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้ที่ถูกตัดสินว่ากระทำความผิดรับผิดชอบจ่ายค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการดำเนินคดี หรือการกำหนดให้ศาลอาจมีคำสั่งให้ทำลายสัตว์นั้นได้หากมีพยานหลักฐานเพียงพอจากสัตวแพทย์หรือความยินยอมของเจ้าของที่จะทำให้เชื่อได้ว่าหากรักษาสัตว์ซึ่งถูกทารุณนั้นต่อไปจะเป็นการทรมานสัตว์หรือมีผลต่อการดำรงชีวิตของสัตว์ เป็นต้น⁴³

สำหรับอัตราโทษทางอาญาที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดซึ่งกำหนดไว้ในกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์เองก็พบว่ามีได้มีการพัฒนาปรับปรุงให้มีโทษที่หนักและรุนแรงมากขึ้น

⁴¹ The American Society for the Prevention of Cruelty to Animals (APRI), Animal Cruelty Prosecution Opportunities for Early Response to Crime and Interpersonal Violence, (Virginia: American Prosecutors Research Institute, 2006), pp.6-7.

⁴² An Act to Prevention the Cruel and Improper Treatment of Cattle § 1, 1822.

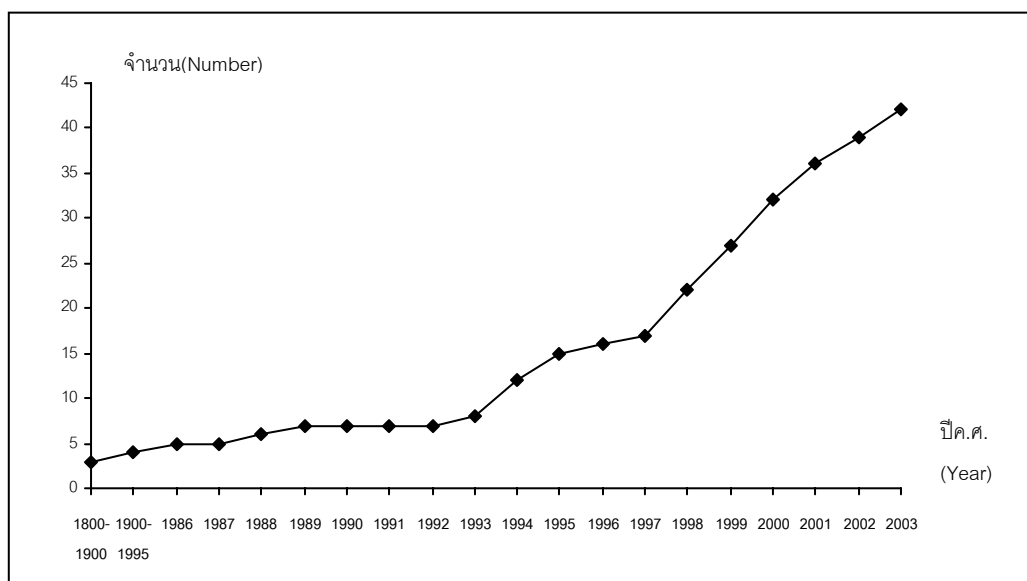
⁴³ Alan Bates, Detailed Discussion of the Offences of Cruelty to Domestic and Captive Animals, pp.1,10.

กว่าในอดีตที่ผ่านมา ดังเช่นในประเทศอังกฤษ ตามพระราชบัญญัติพระราชบัญญัติในการป้องกันการทารุณและการกระทำที่ไม่เหมาะสมต่อปศุสัตว์ (Act to Prevention the Cruel and Improper Treatment of Cattle) ในปีค.ศ.1822 ได้กำหนดโทษทางอาญาสำหรับความผิดไว้ ได้แก่ โทษปรับไม่น้อยกว่า 10 ชิลลิงแต่ไม่เกิน 5 ปอนด์ หรือไม่ก็ต้องโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน⁴⁴ ต่อมาในพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ (Protection of Animals Act) ปี ค.ศ. 1911 ได้กำหนดโทษสำหรับความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์เป็นโทษจำคุก 6 เดือน และ/หรือปรับไม่เกินระดับ 5 ของตารางทำยกกฎหมายนี้(ปัจจุบันคือ 5000 ปอนด์)

ในประเทศสหรัฐอเมริกาพัฒนาการในส่วนของบทลงโทษก็ได้มีการปรับปรุงแก้ไขเรื่อยมา จนกระทั่งในปัจจุบันที่พบว่าเกือบทุกมลรัฐได้กำหนดให้การกระทำความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ในบางกรณี (เช่น กรณีที่ผิดปกติหรือชั่วร้ายเลวทราม) เป็นความผิดประเภทความผิดอุกฉกรรจ์หรือความผิดสถานหนัก (Felony) * อนึ่ง การพัฒนาในส่วนของข้อกำหนดโทษที่เปลี่ยนจากความผิดมัยโทษ (Misdemeanor) เป็นความผิดอุกฉกรรจ์ (Felony) ในมลรัฐทั่วประเทศสหรัฐอเมริกาแสดงให้เห็นได้จากกราฟข้างล่างนี้

⁴⁴ An Act to Prevention the Cruel and Improper Treatment of Cattle § 1, 1822.

* ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีการจำแนกประเภทความผิดอาญาเป็นความผิดในระดับอุกฉกรรจ์หรือความผิดร้ายแรง (felony offense) และความผิดในระดับมัยโทษหรือความผิดไม่ร้ายแรง (misdemeanor offense) ซึ่งในแต่ละมลรัฐมีการกำหนดอัตราโทษแตกต่างกัน เช่น มลรัฐออริกอน กำหนด อัตราโทษสำหรับความผิดมัยโทษระดับ A (A misdemeanor) คือโทษจำคุกสูงสุด 1 ปี และ/หรือโทษปรับไม่เกิน 6,250 ดอลลาร์ (Criminal Code Title 16 Crimes and Punishment §161.615 & §161.635) ส่วนในมลรัฐอิลลินอยส์ กำหนด อัตราโทษสำหรับความผิดมัยโทษระดับ A คือจำคุกตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป และ/หรือ ปรับตั้งแต่ 2,500 ดอลลาร์ (Criminal Code of 1961((720 ILCS 5/))

รูปที่ 5 จำนวนมลรัฐที่มีบทบัญญัติให้การทารุณสัตว์เป็นความผิดประเภทอุกฉกรรจ์ (Felony) สํารวจถึงเดือนเมษายน ค.ศ. 2006

ที่มา : นำมาและแปลมาจากกราฟในหนังสือ Animal Cruelty rosecution Opportunities for Early Response to Crime and Interpersonal Violence ซึ่งจัดทำโดย APRI (the American Society for the Prevention of Cruelty to Animals)

นอกจากนี้ ในส่วนกระบวนการบังคับใช้กฎหมายเองก็พบว่าได้รับการพัฒนาไปจากระยะเริ่มแรกที่มีการบัญญัติกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ขึ้นมาใช้ โดยพบว่ากฎหมายในระยะหลังๆ เช่น กฎหมายในประเทศอังกฤษหรือในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้บัญญัติเรื่องของการบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสมแก่กรณีมากขึ้น เช่น นอกเหนือไปจากเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ซึ่งมีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมายแล้ว กฎหมายยังกำหนดให้เจ้าหน้าที่ขององค์กรคุ้มครองสัตว์ที่ได้รับการแต่งตั้งและมอบหมายจากหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบมีอำนาจบังคับใช้กฎหมายในคดีทารุณกรรมสัตว์ได้เช่นกัน ทั้งนี้ เนื่องจากเห็นว่าในหลายๆ กรณีมักถูกตำรวจละเลยหรือเพิกเฉยในการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว เพราะตำรวจมีงานที่จะต้องบังคับใช้กฎหมายในคดีสำคัญๆ ต่างๆ มากมาย ด้วยเหตุนี้ จึงควรให้อำนาจบังคับใช้กฎหมายนี้แก่องค์กรหรือหน่วยงานที่มีขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการให้ความคุ้มครองแก่สัตว์โดยตรงอันจะเป็นการลดภาระให้แก่ตำรวจและทำให้กฎหมายมีประสิทธิภาพมากขึ้น

อย่างไรก็ดี พัฒนาการของกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่องแม้กระทั่งในปัจจุบัน ประเทศต่างๆ ที่มีการบัญญัติกฎหมายดังกล่าวขึ้นมาบังคับใช้ ก็ยัง คงพยายามปรับปรุงแก้ไขกฎหมายของตนให้มีความทันสมัยสอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น การกำหนดอัตราโทษให้มีความเหมาะสมกับความผิดมากขึ้น, การสร้างและนำมาตรการอย่างอื่น อาทิ การตรวจประเมินและรักษาอาการทางจิต การบริการสังคม การรายงานของสัตวแพทย์ซึ่งพบและเชื่อว่าสัตว์ที่มาทำการรักษาถูกทารุณกรรม มาใช้ควบคู่กับมาตรการลงโทษทางอาญา และนอกจากนี้ ในบางประเทศที่ประชาชนให้ความสำคัญและตื่นตัวกับการให้ความคุ้มครองสัตว์ นอกจากจะมีการพัฒนากฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์แล้ว ก็ยังพบว่าได้มี การตราหรือมีบทบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการจัดสวัสดิภาพสัตว์* ขึ้นมาบังคับใช้ควบคู่กับกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ด้วย⁴⁵ เช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีกฎหมายต่อต้านการทารุณสัตว์ (Anti-Cruelty Laws) บัญญัติไว้ในกฎหมายระดับมลรัฐ (State Law) และมี

* ความแตกต่างระหว่างเรื่องสวัสดิภาพสัตว์และการทารุณกรรมสัตว์ ก็คือการทารุณสัตว์เป็นการกระทำอันมีเจตนาโดยตรงต่อสัตว์ทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทรมาน ในขณะที่เรื่องสวัสดิภาพสัตว์จะมุ่งในเรื่องของการสนับสนุนให้การปฏิบัติของมนุษย์ต่อสัตว์ทั้งหลายจะต้องกระทำโดยปราศจากการทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดในเมื่อมีการใช้ประโยชน์จากสัตว์ไม่ว่ากรณีใดๆ ก็ตาม ด้วยเหตุนี้ กฎหมายสวัสดิภาพสัตว์ และกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์โดยสภาพจึงมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ กฎหมายสวัสดิภาพสัตว์ (Animal Welfare Law) เป็นกฎหมายที่บังคับใช้เฉพาะสำหรับสัตว์บางประเภทหรือทั้งหมดเกี่ยวกับการจัดสวัสดิภาพสัตว์โดยกำหนดให้เป็นหน้าที่ของผู้ดูแล เจ้าของสัตว์ หรือผู้ครอบครองสัตว์จัดหาและให้สิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตให้แก่สัตว์ไม่ว่าจะเป็นอาหาร น้ำ ที่อยู่ การรักษาทางการแพทย์ ฯลฯ อย่างเหมาะสมและเพียงพอ ซึ่งเป็นการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำเกี่ยวกับข้อปฏิบัติของมนุษย์ต่อสัตว์ทั้งหมดที่พึงมีในเมื่อมีการใช้ประโยชน์จากสัตว์ เพื่อให้สัตว์นั้นปราศจากความเจ็บปวดหรือทรมานอันเนื่องมาจากการใช้ประโยชน์จากสัตว์ หรืออย่างน้อยที่สุดเป็นการบรรเทาหรือระงับความเจ็บปวดในสัตว์ให้น้อยลง ขณะที่กฎหมายต่อต้านการทารุณสัตว์ เป็นกฎหมายคุ้มครองต่อต้านการกระทำที่มีเจตนาและ/หรือไม่เจตนาซึ่งมีผลทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทรมาน หรือการฆ่าสัตว์โดยไม่มีเหตุอันสมควรหรือไม่จำเป็น โดยผู้กระทำจะมีความผิดและต้องถูกลงโทษทางอาญา

⁴⁵ Margit Livingston, "Desecrating the Ark: Animal Abuse and the Law's Role," The University of Iowa Law Review : 29.

พระราชบัญญัติสวัสดิภาพสัตว์ (Animal Welfare Act) เป็นกฎหมายในระดับรัฐบาลกลาง (Federal Law) * ที่กำหนดเกี่ยวกับมาตรฐานขั้นต่ำที่จะกระทำเพื่อให้สัตว์นั้นได้รับความเจ็บปวดทรมานอันเกิดจากการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ไม่ว่าในกรณีใดๆ น้อยที่สุด ไม่ว่าจะเป็นการดูแล การปฏิบัติต่อสัตว์ที่ต้องเตรียมให้กับสัตว์ที่เพาะเลี้ยงเพื่อการค้า ใช้ในการทดลอง การขนส่ง เกี่ยวกับการค้า หรือการแสดงในที่สาธารณะ โดยบุคคลผู้ซึ่งทำการเหล่านี้จะต้องจัดการให้สัตว์ของพวกเขาได้รับการดูแลปฏิบัติอย่างเพียงพอเหมาะสมในที่อยู่ การรักษา สุขภาพอนามัยที่ดี การให้อาหารน้ำที่มีคุณภาพในปริมาณที่เหมาะสม ดูแลทางการแพทย์ ควบคุมอุณหภูมิหรืออากาศให้อยู่ในสภาพที่ไม่เลวร้าย⁴⁶

ในประเทศอังกฤษนอกเหนือจากการพัฒนากฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์แล้วยังพบว่าได้มีการบัญญัติกฎหมายและพัฒนากฎหมายคุ้มครองสัตว์ในกรณีอื่นๆ อีกด้วย ซึ่งกฎหมายคุ้มครองสัตว์ในหลายกรณีได้มีส่วนช่วยส่งเสริมหรือสนับสนุนให้เกิดการป้องกันและยับยั้งการทารุณกรรมต่อสัตว์อีกทางหนึ่งด้วย เช่น พระราชบัญญัติการทอดทิ้งสัตว์ (Abandonment of Animals Act 1960) เป็นกฎหมายที่ห้ามไม่ให้มีการทอดทิ้งสัตว์ให้ตกอยู่ในสภาพที่ทำให้สัตว์นั้นได้รับความทุกข์ทรมานโดยไม่จำเป็น, พระราชบัญญัติคุ้มครองสัตว์ (วิธีการปฏิบัติการเกี่ยวกับการทดลองทางวิทยาศาสตร์) (Protection of Animals (Scientific Procedures) Act 1986) เป็นกฎหมายควบคุมการปฏิบัติการทดลองที่ใช้สัตว์ซึ่งกำหนดขึ้นมาเพื่อให้ความคุ้มครองแก่สัตว์ที่ถูกนำมาทดลองในห้องปฏิบัติการ, การทำฟาร์ม - ข้อบังคับการทำฟาร์มสัตว์ที่เกี่ยวกับสวัสดิภาพทั่วไปของสหราชอาณาจักร (Farming - UK General Welfare of Farmed Animals Regs. 2000) ซึ่งเป็นบทกฎหมายที่เกี่ยวกับสวัสดิภาพสัตว์โดยทั่วไป ซึ่งมีผลต่อสัตว์ทุกประเภท (รวมไปถึงปลา สัตว์เลี้ยงลูก สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ) ในเรื่องการให้อาหาร การเลี้ยงดูสัตว์ที่ถูกเลี้ยงในฟาร์มเพื่อเป็นผลิตภัณฑ์อาหาร ขนสัตว์ หนังสัตว์ หรือเลื้อยขนสัตว์ หรือเพื่อวัตถุประสงค์อย่างอื่น ฯลฯ⁴⁷

* ระบบกฎหมายในประเทศสหรัฐอเมริกาจะมีกฎหมายอยู่ 2 ระดับ คือ กฎหมายระดับมลรัฐ (State Law) ซึ่งบังคับใช้ภายในมลรัฐนั้นๆ และกฎหมายระดับรัฐบาลกลาง (Federal Law) ซึ่งจะบังคับใช้ทั่วทั้งประเทศ

⁴⁶ Paige M. Tomaselli, International Comparative Animal Cruelty Laws, p.2.

อย่างไรก็ตาม ในบางประเทศอาจบัญญัติเรื่องทั้งสองอยู่ภายใต้กฎหมายฉบับเดียวกันโดยใช้ชื่อที่แตกต่างกันออกไปก็ได้ เช่น ประเทศมาเลเซีย มีพระราชบัญญัติสัตว์ (Animal Act 1953) หรือในประเทศออสเตรเลีย รัฐออสเตรเลียตะวันตก (Western Australia) มีพระราชบัญญัติสวัสดิภาพสัตว์ (Animal Welfare Act 2002) โดยมีบทบัญญัติทั้งในเรื่องการต่อต้านการทารุณกรรมสัตว์และเรื่องการจัดสวัสดิภาพแก่สัตว์รวมอยู่ในกฎหมายดังกล่าว

อนึ่ง แม้กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์จะได้รับการพัฒนาเพียงใดก็ตาม แต่ในส่วนของมุมมองทางกฎหมายเกี่ยวกับสถานะของสัตว์นั้น พบว่า กฎหมายยังคงยอมรับว่า สัตว์เป็นทรัพย์สินภายใต้กฎหมายซึ่งมนุษย์สามารถครอบครองควบคุมและเป็นเจ้าของได้ เช่น ประชาชนสามารถซื้อ ขายสัตว์ได้ตามกฎหมายว่าด้วยสัญญา หรือเมื่อมีการสูญเสียหรือได้รับความเสียหายอันเนื่องมาจากสัตว์ที่เลี้ยงไว้ถูกทำให้ได้รับบาดเจ็บหรือตายโดยบุคคลอื่น ผู้ที่เป็นเจ้าของสามารถเรียกร้องให้ผู้กระทำชดใช้ค่าเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำดังกล่าวได้ภายใต้กฎหมายเรื่องละเมิด และผู้กระทำอาจต้องรับผิดชอบในทางอาญาภายใต้ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ได้อีกทางหนึ่งด้วย เป็นต้น ฉะนั้น ในปัจจุบันนอกเหนือไปจากที่สัตว์จะได้รับความคุ้มครองโดยตรงผ่านกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์แล้วดังที่กล่าวมาแล้ว สัตว์นั้นๆ อาจได้รับความคุ้มครองโดยอ้อมผ่านกฎหมายในเรื่องต่างๆ ได้อีกทางหนึ่ง

พัฒนาการของกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ดังกล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นนัยที่สำคัญประการหนึ่งที่เกิดขึ้นในสังคมนั้นก็คือ การให้ความสำคัญกับสัตว์ที่นับวันจะมีมากขึ้นเป็นลำดับ ซึ่งถือเป็นสัญญาณที่ดีที่บ่งชี้ถึงการพัฒนาของสังคมมนุษย์ที่มีความเจริญก้าวหน้าทางสังคมและจริยธรรมมากขึ้น อันนำมาสู่ความสนใจและจริงจังต่อการแก้ไขพฤติกรรมทารุณกรรมสัตว์ที่เกิดขึ้นในสังคมมนุษย์นั่นเอง

⁴⁷ “Animal Laws in England”[online]. 2006. Available from : www.animallaw.info[2007, May 28].

3.2 วิวัฒนาการของกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการทารุณสัตว์

ในสังคมตะวันตก (ประเทศในแถบยุโรป อเมริกา รวมถึงออสเตรเลีย) ตั้งแต่ยุคโบราณ เช่น ยุคกรีกโรมัน และเรื่อยมาจนถึงสิ้นสุดยุคกลาง (ศตวรรษที่ 15) ไม่ปรากฏว่ามีบทบัญญัติซึ่งเกี่ยวข้องกับข้อห้ามทำร้าย ส่า หรือปฏิบัติต่อสัตว์อย่างทารุณโหดร้ายขึ้นมาบังคับใช้กับประชาชนในประเทศโดยตรงแต่อย่างใด จนกระทั่งศตวรรษที่ 17 ที่สังคมตะวันตกเริ่มปรากฏบทบัญญัติกฎหมายในลักษณะต่อต้านการทารุณสัตว์ขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1641 ในกลุ่มผู้เคร่งศาสนาในอาณานิคมอ่าวแมซซาชูเซตต์ (Massachusetts Bay Colony) แต่การบัญญัติกฎหมายในครั้งนี้ยังมิได้เป็นการบังคับใช้กฎหมายในฐานะที่เป็นกฎหมายของประเทศแต่ประการใด กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ที่เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในฐานะเป็นกฎหมายของรัฐในประเทศสหรัฐอเมริกาได้เกิดขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1829 ในมลรัฐนิวยอร์ก

แต่อย่างไรก็ดี กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ที่เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศสหรัฐอเมริกา นั้นเกิดขึ้นภายหลังจากที่ประเทศอังกฤษได้ตราและประกาศใช้กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ขึ้นมาบังคับใช้ในประเทศเป็นครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ. 1822 จึงนับได้ว่าประเทศอังกฤษเป็นประเทศแรกในสังคมตะวันตกสมัยใหม่ที่ได้มีการตราและบังคับใช้กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ และมีประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่สองที่ได้บัญญัติกฎหมายในลักษณะดังกล่าวขึ้นมาบังคับใช้ และประเทศอื่นๆ ในเวลาต่อมา เช่น ประเทศแคนาดามีบทบัญญัติเกี่ยวกับห้ามการทารุณกรรมสัตว์ขึ้นเป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1892⁴⁸, รัฐทัสเมเนีย ในประเทศออสเตรเลียมีพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณสัตว์ขึ้นในปี ค.ศ. 1925⁴⁹, ประเทศไอร์แลนด์เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1977 และประเทศสวิตเซอร์แลนด์เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1981⁵⁰ ฯลฯ

⁴⁸ Charles Hall, Canadian Animal Anti-Cruelty Legislation (Michigan: Michigan State University-Detroit College of Law, 2006), p.2.

⁴⁹ Animal Welfare Act 1993 (TAS). PART 8 – Miscellaneous § 51. Repeal.

⁵⁰ David Favre and Vivien Tsang, “The Development of the Anti-Cruelty Laws During the 1800’s,” Detroit College of Law Review : 1.

ขณะที่สังคมตะวันตก (ประเทศในแถบเอเชีย) หากได้ศึกษาจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์แล้วพบว่า บทบัญญัติที่เกี่ยวกับข้อห้ามทำร้าย ฆ่า หรือปฏิบัติต่อสัตว์อย่างทารุณโหดร้ายได้ปรากฏขึ้นเป็นครั้งแรกในบริเวณแถบประเทศอินเดีย เมื่อประมาณปี พ.ศ. 269 (หรือก่อนคริสต์ศักราช 274 ปี) ในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช โดยพระองค์ได้ออกพระราชกำหนดจำกัดการฆ่า และการทำให้พิการแก่สัตว์ ดังหลักฐานปรากฏในจารึกหลักศิลา ฉบับที่ 5 ว่า

“สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวปิยทัสสี ผู้เป็นที่รักแห่งทวยเทพได้ตรัสไว้ ดังนี้

ข้าฯ เมื่อราชาภิเษกแล้วได้ 26 พรรษา ได้ออกประกาศให้สัตว์ทั้งหลายต่อไปนี้เป็นสัตว์ปลอดภัยจากการถูกฆ่า ซึ่งได้แก่ นกแก้ว นกสาลิกา นกจากพราก หงส์ นกน้ำมันทมุข นกน้ำคราฐะ ค้างคาว มดแดงมะม่วง เต่าเล็ก ปลาไม่มีกระดูก ปลากระเบน เต่าและกบ กระต่ายที่อยู่ตามคาคบไม้ กวางเร็ว วัวตอน สัตว์ที่อาศัยหากินในเรือน แรด นกพิราบเทา นกพิราบบ้าน และบรรดาสัตว์สี่เท้าทั้งปวงที่ไม่ใช่สัตว์ใช้งานและมีใช้สัตว์สำหรับบริโภค แม่แพะ แม่แกะ และแม่หมู ที่กำลังมีท้องก็ดี กำลังให้นมลูกก็ดี ย่อมเป็นสัตว์ที่ไม่พึงฆ่า และแม่ลูกอ่อนของสัตว์เหล่านั้นที่อายุยังไม่ถึง 6 เดือน ก็ไม่พึงถูกฆ่าเช่นกัน ไม่พึงกระทำการตอนไก่ เคา่กลบที่มีสัตว์มีชีวิตอาศัยอยู่ ไม่พึงเผาป่าเพื่อการอันหาประโยชน์มิได้ หรือเพื่อการทำลายสัตว์ ไม่พึงเลี้ยงชีวิตด้วยชีวิต

ไม่พึงฆ่าและขายปลา เนื่องในวันขึ้น 8 ค่ำ 15 ค่ำ แรม 8 ค่ำ แรม 15 ค่ำ หรือแรม 14 ค่ำ และแรม 1 ค่ำ อนึ่ง ในวันดังกล่าวมานี้ไม่พึงฆ่าแม่เหล่าสัตว์ชนิดอื่นๆ ในป่าช้าและในเขตสงวนปลาของชาวประมง....และในวันมงคลไม่พึงทำการตอนวัว แม้ถึงแกะ แพะ หมู และเหล่าสัตว์อื่นๆ ที่เคยตอนกันอยู่ ก็ไม่พึงทำการตอนในวันเช่นนั้น...”⁵¹

พระราชกำหนดของพระเจ้าอโศกมหาราชดังกล่าวถือได้ว่าเป็นกฎหมายต่อต้านการทารุณกรรมสัตว์ที่ปรากฏขึ้นเป็นครั้งแรกในสังคมตะวันตก โดยมีการนำเอาหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการกำหนดกฎหมายดังกล่าว เนื่องจากพระเจ้าอโศกมหาราชทรงเป็นสาวกในพระพุทธศาสนาและมีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก พระองค์จึงทรงนำเอาแนวคำสอนทางพระพุทธศาสนาในเรื่องอหิสาสมาปรับใช้ในการบริหารราชอาณาจักรของพระองค์⁵² ลักษณะของพระราชกำหนดดังกล่าวจะเห็นได้ว่ามุ่งเน้นในเรื่องของการฆ่าสัตว์เป็น

⁵¹ ดนัย ไชยโยธา, พระมหากษัตริย์กับพระพุทธศาสนาในประวัติศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2548), หน้า 37, 46.

สำคัญที่มีให้ฆ่าสัตว์ไม่ว่าสัตว์เล็กหรือสัตว์ใหญ่ รวมไปถึงห้ามไม่ให้ฆ่าสัตว์ที่ลักษณะที่ไม่สมควร เช่น การฆ่าสัตว์ที่กำลังท้อง การฆ่าลูกอ่อนของสัตว์ ฯลฯ

แต่อย่างไรก็ดี นับจากสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชแล้วไม่พบว่ามีบทกฎหมายในลักษณะดังกล่าวปรากฏอยู่ในประเทศใดๆ ในแถบเอเชียอีกเลย จนกระทั่งเข้าสู่ศตวรรษที่ 20 เริ่มมีประเทศต่างๆ บัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวกับการห้ามการทำร้ายหรือกระทำการอันเป็นการทารุณกรรมต่อสัตว์ขึ้นมาบังคับใช้ เช่น ประเทศอินเดีย มีการบัญญัติพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ (Prevention of Cruelty to Animals Act 1960) ในปี ค.ศ.1960, ประเทศมาเลเซีย มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการป้องกันการทารุณสัตว์อยู่ในพระราชบัญญัติสัตว์ (Animal Act 1953) ซึ่งถูกบัญญัติขึ้นในปี ค.ศ. 1953, ในประเทศสิงคโปร์ มีการกำหนดให้การทารุณกรรมสัตว์เป็นความผิดภายใต้กฎระเบียบว่าด้วยสัตว์และนก (Animals and Birds Ordinance 1965) ปี ค.ศ. 1965 และต่อมาจึงได้ตราเป็นพระราชบัญญัติสัตว์และนก (Animals and Birds Act 2002) ในปี ค.ศ. 2002, ประเทศญี่ปุ่น บัญญัติห้ามทารุณกรรมสัตว์ในกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองและควบคุมสัตว์ (Law Concerning Protection and Control of Animals) เมื่อปี ค.ศ. 1973 หรือประเทศไทย บทบัญญัติในเรื่องดังกล่าวปรากฏเป็นครั้งแรกในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 (พ.ศ. 2451) ซึ่งตรงกับปี ค.ศ. 1908

ทั้งนี้ ในแต่ละประเทศต่างมีวิวัฒนาการของกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ที่แตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับกระบวนการแนวความคิดที่มีต่อสัตว์ รวมไปถึงการให้ความสำคัญกับการทารุณกรรมสัตว์ในสังคมนั้นๆ ว่ามีอยู่มากน้อยเพียงใด ดังเห็นได้จากตัวอย่างวิวัฒนาการของกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ในประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศไทย ดังนี้

3.2.1 วิวัฒนาการของกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ในประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษถือเป็นประเทศแรกๆ ในโลกที่ได้พยายามผลักดันให้มีกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ออกมาบังคับใช้ในสังคม โดยเกิดขึ้นในวันที่ 15 พฤษภาคม ค.ศ.1809 เมื่อลอร์ด เอร์สไคน์ (Lord Erskine) ได้กล่าวอภิปรายในรัฐสภาเพื่อขอเสียงสนับสนุนจากสมาชิกรัฐสภาในการรับรองร่างกฎหมายที่เขาเสนอเพื่อให้ความคุ้มครองสัตว์ ซึ่งถือเป็นครั้งแรกที่มีการแสดงถึงความจริงจังในการคุ้มครองสัตว์ผ่านการพิจารณาเนื้อหาและบทบัญญัติกฎหมายในระดับผู้บริหารประเทศ ร่างกฎหมายนี้ผ่านการพิจารณาในสภาขุนนางแต่ไม่ผ่านการพิจารณาในสภาสามัญ มีผลทำให้ร่างกฎหมายฉบับนี้ตกไปในที่สุด

แต่อย่างไรก็ตาม ความพยายามในการผลักดันกฎหมายเพื่อให้ความคุ้มครองแก่สัตว์ก็มีได้หมดไป ในอีก 13 ปีต่อมา ริชาร์ด มาร์ติน (Richard Martin) ได้ประสบความสำเร็จในการเรียกร้องและได้มาซึ่งบทบัญญัติกฎหมายที่รู้จักกันในชื่อ “Dick Martin's Act” หรือ พระราชบัญญัติในการป้องกันการทารุณและการกระทำที่ไม่เหมาะสมต่อปศุสัตว์ (Act to Prevention the Cruel and Improper Treatment of Cattle) เมื่อวันที่ 10 มิถุนายน ค.ศ.1822 * ถือเป็นกฎหมายที่ประนีประนอมระหว่างการใช้ประโยชน์จากสัตว์และการคุ้มครองสัตว์ฉบับแรก และถือเป็นข้อจำกัดในการใช้สัตว์ที่เกิดขึ้นครั้งแรกในประเทศ⁵³ พระราชบัญญัติดังกล่าวได้บัญญัติไว้ว่า

* ในเวลานี้เองก็เป็นช่วงเดียวกันกับที่มีการจัดตั้งองค์กรเอกชนขึ้นในลอนดอน (London) ภายใต้ชื่อ “สมาคมป้องกันการทารุณกรรมสัตว์” (Society for the Prevention of Animals) โดยการผลักดันของ Henry Bergh ซึ่งต่อมาได้รับการสนับสนุนจากราชินีของประเทศ ทำให้กลายเป็นสมาคมป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ในพระบรมราชูปถัมภ์ (the Royal Society for the Prevention of Animals : RSPCA) องค์กรนี้มีวัตถุประสงค์ในการต่อต้านการทารุณสัตว์และสนับสนุนการมีเมตตาภรณ์ต่อสัตว์โดยการส่งเสริมคุณค่าทางสังคมและศาสนา รวมทั้งส่งเสริมการมีอยู่และการบังคับใช้กฎหมายและออกกฎหมายใหม่ๆ ที่เกี่ยวข้อง

⁵³ David Favre and Vivien Tsang, “The Development of the Anti-Cruelty Laws During the 1800's,” Detroit College of Law Review: 2.

“การกระทำของบุคคลใดๆ ที่กระทำการป่าเถื่อน หรือทรมาน หรือปฏิบัติไม่เหมาะสม อย่างทารุณหรือรังแกข่มเหงโดยไม่มีเหตุผล ต่อม้า, ลา, ล่อ, วัว, ควาย, แกะ หรือปศุสัตว์อื่นๆ ให้ถือว่าเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายมีโทษปรับไม่น้อยกว่า 10 ชิลลิง แต่ไม่เกิน 5 ปอนด์ หรือไม่ก็ต้องโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน”

บทบัญญัติดังกล่าวเท่ากับเป็นการห้ามบุคคลไม่ว่าจะเป็นเจ้าของหรือบุคคลใดก็ตามกระทำการอันป่าเถื่อน หรือทรมาน หรือปฏิบัติไม่เหมาะสมอย่างทารุณ หรือรังแกข่มเหงโดยไม่มีเหตุผล ต่อม้า, ลา, ล่อ, วัว, ควาย, แกะ หรือปศุสัตว์อื่นๆ โดยหากมีการกระดังกล่าวเกิดขึ้นย่อมถือว่าเป็นการกระทำที่ผิด และผู้กระทำนั้นต้องได้รับโทษทางอาญาซึ่งได้แก่ โทษจำคุก หรือโทษปรับ⁵⁴

กฎหมายฉบับนี้ได้ใช้บังคับเรื่อยมา แต่เนื่องด้วยข้อจำกัดหลายประการที่มีอยู่ เช่น การให้ความคุ้มครองแต่เฉพาะสัตว์ประเภทปศุสัตว์เท่านั้น ทำให้กฎหมายดังกล่าวไม่อาจให้ความคุ้มครองแก่สัตว์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้มีการพัฒนากฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ขึ้นอีกครั้งในปี ค.ศ.1876 โดยมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการทารุณกรรมสัตว์ (Cruelty to Animal Act) ซึ่งเป็นกฎหมายที่ไม่ได้ให้ความคุ้มครองแต่เฉพาะสัตว์ประเภทปศุสัตว์อีกต่อไปยังรวมถึงสัตว์ที่เลี้ยงไว้ในบ้านหรือเลี้ยงไว้เพื่อใช้ประโยชน์อย่างอื่น สัตว์ป่า และสัตว์ทดลอง

นอกจากนี้ ยังมีบทบัญญัติต่างๆ ที่ครอบคลุมมากขึ้นกว่ากฎหมายเดิม ทำให้กฎหมายฉบับใหม่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในสังคม จนกระทั่งเมื่อปี ค.ศ.1911 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ (Protection of Animals Act) ให้เป็นกฎหมายหลักในการต่อต้านการทารุณสัตว์ที่บัญญัติขึ้นมาบังคับใช้ในอังกฤษ และเวลส์ (England and Wales) ซึ่งยังคงมีบังคับใช้ในปัจจุบัน พระราชบัญญัตินี้ได้บังคับใช้แทนพระราชบัญญัติการทารุณกรรมสัตว์ (Cruelty to Animal Act 1876) ที่มีอยู่เดิม โดยได้กำหนดหลักการที่สำคัญว่า

⁵⁴ An Act to Prevention the Cruel and Improper Treatment of Cattle § 1, 1822.

“มนุษย์ต่างมีอิสระที่จะทำให้สัตว์เชื่อฟังหรือปราบปรามสัตว์ได้ แต่การกระทำดังกล่าวจะเป็นความผิดเมื่อประชาชนได้กระทำให้สัตว์เหล่านั้นได้รับความเจ็บปวดทรมานโดยไม่มีความจำเป็น”⁵⁵

พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ (Protection of Animals Act 1911) ได้สร้างบทบัญญัติที่สำคัญเกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์เพิ่มเติมมากขึ้นกว่ากฎหมายฉบับเก่า เช่น การกระทำความผิดในการทารุณกรรมสัตว์ได้ถูกแยกต่างหากจากการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับสวัสดิภาพสัตว์, มาตรการลงโทษภายใต้กฎหมายนี้ได้ใช้การลงโทษทางอาญาเป็นหลัก โดยกำหนดโทษจำคุก 6 เดือน และ/หรือปรับไม่เกินระดับ 5 ของตารางท้ายกฎหมายนี้ (ปัจจุบันคือ 5000 ปอนด์) สำหรับความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ และมีกรบัญญัติมาตรการอย่างอื่นไว้คุ้มครองไปด้วย อาทิ ศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้ที่ถูกตัดสินว่ากระทำความผิดรับผิดชอจ่ายค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการดำเนินคดี หรือในกรณีที่ผู้กระทำความผิดทารุณสัตว์เป็นเจ้าของสัตว์ ศาลอาจมีคำสั่งให้ทำลายสัตว์นั้นได้ หากมีพยานหลักฐานเพียงพอจากสัตวแพทย์หรือความยินยอมของเจ้าของที่จะทำให้เชื่อได้ว่า หากรักษาสัตว์ซึ่งถูกทารุณนั้นต่อไปจะเป็นการทรมานสัตว์หรือมีผลต่อการดำรงชีวิตของสัตว์ เป็นต้น⁵⁶ แต่อย่างไรก็ตาม กฎหมายนี้ครอบคลุมเฉพาะสัตว์ที่ถูกควบคุมและสัตว์ที่เลี้ยงไว้ในบ้านหรือเลี้ยงไว้เพื่อใช้ประโยชน์ต่างๆ เท่านั้น ส่วนกรณีของสัตว์ป่าได้มีการบัญญัติกฎหมายแยกต่างหากเช่นเดียวกับกรณีของสัตว์ทดลอง

อนึ่ง กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ในประเทศอังกฤษไม่ได้หยุดนิ่งอยู่เพียงเท่านั้น กฎหมายดังกล่าวยังคงได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์และเหมาะสมตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ด้วยเหตุนี้เอง กฎหมายต่อต้านหรือป้องกันการทารุณสัตว์สมัยใหม่ส่วนมากจึงได้รับอิทธิพลหรือคัดลอกมาจากกฎหมายที่ได้รับการพัฒนาในประเทศอังกฤษ⁵⁷

⁵⁵ Harold D. Guither, Animal Rights: history and scope of a radical social movement, (USA.: Southern Illinois University Press, 1998).

⁵⁶ Alan Bates, Detailed Discussion of the Offences of Cruelty to Domestic and Captive Animals, pp.1,10.

⁵⁷ The American Society for the Prevention of Cruelty to Animals (APRI), Animal Cruelty Prosecution Opportunities for Early Response to Crime and Interpersonal Violence, p.5.

3.2.2 วิวัฒนาการของกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ในประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศแรกที่มีการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองแก่สัตว์จากการถูกทารุณกรรมผ่านทางกฎหมาย โดยเกิดขึ้นในกลุ่มผู้เคร่งศาสนาในอาณานิคมอ่าวแมซซาชูเซตต์ (Massachusetts Bay Colony) เมื่อปี ค.ศ. 1641 ที่ได้มีการสร้างข้อกำหนดห้ามกระทำการอันเป็นทารุณกรรมต่อสัตว์ซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิตเพื่อการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ และมีข้อกำหนดในเรื่องการปฏิบัติต่อสัตว์อย่างมีมนุษยธรรมโดยไม่ใช้งานสัตว์อย่างหนักเกินไป หรือไม่ปล่อยให้สัตว์ต้องหิวหรือเจ็บป่วย หรือปล่อยให้สัตว์ไปในที่ที่อันตราย⁵⁸ ข้อกำหนดดังกล่าวนี้ได้ถูกบัญญัติไว้ใน “The Body of Liberties” ในหัวข้อ Off the Brute Creature⁵⁹ แต่กฎหมายดังกล่าวก็เป็นเพียงกฎหมายที่บังคับใช้เฉพาะกับกลุ่มบุคคลคนเพียงกลุ่มเดียวเท่านั้น

จนกระทั่งเข้าสู่ต้นศตวรรษที่ 19 ความพยายามของสังคมในการบัญญัติกฎหมายต่อต้านการทารุณสัตว์ขึ้นมาบังคับใช้ได้ปรากฏให้เห็นเป็นครั้งแรกในประเทศ โดยมีการเรียกร้องให้การกระทำทารุณสัตว์เป็นความผิดฐานหนึ่งในทางอาญาของกฎหมายมลรัฐ แต่กระนั้นก็ตามยังไม่ปรากฏว่ามีมลรัฐใดบัญญัติกฎหมายต่อต้านการทารุณสัตว์ขึ้นมาใช้บังคับโดยตรงตามที่เรียกร้อง จนมาในปี 1829 พบการเคลื่อนไหวของกฎหมายต่อต้านการทารุณสัตว์ (Anti-Cruelty Law) ที่แสดงออกอย่างชัดเจนเป็นครั้งแรกของประเทศเกิดขึ้นในมลรัฐนิวยอร์กภายใต้กฎหมายแห่งมลรัฐนิวยอร์ก (New York's Law of 1829) มาตรา 26 ซึ่งเป็นการบัญญัติให้การทารุณกรรมสัตว์เป็นความผิดฐานหนึ่งในทางอาญาที่ใช้บังคับแก่กรณีการทารุณกรรมต่อสัตว์ได้โดยตรง⁶⁰ ทั้งนี้ กฎหมายบัญญัติว่า

⁵⁸ Ibid., p.5.

⁵⁹ David Favre and Vivien Tsang, “The Development of the Anti-Cruelty Laws During the 1800's,” Detroit College of Law Review : 1.

“บุคคลใดๆ ซึ่งเจตนาฆ่า ทำให้พิการ หรือทำอันตรายต่อม้า วัว ฝูงสัตว์
อื่น ๆ หรือแกะที่เป็นของบุคคลอื่น หรือการกระทำการโดยเจตนาฆ่าและทุบตี ทรมาณ
อย่างทารุณต่อสัตว์ แม้จะเป็นของตนเองหรือของบุคคลอื่น จะถูกตัดสินว่ามีความผิด
ประเภทความผิดมัธยมโทษ (Misdemeanor)”⁶¹

เห็นได้ว่า บทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวได้จำกัดให้ความคุ้มครองแก่สัตว์แต่เฉพาะ
สัตว์ประเภทม้า วัว ฝูงสัตว์ และแกะเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตาม กฎหมายก็ให้สิทธิทางกฎหมายแก่
สัตว์ที่จะได้รับความคุ้มครองจากการใช้หรือการปฏิบัติอันทารุณโหดร้ายที่เกิดขึ้นจากการกระทำ
โดยเจ้าของสัตว์ (แม้ในมุมมองของกฎหมายจะมองว่าสัตว์เป็นเพียงทรัพย์สิน แต่ขณะเดียวกัน
สัตว์เหล่านั้นก็มีสิทธิทางกฎหมายที่จะได้รับการปฏิบัติที่ดีเป็นครั้งแรกที่พบในประเทศ
สหรัฐอเมริกา)⁶² นอกจากนี้ หากพิจารณาจุดมุ่งหมายของการบัญญัติกฎหมายแล้ว พบว่า
กฎหมายมุ่งการควบคุมศีลธรรมของประชาชนมากกว่าที่จะมุ่งคุ้มครองสัตว์จากการถูก
ทารุณกรรม เนื่องจากผู้บัญญัติกฎหมายมองว่า ความเจ็บปวดและความทรมานของสัตว์อันเกิด
จากการทารุณกรรมนั้นไม่ได้เป็นเรื่องที่มากไปกว่าเรื่องเกี่ยวกับผลกระทบทางศีลธรรมของ
การกระทำของมนุษย์ โดยทั่วไปแล้วอะไรที่มนุษย์ต้องการให้เกิดความสงบสุขขึ้นในสังคมก็จะมี
การบัญญัติกฎหมายขึ้นมา เช่นเดียวกันกับกรณีของการทารุณสัตว์เมื่อสังคมต้องการให้เกิด
ความสงบสุขขึ้นก็จะมีการบัญญัติให้การทารุณสัตว์เป็นความผิดตามกฎหมาย เพื่อใช้ในการ
การควบคุมศีลธรรมของคนในสังคมและเพื่อให้เกิดความสงบสุขขึ้นในสังคมนั่นเอง⁶³

⁶⁰ The American Society for the Prevention of Cruelty to Animals (APRI), Animal Cruelty Prosecution Opportunities for Early Response to Crime and Interpersonal Violence, p.6.

⁶¹ N.Y.Rev.stat.tit.6§26, 1829.

⁶² Emily Stewart Jeavitt and Diane Halverson, “The Evolution of Anti-Cruelty Laws in the United States,” in Animals and Their Legal Rights: A Survey of American Laws From 1641 to 1990, 4th ed., ed. Animal Welfare Institute, p.3.

⁶³ David Favre and Vivien Tsang, “The Development of the Anti-Cruelty Laws During the 1800’s,” Detroit College of Law Review : 3.

ในระยะเวลาต่อมากฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายต่อต้านการทารุณสัตว์ในมลรัฐนิวยอร์กได้เคลื่อนไหวเข้าสู่ยุคสมัยใหม่มากขึ้นเนื่องจากได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ การแก้ไขครั้งแรกเกิดขึ้นจากความพยายามในการเรียกร้องและสนับสนุนให้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายภายใต้การนำของ เฮนรี เบิร์ก (Henry Bergh) * เนื่องจากเขาเห็นว่ากฎหมายที่มีอยู่นั้นมีข้อบกพร่องอยู่หลายประการ เช่น กฎหมายไม่ได้มีการพูดถึงการกระทำที่เป็นการละเลยที่สำคัญ อีกทั้งการบังคับใช้กฎหมายเท่าที่ผ่านมาก็ถูกเพิกเฉย จึงเห็นควรที่รัฐจะต้องทำการทบทวนแก้ไขกฎหมายดังกล่าว และในที่สุดข้อเรียกร้องดังกล่าวก็ประสบความสำเร็จเมื่อปี ค.ศ.1866⁶⁵ โดยมีการแก้ไขถ้อยคำในกฎหมายแห่งมลรัฐนิวยอร์กใหม่ (New York's Law of 1829) ดังนี้

“บุคคลใดๆ ไม่ว่าจะกระทำหรือละเว้นการกระทำ โดยมีเจตนาจะทำให้พิการ ทำอันตราย ทำร้าย ทำให้เจ็บปวด หรือทรมานอย่างทารุณต่อม้า ล่อ จิว ฝูงสัตว์อื่นๆ แกะหรือสัตว์อื่น ๆ ที่เป็นของตนเองหรือของบุคคลอื่น จะถูกตัดสินว่ามีความผิดประเภทมิถยโทษ”⁶⁶

การแก้ไขกฎหมายดังกล่าวได้แสดงให้เห็นถึงก้าวสำคัญหลายประการที่มีต่อสัตว์ในสังคม ประการแรกคือ ข้อห้ามนั้นได้นำมาใช้กับเจ้าของสัตว์ที่ไม่ใส่ใจสัตว์ของตน ประการที่ 2 ถือว่าการกระทำที่เป็นการละเลยหรือเพิกเฉยเสมือนเป็นการกระทำที่มีเจตนาซึ่งทำให้บุคคลนั้นมีความผิดทางอาญา และประการสุดท้าย การกระทำผิดตามกฎหมายนี้ได้ขยายรูปแบบของการกระทำที่เป็นการทารุณสัตว์เพิ่มเติมจากเดิม

* เฮนรี เบิร์ก (Henry Bergh) เป็นผู้ผลักดันและก่อตั้งองค์กรพิทักษ์สัตว์ขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐนิวยอร์ก ภายใต้ชื่อสมาคมป้องกันการทารุณกรรมสัตว์แห่งอเมริกา (The American Society the Prevention of Cruelty to Animals: ASPCA)(David Favre and Vivien Tsang, “The Development of the Anti-Cruelty Laws During the 1800’s,” Detroit College of Law Review : 1-2.)

⁶⁵ Emily Stewart Jeavitt and Diane Halverson, “The Evolution of Anti-Cruelty Laws in the United States,” in Animals and Their Legal Rights: A Survey of American Laws From 1641 to 1990, 4th ed., ed. Animal Welfare Institute, p.4.

⁶⁶ N.Y.Rev.Stat.ch.682§26(1881). amend in N.Y. Penal Law 26, 1866.

แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการบังคับใช้กฎหมายภายหลังที่มีการแก้ไข กฎหมายดังกล่าวก็ยังถูกพบว่ามิชอบกพร่องที่สำคัญอีกหลายประการ เช่น ประเภทของสัตว์ยังถูกจำกัดอยู่เฉพาะสัตว์ที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจเท่านั้น ทั้งที่จริงแล้วไม่ควรจะจำกัดอยู่เช่นนั้น ด้วยเหตุนี้ ทำให้เห็นว่ากฎหมายที่มียังคงไม่เพียงพอ จึงได้มีการเสนอให้แก้ไขกฎหมายใหม่อีกครั้ง โดยกฎหมายได้รับการแก้ไขในปีค.ศ.1867 กฎหมายฉบับใหม่นี้ได้แสดงผลสำคัญในการแก้ไขไว้ว่า

“เพื่อให้การคุ้มครองป้องกันการทารุณกรรมสัตว์มีผลบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (for the more effectual prevention of cruelty to animals)”⁶⁷

จากการแก้ไขในครั้งนี้ทำให้กฎหมายมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น เช่น กฎหมายได้ถูกแก้ไขโดยใช้คำว่า “บรรดาสัตว์ที่มีชีวิตทั้งหลาย (.....any living creature...) แทนคำว่า “บรรดาม้า ล่อ วัว ปศุสัตว์ แกะหรือสัตว์อื่นๆ ที่เป็นของตนเองหรือของบุคคลอื่น (....any horse, mule, ox, cattle, sheep or other animal belonging to himself or another....)”⁶⁸ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในการคุ้มครองสัตว์จากการถูกทารุณกรรมซึ่งเดิมคุ้มครองเฉพาะสัตว์ที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ (ปศุสัตว์) มาเป็นการคุ้มครองสัตว์ทุกประเภทที่มีชีวิตไม่ว่าจะเป็นสัตว์เลี้ยงหรือสัตว์ป่า และกฎหมายยังระลึกถึงความเป็นเจ้าของน้อยลง รวมทั้งให้การยอมรับว่าประชาชนไม่ว่าใครก็สามารถที่จะกระทำทารุณกรรมสัตว์ของตนได้ นอกจากนี้ ในประเภทของการกระทำ ความผิดที่เป็นการทารุณสัตว์นั้นได้มีการขยายขอบเขตมากขึ้น เช่น รวมถึงการใช้งาน หรือบรรทุกเกินพิกัด หรือการทรมานในรูปแบบต่างๆ การไม่ให้ความช่วยเหลือที่จำเป็น การทุบตีอย่างทารุณ หรือไม่มีเหตุจำเป็น และการฆ่าหรือทำให้พิการโดยไม่จำเป็น เป็นต้น⁶⁹

⁶⁷ John W. Edmonds,ed., “Statutes at Large of the State of New York,” in Animals and Their Legal Rights: A Survey of American Laws From 1641 to 1990, 4th ed., ed. Animal Welfare Institute (Washington,D.C.: The Institute, 1990), p.3.

⁶⁸ N.Y.Rev.stat. §§ 375.2-9. amend in N.Y. Penal Law 26, 1867.

⁶⁹ The American Society for the Prevention of Cruelty to Animals (APRI), Animal Cruelty Prosecution Opportunities for Early Response to Crime and Interpersonal Violence, p.7.

นอกจากนี้ กฎหมายฉบับใหม่ยังได้กำหนดให้กรณีของการใช้สัตว์สู้กัน (animal fighting) โดยการเลี้ยงหรือการจัดให้มีการสู้สัตว์เช่นนั้นขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการสู้กระซิ่ง การชนไก่ การกัดสุนัข การสู้หมี เป็นความผิดที่มีโทษตามกฎหมายขึ้นเป็นครั้งแรก และมีการกำหนดเนื้อหาครอบคลุมไปถึงเรื่องการทำหน้าที่ของเจ้าของที่จะต้องจัดเตรียมอาหารและน้ำที่จำเป็นและมีคุณภาพต่อสัตว์ และการมอบอำนาจให้บุคคลผู้มีอำนาจบังคับใช้กฎหมายนี้สามารถเข้าไปในสถานที่เพื่อจัดการหรือจัดเตรียมสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของสัตว์ได้ด้วย และสิ่งสำคัญที่ปรากฏในกฎหมายที่ได้รับการแก้ไขใหม่อีกประการหนึ่งก็คือ การให้สมาคมป้องกันการทารุณกรรมสัตว์แห่งอเมริกา (the American Society the Prevention of Cruelty to Animals : ASPCA) ซึ่งเป็นองค์กรเอกชนที่มีวัตถุประสงค์ในการสนับสนุนกิจการเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสัตว์และสนับสนุนให้มีการบังคับใช้กฎหมาย มีอำนาจจับกุมและบังคับตามบทบัญญัติในกฎหมายนี้ได้ด้วย เพื่อเป็นการลดภาระให้แก่ตำรวจและทำให้กฎหมายมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ พบว่ากฎหมายได้หันมาให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองสัตว์จากการกระทำทารุณกรรมของมนุษย์มากกว่าการมุ่งที่จะควบคุมทางศีลธรรมของคนในสังคมตามแนวความคิดในระยะแรกของการบัญญัติกฎหมายนี้ดังเห็นได้จากการสร้างมาตราใหม่ๆ ขึ้นมาใช้กับกรณีดังกล่าวหลายมาตรการ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาแก้ไขของกฎหมายต่อต้านการทารุณสัตว์ในมลรัฐนิวยอร์กไม่ได้ยุติอยู่เพียงแค่นี้ กฎหมายยังคงได้รับการปรับปรุงแก้ไขอยู่เสมอมาเพื่อให้เหมาะสมและทันสมัยสอดคล้องกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป⁷⁰

ด้วยเหตุที่กฎหมายได้รับการปรับปรุงแก้ไขดังกล่าวย่อมเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของความมุ่งหมายของกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ในระยะหลังที่จากเดิมมีขึ้นเพื่อใช้ในการควบคุมศีลธรรมของคนในสังคมและเพื่อให้เกิดความสงบสุขขึ้นในสังคม มาเป็นเพื่อมุ่งคุ้มครองสัตว์จากการถูกทารุณกรรมสัตว์เป็นสำคัญ

สำหรับวิวัฒนาการของกฎหมายต่อต้านหรือป้องกันการทารุณสัตว์ในมลรัฐอื่นๆ ที่นอกเหนือจากมลรัฐนิวยอร์ก พบว่าในขณะที่กฎหมายต่อต้านการทารุณสัตว์ของมลรัฐนิวยอร์กได้เกิดขึ้น มลรัฐอื่นๆ ยังคงมีความคิดในเรื่องการทารุณสัตว์อย่างจำกัดจึงไม่มีการบัญญัติกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ขึ้นมาใช้ดังเช่นมลรัฐนิวยอร์ก จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1835 การบัญญัติกฎหมายต่อต้านการทารุณสัตว์ขึ้นมาบังคับใช้เป็นการเฉพาะเช่นเดียวกับมลรัฐนิวยอร์กจึงได้เกิดขึ้นในมลรัฐแมซซาชูเซตต์ โดยถ้อยคำของกฎหมายมีความคล้ายคลึงกับ

⁷⁰ Ibid., pp.6-7.

กฎหมายของมลรัฐนิวเจอร์ซีย์ แต่การลงโทษสำหรับความผิดจะต่างออกไป (กฎหมายของมลรัฐแมซซาชูเซตส์กำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องถูกจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 100 ดอลลาร์)⁷¹

ต่อมาในปี ค.ศ. 1838 มลรัฐคอนเนตทิคัตและมลรัฐวิสคอนซินก็ได้บัญญัติกฎหมายต่อต้านการทารุณสัตว์ขึ้นมาบังคับใช้ในรัฐ⁷² และในเวลาต่อมามลรัฐต่างๆ ก็ได้มีการตราหรือบัญญัติกฎหมายต่อต้านการทารุณสัตว์ขึ้นมาบังคับใช้ภายในมลรัฐของตน (โดยนำกฎหมายของมลรัฐนิวเจอร์ซีย์มาใช้เป็นแบบอย่างในการบัญญัติกฎหมาย) เช่น มลรัฐเวอร์มอนท์มีการตรากฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ในปี ค.ศ.1854, มลรัฐมินนิโซต้าตราขึ้นในปี ค.ศ.1851, มลรัฐเทนเนสซีตราขึ้นในปี ค.ศ.1858⁷³ และเมื่อสิ้นสุดศตวรรษที่ 19 มลรัฐส่วนใหญ่ต่างมีกฎหมายต่อต้านการทารุณสัตว์ด้วยกันทั้งสิ้น โดยบทบัญญัติในกฎหมายของแต่ละมลรัฐมีความเหมือนและแตกต่างกันไปในรายละเอียด เช่น ลักษณะของการกระทำอันถือเป็นความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ ระดับหรืออัตราการลงโทษ (หลายมลรัฐกำหนดโทษในระดับความผิดอุกฉกรรจ์ (felony) ขณะที่อีกหลายมลรัฐได้กำหนดโทษในระดับความผิดมัธยโทษหรือโทษสถานเบา (Misdemeanor) เป็นต้น

ในช่วงระยะเวลาภายหลังที่มีการบัญญัติกฎหมายต่อต้านการทารุณกรรมสัตว์ขึ้นมาบังคับใช้ในแต่ละมลรัฐนั้น พบว่าแต่ละมลรัฐต่างปรับปรุงแก้ไขกฎหมายต่อต้านการทารุณสัตว์ของตนเพื่อให้กฎหมายสามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความทันสมัย และสอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่เสมอ ควบคู่กับการเกิดและเติบโตของกฎหมายเกี่ยวกับสัตว์อื่นๆ *

⁷¹ Emily Stewart Jeavitt and Diane Halverson, “The Evolution of Anti-Cruelty Laws in the United States,” in Animals and Their Legal Rights: A Survey of American Laws From 1641 to 1990, 4th ed., ed. Animal Welfare Institute, p.3.

⁷² Ibid., p.3.

⁷³ Ibid., p.4.

* ระบบกฎหมายในประเทศสหรัฐอเมริกา มีกฎหมายอยู่ 2 ระดับ คือ กฎหมายระดับมลรัฐ (State Law) และกฎหมายระดับรัฐบาลกลาง (Federal Law) ซึ่งกฎหมายต่อต้านการทารุณสัตว์ (Anti-Cruelty Laws) เป็นกฎหมายที่มีอยู่ในระดับมลรัฐเท่านั้น ขณะที่กฎหมายเกี่ยวกับสัตว์อื่นๆ อาจพบได้ทั้งในระดับมลรัฐ ระดับประเทศ และในสนธิสัญญาระหว่างประเทศ

ปัจจุบันมลรัฐทั้งหมดและเขตของรัฐบาลกลาง (District of Columbia) มีกฎหมายต่อต้านหรือป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ด้วยกันทั้งสิ้น และส่วนใหญ่มีการบัญญัติกฎหมายให้เป็นความผิดฐานหนึ่งแยกต่างหากจากฐานความผิดอื่นไว้ในประมวลกฎหมายอาญาของรัฐ โดยที่กฎหมายต่อต้านการทารุณสัตว์ในปัจจุบันทั้งหมดล้วนแล้วแต่คำนึงถึงความจำเป็นและความสำคัญในการคุ้มครองสัตว์จากการถูกละเมิด การละเลย การทอดทิ้ง และการทำให้เจ็บปวดทุกข์ทรมาน ควบคู่กับการควบคุมศีลธรรมของคนในสังคม⁷⁴

ทั้งหมดที่ได้กล่าวมานี้ เป็นการแสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการของกฎหมายต่อต้านหรือป้องกันการทารุณสัตว์ที่เกิดขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกา นับตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ กฎหมายเหล่านี้จะมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนากฎหมายในประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะประเทศที่ยังไม่มีการบัญญัติกฎหมายขึ้นมาบังคับใช้เป็นการเฉพาะในฐานะเป็นตัวอย่างหรือแม่แบบให้ผู้บัญญัติกฎหมายในประเทศนั้นๆ นำมาใช้เป็นแนวทางในการร่างหรือการแก้ไขกฎหมายต่อไป ทั้งนี้ เนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกา มีการปรับปรุงและพัฒนากฎหมายดังกล่าวอยู่ตลอดเวลา ทำให้กฎหมายมีความทันสมัยสอดคล้องกับสภาพสังคมยุคใหม่ โดยเฉพาะการสร้างมาตรการเสริมต่างๆ และนำเอามาตรการเสริมนั้นเข้ามาใช้เพื่อให้กฎหมายมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3.2.3 วิวัฒนาการของกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ในประเทศไทย

ประเทศไทยถือเป็นประเทศหนึ่งที่ทำให้ความสำคัญต่อสัตว์เป็นเวลาช้านาน เนื่องจากสังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม ในแง่กฎหมายจึงมีการบัญญัติกฎหมายหลายฉบับที่เกี่ยวข้องกับสัตว์และการให้ความคุ้มครองสัตว์ขึ้นมาบังคับใช้นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสัตว์แต่ละฉบับต่างมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ หากพิจารณาตามลำดับชั้นของกฎหมายอันได้แก่ กฎหมายรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติรวมทั้งกฎหมายลำดับรอง (พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ประกาศกระทรวง) จะพบว่ากฎหมายเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสัตว์ได้ปรากฏอยู่ในกฎหมายระดับพระราชบัญญัติและกฎหมายลำดับรองเท่านั้น สำหรับกฎหมายในระดับรัฐธรรมนูญนั้นนับแต่อดีตจนถึงปัจจุบันไม่ปรากฏว่ามีมาตราใดในรัฐธรรมนูญ

⁷⁴ Margit Livingston, "Desecrating the Ark : Animal Abuse and the Law's Role," *The University of Iowa Law Review* : 22.

ไทย (ไม่ว่าฉบับใดก็ตาม) กล่าวถึงการให้ความคุ้มครองดูแลสัตว์ไว้โดยตรง คงมีแต่ที่กล่าวถึงในส่วนแผนนโยบายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแต่ก็มีได้ครอบคลุมไปถึงสัตว์

ตัวอย่างของกฎหมายเกี่ยวกับสัตว์ที่ปรากฏในระดับพระราชบัญญัติและกฎหมายลำดับรองนับแต่อดีตถึงปัจจุบัน รวมทั้งวัตถุประสงค์ของกฎหมายดังกล่าว เช่น พระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ ร.ศ.119 (พ.ศ.2443) ต่อมาได้ถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พ.ศ.2482 ซึ่งเป็นกฎหมายใหม่ที่บัญญัติขึ้นมาใช้บังคับแทน โดยกฎหมายดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ในการควบคุมการใช้สัตว์พาหนะและคุ้มครองกรรมสิทธิ์และป้องกันการลักสัตว์พาหนะ, พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ.2502 ต่อมามีการแก้ไขอีกหนึ่งครั้งและภายหลังมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ.2535 ยกเลิกกฎหมายเดิมและบังคับตามกฎหมายใหม่ โดยกฎหมายมีวัตถุประสงค์ในการควบคุมโรงฆ่าสัตว์ โรงพักสัตว์ และการฆ่าสัตว์เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้บริโภค, พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2503 ต่อมาได้ถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 ซึ่งเป็นกฎหมายใหม่ที่มาใช้แทนกฎหมายเก่าที่ถูกยกเลิกไปเพื่อคุ้มครองอนุรักษ์สัตว์ป่าและการขยายพันธุ์สัตว์ป่า และได้มีการแก้ไขในพ.ศ.2546, ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่อง การควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสัตว์ พ.ศ.2545 ซึ่งออกตามความพระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ.2535 มาตรา 29 เป็นกฎหมายที่กำหนดเขตควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสัตว์ และกำหนดมาตรการควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสัตว์ เพื่อรักษาสุขภาพความเป็นอยู่ที่เหมาะสมกับการดำรงชีวิตของประชาชน ป้องกันเหตุเดือดร้อนรำคาญและอันตรายจากเชื้อโรคที่จะเกิดจากสัตว์ในเขตกรุงเทพมหานคร ฯลฯ⁷⁵

นอกเหนือจากกฎหมายเกี่ยวกับสัตว์และการให้ความคุ้มครองสัตว์ในกรณีต่างๆ ดังที่ยกมาแล้ว พบว่า ประเทศไทยยังมีกฎหมายเกี่ยวกับสัตว์ในเรื่องของการทารุณกรรมสัตว์ (ที่พอเทียบเคียงได้กับกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ในต่างประเทศ) โดยมีวิวัฒนาการของกฎหมายดังต่อไปนี้

⁷⁵ ไพโรจน์ อัจฉริยา, เปิดรฎกกฎหมายเก่า, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2545).

ประเทศไทยนับแต่อดีตเป็นต้นมาไม่พบว่ามีบทกฎหมายใดที่กำหนดให้การกระทำอันเป็นการทารุณโหดร้ายต่อสัตว์ซึ่งมีผลทำให้สัตว์นั้นได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมานโดยไม่มีเหตุจำเป็นเป็นความผิดและผู้กระทำต้องได้รับโทษทางกฎหมาย จนกระทั่งใน พ.ศ.2451 เมื่อได้มีพระบรมราชโองการให้ใช้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 พบว่าในภาค 2 ว่าด้วยลักษณะความผิด ในส่วนที่ 10 ว่าด้วยความผิดที่เป็นลหุโทษ ได้ปรากฏบทบัญญัติห้ามการทรมานและการใช้งานสัตว์จนถึงตายหรือบาดเจ็บอยู่ในมาตรา 335 (16) และ (17) ซึ่งบัญญัติว่า⁷⁶

“มาตรา 335 ความผิดลหุโทษ ในฐานะกระทำให้เกิดภัยอันตรายแก่สาธารณชนแลให้สาธารณชนปราศจากความสุขสบาย

.....

(16) ผู้ใดทรมานสัตว์เดียดระรานด้วยความดุร้าย หรือมันฆ่าสัตว์เดียดระรานให้ตายด้วยความลำบากโดยมิจำเป็น ทว่ามันมีความผิด ต้องระวางโทษชั้น 3

(17) ผู้ใดทำให้ปลุสัตว์หรือสัตว์พาหนะถึงตายหรือมีบาดเจ็บ เพราะมันขับขี่หรือบรรทุกสัตว์นั้นจนเหลือขนาดไซ้รั ท่านั้นมันมีความผิด ต้องระวางโทษชั้น 3*”

ด้วยบทบัญญัติของมาตรา 335 (16) และ (17) จึงถือได้ว่าบทบัญญัติเป็นกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ที่ปรากฏขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทย

อนึ่ง กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ได้ใช้บังคับเรื่อยมาจนถึงปี พ.ศ.2499 เมื่อมีการประกาศใช้บังคับประมวลกฎหมายอาญาแทนกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 เดิมที่ได้ถูกยกเลิกไป สำหรับบทบัญญัติเกี่ยวกับการห้ามการทารุณและการใช้งานสัตว์เกินสมควรนั้นยังคงมี

⁷⁶ หยุด แสงอุทัย, คำอธิบายกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2548), หน้า 510,512.

* ทั้งนี้ ตามมาตรา 332 ได้กำหนดความหมายของความผิดต้องระวางโทษชั้น 3 ไว้ดังนี้

“มาตรา 332 ความผิดที่เป็นลหุโทษนั้น คือ บรรดาการกระทำผิดที่ท่านบัญญัติไว้ตั้งแต่มาตรา 334 จน 340 แห่งกฎหมายนี้ แลท่านกำหนดอาญาสำหรับความผิดฐานลหุโทษไว้ต่างกันเป็น 4 ชั้น ดังนี้คือ....ชั้น 3 ท่านว่าต้องระวางโทษานุโทษเป็นสามสถาน คือ สถานหนึ่งจำคุกไม่เกินสิบวัน สถานหนึ่งปรับไม่เกินห้าสิบบาทสถานหนึ่งทั้งจำทั้งปรับเช่นว่ามานี้ด้วยกัน.....” (หยุด แสงอุทัย, คำอธิบายกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127, หน้า 508-509.)

ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา มิได้ถูกตัดออกไปแต่อย่างใด โดยถูกบัญญัติไว้ในมาตรา 381 และมาตรา 382 ภาคความผิดลหุโทษ ดังนี้

“มาตรา 381 ผู้ใดกระทำการทารุณต่อสัตว์หรือฆ่าสัตว์โดยให้ได้รับทุกขเวทนาอันไม่จำเป็น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

“มาตรา 382 ผู้ใดใช้ให้สัตว์ทำงานจนเกินสมควรหรือใช้ให้ทำงานอันไม่สมควรเพราะเหตุที่สัตว์นั้นป่วยเจ็บ ชรา หรืออ่อนอายุ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

เห็นได้ว่า บทบัญญัติทั้ง 2 มาตรานี้มีได้แตกต่างไปจากบทบัญญัติเดิมในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ที่กฎหมายกำหนดห้ามการกระทำอันเป็นการทารุณสัตว์และการใช้งานสัตว์เกินสมควร เพียงแต่ประมวลกฎหมายอาญาได้เรียบเรียงถ้อยคำใหม่ให้เหมาะสมกับกาลเวลาเท่านั้นเอง⁷⁷ อย่างไรก็ตาม กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ในประเทศไทยไม่ว่าปรากฏอยู่ในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 หรือในประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.2499 ต่างจัดเป็นความผิดเกี่ยวกับศีลธรรมอันดีของบุคคลโดยมีความมุ่งหมายเพื่อให้คนในสังคมช่วยเหลือและมีเมตตาต่อสัตว์ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าบทบัญญัตินี้ดังกล่าวกำหนดลงโทษบุคคลเพื่อต้องการให้คนอยู่ในศีลธรรมและมีเมตตาต่อสัตว์ โดยกฎหมายมิได้มีขึ้นเพื่อมุ่งคุ้มครองสัตว์แต่อย่างใด⁷⁸

บทบัญญัตินี้ดังกล่าวได้ใช้บังคับเรื่อยมานับตั้งแต่มีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายอาญาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน และในปัจจุบันนอกเหนือจากสองมาตรานี้แล้วไม่ปรากฏว่ามีกฎหมายใดบัญญัติในเรื่องการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์อีกเลย อย่างไรก็ตาม วิวัฒนาการของกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ในประเทศไทยยังมีอยู่น้อยเมื่อเทียบกับต่างประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา แต่ปัจจุบันก็พบว่าได้มีความพยายามเรียกร้องจากประชาชนผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะองค์กรเอกชนเกี่ยวกับการพิทักษ์คุ้มครองสัตว์ให้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายป้องกัน

⁷⁷ พรรณรายรัตน์ ศรีไชยรัตน์, “ความเหมาะสมในการบัญญัติความผิดลหุโทษไว้ในประมวลกฎหมายอาญา,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536), หน้า 81.

⁷⁸ ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, คำอธิบายกฎหมายอาญาภาคความผิด และลหุโทษ, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2548), หน้า 405,407.

การทารุณสัตว์ โดยการตรากฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ขึ้นเป็นกฎหมายเฉพาะให้มีเนื้อหาครอบคลุมและสอดคล้องกับนานาชาติประเทศ

จนกระทั่งนำมาสู่การจัดประชุมพิจารณาเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาการทารุณสัตว์ประเภทต่างๆ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศเมื่อปี พ.ศ.2543 และผลจากการประชุมดังกล่าวได้นำมาสู่การจัดทำร่างพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ.....ในเวลาต่อมา โดยมีกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก ซึ่งขณะนี้ร่างกฎหมายดังกล่าวอยู่ในระหว่างการนำกลับมาพิจารณาศึกษาข้อมูลและวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นอีกครั้งหนึ่งตามมติคณะรัฐมนตรี ภายหลังจากที่ได้นำเสนอร่างกฎหมายต่อคณะรัฐมนตรีเมื่อวันอังคารที่ 30 เดือนตุลาคม พ.ศ.2550 ที่ผ่านมา สำหรับรายละเอียดของร่างกฎหมายดังกล่าวจะมีความเป็นมาและมีเนื้อหาอย่างไรนั้นจะได้กล่าวไว้ในหัวข้อ 4.2 ต่อไป

บทที่ 4

กฎหมายและมาตรการในการป้องกันการทารุณสัตว์ ของต่างประเทศและประเทศไทย

การทารุณกรรมสัตว์ หรือการกระทำที่เรียกว่า “Animal Cruelty” เป็นการกระทำที่เกิดขึ้นเป็นประจำและเป็นการกระทำที่มีมานานนับแต่อดีตถึงปัจจุบัน จนอาจกล่าวได้ว่าการทารุณกรรมสัตว์เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นในประเทศต่างๆ ไม่ว่าจะอยู่ในทวีปหรือภูมิภาคใดของโลก อนึ่ง การทารุณสัตว์ที่เกิดขึ้นนั้นไม่ได้มีผลกระทบต่อสัตว์ที่ถูกกระทำเพียงอย่างเดียวเท่านั้น จากการศึกษาในปัจจุบันได้แสดงให้เห็นถึงผลกระทบของการทารุณสัตว์ที่มีต่อผู้กระทำและสังคมอีกด้วย * ด้วยเหตุนี้ ประเทศต่างๆ จึงได้ตระหนักถึงปัญหาการทารุณกรรมสัตว์ และเพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาการทารุณสัตว์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลจึงได้มีความพยายามในการหามาตรการต่างๆ รวมทั้งมาตรการทางกฎหมายมาใช้ในการป้องกันการทารุณสัตว์เพื่อคุ้มครองสัตว์ ตัวผู้กระทำความผิด และสังคม

มาตรการทางกฎหมายที่นำมาใช้ในการป้องกันการทารุณสัตว์ไม่ว่าจะเป็นประเทศในภาคพื้นยุโรป ทวีปอเมริกา ทวีปออสเตรเลีย และทวีปเอเชียนั้นพบว่าต่างมีการนำมาตรการทางกฎหมายอาญามาใช้เป็นหลักควบคู่ไปกับมาตรการเสริมอื่นๆ กล่าวคือ ประเทศหลายๆ ประเทศ อาทิ ประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย ประเทศญี่ปุ่น ได้มีการบัญญัติกฎหมายโดยกำหนดให้การทารุณกรรมสัตว์เป็นการกระทำที่เป็นความผิดและผู้กระทำจะต้องได้รับโทษทางอาญาตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายอันได้แก่โทษจำคุกและ/หรือโทษปรับ ซึ่งเรียกว่า ความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ (Animal Cruelty Offences) และ

* ตัวอย่างเช่น งานวิจัยของ Mark R. D และคณะ ในปี ค.ศ. 2002 ซึ่งได้ทำการวิจัยถึงพัฒนาการของความสัมพันธ์ระหว่างการทารุณสัตว์และการละเมิดหรือรุกรานต่อมนุษย์และพบว่า ผู้ที่เคยทารุณกรรมสัตว์มีแนวโน้มที่จะทำร้ายหรือรุกรานมนุษย์มากกว่าผู้ที่ไม่เคยทารุณกรรมสัตว์ (Mark R. Dadds, Cynthia M. Turner, & John McAloon, “Developmental Links between Cruelty to animals and Human Violence,” Australian New Zealand Journal of Criminology (2002).)

นอกจากนี้ ในหลายประเทศยังได้มีการกำหนดมาตรการเสริมอื่นๆ ที่จะนำมาใช้สำหรับความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ เช่น การคุมประพฤติ (Probation), การบริการสังคม (Community Service), การชดเชยค่าเสียหายทางแพ่ง (Restitution) เพื่อให้กฎหมายมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

4.1 กฎหมายว่าด้วยการป้องกันการทารุณสัตว์

บทบัญญัติของกฎหมายที่บัญญัติในเรื่องการปฏิบัติทารุณกรรมต่อสัตว์และบทบัญญัติทั้งหลายที่เกี่ยวข้องนั้นโดยทั่วไปจะถูกเรียกว่า “กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์หรือกฎหมายต่อต้านการทารุณสัตว์”^{*} (Animal Cruelty Law, Anti-Cruelty Law or Prevention of Cruelty to Animal Law) และกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์นี้จัดเป็นกฎหมายประเภทกฎหมายอาญา (Criminal Law) เนื่องจากเป็นกฎหมายที่มีการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

ปัจจุบันในหลายๆ ประเทศทั่วโลกได้มีตรากฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ขึ้นมาบังคับใช้ โดยต่างมีการกำหนดห้ามการทารุณกรรมสัตว์ในกรณีต่างๆ อันจะเป็นผลให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน และกำหนดให้ผู้ฝ่าฝืนกระทำทารุณต่อสัตว์นั้นมีความผิดและต้องรับโทษทางอาญา อย่างไรก็ตาม การบัญญัติกฎหมายดังกล่าวในแต่ละประเทศนั้นอาจมีมาตรฐานทางกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายแตกต่างกันในแต่ละที่ หรือมีบทบัญญัติหรือเนื้อหาของกฎหมายที่เหมือนกันและ/หรือแตกต่างกันในรายละเอียด และอาจบัญญัติไว้ในกฎหมายที่มีชื่อเรียกที่แตกต่างกันออกไปได้ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับแนวนโยบายของแต่ละประเทศในการบัญญัติกฎหมายขึ้นมาบังคับใช้ตามความเหมาะสม¹

^{*} ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเรียกกฎหมายที่บัญญัติในเรื่องการปฏิบัติทารุณกรรมต่อสัตว์อันเป็นความผิดทางอาญาและบทบัญญัติทั้งหลายที่เกี่ยวข้องว่า “กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์”

¹ Paige M. Tomaselli, International Comparative Animal Cruelty Laws (Michigan : Michigan State University-Detroit College of Law, 2003), p.1.

ตัวอย่างเช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งทุกมลรัฐในประเทศมีบทบัญญัติกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ด้วยกันทั้งสิ้น และพบว่ามลรัฐส่วนหนึ่งได้บัญญัติกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ไว้ในประมวลกฎหมายอาญาของมลรัฐ เช่น มลรัฐมิชิแกน บัญญัติในประมวลกฎหมายอาญามลรัฐมิชิแกน หมวด 9 ว่าด้วยเรื่องสัตว์ (The Michigan Penal Code. Chapter IX. Animals) นอกจากนี้ พบว่าในบางมลรัฐได้มีการบัญญัติเรื่องดังกล่าวในกฎหมายเฉพาะ เช่น มลรัฐอิลลินอยส์ บทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการทารุณสัตว์ได้ถูกบัญญัติไว้ในกฎหมายระดับพระราชบัญญัติที่ชื่อว่าพระราชบัญญัติการดูแลสัตว์อย่างมีมนุษยธรรม (Humane Care for Animals Act), มลรัฐนิวยอร์ก บัญญัติอยู่ในกฎหมายเกษตรกรรมและการตลาด (Agriculture and Markets Law) เป็นต้น หรือบางมลรัฐกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ถูกบัญญัติไว้ในระเบียบข้อบังคับของมลรัฐ เช่น มลรัฐมินนิโซตา บัญญัติไว้ในระเบียบตำรวจ หมวด 343 ว่าด้วยการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ (Police Regulations. Chapter 343. Prevention of Cruelty to Animals) เป็นต้น

ประเทศออสเตรเลีย กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติทารุณต่อสัตว์ได้มีการบัญญัติขึ้นมาบังคับใช้ในแต่ละมลรัฐและเขตการปกครอง (State and Territory in Australia) โดยที่กฎหมายดังกล่าวอยู่ในกฎหมายระดับรัฐ (State Level) ซึ่งปัจจุบันรัฐและเขตปกครองตนเองทั้งหมดในออสเตรเลียล้วนแล้วแต่มีกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ด้วยกันทั้งสิ้น โดยบัญญัติอยู่ในกฎหมายที่มีชื่อเรียกต่างกันออกไป เช่น รัฐวิกตอเรีย (Victoria) บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ (Prevention of Cruelty to Animal Act 1986), รัฐควีนส์แลนด์ (Queensland) บัญญัติอยู่ในพระราชบัญญัติการป้องกันและดูแลสัตว์ (Animal Care & Protection Act 2001), และรัฐออสเตรเลียตะวันตก (Western Australia) ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติสวัสดิภาพสัตว์ (Animal Welfare Act 2002) เป็นต้น ในประเทศนิวซีแลนด์เองก็ได้มีการบัญญัติกฎหมายให้การกระทำทารุณกรรมสัตว์เป็นความผิดฐานหนึ่งเช่นเดียวกันโดยบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติสวัสดิภาพสัตว์ (Animal Welfare Act 1999)²

สำหรับประเทศในภูมิภาคเอเชีย กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์มีอยู่ในหลายประเทศทั่วภูมิภาคและปรากฏอยู่ในกฎหมายที่มีชื่อเรียกแตกต่างกันไปเช่นเดียวกัน อาทิ ประเทศมาเลเซีย บทบัญญัติกฎหมายที่กำหนดให้การกระทำทารุณกรรมสัตว์เป็นความผิดที่มีโทษทาง

² Katrina Sharman, "Animal Law in Australia," *Animal Legal and Historical* (2004) : 3-4.

อาญาได้ถูกกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติสัตว์ (Animal Act 1953), ประเทศสิงคโปร์ มีการกำหนดให้การทารุณกรรมสัตว์เป็นความผิดตามพระราชบัญญัติสัตว์และนก (Animals and Birds Act 2002), ประเทศอินเดีย มีบัญญัติพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ (Prevention of Cruelty to Animals Act 1960) ซึ่งกำหนดให้การทารุณสัตว์เป็นความผิดหนึ่งในทางอาญา, ประเทศญี่ปุ่น ได้มีการออกกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองและควบคุมสัตว์ (Law Concerning Protection and Control of Animals) ขึ้นมาบังคับใช้ ซึ่งในกฎหมายดังกล่าว มีการบัญญัติให้การทารุณกรรมสัตว์เป็นความผิดฐานหนึ่งที่มีโทษทางอาญา หรือในประเทศฟิลิปปินส์ มีการกำหนดให้การกระทำทารุณสัตว์ที่มีผลทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมานเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติสวัสดิภาพสัตว์ (Animal Welfare Act 1998) ในประเทศไทยเอง ก็ปรากฏว่ามีบทบัญญัติที่กำหนดให้การทารุณกรรมสัตว์เป็นความผิดที่มีโทษทางอาญา เช่นเดียวกัน โดยได้ถูกบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาภาคความผิดลหุโทษมาตรา 381 และ มาตรา 382³

ทั้งนี้ กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ในต่างประเทศและประเทศไทยมีเนื้อหาและรายละเอียดที่เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร ในที่นี้จะได้กล่าวอย่างละเอียดโดยแบ่งเป็นหัวข้อต่างๆ ได้ดังต่อไปนี้

4.1.1 จุดมุ่งหมายในการบัญญัติกฎหมาย

กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ในแต่ละประเทศแม้ว่าจะบัญญัติอยู่ในกฎหมายใดหรือใช้ชื่อเรียกกฎหมายอย่างไรก็ตาม และแม้จะมีเนื้อหาในกฎหมายที่แตกต่างกัน ในรายละเอียดก็ตาม แต่หากได้พิจารณาจากเหตุผลในการประกาศใช้กฎหมายหรือหากพิจารณา

³ ประมวลกฎหมายอาญา ภาคความผิดลหุโทษ มาตรา 381 และมาตรา 382.

“มาตรา 381 ผู้ใดกระทำการทารุณต่อสัตว์หรือฆ่าสัตว์โดยให้ได้รับทุกขเวทนาอันไม่จำเป็น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

“มาตรา 382 ผู้ใดใช้ให้สัตว์ทำงานจนเกินสมควรหรือใช้ให้ทำงานอันไม่สมควร เพราะเหตุที่สัตว์นั้นป่วยเจ็บ ชรา หรืออ่อนอายุ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

จากถ้อยคำที่บัญญัติไว้ในกฎหมายแล้ว พบว่าบทบัญญัติกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ของประเทศต่างๆ ส่วนใหญ่ในปัจจุบันล้วนแล้วแต่มีจุดมุ่งหมายในการกำหนดกฎหมายขึ้นมาเพื่อให้ความคุ้มครองและป้องกันสัตว์จากความเจ็บปวดทุกข์ทรมานอันเป็นผลมาจากการกระทำของมนุษย์เป็นสำคัญด้วยกันทั้งสิ้น นอกเหนือจากนี้ การบัญญัติกฎหมายอาจมีจุดมุ่งหมายประการอื่นๆ ประกอบด้วย เช่น เพื่อส่งเสริมสวัสดิภาพสัตว์ในกลุ่มผู้เลี้ยงดูและดูแลสัตว์ไม่ว่าจะเป็นการจัดให้การดูแล การปฏิบัติต่อสัตว์อย่างมีมนุษยธรรม⁴ เพื่อปรับปรุงระดับความสำคัญของสังคมเกี่ยวกับการคุ้มครองป้องกันการทารุณกรรมสัตว์⁵

ตัวอย่างเช่น ประเทศออสเตรเลีย ในพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ (Prevention of Cruelty to Animal Act 1986) ของรัฐวิกตอเรีย ได้แสดงให้เห็นถึงจุดมุ่งหมายในการบัญญัติกฎหมายดังกล่าวไว้ในบท 1 มาตรา 1 เรื่องความมุ่งหมายของกฎหมาย (Part 1-Preliminary Section 1 Purpose) โดยบัญญัติว่า “ความมุ่งหมายของพระราชบัญญัตินี้คือ เพื่อป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ เพื่อสนับสนุนให้มีการตระหนักในการปฏิบัติต่อสัตว์ และเพื่อปรับปรุงระดับความสำคัญของสังคมเกี่ยวกับการคุ้มครองป้องกันการทารุณกรรมสัตว์” ทำนองเดียวกันกับกฎหมายของรัฐนิวเซาท์เวลส์ รัฐทัสเมเนีย และมณฑลตอนเหนือซึ่งเขียนไว้อย่างชัดเจนถึงความมุ่งหมายของการบัญญัติว่าพระราชบัญญัติที่บังคับใช้นั้นมีขึ้นเพื่อป้องกันการทารุณสัตว์ (to prevent cruelty to animals) ในรัฐควีนส์แลนด์ หนึ่งในความมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการป้องกันและดูแลสัตว์ (Animal Care & Protection Act 2001) ก็เพื่อป้องกันสัตว์จากความเจ็บปวดโดยไม่มีเหตุอันควร, โดยไม่มีเหตุจำเป็น หรืออย่างไม่เหมาะสม ส่วนในรัฐออสเตรเลียใต้ แม้ในพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ (Prevention of Cruelty to Animal Act 1985) จะไม่มีการเขียนถึงจุดมุ่งหมายหรือความมุ่งประสงค์ของการบัญญัติกฎหมายไว้อย่างชัดเจนก็ตาม แต่หากพิจารณาจากชื่อเรียกของพระราชบัญญัติแล้วแสดงให้เห็นเป็นนัยได้ว่าพระราชบัญญัตินี้มีขึ้นเพื่อคุ้มครองป้องกันการทารุณสัตว์เป็นสำคัญ⁶

⁴ Prevention of Cruelty to Animals Act 1979 (NSW) § 3. Amended 2007.

⁵ Prevention of Cruelty to Animals Act 1986 (VIC) § 1. Amended 2008.

⁶ Katrina Sharman, “Animal Law in Australia,” *Animal Legal and*

ประเทศมาเลเซีย ในพระราชบัญญัติสัตว์ (Animal Act 1953) ซึ่งได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในปี ค.ศ. 2006 ได้เขียนข้อความที่แสดงถึงความมุ่งหมายของการแก้ไขกฎหมายไว้ในตอนต้นของบทบัญญัติซึ่งมีอยู่ด้วยกันหลายประการ และหนึ่งในนั้นก็เพื่อป้องกันการทารุณต่อสัตว์⁷

สำหรับประเทศไทยแม้จะมีการบัญญัติกฎหมายที่กำหนดให้การทารุณกรรมสัตว์เป็นความผิดทางอาญาตามมาตรา 381 และมาตรา 382 ของประมวลกฎหมายอาญาก็ตาม แต่จากการศึกษา ไม่ปรากฏว่ามีบทบัญญัติกฎหมายใดที่แสดงถึงจุดมุ่งหมายของการบัญญัติกฎหมายดังกล่าวไว้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ ยังไม่ปรากฏว่ามีคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลอันจะสะท้อนให้เห็นถึงความมุ่งหมายของบทบัญญัตินั้นได้แต่อย่างใด แต่อย่างไรก็ดี หากพิจารณาจากบทบัญญัติทั้งสองมาตราซึ่งได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาภาคความผิดลหุโทษแล้ว เห็นได้ว่าในตบตบทกฎหมายนั้นสะท้อนให้เห็นได้ว่า ประเทศไทยไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์เท่าที่ควร ดังเห็นได้จากความเห็นทางวิชาการของนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิที่ต่างให้ความเห็นว่าบทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวนี้ถือเป็นความผิดประเภทที่เกี่ยวกับศีลธรรมอันดีของประชาชนที่กฎหมายต้องการให้คนในสังคมมีศีลธรรมมีคุณธรรมโดยการให้ช่วยเหลือและมีเมตตาต่อสัตว์ ด้วยเหตุนี้ มาตรา 381 ที่กฎหมายกำหนดห้ามการกระทำทารุณต่อสัตว์ หรือฆ่าสัตว์โดยให้ได้รับทุกขเวทนาอันไม่จำเป็นนั้น ไม่ใช่มีขึ้นเพื่อคุ้มครองสัตว์ แต่เพื่อต้องการให้คนมีความเมตตาต่อสัตว์โดยไม่กระทำการทารุณในลักษณะดังกล่าวแก่สัตว์ และมาตรา 382 ซึ่งกำหนดห้ามการใช้สัตว์ทำงานเกินสมควร หรือใช้ให้ทำงานอันไม่สมควรเพราะเหตุที่สัตว์นั้นป่วย เจ็บ ชราหรืออ่อนอายุนี้ก็เป็นการที่กฎหมายต้องการลงโทษบุคคลเพียงเพื่อให้บุคคลนั้นอยู่ในศีลธรรมและมีเมตตาต่อสัตว์นั่นเอง⁸

ฉะนั้น จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่ากฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ของประเทศไทยนั้น มิได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อคุ้มครองป้องกันสัตว์จากการถูกทารุณกรรมหรือมีขึ้นเพื่อคุ้มครองป้องกันสัตว์จากความเจ็บปวดทุกข์ทรมานอันเกิดจากการทารุณโดยฝีมือมนุษย์ดังเช่นกฎหมายของต่างประเทศที่ได้ยกตัวอย่างในข้างต้น หากแต่บทบัญญัติกฎหมายนั้นมีขึ้นเพื่อให้คนอยู่ในศีลธรรมมีเมตตาต่อสัตว์เท่านั้น อนึ่ง ถึงแม้กฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของประเทศไทยจะมีได้มี

⁷ Laws of Malaysia Act 647- Animals Act 1953. revised 2006.

⁸ ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, คำอธิบายกฎหมายอาญาภาคความผิด และลหุโทษ, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2548), หน้า 405-407.

จุดมุ่งหมายของการกำหนดกฎหมายเพื่อคุ้มครองป้องกันสัตว์จากการทารุณกรรมอย่างแท้จริงก็ตาม แต่การที่ประเทศไทยได้บัญญัติเรื่องการทารุณสัตว์ไว้ในประมวลกฎหมายอาญา ภาควิชาความผิดลหุโทษอันเป็นความรับผิดชอบโดยเด็ดขาดนั้น ก็ย่อมแสดงให้เห็นถึงนัยที่สำคัญประการหนึ่งนั่นคือความเป็นตัวตนของสังคมในมุมที่ว่าอย่างน้อยในสังคมไทยเราก็ไม่ได้เห็นด้วยกับการทารุณสัตว์แต่อย่างใด

4.1.2 สาระสำคัญของกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์

กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์เป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติสำคัญในการห้ามมิให้มีการกระทำการใดๆ อันเป็นผลทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทรมานโดยไม่จำเป็นหรือโดยไม่มีเหตุอันสมควร ซึ่งสาระสำคัญของกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ไม่ว่าจะเป็นประเภทของสัตว์ที่จะได้รับความคุ้มครอง ลักษณะของการทารุณกรรมสัตว์ วิธีการในการทารุณสัตว์ รวมไปถึงกระบวนการบังคับใช้กฎหมาย และบทบังคับโทษที่บัญญัติอยู่ในกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ของแต่ละประเทศ ย่อมมีความเหมือนและแตกต่างกันออกไปในรายละเอียด ซึ่งสามารถสรุปได้โดยสังเขปดังต่อไปนี้

4.1.2.1 การกำหนดประเภทของสัตว์ที่ได้รับความคุ้มครอง

ประเทศส่วนใหญ่ที่มีกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย ต่างมีการให้คำนิยามหรือความหมายของคำว่า “สัตว์” (Animal) ที่จะได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ด้วยกันทั้งสิ้น เพราะการให้คำนิยามนั้นจะเป็นขอบเขตของกฎหมายในการให้ความคุ้มครองว่าครอบคลุมไปถึงสัตว์ประเภทหรือชนิดใดบ้าง

ในประเทศสหรัฐอเมริกากฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์กว่าครึ่งหนึ่งกำหนดประเภทของสัตว์ที่ได้รับความคุ้มครองเป็นสิ่งที่มีชีวิตทั้งหลายที่ไม่ใช่มนุษย์ หรือสัตว์ทั้งหลายยกเว้นมนุษย์ หรือมีการนิยาม “สัตว์” ว่าหมายถึง สัตว์โลกทั้งหลายยกเว้นมนุษย์ หรือให้นิยาม “สัตว์” ว่าหมายถึงความรวมถึงสัตว์โลกทั้งหลายที่พูดไม่ได้⁹ เช่น มลรัฐโคโลราโด, มลรัฐฟลอริดา, มลรัฐมินนิโซตา, มลรัฐเนวาดา ฯลฯ¹⁰

ตัวอย่างคำวินิจฉัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นของสัตว์ที่ได้รับความคุ้มครอง ภายใต้กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ของศาลในมลรัฐต่างๆ ของประเทศสหรัฐอเมริกา เช่น

คดี Wikerson v. State (1981)¹¹

โจทก์ผู้อุทธรณ์ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ของมลรัฐฟลอริดา โดยการตี, ทำให้บาดเจ็บ และฆ่าแรคคูนโดยไม่จำเป็นหรืออย่างทารุณ ในคดีนี้ โจทก์ผู้อุทธรณ์ได้โต้แย้งว่า บทบัญญัติกฎหมายไม่ชัดเจนว่าอะไรเป็นสัตว์ และการกระทำใดเป็นการกระทำโดยไม่จำเป็น ซึ่งในคดีนี้ศาลสูงของมลรัฐได้วินิจฉัยและวางหลักในเรื่องของสัตว์ที่ได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ของรัฐไว้ว่า บทบัญญัติกฎหมายของมลรัฐตามมาตรา 828.02 ที่ได้ให้คำนิยามของสัตว์ไว้ว่าหมายถึงความรวมถึงสัตว์โลกทั้งหลายที่พูดไม่ได้ (any living dumb creature) นั้นชัดเจนอยู่ในตัวแล้วว่าไม่รวมถึงมนุษย์เท่านั้น การพิจารณาว่าอะไรเป็นหรือไม่เป็นสัตว์ภายใต้บทบัญญัติกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ของมลรัฐนั้น

⁹ Emily Stewart Jeavitt and Diane Halverson, "The Evolution of Anti-Cruelty Laws in the United States," in Animals and Their Legal Rights: A Survey of American Laws From 1641 to 1990, 4th ed., ed. Animal Welfare Institute (Washington, D.C.: The Institute, 1990), p.10.

¹⁰ e.g., Colo. Rev. Stat. Ann. § 18-9-201(2) (West 1999 & Supp. 2000) ("any living dumb creature"); Fla. Stat. Ann. 828.02 (West 1994) (same); Cal. Penal Code § 599(b) (West 1998) (same); Minn. Stat. Ann. § 343.20(2) (West 1990) ("every living creature except members of the human race"); Nev. Rev. Stat. 574.050(1) (2000) (same); N.J. Stat. Ann. § 4:22-15 (West 1998) ("the whole brute creation"); N.Y. Agric. & Mkts. Law § 350(1) (McKinney 1991) ("every living creature except a human being"); N.D. Cent. Code § 36- 21.1.01(1) (1987 & Supp. 2001) ("every living animal except the human race"); R.I. Gen. Laws § 4-1-1(a)(1) (1998) ("every living creature except a human being"); Vt. Stat. Ann. tit. 13, § 351(1) (1998) ("all living sentient creatures, not human beings").

¹¹ Supreme Court of Florida, "Wilkerson v. State," 401 So. 2d 1110 (Fla. 1981).

วิญญูชนทั่วไปย่อมสามารถวินิจฉัยได้ และจากบทบัญญัติดังกล่าวจึงไม่ต้องสงสัยว่ากฎหมายมีเจตนาให้หมายความรวมถึงแรคคูนด้วย

คดี People v. Baniqued (2000)¹²

ศาลอุทธรณ์ของมลรัฐแคลิฟอร์เนียในคดีนี้ได้วินิจฉัยเกี่ยวกับสัตว์ที่ได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ของมลรัฐแคลิฟอร์เนียว่า คำนิยามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่า “สัตว์” หมายความรวมถึงสัตว์โลกทั้งหลายที่พูดไม่ได้นั้น ไก่ตัวผู้หรือนกชนิดอื่นใดก็ย่อมอยู่ภายใต้คำนิยามของสัตว์ที่บัญญัติไว้ในกฎหมายด้วย

อย่างไรก็ดี ในบางมลรัฐกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์นั้นมิได้ครอบคลุมถึงสัตว์หรือสิ่งมีชีวิตทุกชนิด แต่สัตว์ที่จะได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายได้ถูกจำกัดอยู่ในสัตว์บางกลุ่มบางประเภทเท่านั้น เช่น สัตว์หรือสิ่งมีชีวิตที่มีกระดูกสันหลังที่ไม่ใช่มนุษย์¹³, สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม นก สัตว์เลื้อยคลาน หรือสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ¹⁴ หรือครอบคลุมเพียงสัตว์ที่เลี้ยงในบ้าน สัตว์เลี้ยงในครอบครัว หรือสัตว์ป่าที่ถูกจับได้เท่านั้น (a domestic animal, a household pet or a wild animal in captivity)¹⁵ ในกฎหมายมลรัฐนิวเม็กซิโกกำหนดว่า “สัตว์” ไม่รวมถึงแมลงหรือสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ¹⁶ ซึ่งในศาลสูงของมลรัฐนิวเม็กซิโกพิจารณาและเห็นว่าบรรดาสัตว์ตามความหมายของบทบัญญัติในกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ของรัฐนั้น นำมาใช้กับสัตว์ที่เลี้ยงตามบ้าน และสัตว์ป่าก่อนที่จะถูกจับได้¹⁷

¹² Court of Appeal of California, “People v. Baniqued,” 101 Cal.Rptr.2d 835 (Cal.App.3 Dist., 29 November 2000).

¹³ Idaho Code § 25-3502 (Supp. 1998) (“Animal” means any vertebrate member of the animal kingdom, except humans).

¹⁴ Ariz. Rev. Stat. Ann. § 13-2910(h) (West 1989) (“Animal” means a mammal, bird, reptile or amphibian); Or. Rev. Stat. Ann. § 167.310 (1997)(same).

¹⁵ N.H. Rev. Stat. Ann. § 644:8 (II) (1996 & Supp. 2000) (any animal including domestic and wild animals).

¹⁶ N.M. Stat. Ann. § 30-18-1 (Michie 1998) (defined the term “animal” does not include insects or reptiles.)

สำหรับประเทศออสเตรเลีย ถึงแม้ว่ากฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ในแต่ละรัฐและเขตการปกครองจะมีความคล้ายคลึงกันในบางเรื่อง แต่ก็จะถูกนำมาใช้แตกต่างกันไปตามค่านิยมของคำว่า “สัตว์” ที่กฎหมายได้ให้ไว้ ซึ่งเป็นการนิยามสัตว์ที่จะได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ ทั้งนี้ บทบัญญัติส่วนใหญ่จะให้คำนิยาม “สัตว์” ว่าเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีกระดูกสันหลัง รวมทั้งสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ สัตว์เลื้อยคลาน นก ปลา และสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม (แต่ไม่ใช่มนุษย์) เช่น รัฐวิกตอเรีย, รัฐควีนสแลนด์ (รัฐออสเตรเลียตะวันตกและรัฐออสเตรเลียใต้ ไม่รวมปลา ในความหมายของคำว่า “สัตว์”¹⁸) แต่อย่างไรก็ดี ในรัฐวิกตอเรีย, รัฐควีนสแลนด์, รัฐนิวเซาท์เวลส์, อาณาเขตภาคเหนือ และเขตนครหลวงออสเตรเลีย นอกจากสัตว์หมายถึงสิ่งมีชีวิตที่มีกระดูกสันหลัง หรือสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่ไม่ใช่มนุษย์ และสัตว์ประเภทนก สัตว์เลื้อยคลาน สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ หรือปลาแล้ว ยังรวมถึงสัตว์ที่มีกระดูก หรือสัตว์ที่มีเปลือกแข็งหุ้มตัว เช่น กุ้งมังกร, ปู หรือกุ้ง อยู่ในคำนิยามด้วย นอกจากนี้ ในรัฐควีนสแลนด์และเขตนครหลวงออสเตรเลีย กฎหมายยังได้ให้คำนิยามสัตว์ให้รวมถึงสัตว์ทะเลตระกูลปลาหมึก มีกระดูกและมีหนวดยาว (octopus and squid) และในรัฐควีนสแลนด์ สัตว์ยังรวมไปถึงสิ่งมีชีวิตที่อยู่ในระยะฟักตัวก่อนที่จะเกิดมาโดยมีการตั้งครรรภ์เป็นระยะเวลามากกว่าครึ่งหนึ่ง หรือมีการพัฒนามากกว่าครึ่ง แต่ไม่รวมไปถึงไข่ของสัตว์ ตัวอ่อนของหอย ไข่ปลาหรือฝูงตัวอ่อนของปลา และรวมถึงสัตว์ทะเลตระกูลปลาหมึกหรือที่มีหนวดยาวอีกด้วย¹⁹

¹⁷ New Mexico Supreme Court, “State v. Cleve,” 980 P.2d 23 (N.M. 1999) (the court defined the term “any animal,” within meaning of animal cruelty statute, applied only to domesticated animals and wild animals previously reduced to captivity).

¹⁸ Prevention of Cruelty to Animals Act 1985 (SA) § 3. Amended 2008 (animal means a member of any species of the sub-phylum vertebrata except— (a) a human being; or (b) a fish, and includes any prescribed animal); Animal Welfare Act 2002 (WA), § 5. Amended 2004 (“animal” means —(a) a live vertebrate; or (b) a live invertebrate of a prescribed kind, other than a human or a fish (as defined in the Fish Resources Management Act 1994)).

¹⁹ Katrina Sharman, “Animal Law in Australia,” Animal Legal and Historical : 4.

ในประเทศมาเลเซีย ได้ให้คำนิยามสัตว์ที่จะได้รับความคุ้มครองว่า หมายความว่าบรรดาสัตว์มีชีวิตทั้งหลายที่ไม่ใช่มนุษย์ และรวมถึงสัตว์เลื้อยคลาน นก ปลา สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ หรือแมลง ไม่ว่าจะเป็ นสัตว์ป่า หรือสัตว์เลี้ยง²⁰

ในประเทศสิงคโปร์ สัตว์ที่ได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายได้แก่ บรรดาสัตว์เดรัจฉาน นก ปลา สัตว์เลื้อยคลาน หรือแมลง ไม่ว่าจะเป็ นสัตว์ป่า หรือสัตว์เลี้ยง²¹

สำหรับประเทศไทย บทบัญญัติกฎหมายในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 381 และมาตรา 382 ซึ่งบัญญัติเรื่องการห้ามทารุณกรรมสัตว์นั้น ไม่ปรากฏว่าได้มีการให้ คำนิยามความหมายของคำว่า “สัตว์” ที่จะได้รับความคุ้มครองไว้แต่อย่างใด

4.1.2.2 ลักษณะของการทารุณกรรมสัตว์

กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ได้กำหนดลักษณะของการกระทำที่ถือ ว่าเป็นการทารุณกรรมต่อสัตว์ (cruelty to animals) โดยใช้ถ้อยคำที่หลากหลายแตกต่างกัน ออกไปในแต่ละประเทศ แต่อย่างไรก็ตาม โดยส่วนใหญ่การทารุณกรรมสัตว์จะมีลักษณะสำคัญๆ ดังต่อไปนี้

- (1) เป็นการปฏิบัติต่อสัตว์ด้วยความโหดร้ายทารุณ (Cruel mistreatment of animals)

หนึ่งในลักษณะของการกระทำที่กฎหมายถือว่าเป็น การทารุณกรรมสัตว์ซึ่งผู้กระทำมีความผิดและต้องรับโทษนั้นก็คือ การกระทำหรือการละเว้น การกระทำใดๆ ที่เป็นเหตุให้หรืออนุญาตให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทรมานร่างกายหรือทุกข์ทรมาน

²⁰ Laws of Malaysia Act 647- Animals Act 1953. Part IV. Prevention of Cruelty to Animals. Sec.43. revised 2006. ("animal" means any living creature other than a human being and includes any beast, bird, fish, reptile or insect, whether wild or tame).

²¹ Animals and Birds Act 2002. Chapter 7. Part IV. Prevention of Cruelty to Animals. Sec. 41. ("animal" includes any beast, bird, fish, reptile or insect, whether wild or tame).

โดยไม่จำเป็นหรือไม่มีเหตุอันสมควร หรือที่เรียกว่า “การปฏิบัติต่อสัตว์ด้วยความโหดร้ายทารุณ”²² ทั้งนี้ ลักษณะหรือรูปแบบของการกระทำที่จัดว่าเป็นการปฏิบัติด้วยความโหดร้ายทารุณ (Cruel mistreatment) ซึ่งบัญญัติอยู่ในกฎหมายป้องกันการทารุณของประเทศต่างๆ ส่วนใหญ่จะ ได้แก่ การทุบตี, เตะ, ปฏิบัติไม่ดีต่อสัตว์, ทรมาน, ทำให้พิการ, ทำให้บาดเจ็บ หรืออื่นๆ ที่เป็นเหตุให้สัตว์ได้รับอันตรายอย่างทารุณ (cruelly beats, kicks, ill-treats, tortures, mutilates, wounds or otherwise that is causes the animal unnecessary harm any animal) นอกจากนี้ รวมถึง การใช้งานสัตว์ในรูปแบบต่างๆ เช่น การขับขี่ การใช้เป็นพาหนะ การใช้สัตว์บรรทุกของ หรือการใช้งานสัตว์ด้วยวิธีการที่ไร้มนุษยธรรมอื่นๆ ที่เป็นหรือน่าจะเป็นสาเหตุทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน (overrides, overdrives, overloads or otherwise uses a prescribed inhumane device on the animal that causes the animal pain or suffering to any animal) หรือการใช้ให้สัตว์ทำงานหนักขณะที่มันป่วย หรือในฐานะที่ตนเป็นเจ้าของสัตว์ซึ่งอนุญาตให้ใช้งานสัตว์จนทำให้เกิดอันตรายต่อสัตว์โดยไม่จำเป็น (being the owner, permits any animal to be so used or being the owner, permits any unnecessary pain or suffering to any animal) หรือในบางกรณีกฎหมายยังรวมการทำทารุณที่มีผลให้สัตว์เกิดความหวาดกลัว วิตกกังวลด้วย (infuriates or terrifies any animal)²³

ตัวอย่างคำพิพากษาที่วินิจฉัยและตัดสินว่าการกระทำของจำเลยเข้าลักษณะเป็นการปฏิบัติต่อสัตว์ด้วยความโหดร้ายทารุณอันมีความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ตามกฎหมาย เช่น

²² Margit Livingston, “Desecrating the Ark : Animal Abuse and the Law’s Role,” *The University of Iowa Law Review* (October 2001) : 33.

²³ e.g., Laws of Malaysia Act 647- Animals Act 1953. Part IV. Prevention of Cruelty to Animals. Sec. 44(1). revised 2006; Animals and Birds Act 2002. Chapter 7. Part IV. Prevention of Cruelty to Animals. Sec. 42(1); Animal Care And Protection Act 2001 (QLD) § 18. Amended. 2003; Prevention of Cruelty to Animals Act 1986 (VIC) § 9. Amended 2008; Animal Welfare Act 2002 (WA), § 5. Amended 2004; Mich. Comp. Laws § 750.50b(2) (West 1991 & Supp. 2001); 510 ILCS § 70/3.01 (West Supp. 1998); Minn. Stat. § 343.21 (Supp. 1999).

คดี Anderson v. State (2007)²⁴

คดีนี้จำเลยถูกตัดสินว่ากระทำความผิดทารุณกรรมสัตว์ด้วยการยิงสุนัขของเพื่อนบ้าน จำเลยได้โต้แย้งว่า เขาพยายามฆ่าสุนัขเพราะสุนัขกำลังจะโจมตีสุนัขของตน และศาลไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอที่แสดงว่า เขาเจตนาทรมานหรือทำให้พิการสัตว์ในความหมายของกฎหมายมลรัฐอินเดียน่า ในคดีนี้ศาลอุทธรณ์ของมลรัฐได้วินิจฉัยเกี่ยวกับประเด็นที่ว่าศาลมีพยานหลักฐานเพียงพอที่แสดงให้เห็นว่าจำเลยเจตนาทรมานหรือทำให้พิการสัตว์โดยวางหลักไว้ว่า แม้คำว่า “ทรมาน” และ “การทำให้พิการ” (torture and mutilate) กฎหมายจะไม่ได้ให้คำนิยามไว้ จึงจำเป็นต้องพิจารณาจากความหมายทั่วไปในพจนานุกรม ซึ่งพบว่าได้ให้ความหมายของคำว่า “ทรมาน” (torture) หมายถึง เหตุที่ทำให้ได้รับความทุกข์ทรมานอย่างรุนแรง หรือเจ็บปวดอย่างสาหัส และคำว่า “การทำให้พิการ” (mutilate) หมายถึง การตัดออกหรือการทำลายอย่างถาวรในส่วนสำคัญของร่างกาย และหมายถึงการตัดเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อย หรือทำให้ไม่สมบูรณ์ และเมื่อพิจารณาจากข้อเท็จจริงในคดี มีพยานหลักฐานเพียงพอที่สนับสนุนว่าจำเลยเจตนาทรมานและทำให้พิการแก่สุนัขด้วยการยิงตามความหมายของกฎหมายมลรัฐอินเดียน่า เนื่องจากมีพยานพบเห็นว่า ภายหลังจากที่สุนัขถูกจำเลยยิงที่บริเวณส่วนหน้าและจมูก สุนัขก็ได้วิ่งพล่านร้องเสียงคำครวญจากที่เกิดเหตุโดยมีเลือดไหลออกมาเป็นจำนวนมาก ซึ่งข้อเท็จจริงดังกล่าวเป็นการเพียงพอที่แสดงว่าสุนัขทุกข์ทรมานเจ็บปวดจากบาดแผลที่ถูกยิง และจมูกของสุนัขที่ฉีกขาดจากการถูกลูกกระสุนของจำเลยมีผลทำให้หายใจได้และมีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่ในสภาพที่ไม่สมบูรณ์อันเป็นผลจากการยิงนั้น ด้วยเหตุนี้ ถือได้ว่าจำเลยนั้นมีเจตนาทรมานและทำให้พิการแก่สุนัขซึ่งเป็นวัตถุที่ถูกกระทำ สำหรับประเด็นที่ได้แย้งว่า จำเลยทำเพื่อป้องกันการโจมตีสุนัขของตนนั้น จากพิจารณาคดีไม่พบว่าจำเลยมีพยานหลักฐานใดที่จะยืนยันได้ว่าการกระทำของจำเลยเป็นการป้องกันตามที่จำเลยกล่าวอ้าง ศาลมีพยานหลักฐานเพียงพอที่คัดค้านข้ออ้างของจำเลย ฉะนั้น จึงสรุปได้ว่ากรกระทำของจำเลยเป็นการทรมานและทำให้พิการภายใต้บทบัญญัติกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ของมลรัฐ

²⁴ Court of Appeals of Indiana, “Anderson v. State,” Indiana 877 N.E.2d 1250 (Ind. App. 2007).

คดี Moore v. Lewis (2008)²⁵

จำเลยมีอายุ 18 ปีในขณะที่ถูกตัดสินว่ากระทำความผิดฐานทารุณสัตว์ตามพระราชบัญญัติการป้องกันและดูแลสัตว์ (Animal Care & Protection Act 2001) มาตรา 18 (1) ของรัฐควีนส์แลนด์ ประเทศออสเตรเลีย²⁶ จำเลยถูกลงโทษให้จำคุก 1 เดือน และคุมประพฤติเป็นเวลา 18 เดือน เนื่องจากได้ทารุณแมวโดยการเตะ (kicking) บริเวณส่วนท้องของแมวหลายครั้ง ทำให้แมวนั้นเดินโซเซ และจำเลยยังได้เล่นเหมือนแมวเป็นของเล่นจนทำให้แมวต้องตายอย่างทารุณ

คดี Towers - Hammon v Burnett (2007)²⁷

จำเลยในคดีถูกตัดสินว่ากระทำทารุณต่อแมวที่เลี้ยง 4 ตัว โดยการตีด้วยแท่งเหล็กตามร่างกายและหัวเป็นเหตุให้พวกมันเจ็บปวดอย่างไม่มีเหตุผล, ไม่มีเหตุจำเป็น หรือไม่มีเหตุอันสมควร ตามข้อเท็จจริงที่ได้จากพยานหลักฐานว่า จำเลยได้ใช้แท่งเหล็กตีแมวที่เลี้ยงไว้ 4 ตัวตามร่างกายและหัว พร้อมทั้งโยนพวกมันลงบนพื้น จำเลยได้กระทำเช่นนี้ซ้ำๆ อีกหลายครั้ง แล้วจึงนำพวกมันใส่ถุงไปทิ้ง ต่อมาเมื่อเพื่อนบ้านได้ยินเสียงแมวร้องจึงได้เข้าช่วยเหลือ ภายหลังจากที่พาไปหาสัตวแพทย์ พบว่าแมว 3 ตัวได้เสียชีวิตไปแล้วโดยมีลักษณะของการถูกทำร้ายอย่างหนักเหมือนถูกตีด้วยของแข็งหลายครั้ง ส่วนแมวอีกตัวที่ยังมีชีวิตอยู่นั้นพบว่ามีสภาพกำลังใกล้ตายอย่างทรมาน ไม่สามารถเยียวยารักษาได้ สัตวแพทย์จึงได้ทำการุณยฆาต ด้วยเหตุนี้ จำเลยจึงถูกศาลตัดสินว่ากระทำความผิดฐานทารุณสัตว์ตามพระราชบัญญัติการป้องกันและดูแลสัตว์

²⁵ District Court of Queensland, “Moore v. Lewis,” (2008) QDC 105.

²⁶ Animal Care And Protection Act 2001 (QLD) § 18(1) & (2) Animal cruelty prohibited. Amended. 2003 (Section 18(1) simply states “A person must not be cruel to an animal” and prescribes a maximum penalty of 1000 penalty units or two years imprisonment. Instances of animal cruelty are particularised in section 18(2) and range from causing an animal pain that is unjustifiable, unnecessary or unreasonable in the circumstances (the charge before the Court below), to killing it in a way that is inhumane or causes it to die in unreasonable pain).

²⁷ District Court of Queensland, “Towers - Hammon v Burnett,” (2007) QDC 282.

(Animal Care & Protection Act 2001) มาตรา 18²⁸ ของรัฐควีนส์แลนด์ ประเทศออสเตรเลีย จำคุก 3 เดือน ปรับเป็นเงิน 3,552.90 ดอลลาร์ออสเตรเลีย

คดี Ford v. Com. (2006)²⁹

จำเลยถูกตัดสินว่ากระทำความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ภายใต้กฎหมายของมลรัฐเวอร์จิเนีย ด้วยการยิงสุนัขของผู้อื่นโดยเจตนา และนำสุนัขไปเผา ซึ่งในระหว่างเผามีพยานพบเห็นว่สุนัขดิ้นอย่างทรมานทรมาย และจำเลยได้ยิงปืนเข้าไปในกองเพลิงอีกหลายนัดอย่างโหดเหี้ยม

คดี Celinski v. State (1995)³⁰

ในคดีนี้จำเลยถูกตัดสินว่าทารุณกรรมแมวโดยการให้ยาพิษและทรมานด้วยการอบแมวในตู้อบไมโครเวฟ เนื่องจากในการพิจารณาคดีของศาลมีพยานหลักฐานที่สนับสนุนได้ว่าจำเลยกระทำการทารุณกรรมแมวจริง โดยมีพยานบุคคลพบเห็นว่จำเลยนำแมวไปในอบด้วยไมโครเวฟ ซึ่งทำให้ขนและเนื้อตัวของแมวมีรอยไหม้ เป็นแผลหลายแห่ง และจากการตรวจค้นที่เกิดเหตุ ซึ่งเป็นบ้านของจำเลยพบขนแมวจำนวนมากอยู่ในตู้อบไมโครเวฟ นอกจากนี้ จากการตรวจสภาพศพของแมวยังพบว่ามีการพิษในร่างกายแมว ซึ่งเชื่อได้ว่เป็นสาเหตุที่ทำให้แมวนั้นตาย สารพิษดังกล่าวได้ถูกค้นพบในที่เกิดเหตุ

(2) เป็นการละเลยเพิกเฉยไม่ดูแลเอาใจใส่ที่สำคัญ (Significant acts of neglect)

กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ในปัจจุบันนอกเหนือจากการคำนึงถึงหรือให้ความสำคัญต่อการกระทำที่โหดเหี้ยมทารุณต่อสัตว์จากรูปแบบหรือลักษณะของการทำร้าย การทรมาน การทุบตี การทำให้สัตว์พิการ การใช้งาน หรืออื่นๆ ในลักษณะเดียวกัน

²⁸ Animal Care And Protection Act 2001 (QLD) § 18. Animal cruelty prohibited. Amended. 2003.

²⁹ Court of Appeals of Virginia, Salem, "Ford v. Com.," 630 S.E.2d 332 (Va. 2006).

³⁰ Court of Appeals of Texas, "Celinski v. State," 911 S.W.2d 177 (Tex. App. 1995).

แล้ว (ซึ่งเป็นการทำร้ายหรือทำอันตรายทางร่างกายต่อตัวสัตว์) กฎหมายส่วนใหญ่ยังรวมเรื่อง การเพิกเฉยหรือละเลย (Neglect) ที่สำคัญต่อสัตว์อันเป็นเหตุให้ได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน เป็นการกระทำในลักษณะหนึ่งที่ว่า เป็นการทารุณกรรมต่อสัตว์ด้วย (ซึ่งเรียกว่าการทารุณกรรม สัตว์โดยการเพิกเฉยในการไม่ดูแลและ/หรือการไม่เลี้ยงดูสัตว์)

พบว่ากฎหมายหลายประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา³¹ ประเทศออสเตรเลีย³² ประเทศสิงคโปร์³³ และประเทศมาเลเซีย³⁴ ต่างได้กำหนดให้การเพิกเฉย หรือละเลยในการไม่ดูแลและ/หรือการไม่เลี้ยงดูสัตว์นั้นเป็นการกระทำที่เป็นการทารุณกรรมต่อ สัตว์อย่างหนึ่งซึ่งมีความผิดและต้องรับโทษทางอาญาเช่นเดียวกับการกระทำทารุณกรรมสัตว์ใน ลักษณะของต่อสัตว์ด้วยความโหดร้ายทารุณ (Cruel mistreatment of animals)

ในประเทศสหรัฐอเมริกา ลักษณะที่เป็นการเพิกเฉย (Neglect) ที่ สำคัญต่อสัตว์ มีอยู่ 2 กรณีด้วยกัน ได้แก่ การกีดกันสัตว์ไม่ให้สิ่งที่จำเป็นในการบำรุงเลี้ยงดู (necessary sustenance) และ/หรือการไม่จัดเตรียมอาหารหรือน้ำ หรือที่พักที่เหมาะสมแก่สัตว์ (fails to provide it with proper food, drink or shelter) ซึ่งเกือบ 20 มลรัฐได้บัญญัติทั้งสองกรณี ให้เป็นความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์โดยการเพิกเฉย ทั้งนี้ กรณีการกีดกันสัตว์ไม่ให้สิ่งที่จำเป็นใน การบำรุงเลี้ยงดู (necessary sustenance) นั้น ในแต่ละมลรัฐจะถูกตีความหรือให้ความหมายที่ แตกต่างกันไป มลรัฐส่วนหนึ่งตีความว่าเป็นการจัดหาอาหารและน้ำ ในขณะที่บางมลรัฐ หมายถึง การให้อาหารในปริมาณเพียงพอแก่ร่างกาย หรือรวมถึงการจัดหาที่พักที่เหมาะสม

³¹ e.g., Ala. Code § 13A-11-14(a)(2) (1994) (forbidding "cruel neglect" of animals in human custody); Ariz. Rev. Stat. Ann. § 13- 2910(A)(1) (West 1989 & Supp. 2000) (same); Minn. Stat. § 343.21 (Supp. 1999) (same).

³² e.g., Animal Care And Protection Act 2001 (QLD) § 19. Amended. 2003; Prevention of Cruelty to Animals Act 1986 (VIC) § 9. Amended 2008.

³³ Animals and Birds Act 2002. Chapter 7. Part IV. Prevention of Cruelty to Animals. Sec. 42(1).

³⁴ Laws of Malaysia Act 647- Animals Act 1953. Part IV. Prevention of Cruelty to Animals. Sec. 44(1). revised 2006.

ถูกสุขลักษณะ, การจำกัดสัตว์ในพื้นที่ที่เพียงพอเหมาะสม และการให้การดูแลทางการแพทย์ที่จำเป็น³⁵

ตัวอย่างเช่น กฎหมายในมลรัฐฟลอริดา, มลรัฐนิวเจอร์ซีย์ ประเทศสหรัฐอเมริกา กำหนดให้การกีดกันไม่ให้สิ่งที่จำเป็นในการบำรุงเลี้ยงดูหรือที่พักอาศัยที่จำเป็นแก่สัตว์เป็นการทารุณกรรมสัตว์อย่างหนึ่งที่มีความผิด³⁶ ขณะที่ในมลรัฐโคโรลาโด, มลรัฐมิชิแกน กฎหมายกำหนดให้กรณีกการ กีดกันไม่ให้สิ่งที่จำเป็นในการบำรุงเลี้ยงดูหรือที่พักอาศัยที่จำเป็นแก่สัตว์ และกรณีกการไม่จัดเตรียมอาหาร, น้ำ หรือที่พักอาศัยที่เหมาะสมให้แก่สัตว์ต่างเป็นการทารุณกรรมสัตว์ซึ่งมีความผิดตามกฎหมาย³⁷

คดี People v. O'Rourke (1975)³⁸

ศาลของมลรัฐนิวเจอร์ซีย์ได้ตีความและให้ความหมายของคำว่า “การบำรุงเลี้ยงดู” (sustenance) ไว้ในคดีนี้ ซึ่งเป็นคดีที่จำเลยถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทารุณกรรมสัตว์โดยให้ม้าที่ป่วยทำงานอย่างต่อเนื่องโดยไม่จัดหาหรือให้การรักษาทางการแพทย์แก่มันอันเป็นความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการเกษตรและการค้า (Agriculture and Markets Law) มาตรา 353 ใน

³⁵ Emily Stewart Jeavitt and Diane Halverson, “The Evolution of Anti-Cruelty Laws in the United States,” in Animals and Their Legal Rights: A Survey of American Laws From 1641 to 1990, 4th ed., ed. Animal Welfare Institute, p.9.

³⁶ Fla. Stat. Ann. § 828.12(1) (West Supp. 1998) (A person who deprives any animal of necessary sustenance or shelter,....is guilty of a misdemeanor); N.Y. Agric. & Mkts. Law § 353 (McKinney 1998) (A person who.....,deprives any animal of necessary sustenance, food or drink,... is guilty of a class A misdemeanor).

³⁷ Colo. Rev. Stat. Ann. § 18-9-202 (West 1999 & Supp. 2000) (A person commits cruelty to animals if he or she knowingly, recklessly, or with criminal negligence.....,deprives of necessary sustenance,...or custody of any animal,fails to provide it with proper food, drink...)

³⁸ Emily Stewart Jeavitt and Diane Halverson, “The Evolution of Anti-Cruelty Laws in the United States,” in Animals and Their Legal Rights: A Survey of American Laws From 1641 to 1990, 4th ed., ed. Animal Welfare Institute, p.9.

ลักษณะของการกีดกันไม่ให้สิ่งที่จำเป็นในการบำรุงเลี้ยงดูแลสัตว์ ทั้งนี้ ในการพิจารณาคดีของศาล ศาลได้ให้ความหมายของคำว่า “การบำรุงเลี้ยงดูแล” ว่าหมายถึง การกระทำที่เป็นการจัดหาหรือเป็นการให้สิ่งที่จำเป็นต่อชีวิต และด้วยเหตุนี้ ศาลจึงเห็นว่ากรกระทำของจำเลยที่ปล่อยให้ม้าป่วยโดยไม่ได้พาไปรักษานั้นถือเป็นการกีดกันไม่ให้สิ่งที่จำเป็นในการบำรุงเลี้ยงดูแลม้าอย่างหนึ่งที่กฎหมายกำหนดว่ามีความผิดและผู้กระทำจะต้องได้รับโทษตามกฎหมาย

คดี Cross v. State (1982)³⁹

คดีนี้จำเลยถูกตัดสินว่า มีความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ ตามมาตร 42.11(a)(2) ของประมวลกฎหมายอาญามลรัฐเท็กซัส ในที่นี้ศาลได้วินิจฉัยว่า ภาษาของกฎหมายที่บัญญัติว่า โดยรู้เจตนาไม่จัดหาอาหาร การดูแล และที่พักที่จำเป็นแก่สัตว์ที่อยู่ในความดูแลของตนอย่างไม่มีเหตุอันสมควร (knowingly and intentionally unreasonably fail to provide necessary food, care and shelter for an animal in his custody) นั้น คำว่า “โดยไม่มีเหตุอันสมควร” และ “จำเป็น” (“unreasonably” and “necessary”) แม้กฎหมายจะไม่ได้ให้ความหมายหรือนิยามศัพท์ไว้ แต่คำดังกล่าวเป็นคำที่ใช้กันทั่วไป จึงมีความหมายโดยทั่วไปที่ชัดเจนอยู่ในตัวของมันแล้วหากได้พิจารณาจากบริบทในแต่ละเรื่อง ในคดีนี้พยานหลักฐานพิสูจน์ได้ว่า จำเลยไม่ได้จัดหาสิ่งยังชีพในปริมาณและคุณภาพที่เพียงพอให้แก่ม้า คุณภาพและปริมาณของอาหารที่จำเป็นในการดำรงชีพม้านั้นย่อมเป็นที่รู้ได้โดยทั่วไปในกลุ่มคนผู้มีความชำนาญในการดูแลม้า จึงไม่มีเหตุผลอันใดที่กฎหมายจะต้องกำหนดไว้อย่างชัดแจ้งถึงปริมาณและคุณภาพของอาหารที่น้อยที่สุดที่จะถือได้ว่า จำเลยไม่จัดหาให้แก่สัตว์

อย่างไรก็ตาม โดยส่วนใหญ่พฤติการณ์ที่กฎหมายถือว่าเป็นการเพิกเฉยหรือละเลยไม่ดูแลเอาใจใส่สัตว์อันเป็นความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ได้แก่ การไม่จัดหาอาหาร น้ำ หรือที่พักที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการดำรงชีวิตของสัตว์ รวมถึงการไม่จัดหาหรือให้การรักษาทางการแพทย์ที่สำคัญแก่สัตว์ในเมื่อสัตว์นั้นจำเป็นต้องได้รับการรักษาเยียวยา และการไม่จัดการคุ้มครองป้องกันสัตว์โดยปล่อยให้อยู่ในสภาพอากาศที่ร้อนหรือหนาวจัดเกินไป การปล่อยหรือเพิกเฉยโดยไม่ดำเนินการให้ความช่วยเหลือสัตว์อันมีผลทำให้สัตว์นั้นได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมานและตายในที่สุด รวมถึงการจำกัดหรือการกักขังสัตว์ให้อยู่ใน

³⁹ Court of Appeals of Texas, Dallas, “Cross v. State,” 646 S.W.2d 514 (Tex. App. 1982).

กรงที่เล็กเกินไปหรือในสภาพที่ทำให้สัตว์ต้องได้รับความเจ็บปวด และการบรรทุกขนส่งสัตว์อย่างไม่มีมนุษยธรรม หรือการบรรทุกขนส่งสัตว์โดยไม่ให้มีที่ระบายอากาศที่เพียงพอหรือแออัดเกินไป⁴⁰

นอกจากนี้ ความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์อันเกิดจากการเพิกเฉยหรือละเลยต่อสัตว์ที่สำคัญในที่นี้ โดยส่วนใหญ่กฎหมายจะกำหนดให้เป็นการกระทำของผู้กระทำ ซึ่งเป็นเจ้าของสัตว์หรือผู้ที่ดูแลสัตว์ (owner or animal in the care or custody of the actor)⁴¹ สำหรับในประเทศออสเตรเลียกฎหมายของหลายรัฐ เช่น อาณาเขตภาคเหนือ, รัฐออสเตรเลียตะวันตก, เขตนครหลวงออสเตรเลีย, ประเทศมาเลเซีย และสิงคโปร์ จะไม่ใช้คำว่า “บุคคล” (a person) สำหรับการกระทำในลักษณะนี้ แต่จะใช้คำว่า “บุคคลที่ดูแลสัตว์” (person in charge of an animal or a person who being in charge of any animal) ซึ่งหมายถึงเจ้าของสัตว์, บุคคลที่ดูแลหรือควบคุมสัตว์ที่แท้จริง หรือบุคคลซึ่งสัตว์อยู่ในความครอบครอง⁴²

⁴⁰ Margit Livingston, “Desecrating the Ark : Animal Abuse and the Law’s Role,” The University of Iowa Law Review : 34.

⁴¹ e.g., Md. Ann. Code. art. 27:59(3) (1996); S.D. Codified Laws 40-1-2 (Michie 1991); Prevention of Cruelty to Animals Act 1985 (SA) § 13(2)(b). Amended 2008; Animals and Birds Act 2002. Chapter 7. Part IV. Prevention of Cruelty to Animals. Sec. 42(1); Laws of Malaysia Act 647- Animals Act 1953. Part IV. Prevention of Cruelty to Animals. Sec. 44(1). revised 2006.

⁴² Animal Welfare Act 1999 (NT) § 4. Definitions, 6. Neglect, cruelty etc. Amended 2003; Animal Welfare Act 2002 (WA), § 5. Interpretation, 19. Cruelty to animals. Amended 2004; Animal Welfare Act 1992 (ACT), § 8(2). Amended 2007; Laws of Malaysia Act 647- Animals Act 1953. Part IV. Prevention of Cruelty to Animals. Sec. 44(1). revised 2006; Animals and Birds Act 2002. Chapter 7. Part IV. Prevention of Cruelty to Animals. Sec. 42(1).

คดี *Anderson v. Moore* (2007)⁴³

ศาลสูงในรัฐออสเตรเลียตะวันตกได้มีคำตัดสินว่า จำเลยในฐานะที่เป็นบุคคลที่ดูแลสัตว์ (ในที่นี้คือ แกะ) กระทำการทารุณกรรมต่อสัตว์โดยปล่อยให้สัตว์ของตนได้รับอันตรายจากอาการป่วยหรือบาดเจ็บซึ่งสามารถทำให้บรรเทาอาการได้หากดำเนินการอย่างเหมาะสม เป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนต่อพระราชบัญญัติสวัสดิภาพสัตว์ มาตรา 19(1) และ 19(3)(h) ว่าด้วยเรื่องการทารุณกรรม⁴⁴ โดยศาลได้แสดงให้เห็นว่า พฤติการณ์ที่ถือว่าจำเลยเป็นบุคคลที่ดูแลสัตว์ (person in charge of an animal) คือ การที่จำเลยเคยได้ให้สัตวแพทย์มาตรวจรักษาแกะและมีการจ้างคนงานมาช่วยเลี้ยงและให้อาหารแกะในสถานที่เลี้ยงซึ่งเป็นทรัพย์สินของจำเลย พฤติการณ์เช่นนี้เท่ากับว่าแกะซึ่งเป็นวัตถุที่ถูกกระทำในคดีนี้เป็นทรัพย์สินของจำเลย จำเลยจึงเป็นบุคคลผู้ดูแลสัตว์ตามกฎหมาย นอกจากนี้ ลักษณะที่ถือว่าเป็นการไม่ดำเนินการบรรเทาอาการเจ็บป่วยอย่างเหมาะสม คือ ต้องเป็นการดำเนินการทั้งหมดที่จะบรรเทาอาการเจ็บป่วยให้แก่สัตว์ซึ่งตนมีภาระหน้าที่ในการดูแล การที่จำเลยเพียงให้สัตวแพทย์มาตรวจรักษาแกะของตนในตอนแรกที่มีอาการนี้ถือเป็นการจัดให้การรักษาทางการแพทย์ที่จำเป็น (necessary) แก่สัตว์เท่านั้น แต่การดำเนินการอย่างเหมาะสม (reasonable step) อื่นๆ ไม่ปรากฏว่าจำเลยได้กระทำให้แก่แกะของตนเลย เช่น ภายหลังจากที่สัตวแพทย์มาตรวจอาการได้แนะนำวิธีการดูแลแกะในเรื่องของปริมาณอาหารและยาที่ต้องให้แก่แกะเหล่านั้น และเมื่อแกะมีอาการดีขึ้นต้องให้ได้รับการตรวจอาการอีกครั้งหนึ่ง ฉะนั้น จากพฤติกรรมของจำเลยที่เพิกเฉยไม่ทำตามคำแนะนำของสัตวแพทย์ จึงถือได้ว่าเป็นการกระทำที่มีความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์โดยปล่อยให้สัตว์ของตนได้รับอันตรายจากอาการป่วยหรือบาดเจ็บซึ่งสามารถทำให้บรรเทาอาการได้หากดำเนินการอย่างเหมาะสมตามกฎหมาย

อย่างไรก็ดี กฎหมายบางฉบับก็ได้เปิดกว้างไม่จำกัดเฉพาะแต่ผู้ที่ เป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครองสัตว์เท่านั้น บุคคลทั่วไปไม่ว่าใครก็ตามอาจมีความผิดฐาน

⁴³ Supreme Court of Western Australia, “Anderson v. Moore,” (2007) WASC 135.

⁴⁴ Animal Welfare Act 2002 (WA), § 19(1) & 19(3)(h). Amended 2004 ((1) A person must not be cruel to an animal. (3) Without limiting subsection (1) a person in charge of an animal is cruel to an animal if the animal —(h) suffers harm which could be alleviated by the taking of reasonable steps).

ทารุณกรรมสัตว์โดยการเพิกเฉยได้ ถ้าบุคคลนั้นมีการกระทำที่เข้าลักษณะตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เช่น กฎหมายในมลรัฐจอร์เจีย⁴⁵

คดี People v. Olary (1968)⁴⁶

ในคดีนี้ศาลได้วางหลักไว้ว่า การกีดกันสัตว์ไม่ให้สิ่งที่จำเป็นในการบำรุงเลี้ยงดู (deprives any animal of necessary sustenance) ซึ่งเป็นลักษณะอย่างหนึ่งของความผิดฐานทารุณสัตว์ภายใต้กฎหมายของมลรัฐมิชิแกนนั้น ใช้กับทุกคนไม่จำกัดแต่เฉพาะผู้ดูแลหรือเจ้าของสัตว์เท่านั้น เนื่องจากกฎหมายไม่ได้ใช้ถ้อยคำในลักษณะที่กำหนดหน้าที่ในการจัดหาสิ่งที่จำเป็นในการบำรุงเลี้ยงดู (necessary sustenance) ให้แก่สัตว์ อันเป็นหน้าที่โดยตรงของผู้ดูแลหรือเจ้าของ หากแต่กฎหมายใช้คำว่า “กีดกันไม่ให้สิ่งที่จำเป็นในการบำรุงเลี้ยงดูสัตว์” ด้วยเหตุนี้ไม่ว่าใครก็ตามย่อมสามารถกีดกันไม่ให้สิ่งที่จำเป็นในการบำรุงเลี้ยงดูแก่สัตว์

สำหรับตัวอย่างคำพิพากษาที่วินิจฉัยและตัดสินว่าการกระทำของจำเลยเข้าลักษณะเป็นการละเลยเพิกเฉยไม่ดูแลเอาใจใส่ที่สำคัญอันมีความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ตามกฎหมาย เช่น

คดี People v. Sanchez (2001)⁴⁷

ในคดีนี้จำเลยถูกตัดสินว่ามีความผิดฐานทารุณสัตว์โดยการไม่จัดให้อาหารและน้ำที่เพียงพอในการดำรงชีพและไม่จัดให้การรักษาทางการแพทย์แก่ให้แก่สัตว์ที่เลี้ยงตามกฎหมายของมลรัฐฟลอริดา จากข้อเท็จจริงในคดีที่ว่า เพื่อนบ้านของจำเลยได้ยินเสียงลูกวัวร้องดังมาจากในบริเวณบ้านของจำเลยเป็นระยะเวลาติดต่อกันหลายวัน (ซึ่งเสียงร้องดังกล่าวสามารถได้ยินออกไปเป็นไมล์) ในเวลาต่อมาเพื่อนบ้านของจำเลยได้พบสัตว์หลายตัวอยู่ในสภาพที่น่าสยดสยอง ลูกวัวตัวหนึ่งอยู่ในสภาพอ่อนเพลียไม่สามารถจะกินอาหารหรือดื่มน้ำได้ กระทั่ง 8 ตัวถูกขังอยู่ในกรงโดยไม่มีอาหารหรือน้ำ 4 ตัวได้ตายและที่เหลือก็อยู่ในสภาพผอมแห้ง และยังพบซากชิ้นส่วนของ

⁴⁵ Ga. Code Ann. § 16-12-4(a) (3), (b) (1998).

⁴⁶ Court of Appeals of Michigan, “People v. Olary,” Michigan 160 N.W.2d 348 (Mich. 1968).

⁴⁷ Court of Appeal California, “People v. Sanchez,” 114 Cal.Rptr.2d 437 3rd District, California, (2001).

เปิด ไก่ และห่านหลายชิ้นกระจัดกระจายอยู่โดยที่ซากเหล่านั้นถูกกัดกินโดยสุนัขที่เขาเลี้ยง จึงได้แจ้งเจ้าหน้าที่ของรัฐให้เข้ามาช่วยเหลือนสัตว์เหล่านั้น และดำเนินคดีกับจำเลยในข้อหาทารุณสัตว์ ต่อมาจำเลยได้ถูกตัดสินว่ามีความผิดและได้รับโทษฐานทารุณกรรมสัตว์

อย่างไรก็ดี ในกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์หลายฉบับ นอกเหนือจากมีบทบัญญัติความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์โดยการเพิกเฉยแล้ว ยังพบว่ากฎหมายได้มีกำหนดละทิ้งสัตว์ (Abandonment) เป็นการกระทำที่มีความผิดอีกกรณีด้วย ซึ่งความผิดในลักษณะของการละทิ้งสัตว์ในที่นี้กฎหมายมุ่งเน้นไปที่เจ้าของ, ผู้ครอบครอง หรือผู้รับผิดชอบดูแลเลี้ยงดูสัตว์เป็นสำคัญ หรืออาจอีกนัยหนึ่งคือบุคคลที่จะมีความผิดในการทอดทิ้งหรือละทิ้งสัตว์ได้นั้นจะต้องเป็นเจ้าของ, ผู้ครอบครอง หรือผู้รับผิดชอบในการดูแลสัตว์เท่านั้น สำหรับพฤติกรรมที่กฎหมายถือว่าเป็นการละทิ้งคือ การปล่อยให้สัตว์ตาย, ปล่อยให้สัตว์พิการ หรือทอดทิ้งสัตว์เลี้ยงของตน⁴⁸ ในประเทศสหรัฐอเมริกาพบว่ากฎหมายส่วนใหญ่ เช่น กฎหมายในมลรัฐนิวเจอร์ซีย์, มลรัฐโอไฮโอ, มลรัฐแมริแลนด์ ต่างมีข้อกำหนดห้ามละทิ้งสัตว์ และในหลายรัฐการห้ามดังกล่าวนี้ถูกจำกัดว่าการละทิ้งจะต้องมีเจตนา, โดยตั้งใจ หรือมีลักษณะโหดร้าย⁴⁹

(3) เป็นการฆ่าอย่างไม่มีเหตุอันสมควร (Unjustified killing)

กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ปัจจุบันเกือบทั้งหมดมีการกำหนดให้การฆ่าสัตว์โดยจงใจมุ่งร้ายและไม่มีเหตุอันควรเป็นการกระทำลักษณะหนึ่งซึ่งถือเป็นการทารุณกรรมสัตว์อันมีความผิดที่ต้องรับโทษทางอาญา ทั้งนี้ จากการศึกษาพบว่ากฎหมายส่วนใหญ่จะกำหนดให้การฆ่านั้นต้องประกอบไปด้วยการทำให้สัตว์ถึงแก่ความตายไม่ว่าด้วยวิธีการใดๆ ที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดทุกข์ทรมานโดยไม่จำเป็นหรือไม่มีเหตุอันสมควรซึ่งบทบัญญัติห้ามการฆ่าสัตว์ดังกล่าวนี้ โดยทั่วไปกฎหมายจะมิได้มีจำกัดวิธีที่ใช้แต่อย่างใด เพียงแต่ว่าการฆ่านั้นจะต้องเป็นการทำโดยไม่มีเหตุอันควรเท่านั้น⁵⁰

⁴⁸ Emily Stewart Jeavitt and Diane Halverson, "The Evolution of Anti-Cruelty Laws in the United States," in *Animals and Their Legal Rights: A Survey of American Laws From 1641 to 1990*, 4th ed., ed. Animal Welfare Institute, p.10.

⁴⁹ Ibid., p.10.

⁵⁰ e.g., Animal Care And Protection Act 2001 (QLD) § 18(2) (g); Amended. 2003; Mich. Comp. Laws § 750. 50b(2) (West 1991 & Supp. 2001). Ariz. Rev.

อย่างไรก็ดี ในกฎหมายบางฉบับ เช่น กฎหมายในรัฐออสเตรเลียตะวันตก ประเทศออสเตรเลีย หรือกฎหมายในมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา นอกเหนือจากการกำหนดห้ามการฆ่าสัตว์โดยไม่มีเหตุอันควรแล้ว ยังได้มีการบัญญัติห้ามการฆ่าสัตว์ที่เป็นการวางยาพิษ หรือการใช้สารพิษอย่างอื่นต่อสัตว์⁵¹

ในกฎหมายของประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์นอกจากจะกำหนดให้การฆ่าสัตว์โดยไม่มีเหตุอันควรเป็นการกระทำที่มีความผิดแล้ว พบว่ากฎหมายยังได้กำหนดให้การเตรียมการฆ่าสัตว์ถือเป็นความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์อีกลักษณะหนึ่งด้วย ตัวอย่างของบทบัญญัติเช่น ตามพระราชบัญญัติสัตว์และนก (Animals and Birds Act 2002) ในประเทศสิงคโปร์ มาตรา 42(3) บัญญัติว่า “ไม่มีส่วนใดของมาตรานี้ ใช้กับการกระทำหรือละเว้นการกระทำใดๆ ที่เป็นการฆ่า(ทำลาย) หรือเตรียมการทำลายสัตว์ใดๆ เพื่อการนำมาเป็นอาหาร เว้นแต่การฆ่า หรือการเตรียมการฆ่าดังกล่าวจะก่อให้เกิดความเจ็บปวดทุกข์ทรมานโดยไม่จำเป็น” ซึ่งจากบทบัญญัตินี้เท่ากับว่าการฆ่าที่จะเป็นความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ภายใต้กฎหมายได้ก็ต่อเมื่อเป็นการฆ่าสัตว์หรือเตรียมการฆ่าสัตว์เพื่อวัตถุประสงค์อย่างอื่นที่ไม่ใช่เพื่อนำไปเป็นอาหารสำหรับมนุษย์ หรือแม้จะฆ่าหรือเตรียมการฆ่าสัตว์เพื่อเป็นอาหารสำหรับมนุษย์ แต่หากการฆ่าหรือการเตรียมการนั้นได้ก่อให้เกิดความเจ็บปวดทรมานแก่สัตว์โดยไม่มีเหตุอันควรแล้วย่อมถือว่าเป็นความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ได้เช่นกัน⁵²

Stat. Ann. § 13-2910(A) (5) (West 1989); Animals and Birds Act 2002. Chapter 7. Part IV. Prevention of Cruelty to Animals. Sec. 42(3); Laws of Malaysia Act 647- Animals Act 1953. Part IV. Prevention of Cruelty to Animals. Sec. 44(3). revised 2006.

⁵¹ Animal Welfare Act 2002 (WA), § 19(2)(c). Amended 2004; Prevention of Cruelty to Animals Act 1986 (VIC) § 9(1)(j). Amended 2008; Mich. Comp. Laws § 750.50b(2) (West 1991 & Supp. 2001); Minn. Stat. § 343.21 (Supp. 1999).

⁵² Laws of Malaysia Act 647- Animals Act 1953. Part IV. Prevention of Cruelty to Animals. Sec. 44(3). revised 2006; Animals and Birds Act 2002. Chapter 7. Part IV. Prevention of Cruelty to Animals. Sec. 42(3).

สำหรับตัวอย่างคำพิพากษาศาลตัดสินว่าการกระทำของจำเลยเข้าลักษณะเป็นการฆ่าอย่างไม่มีเหตุอันสมควรอันมีความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ตามกฎหมาย เช่น คดี Volosen v. State (2006)⁵³

จำเลยถูกศาลของมลรัฐเท็กซัสตัดสินว่ากระทำผิดฐานทารุณกรรมสัตว์โดยการได้ใช้ค้อนทุบสุนัขของโจทก์ตาย ตามข้อเท็จจริงที่ได้จากการพิจารณาพบว่า ในวันเกิดเหตุสุนัขของโจทก์ได้ไปวิ่งเล่นวนรอบบริเวณเล้าไก่ของจำเลยซึ่งเป็นเพื่อนบ้านกัน ทำให้ไก่ของจำเลยร้องเสียงดัง และพากันกระพือปีกหนีมาอยู่มุ่มที่ตรงข้ามกับที่สุนัขยืนอยู่ ในขณะนั้นเองโจทก์ได้เรียกสุนัขให้มาหาโจทก์และขอโทษจำเลยซึ่งกำลังเดินมาในมือถือค้อนอยู่ สุนัขเมื่อได้ยินเสียงเรียกก็ได้หยุดไล่ต้อนไก่ที่อยู่ในเล้า แต่ปรากฏว่าจำเลยกับใช้ค้อนที่ถืออยู่ทุบลงไปต้อนสุนัขทำให้สุนัขนั้นตายในทันทีด้วยเหตุนี้ จากการกระทำของจำเลยไม่อาจอ้างได้ว่าป้องกันสัตว์ของตนจากการถูกสุนัขโจมตีหรือทำอันตราย เนื่องจากไก่อังอยู่ในเล้า และสุนัขได้หยุดไล่ต้อนไก่เมื่อได้ยินโจทก์ห้าม การกระทำของจำเลยจึงเป็นการฆ่าสัตว์โดยไม่จำเป็นหรือไม่มีเหตุอันสมควร หรือไม่อาจแก้ตัวใดๆ ทางกฎหมายได้

- (4) การกระทำเหล่านั้นต้องเป็นการกระทำโดยไม่มีเหตุอันสมควร หรือไม่มีเหตุที่จะกล่าวอ้างได้

จากการศึกษาพบว่า กฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ส่วนใหญ่นอกเหนือจากกำหนดการกระทำที่ถูกห้ามหรือลักษณะของการกระทำโดยทั่วไปดังที่กล่าวมาแล้ว กฎหมายยังได้กำหนดให้การกระทำอันเป็นลักษณะทารุณกรรมนั้นๆ จะเป็นความผิดและมีโทษตามกฎหมายได้ ก็ต่อเมื่อการกระทำนั้นได้กระทำโดยไม่จำเป็น โดยไม่มีเหตุอันสมควร หรือโดยไม่มีเหตุผล เช่น กฎหมายในรัฐวิตคอนเน็คติวหรือรัฐควีนส์แลนด์ ประเทศออสเตรเลีย, กฎหมายประเทศสิงคโปร์, กฎหมายประเทศมาเลเซีย, กฎหมายในมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นต้น⁵⁴

⁵³ Court of Appeals of Texas, Fort, "Volosen v. State," Texas 2006 WL 349713 (Tx. 2006).

⁵⁴ Animal Care And Protection Act 2001 (QLD) § 18. Amended. 2003; Prevention of Cruelty to Animals Act 1986 (VIC) § 9. Amended 2008; Animals and Birds Act 2002. Chapter 7. Part IV. Prevention of Cruelty to Animals. Sec. 42(1); Laws of

หรืออาจกล่าวได้ว่า นอกจากลักษณะการกระทำตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว การกระทำนั้นยังจะต้องประกอบด้วยกรกระทำโดยไม่จำเป็น โดยไม่มีเหตุอันสมควร หรือโดยไม่มีเหตุผลอันเป็นเหตุให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน ฉะนั้น หากผู้กระทำแม้จะกระทำเข้าลักษณะที่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมต่อสัตว์ตามกฎหมายแล้ว แต่ถ้าผู้กระทำนั้นกระทำลงด้วยความจำเป็น หรือมีเหตุอันสมควร ผู้กระทำย่อมไม่มีความผิดตามกฎหมายแต่อย่างใด ทั้งนี้ กฎหมายแต่ละฉบับจะมีการใช้คำที่ต่างกันออกไปไม่ว่าจะเป็น “โดยไม่จำเป็น” “โดยไม่มีเหตุอันควร” “โดยไม่มีเหตุผล” หรือ “ปราศจากเหตุที่จะอ้างได้หรือข้อแก้ตัวใด” หรือคำอื่นใดในทำนองเดียวกัน (without just cause or excuse, unjustifiable, unnecessary, unreasonable or otherwise)

ตัวอย่างคำพิพากษาที่วินิจฉัยในประเด็นของการกระทำโดยไม่มีเหตุอันสมควรหรือไม่มีเหตุที่จะกล่าวอ้างได้ เช่น

คดี Wikerson v. State (1981)⁵⁵

โจทก์ผู้อุทธรณ์ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ของมลรัฐฟลอริดา ด้วยการตี, ทำให้บาดเจ็บ หรือฆ่าแรคคูนโดยไม่จำเป็นหรืออย่างทารุณ (unnecessarily or cruelly beating, mutilating, or killing a raccoon)⁵⁶ ในคดีนี้โจทก์ผู้อุทธรณ์ได้โต้แย้งว่า บทบัญญัติกฎหมายไม่ชัดเจนว่าจะอะไรเป็นสัตว์ และไม่ชัดเจนว่าการกระทำใดเป็นการกระทำโดยไม่จำเป็น ซึ่งในคดีนี้ศาลสูงของมลรัฐได้วินิจฉัยและวางหลักในเรื่องการกระทำโดยไม่จำเป็นว่า คำว่า “โดยไม่จำเป็น” ที่บัญญัติไว้ในกฎหมายนั้นไม่ได้ไม่ชัดเจน เมื่อได้พิจารณาที่

Malaysia Act 647- Animals Act 1953. Part IV. Prevention of Cruelty to Animals. Sec. 44(1). revised 2006; Mich. Comp. Laws § 750.50b(1) (West 1991 & Supp. 2001).

⁵⁵ Supreme Court of Florida, “Wilkerson v. State,” 401 So. 2d 1110 (Fla. 1981).

⁵⁶ Fla. Stat. Ann. § 828.12 (West 1994) (The statute provides: Whoever unnecessarily overloads, overdrives, tortures, torments, deprives of necessary sustenance or shelter, or unnecessarily or cruelly beats, mutilates, or kills any animal, or causes the same to be done, or carries in or upon any vehicle, or otherwise, any animal in a cruel or inhuman manner, shall be guilty of a misdemeanor of the first degree, punishable as provided)

บริบททั้งหมดของกฎหมายและพิจารณาจุดมุ่งหมายของการก่อให้เกิดการกระทำแล้ว ย่อมรู้ได้ว่าผู้กระทำนั้นกระทำการโดยจำเป็นหรือไม่จำเป็น

คดี People v. Leach(2006)⁵⁷

ในคดีนี้จำเลยฆ่ากระต่ายของตนเองในระหว่างที่กำลังถูกบังคับคดีของศาลแพ่งมลรัฐมิชิแกน ซึ่งจากข้อเท็จจริงแสดงให้เห็นว่า จำเลยฆ่ากระต่ายด้วยความโกรธจากการถูกบังคับคดีโดยการขว้างกระต่ายลงไปในพื้นที่ทำให้มันกระเด็นไปกระแทกรถจนตาย ถือเป็นกรกระทำโดยเจตนาและมุ่งร้ายฆ่าสัตว์โดยปราศจากเหตุผลหรือเหตุอันสมควร

(5) การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งนั้นผู้กระทำจะต้องมีเจตนาที่จะกระทำ

สำหรับกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ในมลรัฐต่างๆ ของประเทศสหรัฐอเมริกาว่าครั้งหนึ่ง เช่น มลรัฐโคโลราโด, มลรัฐจอร์เจีย⁵⁸ พบว่าบทบัญญัติกฎหมายที่กำหนดให้การกระทำที่เป็นกรทารุณกรรมสัตว์ทั้งการปฏิบัติต่อสัตว์ด้วยความโหดร้ายทารุณ การละเลยหรือเพิกเฉยต่อสัตว์ และการฆ่าสัตว์นั้น ได้กำหนดหรือเรียกร้องให้ผู้กระทำจะต้องมีเจตนาหรือมุ่งร้ายในการกระทำประกอบด้วย ซึ่งในบทบัญญัติของกฎหมายแต่ละฉบับอาจจะใช้ถ้อยคำที่แตกต่างกัน เช่น โดยเจตนา, จงใจ, มุ่งร้าย หรือปองร้าย, จงใจ หรือทั้งๆ ที่รู้หรือควรจะรู้ได้ว่า หรือคำอื่นๆ ในทำนองเดียวกัน (Intentionally, willfully, willfulness or maliciously, negligently, knowingly, etc.)⁵⁹

⁵⁷ Court of Appeals of Michigan, “People v. Leach,” Michigan Not Reported in N.W.2d, 2006 WL 2683727 (Mich.App.).

⁵⁸ Emily Stewart Jeavitt and Diane Halverson, “The Evolution of Anti-Cruelty Laws in the United States,” in Animals and Their Legal Rights: A Survey of American Laws From 1641 to 1990, 4th ed., ed. Animal Welfare, p.7.

⁵⁹ e.g., Mich. Comp. Laws § 750.50b(1) (West 1991 & Supp. 2001) (requiring “a person who willfully, maliciously”); Ark. Code. Ann. § 5-62-101(a) (Michie 1987) (requiring “he or she knowingly”); Tenn. Code. Ann. § 39-14-202(a) (1997) (requiring “a person commits an offense who intentionally or knowingly”).

ตัวอย่างคำวินิจฉัยที่เกี่ยวกับประเด็นการกระทำโดยเจตนาของผู้กระทำของศาลในมลรัฐต่างๆ ของประเทศสหรัฐอเมริกา เช่น

คดี People v. Tessmer (1912)⁶⁰

ศาลในคดีนี้ได้วางหลักไว้ว่า กรณีที่ผู้กระทำจะมีความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์โดยเจตนา นั้น เจตนาของผู้กระทำที่กฎหมายเรียกร้องในที่นี้ หมายถึง การที่ผู้กระทำมีเจตนามุ่งกระทำต่อสัตว์เป็นสำคัญ กฎหมายไม่คำนึงว่าผู้กระทำจะต้องมีเจตนามุ่งร้ายต่อเจ้าของสัตว์หรือไม่ ดังนั้น ในทางพิจารณาหากพบว่าผู้กระทำมีเจตนากระทำต่อตัวสัตว์นั่นเอง ผู้กระทำก็ย่อมมีความผิดตามกฎหมายแล้ว

คดี People v. Leach(2006)⁶¹

ศาลได้วินิจฉัยและวางหลักไว้ว่า ตามบทบัญญัติกฎหมายของมลรัฐมิชิแกนว่าด้วยเรื่องทารุณกรรมสัตว์ (มาตรา 750.50b(2)) กฎหมายบัญญัติให้ผู้กระทำต้องมีเจตนากระทำอันเป็นการทารุณต่อสัตว์ ซึ่งเจตนาในที่นี้ เป็นไปตามความหมายของเจตนาคดีอาญานั้นคือ กระทำการซึ่งถูกกฎหมายห้าม ในขณะที่รู้ว่าการกระทำของเขาหรือเธอนั้นเป็นสิ่งที่ผิดและปราศจากเหตุที่จะอ้างหรือข้อแก้ตัวใดๆ

อย่างไรก็ดี พบว่ามีกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์บางฉบับในประเทศสหรัฐอเมริกา เช่น มลรัฐออริโชน่า มลรัฐอลาบามา⁶² นอกเหนือจากจะกำหนดให้การกระทำทารุณกรรมต่อสัตว์ ผู้กระทำจะต้องมีเจตนาแล้ว กฎหมายยังมีการเรียกร้องให้การกระทำโดยประมาท (recklessly) เป็นความผิดตามกฎหมายได้เช่นเดียวกัน กล่าวคือ

⁶⁰ Supreme Court of Michigan, “People v. Tessmer,” Michigan 137 N.W. 214 (Mich. 1912).

⁶¹ Court of Appeals of Michigan, “People v. Leach,” Michigan Not Reported in N.W.2d, 2006 WL 2683727 (Mich.App.).

⁶² Ariz. Rev. Stat. Ann. § 13-2910(A) (West 1989) (e.g., requiring “Recklessly subjects any animal to cruel mistreatment”); Ala. Code § 13A-11-14 (1975) (e.g., requiring “he intentionally or recklessly subjects any animal in his custody to cruel neglect;”).

การกระทำโดยประมาทอาจเป็นความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ได้ หากมีกฎหมายบัญญัติให้ ผู้กระทำต้องรับผิดชอบแม้ได้กระทำโดยประมาทก็ตาม

ตัวอย่างของคำวินิจฉัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นของการกระทำ โดยประมาทของศาลในประเทศสหรัฐอเมริกา เช่น

คดี State v. Griffin (1984)⁶³

จำเลยถูกตัดสินว่ามีความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์โดยประมาทเป็นเหตุหรืออนุญาตให้สุนัข ของตนฆ่าแมว 2 ตัวอันเป็นความผิดภายใต้กฎหมายของมลรัฐออริกอน เนื่องจากกฎหมายของ มลรัฐได้กำหนดหน้าที่ของเจ้าของสัตว์ที่จะต้องไม่ปล่อยให้สัตว์ของตนสร้างความเดือดร้อน รำคาญหรือทำลายทรัพย์สินของคนอื่น แต่ปรากฏว่าจำเลยไม่ดูแลสุนัขและปล่อยให้สุนัขของตน ไปฆ่าแมวของผู้อื่นตาย จึงถือได้ว่าจำเลยประมาททำให้สัตว์ที่อยู่ในความดูแลของผู้อื่นตาย โดยปราศจากอำนาจ (มาตรา 167.850) อันเป็นความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์

สำหรับกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ในประเทศออสเตรเลีย, มาเลเซีย และสิงคโปร์นั้น ไม่พบว่ากฎหมายได้มีการเรียกร้องให้การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งที่ ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ภายใต้กฎหมายของผู้กระทำนั้นจะต้องมีเจตนาและ/หรือการกระทำ โดยประมาทประกอบด้วย เว้นแต่กรณีของการวางยาพิษหรือให้สารพิษที่เป็นอันตรายแก่สัตว์ที่ บทบัญญัติกฎหมายนั้นได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าผู้กระทำจะต้องกระทำโดยเจตนาหรือ ประมาท⁶⁴ เท่ากับว่า ในกรณีอื่นที่นอกเหนือจากกรณีวางยาสัตว์ซึ่งถือว่าเป็นการกระทำอันเป็น การทารุณกรรมสัตว์นั้น กฎหมายจะไม่พิจารณาถึงสภาวะทางจิตใจของผู้กระทำที่ก่อให้เกิดความรับผิด ในลักษณะของการจงใจ อันได้แก่ เจตนาหรือประมาทแต่อย่างใด แต่จะพิจารณาในแง่ของ การกระทำและผลเป็นสำคัญ ซึ่งอยู่ภายใต้หลักความรับผิดเด็ดขาดนั่นเอง (Strict Liability) *

⁶³ Oregon Court of Appeals, "State v. Griffin," Oregon 684 P.2d 32 (Or. 1984).

⁶⁴ Animal Welfare Act 2002 (WA), § 19(2)(c). Amended 2004(Part 3 — Offences against animals 19. (2) a person, whether or not the person is a person in charge of the animal, is cruel to an animal if the person — (c) intentionally or recklessly poisons the animal)

(6) การกระทำเหล่านั้นจะต้องไม่เข้าข่ายยกเว้นตามที่กฎหมายกำหนด

ถึงแม้การให้ความคุ้มครองแก่สัตว์จากความเจ็บปวดทรมานโดยไม่จำเป็นจะเป็นหัวใจสำคัญของกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ แต่การกระทำที่มีผลต่อการทำให้สัตว์เจ็บปวดหรือทรมานในบางกรณีก็เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ หรือในบางกรณีเป็นสิ่งที่ยอมรับได้โดยทั่วไปหากผู้กระทำได้กระทำอย่างมีเหตุมีผลหรือกระทำด้วยวิธีการซึ่งยอมรับได้หรือเป็นจารีตประเพณีที่มีการยึดถือปฏิบัติมาเป็นเวลานานในสังคม ด้วยเหตุนี้ ในกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์นอกเหนือจากจะมีบทบัญญัติซึ่งเป็นข้อห้ามในการกระทำทารุณกรรมสัตว์ในลักษณะต่างๆ แล้ว กฎหมายยังได้มีการกำหนดข้อยกเว้นสำหรับการกระทำบางลักษณะบางกรณีที่แม้มีการกระทำที่ครอบคลุมความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ แต่กฎหมายก็ไม่ถือว่าเป็นความผิด (ถือเป็นการผ่อนคลายความเข้มงวดของข้อกำหนดดังกล่าว)

อย่างไรก็ดี กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ในแต่ละประเทศอาจมีข้อยกเว้นเพียงหนึ่งข้อหรือมากกว่าหนึ่งข้อก็ได้ โดยข้อยกเว้นที่กฎหมายกำหนดส่วนใหญ่จะพิจารณาจากประเภทของสัตว์ เช่น สัตว์ป่า สัตว์ฟาร์ม หรือสัตว์ที่ถูกใช้ประโยชน์อย่างอื่น หรือพิจารณาจากกลุ่มที่มีผลประโยชน์พิเศษ เช่น กรณีการล่าสัตว์ การฝึกสัตว์ หรือกิจกรรมนันทนาการอื่นๆ ทั้งนี้ ข้อยกเว้นที่กำหนดในกฎหมายส่วนใหญ่จะเป็นกรณีการล่าสัตว์ การเลี้ยงและฆ่าสัตว์เพื่อการบริโภค การใช้ในการบันเทิงหรือนันทนาการ หรือการใช้ในการทดลองวิทยาศาสตร์⁶⁵

* หลักความรับผิดชอบเด็ดขาด (Strict Liability) หมายถึง หลักความรับผิดชอบทางอาญาที่กำหนดให้บุคคลผู้กระทำการอันละเมิดต่อกฎหมายต้องรับผิดชอบต่อผลอันเกิดจากการกระทำนั้น ทั้งๆ ที่ตนมิได้มีเจตนาที่จะกระทำการดังกล่าว หรืออาจกล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่าเป็นความผิดที่เกิดขึ้นทั้งๆ ที่ผู้กระทำมิได้มีส่วนร่วมกระทำผิดในทางจิตใจเลย (อานาจ เนตยสุภา, “หลักความรับผิดชอบเด็ดขาดของความผิดลหุโทษภายใต้ประมวลกฎหมายอาญา,” บทบัณฑิตย 62, 2 (มิถุนายน 2549): 118.)

⁶⁵ e.g., Animals and Birds Act 2002. Chapter 7. Part IV. Prevention of Cruelty to Animals. Sec. 42(3); Laws of Malaysia Act 647- Animals Act 1953. Part IV. Prevention of Cruelty to Animals. Sec. 44(3). revised 2006; Or. Rev. Stat. Ann. § 167.335 (1997); 510 ILCS § 70/3.03(b) (West Supp. 1998); Mich. Comp. Laws § 750.50b (7)-(9) (West 1991 & Supp. 2001); Animal Welfare Act 2002 (WA), § 20-30. Amended 2004.

อนึ่ง จากการศึกษากฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ของประเทศสิงคโปร์ มาเลเซีย ออสเตรเลีย และสหรัฐอเมริกา พบว่าต่างมีบทบัญญัติที่ระบุถึงเหตุที่ทำให้ผู้กระทำนั้นมีอำนาจทำได้หรือหยุดยั้งความผิดด้วยกันทั้งสิ้น ในขณะที่ประเทศไทยไม่มีบทบัญญัติเช่นนั้น สำหรับเหตุหรือข้อยกเว้นที่ผู้กระทำสามารถกระทำได้โดยไม่มี ความผิดหรือหยุดยั้งความผิดในกฎหมายแต่ละฉบับนั้นอาจมีความเหมือนและแตกต่างกันไป

ข้อยกเว้นที่มักปรากฏในกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ ได้แก่

ก. การกระทำที่เป็นการฆ่าสัตว์ไม่ว่าด้วยวิธีการใดๆ เพื่อนำมาเป็นอาหารหรือเพื่อการบริโภค⁶⁶

ข. การกระทำอันเป็นการเพาะเลี้ยงและการเลี้ยงสัตว์ในทางธุรกิจการค้าเพื่อใช้บริโภคไข่หรือเนื้อ⁶⁷

ค. การกระทำอันเป็นการล่าสัตว์ การตกปลา การดักสัตว์ หรือกิจกรรมอื่นใดที่ได้รับอนุญาตภายใต้กฎหมายฉบับใดฉบับหนึ่ง⁶⁸

ง. การกระทำเพื่อเป็นการฆ่าหรือทำลายสัตว์โดยบุคคลหรือหน่วยงานซึ่งดำเนินการภายใต้กฎหมายหรือกฎระเบียบข้อบังคับที่ให้สิทธิกระทำได้ เช่น การควบคุมโรคระบาด การควบคุมประชากรสัตว์บางชนิด การฆ่าสัตว์ที่เป็นภัยต่อมนุษย์ พืช หรือสัตว์เป็นต้น และในการนี้ผู้ซึ่งมีอำนาจกระทำได้ตามกฎหมายจะต้องดำเนินการด้วยวิธีการที่ถูกต้องตามกฎหมาย⁶⁹

⁶⁶ e.g., Animals and Birds Act 2002. Chapter 7. Part IV. Prevention of Cruelty to Animals. Sec. 42(3); Laws of Malaysia Act 647- Animals Act 1953. Part IV. Prevention of Cruelty to Animals. Sec. 44(3). revised 2006.

⁶⁷ e.g., Or. Rev. Stat. Ann. § 167.335(3) (1997).

⁶⁸ e.g., 510 ILCS § 70/3.03(b)(1) (West Supp. 1998); Mich. Comp. Laws § 50b(8)(a)-(b) (West 1991 & Supp. 2001).

⁶⁹ e.g., Or. Rev. Stat. Ann. § 167.335(10) (1997); Mich. Comp. Laws § 50b (7) (West 1991 & Supp. 2001); Animal Welfare Act 2002 (WA), § 24. Amended 2004.

จ. การกระทำอันเป็นการใช้หรือฆ่าสัตว์เพื่อการค้นคว้าวิจัยหรือการทดลองทางวิทยาศาสตร์หรือทางการเกษตรหรือการสอน ซึ่งดำเนินการภายใต้กฎหมายหรือข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง⁷⁰

ฉ. การกระทำเพื่อป้องกันหรือคุ้มครองตนเอง หรือบุคคลอื่น หรือสัตว์อื่น จากการคุกคามหรือโจมตีของสัตว์ที่ถูกกระทำ โดยที่ผู้กระทำนั้นจะต้องไม่ได้เป็นคนยั่วยุก่อให้เกิดการโจมตีหรือคุกคาม หรืออนุญาตหรือส่งเสริมให้สัตว์นั้นโจมตีหรือคุกคาม⁷¹

ช. การกระทำใดๆ อันเป็นการให้การรักษาทางการแพทย์แก่สัตว์ที่เป็นไปตามหลักการปฏิบัติของสัตวแพทย์โดยทั่วไป⁷²

ซ. การกระทำอันเป็นการดูแลเลี้ยงดูสัตว์ตามปกติวิสัย (animal husbandry practices) หรือภายใต้กฎหมายซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์การปฏิบัติเลี้ยงดูสัตว์ที่ดี มีมนุษยธรรมไม่ว่าจะเป็นการเลี้ยงสัตว์ในฟาร์ม สวนสัตว์ หรือการฝึกฝนสัตว์⁷³

ณ. การกระทำที่เป็นประเพณีท้องถิ่น ตัวอย่างเช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์กว่า 10 มลรัฐ อาทิ มลรัฐออริโซน่า มลรัฐโคโลราโด มลรัฐออริกอน ได้กำหนดข้อยกเว้นสำหรับการแสดงโชว์สัตว์ที่เรียกว่า Rodeo (ซึ่งเป็นประเพณีที่มีมานานในสังคมอเมริกาโดยเป็นการแสดงโชว์การต้อนปศุสัตว์ หรือการโชว์การขี่ม้าของพวกโคบาล (cowboy)) และในที่นี้บางมลรัฐยังรวมการแสดงหรือโชว์สัตว์อื่นๆ เป็นข้อยกเว้นตามกฎหมายด้วย⁷⁴ หรือในประเทศฟิลิปปินส์ ตามพระราชบัญญัติสวัสดิภาพสัตว์ (Animal Welfare Act 1998) ได้กำหนดให้ผู้กระทำทารุณกรรมต่อสัตว์นั้นมีความผิดและต้องรับโทษภายใต้กฎหมาย

⁷⁰ e.g., Mich. Comp. Laws § 50b(9) (West 1991 & Supp. 2001); , Or. Rev. Stat. Ann. § 167.335(9) (1997).

⁷¹ e.g., Animal Welfare Act 2002 (WA), § 20. Amended 2004.

⁷² e.g., Animal Welfare Act 2002 (WA), § 21. Amended 2004.

⁷³ e.g., Animal Welfare Act 2002 (WA), § 23. Amended 2004; Or. Rev. Stat. Ann. § 167.335(6) (1997).

⁷⁴ Pamela D. Frasch, Stephan K. Otto, Kristen M. Olsen and Paul A. Ernest, "State Animal Anti-Cruelty Statute: An Overview," Animal Law Review (Lewis and Clark School of Law) 5,69 (2002) : 5.

และได้มีการกำหนดข้อยกเว้นความผิดไว้ 7 ประการ ซึ่งหนึ่งในเจ็ดข้อยกเว้นนั้นรวมกรณีการบวงสรวง บูชายันสัตว์ตามพิธีกรรมทางศาสนาในท้องถิ่นด้วย⁷⁵

ญ. การกระทำอย่างอื่นใดที่กฎหมายให้อำนาจกระทำต่อสัตว์ได้ เช่น ในมลรัฐอิลลินอยส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา การทรมานสัตว์ไม่รวมถึงทำให้สัตว์ตาย ได้รับบาดเจ็บ หรือได้รับอันตรายเพราะเหตุเป็นการกระทำอย่างอื่นที่กฎหมายให้อำนาจกระทำต่อสัตว์ได้ หรือในพระราชบัญญัติสวัสดิภาพสัตว์ (Animal Welfare Act 2002) มาตรา 22 รัฐออสเตรเลียตะวันตก ประเทศออสเตรเลีย กำหนดข้อยกเว้นความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ไว้ว่า หากผู้ถูกกล่าวหาพิสูจน์ได้ว่าตนมีอำนาจกระทำได้ตามกฎหมายหรือพระราชบัญญัติใดๆ ซึ่งสามารถกล่าวอ้างการกระทำได้ และการกระทำนั้นเป็นการกระทำอย่างมีมนุษยธรรม ผู้นั้นย่อมไม่มีความผิด⁷⁶

ด้วยเหตุนี้ อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ลักษณะโดยทั่วไปของการกระทำที่กฎหมายถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์อันมีความผิดตามกฎหมาย ก็คือ บรรดาการกระทำหรือการละเว้นการกระทำใดๆ หรือการละเลยเพิกเฉย ซึ่งเป็นเหตุหรืออนุญาตให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทางร่างกาย, ทุกข์ทรมาน หรือตาย (every act, omission or neglect whereby unjustifiable physical pain, suffering or death is caused or permitted) โดยที่การกระทำหรือการละเว้น หรือการเพิกเฉยนั้นจะต้องไม่เข้าข้อยกเว้นใดๆ ภายใต้กฎหมายนั่นเอง⁷⁷

อย่างไรก็ดี ในกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์นอกเหนือจากบทบัญญัติที่กำหนดให้การกระทำในลักษณะต่างๆ ที่ถือเป็นการทารุณสัตว์อันมีความผิดและต้องรับโทษทางอาญา หรือเป็นความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ (Animal Cruelty Offences) แล้ว ในกฎหมายหลายฉบับ อาทิ รัฐวิกตอเรีย, รัฐนิวเซาท์เวลส์ และรัฐทัสเมเนียในประเทศออสเตรเลีย⁷⁸, มลรัฐ

⁷⁵ Republic Act No. 8485; An Act to Promote Animal Welfare in the Philippines (Animal Welfare Act 1998) § 6 (1).

⁷⁶ 510 ILCS § 70/3.03(b)(4) (West Supp. 1998); Animal Welfare Act 2002 (WA), § 22. Amended 2004.

⁷⁷ Emily Stewart Jeavitt and Diane Halverson, "The Evolution of Anti-Cruelty Laws in the United States," in Animals and Their Legal Rights: A Survey of American Laws From 1641 to 1990, 4th ed., ed. Animal Welfare Institute, p.12.

อิลลินอยส์, มลรัฐจอร์เจีย ประเทศสหรัฐอเมริกา⁷⁹ ยังได้มีบทบัญญัติที่กำหนดในเรื่อง ความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์โดยมีเหตุฉกรรจ์ (Aggravated Cruelty Offense) ซึ่งเหตุฉกรรจ์ในที่นี้พบว่ากฎหมายจะคำนึงถึงผลของการกระทำเป็นสำคัญ กล่าวคือ ความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์โดยมีเหตุฉกรรจ์ เป็นกรณีที่เมื่อมีการกระทำหรือละเว้นการกระทำใดๆ ที่เข้าลักษณะของการทารุณกรรมต่อสัตว์ซึ่งบัญญัติไว้ในกฎหมาย (เช่น การทุบตี เพิกเฉย หรือทำร้ายสัตว์อย่างทารุณ) เกิดขึ้นแล้ว ผลของการกระทำนั้นทำให้สัตว์ได้รับอันตรายอย่างสาหัสหรือมีผลกระทบต่อสัตว์อย่างเลวร้าย เช่น ทำให้สัตว์ตาย, พิกลพิการ หรือผิดรูปผิดร่างอย่างสาหัสจนไม่สามารถใช้งานได้อีกต่อไป ทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมานอย่างสาหัส หรือทำให้สัตว์เป็นโรคเจ็บป่วยหรือต้องทนทุกข์ทรมานหากดำรงชีวิตอยู่ต่อไป ผู้กระทำก็จะต้องถูกเพิ่มโทษสำหรับการกระทำที่รุนแรงหรือเป็นผลให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมานอย่างสาหัส (เหตุฉกรรจ์) นั้น⁸⁰ (สำหรับกฎหมายประเทศสิงคโปร์ ประเทศมาเลเซีย และประเทศไทย จากการศึกษาไม่ปรากฏว่ามีบทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวแต่อย่างใด)

ตัวอย่างคำพิพากษาของศาลในคดีที่ได้วินิจฉัยเกี่ยวกับเหตุฉกรรจ์
สำหรับความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์

⁷⁸ Prevention of Cruelty to Animals Act 1986 (VIC) § 10. Amended 2008; Prevention of Cruelty to Animals Act 1979 (NSW) § 6. Amended 2007; Animal Welfare Act 1993 (Tas) § 9 Amended 2004.

⁷⁹ 510 Illinois Compiled Statutes 70/3.02 (West Supp. 1998); Ga. Code. Ann. 16-12-4 (1998).

⁸⁰ e.g., Prevention of Cruelty to Animals Act 1986 (VIC) § 10. Amended 2008; Prevention of Cruelty to Animals Act 1979 (NSW) § 6. Amended 2007; Animal Welfare Act 1993 (Tas) § 9 Amended 2004; 510 Illinois Compiled Statutes 70/3.02 (West Supp. 1998); Ga. Code. Ann. 16-12-4 (1998).

คดี Bartlett v. State (2006)⁸¹

ในคดีนี้ศาลมีพยานหลักฐานเพียงพอที่สนับสนุนว่าจำเลยกระทำความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์อันเหตุให้สัตว์นั้นตายอย่างทารุณ ตามมาตรา 828.12(2)⁸² เนื่องจากจำเลยได้ยิงตัวโอพอสซัม (opossum; คล้ายกระรอก) ด้วยปืน BB ภายหลังเจ้าหน้าที่ได้เข้าช่วยเหลือและพาไปรักษา ซึ่งพบว่ามันมีอาการเจ็บปวดและทุกข์ทรมานอย่างมากจนในที่สุดสัตว์นั้นต้องถูกการุณยฆาต การกระทำของจำเลยดังกล่าวจึงเป็นการกระทำที่เป็นเหตุหรือมีผลให้สัตว์ตายอย่างทารุณ ทั้งนี้ ศาลได้วินิจฉัยว่า ภายใต้มาตรา 828.12(2) กฎหมายค้ำึงถึงผลของการกระทำเป็นสำคัญ แม้ผู้กระทำจะไม่มีเจตนาให้สัตว์ตายอย่างทารุณ แต่หากมีเจตนากระทำการทารุณกรรมสัตว์และการกระทำนั้นมีผลทำให้สัตว์ตาย ผู้กระทำย่อมมีความผิดเป็นการทารุณสัตว์โดยมีเหตุจรรยาที่ควรต้องรับผิดชอบขึ้นจากผลของการกระทำนั้นๆ ฉะนั้น ในกรณีนี้ผู้กระทำมีเจตนายิงสัตว์ และผลจากการยิงนั้นเป็นเหตุให้มีผลเกิดขึ้นนำมาสู่ความเจ็บปวดทรมานและตายอย่างทารุณแก่สัตว์ซึ่งถูกกระทำ จำเลยย่อมมีความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์เป็นเหตุให้ตายอย่างทารุณตามกฎหมาย

คดี People v. Garcia (2006)⁸³

คดีนี้จำเลยถูกตัดสินว่ากระทำความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์โดยมีเหตุจรรยา จากกรณีที่จำเลยได้ขว้างไหลปลาทองและเหยียบปลาทองของโจทก์ตาย ทั้งนี้ จำเลยได้โต้แย้งว่า การกระทำของจำเลยที่เหยียบปลาทองนั้นก็ได้อยู่ในลักษณะของการทารุณกรรมสัตว์โดยมีเหตุจรรยาตามที่กฎหมายกำหนด เนื่องจากปลาทองได้ตายทันทีที่จำเลยเหยียบซึ่งเท่ากับว่ามันไม่ได้รับ

⁸¹ District Court of Appeal of Florida, “Bartlett v. State,” (2006) WL 1409122 (Fla. App. 4 Dist.).

⁸² Fla. Stat. Ann. 828.02 (West 1994) (Section 828.12(2) provides that: [a] person who intentionally commits an act to any animal which results in the cruel death, or excessive or repeated infliction of unnecessary pain or suffering, or causes the same to be done is guilty of a felony of the third degree....)

⁸³ Supreme Court, “People v. Garcia,” New York N.Y.S.2d, 2006 WL 771373 (N.Y.A.D. 1 Dept.).

ความเจ็บปวดอย่างรุนแรง และการฆ่าด้วยวิธีนี้ก็มิได้เป็นระดับของการทารุณที่ร้ายแรงแต่อย่างใด ศาลสูงของมลรัฐนิวยอร์กได้วินิจฉัยไว้ว่า ตามบทบัญญัติของกฎหมายกรณีที่ถูกคดีใดจะมี ความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์โดยเหตุกรรจ์ได้ ต่อเมื่อบุคคลนั้นได้เจตนาฆ่าหรือเจตนากระทำ เป็นเหตุให้ได้รับความเจ็บปวดทางร่างกายอย่างสาหัสแก่สัตว์เลี้ยง (companion animal) และ ตามความมุ่งหมายของบทบัญญัติเรื่องทารุณกรรมโดยเหตุกรรจ์นี้หมายถึงความถึงพดติกรรมซึ่งมี เจตนาเป็นเหตุให้เกิดความเจ็บปวดทางร่างกายอย่างรุนแรง หรือเป็นการกระทำด้วยวิธีการที่ เลวร้ายหรือเสื่อมทราม เห็นได้ว่าบทบัญญัติของกฎหมายจะมุ่งเน้นหรือพิจารณาไปที่เจตนา ภายในหรือสภาพจิตใจของผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญมากกว่าที่สภาพจิตใจของเหยื่อว่ามันจะ ไม่ได้รับความเจ็บปวดอย่างรุนแรงหรือไม่ ดังนั้น เมื่อศาลได้พิจารณาจากการกระทำของจำเลยซึ่ง เล็งเห็นได้ว่าถ้าเหยียบปลาทองแล้วจะทำให้ปลานั้นตาย การกระทำเช่นนี้ของจำเลยย่อมเป็น การสะท้อนให้เห็นถึงเจตจำนงของจำเลยที่มีเจตนาฆ่าปลาทองอย่างไร้ความเมตตาและเป็น การกระทำที่เลวร้าย ด้วยเหตุนี้ การกระทำของจำเลยจึงเป็นการเจตนาฆ่าเป็นเหตุให้ได้รับความ เจ็บปวดทางร่างกายอย่างสาหัสแก่ปลาทองซึ่งเป็นสัตว์ที่ใจทกเลี้ยงดู (อยู่ในความหมายของ สัตว์เลี้ยงภายใต้กฎหมาย) และพดติกรรมซึ่งมีเจตนาเช่นนั้นเป็นเหตุให้เกิดความเจ็บปวดทาง ร่างกายอย่างรุนแรงหรือเป็นการกระทำด้วยวิธีการที่เลวร้ายหรือเสื่อมทรามตามบทบัญญัติของ กฎหมาย จำเลยจึงมีความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์โดยเหตุกรรจ์

นอกจากนี้ จากการศึกษาพบว่า กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ส่วนใหญ่ นอกเหนือจากการกำหนดให้การกระทำที่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์เป็นความผิดและมี โทษทางอาญา หรือที่เรียกว่า “ความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์” (Animal Cruelty Offences) แล้ว กฎหมายยังได้มีการบัญญัติหรือกำหนดฐานความผิดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำให้สัตว์ได้รับความ เจ็บปวดทรมานโดยไม่จำเป็นขึ้นมาบังคับใช้ควบคู่กันกับความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์อีก ด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์นั้นมีความสมบูรณ์และครอบคลุมมากยิ่งขึ้น เช่น การต่อสู้สัตว์ (Animal Fighting) (ซึ่งเป็นที่เข้าใจและยอมรับโดยทั่วไปว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ อย่างหนึ่ง), การเก็บสะสมสัตว์เป็นจำนวนมากเกินควร (Animal Hoarding) หรือการล่วงละเมิด ทางเพศกับสัตว์ (Animal Sexual Assault) เป็นต้น

สำหรับรายละเอียดและตัวอย่างของบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการต่อสู้สัตว์ ,การเก็บสะสมสัตว์เป็นจำนวนมากเกินควร และการล่วงละเมิดทางเพศกับสัตว์ มีดังต่อไปนี้

ก. กรณีการต่อสู้สัตว์ พบว่ากีฬาที่เสียเลือดไม่ว่าจะเป็นการต่อสู้สุนัข (Dogfight) การชนไก่ (Cockfighting) เป็นสิ่งที่กฎหมายต่อต้านการทารุณสัตว์ในประเทศ

สหรัฐอเมริกา ประเทศสิงคโปร์ ประเทศมาเลเซีย และประเทศออสเตรเลียให้ความสนใจ โดยมีการกำหนดให้เป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายและมีโทษทางอาญาเช่นเดียวกันกับการกระทำทารุณกรรมสัตว์ในลักษณะอื่น

ทั้งนี้ บทบัญญัติกฎหมายห้ามการต่อสู้อัตโนมัติโดยทั่วไป กฎหมายจะไม่จำกัดเฉพาะว่าเป็นการต่อสู้อะหว่างสัตว์เท่านั้น กฎหมายยังได้รวมถึงการใช้สัตว์ต่อสู้กับคนด้วย และกฎหมายจะกำหนดให้การกระทำใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับการต่อสู้อัตโนมัติไม่ว่าเป็นสาเหตุ ทำให้เกิดหรือจัดการใดๆ หรือการให้ความร่วมมือหรือสนับสนุนในการจัดการต่อสู้อัตโนมัติ รวมทั้งการอนุญาตให้ใช้สถานที่ในการจัดการต่อสู้อัตโนมัติต่างมีความผิดและต้องรับโทษตามกฎหมาย ในกฎหมายบางฉบับยังได้กำหนดให้ผู้ชมการต่อสู้อัตโนมัติ หรือผู้ที่เพาะเลี้ยง ชี้อ ซาย แลกเปลี่ยน นำเข้า ส่งออก สัตว์เพื่อใช้ในการต่อสู้อัตโนมัติมีความผิดต้องรับโทษด้วย⁸⁴ นอกจากนี้ ในความผิดประเภทนี้ พบว่ากฎหมายได้กำหนดมาตรฐานในความรับผิดไว้คือ เป็นความรับผิดโดยเด็ดขาด (Strict Liability)⁸⁵ เท่ากับว่าเมื่อมีการกระทำผิดเกิดขึ้น กฎหมายจะไม่พิจารณาถึงสภาพทางจิตใจหรือเจตนาของผู้กระทำความผิด บุคคลนั้นจะต้องมีความรับผิดในทางอาญาต่อผลของความเสียหายอันเกิดจากการละเมิดต่อบทบัญญัติของกฎหมายนั้นโดยทันที⁸⁶

ปัจจุบันในประเทศสหรัฐอเมริกามลรัฐทั้งหมดและเขตของรัฐบาลกลาง (District of Columbia) ได้มีการกำหนดให้การต่อสู้อัตโนมัติเป็นการกระทำที่มีความผิด ทั้งนี้ มลรัฐส่วนใหญ่บัญญัติให้การต่อสู้อัตโนมัติเป็นความผิดประเภทความผิดอุกฉกรรจ์ (felony offense) และมีกฎหมายของ 20 มลรัฐกำหนดให้ผู้ชมการต่อสู้อัตโนมัติมีความผิดอุกฉกรรจ์ (felony) ขณะที่ 28 มลรัฐกำหนดให้เป็นความผิดมัจยโทษ (misdemeanor) สำหรับบทบัญญัติของกฎหมายที่ห้ามการต่อสู้อัตโนมัติหรือชนไก่นั้นในประเทศสหรัฐอเมริกาพบว่ามีกำหนดให้เป็นความผิดใน 48 มลรัฐ

⁸⁴ e.g., Animals and Birds Act 2002. Chapter 7. Part IV. Prevention of Cruelty to Animals. Sec. 42(1)(h); Laws of Malaysia Act 647- Animals Act 1953. Part IV. Prevention of Cruelty to Animals. Sec. 44(1) (g). revised 2006; Mich. Comp. Laws § 49 (West 1991 & Supp. 2001).

⁸⁵ Margit Livingston, “Desecrating the Ark: Animal Abuse and the Law’s Role,” The University of Iowa Law Review : 31.

⁸⁶ อำนาจ เนตยสุภา, “หลักความรับผิดเด็ดขาดของความผิดลหุโทษภายใต้ประมวลกฎหมายอาญา,” บทบัญญัติ 62, 2 (2 มิถุนายน 2549): 126.

และในเขตของรัฐบาลกลาง โดยใน 32 มลรัฐและในเขตของรัฐบาลกลาง กำหนดให้เป็นความผิด อุกฉกรรจ์ (felony) และมี 41 มลรัฐที่กำหนดให้ผู้ฆมการชนไก้มีความผิด และใน 10 มลรัฐห้าม ครอบครองอุปกรณ์ชนไก้⁸⁷

ข. กรณีเก็บสะสมสัตว์เลี้ยงหรือเลี้ยงสัตว์เป็นจำนวนมากเกินควร (Animal Hoarding) จากการศึกษากฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย ประเทศสิงคโปร์ ประเทศมาเลเซีย และประเทศไทย พบว่ามีแต่เฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกาเท่านั้น ที่กฎหมายในบางมลรัฐได้มีการกำหนดลักษณะของการที่บุคคลเลี้ยงดูสัตว์เลี้ยงเป็นจำนวนมาก เกินสมควร (Companion animal hoarder) อันมีผลให้สัตว์ต้องอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เลวร้าย อุดยากหิวโหยเจ็บป่วย เป็นโรค และ/หรือตายในที่สุด เป็นความผิดประเภทหนึ่งในความผิดฐาน ทารุณกรรมสัตว์ ซึ่งผู้ผู้นั้นจะต้องรับโทษตามกฎหมาย และนอกจากนี้ กฎหมายยังกำหนดให้ศาล ต้องมีคำสั่งให้ผู้ผู้นั้นได้รับการประเมินหรือการทดสอบทางจิตหรือสภาพจิตใจ และเมื่อศาลได้ พิจารณาจากผลการทดสอบดังกล่าวแล้วเห็นควรให้บุคคลนั้นเข้ารับการรักษาให้ศาลมีคำสั่งให้ บุคคลนั้นเข้ารับ การรักษาอาการทางจิตหรือสภาพจิตใจ ทั้งนี้ เนื่องจากกฎหมายได้เล็งเห็นว่า รูปแบบดังกล่าวนั้นจะเป็นปัญหาต่อสัตว์ซึ่งจะต้องบาดเจ็บล้มตาย ตัวของบุคคลนั้นที่อาจมี อาการทางจิต หรืออาจมีผลกระทบต่อสุขภาพร่างกายของเขาและคนในครอบครัว จึงได้มี บทบัญญัติดังกล่าวขึ้นมาควบคุมการกระทำดังกล่าวและเพื่อให้ความคุ้มครองแก่สัตว์รวมถึง ผู้กระทำนั้นๆ ด้วย⁸⁸

ค. กรณีการล่วงละเมิดทางเพศกับสัตว์ (Animal Sexual Assault) จากการศึกษากฎหมายของประเทศต่างๆ เช่นเดียวกับกรณีการเก็บสะสมสัตว์เลี้ยงข้างต้น พบว่า มีแต่ประเทศสหรัฐอเมริกาเท่านั้นที่กฎหมายในบางมลรัฐได้มีการกำหนดลักษณะการล่วงละเมิด ทางเพศกับสัตว์เป็นความผิดประเภทหนึ่งภายใต้กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ของมลรัฐ เช่น ใน กฎหมายของมลรัฐออริกอน ได้กำหนดให้บุคคลจะมีความผิดฐานล่วงละเมิดทางเพศต่อสัตว์ได้ เมื่อบุคคลนั้น จับหรือสัมผัสปาก, ช่องทวารหนัก, อวัยวะเพศของสัตว์หรือซากศพสัตว์ เพื่อ วัตถุประสงค์ในการกระตุ้นอารมณ์ทางเพศหรือสำเร็จความใคร่ของบุคคล หรือเป็นเหตุให้สัตว์

⁸⁷ The American Society for the Prevention of Cruelty to Animals (APRI), Animal Cruelty Prosecution Opportunities for Early Response to Crime and Interpersonal Violence, (Virginia: American Prosecutors Research Institute, 2006), p.22.

⁸⁸ e.g., 510 Illinois Compiled Statutes 70/2.01, 3 (West Supp. 1998).

หรือซากศพสัตว์ จับหรือสัมผัสปาก, ช่องทวารหนัก หรืออวัยวะเพศของผู้นั้น เพื่อวัตถุประสงค์ในการกระตุ้นอารมณ์ทางเพศหรือสำเร็จความใคร่ของบุคคล บุคคลผู้ที่มีความผิดมีโทษ ระดับ A (A Misdemeanor) คือต้องโทษจำคุกสูงสุด 1 ปี และ/หรือโทษปรับซึ่งกำหนดโดยศาลแต่ไม่เกิน 6,250 ดอลลาร์ เว้นแต่กรณีการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์⁸⁹ หรือกฎหมายในมลรัฐโคโลราโดได้บัญญัติว่า “บุคคลกระทำความผิดทารุณกรรมสัตว์ ถ้าบุคคลนั้นโดยรู้อยู่แล้ว โดยประมาท หรือประมาทเลินเล่อทางอาญา...เข้าร่วมในการมีเพศสัมพันธ์กับสัตว์หรือปฏิบัติอย่างทารุณอย่างอื่น...” ทั้งนี้ กฎหมายได้ขยายความคำว่า “การมีเพศสัมพันธ์กับสัตว์” (Sexual act with an animal) ให้หมายความว่า การกระทำระหว่างบุคคลและสัตว์ที่มีการสัมผัสกันทางร่างกายโดยตรงระหว่างอวัยวะสืบพันธุ์อันหนึ่ง กับปาก ช่องทวารหนัก หรืออวัยวะสืบพันธุ์อีกอันหนึ่ง⁹⁰

ตามที่ได้กล่าวมานี้ เป็นรายละเอียดในเรื่องลักษณะของการทารุณกรรมสัตว์ที่เป็นความผิดภายใต้กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ของต่างประเทศสำหรับในประเทศไทย ลักษณะของการทารุณกรรมสัตว์ที่จะถือว่ามีผิดและต้องรับโทษตามกฎหมายนั้น ในคำอธิบายกฎหมายอาญาภาค 2-3 ของท่านอาจารย์หยุด แสงอุทัย ได้กำหนดไว้ว่าจะต้องประกอบไปด้วย

- (1) การทำทารุณต่อสัตว์ หรือ
- (2) การฆ่าสัตว์โดยให้ได้รับทุกขเวทนาอันไม่จำเป็น หรือ
- (3) การใช้ให้สัตว์ทำงานจนเกินสมควร หรือให้ใช้ทำงานอันไม่สมควรเพราะเหตุที่สัตว์นั้นเจ็บป่วย ชรา หรืออ่อนอายุ
- (4) เป็นการกระทำโดยเจตนาสำหรับกรณีการทำทารุณต่อสัตว์ หรือการฆ่าสัตว์โดยให้ได้รับทุกขเวทนาอันไม่จำเป็น ขณะที่การใช้ให้สัตว์ทำงานจนเกินสมควรหรือให้ใช้ทำงานอันไม่สมควรเพราะเหตุที่สัตว์นั้นเจ็บป่วย ชรา หรืออ่อนอายุนั้น ผู้กระทำไม่ต้องมีเจตนาหรือกระทำโดยประมาทก็ต้องรับผิด⁹¹ (เป็นไปตามหลักความรับผิดเด็ดขาด/Strict Liability)

⁸⁹ Or. Rev. Stat. Ann. § 167.333 (1997).

⁹⁰ Colo. Rev. Stat. Ann. § 18-9-202(1)(a) & 18-9-201(5) (West Supp. 1998).

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากกฎหมายไม่ได้บัญญัติไว้อย่างละเอียดประอบกับไม่มีการนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลภายใต้มาตราดังกล่าว ทำให้เกิดปัญหาการตีความในหลายประเด็น อาทิ ขอบเขตของสัตว์ที่จะได้รับความคุ้มครอง, การกระทำที่ถือได้ว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์, เจตนาภายในของผู้กระทำความผิด ทั้งนี้ จะได้กล่าวโดยละเอียดในบทถัดไป

4.1.2.3 บทบังคับของกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์

กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ในแต่ละประเทศต่างมีการกำหนดบทบังคับสำหรับกรณีต่างๆ ไว้แต่ต่างกันออกไป ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.1.2.3.1 โทษสำหรับความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์

ในกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ได้กำหนดให้โทษสำหรับการกระทำความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์เป็นโทษทางอาญาซึ่งมีทั้งโทษจำคุกและ/หรือโทษปรับ โดยการกำหนดโทษและอัตราโทษมีความแตกต่างกันไปตามบทบัญญัติของกฎหมายในแต่ละประเทศ ดังนี้

ประเทศสหรัฐอเมริกา ในบางมลรัฐกำหนดให้ความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์เป็นความผิดประเภทความผิดอุกฉกรรจ์ (felony) เช่น มลรัฐมิชิแกน มลรัฐอิลลินอยส์ มลรัฐออริกอน และมลรัฐแคลิฟอร์เนีย เป็นต้น และบางมลรัฐกำหนดให้เป็นความผิดประเภทความผิดมัธยมโทษ (misdemeanor) เช่น มลรัฐอาลาสก้า มลรัฐอาร์คันซอส์ และมลรัฐ นอร์ทดาโคต้า เป็นต้น ปัจจุบันพบว่ากว่า 40 มลรัฐกำหนดให้การกระทำความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ เป็นความผิดประเภทอุกฉกรรจ์ (felony offense)⁹²

สำหรับอัตราโทษหรือระวางโทษในความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์นั้นจะมีความแตกต่างกันไปในแต่ละมลรัฐแล้วแต่กฎหมายจะกำหนด โดยโทษจำคุกมีตั้งแต่โทษจำคุกระยะสั้นไปจนถึงโทษจำคุกระยะยาว พบว่า ระยะเวลาของโทษจำคุกสูงสุด

⁹¹ หยุด แสงอุทัย, กฎหมายอาญาภาค 2-3, พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมศาสตร์, 2544), หน้า 374.

⁹² The American Society for the Prevention of Cruelty to Animals (APRI), Animal Cruelty Prosecution Opportunities for Early Response to Crime and Interpersonal Violence, p.2.

สำหรับความผิดทารุณกรรมสัตว์ที่ได้มีการกำหนดไว้มีตั้งแต่อัตราโทษจำคุกสูงสุด 10 ปี ในมลรัฐลุยเซียน่า ไปจนถึงอัตราโทษจำคุกสูงสุดเพียง 90 วันในมลรัฐโอไฮโอ และโทษปรับมีอัตราค่าปรับตั้งแต่เล็กน้อยจนถึงค่าปรับจำนวนมาก พบว่าอัตราโทษปรับมีจำนวนค่าปรับตั้งแต่ 150,000 ดอลลาร์ในมลรัฐอริโซนา จนถึง 5,000 ดอลลาร์ในมลรัฐคอนเนตทิคัต⁹³

นอกเหนือจากนี้ อัตราโทษที่ใช้สำหรับผู้กระทำความผิดในบางกรณีอาจจะขึ้นอยู่กับจำนวนครั้งในการกระทำความผิด หรือขึ้นอยู่กับความรุนแรงของการกระทำความผิดก็ได้ กล่าวคือ กฎหมายหลายมลรัฐได้กำหนดอัตราโทษหนักขึ้นในกรณีการกระทำความผิดซ้ำของผู้กระทำความผิด กล่าวคือ หากผู้กระทำความผิดได้มีการกระทำความผิดเป็นครั้งที่ 2 หรือมีการกระทำความผิดซ้ำเกิดขึ้น ผู้กระทำจะต้องได้รับโทษหนักขึ้น เช่น ในกฎหมายของมลรัฐอิลลินอยส์ กำหนดให้การกระทำความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ซึ่งกระทำในครั้งแรกเป็นความผิดประเภทความผิดมัยโทษระดับ A (A misdemeanor) ซึ่งมีโทษจำคุกตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป และ/หรือปรับตั้งแต่ 2,500 ดอลลาร์ และเมื่อผู้กระทำผิดได้มีการกระทำความผิดเป็นครั้งที่ 2 หรือมีการกระทำความผิดซ้ำเกิดขึ้น ผู้กระทำจึงจะมีความผิดอุกฉกรรจ์ ซึ่งมีโทษจำคุกระหว่าง 1 ถึง 3 ปี และ/หรือ ปรับตั้งแต่ 25,000 ดอลลาร์⁹⁴

นอกจากนี้ ในกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์บางมลรัฐ อัตราโทษที่จะใช้กับผู้กระทำความผิดสำหรับความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์อาจขึ้นอยู่กับว่าผู้กระทำได้เคยถูกตัดสินว่ากระทำความผิดในความผิดฐานอื่นในลักษณะใกล้เคียงกับความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์มาก่อนหรือไม่ หรือได้กระทำความผิดต่อหน้าเด็กหรือผู้เยาว์หรือไม่ กล่าวคือ หากผู้กระทำความผิดได้เคยกระทำความผิดซ้ำมาก่อนซึ่งอาจเป็นคดีทารุณกรรมสัตว์หรือคดีอื่นที่มีการใช้ความรุนแรง เช่น คดีเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว ความผิดซึ่งได้กระทำต่อเด็กหรือเยาวชน ผู้กระทำจะต้องได้รับโทษหนักขึ้นกว่าเดิม หรือหากผู้กระทำความผิดนั้นได้กระทำการอันทารุณต่อสัตว์ซึ่งเป็นความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ตามกฎหมายโดยรู้ว่ากระทำต่อหน้าเด็กหรือผู้เยาว์แล้ว กฎหมายกำหนดให้ผู้กระทำนั้นจะต้องได้รับเพิ่มขึ้นโทษสำหรับความผิดนั้น (เพราะการกระทำต่อหน้าเด็กหรือผู้เยาว์ดังกล่าวมีผลให้เด็กหรือผู้เยาว์นั้นกระทำการเลียนแบบหรือมีพฤติกรรมอย่างอื่นที่ไม่เหมาะสมได้) เช่น ในมลรัฐออริกอน กฎหมายกำหนดให้ผู้กระทำความผิด

⁹³ Jessica Vanse, ed., "Animal Cruelty and the Laws," Understanding Animal Cruelty (2002) : 14.

⁹⁴ 510 ILCS § 70/2.07 Sec. 3.01 (West Supp. 1998).

ต้องรับโทษจำคุกสูงสุด 5 ปี และโทษปรับไม่เกิน 250,000 ดอลลาร์ (ความผิดอุกฉกรรจ์ระดับ C) เมื่อผู้กระทำความผิดนั้นได้เคยถูกตัดสินว่ากระทำความผิดตั้งแต่ 2 ประเภทขึ้นไปของความผิดที่กำหนดไว้ในกฎหมาย เช่น ความผิดเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว ความผิดอย่างอื่นที่ได้กระทำต่อเด็กหรือผู้เยาว์ หรือกระทำความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์มาก่อน หรือเมื่อผู้กระทำความผิดนั้นได้กระทำความผิดโดยรู้ว่ากระทำต่อหน้าเด็กหรือผู้เยาว์ ซึ่งอัตราโทษดังกล่าวเป็นโทษที่หนักกว่าโทษสำหรับความผิดฐานทารุณกรรมธรรมดาที่กฎหมายกำหนดอัตราโทษจำคุกสูงสุด 1 ปี และโทษปรับซึ่งกำหนดโดยศาลแต่ไม่เกิน 6,250 ดอลลาร์ (ความผิดมิถยโทษระดับ A)⁹⁵

สำหรับมลรัฐไวด์ที่กฎหมายได้บัญญัติความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์โดยมีเหตุฉกรรจ์ไว้ (Aggravated Cruelty) เป็นอีกฐานหนึ่งแยกต่างหากจากความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ธรรมดาทั่วไป พบว่ากฎหมายของมลรัฐเหล่านั้นจะกำหนดให้ผู้กระทำความผิดประเภทความผิดอุกฉกรรจ์ (felony) ซึ่งผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักกว่าความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ธรรมดา เช่น มลรัฐจอร์เจีย ได้บัญญัติให้ผู้กระทำที่ถูกตัดสินว่ามีความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ต้องรับโทษจำคุกไม่เกิน 12 เดือน หรือปรับไม่เกิน 5,000 ดอลลาร์ หรือทั้งจำทั้งปรับ และอีกมาตราหนึ่งของกฎหมายได้กำหนดความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์โดยมีเหตุฉกรรจ์ (offense of aggravated cruelty) ไว้ ซึ่งผู้กระทำความผิดดังกล่าวจะต้องถูกลงโทษให้จำคุกไม่น้อยกว่า 1 ปี แต่ไม่เกิน 5 ปี โทษปรับไม่เกิน 15,000 ดอลลาร์ หรือทั้งจำทั้งปรับ⁹⁶

ในประเทศสิงคโปร์ ตามพระราชบัญญัติสัตว์และนก (Animals and Birds Act 2002) มาตรา 42(1) วรรค 2 และ 3 ได้กำหนดโทษสำหรับผู้กระทำความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ว่า “ผู้ซึ่งฝ่าฝืนต่อบทบัญญัตินี้จะถูกตัดสินว่ามีความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ และต้องรับโทษปรับไม่เกิน 10,000 สิงคโปร์ดอลลาร์ หรือจำคุกเป็นระยะเวลาไม่เกิน 12 เดือน หรือทั้งจำทั้งปรับ เว้นแต่ กรณีเจ้าของสัตว์ที่ถูกตัดสินว่ากระทำความผิดอนุญาตให้มีการทารุณกรรมสัตว์ตาม (2) ซึ่งจะต้องรับโทษปรับไม่เกิน 10,000”⁹⁷

⁹⁵ Or. Rev. Stat. Ann. § 167.320 (1997).

⁹⁶ Ga. Code Ann. § 16-12-4 (b), (c) (1998).

⁹⁷ Animals and Birds Act 2002. Chapter 7. Part IV. Prevention of Cruelty to Animals. Sec. 42(1).

ประเทศมาเลเซีย ตามพระราชบัญญัติสัตว์ (Animals Act 1953) มาตรา 44(1) วรรค 2 ได้กำหนดอัตราโทษสำหรับบุคคลที่ถูกตัดสินว่ามีความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ไว้ โดยบุคคลนั้นต้องรับผิดจ่ายค่าปรับ 200 ริงกิต หรือจำคุก 6 เดือน หรือทั้งจำทั้งปรับ เว้นแต่กรณีเจ้าของซึ่งถูกตัดสินว่าอนุญาตหรือยินยอมให้ทารุณกรรมตามความหมายของกฎหมายไม่ต้องรับโทษจำคุกให้ต้องโทษปรับสถานเดียว (มาตรา 44(2)) และนอกจากนี้ ในมาตรา 73 ได้กำหนดเพิ่มโทษสำหรับ ผู้ซึ่งถูกตัดสินว่ากระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ที่ได้กระทำความผิดเป็นครั้งที่ 2 ในความผิดที่ถูกตัดสิน หรือได้กระทำความผิดอื่นที่ฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้ ในช่วงระยะเวลาไม่เกิน 12 เดือนภายหลังจากที่ถูกตัดสินว่ากระทำความผิด จะต้องรับโทษจำคุกเป็นเวลา 2 เดือนเพิ่มขึ้น⁹⁸

สำหรับประเทศออสเตรเลีย ในกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ของรัฐต่างๆ ก็ได้มีการกำหนดโทษสำหรับผู้กระทำความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์เป็นโทษจำคุกและโทษปรับโดยมีระวางโทษที่แตกต่างกัน เช่น ในรัฐออสเตรเลียตะวันตก กำหนดอัตราโทษสำหรับความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์เป็นอัตราโทษต่ำสุดคือ โทษปรับ 2,000 ดอลลาร์ และอัตราโทษสูงสุดคือ 50,000 ดอลลาร์และจำคุกเป็นเวลา 5 ปี⁹⁹, ในรัฐควีนแลนด์ กำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องไม่ทารุณต่อสัตว์ หากฝ่าฝืนมีโทษปรับสูงสุด 1,000 หน่วยลงโทษ (penalty units) (เท่ากับ 75,000 ดอลลาร์) และจำคุกเป็นเวลา 2 ปี และในกรณีบุคคลที่ดูแลสัตว์ทอดทิ้งหรือปล่อยสัตว์ (ทอดทิ้ง หมายถึง สัตว์ที่ถูกทิ้งไปในช่วงระยะเวลาหนึ่งอย่างไม่มีเหตุผล) บุคคลนั้นมีความผิดและต้องรับโทษปรับสูงสุด 300 หน่วยลงโทษ (penalty units) (เท่ากับ 22,500 ดอลลาร์) และจำคุกเป็นเวลา 1 ปี¹⁰⁰

ในรัฐที่กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์มีบทบัญญัติความผิดฐานทารุณกรรมโดยมีเหตุจรรยา (offense of aggravated cruelty) เช่น รัฐวิคตอเรีย กฎหมายก็จะกำหนดอัตราโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดไว้หนักกว่าความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ธรรมดา นอกจากนี้ ในกฎหมายของรัฐวิคตอเรีย ยังได้กำหนดอัตราโทษที่จะลงสำหรับผู้กระทำความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ที่เป็นบุคคลธรรมดาแยกต่างหากจากผู้กระทำความผิดที่

⁹⁸ Laws of Malaysia Act 647- Animals Act 1953. Part IV. Prevention of Cruelty to Animals. Sec.44(1), (2) & 73. revised 2006.

⁹⁹ Animal Welfare Act 2002 (WA), § 19(1). Amended 2004.

¹⁰⁰ Animal Care And Protection Act 2001 (QLD) § 18, 19. Amended. 2003.

เป็นนิติบุคคล¹⁰¹ กล่าวคือกฎหมายกำหนดโทษสำหรับความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ที่ถูกตัดสินว่ามีความผิด ที่ผู้กระทำความผิดจะต้องรับผิดปรับไม่เกิน 120 หน่วยลงโทษ (penalty units)* (ปัจจุบันเท่ากับ 13,214.4 ออสเตรเลียดอลลาร์) และ/หรือจำคุกเป็นเวลา 12 เดือนสำหรับกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลธรรมดา หรือต้องรับผิดไม่เกิน 600 หน่วยลงโทษ (penalty units) (66,072 ออสเตรเลียดอลลาร์) สำหรับกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล¹⁰²

สำหรับประเทศไทย ความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ที่มีบัญญัติอยู่ในมาตรา 381 และมาตรา 382 ประมวลกฎหมายอาญานั้น กฎหมายได้กำหนดระวางโทษสำหรับความผิดดังกล่าวเป็นโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกิน 1,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

4.1.2.3.2 มาตรการอื่นที่นำมาใช้สำหรับความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์

บทบังคับของกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ที่นอกเหนือจากการใช้มาตรการลงโทษทางอาญาดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ในกฎหมายต่างประเทศยังได้มีการกำหนดมาตรการอื่นๆ เพิ่มเติมเพื่อนำมาใช้ควบคู่กับโทษทางอาญาไว้อย่างชัดเจนในกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ ซึ่งมาตรการเหล่านั้นได้แก่

¹⁰¹ Prevention of Cruelty to Animals Act 1986 (VIC) § 10 Aggravated Cruelty. Amended 2008.

* กรณีที่มีการละเมิดหรือฝ่าฝืนกฎหมายของประเทศออสเตรเลีย โทษปรับที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดจะกำหนดอยู่ในรูปของหน่วยลงโทษ (penalty units) ซึ่งแล้วแต่ว่ากฎหมายจะกำหนดให้ 1 หน่วยลงโทษ (penalty units) มีค่าเท่ากับกี่ออสเตรเลียดอลลาร์ โดยในแต่ละรัฐจะมีการกำหนดหน่วยลงโทษที่ต่างกันไป เช่น ในรัฐวิกตอเรีย ปัจจุบัน 1 หน่วยลงโทษ (penalty units) เท่ากับ 110.12 ออสเตรเลียดอลลาร์ ขณะที่ในรัฐควีนสแลนด์ ปัจจุบัน 1 หน่วยลงโทษ (penalty units) เท่ากับ 75 ออสเตรเลียดอลลาร์

¹⁰² Prevention of Cruelty to Animals Act 1986 (VIC) § 9. Amended 2008.

(1) การคุมประพฤติ (Probation)

นอกเหนือจากมาตรการทางอาญาที่ใช้สำหรับความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ การคุมประพฤติก็เป็นอีกมาตรการหนึ่งที่ถูกนำมาใช้ภายหลังจากที่มีการพิพากษาตัดสินคดี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสัตว์ทั้งหลายรวมทั้งบุคคลอื่นจากการกระทำของผู้กระทำในอนาคต จากการศึกษาพบว่า การคุมประพฤติสำหรับความผิดฐานทารุณกรรมจะมีการกำหนดในช่วงระยะเวลาหนึ่งและมีการกำหนดเงื่อนไขในการคุมประพฤติต่างๆ ให้กับผู้ที่ถูกตัดสินว่ากระทำความผิดตามที่ศาลเห็นสมควร เช่น การกำหนดวิธีการในการคุ้มครองป้องกันไม่ให้มีการทารุณ การประเมินทางจิต การเข้ารับการรักษาหรือรับคำปรึกษาทางจิต การเข้าร่วมอบรมตามหลักสูตรที่เกี่ยวกับการแก้ไขพฤติกรรมที่ทำร้ายสัตว์ การห้ามครอบครองเป็นเจ้าของสัตว์ในช่วงระยะเวลาหนึ่งหรือในระหว่างถูกคุมประพฤติ หรืออื่นๆ¹⁰³

เช่น ในมลรัฐมิชิแกน บัญญัติให้ศาลสามารถกำหนดระยะเวลาในการคุมประพฤติตามที่ศาลเห็นสมควร และศาลอาจมีคำสั่ง (ภายใต้เงื่อนไขการคุมประพฤติ) ว่าจะให้จำเลยประเมินสภาพทางจิตหรือให้ได้รับคำปรึกษาแล้วแต่ศาลจะเป็นสมควรให้ได้รับคำปรึกษาทางจิตหรือสภาพจิตโดยจำเลยเป็นผู้เสียค่าใช้จ่าย¹⁰⁴ หรือมลรัฐคอนเนตทิคัต บัญญัติในกฎหมายนอกเหนือจากจะกำหนดให้ศาลมีอำนาจในการกำหนดโทษอย่างอื่นสำหรับผู้กระทำความผิดแล้ว ยังได้กำหนดให้ศาลอาจมีคำสั่งคุมประพฤติบุคคลที่ถูกตัดสินว่ากระทำความผิดในระยะเวลาตามที่ศาลเห็นสมควร และศาลอาจออกคำสั่งให้ผู้กระทำความผิดนั้นเข้ารับคำปรึกษาและเข้าอบรมในการป้องกันการทารุณสัตว์ภายใต้เงื่อนไขการคุมประพฤติได้¹⁰⁵

(2) การประเมินทางจิตและ/หรือรักษาอาการทางจิต (Psychological or Psychiatric Evaluation and/or Counseling)

มาตรการในการประเมินทางจิตและ/หรือรักษาอาการทางจิตแก่ผู้กระทำความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์มีปรากฏอยู่แต่เฉพาะในกฎหมายป้องกันการทารุณ

¹⁰³ The American Society for the Prevention of Cruelty to Animals (APRI), Animal Cruelty Prosecution Opportunities for Early Response to Crime and Interpersonal Violence, p.41.

¹⁰⁴ Mich. Comp. Laws § 750. 50b(4) (West 1991 & Supp. 2001).

¹⁰⁵ Conn. Gen. State. § 53-247 (1998).

สัตว์ของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งกฎหมายใน 8 มลรัฐ¹⁰⁶ ได้มีการกำหนดให้ศาลสั่งหรืออาจใช้ดุลพินิจสั่งให้ผู้กระทำความผิดเข้ารับการประเมินทางจิต และ/หรือเข้ารับการรักษาอาการทางจิต หรือสุขภาพจิต เมื่อศาลได้พิจารณาจากผลการประเมินทางจิต โดยผู้กระทำความผิดจะต้องเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายเองทั้งหมด การมีคำสั่งดังกล่าวของศาลเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่เป็นการลดการกระทำความผิดในอนาคตของผู้กระทำความผิดบางรายที่มีอาการทางจิต¹⁰⁷ โดยคำสั่งนี้อาจเป็นส่วนหนึ่งของเงื่อนไขการคุมประพฤติภายหลังจากที่ศาลมีคำพิพากษาคัดสินคดี เช่น มลรัฐแคลิฟอร์เนีย¹⁰⁸ หรือก่อนที่จะมีการพิพากษาคัดสินคดี เช่น มลรัฐจอร์เจีย¹⁰⁹ หรือศาลอาจมีคำสั่งเมื่อมีการกระทำความผิดเป็นครั้งที่ 2 ของผู้กระทำความผิดในคดีทารุณกรรมสัตว์ เช่น มลรัฐโคโลราโด¹¹⁰ หรือกฎหมายกำหนดให้การประเมินทางจิตเป็นเงื่อนไขในการคุมประพฤติหลังจากที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำเป็นครั้งที่ 2 เช่น มลรัฐเวอร์จิเนียตะวันตก¹¹¹ มลรัฐเนวาดา¹¹² หรือกรณีที่ผู้กระทำความผิดนั้นเป็นเด็กหรือเยาวชน หรือเป็นผู้เลี้ยงสัตว์เลี้ยงจำนวนมากเกินควร (Companion animal hoarder) เช่น ในมลรัฐอิลลินอยส์¹¹³

ในบางกรณีนอกจากกฎหมายให้อำนาจแก่ศาลในการสั่งให้ผู้กระทำความผิดเข้ารับการประเมินและบำบัดรักษาทางจิตแล้ว ศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้กระทำความผิดเข้าอบรมหรือเข้าร่วมโครงการป้องกันการทารุณสัตว์ที่เป็นประโยชน์ หรือเข้าโครงการให้

¹⁰⁶ Colo. Rev. Stat. Ann. § 18-9-202(2)(a.5)(II), (III) (West 1998); Me. Rev. Stat. Ann. tit. 17, § 1031 (West 1964 & Supp. 1997); Mich. Stat. Ann. § 28.245(b) (Lexis Supp. 1998); Minn. Stat. § 343.21 (Supp. 1999); Or. Rev. Stat. § 167.350 (1997); Utah Code Ann. § 76-9-301(9)(a) (Supp. 1998); Vt. Stat. Ann. tit. 13, § 353(b) (1998); Wash. Rev. Code § 16.52.200(6) (1994).

¹⁰⁷ Margit Livingston, "Desecrating the Ark: Animal Abuse and the Law's Role," The University of Iowa Law Review : 40.

¹⁰⁸ Cal. Penal Code § 597(g) (West 1999).

¹⁰⁹ Ga. Code Ann. § 16-12-4Z(d) (1998).

¹¹⁰ Colo. Rev. Stat. Ann. § 19-2-918.5(1) (West 1999).

¹¹¹ W. Va. Code § 61-8-19(g) (2000).

¹¹² Nev. Rev. Stat. § 62.2295 (2000).

¹¹³ 510 ILCS § 70/3.01, 3.02 & 3.03(c) (West Supp. 1998)..

การศึกษาในการป้องกันการทารุณสัตว์ หรืออื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาจิตใจและทัศนคติให้แก่ผู้กระทำความผิดตามที่ศาลเห็นสมควรก็ได้ โดยให้ผู้กระทำความผิดเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินการดังกล่าว เช่น ในมลรัฐออริกอน¹¹⁴

(3) การบริการสังคม (Community Service)

การบริการสังคมเป็นอีกมาตรการหนึ่งที่กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ใน 6 มลรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้แก่ มลรัฐหลุยเซียน่า มลรัฐมิชิแกน มลรัฐโรดไอแลนด์ มลรัฐมินิโซต้า มลรัฐนิวเจอร์ซีย์ และมลรัฐเนวาด้า¹¹⁵ และประเทศออสเตรเลียบางรัฐ เช่น รัฐนิวเซาท์เวลส์¹¹⁶ นำมาใช้ในการลงโทษผู้กระทำความผิด โดยกฎหมายกำหนดอนุญาตให้ศาลมีคำสั่งให้ผู้ที่ถูกตัดสินว่ากระทำความผิดทำงานบริการสังคมในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่งตามที่เห็นสมควร เช่น กฎหมายในมลรัฐเนวาด้า ประเทศสหรัฐอเมริกา กำหนดให้ศาลมีคำสั่งให้ผู้กระทำความผิดทำงานบริการสังคมเป็นเวลาตั้งแต่ 48 ถึง 120 ชั่วโมง¹¹⁷ และคำสั่งให้ทำงานบริการสังคมนี้อาจเป็นส่วนหนึ่งของการตัดสินหรือเป็นเงื่อนไขอย่างหนึ่งในการคุมประพฤติ อย่างไรก็ตาม พบว่าศาลส่วนใหญ่จะสั่งให้บริการสังคมในสถานที่อยู่สัตว์ต่างๆ ซึ่งเป็นสถานที่ที่จะช่วยให้ผู้กระทำความผิดได้ศึกษาเกี่ยวกับสัตว์และช่วยให้เกิดการเรียนรู้เห็นอกเห็นใจสัตว์อย่างหนึ่ง¹¹⁸

¹¹⁴ Or. Rev. Stat. Ann. § 167.350 (4) (1997).

¹¹⁵ La.. Rev. Stat. Ann. § 14:102.1.A(2)(b) (West Supp. 2001) (requiring community service); Mich. Comp. Laws Ann. § 750.50(4) (West Supp. 2001) (same); R.I. Gen. Laws § 4-1-5(a) (1998) (same); Minn. Stat. Ann. § 343.21(10)(3) (West 1990 & Supp. 2001) (same); N.J. Stat. Ann. § 4:22-17 (West 1998 & Supp. 2001) (same) & Nev. Rev. Stat. § 574.100 (2000) (same).

¹¹⁶ Stephanie Abbott, "Prevention of Cruelty to Animals Act 1979 (NSW): A Summary," Michigan State University College of Law Review (2005) : 15.

¹¹⁷ Nev. Rev. Stat. § 574.100 (2000).

¹¹⁸ Pamela D. Frasch, Stephan K. Otto, Kristen M. Olsen and Paul A. Ernest, "State Animal Anti-Cruelty Statute: An Overview," Animal Law Review (Lewis and Clark School of Law) : 3.

(4) การชดใช้ค่าเสียหายทางแพ่ง (Restitution)

เนื่องจากการทารุณกรรมสัตว์เป็นการกระทำต่อสัตว์ซึ่งในบางกรณีเป็นสัตว์ที่มีเจ้าของ ดังนั้น การทำร้ายหรือทำอันตรายต่อสัตว์ที่เป็นของบุคคลอื่นย่อมเป็นการกระทำละเมิดอย่างหนึ่งต่อเจ้าของสัตว์ที่ถูกกระทำ กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์จึงกำหนดมาตรการในการชดใช้ค่าเสียหายทางแพ่งไว้เป็นการเฉพาะแก่เจ้าของสัตว์ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำนั้น ค่าเสียหายในที่นี้ เช่น ค่าใช้จ่ายในการรักษาเยียวยาสัตว์ ค่าตัวสัตว์ หรือค่าใช้จ่ายอื่นๆ ในบางมลรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกา เช่น มลรัฐอิลลินอยส์¹¹⁹ มลรัฐเทนเนสซี¹²⁰ ค่าเสียหายทางแพ่งรวมถึงค่าความเสียหายที่ไม่ใช่ตัวเงินด้วย เช่น ค่าความเศร้าโศก ทุกข์ใจ โดยคำสั่งให้ชดใช้ในที่นี้ คือ การตัดสินให้บุคคลที่ถูกตัดสินว่ากระทำความผิดต้องจ่ายเงินจำนวนหนึ่งให้กับเจ้าของสัตว์ที่ได้รับผลกระทบกรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นตามค่าความเสียหายที่แท้จริง ทั้งนี้ การที่กฎหมายได้กำหนดเช่นนี้โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดหรือเป็นแบบอย่างแก่ผู้ที่กำลังจะกระทำความผิด¹²¹

ตัวอย่างของบทบัญญัติกฎหมายเช่น กฎหมายของมลรัฐอิลลินอยส์ ได้กำหนดเรื่องการดำเนินการทางแพ่งในกรณีเจ้าของสัตว์ได้รับความเสียหายจากที่สัตว์ของตนถูกกระทำทารุณกรรมจนถึงตาย หรือทำให้พิการ หรือได้รับบาดเจ็บที่อาจเรียกกรังค่าเสียหายในทางแพ่งในฐานะที่เป็นเจ้าของได้ โดยค่าเสียหายนั้นรวมถึงค่าตัวสัตว์ (คุณค่าทางการเงินของสัตว์) ค่าใช้จ่ายในการรักษาที่เกิดขึ้นที่เป็นประโยชน์แก่สัตว์ หรือค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่เกิดขึ้นซึ่งเจ้าของจะต้องเสียไปเพื่อแก้ไขปรับปรุงผลกระทบอันเกิดจากความเจ็บปวดและความทุกข์ทรมานของสัตว์ และค่าความโศกเศร้าของเจ้าของ (ค่าเสียหายทางจิตใจที่เจ้าของได้รับ) หรืออื่นๆ นอกเหนือจากนี้ แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อได้มีการร้องขอและพิสูจน์ถึงค่าความเสียหายดังกล่าวแล้ว กฎหมายได้จำกัดจำนวนเงินอันค่าเสียหายที่เจ้าของมีสิทธิจะได้รับไว้เป็นจำนวนเงินไม่น้อยกว่า 500 ดอลลาร์แต่ไม่เกิน 25,000 ดอลลาร์ในแต่ละการกระทำที่เป็น

¹¹⁹ 510 ILCS § 70/16.3 (West Supp. 1998).

¹²⁰ Tenn. Code Ann. 39-14-202(c), -210(e) (1997).

¹²¹ Margit Livingston, "Desecrating the Ark: Animal Abuse and the Law's

การทารุณหรือละเลยต่อสัตว์ และศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้ซึ่งถูกตัดสินว่าได้กระทำความผิดชดใช้เงินค่าธรรมเนียมนศาลและค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในการฟ้องร้องคดีของเจ้าของสัตว์ตามสมควร¹²²

(5) คำสั่งให้ชดใช้ค่าใช้จ่ายในการดูแลสัตว์ (Reimbursement for Costs of Care Order)

นอกเหนือจากค่าเสียหายในทางแพ่งที่ผู้ซึ่งถูกตัดสินว่ากระทำความผิดจะต้องชดใช้ให้แก่เจ้าของสัตว์ที่ได้รับความเสียหายแล้ว กรณีที่สัตว์ซึ่งถูกทารุณกรรมได้ถูกเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจยึดไว้และส่งมอบให้องค์กรหรือบุคคลซึ่งได้รับมอบหมายดูแลเลี้ยงดูในระหว่างดำเนินคดีไม่ว่าสัตว์นั้นมีเจ้าของหรือไม่ก็ตาม กฎหมายทั้งในประเทศสหรัฐอเมริกา¹²³ ออสเตรเลีย¹²⁴ สิงคโปร์¹²⁵ และมาเลเซีย¹²⁶ ต่างมีข้อกำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องชดใช้ค่าใช้จ่ายต่างๆ ทั้งหมดตามความเป็นจริงที่เกี่ยวกับสัตว์ซึ่งเกิดขึ้นในระหว่างมีการดำเนินคดีทารุณกรรมสัตว์ให้กับองค์กรหรือบุคคลซึ่งให้ที่พัก ดูแล และให้การรักษาทางการแพทย์แก่สัตว์ซึ่งถูกทารุณกรรมที่ได้รับมอบอำนาจตามกฎหมายให้ดูแลและเลี้ยงดูสัตว์นั้น เช่น มลรัฐออริกอน ประเทศสหรัฐอเมริกา บทบัญญัติกฎหมายนอกเหนือจากการลงโทษอย่างอื่นที่กำหนดในกฎหมายแล้ว ศาลอาจมีคำสั่งให้จำเลยที่ถูกตัดสินว่ากระทำความผิดจ่ายค่าใช้จ่ายตามสมควรที่เกิดขึ้นโดยบุคคลหรือองค์กร ในการดูแลสัตว์ระหว่างที่จะมีคำพิพากษาคัดสินคดี¹²⁷ หรือในประเทศออสเตรเลีย รัฐออสเตรเลียตะวันตก บทบัญญัติกฎหมายกำหนดให้ศาลอาจสั่งให้

¹²² 510 ILCS § 70/16.3 (West Supp. 1998).

¹²³ e.g., Cal. Penal Code § 597e, 597f, 597(f), 597.1(a), 597.1(c) (West 1998); Fla. Stat. Ann. § 828.073(4)(c) (West 1997); La. Rev. Stat. Ann. § 14:102.2 (West Supp. 1999); Mich. Stat. Ann. § 28.245 (Lexis Supp. 1998); Minn. Stat. 343.22(3), .23, .235(3)(d) (Supp. 1999).

¹²⁴ e.g., Prevention of Cruelty to Animals Act 1979 (NSW) § 30A. Amended 2007; Animal Welfare Act 2002 (WA), § 20. Amended 2004.

¹²⁵ Animals and Birds Act 2002. Chapter 7. Part IV. Prevention of Cruelty to Animals. Sec. 44(2).

¹²⁶ Laws of Malaysia Act 647- Animals Act 1953 § 47(2). revised 2006.

¹²⁷ Or. Rev. Stat. Ann. § 167.350(1) (1997).

จำเลยชดใช้ค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับการยึด หรือดูแลรักษาสัตว์ในระหว่างที่ถูกยึดซึ่งสัตว์ที่เป็น วัตถุประสงค์แห่งการกระทำ¹²⁸

แต่อย่างไรก็ดี ในมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา แม้กฎหมายกำหนดจะให้ศาลมีอำนาจสั่งให้จำเลยจ่ายค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี และค่าใช้จ่าย ในการดูแลให้ที่พัก และการรักษาทางการแพทย์ที่สัตว์ซึ่งเป็นเหยื่อของการกระทำได้รับ ผลกระทบตามความเหมาะสมแล้ว กฎหมายยังกำหนดให้อำนาจแก่ศาลจะไม่มีคำสั่งให้จำเลย จ่ายค่าใช้จ่ายทั้งหมดก็ได้หรือศาลอาจมีคำสั่งให้จ่ายบางส่วนก็ได้ตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ศาล จะต้องชี้แจงเหตุผลของการสั่งเช่นนั้นด้วย¹²⁹

ปัจจุบันในประเทศสหรัฐอเมริกามี 42 มลรัฐและเขตของ รัฐบาลกลาง (District of Columbia) ที่มีข้อกำหนดดังกล่าวซึ่งมีรายละเอียดแตกต่างกันไปในแต่ละมลรัฐ โดย 7 มลรัฐมีข้อกำหนดในกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์อนุญาตให้จำเลยในคดี วางหลักประกันในการป้องกันการนำสัตว์มาดูแลหรือการุณยฆาตโดยองค์กรหรือบุคคลที่ได้รับ มอบอำนาจตามกฎหมายในระหว่างการพิจารณาคดี, ใน 25 มลรัฐและเขตของรัฐบาลกลางมี ข้อกำหนดให้จำเลยชดใช้ค่าใช้จ่ายในการดูแลสัตว์ที่ถูกยึดเมื่อศาลได้มีคำสั่งให้สัตว์อยู่ใน ความครอบครองของจำเลยอีกครั้ง และใน 33 มลรัฐมีข้อกำหนดให้อนุญาตศาลสั่งให้จำเลยชดใช้ ค่าใช้จ่ายในการดูแลสัตว์ที่เกิดขึ้นก่อนและในระหว่างพิจารณาคดี รวมทั้งคำสั่งให้ชดใช้ค่าใช้จ่าย ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตตามที่ศาลเห็นสมควร¹³⁰

¹²⁸ Animal Welfare Act 2002 (WA), § 20. Amended 2004.

¹²⁹ Mich. Comp. Laws § 750. 50b(3) (West 1991 & Supp. 2001).

¹³⁰ Margit Livingston, "Desecrating the Ark: Animal Abuse and the Law's

(6) คำสั่งห้ามครอบครองสัตว์ (Restrictions on Future Ownership or Possession of Animals Order)

บทบัญญัติของกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ของมลรัฐส่วนใหญ่ในประเทศสหรัฐอเมริกา¹³¹ และบางรัฐในประเทศออสเตรเลีย¹³² รวมทั้งประเทศสิงคโปร์¹³³ ต่างมีข้อกำหนดจำกัดความเป็นเจ้าของสัตว์ รวมถึงห้ามการซื้อ หรือการเข้าครอบครองสัตว์ในวิธีใดๆ ในอนาคตช่วงระยะเวลาหนึ่งหรือในระหว่างคุมประพฤติกับผู้ถูกตัดสินว่ากระทำความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์และ/หรือบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้นๆ เช่น ในมลรัฐอิลลินอยส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา บทบัญญัติของกฎหมายกำหนดให้ศาลอาจสั่งให้ผู้กระทำความผิดและผู้ที่อยู่อาศัยในบ้านเดียวกันกับผู้กระทำความผิดซึ่งมีส่วนรู้เห็น ช่วยเหลือ หรือยุยงส่งเสริมในการกระทำความผิด หรือผู้ซึ่งรู้หรืออาจรู้ได้ว่าการกระทำความผิด ห้ามเป็นเจ้าของ ให้ที่พัก ดูแล หรือควบคุมสัตว์อื่นใดในช่วงระยะเวลาหนึ่งตามที่ศาลกำหนด¹³⁴ หรือในประเทศสิงคโปร์ ตามพระราชบัญญัติสัตว์และนก (Animals and Birds Act 2002) มาตรา 44 (3) และ (4) กำหนดว่านอกเหนือจากการบังคับโทษอย่างอื่นแก่ผู้ที่ถูกตัดสินว่ากระทำความผิดทารุณกรรมสัตว์แล้ว ศาลอาจมีคำสั่งตัดสิทธิหรือเพิกถอนความเป็นเจ้าของสัตว์ และมีคำสั่งให้จัดการสัตว์นั้นตามความเหมาะสม ในที่นี้ศาลอาจไม่สั่งตัดสิทธิหรือเพิกถอนความเป็นเจ้าของจนกว่าจะทำให้พอใจ โดยพยานหลักฐานก่อนการตัดสินหรือลักษณะนิสัยของเจ้าของหรืออย่างอื่นว่ามีความเป็นไปได้ที่จะมีการทารุณสัตว์อีก¹³⁵

¹³¹ e.g., Or. Rev. Stat. Ann. § 167.332 (1997); 510 Illinois Compiled Statutes § 70/3.04 (West Supp. 1998); Mich. Comp. Laws § 50b(5) (West 1991 & Supp. 2001).

¹³² e.g., Animal Welfare Act 2002 (WA), § 55 (2)(a). Amended 2004; Prevention of Cruelty to Animals Act 1979 (NSW) § 31. Amended 2007; Prevention of Cruelty to Animals Act 1985 (SA) § 183(1). Amended 2008.

¹³³ Animals and Birds Act 2002. Chapter 7. Part IV. Prevention of Cruelty to Animals. Sec 44 (3), (4).

¹³⁴ 510 ILCS § 70/3.04(b) (West Supp. 1998).

¹³⁵ Animals and Birds Act 2002. Chapter 7. Part IV. Prevention of Cruelty to Animals. Sec 44 (3), (4).

ในคำสั่งห้ามครอบครองสัตว์ในที่นี่ กฎหมายอาจกำหนดให้ใช้ข้อจำกัดนี้เฉพาะกับสัตว์ชนิดที่เกี่ยวกับคดี หรืออาจใช้กับสัตว์ทั้งหมด และในกฎหมายบางฉบับยังขยายข้อจำกัดไปถึงการห้ามมีส่วนเกี่ยวข้องใดๆ กับสัตว์ด้วย เช่น ในรัฐออสเตรเลียตะวันตก ประเทศออสเตรเลีย กฎหมายบัญญัติไว้ว่านอกจากศาลจะมีคำพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดแล้ว ศาลอาจสั่งห้ามผู้กระทำความผิดเป็นเจ้าของ หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับสัตว์บางชนิดหรือทุกชนิดในช่วงระยะเวลาที่ศาลเห็นสมควรก็ได้¹³⁶ เช่นเดียวกันกับกฎหมายในรัฐออสเตรเลียใต้ที่กำหนดให้ศาลอาจมีคำสั่งห้ามผู้ที่ถูกตัดสินว่ากระทำความผิดภายใต้กฎหมายข้อ หรือเข้าครอบครองด้วยวิธีการอื่นใด หรือเป็นเจ้าของบรรดาสัตว์ทั้งหลาย หรือสัตว์ประเภทที่ผู้กระทำความผิดเคยกระทำจนถูกตัดสินว่ามีความผิด¹³⁷

นอกจากนี้ การห้ามครอบครองสัตว์ของผู้ที่ถูกตัดสินว่ากระทำความผิดนี้ในกฎหมายบางฉบับกำหนดเป็นการชั่วคราวในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง เช่น มลรัฐออริกอน ประเทศสหรัฐอเมริกา กฎหมายกำหนดห้ามผู้กระทำความผิดเป็นเจ้าของสัตว์เลี้ยงเป็นเวลา 5 ปีกรณีที่ถูกตัดสินว่ามีความผิดทารุณกรรมสัตว์ที่เป็นความผิดประเภทมัธยเทศตามที่กฎหมายกำหนด หรือ 15 ปีกรณีที่ได้กระทำความผิดทารุณกรรมสัตว์ในประเภทอุกฉกรรจ์¹³⁸ หรือในมลรัฐอิลลินอยส์ กฎหมายกำหนดให้ศาลอาจสั่งห้ามเป็นเจ้าของ ให้ที่พัก ดูแล หรือควบคุมสัตว์อื่นใดในช่วงระยะเวลาหนึ่งตามที่ศาลกำหนด¹³⁹ ในขณะที่กฎหมายบางฉบับให้ดุลพินิจศาลในการกำหนดห้ามครอบครองสัตว์เป็นการถาวร เช่น กฎหมายของมลรัฐมิชิแกน กำหนดให้ส่วนหนึ่งของคำตัดสินกรณีกระทำความผิดทารุณกรรมต่อสัตว์ ศาลอาจมีคำสั่งจำเลยไม่ให้เป็นเจ้าของสัตว์หรือครอบครองสัตว์ในช่วงระยะเวลาที่ศาลเห็นสมควร รวมถึงอาจเพิกถอนสิทธิถาวรก็ได้¹⁴⁰ หรือกฎหมายในรัฐออสเตรเลียใต้ ประเทศออสเตรเลีย กำหนดในกรณีที่ศาลมีคำสั่งห้ามผู้ที่ถูกตัดสินว่ากระทำความผิดข้อ หรือเข้าครอบครอง หรือเป็นเจ้าของสัตว์ทั้งหมดหรือชนิดใดชนิดหนึ่งแล้วแต่กรณี คำสั่งของศาลนั้นอาจเป็นการถาวรหรือช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่งก็ได้¹⁴¹

¹³⁶ Animal Welfare Act 2002 (WA), § 55 (2)(a). Amended 2004.

¹³⁷ Prevention of Cruelty to Animals Act 1985 (SA) § 183(1). Amended 2008.

¹³⁸ Or. Rev. Stat. Ann. § 167.332 (1997).

¹³⁹ 510 Illinois Compiled Statutes § 70/3.04 (West Supp. 1998).

¹⁴⁰ Mich. Comp. Laws § 50b(5) (West 1991 & Supp. 2001).

บทบัญญัติกฎหมายนอกจากจะกำหนดให้ศาลสามารถมีคำสั่งห้ามครอบครองสัตว์ของผู้กระทำความผิด และ/หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกระทำความผิดแล้ว กฎหมายยังได้กำหนดผลของการฝ่าฝืนคำสั่งดังกล่าวอีกด้วย ซึ่งโดยส่วนใหญ่ผู้ที่ฝ่าฝืนคำสั่งจะต้องถูกลงโทษปรับหรือโทษจำคุก เช่น ในประเทศสิงคโปร์ บทบัญญัติกฎหมายกำหนดให้ผู้ที่ทำการฝ่าฝืนต่อคำสั่งศาลที่ห้ามครอบครองสัตว์มีความผิดและจะต้องรับโทษปรับไม่เกิน 5,000 สิงคโปร์ดอลลาร์ หรือจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือทั้งจำทั้งปรับ¹⁴² หรือในรัฐออสเตรเลียตะวันตก กฎหมายได้กำหนดโทษสำหรับฝ่าฝืนคำสั่งของศาลไว้ว่าหากจำเลยฝ่าฝืนไม่กระทำการตามคำสั่งห้ามครอบครองสัตว์ของศาล จำเลยจะต้องถูกปรับ 20,000 ดอลลาร์ออสเตรเลีย และจำคุก 1 ปี¹⁴³

(7) การริบสัตว์ซึ่งถูกทารุณกรรม (Forfeiture / Removal of Animals)

กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ไม่ว่าประเทศสหรัฐอเมริกา¹⁴⁴ ออสเตรเลีย¹⁴⁵ สิงคโปร์¹⁴⁶ หรือมาเลเซีย¹⁴⁷ ต่างมีข้อกำหนดให้ศาลมีคำสั่งริบสัตว์ (เคลื่อนย้ายสัตว์) จากเจ้าของที่ถูกตัดสินว่ากระทำทารุณกรรมต่อสัตว์ได้ ในประเทศสหรัฐอเมริกา

¹⁴¹ Prevention of Cruelty to Animals Act 1985 (SA) § 183(2). Amended 2008.

¹⁴² Animals and Birds Act 2002. Chapter 7. Part IV. Prevention of Cruelty to Animals. Sec 44 (5).

¹⁴³ Animal Welfare Act 2002 (WA), § 55 (4). Amended 2004.

¹⁴⁴ e.g., Ala. Code § 3-1-13 (1975) ; Cal. Pen. Code § 597(f), 597.1(k) (West 1998); Fla. Stat. Ann. § 828.073(4)-(6) (West Supp. 1998); 510 Ill. Comp. Stat. § 70/3.04 (West Supp. 1998).

¹⁴⁵ e.g., Animal Welfare Act 2002 (WA), § 55 (1). Amended 2004; Animal Care And Protection Act 2001 (QLD) § 182. Amended. 2003.

¹⁴⁶ Animals and Birds Act 2002. Chapter 7. Part IV. Prevention of Cruelty to Animals. Sec. 44.

¹⁴⁷ Laws of Malaysia Act 647- Animals Act 1953. Part IV. Prevention of Cruelty to Animals. § 74. revised 2006.

มี 36 รัฐที่ข้อกำหนดในกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์กำหนดหรืออนุญาตให้ศาลมีคำสั่งริบสัตว์ของจำเลยที่ถูกตัดสินว่าได้กระทำความผิด¹⁴⁸ การริบสัตว์ในที่นี้หมายความรวมถึงการริบสิทธิในการครอบครองและสิทธิอื่นใดที่ผู้กระทำความผิดมีอยู่เหนือสัตว์ ดังเช่นกฎหมายในมลรัฐอิลลินอยส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา กำหนดให้ตามคำสั่งให้ริบสัตว์ของศาลให้ถือว่าผู้ซึ่งถูกตัดสินว่ากระทำความผิดได้สละทั้งหมดที่มีต่อสัตว์อย่างถาวร¹⁴⁹

ทั้งนี้ การริบสัตว์อาจถูกจำกัดแต่เฉพาะสัตว์ที่ระบุไว้ในข้อกล่าวหา หรืออาจขยายถึงสัตว์ทั้งหมดที่อยู่ในความครอบครองทั้งหมดของจำเลย เช่นกฎหมายในรัฐออสเตรเลียตะวันตก ประเทศออสเตรเลีย, กฎหมายในประเทศสิงคโปร์ และประเทศมาเลเซียที่บัญญัติไว้ในทำนองเดียวกันว่าเมื่อศาลได้ตัดสินว่าจำเลยกระทำความผิดแล้ว นอกเหนือจากการบังคับโทษอย่างอื่นตามกฎหมาย ศาลอาจมีคำสั่งให้ริบบรรดาสัตว์ หรือสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดที่ถูกยึดมาได้¹⁵⁰ หรือในมลรัฐอิลลินอยส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา กฎหมายได้กำหนดให้ศาลอาจมีคำสั่งริบสัตว์เลี้ยงของผู้กระทำความผิดบางส่วนหรือทั้งหมดซึ่งถูกเจ้าหน้าที่ยึดมาโดยชอบด้วยกฎหมายใช้ชั้นจับกุมได้¹⁵¹

นอกจากนี้ ในกฎหมายบางฉบับกำหนดให้ศาลอาจมีคำสั่งริบสัตว์ก่อนที่จะมีคำตัดสินว่าจำเลยกระทำความผิดได้ เมื่อมีการร้องขอโดยผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น อัยการ หรือสถานพักสัตว์ หรือสถานที่ดูแลสัตว์อื่นๆ ที่ได้รับมอบหมายตามคำสั่งศาลให้ดูแลสัตว์ที่ถูกยึดมาในชั้นจับกุม ตัวอย่างเช่น ในมลรัฐออริกอน ประเทศสหรัฐอเมริกา กฎหมายกำหนดให้ศาลอาจมีคำสั่งริบสัตว์ที่ถูกยึดก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษาตัดสินก็ได้ เมื่อสถานพักสัตว์ หรือสถานที่ดูแลสัตว์อื่นๆ ที่ได้รับมอบหมายตามคำสั่งศาลให้ดูแลสัตว์ที่ถูกยึดมาในระหว่างจับกุมและ

¹⁴⁸ Pamela D. Frasch, Stephan K. Otto, Kristen M. Olsen and Paul A.

Ernest, "State Animal Anti-Cruelty Statute: An Overview," *Animal Law Review (Lewis and Clark School of Law)* : 3.

¹⁴⁹ 510 Illinois Compiled Statutes § 70/3.04 (West Supp. 1998).

¹⁵⁰ Animal Welfare Act 2002 (WA), § 55 (1). Amended 2004; Animals and Birds Act 2002. Chapter 7. Part IV. Prevention of Cruelty to Animals. Sec. 44; Laws of Malaysia Act 647- Animals Act 1953. Part IV. Prevention of Cruelty to Animals. § 74. revised 2006.

¹⁵¹ 510 Illinois Compiled Statutes § 70/3.04 (West Supp. 1998).

พิจารณาคดีได้มีคำร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งริบสัตว์มาไว้อยู่ในความดูแลของสถานพักสัตว์ หรือสถานที่อยู่ดูแลสัตว์อื่นๆ ก่อนที่จะมีการตัดสินชี้ขาดคดี แต่อย่างไรก็ดี ในระหว่างที่ศาลพิจารณาคดีตามคำร้องขอ จำเลยมีสิทธิที่จะคัดค้านคำร้องดังกล่าว และขอวางเงินประกันหรือหลักประกันในจำนวนที่เพียงพอในการขอใช้ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นตามสมควรและที่คาดหมายว่าจะมีขึ้นในระหว่างที่สัตว์นั้นอยู่ในความดูแลของผู้ร้องตั้งแต่วันที่ยึดจนถึงวันพิจารณาคดีซึ่งศาลจะเป็นผู้กำหนดให้แก่ศาลได้ ในการนี้ศาลก็จะไม่มีคำสั่งริบสัตว์ดังกล่าว¹⁵²

กรณีเมื่อศาลมีคำสั่งให้ริบสัตว์แล้ว โดยส่วนใหญ่สัตว์ที่ถูกริบจะถูกส่งให้อยู่ในความดูแลขององค์กรเกี่ยวกับสัตว์ที่มีอำนาจตามกฎหมายเพื่อดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งแก่สัตว์นั้น ไม่ว่าจะเป็นการให้ ขยาย ให้ หรือการทำกรรณฆาต ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับว่าศาลจะมีคำสั่งในเรื่องดังกล่าวอย่างไร หรือในภายหลังที่มีคำสั่งให้ริบสัตว์แล้วองค์กรที่มีหน้าที่ดูแลสัตว์อาจร้องขอต่อศาลเพื่อดำเนินการกับสัตว์อย่างหนึ่งอย่างใดตามความเหมาะสมก็ได้ หรือในบางกรณีเมื่อศาลเห็นสมควรอาจให้คนอื่นที่อาศัยอยู่ในบ้านเดียวกันกับผู้กระทำความผิดได้รับอนุญาตให้เลี้ยงสัตว์ที่ถูกริบนั้นก็ได้¹⁵³ สำหรับกรณีที่องค์กรดูแลสัตว์จะให้สัตว์ดังกล่าวแก่เจ้าของคนใหม่เพื่อไปเลี้ยงดูนั้น ในกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐออริกอน ได้วางหลักเกณฑ์ไว้อย่างชัดเจนว่าสถานที่อยู่ดูแลสัตว์ซึ่งถูกริบจะต้องให้สิทธิแก่บุคคลผู้ซึ่งเป็นสมาชิกในครอบครัวหรือเพื่อนของเจ้าของเดิมก่อนบุคคลอื่น หากผู้นั้นสามารถจัดหาสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต และให้การดูแลเลี้ยงดูสัตว์ในระดับที่เหมาะสมและเพียงพอสำหรับสัตว์นั้นได้¹⁵⁴

อย่างไรก็ตาม แม้ศาลจะมีคำสั่งให้ริบสัตว์แล้ว แต่ในกฎหมายบางฉบับก็ยังได้ให้โอกาสแก่จำเลยที่อาจขอคืนสัตว์ที่ถูกสั่งริบได้ หากแสดงให้ศาลเชื่อโดยมีพยานหลักฐานเพียงพอว่าเขาสามารถที่จะดูแลและเลี้ยงดูสัตว์ได้ เช่น กฎหมายในมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา¹⁵⁵

¹⁵² Or. Rev. Stat. Ann. § 167.347 (1997).

¹⁵³ e.g., 510 Illinois Compiled Statutes § 70/3.04(c) (West Supp. 1998); Or. Rev. Stat. Ann. § 167.347, 167.350 (1997).

¹⁵⁴ Or. Rev. Stat. Ann. § 167.348 (1997).

¹⁵⁵ Pamela D. Frasch, Stephan K. Otto, Kristen M. Olsen and Paul A.

Ernest, "State Animal Anti-Cruelty Statute: An Overview," *Animal Law (Lewis and Clark School of Law Review)* 5,69 (2002): 4.

นอกจากนี้ เมื่อศาลมีคำสั่งให้ริบสัตว์ และสัตว์นั้นถูกส่งไป อยู่ในความดูแลขององค์กรเกี่ยวกับสัตว์ที่มีอำนาจตามกฎหมายได้ กฎหมายกำหนดให้จำเลยต้อง เสียค่าใช้จ่ายที่จะเกิดขึ้นในการเลี้ยงดูสัตว์นั้นต่อไปในอนาคต หรือให้จำเลยชดใช้ค่าใช้จ่ายใน การดำเนินการอื่นๆ ที่เกี่ยวกับสัตว์ให้แก่องค์กรที่ดูแลสัตว์¹⁵⁶

(8) การสั่งทำลายสัตว์ในชั้นศาล (Destruction Animals Order)

เนื่องจากในบางกรณีที่เกิดการทารุณกรรมสัตว์ไม่สามารถ เยียวรักษาสัตว์ให้กลับมามีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรงได้อีก หรือหากปล่อยให้สัตว์มีชีวิตต่อไปจะ เป็นการทรมานสัตว์มากกว่าที่จะทำการุณยฆาตสัตว์นั้น ด้วยเหตุนี้ ในกฎหมายป้องกันการทารุณ สัตว์¹⁵⁷ จึงได้มีบทบัญญัติให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหรือศาลแล้วแต่กรณี ในการมีคำสั่ง ทำลายสัตว์เมื่อได้พิจารณาโดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดที่เกิดแก่สัตว์ซึ่งถูกทารุณกรรม และไม่มี การชดใช้ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจากคำสั่งให้ทำลายสัตว์ตามคำสั่งศาลแก่บุคคลใดๆ ที่ได้รับ ความเสียหาย เช่น พระราชบัญญัติสัตว์ (Animals Act 1953) ประเทศมาเลเซีย มาตรา 48(1) บัญญัติในเรื่องอำนาจสั่งทำลายสัตว์ว่า “ศาล เจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ของรัฐบาล เจ้าหน้าที่ สัตวแพทย์ผู้มีอำนาจที่มีตำแหน่งไม่ต่ำกว่าเจ้าหน้าที่ผู้ช่วยสัตวแพทย์ หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจมียศ ตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป ซึ่งได้ตรวจสอบจนเชื่อได้ว่า สัตว์เป็นโรคหรือเจ็บป่วย และโรค หรืออาการเจ็บป่วยนั้นมาจากการทรมานซึ่งไม่สามารถรักษาเยียวยาได้ หรือหากปล่อยให้สัตว์มี ชีวิตต่อไปจะเป็นการทารุณต่อสัตว์ หรือสัตว์เป็นโรคอย่างหนักหรือเจ็บป่วยสาหัสหรือมีสภาพ ร่างกายที่ไม่สมบูรณ์ไม่อาจรักษาให้หายได้และหากปล่อยให้จะเป็น การทารุณต่อสัตว์ อาจสั่งให้

¹⁵⁶ e.g., Animals and Birds Act 2002. Chapter 7. PART X. Miscellaneous Provision. Sec. 70; Or. Rev. Stat. Ann. § 167.348 (1997) or 510 Illinois Compiled Statutes § 70/3.04 (West Supp. 1998).

¹⁵⁷ Prevention of Cruelty to Animals Act 1979 (NSW) § 4. Amended 2007; Animal Welfare Act 2002 (WA), § 55 (2)(e). Amended 2004; 510 Illinois Compiled Statutes § 70/3.04(b) (West Supp. 1998); Laws of Malaysia Act 647- Animals Act 1953. Part IV. Prevention of Cruelty to Animals. Sec. 48(1). revised 2006; Animals and Birds Act 2002. Chapter 7. Part IV. Prevention of Cruelty to Animals. Sec. 44 (1)(c), etc.

ทำลายสัตว์โดยทันทีภายใต้การควบคุมของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจ และในกรณีนี้ไม่มีการชดใช้สัตว์ที่ถูกสั่งให้ทำลายแก่ผู้ที่ยังอ้างว่าเป็นเจ้าของสัตว์ตามมาตรา¹⁵⁸ เป็นต้น

(9) คำสั่งคุ้มครองสัตว์ (Protective Orders)

เพื่อให้การคุ้มครองแก่สัตว์ที่ถูกทารุณกรรมสัตว์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากจะมีการใช้มาตรการต่างๆ กับกรณีการทารุณกรรมสัตว์ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ในกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ของประเทศสหรัฐอเมริกาบางมลรัฐและกฎหมายประเทศออสเตรเลียบางรัฐยังเปิดช่องให้อำนาจแก่ศาลที่จะมีคำสั่งใดๆ ตามสมควรเพื่อคุ้มครองสัตว์จากการกระทำหรือการงดเว้นการกระทำในอนาคตได้ เช่น กฎหมายในมลรัฐอิลลินอยส์ ประเทศสหรัฐอเมริกาบัญญัติให้ศาลนั้นอาจมีคำสั่งที่จำเป็นในการคุ้มครองสัตว์จากการกระทำในอนาคตที่จะเป็นการทารุณ ละเลย หรือรบกวน โดยผู้กระทำความผิดในระยะเวลาไม่เกิน 2 ปีก็ได้¹⁵⁹ หรือในกฎหมายรัฐออสเตรเลียตะวันตก ประเทศออสเตรเลีย กำหนดให้ศาลซึ่งตัดสินว่าบุคคลกระทำความผิดตามกฎหมายนั้นอาจมีคำสั่งอย่างอื่นกับผู้กระทำความผิด เมื่อศาลพิจารณาตามสมควรในการคุ้มครองสวัสดิภาพ ความปลอดภัย และสุขภาพสัตว์¹⁶⁰ เป็นต้น

นอกจากนี้ ในประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์ แม้กฎหมายจะมิได้เปิดช่องให้แก่ศาลมีคำสั่งใดๆ เพื่อเป็นการป้องกันการทารุณสัตว์ในอนาคตก็ตาม แต่กฎหมายได้กำหนดวิธีการให้ความคุ้มครองแก่สัตว์ซึ่งถูกทารุณกรรมสัตว์ภายหลังที่ศาลมีคำตัดสินว่าจำเลยกระทำความผิดไว้โดยเฉพาะ กล่าวคือ ตามพระราชบัญญัติสัตว์และนก (Animals and Birds Act 2002) มาตรา 44 ของประเทศสิงคโปร์ และพระราชบัญญัติสัตว์ (Animals Act 1953) มาตรา 47 ของประเทศมาเลเซียนั้นได้บัญญัติไว้ทำนองเดียวกันว่า เมื่อบุคคลใดๆ ก็ตามถูกตัดสินว่ากระทำความผิดทารุณกรรมต่อสัตว์แล้ว ศาลอาจมีคำสั่งให้สัตว์ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามความเหมาะสม เช่น ให้อยู่ในความดูแลของศูนย์สัตว์หรือสถานที่อื่นตามที่ศาลกำหนดในช่วงระยะเวลาที่ศาลกำหนด หรือจนกว่าศาลจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่นในอนาคต หรือจนกว่าเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจจะได้รับรองเป็นหนังสือว่าสมควรปล่อย หรือศาลอาจมีคำสั่งให้สัตว์อยู่ใน

¹⁵⁸ Laws of Malaysia Act 647- Animals Act 1953. Part IV. Prevention of Cruelty to Animals. Sec. 48(1). revised 2006.

¹⁵⁹ 510 Illinois Compiled Statutes § 70/16.3 (West Supp. 1998).

¹⁶⁰ Animal Welfare Act 2002 (WA), § 55(1). Amended 2004.

ความดูแลและเลี้ยงดูโดยสัตวแพทย์ผู้มีอำนาจ และไม่ให้อนุญาตใช้งานในระหว่างช่วงเวลาที่อยู่ในความดูแลตามศาลกำหนด หรือจนกว่าจะได้มีคำสั่งอนุญาตให้ใช้งานได้ภายหลังโดยศาล หรือสัตวแพทย์ผู้มีอำนาจที่ไม่ต่ำกว่าเจ้าหน้าที่ผู้ช่วยสัตวแพทย์ โดยคำนึงถึงสุขภาพและความปลอดภัยของสัตว์เป็นสำคัญ¹⁶¹

(10) การให้รางวัลแก่ผู้แจ้งเบาะแส (Award to informer)

กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ในประเทศมาเลเซียและประเทศสิงคโปร์ นอกเหนือจากการบัญญัติกฎหมายในเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับการป้องกันและคุ้มครองไม่ให้มีการกระทำอันเป็นการทารุณกรรมต่อสัตว์ดังที่กล่าวมาแล้ว บทบัญญัติกฎหมายของทั้งสองประเทศยังได้มีการกำหนดให้เงินรางวัลแก่ผู้แจ้งเบาะแสหรือผู้ที่ให้ข้อมูลในคดีทารุณกรรมสัตว์ที่เกิดขึ้น ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวมีเนื้อหา ดังนี้ ตามมาตรา 50(1) ในพระราชบัญญัติสัตว์ (Animals Act 1953) ของประเทศมาเลเซีย บัญญัติว่า “ศาลอาจให้เงินรางวัลจำนวนหนึ่งที่ไม่เกินครึ่งหนึ่งของเงินค่าปรับสำหรับความผิดแก่ ผู้ที่ให้ข้อมูล”¹⁶² และในพระราชบัญญัติสัตว์และนก (Animals and Birds Act 2002) มาตรา 47 ของประเทศสิงคโปร์ ได้กำหนดไว้ว่า “ศาลอาจมีคำสั่งให้จ่ายเงินรางวัลให้แก่ผู้แจ้งข่าวโดยหักจากเงินค่าปรับที่จัดเก็บภายใต้พระราชบัญญัตินี้”¹⁶³

4.1.2.4 กระบวนการบังคับใช้กฎหมาย

กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์นั้นนอกจากจะมีบทบัญญัติที่กำหนดเกี่ยวกับการกระทำที่เป็นความผิดและโทษสำหรับความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์แล้ว เพื่อให้กฎหมายดังกล่าวมีประสิทธิภาพและมีสภาพบังคับใช้ได้จริง กฎหมายจึงได้มีการกำหนดในเรื่องการบังคับใช้กฎหมายขึ้นมาสำหรับกรณีความผิดฐานทารุณสัตว์เป็นการเฉพาะ กล่าวคือ

¹⁶¹ Animals and Birds Act 2002. Chapter 7. Part IV. Prevention of Cruelty to Animals. Sec. 44; Laws of Malaysia Act 647- Animals Act 1953. Part IV. Prevention of Cruelty to Animals. Sec. 47. revised 2006.

¹⁶² Laws of Malaysia Act 647- Animals Act 1953. Part IV. Prevention of Cruelty to Animals. Sec. 50(1). revised 2006.

¹⁶³ Animals and Birds Act 2002. Chapter 7. Part IV. Prevention of Cruelty to Animals. Sec. 47.

โดยทั่วไปเมื่อมีการกระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้น ก็เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องเข้ามาเกี่ยวข้องในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ โดยผ่านขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งได้แก่ ตำรวจ อัยการ ศาล และราชทัณฑ์ การกระทำความผิดที่เกี่ยวกับการทารุณกรรมสัตว์ก็เช่นเดียวกันที่ผู้กระทำความผิดจะต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาภายใต้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของแต่ละประเทศ แต่เนื่องจากความผิดฐานทารุณสัตว์มีลักษณะของคดีที่แตกต่างไปจากคดีอื่นๆ โดยเฉพาะเป็นคดีที่วัตถุประสงค์แห่งการกระทำเป็นสัตว์ซึ่งไม่สามารถร้องทุกข์กล่าวโทษเมื่อได้รับความเดือดร้อนเสียหายได้ และคดีส่วนใหญ่เป็นคดีที่มีสัตว์เข้ามาเกี่ยวข้อง ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องมีบทบัญญัติในเรื่องการบังคับใช้กฎหมายและการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับสัตว์เพิ่มเติมเป็นพิเศษ ซึ่งจากการศึกษากฎหมายต่างประเทศและประเทศไทยพบว่า ในกฎหมายต่างประเทศต่างมีบทบัญญัติในเรื่องดังกล่าวด้วยกันทั้งสิ้น หากแต่มีรายละเอียดที่แตกต่างกันออกไป ขณะที่กฎหมายในประเทศไทยไม่ปรากฏว่ามีบทบัญญัติเช่นนั้น การบังคับใช้กฎหมายกับคดีทารุณกรรมสัตว์ในประเทศไทยจึงอยู่ภายใต้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเท่านั้น

ทั้งนี้ กระบวนการบังคับใช้กฎหมายซึ่งบัญญัติไว้สำหรับบังคับใช้ในคดีทารุณกรรมสัตว์ที่พบในกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ของต่างประเทศสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

4.1.2.4.1 หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบในการบังคับใช้กฎหมาย

การบังคับใช้กฎหมายภายใต้กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ของต่างประเทศนอกจากจะมีเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการบังคับคดีทารุณกรรมสัตว์โดยปกติทั่วไปแล้ว ยังได้มีคณะกรรมการป้องกันการทารุณสัตว์ซึ่งประกอบด้วยเจ้าหน้าที่จากตัวแทนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสัตว์ต่างๆ เข้ามาเป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบดูแลและป้องกันการทารุณสัตว์ เช่น ประเทศออสเตรเลีย รัฐนิวเซาท์เวลส์ มีคณะกรรมการป้องกันการทารุณสัตว์ (POCTAA Committee) โดยคณะกรรมการชุดนี้มีหน้าที่หลักในการกำหนดนโยบาย รวมไปถึงการดำเนินการต่างๆ ที่เกี่ยวกับการคุ้มครองและป้องกันกันการทารุณสัตว์ และส่งเสริมให้มีการบังคับใช้กฎหมายภายใต้กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ สำหรับการส่งเสริมให้มีการบังคับใช้กฎหมายนั้น คณะกรรมการดังกล่าวสามารถแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐให้เป็นอธิบดี (Director-General) ผู้มีอำนาจรับผิดชอบภายใต้กฎหมายทำหน้าที่ในการดูแลและดำเนินการให้เป็นไปภายใต้กฎหมาย รวมไปถึงมีอำนาจในการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบุคคลอื่นๆ ที่เหมาะสมเป็นผู้มีอำนาจบังคับใช้กฎหมาย

4.1.2.4.2 พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ

โดยทั่วไปกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์จะกำหนดผู้มีอำนาจบังคับใช้กฎหมาย ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสัตว์ (State government officer) และเจ้าหน้าที่ตำรวจท้องถิ่น ซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมายนั้นอาจเป็นบุคคลใดๆ ก็ได้ไม่ว่าเจ้าหน้าที่สัตวแพทย์ เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานรัฐซึ่งเกี่ยวข้อง หรือเจ้าหน้าที่อื่นๆ ของรัฐ ที่ได้รับการแต่งตั้งหรือมอบหมายจากอธิบดี (Director-General) หรือผู้บังคับบัญชาซึ่งเป็นผู้ที่มีอำนาจภายใต้กฎหมายนั้นๆ และในการนี้กฎหมายกำหนดให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจดังกล่าวเป็นเจ้าของพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาด้วย เช่น ประเทศสิงคโปร์, ประเทศมาเลเซีย¹⁶⁴ แต่อย่างไรก็ดี ในกฎหมายบางฉบับ เช่น รัฐออสเตรเลียตะวันตก ประเทศออสเตรเลีย ยังได้กำหนดให้บุคคลทั่วไปที่มีความรู้ความชำนาญหรือประสบการณ์สามารถเป็นเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมายโดยได้รับพิจารณาและแต่งตั้งจากอธิบดีหรือผู้บริหารของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง¹⁶⁵

นอกเหนือจากนี้ ในกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกาหลายมลรัฐ เช่น มลรัฐอิลลินอยส์ มลรัฐมิชิแกน มลรัฐออริกอน¹⁶⁶ และกฎหมายประเทศออสเตรเลียหลายรัฐ เช่น รัฐวิกตอเรีย รัฐควีนสแลนด์ รัฐออสเตรเลียตะวันตก¹⁶⁷ ยังมีกรให้บทบาทแก่องค์กรเอกชนหรือมูลนิธิเกี่ยวกับสัตว์ที่ไม่ได้มุ่งแสวงหาผลกำไรในการคุ้มครองป้องกันการทารุณสัตว์ในการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ ในรูปแบบของการกำหนดให้เจ้าหน้าที่ขององค์กรเอกชนที่ได้ทำสัญญาหรือมีพันธะกับรัฐบาลในการจัดการ บริการ ควบคุม และ/หรือ สอบสวนการทารุณสัตว์เป็นเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจบังคับใช้กฎหมาย หรือกำหนดให้เจ้าหน้าที่ของ

¹⁶⁴ Animals and Birds Act 2002. Sec. 2; Laws of Malaysia Act 647-Animals Act 1953. Sec. 3(2).

¹⁶⁵ Animal Welfare Act 2002 (WA), § 33. Amended 2004.

¹⁶⁶ Pamela D. Frasch, Stephan K. Otto, Kristen M. Olsen and Paul A. Ernest, "State Animal Anti-Cruelty Statute: An Overview," Animal Law Review (Lewis and Clark School of Law) : 4.

¹⁶⁷ Katrina Sharman, "Animal Law in Australia," Animal Legal and Historical : 4.

องค์กรเอกชนดังกล่าวที่ผ่านการฝึกฝนเป็นพิเศษตามหลักสูตรซึ่งกำหนดโดยรัฐเป็นผู้มีอำนาจ บังคับใช้กฎหมายร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ

สำหรับขอบเขตอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายภายใต้กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่จากองค์กรเอกชน และ/หรือ บุคคลทั่วไปที่ได้รับแต่งตั้ง จากการศึกษาพบว่า กฎหมายบางฉบับ เช่น รัฐควีนส์แลนด์ ประเทศออสเตรเลีย¹⁶⁸ ได้กำหนดให้เจ้าหน้าที่จากองค์กรเอกชนที่ได้รับอนุญาตจากหน่วยงานซึ่ง รับผิดชอบ เป็นเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายมีอำนาจเช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่ของรัฐและเจ้าหน้าที่ ตำรวจผู้มีอำนาจ เช่น อำนาจเข้าไปในสถานที่หรือยานพาหนะ อำนาจในการจับกุม อำนาจยึด ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด

ในขณะที่กฎหมายบางฉบับกำหนดให้เจ้าหน้าที่จากองค์กร เอกชนซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐหรือบุคคลทั่วไปที่ได้รับการแต่งตั้งไม่มีอำนาจในการบังคับ ใช้กฎหมายทั้งหมด หากแต่มีอำนาจเพียงบางเรื่องซึ่งโดยส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องการให้ ความช่วยเหลือและทำงานร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้มีอำนาจตาม กฎหมายเท่านั้น เช่น ในรัฐออสเตรเลียตะวันตก ประเทศออสเตรเลีย¹⁶⁹

4.1.2.4.3 อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย

สำหรับอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย ป้องกันการทารุณสัตว์โดยปกติจะมีอำนาจหน้าที่ทั่วไปเช่นเดียวกับอำนาจบังคับใช้กฎหมาย ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพียงแต่การบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวต้องเป็นไปเพื่อการใช้อำนาจหน้าที่ ภายใต้กฎหมายที่บัญญัติไว้สำหรับเรื่องการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์เท่านั้น จากการศึกษา พบว่ากฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ได้มีการกำหนดอำนาจของเจ้าหน้าที่ผู้ที่มีอำนาจตาม กฎหมายไว้ในกรณีต่างๆ ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะได้แก่เรื่อง การเข้าตรวจค้น การสั่งให้หยุดรถหรือ พาหนะเพื่อตรวจค้น การเข้าไปในสถานที่ใดๆ เพื่อค้นหาสัตว์หรือทรัพย์สินที่ใช้เป็นพยานหลักฐาน ในการทารุณกรรมสัตว์ การสอบสวนคดีทารุณกรรมสัตว์ การยึดสัตว์ การสั่งทำลายสัตว์ การจับกุมบุคคลซึ่งมีเหตุเชื่อได้ว่าได้กระทำความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ทั้งกรณีมีหมายจับและ ไม่มีหมายจับ หรือการตั้งข้อหาบุคคลซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับคดีทารุณกรรมสัตว์

¹⁶⁸ Animal Care And Protection Act 2001 (QLD) § 114. Amended. 2003.

¹⁶⁹ Animal Welfare Act 2002 (WA), § 35(2)-(4). Amended 2004.

ในที่นี้จะกล่าวเฉพาะอำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจบังคับใช้กฎหมายในกรณีการยึดและการสังทำลายสัตว์ซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่เฉพาะที่มีในกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ของประเทศต่างๆ ซึ่งมีเนื้อหาโดยสรุปได้ดังต่อไปนี้

(1) การยึดสัตว์

เนื่องจากคดีทารุณกรรมสัตว์แตกต่างจากการดำเนินคดีอื่นๆ ทั้งหมดที่พยานหลักฐานในคดีบ่อยครั้งเป็นสิ่งมีชีวิตซึ่งต้องมีการให้ที่อยู่อาศัย ให้อาหาร หรือการดูแลเลี้ยงดูอื่นๆ ด้วยเหตุนี้ กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ไม่ว่าจะเป็นประเทศสิงคโปร์ มาเลเซีย ออสเตรเลีย หรือสหรัฐอเมริกาจึงมีข้อกำหนดเรื่องการยึดสัตว์ซึ่งถูกทารุณกรรมไว้ในกฎหมายเพื่อใช้เป็นหลักเกณฑ์ปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ จากการศึกษาพบว่าบทบัญญัติเรื่องการยึดสัตว์ส่วนใหญ่จะบังคับใช้กับกรณีสัตว์ซึ่งถูกกระทำไม่มีเจ้าของ ไม่รู้ตัวเจ้าของ หรือเจ้าของเป็นผู้กระทำ นอกจากนี้ เมื่อได้มีการยึดสัตว์แล้วกฎหมายจะกำหนดให้เจ้าหน้าที่ผู้ซึ่งทำการยึดสัตว์ต้องดำเนินการต่างๆ ที่จำเป็นแก่สัตว์ซึ่งถูกยึดนั้น โดยเฉพาะการให้ความดูแล เลี้ยงดู และการรักษาทางการแพทย์ไม่ว่าจะกระทำเองหรือส่งมอบให้องค์กรที่มีหน้าที่ดูแลสัตว์ซึ่งเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด และต้องทำการเลี้ยงดูสัตว์นั้นจนกว่าศาลจะมีคำสั่งเกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นอย่างอื่น และในการนี้จะไม่มีการชดใช้ค่าเสียหายใดๆ ที่เกิดขึ้นจากการเข้าช่วยเหลือและยึดสัตว์ซึ่งถูกทารุณกรรมดังกล่าว เช่น ตามพระราชบัญญัติสัตว์และนก (Animals and Birds Act 2002) ของประเทศสิงคโปร์ กำหนดให้เจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบอำนาจ (authorized officer) หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจอาจยึดสัตว์ใดๆ ที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือหรือสิ่งของใดๆ ก็ตามที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยหรือเชื่อว่าการกระทำความผิดหรือกำลังกระทำความผิด โดยสัตว์ใดๆ ที่ถูกยึดมาจะถูกนำไปส่งที่สถานีตำรวจ, ศูนย์สัตว์ (Veterinary Centre) หรือสถานที่อื่นใดที่เจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบอำนาจหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจเห็นว่าเหมาะสม และอาจกักขังไว้จนกว่าผู้ถูกกล่าวหาจะได้รับการพิจารณาในศาลและศาลได้มีคำสั่งให้ดำเนินการที่เกี่ยวข้องต่อไป ในการนี้จะไม่มีการชดเชยหรือตอบแทนในการจ่ายเงินให้แก่บุคคลใดๆ ที่เกี่ยวข้องซึ่งได้รับความเสียหายในทรัพย์สินของเขาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอันเป็นการกระทำตามหน้าที่¹⁷⁰

¹⁷⁰ Animals and Birds Act 2002. Chapter 7. Part IV. Prevention of Cruelty to Animals. Sec. 43(1)(c), 43(4).

(2) การสั่งทำลายสัตว์ในชั้นสอบสวน

ในหลายๆ กรณีของคดีทารุณกรรมสัตว์มักพบว่าสัตว์ซึ่งถูกทารุณนั้นได้รับอันตรายบาดเจ็บสาหัสและหากปล่อยให้สัตว์มีชีวิตต่อไปจะทำให้สัตว์นั้นได้รับความทุกข์ทรมานหรือเป็นการทารุณต่อสัตว์อย่างมาก ด้วยเหตุนี้ ในกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์จึงมีข้อกำหนดให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ เมื่อได้พิจารณาโดยคำนึงถึงประโยชน์ของสัตว์แล้ว อาจมีคำสั่งให้ทำลายสัตว์ด้วยวิธีการที่มีมนุษยธรรมได้ (หรือทำการุณยฆาต คือการทำให้สัตว์ตายโดยวิธีการที่ไม่รุนแรงหรือวิธีการที่ทำให้ตายอย่างสะดวก หรือการงดเว้นการช่วยเหลือหรือรักษาสัตว์โดยปล่อยให้ตายไปเองอย่างสงบ ทั้งนี้ เพื่อระงับความเจ็บปวดอย่างสาหัสของสัตว์นั้น หรือในกรณีที่สัตว์นั้นป่วยเป็นโรคอันไร้หนทางเยียวยา)

ตัวอย่างเช่น ในประเทศมาเลเซีย ตามพระราชบัญญัติสัตว์ (Animals Act 1953) มาตรา 48 กำหนดให้ศาล เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่สัตวแพทย์ซึ่งมีตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้ช่วยสัตวแพทย์ หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มียศตั้งแต่ นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป ซึ่งได้ตรวจสอบพยานหลักฐานจนเชื่อได้ว่าสัตว์เป็นโรคหรือเจ็บป่วย และโรคหรือความเจ็บป่วยนั้นมาจากการทรมาน และสัตว์เป็นโรคหรือเจ็บป่วยอย่างหนักหรือมีสภาพร่างกายที่น่าเวทนาซึ่งไม่สามารถรักษาเยียวยาได้หรือหากปล่อยให้สัตว์มีชีวิตต่อไปจะเป็นการทารุณ อาจมีคำสั่งให้ทำลายสัตว์นั้นได้โดยทันทีภายใต้การควบคุมของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจ และในการนี้ไม่มีการชดใช้หรือชดเชยราคาสัตว์ที่ถูกสั่งให้ทำลายแก่ผู้ที่อ้างว่าเป็นเจ้าของสัตว์แต่อย่างใด¹⁷¹ หรือ กฎหมายใน รัฐออสเตรเลียตะวันตก ประเทศออสเตรเลีย กำหนดให้เจ้าหน้าที่สอบสวนซึ่งเชื่ออย่างมีเหตุผลว่าสัตว์กำลังทุกข์ทรมานอย่างสาหัส และการทำลายสัตว์นั้นจะเป็นประโยชน์แก่สัตว์นั้น อาจสั่งให้ทำลายสัตว์ด้วยวิธีการอย่างมีมนุษยธรรมได้¹⁷² เป็นต้น

¹⁷¹ Laws of Malaysia Act 647- Animals Act 1953. Part IV. Prevention of Cruelty to Animals. Sec. 48. revised 2006.

¹⁷² Animal Welfare Act 2002 (WA), § 41(1). Amended 2004.

4.1.2.4.4 การรายงานกรณีที่สงสัยว่ามีการกระทำความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์โดยสัตวแพทย์ (Veterinarian Reporting)

การรายงานกรณีที่สงสัยว่ามีการกระทำความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์โดยสัตวแพทย์ ถือเป็นมาตรการทางกฎหมายอย่างหนึ่งที่ถูกนำมาใช้เพื่อเป็นการให้ความคุ้มครองและป้องกันสัตว์จากการถูกทารุณกรรมโดยมนุษย์ จากการศึกษาพบว่า มีแต่เฉพาะในประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีกฎหมายกำหนดให้สัตวแพทย์ต้องรายงานกรณีที่สงสัยหรือเชื่อได้ว่ามีการทารุณกรรมสัตว์เกิดขึ้น (Veterinarian Reporting) ปัจจุบันมี 9 มลรัฐที่มีข้อกำหนดเช่นนั้น

บทบัญญัติของกฎหมายในบางมลรัฐ เช่น มลรัฐมิชิแกน มลรัฐเวสต์เวอร์จิเนีย ได้มีข้อกำหนดให้สัตวแพทย์รายงานกรณีการทารุณกรรมสัตว์ที่พบ รวมถึงกรณีที่มีข้อสงสัยว่าจะมีการกระทำความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ให้กับหน่วยงานหรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจตามกฎหมาย¹⁷³ และในบางมลรัฐ เช่น มลรัฐอิลลินอยส์ สนับสนุนหรือส่งเสริมให้สัตวแพทย์รายงานกรณีที่สงสัยว่าจะมีการทารุณกรรมต่อสัตว์¹⁷⁴ อย่างไรก็ดี ไม่ว่าจะในกรณีใด กฎหมายได้กำหนดให้ความคุ้มครองต่อการกระทำของสัตวแพทย์ผู้ซึ่งรายงานการทารุณกรรมสัตว์ที่จะไม่มีความรับผิดใดๆ ในทางกฎหมาย โดยเป็นไปตามข้อสันนิษฐานของกฎหมายที่ว่า สัตวแพทย์ผู้นั้นได้รายงานด้วยความสุจริตหรือโดยเจตนาบริสุทธิ์¹⁷⁵ ขณะที่มลรัฐอีกหลายมลรัฐ เช่น มลรัฐโคโลราโด เพียงแต่สนับสนุนให้สัตวแพทย์รายงานกรณีสงสัยว่าจะมีการทำทารุณกรรมสัตว์เท่านั้นโดยไม่มีการกำหนดเรื่องดังกล่าวไว้ในกฎหมายแต่อย่างใด¹⁷⁶

¹⁷³ Minn. Stat. § 346.37 (Supp. 1999); W. Va. Code 7-10-4a(a).

¹⁷⁴ 510 ILCS § 70/12 (West Supp. 1998).

¹⁷⁵ e.g., 510 ILCS § 70/3.07 (West Supp. 1998); N.C. Gen. State. § 14-360.1.

¹⁷⁶ Margit Livingston, "Desecrating the Ark : Animal Abuse and the Law's Role," The University of Iowa Law Review : 41.

ทั้งนี้ นอกเหนือจากบทบัญญัติของกฎหมายซึ่งได้กำหนดไว้ให้สัตวแพทย์ต้องรายงานดังกล่าวมาแล้ว การรายงานการทารุณกรรมสัตว์โดยสัตวแพทย์นี้ยังได้รับการสนับสนุนจากองค์กรผู้เชี่ยวชาญสัตวแพทย์ต่างๆ รวมถึงสมาคมโรงพยาบาลสัตว์แห่งอเมริกา (The American Animal Hospital Association: AAHA) ซึ่งตามประกาศของ AAHA ในปี 2003 มีข้อความตอนหนึ่งว่า “สัตวแพทย์มีความรับผิดชอบต่อสวัสดิภาพสัตว์และสาธารณะ และสามารถที่จะเป็นคนแรกในการให้ความคุ้มครองการทารุณกรรมสัตว์ในครอบครัวได้ สัตวแพทย์จึงควรมีบทบาทต่อการคุ้มครองป้องกันโดยการรายงานการทารุณสัตว์ที่เกิดขึ้นต่อเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบ เมื่อได้มีการรักษาสัตว์ซึ่งมีลักษณะหรือสภาพเหมือนถูกทำอันตรายหรือทำร้าย หรืออื่นๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าเกิดขึ้นจากการทารุณสัตว์นั้น ถึงแม้ในบางมลรัฐและบางท้องถิ่นจะไม่ได้กำหนดให้สัตวแพทย์รายงานการทารุณกรรมสัตว์ก็ตาม”¹⁷⁷

4.1.2.4.5 ความผิดที่เกี่ยวข้องอันเกิดจากการบังคับใช้กฎหมาย

นอกเหนือจากบทบัญญัติในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายดังที่ได้กล่าวมาแล้ว เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์จึงได้มีข้อกำหนดเกี่ยวกับความผิดในกรณีขัดขวางหรือไม่ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ โดยกำหนดให้บุคคลอาจมีความผิดและต้องรับโทษตามกฎหมาย หากกระทำการใดๆ ของบุคคลนั้นขัดขวางหรือไม่ให้ความร่วมมือต่อเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย ทั้งนี้ การกระทำที่ถือเป็นความผิดในการขัดขวางหรือไม่ให้ความร่วมมือได้แก่

(1) การแจ้งข้อความอันเท็จ

ตัวอย่างเช่น ในประเทศออสเตรเลีย รัฐออสเตรเลียตะวันตก ตามพระราชบัญญัติสวัสดิภาพสัตว์ (Animal Welfare Act 2002) มาตรา 76 ได้บัญญัติไว้ว่า “บุคคลต้องไม่ให้ข้อมูลซึ่งตนรู้เป็นเท็จหรือหลอกลวงต่อเจ้าหน้าที่ผู้ตรวจสอบซึ่งกำลังปฏิบัติตามหน้าที่ภายใต้พระราชบัญญัตินี้ หรือผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ผู้ตรวจสอบในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ โทษสำหรับความผิดนี้คือโทษปรับ 20,000 ดอลลาร์ออสเตรเลีย และโทษจำคุก

¹⁷⁷ APRI, *Animal Cruelty Prosecution Opportunities for Early Response to Crime and Interpersonal Violence*, p.26.

1 ปี”¹⁷⁸ หรือในรัฐนิวเซาท์เวลส์ มาตรา 29 ของพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณสัตว์ (Prevention of Cruelty to Animal Act 1979) กำหนดให้การให้ข้อมูลอันเป็นเท็จต่อเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานตามอำนาจภายใต้พระราชบัญญัตินี้เป็นความผิดและต้องรับโทษ เว้นแต่เจ้าหน้าที่จะไม่ได้แจ้งแก่บุคคลนั้นให้ทราบล่วงหน้าในการขอให้จัดเตรียมข้อมูลตามความจริงหรือไม่หลงกลวง และไม่ได้แสดงตนว่าเป็นเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ¹⁷⁹

(2) การขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่

ตัวอย่างเช่น ในประเทศสิงคโปร์ ตามพระราชบัญญัติสัตว์และนก (Animals and Birds Act 2002) มาตรา 60 บัญญัติว่า “บุคคลไม่มีสิทธิทางกฎหมายในการขัดขวางหรือหน่วงเหนี่ยวเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติตามหน้าที่ หรือช่วยเหลือในการขัดขวางหรือหน่วงเหนี่ยวเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติตามหน้าที่ซึ่งกระทำภายใต้พระราชบัญญัตินี้ หรือกฎ หรือคำสั่งซึ่งอาศัยอำนาจพระราชบัญญัตินี้ ถ้าบุคคลใดฝ่าฝืนมีความผิดและต้องรับโทษปรับไม่เกิน 10,000 สิงคโปร์ดอลลาร์ หรือโทษจำคุกไม่เกิน 12 เดือน หรือทั้งจำทั้งปรับ”¹⁸⁰ หรือในประเทศออสเตรเลีย รัฐออสเตรเลียตะวันตก ตามพระราชบัญญัติสวัสดิภาพสัตว์ (Animal Welfare Act 2002) มาตรา 77 ได้บัญญัติไว้ว่า “บุคคลต้องไม่ให้ที่หลบซ่อน ขัดขวาง ทำร้าย หรือข่มขู่ (a) เจ้าหน้าที่ผู้ตรวจสอบที่ปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ (b) ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ผู้ตรวจสอบที่ปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ โทษสำหรับความผิดนี้คือ โทษปรับ 20,000 ดอลลาร์ออสเตรเลียและโทษจำคุก 1 ปี”¹⁸¹ เป็นต้น

¹⁷⁸ Animal Welfare Act 2002 (WA), § 76. Amended 2004.

¹⁷⁹ Prevention of Cruelty to Animals Act 1979 (NSW) § 29. Amended 2007.

¹⁸⁰ Animals and Birds Act 2002. Chapter 7. Part XI. Offences and Penalties. Sec. 60.

¹⁸¹ Western Australia, Animal Welfare Act 2002. Sec. 77.

4.2 ร่างพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ในประเทศไทย

การทารุณสัตว์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและปรากฏให้เห็นในภูมิภาคต่างๆ ของสังคมไทยมาเป็นเวลาช้านาน แต่ความพยายามในการหามาตรการต่างๆ เพื่อนำมาแก้ไขพฤติกรรมการทารุณกรรมสัตว์ดังกล่าวนับแต่อดีตที่ผ่านมามักถูกมองข้ามจากคนในสังคมและหน่วยงานของรัฐเสมอ เนื่องจากส่วนใหญ่มีความเห็นว่าเป็นเรื่องของสัตว์ไม่เกี่ยวกับคนหรือสังคม ฉะนั้น ในอดีตจึงไม่ปรากฏว่ามีมาตรการใดๆ ที่นำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างจริงจัง ซึ่งรวมถึงมาตรการทางกฎหมายด้วย จากการศึกษานโยบายปฏิรูปกฎหมายพบว่าแม้ประเทศไทยจะมีการบัญญัติเอาผิดแก่การกระทำทารุณสัตว์ที่เกิดขึ้นโดยกำหนดให้เป็นความผิดทางอาญา แต่บทกฎหมายที่มีอยู่นั้นมีเพียง 2 มาตราเท่านั้นซึ่งบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายอาญาภาคความผิดลหุโทษ และกฎหมายนี้ก็มิได้มีขึ้นเพื่อคุ้มครองสัตว์แต่อย่างใด หากแต่มีขึ้นเพื่อควบคุมศีลธรรมของคนในสังคมเท่านั้น

ด้วยเหตุนี้ ในปัจจุบันจึงได้มีการเรียกร้องให้มีการตรากฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ขึ้นเป็นกฎหมายเฉพาะที่ให้มีเนื้อหาครอบคลุมและสอดคล้องกับนานาชาติและจากการเรียกร้องดังกล่าวพบว่าภาครัฐเองก็ไม่ได้จริงจังต่อประเด็นปัญหาดังกล่าว โดยเมื่อพ.ศ. 2543 ได้มีการจัดประชุมพิจารณาหาแนวทางแก้ไขปัญหาคารุณสัตว์ประเภทต่างๆ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขึ้นเป็นครั้งแรก และนำมาสู่การจัดทำร่างพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ.... ในเวลาต่อมา ทั้งนี้ ในระยะเริ่มแรกของการจัดทำร่างพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ..... ครอบคลุมถึงสัตว์ทุกประเภทไม่ว่าสัตว์เลี้ยงในบ้าน สัตว์ป่า สัตว์เศรษฐกิจ และสัตว์ทดลอง แต่ในเวลาต่อมาได้มีพิจารณาและเห็นควรแยกการให้ความคุ้มครองสัตว์ทดลองออกต่างหาก โดยการตราร่างพระราชบัญญัติการเลี้ยงและการใช้สัตว์เพื่องานทางวิทยาศาสตร์ พ.ศ..... ซึ่งมีสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติเป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก (ในที่นี่จะมีได้กล่าวถึงรายละเอียดในส่วนของร่างกฎหมายสัตว์ทดลอง)

อนึ่ง ในการจัดทำร่างพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ..... นี้ มีกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก โดยวัตถุประสงค์ของการยกร่างกฎหมายฉบับนี้เพื่อคุ้มครองสัตว์ไม่ให้ถูกทารุณกรรมในกรอบกว้างและให้มีความสอดคล้องเป็นไปตามมาตรฐานสากลที่ยอมรับได้ ขณะนี้ร่างกฎหมายดังกล่าว

อยู่ในระหว่างการนำกลับมาพิจารณาศึกษาข้อมูลและวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ตามมติคณะรัฐมนตรี ภายหลังจากที่ได้นำเสนอร่างกฎหมายต่อคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 30 เดือน ตุลาคม พ.ศ.2550 ที่ผ่านมา

4.2.1 จุดมุ่งหมายในการบัญญัติร่างพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์

ร่างพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ..... ถูกบัญญัติขึ้นมาภายใต้เหตุผลและความมุ่งหมาย ตามที่ปรากฏอยู่ในร่างหลักการและเหตุผล ประกอบร่างพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ... ดังต่อไปนี้

“เนื่องจากปัจจุบันในกระแสโลกาภิวัตน์เป็นที่ยอมรับโดยสากลและโดยหลักคุณธรรมว่าสัตว์เป็นสิ่งมีชีวิตและเป็นองค์ประกอบสำคัญของสิ่งแวดล้อมที่จะต้องได้รับการคุ้มครองสิทธิตามธรรมชาติของสัตว์ และได้รับการดูแลมิให้ถูกระทำการทารุณกรรม หรือมีการฆ่าสัตว์โดยไม่จำเป็นโดยเจ้าของและผู้เลี้ยงสัตว์ต้องจัดสวัสดิภาพให้แก่สัตว์ให้เหมาะสมตามชนิดและประเภทสัตว์ อีกทั้งสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของจะต้องได้รับการคุ้มครองมิให้ถูกทารุณกรรมเช่นกัน ซึ่งในปัจจุบันมีการนำสัตว์มาเลี้ยง เพื่อการค้า การแสดง เป็นต้น การประกอบกิจการดังกล่าว ต้องคำนึงถึงการจัดสวัสดิภาพและการป้องกันมิให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวด ทุกข์ทรมาน ที่อาจเกิดแก่สัตว์ ทั้งในระหว่างการเลี้ยงดู การใช้สัตว์ประกอบกิจการ และการทำให้สัตว์ตายอย่างสงบด้วย ซึ่งอาจกระทบต่อจารีตประเพณีและศีลธรรมอันดีของสังคมไทยและชื่อเสียงของประเทศ รวมถึงการค้าระหว่างประเทศ ประกอบกับประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้”¹⁸²

¹⁸² กรมปศุสัตว์, “ร่างหลักการและเหตุผลประกอบร่างพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ.....,” 2 กรกฎาคม 2550, (เอกสารไม่ตีพิมพ์).

4.2.2 สารสำคัญของร่างพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์

ร่างพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมสัตว์มีอยู่ด้วยกัน 13 หมวด 67 มาตรา แบ่งเป็นบทกำหนดความผิดและบทกำหนดโทษ ซึ่งมีเนื้อหาสาระที่สำคัญๆ สามารถสรุปได้ดังนี้¹⁸³

(1) ในร่างพระราชบัญญัติฯ มีการให้คำนิยามคำว่า “สัตว์” ที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย โดยให้หมายถึง สิ่งมีชีวิตที่มีกระดูกสันหลังที่มีไข่มนุษย์ และสิ่งมีชีวิตอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง นอกจากนี้ ยังได้มีการให้คำนิยามความหมายของคำว่า “การทารุณกรรม” ว่าหมายถึง การกระทำหรืองดเว้นการกระทำใด ๆ ที่ทำให้สัตว์ได้รับความทุกข์ทรมาน ความเจ็บปวด ทูพพลภาพ หรืออาจมีผลให้สัตว์นั้นตาย และให้ความหมายของคำว่า “ความทุกข์ทรมาน” ว่าหมายถึงผลของการกระทำใดๆ ที่กระทำต่อร่างกายหรือจิตใจสัตว์ ไม่ว่าจะโดยทางตรง หรือโดยทางอ้อม ทำให้สัตว์ได้รับความเครียด ความเจ็บปวด ความกลัว ซึ่งบัญญัติอยู่ในมาตรา 3 ของร่างพระราชบัญญัติฯ

(2) ร่างพระราชบัญญัติฯ มีการกำหนดให้การกระทำทารุณกรรมต่อสัตว์เป็นความผิดที่มีโทษทางกฎหมาย โดยบัญญัติไว้ในหมวด 4 การป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ มาตรา 24 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการใด ๆ ต่อสัตว์ อันเป็นการทารุณกรรมสัตว์” และมีการกำหนดลักษณะของการกระทำต่างๆ ที่ให้ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ ซึ่งเป็นการขยายความไว้ในมาตรา 25 อันประกอบไปด้วยการกระทำ 19 ลักษณะที่ถือเป็นการทารุณกรรมสัตว์ ได้แก่

1. การเสียน ทูบตี ฟัน แทง เผา ลวก หรือกระทำการอื่นใดในลักษณะที่ได้รับทุกข์เวทนาซึ่งมีผลทำให้สัตว์เจ็บปวด หรือพิการ หรือตาย
2. ใช้สัตว์ในการกระทำที่ผิดกฎหมาย หรือใช้ทำงานจนเกินสมควร หรือใช้ทำงานอันไม่สมควรแก่ประเภท ชนิด และสภาพของสัตว์ โดยเฉพาะเมื่อสัตว์นั้นเจ็บป่วย ชรา อ่อนอายุใกล้คลอด หรือพิการ

¹⁸³ กรมปศุสัตว์, “ร่างพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ...., 2 กรกฎาคม 2550, (เอกสารไม่ตีพิมพ์).

3. ใช้อาย หรือสารพิษ หรือสารอันตรายต่อสัตว์ โดยประสงค์จะให้สัตว์ได้รับอันตรายหรือความทุกข์ทรมาน หรือตาย
4. ใช้พาหนะที่ไม่เหมาะสมแก่การขนส่งหรือเคลื่อนย้ายสัตว์ ทำให้สัตว์ต้องได้รับความทุกข์ทรมาน บาดเจ็บ หรือตาย
5. เลี้ยงหรือกักขังสัตว์ในที่คับแคบ ทำให้สัตว์ได้รับความทุกข์ทรมาน บาดเจ็บ หรือตาย
6. นำสัตว์ที่เป็นอริกันไว้ในที่เดียวกัน
7. พรากแม่และลูกสัตว์ที่ยังไม่หย่านม เว้นแต่มีเหตุอันสมควร
8. ทอดทิ้งสัตว์เพื่อให้พ้นภาวะ
9. ทำให้สัตว์ต้องได้รับความทุกข์ทรมานหรือตายจากการอดอยากขาดอาหาร น้ำหรือการพักผ่อน
10. เจ้าของสัตว์ไม่ดูแลรักษา เมื่อสัตว์เจ็บป่วย
11. ใช้อายหรือสารพิษเพื่อให้สัตว์ได้รับความทุกข์ทรมานหรือตาย
12. กระทำการใด ๆ ให้สัตว์ต้องเสียรูปร่างหรือพิการ โดยไม่จำเป็น
13. การนำสัตว์มาต่อสู้หรือปะลองกำลังกัน โดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมาย
14. ฆ่าสัตว์ หรือทำร้ายสัตว์ โดยลูกแกโทสะ
15. พันธนาการสัตว์เป็นเวลานานเกินความจำเป็นหรือด้วยเครื่องพันธนาการที่ไม่เหมาะสม
16. ใช้สัตว์เลือดอุ่นที่ยังมีชีวิตอยู่เป็นเหยื่อหรือเป็นอาหารสัตว์อื่น,
17. บริโภคสัตว์ที่ยังมีชีวิตอยู่
18. สังวาส หรือใช้สัตว์ประกอบกามกิจ และ
19. การกระทำอื่นๆ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง โดยกำหนดโทษสำหรับการกระทำทารุณกรรมต่อสัตว์ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 62 บทกำหนดโทษ)

(3) ในร่างพระราชบัญญัติฯ ได้มีการกำหนดข้อยกเว้นสำหรับ การกระทำที่กฎหมายถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ (มาตรา 25 วรรค 2) ว่าไม่รวมถึงการกระทำดังต่อไปนี้

1. การตัด หู หาง ขน เขา งา เล็บ และการตอนสัตว์การทำเครื่องหมายที่ตัวสัตว์ ตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

2. การฆ่าหรือการทำลายสัตว์ โดยพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น
3. การเลี้ยงและการใช้สัตว์ทดลองตามที่ กฎหมายว่าด้วยการนั้น และ
4. การกระทำอื่น ๆ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

(4) ในร่างกฎหมายนอกจากมีการกำหนดห้ามการกระทำอันเป็นการทารุณกรรมต่อสัตว์ในมาตรา 25 แล้ว ยังมีการกำหนดห้ามบุคคลไม่ว่าใครก็ตามทำการฆ่าสัตว์ เว้นแต่กรณีการฆ่าสัตว์เพื่อใช้เป็นอาหารในครอบครัว การฆ่าสัตว์ตามที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการฆ่าและจำหน่ายเนื้อสัตว์ การฆ่าสัตว์เพื่อควบคุมโรคระบาดตามที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยโรคระบาดสัตว์ การฆ่าสัตว์เมื่อสัตว์แพทย์ได้ใช้ดุลยพินิจพิจารณาแล้วว่าสัตว์ป่วย พิการ หรือ บาดเจ็บ ไม่สามารถเยียวยาหรือรักษาให้มีชีวิตอยู่รอดโดยปราศจากความทุกข์ทรมานต่อไปได้ การฆ่าสัตว์ตามความเชื่อทางศาสนาโดยได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น การฆ่าสัตว์ตามคำสั่งศาล การฆ่าสัตว์หรือทำลายสัตว์โดยพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น และการฆ่าสัตว์ในกรณีอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง (มาตรา 28)

ทั้งนี้ กรณีที่สามารถฆ่าสัตว์ได้โดยไม่ถือเป็นความผิดตามกฎหมายนั้น ในร่างกฎหมายได้กำหนดให้การฆ่าสัตว์ดังกล่าวจะต้องกระทำให้สัตว์ตายอย่างสงบ รวดเร็ว เจ็บปวดน้อยที่สุด และต้องไม่กระทำในที่สาธารณะ ซึ่งเป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง (มาตรา 29) และมีการกำหนดโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนฆ่าสัตว์ว่าจะต้องระวางโทษปรับไม่เกินหกหมื่นบาท และในกรณีผู้ซึ่งสามารถฆ่าสัตว์ได้แต่กระทำการฝ่าฝืนฆ่าสัตว์โดยไม่ปฏิบัติตามที่กฎกระทรวงกำหนดจะต้องระวางโทษปรับไม่เกินสามหมื่นบาท (มาตรา 65 และ มาตรา 66)

(5) ในร่างกฎหมายมีการกำหนดในเรื่องของการจัดสวัสดิภาพสัตว์ โดยแบ่งเป็นกรณีเจ้าของสัตว์ และกรณีของผู้ดำเนินการในการเลี้ยงสัตว์ การฝึกและใช้สัตว์ การขนส่งสัตว์ การควบคุมและกักขังสัตว์ การฆ่าสัตว์ การนำสัตว์มาให้เป็นรางวัล การใช้สัตว์เพื่อการแสดงหรือโฆษณา หรือการอย่างอื่นตามความเหมาะสมแก่สัตว์ ตามชนิด ประเภท ลักษณะ และอายุของสัตว์นั้น ๆ ที่ต่างจะต้องจัดสวัสดิภาพให้แก่สัตว์ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด (มาตรา 26 และมาตรา 27 หมวด 5 การจัดสวัสดิภาพสัตว์) ทั้งนี้ ในร่างกฎหมายได้ให้คำนิยามความหมายของการจัดสวัสดิภาพสัตว์และเจ้าของไว้ในมาตรา 3 ซึ่งบัญญัติว่า “การจัดสวัสดิภาพสัตว์ หมายความว่า การเลี้ยงหรือการจัดการให้สัตว์ให้มีความเป็นอยู่ในสภาวะที่เหมาะสม มีสุขภาพอนามัยที่ดี ไม่เครียด มีที่อยู่อาศัย อาหาร และน้ำอย่างเพียงพอต่อความต้องการ” และ

“เจ้าของ หมายความว่าเจ้าของกรรมสิทธิ์และให้หมายความรวมถึงผู้ครอบครอง ในกรณีสัตว์ที่ไม่ปรากฏเจ้าของหรือไม่สามารถหาเจ้าของได้ ให้หมายความรวมถึงผู้เลี้ยงและผู้ควบคุมด้วย” รวมทั้งได้มีการกำหนดโทษสำหรับความผิดในการฝ่าฝืนไม่จัดสวัสดิภาพสัตว์ได้กรณีเจ้าของสัตว์ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท ส่วนกรณีผู้ดำเนินการตามมาตรา 27 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 63 และมาตรา 64 บทกำหนดโทษ)

(6) ในร่างกฎหมายมีการกำหนดเรื่องของการประกอบกิจการเกี่ยวกับสัตว์ ซึ่งจะต้องได้รับอนุญาตประกอบกิจการตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการขอ การพิจารณาออกใบอนุญาต การพักใช้ หรือเพิกถอนใบอนุญาต (หมวด 7 ใบอนุญาตประกอบกิจการ) นอกจากนี้ ยังมีการกำหนดบทลงโทษสำหรับการฝ่าฝืนในกรณีต่างๆ ตามที่กฎหมายกำหนดซึ่งมีทั้งโทษจำคุกและโทษปรับอีกด้วย

(7) ในร่างพระราชบัญญัติฯ มีการกำหนดให้มีคณะกรรมการป้องกัน การทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนจากหน่วยงานของรัฐต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (เป็นประธาน), ผู้แทนกระทรวงมหาดไทยหนึ่งคน ผู้แทนกรุงเทพมหานคร, ผู้แทนกระทรวงสาธารณสุขหนึ่งคน เป็นต้น โดยคณะกรรมการชุดนี้จะมีอำนาจหน้าที่ต่างๆ ดังนี้ ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. ให้ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับนโยบายการจัดสวัสดิภาพสัตว์และการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ต่อรัฐมนตรี
2. กำหนดนโยบาย และให้ความเห็นชอบและข้อเสนอแนะต่อรัฐมนตรี เกี่ยวกับการออกกฎกระทรวง ประกาศ และระเบียบ ตลอดจนหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไข เพื่อปฏิบัติการตาม พระราชบัญญัตินี้
3. กำหนดแนวทางปฏิบัติเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมสวัสดิภาพสัตว์และการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ และการจัดสวัสดิภาพสัตว์
4. กำหนดวิธีการปฏิบัติในการให้ข้อมูลข่าวสารแก่สาธารณชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจและมีส่วนร่วมในการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ และการจัดสวัสดิภาพสัตว์ ตลอดจนประชาสัมพันธ์ และประสานงานระหว่างส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินงานการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ และการจัดสวัสดิภาพสัตว์
5. กำหนดนโยบายแก่ส่วนราชการในการช่วยเหลือสนับสนุนองค์กรจัดสวัสดิภาพสัตว์ หรือสถานสงเคราะห์สัตว์

6. กำหนดหลักเกณฑ์ในการตรวจสอบและติดตามการปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้
7. แต่งตั้งคณะกรรมการ เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้
8. พิจารณาอุทธรณ์คำสั่งของนายทะเบียนตามมาตรา ๔๒ คำสั่งของผู้อนุญาตตามมาตรา ๔๓ และ คำสั่งพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตประกอบกิจการเกี่ยวกับสัตว์ตามมาตรา 44
9. ออกคำสั่งเป็นหนังสือเรียกให้บุคคลใดมาให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง คำอธิบาย ให้ความเห็น คำแนะนำทางวิชาการ หรือให้ส่งเอกสารหรือข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์
10. ปฏิบัติการอื่นตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการหรือการอื่นตามที่รัฐมนตรีมอบหมาย

นอกจากนี้ ยังกำหนดให้มีคณะกรรมการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ประจำจังหวัดขึ้นมาอีกชุดหนึ่งที่ประกอบไปด้วยผู้แทนจากหน่วยงานของรัฐต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในจังหวัดนั้นๆ เช่น ปศุสัตว์จังหวัด (เป็นประธาน) ผู้แทนสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด เป็นต้น โดยคณะกรรมการประจำจังหวัดจะมีคณะกรรมการประจำจังหวัด มีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1. ดำเนินการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ และการจัดสวัสดิภาพสัตว์ให้เป็นไปตามมาตรฐานสวัสดิภาพสัตว์ที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด
2. ให้ข้อมูลข่าวสารแก่สาธารณชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นที่มีความเข้าใจและมีส่วนร่วมในการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ และการจัดสวัสดิภาพสัตว์ ตลอดจนประชาสัมพันธ์ และประสานงานระหว่างส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ภายในท้องถิ่น เพื่อดำเนินการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์และการจัดสวัสดิภาพสัตว์ให้เป็นไปตามมาตรฐานสวัสดิภาพสัตว์
3. ให้ความเห็นชอบและขอเสนอแนะต่อนายทะเบียนเกี่ยวกับการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ และการจัดสวัสดิภาพสัตว์ แก่องค์กรจัดสวัสดิภาพสัตว์
4. ออกคำสั่งเป็นหนังสือเรียกให้บุคคลใดมาให้ข้อเท็จจริง คำอธิบาย ให้ความเห็น คำแนะนำทางวิชาการ หรือให้ส่งเอกสารหรือข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์

5. ปฏิบัติการอื่นตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการประจำจังหวัด หรือการอื่นตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

(8) ร่างกฎหมายได้มีการกำหนดในเรื่องการปฏิบัติหน้าที่และการบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ไว้ในหมวด 11 โดยพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจปฏิบัติการตามกฎหมายนี้จะต้องเป็นผู้ซึ่งรัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติ (รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์) แต่งตั้งขึ้น และให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้นั้นเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมาย และเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ กฎหมายจึงกำหนดวิธีการปฏิบัติของพนักงานเจ้าหน้าที่ไว้เป็นพิเศษนอกเหนือจากที่จะต้องปฏิบัติภายใต้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้นคือ

ในกรณีมีเหตุอันควรเชื่อว่าหากล่าช้าอาจมีการยกย้ายหรือทำลายหลักฐาน พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจและหน้าที่ตามกฎหมายในการเข้าตรวจค้นสถานที่ ในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก หรือเรียกตรวจค้นยานพาหนะใดๆ ในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก เพื่อตรวจสอบเหตุการณืทางอาชญากรรมสัตว์ตามที่ได้รับแจ้งหรือเมื่อมีเหตุอันควรให้เชื่อว่ามีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ เพื่อยึด หรืออายัดสัตว์หรือซากของสัตว์ที่สงสัยว่าถูกฆ่า หรือถูกทารุณ รวมถึงอุปกรณ์ เครื่องมือ หรือเอกสารสงสัยว่าเกี่ยวข้อง เพื่อตรวจสอบหรือเก็บเป็นหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ไว้เพื่อส่งพนักงานสอบสวนดำเนินการต่อไปตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญา หรือเพื่อนำสัตว์ที่ได้รับบาดเจ็บไปตรวจรักษาโดยไม่ชักช้า หรือสั่งการให้ทำลายสัตว์นั้นเพื่อไม่ให้ต้องทุกข์ทรมาน โดยให้สัตวแพทย์ดำเนินการ (มาตรา 47)

กรณีเมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้รับแจ้งและมีเหตุอันควรหรือมีหลักฐานให้เชื่อว่าสวัสดิภาพสัตว์กำลังอยู่ในอันตรายเร่งด่วนหรือไม่ปรากฏว่ามีเจ้าของอยู่ในสถานที่ พนักงานเจ้าหน้าที่นั้นสามารถเข้าไปในสถานที่เพื่อทำการช่วยสัตว์นั้นได้ (มาตรา 48)

กรณีเมื่อมีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ หรือพบสัตว์ใดอยู่ในสภาพที่ทุกข์ทรมานจากการป่วยหรือบาดเจ็บสาหัส และสัตวแพทย์เห็นว่าการให้สัตว์มีชีวิตอยู่ต่อไปเป็นการทารุณ พนักงานเจ้าหน้าที่สามารถให้สัตวแพทย์ฆ่าสัตว์ได้โดยไม่ต้องได้รับความเห็นชอบจากเจ้าของ และให้บันทึกรายละเอียดไว้เป็นสำคัญ (มาตรา 49)

ในการปฏิบัติหน้าที่ พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแสดงบัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ ทั้งนี้บัตรประจำตัวให้เป็นไปตามแบบที่รัฐมนตรีผู้รับผิดชอบกำหนดในกฎกระทรวง

(มาตรา 50) และในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ดังกล่าวกฎหมายกำหนดให้เจ้าของสถานที่และยานพาหนะหรือผู้เกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกตามสมควร และพนักงานเจ้าหน้าที่ต้องจัดทำบันทึกการตรวจสอบสถานที่หรือยานพาหนะไว้เป็นหลักฐานด้วย (มาตรา 51)

(9) ในร่างกฎหมายนอกจากจะมีการกำหนดห้ามการกระทำต่างๆ อันเป็นการทารุณกรรมสัตว์ และการฆ่าสัตว์ รวมไปถึงการกำหนดให้มีการจัดสวัสดิภาพสัตว์ และการกำหนดควบคุมในเรื่องของการประกอบกิจการเกี่ยวกับสัตว์ ยังได้กำหนดให้มีคณะกรรมการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์และการจัดสวัสดิภาพสัตว์ขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ออกนโยบายและวางหลักเกณฑ์ในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีในระดับส่วนกลางและประจำจังหวัด (หมวด 1 คณะกรรมการและคณะกรรมการประจำจังหวัด)

นอกจากนี้ ร่างกฎหมายยังได้กำหนดให้มีการขอจัดตั้งองค์กรจัดสวัสดิภาพสัตว์ และสถานสงเคราะห์สัตว์ได้ (หมวด 2 และหมวด 3) โดยองค์กรจัดสวัสดิภาพสัตว์ต้องเป็นองค์กรที่มีวัตถุประสงค์ในการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ และมีได้มีวัตถุประสงค์มุ่งในทางการเมืองและการค้าหากำไรจากการประกอบกิจการดังกล่าว ซึ่งเมื่อได้รับอนุญาตให้จดทะเบียนจากนายทะเบียน (ผู้ซึ่งอธิบดีกรมปศุสัตว์แต่งตั้งให้เป็นนายทะเบียนเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติ) แล้ว องค์กรจัดสวัสดิภาพสัตว์นี้จะมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากส่วนราชการในเรื่องต่างๆ ดังนี้ 1. การจัดให้มีอาสาสมัครเพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์, 2. การประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารแก่สาธารณชน เพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจและมีส่วนร่วมในการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์, 3. การให้ความช่วยเหลือประชาชนในการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมเพื่อการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ หรือในกรณีได้รับอันตรายหรือความเสียหายอันเกิดจากการไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ หรือการอื่น ๆ ตามที่อธิบดีประกาศกำหนด, 4. การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ และเสนอความเห็นอธิบดีหรือส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และ 5. สิทธิอื่นๆ ตามที่อธิบดีประกาศกำหนด

สำหรับการขอจัดตั้งสถานสงเคราะห์สัตว์ โดยทั่วไปไม่ว่าบุคคลใดๆ ก็สามารถที่จะขอจัดตั้งได้โดยยื่นขออนุญาตจากนายทะเบียน ซึ่งสถานสงเคราะห์สัตว์ต้องดำเนินกิจการในลักษณะไม่แสวงหากำไร และต้องไม่กระทำการอันเป็นทารุณกรรมสัตว์และต้องจัดสวัสดิภาพสัตว์ในสถานสงเคราะห์สัตว์ รวมทั้งต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่อธิบดีประกาศกำหนด อย่างไรก็ตาม ทั้งองค์กรจัดสวัสดิภาพสัตว์และสถานสงเคราะห์สัตว์จะต้อง

ถูกควบคุมตรวจสอบโดยนายทะเบียน หากมีการดำเนินกิจการที่ขัดต่อกฎหมายในกรณีต่างๆ นายทะเบียนก็มีอำนาจเตือนให้ปฏิบัติให้ถูกต้องโดยทำเป็นหนังสือ และหากยังไม่ปฏิบัติตามดังกล่าว นายทะเบียนก็สามารถออกคำสั่งเพิกถอนการจัดตั้งได้ และกฎหมายได้กำหนดโทษสำหรับผู้ที่ตั้งสถานสงเคราะห์สัตว์โดยไม่ได้รับอนุญาตต้องระวางโทษปรับไม่เกินหกหมื่นบาท

(10) ร่างพระราชบัญญัติฯ มีการกำหนดให้มีการจัดตั้งกองทุนขึ้นกองทุนหนึ่งในกรมปศุสัตว์ เรียกว่า “กองทุนป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์” ซึ่งเป็นนิติบุคคลมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการป้องกันการทารุณกรรมและจัดสวัสดิภาพสัตว์ และได้กำหนดให้มีคณะกรรมการบริหารกองทุนป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ เพื่อทำการบริหารกองทุนภายใต้บทบัญญัติของร่างกฎหมายนี้ (หมวด 12 กองทุนป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์)

(11) ในหมวด 13 บทกำหนดโทษของร่างพระราชบัญญัติฯ นอกจากมีบทบัญญัติซึ่งกำหนดโทษสำหรับความผิดให้กรณีต่างๆ ตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายแล้ว ในมาตรา 66 ยังได้มีการกำหนดในเรื่องของการลงโทษนิติบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามกฎหมายซึ่งต้องรับผิดชอบร่วมกับผู้กระทำความผิด โดยบัญญัติว่า “ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดซึ่งต้องรับโทษตามพระราชบัญญัตินี้ หุ้่นส่วนผู้จัดการ กรรมการผู้จัดการหรือผู้แทนของนิติบุคคลนั้น ต้องรับโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นๆ ด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่ามิได้มีส่วนในการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น” และในมาตรา 67 ได้กำหนดให้อำนาจอธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีกรมปศุสัตว์มอบหมายมีอำนาจในการเปรียบเทียบปรับได้ และมีผลให้คดีเป็นอันเลิกกัน โดยบัญญัติว่า “บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งมีโทษปรับสถานเดียว ให้อธิบดีหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากอธิบดี มีอำนาจเปรียบเทียบได้ และเมื่อผู้ต้องหาได้ชำระค่าปรับตามค่าเปรียบเทียบภายในเวลาที่กำหนดแล้ว ให้คดีนั้นเป็นอันเลิกกัน”*

อนึ่ง ตามที่กล่าวมาเป็นหลักการสำคัญที่ปรากฏอยู่ในร่างพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ..... สำหรับหลักการสำคัญของร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวจะมีความเหมือนหรือแตกต่างจากบทบัญญัติในกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ของต่างประเทศนั้น ผู้เขียนจะได้ทำการวิเคราะห์ในบทถัดไป

* คุรยละเอียดของบทบัญญัติเพิ่มเติมที่ภาคผนวก

แต่ในเบื้องต้นอาจสรุปสาระสำคัญที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายของต่างประเทศและร่างกฎหมายของประเทศไทยได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ตารางเปรียบเทียบบทบัญญัติกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ในต่างประเทศและบทบัญญัติในร่างพระราชบัญญัติฯ ของประเทศไทย

สาระสำคัญที่ปรากฏอยู่ในบทบัญญัติกฎหมาย	กฎหมายต่างประเทศ	ร่างกฎหมายประเทศไทย
1. การให้คำนิยามคำว่า “สัตว์” ที่จะได้รับควบคุมครองตามกฎหมาย	มี	มี
2. การกำหนดห้ามการกระทำต่อสัตว์อันเป็นการทารุณกรรมสัตว์	มีการกำหนดไว้หลายลักษณะ	มีอยู่ด้วย 19 ลักษณะ
3. การกำหนดความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์โดยมีเหตุฉกรรจ์	มี	ไม่มี
4. กำหนดให้สังวาสหรือใช้สัตว์ประกอบภารกิจเป็นความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์อย่างหนึ่ง	มีแต่ได้ถูกกำหนดให้เป็นความผิดอีกฐานหนึ่งต่างหาก	มี
5. กำหนดให้การนำสัตว์มาต่อสู้อะหรือปะลองกำลังกันโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายเป็นความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์อย่างหนึ่ง	มีแต่ได้ถูกกำหนดให้เป็นความผิดอีกฐานหนึ่งต่างหาก	มี
6. การกำหนดข้อยกเว้นสำหรับการกระทำที่กฎหมายถือว่าการทารุณกรรมสัตว์	มี	มี
7. ข้อกำหนดในเรื่องการปฏิบัติหน้าที่และการบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ไว้เป็นการเฉพาะ เช่น การยึดสัตว์, การสังทำลายสัตว์ หรือหน่วยงานหลักที่เข้ามาดูแลในกรณีการทารุณกรรมสัตว์ที่เกิดขึ้น	มี	มี

มีต่อหน้าถัดไป

สาระสำคัญที่ปรากฏอยู่ในบทบัญญัติกฎหมาย	ต่างประเทศ	ประเทศไทย
8. โทษสำหรับความผิดได้แก่ โทษจำคุก และ/หรือโทษปรับ	มี	มี
9. กำหนดเพิ่มโทษในกรณีกระทำความผิดซ้ำหรือกรณีที่ทำต่อหน้าเด็กและเยาวชน	มี	ไม่มี
10. ข้อกำหนดในเรื่องของการลงโทษนิติบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระทำความผิดตามกฎหมาย	มี	มี
11. ข้อกำหนดในเรื่องมาตรการอย่างอื่นที่จะนำมาใช้สำหรับความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ เช่น การชดใช้ค่าเสียหายทางแพ่ง, การให้ชดใช้ค่าใช้จ่ายในการดูแลสัตว์, การห้ามครอบครองสัตว์, การประเมนทางจิต และ/หรือรักษาอาการทางจิต หรืออื่นๆ	มี	ไม่มี

บทที่ 5

วิเคราะห์กฎหมายและร่างพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรม และการจัดสวัสดิภาพสัตว์กับกฎหมายต่างประเทศ

นับตั้งแต่มนุษย์เข้าสู่ยุคสมัยใหม่ที่มีความเจริญก้าวหน้าทั้งในแง่ของจิตใจและในแง่ของความเจริญทางสังคม ความคิดของมนุษย์ที่มีต่อพฤติกรรมของบุคคลซึ่งกระทำการอันทารุณโหดร้ายต่อสัตว์อย่างไม่จำเป็นหรือไม่มีเหตุอันสมควรนั้นจึงเป็นสิ่งที่ไม่อาจยอมรับหรือให้อภัยได้ไม่ว่าในสังคมหรือในชนชาติใด และจากความคิดเช่นว่านี่ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่นำมาสู่การนำมาตรการทางกฎหมายเข้ามาใช้กับกรณีการทารุณกรรมสัตว์ที่เกิดขึ้นในสังคม ทั้งนี้ การบัญญัติกฎหมายในการป้องกันการทารุณสัตว์ได้เกิดขึ้นและปรากฏเรื่อยมาในประเทศต่างๆ ทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยด้วย แต่อย่างไรก็ดี แนวความคิดพื้นฐานในการบัญญัติกฎหมายและสาระสำคัญของบทบัญญัติกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ในประเทศไทยและต่างประเทศนั้นย่อมมีวิวัฒนาการและมีความแตกต่างกันออกไปในรายละเอียดตามบริบทของสังคมนั้น ๆ ที่จะให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าวมากน้อยเพียงใด ซึ่งในบทนี้จะได้ทำการวิเคราะห์ถึงแนวความคิดและบทบัญญัติของกฎหมายในกรณีการทารุณสัตว์ของประเทศไทย ตลอดจนจรรยาบรรณพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ..... ที่กำลังมีการบัญญัติขึ้นมาบังคับใช้ โดยเปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงบทบัญญัติกฎหมายในประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพและมีความเหมาะสมเป็นสากลมากยิ่งขึ้นต่อไป

5.1 วิเคราะห์แนวความคิดทางกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันการทารุณสัตว์

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าแนวความคิดเกี่ยวกับสถานะภาพของสัตว์ในแต่ละยุคสมัยนั้นล้วนแล้วแต่มีอิทธิพลต่อวิวัฒนาการของแนวความคิดทางกฎหมายและการบัญญัติกฎหมายในการคุ้มครองและป้องกันการทารุณสัตว์ หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งคือการพัฒนาของกฎหมายจะมีขึ้นควบคู่ไปกับวิวัฒนาการทางแนวความคิดในเรื่องสัตว์เสมอๆ จากการศึกษาผู้เขียนจึงพบว่า

แนวความคิดทางกฎหมายที่นำมาสู่การบัญญัติกฎหมายในประเทศต่างๆ ล้วนแล้วแต่เกิดขึ้นมาจากคนที่คนในสังคมเริ่มมีมุมมองเกี่ยวกับสถานะภาพสัตว์ที่แตกต่างไปจากเดิม ดังเห็นได้จากข้อเท็จจริงที่ว่า สังคมในสมัยโบราณเรื่อยมาจนกระทั่งเข้าสู่ยุคกรีกโรมัน และยุคกลาง (ศตวรรษที่ 5-15) ได้มองสัตว์เป็นเพียงทรัพย์สินที่มีไว้เพื่อการครอบครองและใช้ประโยชน์ของมนุษย์เท่านั้น การให้ค่าความสำคัญแก่สัตว์ในสังคมยุคโบราณจึงไม่ต่างไปจากการเป็นสิ่งของที่ไม่มีชีวิตไม่มีความรู้สึกหรือเป็นทรัพย์สินสมบัติของมนุษย์¹ ฉะนั้น แนวความคิดในทางกฎหมายส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ในยุคนี้จึงอยู่ในลักษณะของการมุ่งคุ้มครองประโยชน์ของบุคคลเป็นสำคัญ โดยเฉพาะที่เป็นเจ้าของสัตว์ในอันที่จะได้รับความเสียหายจากกระทำอันตรายหรือทำให้เสียหายจากบุคคลอื่นเท่านั้น เช่น ความผิดในการลักขโมยสัตว์ของผู้อื่น, ความผิดในการทำให้ เสียทรัพย์สินซึ่งเป็นสัตว์ของผู้อื่น หรือในกรณีการเช่าสัตว์ที่ผู้เช่าทำให้สัตว์นั้นเสียหาย เป็นต้น

ทั้งนี้ ลักษณะการคุ้มครองเช่นนี้ได้ปรากฏอยู่บนตั้งแต่กฎหมายในยุคสมัยเมโสโปเตเมีย (Mesopotamia; 3000-626 ปีก่อนคริสตกาล) เป็นต้นมา เช่น ในข้อ 8 ของประมวลกฎหมายฮัมมูราบีกำหนดว่า ถ้าผู้ใดขโมยปศุสัตว์ หรือแกะ หรือลา หรือหมู หรือแพะ โดยสัตว์เหล่านั้นเป็นของพระเจ้าหรือราชสำนัก ผู้ขโมยจะต้องชดใช้เป็น 30 เท่า ถ้าสัตว์เป็นของบุคคลทั่วไป ผู้ขโมยต้องชดใช้เป็น 10 เท่า ถ้าผู้ขโมยไม่มีทรัพย์สินสมบัติที่จะชดใช้ได้ ก็จะต้องตาย² ในยุคกรีกก็เช่นเดียวกันการทำอันตรายต่อทรัพย์สินของผู้อื่น (ซึ่งในที่นี้สัตว์ซึ่งมีเจ้าของก็ถือเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งของบุคคลเช่นเดียวกัน) ย่อมมีความผิดภายใต้กฎหมายเรื่องละเมิด เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ จึงถือได้ว่าสัตว์ในสมัยโบราณจะไม่ได้ได้รับความคุ้มครองใดๆ ในทางกฎหมายโดยตรง แต่สัตว์นั้นจะได้รับความคุ้มครองผ่านทางกฎหมายโดยอ้อมเมื่อได้มีกฎหมายซึ่งให้ความคุ้มครองบุคคลและมีกรณีของสัตว์เข้ามาเกี่ยวข้องด้วยเท่านั้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า กฎหมายได้ให้ความคุ้มครองแก่สัตว์โดยอ้อมผ่านการให้ความคุ้มครองบุคคลเป็นสำคัญ โดยเฉพาะบุคคลที่อยู่

¹ เนื่องน้อย บุญเนตร, จริยศาสตร์สภาวะแวดล้อม : โลกทัศน์ในพุทธปรัชญาและปรัชญาตะวันตก, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537), หน้า 27-28.

² Hammurabi, The Code of Hammurabi, Law #8, trans. L.W. King (1910), ed. Richard Hooker (USA., 1996).

ในฐานะเป็นเจ้าของสัตว์ ทั้งนี้ ยังไม่ปรากฏแนวความคิดในการป้องกันหรือคุ้มครองสัตว์จากการกระทำอันตรายอันโหดร้ายของเจ้าของสัตว์หรือบุคคลอื่นในแง่กฎหมายแต่อย่างใด

จนกระทั่งเมื่อสังคมมนุษย์มีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้น การให้การยอมรับสถานะของสัตว์ในฐานะเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความรู้สึก มีอารมณ์ และสามารถมีความเจ็บปวดได้ เช่นเดียวกับมนุษย์ ได้เริ่มปรากฏขึ้นในงานเขียนและการค้นคว้าของนักคิดนักวิทยาศาสตร์สมัยใหม่มากขึ้นเป็นลำดับ เช่น งานเขียนของปีเตอร์ ซิงเกอร์ (Peter Singer) ในหนังสือเรื่อง Animal Liberation, ในงานเขียนของเดวิด เดอกราเซีย (David DeGrazia) ที่มีชื่อว่า Taking Animals Seriously: Mental Life and Moral Status³ ด้วยเหตุนี้เอง แนวความคิดเกี่ยวกับสัตว์ในสังคมจึงได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต โดยเห็นว่าถึงแม้มนุษย์นั้นจะมีความสามารถในการครอบครองและอยู่เหนือสัตว์ได้ แต่เมื่อสัตว์เป็นสิ่งมีชีวิตซึ่งมีความรู้สึก มีความสุข ความทุกข์ได้ไม่ต่างจากที่มนุษย์มี ฉะนั้น มนุษย์จึงไม่ควรที่จะมีสิทธิทำให้สัตว์ได้รับบาดเจ็บหรือทำร้ายโดยไม่จำเป็นจากการใช้สัตว์เพื่อประโยชน์มนุษย์ หากมนุษย์จำเป็นต้องใช้สัตว์ก็ควรใช้อย่างเหมาะสมตามความต้องการเท่านั้น และแม้สัตว์จะไม่มีสิทธิอย่างเต็มที่ในทางศีลธรรมและสิทธิตามกฎหมายเช่นที่มนุษย์เรามี พวกสัตว์ก็ไม่สมควรถูกทารุณโดยไม่จำเป็นหรือไม่มีเหตุอันสมควร การทารุณสัตว์อย่างขาดสติเป็นการลดระดับความเป็นมนุษย์ และหากมีการกระทำเช่นว่านี้ย่อมถือได้ว่าเป็นการกระทำที่ผิดหรือเป็นความไม่ถูกต้องตามธรรมเนียมของคลองธรรม⁴

การยอมรับและเห็นค่าความสำคัญของสถานะของสัตว์ที่เปลี่ยนไปดังกล่าวนี้เอง ส่งผลให้แนวความคิดในแง่กฎหมายเริ่มเปลี่ยนแปลงไป นักกฎหมายและผู้สร้างกฎหมายเริ่มระลึกว่าแม้มนุษย์จะครอบครองและเป็นเจ้าของสัตว์ได้เสมือนเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่ง แต่สัตว์ก็มีความแตกต่างจากทรัพย์สินทั่วไปโดยสิ้นเชิงเพราะสัตว์มีเลือดเนื้อ มีความรู้สึก ฉะนั้น การปล่อยให้คนในสังคมกระทำการอันตรายโหดร้ายต่อสัตว์ซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิตชนิดหนึ่งบนโลกย่อมเป็นการฝ่าฝืนต่อศีลธรรมจริยธรรมทางสังคมและไม่สามารถให้อภัยได้ สังคมใดที่ให้อภัยหรือยอมให้มีพฤติกรรมทารุณต่อสิ่งมีชีวิตที่ไม่สามารถป้องกันตนเองได้ไม่ว่าจะเป็นเด็ก ผู้หญิง หรือสัตว์นั้น

³ ธน วงศ์เครือมัน, “ทรรศนะของวิดต์เกนส์ไตน์เกี่ยวกับจิตของสัตว์,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาปรัชญา ภาควิชาปรัชญา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544), หน้า 1, 4.

⁴ Paul A.B. Clarke and Andrew Linzey, *Political Theory and Animal Rights*, (London: Billing and Sons, Ltd., Worcester, 1990), pp. 141-148.

ถือว่าเป็นสังคมที่ไม่เจริญ และการทารุณกรรมสัตว์บางครั้งได้นำไปสู่ความประพฤติที่ไม่ดีอื่นๆ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นภัยต่อสังคมและชุมชน เช่น การพนัน การทำร้ายร่างกาย การลักขโมย ฯลฯ⁵ ดังนั้นในทางกฎหมายจึงไม่ต้องการให้มีคนทำร้ายหรือกระทำการใดๆ อันเป็นการทารุณต่อสัตว์ และเห็นว่าการทารุณต่อสัตว์นั้นเป็นเหตุที่ควรตำหนิในทางศีลธรรมจากชุมชนหรือสังคมอย่างรุนแรงและเป็นทางการ⁶ ด้วยเหตุนี้เอง จึงนำมาสู่การบัญญัติกฎหมายที่กำหนดห้ามกระทำการอันทารุณกรรมต่อสัตว์ขึ้นมาบังคับใช้ ซึ่งถือเป็นบทบัญญัติกฎหมายที่สามารถนำมาใช้ในการให้ความคุ้มครองแก่สัตว์ในกรณีของการถูกทำร้ายหรือทำให้ได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมานจากฝีมือมนุษย์ได้โดยตรง สำหรับการบัญญัติกฎหมายในลักษณะเช่นนี้พบว่ามี การนำเอา มาตราทางกฎหมายอาญามาใช้เป็นหลัก กล่าวคือ หากมีการฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติกฎหมายดังกล่าว ผู้กระทำจะต้องได้รับโทษทางอาญาซึ่งได้แก่โทษจำคุก และ/หรือโทษปรับนั่นเอง

อย่างไรก็ดี จากการศึกษาของผู้เขียนยังได้พบต่อไปว่า ในระยะเริ่มแรกของการบัญญัติกฎหมายห้ามกระทำการอันทารุณโหดร้ายต่อสัตว์ดังกล่าวที่กล่าวมา แม้จะถือได้ว่าเป็นบทบัญญัติกฎหมายที่มีผลทำให้สัตว์ได้รับความคุ้มครองในทางกฎหมายโดยตรงก็ตาม แต่จุดมุ่งหมายของการบัญญัติกฎหมายขึ้นมาบังคับใช้ในสังคมนั้นแท้ที่จริงแล้วมิได้เกิดขึ้นโดยมุ่งเน้นในเรื่องของสัตว์แต่อย่างใด หากแต่การบัญญัติกฎหมายดังกล่าวมีขึ้นโดยมุ่งควบคุมจริยธรรมและศีลธรรมอันดีของประชาชนควบคู่ไปกับการคุ้มครองประชาชนจากพฤติกรรมป่าเถื่อนโหดร้ายและไม่มีวัฒนธรรมเป็นสำคัญ ทั้งนี้ เพราะสังคมในช่วงเวลานั้นเห็นว่าการทำร้ายหรือรังแกผู้ที่อ่อนแอกว่ารวมถึงสัตว์เป็นสิ่งที่ไม่พึงมีและไม่อาจให้อภัยได้ในสังคมที่เจริญแล้ว ซึ่งการไม่ยอมรับผิดชอบต่อพฤติกรรมดังกล่าวถือเป็นการพัฒนาให้มนุษย์เป็นปัจเจกชนมากยิ่งขึ้น และนอกจากนี้เห็นว่าการทารุณสัตว์ในบางครั้งบางกรณีได้นำไปสู่ความประพฤติที่ไม่ดีอื่นๆ ได้ ดังนั้นจึงเป็นสิ่งสมควรที่สังคมจะต้องมีการกำหนดกฎหมายขึ้นมาลงโทษแก่ผู้กระทำการทารุณกรรมต่อสัตว์ ซึ่งเห็นว่าเป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในสังคมมนุษย์

ฉะนั้น จึงสรุปได้ว่าแนวความคิดทางกฎหมายในการป้องกันการทารุณสัตว์ที่ปรากฏในระยะเริ่มแรกอยู่ในลักษณะของการกำหนดกฎหมายขึ้นมาเพื่อเป็นการคุ้มครอง

⁵ Margit Livingston, "Desecrating the Ark: Animal Abuse and the Law's Role," *The University of Iowa Law Review*: 28.

⁶ Henry M. Hart, Jr., "The aims of Criminal Law," in *Criminal Law: Theory and process*, (New York: The Free Press, 1974), p. 64.

ประชาชนหรือคนในสังคมไม่ให้มีพฤติกรรมที่ไม่ดี ไม่เหมาะสม อีกทั้งยังเป็นการคุ้มครองประชาชนให้ได้รับความปลอดภัยและรอดพ้นจากอันตรายในอนาคตอันจะเกิดจากผู้กระทำทารุณสัตว์อีกทางหนึ่งด้วย⁷

อย่างไรก็ดี ผู้เขียนยังได้พบว่า ในระยะเวลาต่อมาเมื่อสังคมให้ความสำคัญกับสัตว์อย่างกว้างขวางและมากขึ้นเป็นลำดับ แนวความคิดในเรื่องการทารุณสัตว์ในมุมมองของกฎหมายก็ได้รับการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่ว่า บทบัญญัติกฎหมายในหลายๆ ประเทศโดยเฉพาะประเทศที่พัฒนาแล้วส่วนใหญ่ได้หันมามุ่งให้ความสำคัญคุ้มครองและป้องกันสัตว์จากการถูกทารุณกรรมเป็นสำคัญ ดังเห็นได้จากแก้ไขและปรับปรุงบทบัญญัติของกฎหมายเรื่อยมาจนกระทั่งถึงปัจจุบันที่ปรากฏว่าได้มีการสร้างหรือการนำเอามาตรการทางกฎหมายใหม่ๆ มาใช้กับคดีทารุณกรรมสัตว์ที่นอกเหนือไปจากมาตรการทางอาญาที่มีอยู่เดิม ทั้งนี้ มาตรการทางกฎหมายที่สะท้อนให้เห็นถึงความจุดมุ่งหมายของบทบัญญัติกฎหมายที่ต้องการคุ้มครองและป้องกันการทารุณกรรมในสัตว์นั้น สามารถแบ่งได้เป็น 2 ส่วน กล่าวคือ ส่วนหนึ่งของมาตรการทางกฎหมายที่ถูกนำมาใช้ในคดีทารุณสัตว์จะเป็นมาตรการในลักษณะของการคุ้มครองและป้องกันสัตว์จากการถูกทารุณกรรมโดยมนุษย์ ในขณะที่อีกส่วนหนึ่งเป็นมาตรการในรูปของการเยียวยาสัตว์ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ที่ผู้กระทำ

สำหรับมาตรการในการคุ้มครองและป้องกันสัตว์จากการถูกทารุณกรรมโดยมนุษย์ซึ่งปรากฏอยู่ในกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ ได้แก่ การกำหนดให้ศาลอาจมีคำสั่งห้ามครอบครองสัตว์แก่ผู้กระทำความผิดหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้, การมีบทบัญญัติในเรื่องการริบสัตว์ซึ่งถูกทารุณกรรม, การกำหนดให้ศาลอาจมีคำสั่งทำลายสัตว์ในชั้นศาลหรือในชั้นจับกุมหรือชั้นสอบสวนได้, การให้อำนาจแก่ศาลที่จะมีคำสั่งคุ้มครองสัตว์อย่างอื่นตามความเหมาะสม และการมีข้อกำหนดในเรื่องการรายงานของสัตวแพทย์ซึ่งพบและเชื่อว่าสัตว์ที่มาทำการรักษาถูกทารุณกรรมแก่เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง อนึ่ง จากมาตรการทางกฎหมายที่ถูกบัญญัติขึ้นมาใช้แก่คดีทารุณกรรมสัตว์ดังกล่าว ผู้เขียนเห็นว่า ล้วนแล้วแต่มีขึ้นเพื่อเป็นการคุ้มครองป้องกันสัตว์ซึ่งอาจจะถูกกระทำการทารุณกรรมในอนาคตจากการกระทำของผู้กระทำความผิดและผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือเพื่อเป็นการคุ้มครองสัตว์ไม่ให้ต้องทนทุกข์ทรมานจากความเจ็บปวดที่ได้รับ อันเกิดการทารุณกรรมของมนุษย์ ในกรณีของบทบัญญัติที่กำหนดให้อำนาจแก่ศาลที่จะมีคำสั่ง

⁷ David Favre and Vivien Tsang, "The Development of the Anti-Cruelty Laws During the 1800's," Detroit College of Law Review : 28.

ทำลายสัตว์ซึ่งไม่สามารถเยียวยารักษาสัตว์ให้กลับมามีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรงได้อีกหรือหากปล่อยไว้ให้สัตว์มีชีวิตต่อไปจะเป็นการทรมานสัตว์มากกว่าที่จะทำการุณยฆาตสัตว์

สำหรับมาตรการในการเยียวยาสัตว์ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ที่ถูกระงับที่พบในบทบัญญัติกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์สมัยใหม่ ได้แก่ การกำหนดให้เจ้าหน้าที่ผู้ซึ่งทำการยึดสัตว์ซึ่งถูกทารุณกรรมจะต้องดำเนินการต่างๆ ที่จำเป็นแก่สัตว์ซึ่งถูกยึดนั้น เช่น การให้ความดูแล เลี้ยงดู และการรักษาทางการแพทย์, การกำหนดให้ศาลมีอำนาจสั่งการใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ที่ถูกระงับตามความ หรือกำหนดให้ศาลอาจมีคำสั่งให้สัตว์อยู่ในความดูแลและเลี้ยงดูโดยสัตวแพทย์ผู้มีอำนาจ และไม่ให้อนุญาตใช้งานในระหว่างช่วงเวลาที่อยู่ในความดูแลตามที่ศาลกำหนดหรือจนกว่าจะได้มีคำสั่งเป็นอย่างอื่น โดยคำนึงถึงสุขภาพและความปลอดภัยของสัตว์เป็นสำคัญ ซึ่งจากมาตรการในการเยียวยาสัตว์ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ที่ถูกระงับดังกล่าวเห็นได้ว่าบทบัญญัติเหล่านี้ต่างมีขึ้นมาเพื่อต้องการคุ้มครองสัตว์ไม่ให้ต้องทุกข์ทรมานจากความเจ็บปวดอันเกิดจากการถูกทารุณกรรมดังกล่าว โดยกฎหมายมุ่งที่จะให้สัตว์ได้รับฟื้นฟูกลับคืนสู่สภาพเดิมเท่าที่เท่าทำได้ ฉะนั้น จากมาตรการทางกฎหมายที่ผู้เขียนได้หยิบยกขึ้นมากล่าวอ้างข้างต้นย่อมเป็นการแสดงให้เห็นว่าปัจจุบันกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ที่มีบทบัญญัติกฎหมายเหล่านี้ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา, ประเทศออสเตรเลีย, ประเทศสิงคโปร์ หรือแม้กระทั่งประเทศมาเลเซีย ล้วนแล้วแต่มุ่งเน้นหรือให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองและป้องกันสัตว์จากการถูกทารุณกรรมด้วยกันทั้งสิ้น

อย่างไรก็ดี นอกเหนือไปจากการมุ่งคุ้มครองที่ตัวสัตว์เป็นสำคัญดังที่กล่าวมาแล้ว ผู้เขียนเห็นว่า กฎหมายนั้นก็ยังคงให้ความสำคัญหรือความสนใจต่อการควบคุมศีลธรรมจริยธรรมของคนในสังคมและการคุ้มครองประชาชนอื่นๆ ให้ได้รับความปลอดภัยและรอดพ้นจากอันตรายในอนาคตอันจะเกิดจากผู้กระทำทารุณสัตว์เช่นเดิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ปัจจุบันที่พบว่าได้ให้ความสำคัญต่อเรื่องดังกล่าวไม่น้อยไปกว่าที่กฎหมายให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองตัวสัตว์ ทั้งนี้ เห็นได้จากบทบัญญัติกฎหมายซึ่งได้รับการปรับปรุงแก้ไขในหลายๆ ประเทศ เช่น ประเทศอเมริกา, ประเทศออสเตรเลีย หรือประเทศสิงคโปร์ ที่ได้มีการกำหนดมาตรการทางกฎหมายซึ่งจะนำมาใช้กับผู้กระทำผิดอย่างหลากหลายมากขึ้น นอกเหนือไปจากการลงโทษทางอาญา ซึ่งได้แก่ การคุมประพฤติ, การบริการสังคม, การประเมินทางจิตและ/หรือรักษาอาการทางจิต อนึ่ง มาตรการทางกฎหมายดังกล่าวย่อมเป็นการแสดงให้เห็นว่า กฎหมายต้องการที่จะแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดให้กลับคืนมาเป็นคนดีมีจิตใจที่เมตตา เพื่อให้ผู้กระทำความผิดนั้นสามารถปรับตัวเข้าสู่สังคมต่อไปภายหน้าได้ ขณะเดียวกันก็เป็น

การคุ้มครองประชาชนอื่นๆ ในสังคมให้ปลอดภัยจากอันตรายในอนาคตอันอาจเกิดขึ้นจากผู้กระทำความผิดอีกทางหนึ่งด้วย

ด้วยเหตุนี้ ในเบื้องต้นจึงสรุปได้ว่า มาตรการทางกฎหมายใหม่ๆ ที่พบในกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์นอกเหนือไปจากมาตรการทางอาญานั้น เป็นสิ่งที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความมุ่งหมายของการบัญญัติกฎหมายที่เปลี่ยนไปจากเดิมซึ่งมุ่งเน้นแต่ในเรื่องของการควบคุมจริยธรรมของคนในสังคมและการคุ้มครองประชาชนให้ได้รับความปลอดภัยและรอดพ้นจากอันตรายในอนาคตอันจะเกิดจากผู้กระทำทารุณสัตว์เพียงอย่างเดียว มาเป็นการมุ่งคุ้มครองและป้องกันสัตว์จากการถูกทารุณกรรมเป็นสำคัญ ควบคู่ไปกับการควบคุมประชาชนหรือคนในสังคมไม่ให้มีพฤติกรรมที่ไม่ดี ไม่เหมาะสม และการคุ้มครองคนในสังคมอื่นๆ ให้ได้รับความปลอดภัยและรอดพ้นจากอันตรายในอนาคตอันจะเกิดจากผู้กระทำทารุณสัตว์

สำหรับประเทศไทย บทบัญญัติของกฎหมายซึ่งกำหนดห้ามบุคคลกระทำการอันทารุณต่อสัตว์ในลักษณะของการทรมานและการใช้งานสัตว์จนถึงตายหรือบาดเจ็บนั้นได้ปรากฏขึ้นเป็นครั้งแรกในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 (พ.ศ.2451 หรือตรงกับปี ค.ศ. 1908) มาตรา 335 (16) และ (17)⁸ และต่อมาได้ปรากฏในประมวลกฎหมายอาญาฉบับปัจจุบัน มาตรา 381 และมาตรา 382⁹ ซึ่งเมื่อพิจารณาเนื้อหาของกฎหมายแล้วพบว่าบทบัญญัติ

⁸ กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มาตรา 335 (16) และ(17)

“มาตรา 335 ความผิดลหุโทษ ในฐานะกระทำให้เกิดภัยอันตรายแก่

สาธารณชนแลให้สาธารณชนปราศจากความสุสบาย

(16) ผู้ใดทรมานสัตว์เดียวรณด้วยความดุร้าย หรือมันฆ่าสัตว์เดียวรณให้ตายด้วยความลำบากโดยมิจำเป็น ทว่ามันมีความผิด ต้องระวางโทษชั้น 3

(17) ผู้ใดทำให้ปลุสัตว์หรือสัตว์พาหนะถึงตายหรือมีบาดเจ็บ เพราะมันขับชี่หรือบรรทุกสัตว์นั้นจนเหลือขนาดไซร์ ทานว่ามันมีความผิด ต้องระวางโทษชั้น 3”

⁹ ประมวลกฎหมายอาญา ภาคความผิดลหุโทษ มาตรา 381 และมาตรา 382

“มาตรา 381 ผู้ใดกระทำการทารุณต่อสัตว์หรือฆ่าสัตว์โดยให้ได้รับทุกขเวทนาอันไม่จำเป็น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

“มาตรา 382 ผู้ใดใช้ให้สัตว์ทำงานจนเกินสมควรหรือใช้ให้ทำงานอันไม่สมควร เพราะเหตุที่สัตว์นั้นป่วยเจ็บ ชรา หรืออ่อนอายุ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ทั้ง 2 มาตรฐานนี้ได้แตกต่างไปจากบทบัญญัติเดิมในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ที่กฎหมายกำหนดห้ามการกระทำอันเป็นการทารุณสัตว์และการใช้งานสัตว์เกินสมควร เพียงแต่ประมวลกฎหมายอาญาได้เรียบเรียงถ้อยคำใหม่ให้เหมาะสมกับกาลเวลาเท่านั้นเอง¹⁰

ทั้งนี้ จากการศึกษาพบว่า แนวความคิดในการบัญญัติกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ในระยะแรกๆ ของประเทศไทยนั้นไม่ต่างไปจากแนวความคิดในการบัญญัติกฎหมายของต่างประเทศที่คนในสังคมเริ่มเห็นว่าการทารุณหรือการทำร้ายสัตว์โดยไม่มีเหตุผลและการใช้สัตว์เกินสมควรนั้นเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสมหรือเป็นสิ่งที่ควรได้รับการตำหนิในทางศีลธรรมจากชุมชนหรือสังคมอย่างรุนแรงและเป็นทางการโดยไม่อาจให้อภัยได้ จึงนำมาสู่การกำหนดบทกฎหมายดังกล่าวขึ้นควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคม ดังจะเห็นได้จากความเห็นของนักกฎหมายท่านหนึ่งที่ได้แสดงไว้ว่า “บทบัญญัติกฎหมายซึ่งห้ามบุคคลกระทำการอันทารุณกรรมต่อสัตว์นั้น แม้สัตว์อาจถูกฆ่าใช้เป็นอาหาร หรือเป็นทรัพย์สินของผู้กระทำ แต่สัตว์เหล่านั้นก็มีชีวิตจิตใจ ไม่ควรที่มนุษย์ผู้เจริญแล้วจะมีจิตใจโหดร้ายเหี้ยมเกรียมต่อสัตว์ และตามความรู้สึกของมนุษย์ย่อมสยดสยองต่อการกระทำที่ทารุณต่อสัตว์ กฎหมายจึงกำหนดโทษสำหรับการกระทำเช่นนั้น”¹¹ ในเบื้องต้นผู้เขียนจึงเห็นว่า การมีบทบัญญัติเช่นว่านี้ขึ้นมาบังคับใช้ในประเทศไทย ย่อมแสดงให้เห็นถึงนัยที่สำคัญประการหนึ่งในเบื้องต้นนั้นก็คือ ความเป็นตัวตนของสังคมในมุมที่ว่าอย่างน้อยในสังคมไทยเรานับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2451 ก็ไม่ได้เห็นด้วยกับการทารุณสัตว์แต่อย่างใด

อย่างไรก็ดี แม้ประเทศไทยเราจะมีกฎหมายห้ามกระทำการอันทารุณต่อสัตว์ ซึ่งถือเป็นบทบัญญัติกฎหมายที่สัตว์จะได้รับความคุ้มครองในทางกฎหมายสำหรับกรณีที่มีการทำร้ายหรือทำให้ได้รับอันตรายได้โดยตรงมานับตั้งแต่กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ก็ตาม แต่ก็พบว่าแนวความคิดในการคุ้มครองและป้องกันสัตว์จากการถูกทารุณกรรมอย่างแท้จริงไม่ปรากฏว่ามีแม้กระทั่งในบทบัญญัติมาตรา 381 และมาตรา 382 ของประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งบังคับใช้อยู่ในปัจจุบันว่าด้วยเรื่องการทำทารุณกรรมสัตว์ กล่าวคือ จุดมุ่งหมายของการบัญญัติ

¹⁰ พรรณรายรัตน์ ศรีไชยรัตน์, “ความเหมาะสมในการบัญญัติความผิดลหุโทษไว้ในประมวลกฎหมายอาญา,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาคศึกษานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536), หน้า 81.

¹¹ พิพัฒน์ จักรางกูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 3 ความผิดลหุโทษ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ของสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2526), หน้า 37.

กฎหมายในเรื่องดังกล่าวขึ้นมาบังคับใช้ในสังคมไทยนั้นแท้ที่จริงแล้วมิได้เกิดขึ้นโดยมุ่งเน้นในเรื่องของการคุ้มครองตัวสัตว์หรือให้ค่าความสำคัญในการคุ้มครองแก่สัตว์จากการถูกทารุณกรรมโดยฝีมือมนุษย์แต่อย่างใด พบว่าบทบัญญัติของกฎหมายเหล่านั้นต่างมีความมุ่งหมายเพื่อต้องการให้คนในสังคมช่วยเหลือและมีเมตตาต่อสัตว์ รวมถึงมุ่งคุ้มครองสังคมไม่ให้เดือดร้อนจากพฤติกรรมของบุคคลเช่นว่านี้ ดังเช่นคำอธิบายของพิพัฒน์ จักรางกูรที่ให้ไว้ว่า “...อนุกรรมการตรวจพิจารณาแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา พิจารณาแล้วเห็นว่า กฎหมายไทยในเรื่องนี้ไม่ได้มีวัตถุประสงค์ที่จะคุ้มครองสัตว์ แต่เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับศาสนา....”

กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ กฎหมายต้องการให้คนในสังคมมีศีลธรรมคือความเมตตา กรุณา และอีกประการหนึ่งเพื่อเป็นการป้องกันมิให้เกิดนิสัยอันโหดร้ายทารุณขึ้นแก่บุคคลนั้น เพราะเมื่อกระทำต่อสัตว์ได้ต่อไปก็อาจจะติดนิสัยเป็นคนปราศจากเมตตา กรุณาและอาจจะกระทำต่อคนโดยที่ติดนิสัยดังกล่าวนี้ต่อไปในภายหน้า และเหตุนี้กฎหมายจึงจำเป็นต้องป้องกันไว้ก่อน¹² โดยการกำหนดลงโทษบุคคลที่มีพฤติกรรมเช่นนั้น ทั้งนี้ สิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดในที่นี้ก็คือ การที่กฎหมายได้บัญญัติเรื่องดังกล่าวไว้ในความผิดลหุโทษในส่วนที่เป็นความผิดที่เกี่ยวกับศีลธรรมอันดีของบุคคล (ความผิดต่อศีลธรรม)¹³ และนอกจากนี้เมื่อได้พิจารณาจากตัวบทกฎหมายแล้วไม่ปรากฏว่ามีการบัญญัติถึงมาตรการทางกฎหมายอื่นใดไว้เป็นการเฉพาะที่นอกเหนือไปจากการนำมาตราทางอาญาคือโทษจำคุกและ/หรือโทษปรับเข้ามาใช้แก่กรณีในอันจะเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความมุ่งหมายของบทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวที่มุ่งเน้นให้การคุ้มครองไปที่ตัวสัตว์เป็นสำคัญอย่างเช่นในต่างประเทศแต่ประการใด

ด้วยเหตุนี้ จึงอาจกล่าวสรุปได้ว่า แม้พื้นฐานของแนวความคิดในการบัญญัติกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ในต่างประเทศและประเทศไทยจะเกิดขึ้นในทำนองเดียวกันคือมีแนวความคิดว่าพฤติกรรมการทารุณโหดร้ายต่อสัตว์ซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิตชนิดหนึ่งบนโลกที่มีความรู้สึกนึกคิดเช่นเดียวกับมนุษย์ย่อมเป็นสิ่งที่ไม่ดีและสมควรได้รับการดำเนินจากสังคมในสังคมที่มีความเจริญแล้วจะไม่ยอมปล่อยให้มีการกระทำเช่นว่านี้เกิดขึ้นได้ ซึ่งจากแนวความคิด

¹² สุทิน พูลพัฒน์, คำอธิบายเรียงมาตราประมวลกฎหมายอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2522), หน้า 485.

¹³ ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, คำอธิบายกฎหมายอาญาภาคความผิด และลหุโทษ, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2548), หน้า 405,407.

ดังกล่าวนำมาสู่การบัญญัติกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการทารุณสัตว์ขึ้นมาบังคับใช้เพื่อควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมให้มีศีลธรรมจริยธรรม

แต่อย่างไรก็ดี ในเวลาต่อมากฎหมายต่างประเทศกลับได้มีการพัฒนาไปอย่างมาก โดยที่ผู้บัญญัติกฎหมายต่างได้หันมาให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองและป้องกันสัตว์จากการถูกทารุณกรรมอย่างแท้จริงควบคู่ไปกับการควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคม ดังเห็นได้จากกฎหมายในปัจจุบันที่มีบทบัญญัติในเรื่องต่างๆ มากมายที่สามารถนำมาใช้เพื่อเป็นการคุ้มครองป้องกัน รวมถึงการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดและสัตว์ซึ่งถูกกระทำ ไปจนถึงคุ้มครองสังคมและคนในสังคมนั้นๆ เช่น การกำหนดในเรื่องการคุมประพฤติผู้กระทำความผิด, การกำหนดในเรื่องของคำสั่งคุ้มครองสัตว์ หรือในเรื่องของการดำเนินการช่วยเหลือสัตว์ซึ่งถูกทารุณกรรม เป็นต้น ในขณะที่ประเทศไทยบทบัญญัติกฎหมายในเรื่องดังกล่าวแม้จะปรากฏอยู่ในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 และได้มีการแก้ไขใหม่ในประมวลกฎหมายอาญาระบบปัจจุบันก็ตาม แต่การแก้ไขนั้นเป็นไปในลักษณะของการเรียบเรียงถ้อยคำหรือปรับปรุงภาษาที่บัญญัติในกฎหมายใหม่ให้มีความทันสมัยเหมาะสมกับกาลเวลาเท่านั้น ไม่พบว่ามีกรณีการแก้ไขหรือปรับปรุงในส่วนเนื้อหาของกฎหมายดังเช่นกฎหมายต่างประเทศแต่อย่างใด ซึ่งเท่ากับว่า กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ของประเทศไทยนั้นยังคงล้าหลังอยู่มากเมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ

อนึ่ง ผู้เขียนมีความเห็นเพิ่มเติมว่า ในฐานะที่ประเทศไทยเราได้ชื่อว่าเป็นเมืองแห่งพระพุทธศาสนาที่ปัจจุบันมีคนไทยกว่าร้อยละ 90 นับถือศาสนาพุทธ ซึ่งตามคำสอนในทางพระพุทธศาสนาที่ใกล้ตัวเรามากที่สุดอย่างศีล 5 (เบญจศีล) ที่เป็นวินัยสำหรับปัจเจกชนที่จะได้เข้าไปหาความดีสูงสุดในทางศาสนาเองก็ปรากฏว่าในข้อ 1 ข้อปาณาติบาต ได้กำหนดให้มนุษย์เรางดเว้นจากการฆ่าสัตว์ (ซึ่งศีลในข้อนี้มีขอบเขตรวมถึงสัตว์ทั้งหลายที่ไม่ใช่มนุษย์ด้วย) เพราะเชื่อว่าสัตว์ทั้งหลายก็เหมือนมนุษย์เรา คือ รักตัวกลัวตาย ไม่ต้องการให้ใครมาทำร้าย และในสิ่งมีชีวิตทุกชนิดย่อมมีความรู้สึกได้ไม่ว่าจะจะเป็นความรู้สึกสุข ทุกข์ หรือเจ็บปวด เช่น ในธรรมบท ขุททกนิกาย พระไตรปิฎกเล่มที่ 25 ข้อที่ 20 พระพุทธองค์ทรงตรัสว่า “สัตว์ทั้งหลายย่อมสะดุ้งต่ออาชญา (การถูกทำร้าย) ย่อมหวาดกลัวต่อความตาย...” ดังนั้น การทำร้ายและทำลายสิ่งมีชีวิตเช่นสัตว์จึงเป็นสิ่งที่ไม่สมควร เป็นความชั่วหรือก่อบาป¹⁴ ชาวพุทธที่มุ่งกระทำความดีเพื่อก้าวไปหาเป้าหมายสูงสุดอันได้แก่ความหลุดพ้นนั้นจึงต้องเป็นผู้ไม่เบียดเบียนสัตว์อื่น

¹⁴ สมภาร พรหมทา, “รายงานผลการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างศีลธรรมกับกฎหมายในทัศนะของพุทธศาสนาเถรวาท,” (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), หน้า 48.

ที่มีสถานะต่ำกว่ามนุษย์¹⁵ และคำสอนในเรื่องเบญจธรรม ซึ่งเป็นคุณธรรมที่เป็นพื้นฐานอย่างหนึ่งของบุคคลและสังคมในข้อที่ 1 ก็ได้มีการกำหนดให้มนุษย์เรามีความเมตตากรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเอง และรวมไปถึงการมีความเมตตากรุณาต่อสัตว์อื่นๆ ในโลกด้วย ดังเช่นพุทธดำรัสที่ว่า “พึงแผ่ไมตรีจิตในสัตว์ทั้งหลายว่า ขอสัตว์ทั้งปวงจงเป็นผู้มีสุข มีเกษม.....มารดาถนอมบุตรน้อยคนเดียวผู้เกิดมาจากตน แม้ด้วยยอมสละชีวิตฉันใด พึงเจริญจิตเมตตาไม่จำกัด ในสัตว์ทั้งปวงฉันนั้น”¹⁶

ด้วยเหตุนี้ จึงเห็นว่าประเทศไทยเราสมควรที่จะต้องหันมาให้ความสนใจและให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองสัตว์ในกรณีของการทำร้ายหรือทำอันตรายให้ได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมานโดยไม่จำเป็นหรือไม่มีเหตุอันสมควรอันเป็นการทารุณกรรมต่อสัตว์อย่างแท้จริงให้สมกับที่ประเทศไทยเราเป็นดินแดนแห่งพระพุทธศาสนาซึ่งมีคำสอนไม่ให้นำร้ายหรือทำลายชีวิตสัตว์ และให้เรารักและเมตตาต่อสัตว์ และการให้ความสนใจต่อการคุ้มครองสัตว์ในเรื่องดังกล่าวนี้ยังจะเป็นการยกระดับจิตใจของคนในสังคมให้สูงขึ้นโดยการเห็นคุณค่าของสิ่งมีชีวิตชนิดอื่นที่นอกเหนือจากมนุษย์อีกด้วย

อนึ่ง ผู้เขียนเห็นว่า กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์นั้นเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงจิตวิญญาณของคนในชาติและการให้ความสำคัญของคนในสังคมที่มีต่อสัตว์ได้เป็นอย่างดี แต่ถึงกระนั้นก็ตาม เมื่อมาพิจารณาถึงกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ของประเทศไทยแล้วเห็นได้ว่า ถึงแม้ว่าประเทศไทยเราจะมีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับข้อห้ามมิให้บุคคลทำการทารุณกรรมต่อสัตว์มานับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2451 จนกระทั่งถึงปัจจุบันก็ตาม แต่บทบัญญัติที่เรามีอยู่ก็เป็นเพียงการสะท้อนให้เห็นถึงแนวความคิดของคนในสังคมในระดับหนึ่งว่าอย่างน้อยคนไทยเราก็มิได้เห็นด้วยการทารุณต่อสัตว์เท่านั้น บทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวไม่ได้แสดงให้เห็นถึงความมุ่งหมายหรือการให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองและป้องกันสัตว์จากกรณีถูกทารุณกรรมแต่อย่างใด เนื่องด้วยบทบัญญัตินี้มีพื้นฐานแนวคิดมาจากความต้องการที่จะควบคุมคนในสังคมให้มีศีลธรรมเป็นสำคัญ บทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวจึงเป็นเพียงข้อห้ามมิให้บุคคลทำการทารุณต่อสัตว์โดยมิได้มีการกำหนดหรือสร้างมาตรการอื่นใดที่จะเข้ามาให้ความคุ้มครองและป้องกันการทารุณในสัตว์อย่างแท้จริง ฉะนั้น เมื่อได้วิเคราะห์เปรียบเทียบกับกฎหมายของ

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 50.

¹⁶ เรื่องน้อย บุญเนตร, จริยศาสตร์สภาวะแวดล้อม : โลกทัศน์ในพุทธปรัชญาและปรัชญาตะวันตก, หน้า 166.

ต่างประเทศในเรื่องดังกล่าวแล้วจึงถือว่ากฎหมายของประเทศไทยเรายังล้าหลังอยู่มาก ดังนั้นจึงเห็นควรที่ประเทศไทยจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์โดยมุ่งเน้นในเรื่องของการให้ความคุ้มครองและป้องกันการทารุณสัตว์อย่างจริงจังควบคู่ไปกับการควบคุมศีลธรรมของคนในสังคมดังที่เป็นแนวความคิดอยู่เดิมต่อไป เพื่อเป็นการแสดงให้นานาอารยประเทศได้เห็นถึงจิตวิญญาณและการให้ความสำคัญของคนในสังคมไทยที่มีต่อสัตว์ว่าไม่น้อยไปกว่าชนชาติใดในโลก

5.2 วิเคราะห์บทบัญญัติกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการทารุณสัตว์

เนื่องจากประเทศไทยมีบทบัญญัติกฎหมายในเรื่องของการป้องกันการทารุณสัตว์ปรากฏอยู่ในมาตรา 381 และมาตรา 382 ของประมวลกฎหมายอาญา ในขณะที่หลายๆ ประเทศก็ได้มีบทบัญญัติในเรื่องดังกล่าวปรากฏอยู่ในกฎหมายเช่นเดียวกัน ดังนั้น เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการศึกษา ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรที่จะนำเนื้อหาสาระของบทบัญญัติในกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ของต่างประเทศและของประเทศไทยที่มีอยู่ในปัจจุบันมาทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบ ทั้งนี้ กฎหมายต่างประเทศที่ผู้เขียนจะได้หยิบยกขึ้นมาวิเคราะห์เปรียบเทียบในที่นี้ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย ประเทศสิงคโปร์ และประเทศมาเลเซีย ซึ่งทั้งสี่ประเทศนี้เป็นประเทศที่ผู้เขียนได้ทำการศึกษาบทบัญญัติกฎหมายมาแล้วทั้งสิ้น ดังปรากฏรายละเอียดในบทก่อนหน้านี้ อนึ่ง การวิเคราะห์กฎหมายของประเทศไทยเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศในที่นี้ก็เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงสภาพของตัวบทกฎหมายที่มีอยู่ของประเทศไทยที่ยังมีความไม่สมบูรณ์หรือบกพร่องอยู่ในหลายเรื่องหลายกรณี ดังจะเห็นได้จากการวิเคราะห์ของผู้เขียนภายใต้หัวข้อต่างๆ ดังต่อไปนี้

5.2.1 การกำหนดประเภทของสัตว์ที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

ขอบเขตของกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ในแต่ละประเทศมีพื้นฐานสำคัญอยู่ที่ว่า กฎหมายของประเทศเหล่านั้นจะมีการให้ความหมายหรือคำนิยามของคำว่า “สัตว์” ไว้อย่างไร จากการศึกษาค้นคว้า ในแต่ละประเทศมีการกำหนดประเภทของสัตว์ที่ได้รับ

ความคุ้มครองภายใต้กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์แตกต่างกันไปในทิศทางของตนเอง ทั้งนี้สามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ

(1) กลุ่มที่มีการบัญญัติให้คำนิยามหรือความหมายของคำว่า “สัตว์”

ในกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ของประเทศสหรัฐอเมริกาเกือบทุกมลรัฐ เช่น มลรัฐโคโลราโด, มลรัฐฟลอริดา รวมทั้งกฎหมายในประเทศออสเตรเลีย, ประเทศสิงคโปร์ และประเทศมาเลเซีย ที่ต่างมีการกำหนดความหมายของสัตว์ที่จะได้รับความคุ้มครองไว้ด้วยกันทั้งสิ้น ทั้งนี้ ประเภทของสัตว์ที่มีการกำหนดไว้ในกฎหมายแต่ละฉบับนั้นอาจมีความเหมือนหรือแตกต่างกันออกไป ซึ่งสามารถแบ่งได้ดังต่อไปนี้

ก. กลุ่มที่ให้คำนิยาม “สัตว์” ไว้อย่างกว้าง โดยกฎหมายได้ให้ความหมายของสัตว์ว่าหมายรวมถึงบรรดาสิ่งที่มีชีวิตทั้งหลายที่ไม่ใช่มนุษย์ หรือสัตว์ทั้งหลายยกเว้นมนุษย์ ซึ่งการให้ความหมายที่กว้างเช่นนี้จึงดูเหมือนว่าจะได้รวมสัตว์ทุกประเภททุกชนิดไม่ว่าเป็นสัตว์เลี้ยง สัตว์ทำงาน หรือแม้กระทั่งไส้เดือนในสนามหญ้าในอันที่จะได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์

ข. กลุ่มที่ให้คำนิยาม “สัตว์” โดยจำกัดอยู่ในสัตว์บางกลุ่มบางประเภทหรือเป็นกลุ่มของสิ่งมีชีวิตที่ไม่ใช่มนุษย์ ซึ่งส่วนใหญ่จะได้แก่สัตว์หรือสิ่งมีชีวิตที่มีกระดูกสันหลัง, สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม, นก, สัตว์เลื้อยคลาน หรือสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ (ในกฎหมายประเทศสิงคโปร์และประเทศมาเลเซีย ยังกำหนดให้สัตว์หมายรวมถึงแมลงด้วย) การให้ความหมายเช่นนี้ถือได้ว่าเป็นการให้ความระมัดระวังในการให้คำนิยามแก่สัตว์ที่จะถูกคุ้มครองของผู้บัญญัติกฎหมายโดยไม่ได้หมายความว่าความรวมเอาสิ่งมีชีวิตทุกชนิดบนโลกมาคุ้มครองภายใต้กฎหมายดังกล่าว

ค. กลุ่มที่ให้คำนิยาม “สัตว์” โดยกฎหมายจำกัดความหมายของสัตว์ไว้บางประเภทบางชนิดเป็นการเฉพาะเจาะจง เช่น สัตว์หมายความรวมถึงสัตว์เลี้ยงและสัตว์ป่า (ก่อนถูกจับ) หรือสัตว์หมายความรวมถึงสัตว์ที่มีกระดูก หรือสัตว์ที่มีเปลือกแข็งหุ้มตัว เช่น กุ้งมังกร, ปู หรือกุ้ง หรือหมายความรวมถึงสัตว์ทะเลตระกูลปลาหมึกมีกระดูกและมีหนวดยาว เป็นต้น ลักษณะของการให้คำนิยามเช่นนี้ก็เช่นเดียวกันที่ดูเหมือนว่าได้มีการให้ความระมัดระวังแก่การให้ความคุ้มครองสัตว์บางชนิดบางประเภท โดยไม่ได้ให้ความคุ้มครองครอบคลุมถึงบรรดาสัตว์ทั้งหลายในโลก

(2) กลุ่มที่ไม่มีการบัญญัติให้คำนิยามหรือความหมายของคำว่า “สัตว์” ไว้ใน
กฎหมาย

จากการศึกษาพบว่า กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ในบางมลรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกา เช่น มลรัฐอลาบามา และประเทศไทยนั้น มิได้มีการกำหนดให้ความหมายหรือคำนิยามของสัตว์ซึ่งจะได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายไว้แต่อย่างใด ทั้งนี้ บทบัญญัติกฎหมายของประเทศไทยในมาตรา 381 และมาตรา 382 ประมวลกฎหมายอาญานั้นได้บัญญัติไว้แต่เพียงว่า “ผู้ใดกระทำการทารุณต่อสัตว์ หรือฆ่าสัตว์.....” และ “ผู้ใดใช้ให้สัตว์ทำงานจนเกินสมควรหรือ.....”

ด้วยเหตุนี้ จึงอาจสรุปในเบื้องต้นได้ว่า กฎหมายต่างประเทศส่วนใหญ่ต่างมีการกำหนดในเรื่องความหมายของสัตว์ที่ได้รับความคุ้มครอง โดยอาจมีการให้ความหมายกว้างหรือแคบแตกต่างกันออกไป ในขณะที่ประเทศไทยไม่ปรากฏว่ามีกรให้คำนิยามหรือความหมายของสัตว์ที่จะได้รับความคุ้มครองไว้ในบทบัญญัติของกฎหมายแต่ประการใด

อนึ่ง การที่กฎหมายของประเทศไทยใช้เพียงคำว่า “สัตว์” โดยมีได้กำหนดความหมายหรือคำนิยามไว้นั้น จึงเท่ากับว่า สัตว์ที่ได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายอาจหมายรวมถึงสัตว์ทุกชนิดในโลก หรืออาจหมายเฉพาะสัตว์บางชนิดบางประเภทโดยขึ้นอยู่กับกรณีความของแต่ละบุคคล อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่ากรณีที่เราจะหาบรรทัดฐานซึ่งจะนำมาใช้กำหนดขอบเขตความหมายของสัตว์นั้นอาจเกิดขึ้นได้จากแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกาซึ่งได้วางหลักของการตีความในเรื่องดังกล่าวไว้ แต่เมื่อได้ทำการค้นคว้าหาคำพิพากษาของศาลฎีกาที่เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวแล้ว ผลปรากฏว่าไม่ปรากฏแนวคำพิพากษาของศาลฎีกาที่ได้วินิจฉัยในเรื่องดังกล่าวไว้แต่อย่างใด (หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือคดีทารุณกรรมสัตว์ของประเทศไทยไม่ปรากฏคำพิพากษาไปถึงชั้นศาลฎีกา) ด้วยเหตุนี้เอง จึงทำให้การตีความกรณีของสัตว์ว่าสัตว์ชนิดหรือประเภทใดบ้างที่จะได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ของไทยยังคงเป็นประเด็นปัญหาทางกฎหมายต่อไป ดังจะเห็นได้จากคำอธิบายตำรากฎหมายหลายเล่มซึ่งผู้เขียนพบว่าได้มีการให้ความหมายของสัตว์ไว้อย่างหลากหลายแตกต่างกันไป

ตัวอย่างเช่น ในหนังสือคำอธิบายเรียงมาตราประมวลกฎหมายอาญา ของสุปัน พูลพัฒน์ ได้ให้คำอธิบายไว้ว่า “คำว่า “สัตว์” ในมาตรา 381 มิได้จำกัดชนิดไว้ว่าเป็นสัตว์อะไร หรือสัตว์ประเภทไหน แต่ก็พอเข้าใจได้ว่าเป็นสัตว์เลี้ยงโดยมีเจ้าของ ไม่ใช่สัตว์ป่าที่มีเจ้าของ.....ส่วนคำว่า “สัตว์” ตามมาตรา 382 นี้หมายถึงสัตว์เลี้ยงเพื่อใช้งานที่เรียกว่าสัตว์พาหนะ เช่น

ข้า ม้า โค กระบือ ซึ่งเป็นสัตว์ที่ต้องทำงานให้แก่เจ้าของโดยปกติอยู่แล้ว”¹⁷, ในหนังสือคำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 3 ความผิดลหุโทษ มาตรา 367-397 พร้อมด้วยตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาประกอบ ของสุวัฒน์ชัย ใจหาญ ให้คำอธิบายไว้ว่า “สัตว์ในมาตรา 381 นี้ไม่จำกัดว่าเป็นสัตว์ชนิดใด สัตว์เลี้ยงหรือสัตว์ป่าก็ได้” และอธิบายสัตว์ที่จะได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 382 ไว้ว่า “สัตว์ในที่นี้ น่าจะหมายความเฉพาะสัตว์เลี้ยง ที่เรียกกันว่าสัตว์พาหนะ คงจะไม่หมายความถึงสัตว์ทุกชนิดที่มีอยู่ในโลก สัตว์พาหนะ เช่น ข้า ม้า โค กระบือ โดยสภาพทั่วไป คงไม่หมายถึงแพะ แกะ สุกร เป็ด ไก่ด้วย แต่สัตว์ใดที่ใช้ทำงานได้ก็คงอยู่ในความหมายของมาตรานี้ เช่น เอาลิงมาแสดงละคร หรือให้ขึ้นปลิดลูกมะพร้าวบนต้นไม้ ใช้สุนัขลากเลื่อน เป็นต้น”¹⁸ หรือในหนังสือคำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 3 ความผิดลหุโทษ ของพิพัฒน์ จักรางกูร ได้อธิบายไว้ว่า “สัตว์ตามมาตรา 381 ไม่ได้จำกัดชนิดว่าเป็นสัตว์อะไรหรือประเภทไหน ส่วนสัตว์ตามมาตรา 382 นั้นคือสัตว์ที่ถูกใช้ทำงานไม่ว่าจะเป็นงานใดๆ ที่ใช้สัตว์นั้นทำก็ตาม”¹⁹

ฉะนั้น จึงกล่าวสรุปได้ว่า การที่บทบัญญัติกฎหมายของประเทศไทยไม่มีการกำหนดประเภทของสัตว์ที่ได้รับความคุ้มครองไว้อย่างชัดเจน ทำให้เกิดการตีความประเภทของสัตว์อย่างกว้างขวางต่างกันไปในแต่ละบุคคล โดยไม่มีหลักเกณฑ์กลางใด เช่น แนวคำพิพากษาของศาลฎีกา มาใช้เป็นแนวทางในการวินิจฉัยประเด็นดังกล่าว ซึ่งแตกต่างจากกฎหมายต่างประเทศที่ส่วนใหญ่ต่างมีการกำหนดประเภทของสัตว์ที่ได้รับความคุ้มครองไว้ด้วยกันทั้งสิ้น

¹⁷ สุปิ่น พูลพัฒน์, คำอธิบายเรียงมาตราประมวลกฎหมายอาญา, หน้า 485, 487.

¹⁸ สุวัฒน์ชัย ใจหาญ, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 3 ความผิดลหุโทษ มาตรา 367-397 พร้อมด้วยตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาประกอบ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สยาม, 2534), หน้า 137,139.

¹⁹ พิพัฒน์ จักรางกูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 3 ความผิดลหุโทษ, หน้า 36.

5.2.2 การกระทำที่ถือเป็นการทารุณกรรมสัตว์อันมีความผิดตามกฎหมาย

จากการศึกษาพบว่า ลักษณะของการกระทำซึ่งถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ (The Acts of Cruelty to Animals) อันเป็นความผิดและผู้กระทำจะต้องได้รับโทษภายใต้กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ของต่างประเทศนั้นมีความเหมือนและแตกต่างกันไป แต่อย่างไรก็ดี พบว่าโดยส่วนใหญ่แล้วกฎหมายจะกำหนดลักษณะของการกระทำไว้เป็นการเฉพาะ เช่น การทุบ, การตี, การทำให้สัตว์พิการ และนอกจากนี้ ยังพบว่ากฎหมายของต่างประเทศบางฉบับ เช่น กฎหมายของมลรัฐโคโลราโด, มลรัฐฟลอริดา, มลรัฐเดลาแวร์ ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้มีการกำหนดคำนิยามของการทารุณกรรมสัตว์หรือคำอื่นๆ เช่น คำว่า “ทารุณ”, “ทรมาน” (ซึ่งเป็นคำที่ปรากฏอยู่ในบทบัญญัติกฎหมายดังกล่าว) ไว้เพิ่มเติมเพื่อขยายความหรือทำให้เกิดความชัดเจนมากขึ้นอีกด้วย กล่าวคือ ในกฎหมายต่างประเทศที่ผู้เขียนได้ทำการศึกษา นั้นจะพบว่ามีการกำหนดการกระทำที่ถือเป็นการทารุณกรรมสัตว์ไว้อย่างหลากหลายโดยใช้ถ้อยคำที่แตกต่างกันไป

อย่างไรก็ดี ในที่นี้สามารถแบ่งประเภทหรือลักษณะของการกระทำที่ถือเป็นการทารุณกรรมสัตว์ภายใต้กฎหมายได้เป็น 3 ลักษณะใหญ่ๆ ดังต่อไปนี้

- (1) การปฏิบัติต่อสัตว์ด้วยความโหดร้ายทารุณ (Cruel mistreatment of animals)
- (2) การละเลยเพิกเฉยไม่ดูแลเอาใจใส่ที่สำคัญ (Significant acts of neglect)
- (3) การฆ่าอย่างไม่มีเหตุอันสมควร (Unjustified killing)

(1) การปฏิบัติต่อสัตว์ด้วยความโหดร้ายทารุณ (Cruel mistreatment of animals) พบว่า กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์โดยส่วนใหญ่จะกำหนดห้ามการกระทำต่อเนื้อตัวร่างกายสัตว์ที่มีผลทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดหรือทุกข์ทรมานโดยไม่จำเป็น (การกระทำให้ที่นี้ในทางกฎหมายหมายถึงความรวมถึงการละเว้นการกระทำด้วย) การห้ามในลักษณะนี้กฎหมายในประเทศต่างๆ มักจะใช้ถ้อยคำในรูปของการทรมาน, การทำให้พิการ, การทุบอย่างทารุณ, การตีอย่างทารุณ หรือคำอื่นๆ ทำนองเดียวกันนี้ในอันที่จะเป็นเหตุให้สัตว์ได้รับอันตรายอย่างทารุณ นอกจากนี้ กฎหมายยังได้รวมไปถึงการใช้งานสัตว์ในรูปแบบต่างๆ เช่น การขังขี้, การใช้เป็นพาหนะ หรือการใช้งานสัตว์ด้วยวิธีการที่ไร้มนุษยธรรมอื่นๆ ที่เป็นหรือน่าจะเป็นสาเหตุทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน หรือในฐานะที่เป็นเจ้าของสัตว์ซึ่งอนุญาตให้ใช้งานสัตว์จนทำให้เกิดอันตรายต่อสัตว์โดยไม่จำเป็น

นอกเหนือจากนี้ พบว่าในกฎหมายของประเทศสิงคโปร์, ประเทศมาเลเซีย และประเทศสหรัฐอเมริกาในบางมลรัฐนอกจากกฎหมายจะกำหนดห้ามการกระทำในลักษณะต่างๆ อันเป็นกระทำต่อเนื้อตัวร่างกายสัตว์ที่มีผลทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดหรือทุกข์ทรมานโดยไม่จำเป็นแล้ว กฎหมายยังได้มีการกำหนดลักษณะของการกระทำที่ถือเป็นการทารุณกรรมสัตว์ไปถึงการกระทำที่ทำให้สัตว์เกิดความกลัว โกรธ หรือวิตกกังวลด้วย อันถือเป็นการทารุณกรรมทางจิตใจหรืออารมณ์ต่อสัตว์โดยตรง (Psychological Abuse or Emotion Abuse)

อนึ่ง การที่กฎหมายได้กำหนดการกระทำต่างๆ ในลักษณะที่เป็นการปฏิบัติต่อสัตว์ด้วยความโหดร้ายทารุณโดยการกำหนดการกระทำไว้เป็นการเฉพาะแล้วก็ตาม แต่ในบางลักษณะอาจไม่มีความชัดเจนและทำให้เกิดข้อโต้แย้งได้ เช่น การทรมาน หรือการปฏิบัติอย่างทารุณ ด้วยเหตุนี้ จึงพบว่ากฎหมายหลายฉบับโดยเฉพาะกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการกำหนดคำนิยามเพื่อเสริมความหมายของคำดังกล่าวไว้ให้เกิดความชัดเจนมากขึ้น เช่น ในมลรัฐเทนเนสซี ได้กำหนดความหมายของคำว่า “ทรมาน” ไว้ว่า หมายถึงบรรดาการกระทำ, การละเว้นกระทำ หรือการเพิกเฉยทั้งหลายซึ่งเป็นเหตุหรืออนุญาตให้เกิดความเจ็บปวดทางร่างกาย, ความทุกข์ทรมาน หรือตาย โดยไม่มีเหตุอันควร เป็นต้น สำหรับกฎหมายในฉบับใดซึ่งไม่ได้มีการให้ความหมายเพิ่มเติมไว้เป็นการเฉพาะดังเช่นที่กล่าวมา (เช่น กฎหมายในมลรัฐเวอร์จิเนีย, มลรัฐอินเดียน่า) ผู้เขียนก็พบว่า ศาลจะทำการวินิจฉัยลักษณะของการกระทำดังกล่าวตามความหมายทั่วไปที่ไว้ในพจนานุกรมเป็นหลักในการวินิจฉัย เช่น *คดี Anderson v. State (2007)* ศาลอุทธรณ์ของมลรัฐอินเดียน่าได้วินิจฉัยไว้ว่า “...แม้คำว่า “ทรมาน” และ “การทำให้พิการ” (torture and mutilate) กฎหมายจะไม่ได้ให้คำนิยามไว้ ศาลจึงจำเป็นต้องพิจารณาจากความหมายทั่วไปในพจนานุกรม....”

(2) การละเลยเพิกเฉยไม่ดูแลเอาใจใส่ที่สำคัญ (Significant acts of neglect) จากการศึกษาพบว่า กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ในปัจจุบันนอกเหนือจากการคำนึงถึงหรือให้ความสำคัญต่อการกระทำที่โหดเหี้ยมทารุณต่อสัตว์จากรูปแบบหรือลักษณะของการทำร้าย, การทรมาน, การทำให้สัตว์พิการ, การใช้งาน หรืออื่นๆ ในลักษณะเดียวกันแล้ว (ซึ่งเป็นลักษณะของการทำร้ายหรือทำอันตรายทางร่างกายต่อสัตว์เป็นสำคัญ) กฎหมายทั้งในประเทศสหรัฐอเมริกา, ประเทศออสเตรเลีย, ประเทศสิงคโปร์ และประเทศมาเลเซีย ต่างบัญญัติให้การเพิกเฉยหรือละเลย (Neglect) ที่สำคัญต่อสัตว์อันเป็นเหตุให้ได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมานโดยไม่จำเป็นหรือไม่มีเหตุอันสมควรนั้นเป็นการกระทำในลักษณะหนึ่งถือได้ว่าเป็นการทารุณกรรมต่อสัตว์ซึ่งมีความผิดและต้องรับโทษทางอาญา

สำหรับลักษณะของการกระทำอันเป็นการเพิกเฉยที่สำคัญต่อสัตว์ (Neglect) พบว่าอาจเป็นการกระทำหรือการละเว้นการกระทำก็ได้ (every act or omission) ทั้งนี้ การเพิกเฉยที่กฎหมายส่วนใหญ่กำหนดนั้นจะมีอยู่ 2 ลักษณะสำคัญๆ ด้วยกัน ได้แก่

ก. การกีดกันสัตว์ไม่ให้สิ่งที่จำเป็นในการบำรุงเลี้ยงดู (necessary sustenance) เช่น การไม่พาไปรักษาทางการแพทย์ หรือการขัดขวางไม่ให้สัตว์ได้รับการรักษาทางการแพทย์, การไม่จัดการคุ้มครองป้องกันสัตว์โดยปล่อยให้อยู่ในสภาพอากาศที่ร้อนหรือหนาวจัดเกินไป หรือรวมไปถึงการกักขังสัตว์ให้อยู่ในกรงที่เล็กเกินไปหรือในสภาพที่ทำให้สัตว์ต้องได้รับความเจ็บปวด เป็นต้น และ

ข. การไม่จัดเตรียมอาหาร หรือน้ำ หรือที่พักที่เหมาะสมแก่สัตว์ (fails to provide it with proper food, drink or shelter)

โดยทั้ง 2 กรณีดังกล่าวกฎหมายจะกำหนดไว้ว่า ให้คำนึงถึงสภาพความจำเป็นและความต้องการในการดำรงชีวิตของสัตว์แต่ละชนิดเป็นสำคัญ

นอกจากนี้ จากการศึกษาพบว่า กรณีของผู้กระทำความผิดในลักษณะนี้ส่วนใหญ่กฎหมายจะกำหนดให้เป็นการกระทำแต่เฉพาะบุคคลที่อยู่ในฐานะเจ้าของสัตว์หรือผู้ดูแลสัตว์เท่านั้น โดยกฎหมายจะกำหนดคำนิยามของคำว่า “เจ้าของหรือผู้ดูแล” ไว้ว่าครอบคลุมถึงบุคคลในลักษณะใดบ้าง ดังเช่น กฎหมายในมลรัฐอิลลินอยส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา แต่อย่างไรก็ดี กฎหมายบางฉบับ เช่น กฎหมายในมลรัฐจอร์เจีย ก็ได้เปิดกว้างไม่จำกัดเฉพาะแต่ผู้ที่เป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครองสัตว์เท่านั้น บุคคลทั่วไปไม่ว่าใครก็ตามอาจมีความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์โดยการเพิกเฉยได้ ถ้าบุคคลนั้นมีการกระทำที่เข้าลักษณะตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

(3) การฆ่าอย่างไม่มีเหตุอันสมควร (Unjustified killing) จากการศึกษาพบว่า กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ปัจจุบันเกือบทั้งหมดได้มีการกำหนดให้การฆ่าสัตว์โดยจงใจ มุ่งร้ายและไม่มีเหตุอันควรเป็นการกระทำลักษณะหนึ่งซึ่งถือเป็นการทารุณกรรมสัตว์อันมีความผิดและต้องรับโทษทางอาญา ลักษณะของการฆ่าที่จะมีความผิดตามกฎหมายได้จะต้องประกอบไปด้วยการทำให้สัตว์ถึงแก่ความตายไม่ว่าด้วยวิธีการใดๆ อย่างไม่มีเหตุอันสมควรหรือไม่จำเป็น เช่น การใช้ค้อนทุบลงไปศีรษะของสุนัข ทำให้สุนัขนั้นตาย หรือการฆ่าสัตว์โดยวางยาพิษหรือให้สารพิษ ซึ่งโดยทั่วไปกฎหมายจะมีได้มีการจำกัดวิธีที่ใช้แต่อย่างใด เพียงแต่ว่าการฆ่านั้นจะต้องเป็นการทำโดยไม่มีเหตุอันควรเท่านั้น

สำหรับในกฎหมายของประเทศสิงคโปร์และประเทศมาเลเซีย นอกจากกฎหมายจะกำหนดให้การฆ่าสัตว์โดยไม่มีเหตุอันสมควรเป็นการกระทำที่มีความผิดแล้ว ยังพบว่ากฎหมายนั้นได้กำหนดให้การเตรียมการฆ่าสัตว์ที่จะก่อให้เกิดความเจ็บปวดทุกข์ทรมานโดยไม่จำเป็นไม่ว่าการเตรียมการฆ่านั้นจะเพื่อการบริโภคหรือไม่ก็ตาม ถือเป็นความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์อีกลักษณะหนึ่งด้วย

อนึ่ง กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ไม่ว่าในประเทศสหรัฐอเมริกา, ประเทศออสเตรเลีย, ประเทศมาเลเซีย หรือประเทศสิงคโปร์ นอกเหนือจากจะกำหนดลักษณะของการกระทำต่างๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว พบว่ากฎหมายยังมีการกำหนดในอีกหลายประเด็นที่เกี่ยวข้องซึ่งสามารถสรุปได้โดยสังเขป ดังนี้

1. กฎหมายได้กำหนดเงื่อนไขของการกระทำซึ่งจะถือว่าเป็นการทารุณกรรมอันเป็นความผิดและมีโทษตามกฎหมายไว้อีกประการหนึ่งนั่นก็คือ การกระทำทั้งหลายเหล่านั้นยังจะต้องประกอบด้วยการกระทำอันเป็นเหตุให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมานโดยไม่จำเป็น, โดยไม่มีเหตุอันสมควร หรือโดยไม่มีเหตุผล หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือนอกจากผู้กระทำจะต้องกระทำในลักษณะที่กฎหมายกำหนดไว้แล้ว การกระทำนั้นยังจะต้องประกอบด้วยการกระทำโดยไม่จำเป็น, โดยไม่มีเหตุอันสมควร หรือโดยไม่มีเหตุผล อันเป็นเหตุให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน ฉะนั้น ผู้กระทำแม้จะกระทำเข้าลักษณะที่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมต่อสัตว์ตามกฎหมายแล้ว แต่ถ้าหากผู้กระทำนั้นได้กระทำลงด้วยความจำเป็น หรือมีเหตุอันสมควร ผู้กระทำก็ย่อมไม่มีความผิดตามกฎหมายแต่อย่างใด

สำหรับอย่างไรเป็นการกระทำโดยจำเป็น หรือมีเหตุอันสมควรนั้นพบว่ากฎหมายมิได้มีการให้คำนิยามหรือขยายความไว้ ดังนั้น การกระทำใดที่ถือเป็นการทำโดยจำเป็นหรือมีเหตุอันสมควร จึงต้องพิเคราะห์จากคำวินิจฉัยของศาลในแต่ละประเทศเป็นสำคัญว่าได้มีการแนวการวินิจฉัยในเรื่องดังกล่าวนั้นอย่างไร เช่น ในคดี *Wikerson v. State (1981)* ศาลสูงของมลรัฐฟลอริดาได้วินิจฉัยและวางหลักในเรื่องการกระทำโดยไม่จำเป็นไว้ว่า “คำว่า “โดยไม่จำเป็น” ที่บัญญัติไว้ในกฎหมายนั้นไม่ได้ไม่ชัดเจน เพราะเมื่อได้พิจารณาที่บริบททั้งหมดของกฎหมายและพิจารณาจุดมุ่งหมายของการก่อให้เกิดการกระทำแล้ว ย่อมรู้ได้ว่าผู้กระทำนั้นกระทำการโดยจำเป็นหรือไม่จำเป็น” หรือคดี *People v. Leach(2006)* ซึ่งศาลได้ตัดสินว่า จำเลยฆ่ากระต่ายด้วยความโกรธจากการถูกบังคับคดีโดยการขวางกระต่ายลงไปในพื้นทำให้มันกระเด็นไปกระแทกรถจนตาย ถือเป็นกรกระทำโดยเจตนาและมุ่งร้ายฆ่าสัตว์โดยปราศจากเหตุผลหรือเหตุอันสมควร เป็นต้น

2. นอกเหนือจากการกำหนดลักษณะของการกระทำไว้เป็นการเฉพาะ เช่น การทุบ, การตี, การใช้ให้สัตว์ทำงานหนักขณะที่มันป่วย, การไม่จัดเตรียมอาหารหรือน้ำหรือที่พักที่เหมาะสมแก่สัตว์ หรือการฆ่าสัตว์โดยไม่มีเหตุจำเป็น หรืออื่นๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว พบว่ากฎหมายยังได้มีการกำหนดลักษณะของการกระทำเอาไว้อย่างกว้างเพื่อให้ครอบคลุมถึงการกระทำทั้งหลายที่มีลักษณะเป็นการทารุณกรรมสัตว์ที่นอกเหนือจากที่ระบุไว้ในกฎหมายอีกด้วย เช่น ในกฎหมายของประเทศมาเลเซีย นอกจากกำหนดให้การทุบตี, ปฏิบัติไม่ดี, ขับชี้เก็นกำลัง, ใช้งานเกินกำลัง, ทรมาน หรืออื่นๆ เป็นการทารุณกรรมสัตว์อันมีความผิดแล้ว ยังกำหนดให้การกระทำหรือละเว้นการกระทำอย่างไม่รับผิดชอบหรืออย่างไม่มีเหตุผล เป็นเหตุให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดหรือทุกข์ทรมานโดยไม่จำเป็น เป็นความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ด้วย

3. ลักษณะของการกระทำที่ถือเป็นการทารุณกรรมสัตว์โดยเหตุฉกรรจ์ กล่าวคือ ในกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์นอกจากจะได้กำหนดการกระทำในลักษณะต่างๆ ที่ถือเป็นการทารุณสัตว์อันมีความผิดและต้องรับโทษทางอาญา หรือเป็นความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ (Animal Cruelty Offences) แล้ว พบว่า ในกฎหมายของมลรัฐบางมลรัฐในประเทศสหรัฐอเมริกา เช่น มลรัฐอิลลินอยส์, มลรัฐจอร์เจีย และในกฎหมายของบางรัฐในประเทศออสเตรเลีย เช่น รัฐวิกตอเรีย, รัฐนิวเซาท์เวลส์ ได้มีบทบัญญัติที่กำหนดในเรื่องความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์โดยมีเหตุฉกรรจ์ (Aggravated Cruelty Offense) เพิ่มเติมขึ้นมาอีกกรณีหนึ่ง ซึ่งความผิดในการทารุณกรรมสัตว์โดยมีเหตุฉกรรจ์นี้มีผลทำให้ผู้กระทำความผิดต้องได้รับโทษหนักขึ้นกว่าการกระทำทารุณกรรมสัตว์ธรรมดาทั่วไป

สำหรับการกระทำซึ่งเข้าลักษณะเป็นการทารุณกรรมสัตว์โดยเหตุฉกรรจ์นั้น ส่วนใหญ่จะเป็นกรณีที่มีการกระทำหรือละเว้นการกระทำใดๆ ที่เข้าลักษณะของการทารุณกรรมต่อสัตว์ซึ่งบัญญัติไว้ในกฎหมายเกิดขึ้นแล้ว (เช่น การทุบตี, เพิกเฉย หรือทำร้ายสัตว์อย่างทารุณ) ผลของการกระทำนั้นทำให้สัตว์ได้รับอันตรายอย่างสาหัสหรือมีผลกระทบต่อสัตว์อย่างเลวร้าย ผู้กระทำก็มีความผิดเป็นการทารุณสัตว์โดยมีเหตุฉกรรจ์ที่จะต้องรับผิดชอบหนักขึ้นจากผลของการกระทำนั้น ซึ่งเท่ากับว่ากรณีเหตุฉกรรจ์ในที่นี่ กฎหมายคำนึงถึงผลของการกระทำเป็นสำคัญ โดยไม่สนใจว่าผู้กระทำจะมีเจตนาให้ผลเกิดเช่นนั้นหรือไม่ก็ตาม หากแต่มีเจตนากระทำการทารุณกรรมสัตว์และการกระทำนั้นมีผลเป็นเหตุฉกรรจ์เท่านั้น ผู้กระทำก็ย่อมมีความผิดเป็นการทารุณสัตว์โดยมีเหตุฉกรรจ์ ดังเช่นคำวินิจฉัยของคดี *Bartlett v. State* (2006) ซึ่งศาลได้วางหลักไว้ว่า “กฎหมายคำนึงถึงผลของการกระทำเป็นสำคัญ แม้ผู้กระทำจะไม่มีเจตนาให้สัตว์ตายอย่างทารุณ แต่หากมีเจตนากระทำการทารุณกรรมสัตว์และการกระทำนั้นมีผลทำให้

สัตว์ตาย ผู้กระทำย่อมมีความผิดเป็นการทารุณสัตว์โดยมีเหตุจรรยาที่จะต้องรับผิดชอบหนักขึ้นจากผลของการกระทำนั้นๆ”

อนึ่ง สำหรับอย่างไรเป็นการทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมานอย่างสาหัส หรือทำให้สัตว์เป็นโรคเจ็บป่วยหรือต้องทนทุกข์ทรมานหากดำรงชีวิตอยู่ต่อไป หรือเป็นการทำให้ตายอย่างทารุณนั้น พบว่ากฎหมายมิได้กำหนดให้ความหมายไว้เป็นการเฉพาะ จึงขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงและการพิจารณาของศาลในแต่ละคดีว่าเห็นอย่างไรเป็นการทารุณกรรมสัตว์โดยเหตุจรรยา เช่น ในคดี *Bartlett v. State (2006)* ตามข้อเท็จจริงที่ได้แสดงให้เห็นว่าผู้กระทำมีเจตนาขังสัตว์ และผลจากการขังนั้นเป็นเหตุให้มีผลเกิดขึ้นนำมาสู่ความเจ็บปวดทรมานและตายอย่างทารุณแก่สัตว์ซึ่งถูกกระทำ ศาลในคดีนี้จึงได้ตัดสินให้จำเลยมีความผิดฐานทารุณสัตว์โดยเหตุจรรยาตามกฎหมาย เนื่องจากการกระทำทารุณกรรมของจำเลยนั้นเป็นเหตุให้สัตว์ตายอย่างทารุณ

ในการศึกษาของผู้เขียนยังพบต่อไปว่า กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ไม่ว่าประเทศสหรัฐอเมริกา, ประเทศออสเตรเลีย, ประเทศสิงคโปร์ หรือประเทศมาเลเซีย นอกเหนือจากการกำหนดให้การกระทำที่ถือว่าการทารุณกรรมสัตว์เป็นความผิดและมีโทษทางอาญา หรือที่เรียกว่า “ความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์” (Animal Cruelty Offences) แล้ว กฎหมายยังได้มีการบัญญัติหรือกำหนดฐานความผิดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทรมานโดยไม่จำเป็นขึ้นมาบังคับใช้ควบคู่กันกับความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์อีกด้วย (หรือในกฎหมายบางฉบับอาจกำหนดให้เป็นการกระทำอันเป็นความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์) ซึ่งได้แก่ ความผิดในการละทิ้งสัตว์ (Abandonment), ความผิดในการต่อสู้สัตว์ (Animal Fighting), ความผิดในการเก็บสะสมสัตว์เป็นจำนวนมากเกินควร (Animal Hoarding) หรือความผิดในการล่วงละเมิดทางเพศกับสัตว์ (Animal Sexual Assault) ทั้งนี้ มีรายละเอียดโดยสรุปดังนี้

ก. ความผิดในการละทิ้งสัตว์ (Abandonment) พบว่าความผิดในลักษณะของการละทิ้งสัตว์ในที่นี้กฎหมายมุ่งเน้นไปที่เจ้าของ, ผู้ครอบครอง หรือผู้รับผิดชอบดูแลเลี้ยงดูสัตว์เป็น เท่ากับว่าบุคคลทั่วไปไม่อาจจะมีความผิดในกรณีนี้ได้ และสำหรับพฤติกรรมที่กฎหมายถือว่าการละทิ้งนั้นจะได้แก่ การปล่อยให้สัตว์ตาย, ปล่อยให้สัตว์พิการ หรือทอดทิ้งสัตว์เลี้ยงของตน โดยการกระทำดังกล่าวนั้นถูกจำกัดว่าเจ้าของจะต้องมีเจตนา, โดยตั้งใจ หรือมีลักษณะโหดร้ายในการละทิ้งนั้น

ข. ความผิดในการต่อสู้สัตว์ (Animal Fighting) พบได้ในกฎหมายของทั้ง 4 ประเทศ โดยกฎหมายไม่จำกัดเฉพาะว่าเป็นการต่อสู้ระหว่างสัตว์แต่เพียงอย่างเดียวที่จะ

ถือเป็นความผิด กฎหมายยังได้รวมไปถึงการใช้สัตว์ต่อสู้กับคนด้วย และนอกจากนี้ พบว่าได้มีการกำหนดให้การกระทำใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับการต่อสู้สัตว์ไม่ว่าเป็นสาเหตุ ทำให้เกิด หรือจัดการใดๆ หรือการให้ความร่วมมือหรือสนับสนุนในการจัดการต่อสู้สัตว์ รวมทั้งการอนุญาตให้ใช้สถานที่ในการจัดการต่อสู้สัตว์ต่างมีความผิดและต้องรับโทษตามกฎหมาย ในกฎหมายบางฉบับ เช่น กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐมิชิแกน ยังได้กำหนดให้ผู้ฆมการต่อสู้สัตว์ หรือผู้ที่เพาะเลี้ยง ชี้อ ขาย แลกเปลี่ยน นำเข้า ส่งออกสัตว์เพื่อใช้ในการต่อสู้นั้นมีความผิดต้องรับโทษด้วย

ค. ความผิดในการเก็บสะสมสัตว์เป็นจำนวนมากเกินควร (Animal Hoarding) จากการศึกษาค้นคว้ามีแต่เฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกาเท่านั้นที่กฎหมายในบางมลรัฐ เช่น มลรัฐอินเดียนา ได้มีการกำหนดลักษณะของการที่บุคคลเลี้ยงดูสัตว์เลี้ยงเป็นจำนวนมากเกินสมควร อันมีผลให้สัตว์ต้องอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เลวร้าย อดอยากหิวโหยเจ็บป่วย เป็นโรค และ/หรือตายในที่สุด เป็นความผิดประเภทหนึ่งซึ่งผู้นั้นจะต้องรับโทษตามกฎหมาย แต่อย่างไรก็ดี ได้พบว่าโดยส่วนใหญ่ นอกเหนือจากกฎหมายจะได้กำหนดโทษทางอาญาสำหรับความผิดนี้แล้ว กฎหมายยังกำหนดให้ศาลต้องมีคำสั่งให้ผู้นั้นได้รับการประเมินหรือการทดสอบทางจิตหรือสภาพจิตใจด้วย และเมื่อศาลได้พิจารณาจากผลการทดสอบดังกล่าวแล้วเห็นควรให้บุคคลนั้นเข้ารับการรักษาให้ศาลมีคำสั่งให้บุคคลนั้นเข้ารับ การรักษาอาการทางจิตหรือสภาพจิตใจ

ง. ความผิดในการล่วงละเมิดทางเพศกับสัตว์ (Animal Sexual Assault) จากการศึกษาค้นคว้ามีแต่ประเทศสหรัฐอเมริกาเท่านั้นที่กฎหมายในบางมลรัฐ เช่น มลรัฐออริกอน, มลรัฐโคโลราโด ได้มีการกำหนดลักษณะการล่วงละเมิดทางเพศกับสัตว์เป็นความผิดประเภทหนึ่งภายใต้กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ของมลรัฐ

ทั้งนี้ ในความเห็นของผู้เขียนเห็นว่า การที่กฎหมายได้มีบทบัญญัติเช่นนั้นขึ้นมาบังคับใช้ ก็เพื่อต้องการทำให้กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์นั้นมีความสมบูรณ์และครอบคลุมมากยิ่งขึ้นนั่นเอง เนื่องด้วยเมื่อพิจารณาจากลักษณะของการกระทำไม่ว่าจะเป็น ความผิดในการละทิ้งสัตว์, ความผิดในการต่อสู้สัตว์, ความผิดในการเก็บสะสมสัตว์เป็นจำนวนมากเกินควร หรือความผิดในการล่วงละเมิดทางเพศกับสัตว์ล้วนแล้วแต่มีโอกาสที่จะทำให้เกิด ความเจ็บปวดทรมานแก่สัตว์ด้วยกันทั้งสิ้น และเมื่อพิจารณาถึงการกระทำเหล่านี้แล้วก็เห็นได้ว่าไม่มีความจำเป็นหรือเหตุอันควรใดๆ ที่ผู้กระทำจะต้องกระทำการเช่นนั้น ด้วยเหตุนี้ การกระทำดังกล่าวจึงสมควรได้รับการบัญญัติไว้ในกฎหมายเพื่อให้ความคุ้มครองและป้องกันสัตว์จากการถูกทำอันตรายหรือทำให้ได้รับความเจ็บปวดโดยไม่จำเป็นหรือไม่มีเหตุอันสมควรนั่นเอง

สำหรับกฎหมายของประเทศไทยนั้น พบว่าการกระทำที่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ สามารถพิจารณาได้จากมาตรา 381 และมาตรา 382 ของประมวลกฎหมายอาญา ดังนี้

“มาตรา 381 ผู้ใดกระทำการทารุณต่อสัตว์หรือฆ่าสัตว์โดยให้ได้รับทุกขเวทนามันไม่จำเป็น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

“มาตรา 382 ผู้ใดใช้ให้สัตว์ทำงานจนเกินสมควรหรือใช้ให้ทำงานอันไม่สมควรเพราะเหตุที่สัตว์นั้นป่วยเจ็บ ชรา หรืออ่อนอายุ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ทั้งนี้ จากบทบัญญัติดังกล่าวเห็นได้ว่า กฎหมายได้กำหนดการกระทำที่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ไว้ใน 3 ลักษณะ ซึ่งได้แก่

- (1) การทำทารุณต่อสัตว์
- (2) การฆ่าสัตว์โดยให้ได้รับทุกขเวทนามันไม่จำเป็น
- (3) การใช้ให้สัตว์ทำงานจนเกินสมควร หรือให้ใช้ทำงานอันไม่สมควรเพราะเหตุที่สัตว์นั้นเจ็บป่วย ชรา หรืออ่อนอายุ

(1) การทำทารุณต่อสัตว์ จากการศึกษาพบว่าในมาตรา 381 กฎหมายได้ใช้ถ้อยคำว่า “ผู้ใดกระทำการทารุณต่อสัตว์.....ต้องระวางโทษ....” เท่ากับว่าลักษณะของการกระทำที่ถือเป็นการทารุณกรรมสัตว์อันมีความผิดภายใต้กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ของประเทศไทยประการแรกก็คือ การกระทำการทารุณต่อสัตว์

อย่างไรก็ดี ในการใช้ถ้อยคำของกฎหมายเพียงแค่ห้ามกระทำการทารุณต่อสัตว์เท่านั้น ในความเห็นผู้เขียนเห็นว่าทำให้เกิดปัญหาการตีความทางกฎหมายอย่างมากว่าอย่างไรจึงเรียกว่ากระทำการทารุณต่อสัตว์ เช่น กรณีเด็กที่จับจิ้งหรีดมาสองตัวใช้โยมะพร้าวผูกคอปั้นจิ้งหรีดให้หัวหมุน แล้วปล่อยลงกระป๋องเดียวกัน จิ้งหรีดกระโจนเข้าใส่กัดกันเองจนกว่าตัวใดจะกระโดดหนีหรือตาย ก็จะทำตัวอื่นมาสู้กันใหม่ สร้างความสนุกสนานให้แก่เด็ก เช่นนี้แล้วเป็นทารุณตามความหมายของกฎหมายหรือไม่ หรือกรณีการทำไก่กะทิ โดยเอาไก่ใส่ไว้ในหลุมเอาดินกลบไว้ให้เผลอมาแต่หัว แล้วเอาอาหารให้กินและกรอกกะทิลงไป จนไก่อ้วนครบกำหนดนำมาฆ่ารับประทาน จะเป็นการทารุณต่อสัตว์ตามมาตรา 381 นี้หรือไม่ หรือกรณีการฝึกลิงฝึกช้างด้วยการทุบตีหรือด้วยวิธีการต่างๆ เป็นการกระทำการทารุณต่อสัตว์หรือไม่

ทั้งนี้ เนื่องมาจากถ้อยคำดังกล่าวเป็นการใช้คำที่กว้างมากหาขอบเขตของการกระทำได้ยาก อีกทั้งบทบัญญัติในกฎหมายเองก็มิได้ให้คำนิยามหรือความหมายขยายความ คำว่ากระทำการทารุณต่อสัตว์ไว้แต่อย่างใด และนอกจากนี้ การที่ไม่มีคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลฎีกาเพื่อที่จะนำมาใช้เป็นแนวบรรทัดฐานสำหรับกรณีดังกล่าวได้ จึงทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจบังคับใช้กฎหมายไม่สามารถหาขอบเขตหรือคำจำกัดความของลักษณะดังกล่าวตามความมุ่งหมายของกฎหมายได้เลย และอาจนำมาซึ่งการตัดสินใจอย่างอำเอใจที่จะเลือกหรือไม่เลือกดำเนินคดีกับผู้ถูกกล่าวหาได้ รวมไปถึงอาจทำให้เกิดช่องว่างในการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากผู้ที่ถูกกล่าวหาได้

สำหรับประเด็นปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องนี้ พบว่าได้มีการให้ความเห็นถึงสาเหตุที่กฎหมายบัญญัติเพียงเท่านี้ไว้ว่า “สืบเนื่องจากอนุกรรมการตรวจพิจารณาแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาพิจารณาแล้วเห็นว่า กฎหมายไทยในเรื่องนี้ไม่ได้มีวัตถุประสงค์ที่จะคุ้มครองสัตว์ แต่เป็นเรื่องเกี่ยวกับศีลธรรมและศาสนา และเรื่องนี้ก็ไม่จำเป็นต้องบัญญัติไว้ควรปล่อยให้ศาลพิจารณาคดีเป็นกรณีๆ ไป การทารุณสัตว์ในบางกรณี แม้จะเป็นการกระทำเพื่อความประสงค์ในทางวิทยาศาสตร์ก็ตามก็อาจเป็นความผิดได้หรือไม่เป็นความผิดก็ได้ ซึ่งย่อมขึ้นอยู่กับความจำเป็นในการกระทำเช่นนั้น”²⁰

(2) การฆ่าสัตว์โดยให้ได้รับทุกขเวทนามันไม่จำเป็น จากการศึกษาพบว่า นอกจากบทบัญญัติในมาตรา 381 จะกำหนดให้การกระทำการทารุณต่อสัตว์เป็นการกระทำอันมีความผิดแล้ว มาตราดังกล่าวยังได้กำหนดให้กรณีของการฆ่าสัตว์โดยให้ได้รับทุกขเวทนามันไม่จำเป็นนั้นเป็นอีกกรณีหนึ่งที่ว่าเป็นการกระทำอันมีความผิดในการทารุณกรรมสัตว์ภายใต้กฎหมาย ซึ่งเห็นได้ว่า ข้อห้ามการฆ่าสัตว์ในที่นี้กฎหมายมิได้กำหนดวิธีไว้เป็นการเฉพาะ หากแต่มีเงื่อนไขของลักษณะการฆ่าที่ว่าต้องเป็นการทำให้สัตว์ได้รับทุกขเวทนาโดยไม่จำเป็นเท่านั้น ผู้กระทำจึงมีความผิดตามกฎหมาย สำหรับอย่างไรเป็นการทำให้ได้รับทุกขเวทนามันนั้นกฎหมายมิได้มีการให้คำนิยามหรือคำอธิบายไว้แต่อย่างใด รวมไปถึงอย่างไรเป็นการฆ่าโดยไม่จำเป็นกฎหมายก็มิได้มีการขยายความไว้

²⁰ สมศักดิ์ สิงห์พันธุ์, คำอธิบายกฎหมายอาญาเล่ม 4 ตอนที่ 2,

(กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2516), หน้า 745.

ผู้เขียนเห็นว่า การบัญญัติดังกล่าวมีความคล้ายคลึงกับบทบัญญัติของกฎหมายต่างประเทศที่กำหนดให้การฆ่าโดยไม่มีเหตุอันสมควรหรือไม่จำเป็นนั้นเป็นลักษณะหนึ่งของความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ โดยที่บทบัญญัติกฎหมายต่างประเทศส่วนใหญ่เองก็ไม่ได้มีการให้คำนิยามหรือความหมายของคำว่า “โดยไม่มีเหตุอันสมควรหรือไม่จำเป็น” ไว้เช่นกัน ทั้งนี้ เพื่อเป็นการเปิดช่องให้ศาลในแต่ละคดีจะได้พิจารณาตามข้อเท็จจริงเป็นกรณีๆ ไปนั่นเอง

(3) การใช้ให้สัตว์ทำงานจนเกินสมควร หรือให้ใช้ทำงานอันไม่สมควรเพราะเหตุที่สัตว์นั้นเจ็บป่วย ชรา หรืออ่อนอายุ พบว่านอกเหนือจากบทบัญญัติกฎหมายในมาตรา 381 จะได้กำหนดลักษณะของการกระทำอันถือเป็นการทารุณกรรมสัตว์ที่มีความผิดตามกฎหมายแล้ว ในมาตรา 382 ยังได้มีการกำหนดลักษณะของการทารุณกรรมสัตว์ไว้อีกลักษณะหนึ่งที่ถือเป็นความผิดและผู้กระทำความผิดต้องรับโทษ

ทั้งนี้ ลักษณะของการใช้สัตว์ทำงานอันจะมีความผิดตามมาตรานี้ได้จะต้องประกอบไปด้วย

1. ใช้ให้สัตว์ทำงานจนเกินสมควร หรือให้ใช้ทำงานอันไม่สมควร
2. เพราะเหตุที่สัตว์นั้นเจ็บป่วย ชรา หรืออ่อนอายุ

สำหรับอย่างไรเป็นการใช้ให้สัตว์ทำงานจนเกินสมควร หรือให้ใช้ทำงานอันไม่สมควรนั้น ในความเห็นของผู้เขียนเห็นว่า เป็นถ้อยคำที่หาขีดจำกัดได้ยากกว่ามากน้อยแค่ไหนจึงถือว่าสมควรหรือเกินสมควร จึงต้องอาศัยการตีความและแนวคำวินิจฉัยของศาลที่จะวางแนวบรรทัดฐานต่อไป อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่า การพิจารณาว่าอย่างไรเป็นการใช้ให้สัตว์ทำงานเกินสมควรหรือให้ใช้ทำงานอันไม่สมควรในเบื้องต้น อาจต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริงเป็นรายๆ ไป โดยอาศัยความรู้สึกของคนทั่วๆ ไปเป็นหลัก ไม่ใช่เฉพาะของคนที่ใช้สัตว์เท่านั้น

ตามที่ได้กล่าวมา สามารถสรุปความเหมือนและความแตกต่างกันระหว่างการกระทำที่ถือเป็นการทารุณกรรมสัตว์อันมีความผิดตามกฎหมายและการกระทำอย่างอื่นที่เกี่ยวข้องของบทบัญญัติกฎหมายต่างประเทศและประเทศไทยได้ดังนี้

(1) กฎหมายต่างประเทศจะมีการกำหนดการกระทำที่ถือเป็นความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ไว้ในหลายลักษณะทั้งที่เป็นการเฉพาะ เช่น การทำให้พิการ, การฆ่าโดยไม่จำเป็น, การไม่ให้การรักษาทางการแพทย์แก่สัตว์ หรืออื่นๆ และยังมีการกำหนดการกระทำไว้ในลักษณะกว้างเพื่อให้ครอบคลุมแก่กรณี คือ การกระทำใดๆ ที่เป็นเหตุหรือมีผลให้ได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมานโดยไม่มีเหตุจำเป็นหรือไม่มีเหตุอันสมควรแก่สัตว์ ผู้กระทำจะมีความผิดฐาน

ทารุณกรรมสัตว์ได้เช่นกัน เท่ากับว่าการบัญญัติเช่นนี้กฎหมายมิได้จำกัดลักษณะหรือวิธีการของการทารุณกรรมสัตว์ไว้เป็นการเฉพาะ หากแต่การกระทำเช่นว่านั้นก่อให้เกิดหรือเป็นสาเหตุให้สัตว์ได้รับความทุกข์ทรมานโดยไม่มีเหตุจำเป็นหรือไม่เหตุอันสมควรแล้วย่อมมีความผิด ซึ่งเป็นการขยายขอบเขตของการกระทำอันมีลักษณะเป็นการทารุณกรรมสัตว์ให้กว้างออกไปอีก

ขณะที่การกระทำอันถือเป็นการทารุณกรรมสัตว์ในประเทศไทยมีอยู่ด้วยกัน 3 ลักษณะ ได้แก่ การกระทำทารุณต่อสัตว์ การฆ่าสัตว์ให้ได้รับทุกข์เวทนาโดยไม่จำเป็น และการใช้ให้สัตว์ทำงานจนเกินสมควร หรือให้ใช้ทำงานอันไม่สมควรเพราะเหตุที่สัตว์นั้นเจ็บป่วย ชรา หรืออ่อนอายุ เท่านั้น

(2) บทบัญญัติกฎหมายของต่างประเทศมีการกำหนดไว้อย่างชัดเจนถึงการกระทำอันเป็นการเพิกเฉยที่สำคัญต่อสัตว์ ให้ถือเป็นการกระทำในลักษณะหนึ่งที่เป็น การทารุณกรรมสัตว์อันมีความผิดภายใต้กฎหมาย โดยลักษณะของการกระทำที่ถือเป็นการเพิกเฉยที่สำคัญต่อสัตว์ในที่นี้ กฎหมายแต่ละฉบับได้มีการกำหนดไว้โดยใช้ถ้อยคำที่ต่างกันไป

บทบัญญัติกฎหมายของในประเทศไทยไม่มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจนถึงการกระทำอันเป็นการเพิกเฉยที่สำคัญต่อสัตว์ว่าให้เป็นการกระทำในลักษณะหนึ่งที่เป็น การทารุณกรรมสัตว์เหมือนดังเช่นในกฎหมายต่างประเทศ

(3) บทบัญญัติกฎหมายในต่างประเทศนอกจากจะกำหนดการกระทำในลักษณะต่างๆ ที่ถือเป็นการทารุณสัตว์อันมีความผิดและต้องรับโทษทางอาญาหรือที่เรียกว่า ความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์แล้ว กฎหมายยังได้มีบทบัญญัติที่กำหนดในเรื่องความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์โดยมีเหตุจรรยาเพิ่มเติมขึ้นมาอีกกรณีหนึ่ง ซึ่งความผิดในการทารุณกรรมสัตว์โดยมีเหตุจรรยานี้มีผลทำให้ผู้กระทำความผิดต้องได้รับโทษหนักขึ้นกว่าการกระทำทารุณกรรมสัตว์ธรรมดาทั่วไป โดยพิจารณาจากผลของการกระทำที่มีลักษณะรุนแรงหรือสาหัส

สำหรับบทบัญญัติกฎหมายของประเทศไทยไม่มีการกำหนดเหตุจรรยาสำหรับความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ไว้แต่อย่างใด มีเพียงความผิดในการทารุณกรรมสัตว์ตามลักษณะของการกระทำที่บัญญัติไว้ในมาตรา 381 และมาตรา 382 เท่านั้น ซึ่งหากมีการฝ่าฝืนผู้กระทำนั้นก็จะได้รับโทษตามกฎหมาย โดยไม่มีการกำหนดเพิ่มโทษสำหรับกรณีที่มีการกระทำความผิดแล้วก่อให้เกิดผลร้ายแรงหรือรุนแรงเหมือนดังเช่นกฎหมายต่างประเทศ

(4) ในการกระทำที่ถือว่าเป็นความผิดทารุณกรรมสัตว์ตามกฎหมายของต่างประเทศนั้น นอกจากจะต้องมีการกระทำที่เข้าลักษณะต่างๆ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้แล้ว

พบว่า กฎหมายยังมีการกำหนดเงื่อนไขอีกข้อหนึ่งขึ้นมา นั่นคือ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำในลักษณะใดก็ตาม การกระทำนั้นๆ จะต้องประกอบด้วย การกระทำโดยไม่มีเหตุจำเป็นหรือไม่มีเหตุอันสมควร

ในขณะที่กฎหมายของประเทศไทยเงื่อนไขดังกล่าวนี้ พบว่าใช้กับลักษณะของการกระทำเพียง 2 ลักษณะ นั่นก็คือ การฆ่าสัตว์ ที่กฎหมายกำหนดให้ต้องเป็นการฆ่าที่ทำให้สัตว์ได้รับทุกขเวทนาโดยไม่จำเป็น และการใช้ให้สัตว์ทำงานจนเกินสมควร หรือให้ทำงานอันไม่สมควร ส่วนในกรณีของการกระทำทารุณต่อสัตว์พบว่ากฎหมายมิได้เรียกร้องให้ต้องมีการกระทำโดยไม่จำเป็นหรือไม่มีเหตุอันสมควร จึงตีความได้ว่า เมื่อมีการกระทำทารุณสัตว์เกิดขึ้น ก็ย่อมถือว่าเป็นความผิดในการทารุณต่อสัตว์ตามมาตรา 381 ได้โดยไม่คำนึงว่าการกระทำนั้นได้ไปด้วยความจำเป็นหรือมีเหตุอันควรหรือไม่ก็ตาม

(5) กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ของต่างประเทศนอกเหนือจากการกำหนดให้การกระทำที่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์เป็นความผิดและมีโทษทางอาญาแล้ว กฎหมายยังได้มีการบัญญัติหรือกำหนดฐานความผิดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทรมานโดยไม่จำเป็นขึ้นมาบังคับใช้ควบคู่กันกับความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์อีกด้วย ซึ่งได้แก่ ความผิดในการละทิ้งสัตว์ (Abandonment), ความผิดในการต่อสู้สัตว์ (Animal Fighting), ความผิดในการเก็บสะสมสัตว์เป็นจำนวนมากเกินควร (Animal Hoarding) หรือความผิดในการล่วงละเมิดทางเพศกับสัตว์ (Animal Sexual Assault) ในขณะที่ประเทศไทยไม่ปรากฏว่าบัญญัติกฎหมายบัญญัติเอาผิดแก่การกระทำเช่นนั้น

5.2.3 สภาวะทางจิตใจของผู้กระทำที่ก่อให้เกิดความรับผิดชอบ

กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ในบางประเทศพบว่า นอกเหนือจากที่จะกำหนดลักษณะของการกระทำที่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมต่อสัตว์และกำหนดเงื่อนไขของการกระทำว่า จะต้องเป็นการกระทำโดยไม่จำเป็นหรือไม่มีเหตุอันสมควรแล้ว กฎหมายยังได้เรียกร้องให้การพิจารณาสภาวะทางจิตใจของผู้กระทำประกอบด้วย (The Perpetrator's Required State of Mind) กล่าวคือ กฎหมายได้กำหนดเงื่อนไขในการที่จะเอาผิดแก่ผู้กระทำ ความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์โดยพิจารณาจากสภาวะทางจิตใจของผู้กระทำอีกกรณีหนึ่ง อย่างไรก็ตาม สามารถ

แบ่งกลุ่มประเทศที่มีการกำหนดเรียกฟ้องให้พิจารณาสภาพจิตใจของผู้กระทำและที่ไม่ได้มีการเรียกฟ้องให้พิจารณาสภาพจิตใจของผู้กระทำไว้ดังนี้

(1) ประเทศที่กฎหมายได้มีการเรียกฟ้องให้พิจารณาถึงสภาวะทางจิตใจของผู้กระทำ พบว่า มีแต่เฉพาะในประเทศสหรัฐอเมริกาเท่านั้นที่บทบัญญัติกฎหมายของมลรัฐเกือบทั้งหมด เช่น มลรัฐโคโลราโด, มลรัฐจอร์เจีย ได้เรียกฟ้องให้การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ภายใต้กฎหมายของผู้กระทำนั้นจะต้องมีเจตนาประกอบด้วย โดยกฎหมายได้มีการระบุไว้อย่างชัดเจนว่าการกระทำของผู้กระทำซึ่งจะมีความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ได้นั้น จะต้องมีความผิด ซึ่งในแต่ละมลรัฐอาจมีการใช้ถ้อยคำที่แตกต่างกันออกไป เช่น โดยเจตนา, จงใจ, มุ่งร้าย, จงใจ หรือควรจะรู้ได้ว่า หรือคำอื่นๆ ในทำนองเดียวกัน

อย่างไรก็ดี ผู้เขียนยังได้พบต่อไปว่า ในกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์บางฉบับ เช่น มลรัฐอริโซนา มลรัฐออลาบามา นอกเหนือจากจะกำหนดให้การกระทำผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ ผู้กระทำจะต้องมีเจตนาแล้ว กฎหมายยังมีการเรียกฟ้องให้การกระทำโดยประมาท (recklessly) เป็นความผิดตามกฎหมายได้เช่นเดียวกันการกระทำของผู้กระทำโดยมีเจตนา หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การกระทำโดยประมาทอาจเป็นความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ได้หากมีกฎหมายบัญญัติให้ผู้กระทำต้องรับผิดชอบแม้ได้กระทำโดยประมาทก็ตาม

(2) กลุ่มประเทศที่ไม่มีการเรียกฟ้องสภาวะทางจิตใจของผู้กระทำ สำหรับกฎหมายในประเทศออสเตรเลีย, ประเทศสิงคโปร์ และประเทศมาเลเซีย นั้น พบว่ากฎหมายไม่ได้เรียกฟ้องให้การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ภายใต้กฎหมายของผู้กระทำนั้นจะต้องมีเจตนาและ/หรือการกระทำโดยประมาทประกอบด้วย (เว้นแต่กรณีของการวางยาพิษหรือให้สารพิษที่เป็นอันตรายแก่สัตว์ที่บทบัญญัติกฎหมายนั้นได้กำหนดไว้ อย่างชัดเจนว่าผู้กระทำจะต้องกระทำโดยเจตนาหรือประมาท) เท่ากับว่ากฎหมายจะไม่พิจารณาถึงสภาวะทางจิตใจของผู้กระทำที่ก่อให้เกิดความรับผิดชอบในลักษณะของการจงใจ อันได้แก่ เจตนาหรือประมาทแต่อย่างใด แต่จะพิจารณาในแง่ของการกระทำและผลเป็นสำคัญ (ซึ่งเป็นไปตามหลักความรับผิดชอบเด็ดขาดนั่นเอง) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ บทบัญญัติในกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ได้นำหลักความรับผิดชอบเด็ดขาดมาใช้ลงโทษผู้กระทำความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ โดยไม่สนใจพิจารณาถึงสภาวะทางจิตใจของผู้กระทำความผิด ฉะนั้น แม้ผู้กระทำไม่มีเจตนาหรือไม่ได้กระทำโดยประมาท แต่เมื่อมีการกระทำและผลของการกระทำอันเป็นการทารุณกรรมต่อสัตว์ตามที่กฎหมายกำหนดได้เกิดขึ้นแล้ว ผู้กระทำก็ย่อมมีความผิดและต้องรับโทษตามกฎหมาย

สำหรับในประเทศไทย เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติของกฎหมายแล้วเห็นได้ว่า บทบัญญัติกฎหมายในเรื่องการทารุณกรรมสัตว์อยู่ในภาคความผิดลหุโทษ ของประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งตามมาตรา 104 ได้บัญญัติไว้ว่า “การกระทำความผิดลหุโทษตามประมวลกฎหมายนี้ แม้กระทำโดยไม่มีเจตนา ก็เป็นความผิด เว้นแต่ตามบทบัญญัติความผิดนั้น จะมีการบัญญัติให้ เห็นเป็นอย่างอื่น” ด้วยเหตุนี้ จึงเห็นได้ว่า โดยทั่วไปความผิดลหุโทษนั้น แม้ผู้กระทำจะไม่มีเจตนา และไม่ประมาท ก็เป็นความผิดได้ เท่ากับว่าความผิดลหุโทษถือว่าเป็นความรับผิดชอบเด็ดขาดที่มีได้ คำนี้ถึงสภาวะทางจิตใจของผู้กระทำ อย่างไรก็ดี หากบทบัญญัติในความผิดลหุโทษได้บัญญัติไว้ ว่าต้องมีเจตนาหรือต้องประมาทจึงจะผิด กรณีดังกล่าวในมาตรานั้นๆ ก็จะไม่ใช้หลักความรับผิดชอบเด็ดขาดหรือไม่ใช้ความผิดโดยเด็ดขาดนั่นเอง²¹

อนึ่ง หากได้พิจารณาตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นในกรณีความผิดฐานทารุณกรรม สัตว์ซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 381 และมาตรา 382 ภาคความผิดลหุโทษนั้นจะพบว่า จาก บทบัญญัติกฎหมายหรือถ้อยคำที่ปรากฏในมาตราดังกล่าวมิได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนให้ผู้กระทำ ต้องมีเจตนาในการกระทำไม่ว่าจะเป็นการทำทารุณต่อสัตว์หรือการฆ่าสัตว์โดยให้ได้รับทุกขเวทนา อันไม่จำเป็น หรือการใช้ให้สัตว์ทำงานจนเกินสมควรหรือใช้ให้ทำงานอันไม่สมควรเพราะเหตุที่สัตว์ นั้นป่วยเจ็บ ชรา หรืออ่อนอายุ จึงเท่ากับว่ากฎหมายมิได้เรียกร้องให้พิจารณาถึงสภาวะทางจิตใจ ของผู้กระทำแต่อย่างใด ฉะนั้น ผู้กระทำที่จะมีความผิดตามมาตราดังกล่าวได้ จะถูกพิจารณา เพียงแต่ว่ามีกระทำความผิดและผลของการกระทำนั้นได้เกิดขึ้นตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้นเอง

แต่อย่างไรก็ตาม ในประเด็นเรื่องข้อเรียกร้องสภาวะทางจิตใจของผู้กระทำ ความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ในแต่ละลักษณะนั้น จากการศึกษาของผู้เขียนพบว่า ยังมีข้อสับสน และความไม่ชัดเจนในการตีความว่าแท้จริงแล้วกฎหมายได้เรียกร้องให้พิจารณาถึงสภาวะทาง จิตใจของผู้กระทำหรือไม่ (หรือการกระทำความผิดตามมาตรา 381 และมาตรา 382 นั้น ผู้กระทำ จะต้องมีความเจตนาในการกระทำหรือไม่) อีกทั้งไม่ปรากฏแนวคำพิพากษาของศาลฎีกาที่จะได้วาง หลักเป็นบรรทัดฐานในเรื่องดังกล่าวไว้แต่ประการใด ความสับสนในการตีความกฎหมายในเรื่องนี้ สะท้อนให้เห็นได้จากบรรดาหนังสือคำอธิบายกฎหมายหลายๆ เล่มที่ได้มีการให้ความเห็นใน ลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ดังนี้

²¹ อำนาจ เนตยสุภา, “หลักความรับผิดชอบเด็ดขาดของความผิดลหุโทษภายใต้ ประมวลกฎหมายอาญา,” บทบัญญัติ 62, 2 (มิถุนายน 2549): 124.

(1) กลุ่มที่เห็นว่าการกระทำทารุณต่อสัตว์หรือการฆ่าสัตว์โดยให้ได้รับทุกขเวทนาอันไม่จำเป็นตามมาตรา 381 และการใช้ให้สัตว์ทำงานจนเกินสมควรหรือใช้ให้ทำงานอันไม่สมควรเพราะเหตุที่สัตว์นั้นป่วยเจ็บ ชรา หรืออ่อนอายุตามมาตรา 381 ไม่ต้องมีเจตนาผู้กระทำก็มีความผิด (ทั้งมาตรา 381 และมาตรา 382 ไม่ค้ำประกันว่าผู้กระทำจะมีเจตนาหรือไม่)*

(2) กลุ่มที่เห็นว่าการกระทำทารุณต่อสัตว์หรือการฆ่าสัตว์โดยให้ได้รับทุกขเวทนาอันไม่จำเป็นตามมาตรา 381 จะต้องเป็นการกระทำโดยเจตนา และเห็นว่าการใช้ให้สัตว์ทำงานจนเกินสมควรหรือใช้ให้ทำงานอันไม่สมควรเพราะเหตุที่สัตว์นั้นป่วยเจ็บ ชรา หรืออ่อนอายุตามมาตรา 381 ไม่ต้องมีเจตนาผู้กระทำก็มีความผิด (ไม่ค้ำประกันว่าเป็นการกระทำโดยเจตนาหรือไม่)**

(3) กลุ่มที่เห็นว่าการกระทำทารุณต่อสัตว์หรือการฆ่าสัตว์โดยให้ได้รับทุกขเวทนาอันไม่จำเป็นตามมาตรา 381 จะต้องเป็นการกระทำโดยเจตนา และเห็นว่าการใช้ให้สัตว์ทำงานจนเกินสมควรหรือใช้ให้ทำงานอันไม่สมควรเพราะเหตุที่สัตว์นั้นป่วยเจ็บ ชรา หรืออ่อนอายุตามมาตรา 381 จะต้องเป็นการกระทำโดยเจตนาเช่นกัน***

* ตัวอย่างเช่น ในหนังสือคำอธิบายกฎหมายอาญาเล่ม 4 ตอนที่ 2 ของ สมศักดิ์ สิงห์พันธุ์ (สมศักดิ์ สิงห์พันธุ์, คำอธิบายกฎหมายอาญาเล่ม 4 ตอนที่ 2, หน้า 743, 746, 747, 750.)

** ตัวอย่างเช่น ในหนังสือกฎหมายอาญาภาค 2-3 ของอาจารย์หยุด แสงอุทัย (หยุด แสงอุทัย, กฎหมายอาญาภาค 2-3, หน้า 374.), หนังสือคำอธิบายเรียงมาตราประมวลกฎหมายอาญา ของสุบิน พูลพัฒน์ (สุบิน พูลพัฒน์, คำอธิบายเรียงมาตราประมวลกฎหมายอาญา, หน้า 484-488.)

*** ตัวอย่างเช่น ในหนังสือคำอธิบายกฎหมายอาญาภาคความผิด และละหุโทษ ของอาจารย์ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ (ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, คำอธิบายกฎหมายอาญาภาคความผิด และละหุโทษ, หน้า 407.)

หรือในหนังสือกฎหมายอาญา 3 (ความผิดและความผิดละหุโทษ) แนวประยุกต์ ของบุญเพราะ แสงเทียน (บุญเพราะ แสงเทียน, กฎหมายอาญา 3 (ความผิดและความผิดละหุโทษ) แนวประยุกต์, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิทย์พัฒน์, 2543), หน้า 375-376.)

อนึ่ง ตามที่ได้กล่าวมาเห็นได้ว่า ประเด็นทางกฎหมายในเรื่องของสถานะทางจิตใจของผู้กระทำความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ในประเทศไทยที่มีความเห็นที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคลดังที่ได้ยกตัวอย่างข้างต้น อีกทั้งเมื่อไม่มีคำพิพากษาของศาลฎีกาที่ได้วินิจฉัยในเรื่องนี้เพื่อจะได้นำมาใช้เป็นแนวบรรทัดฐาน จึงทำให้เกิดความสับสนและความคิดเห็นที่แตกต่างกันออกไป เพราะความไม่ชัดเจนของบทบัญญัติกฎหมายนั้นๆ นั้นเอง

5.2.4 การกระทำที่ได้รับการยกเว้นจากกฎหมาย (เหตุยกเว้นความผิด)

ในกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ของต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นประเทศสหรัฐอเมริกา, ประเทศออสเตรเลีย, ประเทศสิงคโปร์ และประเทศมาเลเซีย พบว่านอกเหนือจากจะมีบทบัญญัติซึ่งเป็นข้อห้ามในการกระทำทารุณกรรมสัตว์ในลักษณะต่างๆ แล้ว กฎหมายยังได้มีการกำหนดข้อยกเว้นสำหรับการกระทำบางลักษณะบางกรณี ซึ่งแม้จะมีการกระทำที่ครบองค์ประกอบความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ แต่กฎหมายก็ไม่ถือว่าเป็นความผิดแต่อย่างใด ทั้งนี้ เหตุยกเว้นความผิดหรือข้อยกเว้นที่ผู้กระทำสามารถกระทำได้โดยไม่มี ความผิดในกฎหมายแต่ละฉบับนั้นอาจมีความเหมือนและแตกต่างกันไป และกฎหมายอาจจะกำหนดข้อยกเว้นไว้เพียงข้อเดียวหรือหลายข้อก็ได้

ข้อยกเว้นที่พบในกฎหมายส่วนใหญ่จะได้แก่กรณีดังต่อไปนี้

- (1) การล่าสัตว์, การตกปลา, การดักสัตว์ หรือกิจกรรมอื่นใดที่ได้รับอนุญาตภายใต้กฎหมายฉบับใดฉบับหนึ่ง
- (2) การเลี้ยงสัตว์และฆ่าสัตว์ไม่ว่าด้วยวิธีการใดๆ เพื่อนำมาเป็นอาหารหรือการบริโภค

หรือในคำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 3 ความผิดลหุโทษ ของ พิพัฒน์ จักรางกูร (พิพัฒน์ จักรางกูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 3 ความผิดลหุโทษ, หน้า 36, 37.)

(3) การใช้สัตว์ในการบันเทิงหรือนันทนาการที่อยู่ภายใต้กฎหมายฉบับอื่นใด ซึ่งได้กำหนดควบคุมไว้ เช่น สนวนสัตว์, การแสดงสัตว์

(4) การใช้หรือฆ่าสัตว์เพื่อการค้นคว้าวิจัยหรือการทดลองทางวิทยาศาสตร์หรือทางการเกษตรหรือการสอน ซึ่งดำเนินการภายใต้กฎหมายหรือข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง

(5) การฆ่าหรือทำลายสัตว์โดยบุคคลหรือหน่วยงานซึ่งดำเนินการภายใต้กฎหมายหรือกฎระเบียบข้อบังคับที่ให้สิทธิกระทำ

(6) การป้องกันหรือคุ้มครองตนเอง หรือบุคคลอื่น หรือสัตว์อื่น จากการคุกคามหรือโจมตีของสัตว์ที่ถูกรักษา

(7) การให้การรักษาทางการแพทย์แก่สัตว์ที่เป็นไปตามหลักการปฏิบัติของสัตวแพทย์โดยทั่วไป

สำหรับประเทศไทย จากการศึกษาของผู้เขียนไม่พบว่ามีกรณีบัญญัติในเรื่องข้อยกเว้นสำหรับความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ตามมาตรา 381 และมาตรา 382 ivo อย่างชัดเจนดังเช่นกฎหมายของต่างประเทศแต่อย่างใด

5.2.5 บทบังคับของกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์

5.2.5.1 โทษสำหรับความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์

กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ของต่างประเทศและประเทศไทยพบว่าได้มีการกำหนดเหมือนและแตกต่างกันดังนี้

(1) ทั้งกฎหมายของต่างประเทศและประเทศไทยต่างได้มีการกำหนดให้โทษสำหรับการกระทำความผิดในการทารุณสัตว์เป็นโทษทางอาญาซึ่งมีทั้งโทษจำคุกและ/หรือโทษปรับเช่นเดียวกัน แต่จะมีการกำหนดอัตราโทษสำหรับความผิดแตกต่างกัน

(2) อัตราโทษสำหรับความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ในต่างประเทศนั้นพบว่ามีการกำหนดในอัตราที่แตกต่างกันไปตามบทบัญญัติของกฎหมายในแต่ละประเทศ เช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกา จากการศึกษาพบว่าโทษจำคุกมีตั้งแต่โทษจำคุกกระยะสั้นไปจนถึง

โทษจำคุกระยะยาว กล่าวคือ ระยะเวลาของโทษจำคุกสูงสุดสำหรับความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ ที่ได้มีการกำหนดไว้มีตั้งแต่อัตราโทษจำคุกสูงสุด 10 ปี (ในมลรัฐหลุยเซียน่า) ไปจนถึงอัตราโทษจำคุกสูงสุดเพียง 90 วัน (ในมลรัฐโอไฮโอ) สำหรับโทษปรับก็ได้มีการกำหนดอัตราค่าปรับตั้งแต่เล็กน้อยจนถึงค่าปรับจำนวนมาก พบว่าอัตราโทษปรับมีจำนวนค่าปรับตั้งแต่ 150,000 ดอลลาร์ (ในมลรัฐโอริโชน่า) จนถึง 5,000 ดอลลาร์ (ในมลรัฐคอนเนตทิคัต) สำหรับตัวอย่างของอัตราโทษสำหรับความผิด เช่น ในมลรัฐจอร์เจีย ได้บัญญัติให้ผู้กระทำที่ถูกตัดสินว่ามีความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ต้องรับโทษจำคุกไม่เกิน 12 เดือน หรือปรับไม่เกิน 5,000 ดอลลาร์ หรือทั้งจำทั้งปรับ

สำหรับในประเทศสิงคโปร์ ได้มีการกำหนดอัตราโทษสำหรับผู้กระทำความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์เป็นโทษปรับไม่เกิน 10,000 สิงคโปร์ดอลลาร์ หรือจำคุกเป็นระยะเวลาไม่เกิน 12 เดือน หรือทั้งจำทั้งปรับ ส่วนในประเทศมาเลเซีย อัตราโทษสำหรับบุคคลที่ถูกตัดสินว่ามีความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์นั้นต้องจ่ายค่าปรับ 200 ริงกิต หรือจำคุก 6 เดือน หรือทั้งจำทั้งปรับ หรือในประเทศออสเตรเลีย เช่น ในรัฐออสเตรเลียตะวันตก ได้กำหนดอัตราโทษสำหรับความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์เป็นอัตราโทษต่ำสุดคือ โทษปรับ 2,000 ดอลลาร์และอัตราโทษสูงสุดคือ 50,000 ดอลลาร์และจำคุกเป็นเวลา 5 ปี หรือในรัฐควีนแลนด์ กำหนดให้ผู้กระทำทารุณกรรมต่อสัตว์ มีโทษปรับสูงสุด 75,000 ดอลลาร์และจำคุกเป็นเวลา 2 ปี

อัตราโทษสำหรับความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ของประเทศไทย จะมีอัตราโทษเพียงเล็กน้อยเมื่อเทียบกับอัตราโทษในกฎหมายต่างประเทศ กล่าวคือ ความผิดตามมาตรา 381 และมาตรา 382 ได้บัญญัติไว้ในความผิดภาคหุโทษ ของประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งมีลักษณะเป็นความผิดเล็กน้อย กฎหมายจึงกำหนดอัตราโทษไว้เพียงระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

อนึ่ง จากการที่คดีทารุณสัตว์เป็นคดีความผิดเพียงเล็กน้อยที่กฎหมายกำหนดลงโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับนั้น ยังมีผลในทางกฎหมายให้เจ้าพนักงานตำรวจสามารถดำเนินการเปรียบเทียบปรับได้เลย หากผู้ต้องหาได้ให้การรับสารภาพในความผิดนั้นๆ ตามประมวลวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 37 และ มาตรา 38 ซึ่งมีผลทำให้คดีนั้นเสร็จเด็ดขาดไป โดยไม่มีการนำคดีขึ้นสู่ศาล²²

อย่างไรก็ดี สำหรับอัตราโทษที่ใช้ในความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ดังกล่าวนั้น ในความเห็นของผู้เขียนเห็นว่า เป็นอัตราที่เล็กน้อยเกินไปไม่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและค่าเงินในปัจจุบัน เนื่องจากการกำหนดค่าปรับได้มีการกำหนดไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2499 อัตราค่าปรับที่กำหนดไว้จึงเป็นปริมาณโทษที่ไม่เหมาะสมกับการกระทำที่ได้บัญญัติให้เป็นความผิดหรือให้ผลในด้านกระทำให้คนกลัวโทษและยับยั้งไม่กล้าทำผิดได้ในปัจจุบัน และในกรณีของโทษจำคุก การกำหนดโทษจำคุกระยะสั้น ตามความเห็นของผู้เขียนก็เห็นว่า การลงโทษจำคุกเพียงเล็กน้อยย่อมมีอาจแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดได้

จากอัตราโทษดังกล่าวสามารถแบ่งเป็นกลุ่มประเทศได้ดังนี้

ก. โทษจำคุก

1. กลุ่มที่กำหนดโทษขั้นสูงหรืออัตราโทษอย่างสูง ได้แก่ ประเทศไทย, ประเทศสิงคโปร์ และประเทศสหรัฐอเมริกา เช่น มลรัฐจอร์เจีย
2. กลุ่มที่กำหนดโทษจำคุกไว้อย่างตายตัว ได้แก่ ประเทศมาเลเซีย, รัฐออสเตรเลียตะวันตก และรัฐควีนส์แลนด์ ประเทศออสเตรเลีย

ข. โทษปรับ

1. กลุ่มที่กำหนดโทษขั้นสูงหรืออัตราโทษอย่างสูง ได้แก่ ประเทศไทย, ประเทศสิงคโปร์ และประเทศสหรัฐอเมริกา เช่น มลรัฐจอร์เจีย
2. กลุ่มที่กำหนดโทษปรับไว้อย่างตายตัว ได้แก่ ประเทศมาเลเซีย
3. กลุ่มที่กำหนดโทษจำคุกสูงและขั้นต่ำหรืออัตราโทษอย่างสูงและอัตราโทษอย่างต่ำ ได้แก่ รัฐออสเตรเลียตะวันตก และรัฐควีนส์แลนด์ ประเทศออสเตรเลีย

(3) ในกฎหมายต่างประเทศที่มีการกำหนดความผิดฐานทารุณกรรมโดยมีเหตุจูงใจ จะมีอัตราโทษสำหรับความผิดเป็น 2 กรณี คือ อัตราโทษสำหรับความผิดฐานทารุณกรรมธรรมดา และอัตราโทษสำหรับความผิดฐานทารุณกรรมโดยมีเหตุจูงใจ ซึ่งที่มีอัตรา

²² อำนาจ เนตยสุภา, “หลักความรับผิดชอบเด็ดขาดของความผิดลหุโทษภายใต้ประมวลกฎหมายอาญา,” บทบัญญัติ 62, 2 (มิถุนายน 2549): 130-131.

โทษในความผิดฐานทารุณกรรมโดยมีเหตุฉกรรจ์จะมีโทษที่หนักและรุนแรงกว่าอัตราโทษสำหรับความผิดฐานทารุณกรรมธรรมดา เนื่องจากความผิดโดยเหตุฉกรรจ์นั้นจะมีลักษณะหรือระดับของความร้ายแรงหรือก่อผลกระทบที่มากกว่าความผิดในการทารุณกรรมสัตว์ธรรมดา เช่น มลรัฐจอร์เจีย ประเทศสหรัฐอเมริกา กำหนดโทษในความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์คือโทษจำคุกไม่เกิน 12 เดือน หรือปรับไม่เกิน 5,000 ดอลลาร์ หรือทั้งจำทั้งปรับ ในขณะที่กำหนดอัตราโทษสำหรับความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์โดยมีเหตุฉกรรจ์ไว้ เป็นโทษจำคุกไม่น้อยกว่า 1 ปี แต่ไม่เกิน 5 ปี โทษปรับไม่เกิน 15,000 ดอลลาร์ หรือทั้งจำทั้งปรับ

สำหรับประเทศไทยอัตราโทษสำหรับความผิดมีอยู่เพียงอย่างเดียว นั่นคือ โทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ไม่ว่าจะกระทำนั้นจะมีลักษณะหรือก่อให้เกิดผลรุนแรงมากน้อยเพียงใดก็ตาม

(4) ในกฎหมายของต่างประเทศจะมีการเพิ่มโทษให้หนักขึ้นในกรณีที่มีการกระทำความผิดซ้ำของผู้กระทำความผิด หรือในกรณีที่ผู้กระทำความผิดนั้นเคยถูกตัดสินว่ากระทำความผิดในความผิดฐานอื่นในลักษณะใกล้เคียงกับความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์มาก่อน เช่น ความผิดเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว ตัวอย่างเช่น ในมาตรา 73 ของพระราชบัญญัติสัตว์ ประเทศมาเลเซีย ได้กำหนดเพิ่มโทษสำหรับผู้ซึ่งถูกตัดสินว่ากระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ที่ได้กระทำความผิดเป็นครั้งที่ 2 ในความผิดที่ถูกตัดสิน หรือได้กระทำความผิดอื่นที่ฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้ในช่วงระยะเวลาไม่เกิน 12 เดือนภายหลังจากที่ถูกตัดสินว่ากระทำความผิด ว่าจะต้องรับโทษจำคุกเป็นเวลา 2 เดือนเพิ่มขึ้น หรือเมื่อได้กระทำความผิดต่อหน้าเด็กหรือผู้เยาว์ สำหรับประเทศไทยไม่มีการกำหนดเช่นนี้

(5) บทบัญญัติกฎหมายของต่างประเทศยังพบว่า ได้มีการกำหนดอัตราโทษที่จะลงสำหรับผู้กระทำความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ที่เป็นบุคคลธรรมดาแยกต่างหากจากผู้กระทำความผิดที่เป็นนิติบุคคล โดยการให้โทษปรับเพียงอย่างเดียวสำหรับกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล ในขณะที่มีการกำหนดโทษปรับและ/หรือโทษจำคุกสำหรับกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลธรรมดา สำหรับประเทศไทยมิได้มีการบัญญัติในลักษณะเช่นนี้แต่อย่างใด

5.2.5.2 มาตรการอื่นที่นำมาใช้สำหรับความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์

บทบังคับของกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ในกฎหมายต่างประเทศพบว่า นอกเหนือจากการใช้มาตรการลงโทษทางอาญาดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ยังได้มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจนให้มีการนำมาตรการอื่นๆ เพิ่มเติมมาใช้ควบคู่กับโทษทางอาญา และโดยส่วนใหญ่กฎหมายจะให้เป็นดุลพินิจของศาลที่จะพิจารณากำหนดมาตรการอื่นนั้นตามความเหมาะสมแก่คดีซึ่งมาตรการเหล่านั้นสามารถแบ่งเป็นกลุ่มได้ดังต่อไปนี้

(1) มาตรการในการคุ้มครองและป้องกันสัตว์จากการถูกทารุณกรรมโดยมนุษย์ ได้แก่ การห้ามครอบครองสัตว์, การจับสัตว์ซึ่งถูกทารุณกรรมจากเจ้าของที่ถูกตัดสินว่ากระทำทารุณกรรมต่อสัตว์, การทำลายสัตว์ในชั้นศาลหรือในชั้นจับกุมหรือชั้นสอบสวน, การมีคำสั่งคุ้มครองสัตว์อย่างอื่นตามความเหมาะสม และข้อกำหนดในเรื่องการรายงานของสัตวแพทย์ซึ่งพบและเชื่อว่าสัตว์ที่มาทำการรักษาถูกทารุณกรรมแก่เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง

(2) มาตรการในการเยียวยาสัตว์ซึ่งเป็นวัตถุที่ถูกกระทำ ได้แก่ การกำหนดให้เจ้าหน้าที่ผู้ซึ่งทำการยึดสัตว์ซึ่งถูกทารุณกรรมจะต้องดำเนินการต่างๆ ที่จำเป็นแก่สัตว์ซึ่งถูกยึดนั้น โดยเฉพาะการให้ความดูแล เลี้ยงดู และการรักษาทางการแพทย์ไม่ว่าจะกระทำเองหรือส่งมอบให้องค์กรที่มีหน้าที่ดูแลสัตว์หรือบุคคลซึ่งได้รับมอบหมายให้ดูแลเลี้ยงดูในระหว่างดำเนินคดีไม่ว่าสัตว์นั้นมีเจ้าของหรือไม่ก็ตาม, การกำหนดให้ศาลมีอำนาจสั่งการใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ซึ่งเป็นวัตถุที่ถูกกระทำตามความเหมาะสม

(3) มาตรการในการเยียวยาผู้กระทำความผิด ได้แก่ การคุมประพฤติ, การประเมินทางจิตและ/หรือรักษาอาการทางจิต และการบริการสังคม

(4) มาตรการในการเยียวยาผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำ ได้แก่ การชดเชยค่าเสียหายทางแพ่ง, การให้ชดเชยค่าใช้จ่ายในการดูแลสัตว์

(5) มาตรการในการสนับสนุนให้ภาคสังคมสอดส่องดูแลสัตว์ในชุมชน ได้แก่ การกำหนดให้เงินรางวัลแก่ผู้แจ้งเบาะแสหรือผู้ที่ให้ข้อมูลในคดีทารุณกรรมสัตว์ที่เกิดขึ้น ซึ่งพบว่าในกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ของประเทศมาเลเซียและประเทศสิงคโปร์ได้มีการนำมาตรการดังกล่าวมาใช้ในคดีทารุณกรรมสัตว์ที่เกิดขึ้น

สำหรับในประเทศไทย ตามมาตรา 381 และมาตรา 382 ประมวลกฎหมายอาญานั้น มีการกำหนดเพียงโทษจำคุกและโทษปรับเท่านั้น ไม่ปรากฏว่าได้มีการบัญญัติในเรื่องมาตรการอย่างอื่นไว้เป็นการเฉพาะที่จะนำมาบังคับแก่คดีทารุณกรรมสัตว์ที่เกิดขึ้นเหมือนดังเช่นกฎหมายของต่างประเทศ

แต่อย่างไรก็ดี เนื่องจากบทบัญญัติกฎหมายเรื่องความผิดในการทารุณกรรมสัตว์นั้นได้บัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา ภาควิชาความผิดลหุโทษ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า บทบังคับของประมวลกฎหมายอาญาหรือมาตรการบังคับที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญานั้นได้แก่ โทษทางอาญา และวิธีการเพื่อความปลอดภัย ซึ่งในกรณีความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา 381 และมาตรา 382 พบว่ากฎหมายได้มีการกำหนดบทบังคับสำหรับความผิดไว้แต่เพียงโทษทางอาญาคือ โทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับเท่านั้น จึงมีประเด็นที่ต้องวิเคราะห์ต่อไปว่าวิธีการเพื่อความปลอดภัยซึ่งถือเป็นมาตรการบังคับอย่างหนึ่งที่นอกเหนือจากโทษภายใต้ประมวลกฎหมายอาญานั้น จะสามารถนำมาใช้กับกรณีของความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ซึ่งบัญญัติอยู่ในมาตรา 381 และมาตรา 382 ของประมวลกฎหมายอาญาได้หรือไม่ เพราะหากสามารถนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่บัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายอาญามาบังคับใช้ได้แล้ว ในเบื้องต้นก็ย่อมถือได้ว่ากฎหมายในเรื่องดังกล่าวของประเทศไทยอาจนำมาตราการอย่างอื่นที่นอกเหนือไปจากมาตรการทางอาญาเข้ามาบังคับใช้แก่กรณีได้เช่นกัน แต่มาตรการดังกล่าวจะมีความเหมาะสมหรือเพียงพอแล้วหรือไม่นั้นก็จะเป็นอีกประเด็นที่ต้องมีการพิจารณาต่อไป

สำหรับในประเด็นแรกที่ว่าวิธีการเพื่อความปลอดภัยซึ่งบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญานั้นสามารถนำมาใช้กับกรณีของความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ซึ่งบัญญัติอยู่ในมาตรา 381 และมาตรา 382 ของประมวลกฎหมายอาญาได้หรือไม่

ในที่นี้เมื่อได้ทำการพิจารณาจากบทบัญญัติกฎหมายว่าด้วยเรื่องบทบัญญัติทั่วไปที่ใช้แก่ความผิดลหุโทษ ซึ่งบัญญัติไว้ตั้งแต่มาตรา 102-106 ของประมวลกฎหมายอาญาแล้วพบว่า ได้กำหนดให้สามารถนำบทบัญญัติในลักษณะ 1 ของประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับแก่กรณีแห่งความผิดลหุโทษได้ เว้นแต่กรณีของเรื่องเจตนา, การพยายามกระทำความผิด และเรื่องผู้สนับสนุน ทั้งนี้ บทบัญญัติในเรื่องของวิธีการเพื่อความปลอดภัยก็ได้ถูกบัญญัติอยู่ในบทบัญญัติลักษณะ 1 ของประมวลกฎหมายอาญา จึงเท่ากับว่าในเบื้องต้นสามารถนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาบังคับใช้กับคดีทารุณกรรมสัตว์อันเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาที่เกิดขึ้นได้

ประเด็นต่อมาที่ต้องพิจารณาก็คือ จะนำบทบัญญัติในเรื่องของวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาใช้กับกรณีของการทารุณกรรมสัตว์ได้อย่างไร และในลักษณะใดบ้าง

สำหรับประเด็นนี้จากการศึกษาของผู้เขียนเห็นว่า วิธีการเพื่อความปลอดภัยที่บัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายอาญามีอยู่ด้วยกัน 5 กรณี ได้แก่ กักกัน, ห้ามเข้าเขตกำหนด, เรียกประกันทัณฑ์บน, คุมตัวไว้ในสถานพยาบาล และห้ามการประกอบอาชีพบางอย่าง (มาตรา 35) ซึ่งในความเห็นของผู้เขียนเห็นว่า กรณีที่อาจจะนำเข้ามาใช้กับคดีทารุณกรรมสัตว์ได้นั้น มีแต่เฉพาะกรณีเรียกประกันทัณฑ์บน และกรณีการห้ามการประกอบอาชีพบางอย่าง เนื่องจากเมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติในเรื่องดังกล่าวแล้ว พบว่า บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 46 วิธีการเพื่อความปลอดภัยในการเรียกประกันทัณฑ์บน²³ ได้วางหลักไว้ว่า ไม่ว่าจะศาลจะลงโทษผู้ถูกฟ้องหรือไม่ก็ตาม ถ้าได้มีการร้องขอและมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้ถูกฟ้องน่าจะก่อเหตุร้ายให้เกิดภัยอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่น ศาลมีอำนาจที่จะสั่งผู้นั้นให้ทำทัณฑ์บน โดยกำหนดจำนวนเงินไม่เกินกว่าห้าหมื่นบาท ว่าผู้นั้นจะไม่ก่อเหตุร้าย หรือจะไม่กระทำความผิดดังกล่าวแล้วตลอดเวลาที่ศาลกำหนดแต่ไม่เกินสองปี และจะสั่งให้มีประกันด้วย

²³ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 46

“ถ้าความปรากฏแก่ศาลตามข้อเสนองานอัยการว่า ผู้ใดจะก่อเหตุร้ายให้เกิดภัยอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่น หรือจะกระทำการใดให้เกิดความเสียหายแก่สิ่งแวดล้อม หรือทรัพยากรธรรมชาติตามกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติในการพิจารณาคดีความผิดใด ไม่ว่าจะศาลจะลงโทษผู้ถูกฟ้องหรือไม่ก็ตาม เมื่อ มีเหตุอันควรเชื่อว่า ผู้ถูกฟ้อง น่าจะก่อเหตุร้ายให้เกิดภัยอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่น หรือจะกระทำความผิดให้เกิดความเสียหายแก่สิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติตามกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ให้ศาลมีอำนาจที่จะสั่งผู้นั้นให้ทำทัณฑ์บน โดยกำหนดจำนวนเงินไม่เกินกว่าห้าหมื่นบาท ว่าผู้นั้นจะไม่ก่อเหตุร้าย หรือจะไม่กระทำความผิดดังกล่าวแล้วตลอดเวลาที่ศาลกำหนดแต่ไม่เกินสองปี และจะสั่งให้มีประกันด้วยหรือไม่ก็ได้

ถ้าผู้นั้นไม่ยอมทำทัณฑ์บน หรือหาประกันไม่ได้ ให้ศาลมีอำนาจสั่งกักขังผู้นั้นจนกว่าจะทำทัณฑ์บน หรือหาประกันได้ แต่ไม่ให้กักขังเกินกว่าหกเดือนหรือจะสั่งห้ามผู้นั้น เข้าในเขตกำหนดตามมาตรา 45 ก็ได้

การกระทำของผู้ซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี มิให้อยู่ในบังคับแห่งบทบัญญัติตามมาตรานี้”

หรือไม่ก็ได้ ซึ่งจากบทบัญญัติดังกล่าวเห็นว่า ในกรณีที่มีการกระทำความผิดไม่ว่าตามมาตรา 381 หรือมาตรา 382 และมีการดำเนินคดีในชั้นศาลแล้ว ไม่ว่าจะศาลจะลงโทษผู้ถูกฟ้องหรือไม่ก็ตาม หากผู้ถูกฟ้องมีพฤติกรรมที่เชื่อว่าจะก่อเหตุร้ายให้เกิดภัยอันตรายแก่ทรัพย์สินของผู้อื่น ซึ่งในที่นี้ หากสัตว์เป็นของบุคคลที่เป็นเจ้าของยอมอยู่ในสถานะเป็นทรัพย์สินของผู้อื่นที่สามารถถูกทำร้าย หรือทำอันตรายในลักษณะของการทารุณกรรมได้เช่นกัน ฉะนั้น เมื่อมีการร้องขอโดยพนักงานอัยการ ศาลก็อาจมีคำสั่งเรียกให้ผู้ถูกฟ้องทำทัณฑ์บนว่าผู้นั้นจะไม่ก่อเหตุร้ายหรือจะไม่กระทำความผิดต่อสัตว์อีกในอนาคต หรือสั่งให้มีประกันด้วยก็ได้

สำหรับกรณีการห้ามการประกอบอาชีพบางอย่างซึ่งเป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัยอย่างหนึ่งนั้น ผู้เขียนเห็นว่าเป็นอีกกรณีหนึ่งที่สามารถนำมาใช้แก้กรณีของคดีทารุณกรรมสัตว์ตามมาตรา 381 และมาตรา 382 ได้ เนื่องจากตามมาตรา 50²⁴ ได้วางหลักไว้ว่า เมื่อศาลพิพากษาให้ลงโทษผู้ใด ถ้าศาลเห็นว่าผู้นั้นกระทำความผิดโดยอาศัยโอกาสจากการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพ หรือเนื่องจากการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพ และเห็นว่าหากผู้นั้นประกอบอาชีพหรือวิชาชีพนั้นต่อไป อาจจะกระทำความผิดเช่นนั้นขึ้นอีก ศาลจะสั่งไว้ในคำพิพากษาห้ามการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพนั้น มีกำหนดเวลาไม่เกินห้าปีนับแต่วันพ้นโทษไปแล้วก็ได้ ซึ่งจากบทบัญญัติจะเห็นว่า ในกรณีของคดีทารุณกรรมสัตว์ไม่ว่าในลักษณะของการกระทำทารุณต่อสัตว์, การฆ่าสัตว์ให้ได้รับทุกขเวทนา และการใช้ให้สัตว์ทำงานเกินสมควรหรือไม่สมควรเพราะความเจ็บป่วย ชรา หรืออ่อนอายุของสัตว์ อาจเกิดขึ้นได้จากการที่บุคคลได้ประกอบอาชีพที่เกี่ยวกับสัตว์ เช่น เพาะเลี้ยงสัตว์, แสดงโชว์สัตว์ แล้วได้กระทำการทารุณ, ฆ่า หรือใช้งานสัตว์อันเข้าลักษณะความผิดในการทารุณกรรมสัตว์ได้ ซึ่งเมื่อบุคคลดังกล่าวถูกฟ้องร้องดำเนินคดีจนศาลพิพากษาตัดสินลงโทษผู้นั้น และหากศาลพิจารณาเห็นว่าผู้นั้นกระทำความผิดโดยอาศัยโอกาสจากการประกอบอาชีพ หรือเนื่องจากการประกอบอาชีพ และเห็นว่าหากผู้นั้นประกอบอาชีพนั้นต่อไปอาจจะกระทำความผิดเช่นนั้นขึ้นอีก บุคคลนั้นก็สามรถถูกศาลสั่งไว้

²⁴ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 50

“เมื่อ ศาลพิพากษา ให้ลงโทษ ผู้ใด ถ้าศาลเห็นว่า ผู้นั้น กระทำความผิด โดยอาศัย โอกาส จากการประกอบอาชีพ หรือ วิชาชีพ หรือ เนื่อง จาก การประกอบอาชีพ หรือ วิชาชีพ และ เห็นว่า หาก ผู้นั้น ประกอบอาชีพ หรือ วิชาชีพนั้นต่อไป อาจ จะกระทำความผิด เช่น นั้น ขึ้นอีก ศาลจะสั่งไว้ ในคำพิพากษา ห้ามการประกอบอาชีพ หรือ วิชาชีพนั้น มีกำหนดเวลา ไม่เกิน ห้าปี นับแต่ วันพ้นโทษไปแล้ว ก็ได้”

ในคำพิพากษาห้ามการประกอบอาชีพนั้นๆ ภายในกำหนดได้ ซึ่งถือเป็นมาตรการในลักษณะของการห้ามประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับสัตว์นั้นอีกอันเป็นมาตรการคุ้มครองสัตว์ได้อย่างหนึ่ง

ฉะนั้น จึงสรุปได้ว่า คดีทารุณกรรมสัตว์อันเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 381 และมาตรา 382 สามารถนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาปรับใช้แก่คดีทารุณกรรมสัตว์ที่เกิดขึ้นได้ ทั้งนี้ วิธีการเพื่อความปลอดภัยที่สามารถนำมาใช้กับคดีทารุณกรรมสัตว์นั้นมีอยู่ด้วยกัน 2 กรณี คือ การเรียกประกันทัณฑ์บน และการห้ามการประกอบอาชีพบางอย่าง

อย่างไรก็ดี พบว่าผู้เขียนเห็นว่ายังมีประเด็นที่ต้องได้รับพิจารณาต่อไปว่ามาตรการดังกล่าวนั้นจะมีความเหมาะสมหรือเพียงพอในการให้ความคุ้มครองสัตว์และผู้ที่เกี่ยวข้องหรือไม่

ในที่นี้ผู้เขียนเห็นว่า การใช้มาตรการเรียกประกันทัณฑ์บนกับคดีความผิดในการทารุณกรรมสัตว์นั้น แม้อาจจะสามารถนำมาใช้ได้เพื่อเป็นการคุ้มครองสัตว์ ซึ่งเป็นทรัพย์สินของบุคคลที่อาจถูกผู้ถูกฟ้องกระทำอันตรายหรือกระทำการทารุณกรรมซ้ำอีกในอนาคตได้ก็ตาม แต่พบว่า มาตรการดังกล่าวนั้นยังมีข้อจำกัดที่สำคัญ กล่าวคือ มาตรการเรียกประกันทัณฑ์บนนำมาใช้ได้เฉพาะกรณีสัตว์ที่มีเจ้าของหรือที่เป็นทรัพย์สินของบุคคลเท่านั้น สัตว์อื่นใดที่ไม่มีเจ้าของหรือที่ไม่ใช่ทรัพย์สินของบุคคลแล้วก็ย่อมไม่อาจนำมาตรการดังกล่าวเข้ามาใช้คุ้มครองได้ และกรณีที่ผู้กระทำได้กระทำการอันเป็นการทารุณกรรมต่อสัตว์ที่เป็นความผิดตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย และถูกฟ้องเป็นคดีนั้นเป็นเจ้าของสัตว์นั้นเองก็ไม่อาจปรับใช้มาตรการดังกล่าวมาคุ้มครองสัตว์ในกรณีนี้ได้ เนื่องการกฎหมายใช้ในกรณีที่ผู้ถูกฟ้องมีพฤติกรรมที่เชื่อว่าจะก่อเหตุร้ายให้เกิดภัยอันตรายแก่ทรัพย์สินของผู้อื่นเท่านั้น และนอกจากนี้เนื่องด้วยมาตรา 46 มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งคุ้มครองป้องกันบุคคลหรือสังคมให้ปลอดภัยจากการกระทำความผิดของบุคคลในภายหน้า เป็นสำคัญโดยการทำสัญญาทัณฑ์บนไว้ว่าจะไม่ก่อเหตุดังกล่าวขึ้นภายในเวลาที่กำหนดกับศาลเท่านั้น จึงไม่มีการกำหนดเงื่อนไขใดๆ เพิ่มเติมที่จะนำมาใช้ในการคุ้มครองสัตว์หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องได้อีก เช่น ในกรณีที่ผู้ถูกฟ้องซึ่งถูกเรียกประกันทัณฑ์บนนั้นเป็นบุคคลวิกลจริต หรือมีความบกพร่องทางจิตที่อาจไม่ถึงขนาดวิกลจริต ที่แม้จะนำมาทำสัญญาทัณฑ์บนว่าบุคคลดังกล่าวจะไม่ก่อเหตุร้ายขึ้นในเวลาที่กำหนดไว้ก็ตาม แต่หากไม่สามารถกำหนดเงื่อนไขในการบำบัดรักษาอาการเจ็บป่วยทางจิตเพื่อให้การแก้ไขฟื้นฟูสภาพความเป็นอันตรายของบุคคลนั้นแล้ว สภาพความเป็นอันตรายก็จะยังคงมีอยู่ต่อไปและอาจก่อให้เกิดความเป็นอันตรายได้อีกเรื่อยๆ การเรียกประกันทัณฑ์บนบุคคลดังกล่าวจึงไม่เหมาะสมและไม่เกิดประโยชน์แต่อย่างใด

นอกจากนี้ ด้วยเหตุที่จำนวนเงินที่อนุญาตไว้ไม่เกิน 5,000 บาทนั้น เป็นจำนวนเงินที่น้อยเกินไปเมื่อเปรียบเทียบกับสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน จึงเห็นว่าไม่มีความเหมาะสมเพียงพอที่จะนำมาใช้เพื่อยับยั้งไม่ให้เกิดการกระทำผิด

ดังนั้น ในความเห็นของผู้เขียนจึงเห็นว่า แม้การเรียกประกันทัณฑ์จะเป็นมาตรการอย่างหนึ่งที่เชื่อว่าอาจนำมาปรับใช้แก่กรณีของการทำทารุณกรรมสัตว์ตามที่ได้กล่าวมาแล้วก็ตาม แต่ก็เห็นว่ามาตรการดังกล่าวนี้มีข้อจำกัดอีกหลายประการที่ไม่เหมาะสม, ไม่เกิดประโยชน์ต่อการนำมาใช้ในหลายๆ กรณี อีกทั้งมาตรการดังกล่าวยังสามารถนำมาใช้ได้เพียงกรณีเดียวเท่านั้นคือกรณีที่สัตว์เป็นทรัพย์สินของบุคคล

สำหรับกรณีการห้ามการประกอบอาชีพบางอย่างซึ่งเป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัยอีกอย่างหนึ่งสามารถนำมาปรับใช้กับคดีทารุณกรรมสัตว์ที่เกิดขึ้นได้นั้น ในความเห็นของผู้เขียนก็เห็นว่า มาตรการดังกล่าวยังมีข้อจำกัดอยู่ตรงที่สามารถนำมาใช้ได้แต่เฉพาะกรณีของบุคคลที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับสัตว์และได้ทำความผิดทารุณกรรมสัตว์จากการประกอบอาชีพนั้นของตนเท่านั้น ไม่อาจใช้ในกรณีห้ามบุคคลที่มีได้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับสัตว์ในอันที่จะเข้าไปยุ่งเกี่ยวหรือเกี่ยวข้องกับสัตว์ในลักษณะอื่นใด

ด้วยเหตุนี้ ในความเห็นของผู้เขียนจึงเห็นว่า แม้วิธีการเพื่อความปลอดภัยทั้งสองกรณีจะสามารถนำมาปรับใช้กับคดีทารุณกรรมสัตว์ที่เกิดขึ้นได้ก็ตาม แต่ทั้งสองกรณีก็มีข้อจำกัดและไม่ครอบคลุมเพียงพอในการที่จะให้ความคุ้มครองป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ที่เกิดขึ้นได้อย่างครอบคลุมทุกกรณี จึงเห็นว่านอกเหนือจากการนำมาตราการในเรื่องดังกล่าวมาปรับใช้กับคดีทารุณกรรมสัตว์แล้ว สมควรที่จะมีการกำหนดมาตรการอย่างอื่นที่เหมาะสมสำหรับกรณีการคุ้มครองและป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ที่เกิดขึ้นเหมือนดังเช่นกฎหมายของต่างประเทศที่ได้มีการกำหนดมาตรการอื่นๆ เพิ่มเติมอีกหลายมาตรการที่มีความเหมาะสมและสมควรนำมาใช้กับคดีทารุณกรรมสัตว์ที่เกิดขึ้นเพื่อให้สามารถคุ้มครองสัตว์ซึ่งเป็นเหยื่อของการกระทำ, บุคคลที่เป็นผู้กระทำ รวมไปถึงคนในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การประเมินและ/หรือให้การรักษาอาการทางจิต, การห้ามครอบครองสัตว์ของผู้กระทำความผิดและ/หรือผู้ที่เกี่ยวข้องในการกระทำความผิด, การริบสัตว์ซึ่งเป็นของผู้กระทำความผิด ฯลฯ ทั้งนี้ หากได้มีการกำหนดมาตรการอื่นๆ เพิ่มเติมขึ้นมาใช้เหมือนกฎหมายของต่างประเทศแล้วก็จะทำให้กฎหมายในเรื่องดังกล่าวของประเทศไทยมีความสมบูรณ์เหมาะสมมากยิ่งขึ้นต่อไป

5.2.6 การบังคับใช้กฎหมาย

เนื่องจากกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ของแต่ละประเทศนำมาตราการลงโทษทางอาญามาใช้เป็นหลัก ดังนั้น ในการบังคับใช้กฎหมายจึงอยู่ภายใต้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นสำคัญ กล่าวคือ เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ก็เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องเข้ามาเกี่ยวข้องในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ โดยผ่านขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งได้แก่ ตำรวจ อัยการ ศาล และราชทัณฑ์ภายใต้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา การกระทำความผิดที่เกี่ยวกับการทารุณกรรมสัตว์ก็เช่นเดียวกันที่ผู้กระทำความผิดจะต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาภายใต้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของแต่ละประเทศ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากลักษณะความผิดของการทารุณกรรมสัตว์นั้นมีความแตกต่างจากความผิดประเภทอื่นทั่วไปที่มีสัตว์เป็นวัตถุแห่งการกระทำ ด้วยเหตุนี้ จึงพบว่าในกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ของต่างประเทศได้มีการบัญญัติในเรื่องการบังคับใช้กฎหมายและการดำเนินการที่เกี่ยวกับสัตว์เพิ่มเติมขึ้นเป็นพิเศษ นอกเหนือจากการบังคับใช้กฎหมายซึ่งเป็นไปตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

จากการศึกษากฎหมายต่างประเทศ พบว่ามีบทบัญญัติในเรื่องดังกล่าวต่างกันไป ในรายละเอียด แต่ในที่นี้สามารถสรุปได้ดังนี้

(1) หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบดูแลบังคับใช้กฎหมาย นอกจากจะมีเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการบังคับคดีทารุณกรรมสัตว์โดยปกติทั่วไปแล้ว ยังได้มีคณะกรรมการป้องกันการทารุณสัตว์ซึ่งประกอบด้วยเจ้าหน้าที่จากตัวแทนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสัตว์ต่างๆ เข้ามาเป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบดูแลและป้องกันการทารุณสัตว์ โดยคณะกรรมการชุดนี้มีหน้าที่หลักในการกำหนดนโยบาย รวมไปถึงการดำเนินการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองและป้องกันการทารุณสัตว์ และส่งเสริมให้มีการบังคับใช้กฎหมายภายใต้กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ สำหรับการส่งเสริมให้มีการบังคับใช้กฎหมายนั้น คณะกรรมการดังกล่าวสามารถแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐให้เป็นอธิบดี (Director-General) ผู้มีอำนาจรับผิดชอบภายใต้กฎหมายทำหน้าที่ในการดูแลและดำเนินการให้เป็นไปภายใต้กฎหมาย รวมไปถึงมีอำนาจในการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบุคคลอื่นๆ ที่เหมาะสมเป็นผู้มีอำนาจบังคับใช้กฎหมาย

(2) พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจภายใต้กฎหมายนอกจากจะเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจแล้ว ยังได้แก่ เจ้าหน้าที่สัตวแพทย์ เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานรัฐซึ่งเกี่ยวข้อง เจ้าหน้าที่อื่นๆ ของรัฐ และ/หรือบุคคลทั่วไปซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความชำนาญหรือประสบการณ์ ที่ได้รับการแต่งตั้ง

ให้เป็นเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมาย นอกจากนี้ อาจรวมไปถึงเจ้าหน้าที่ขององค์กรเอกชนหรือมูลนิธิเกี่ยวกับสัตว์ที่ไม่ได้มุ่งแสวงหาผลกำไรในการคุ้มครองป้องกันการทารุณสัตว์ที่ได้รับอนุญาต และได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจบังคับใช้กฎหมาย

(3) อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย โดยปกติจะมีอำนาจหน้าที่ทั่วไปเช่นเดียวกันกับอำนาจบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เช่น การเข้าตรวจค้น, การสั่งให้หยุดรถหรือพาหนะเพื่อตรวจค้น, การเข้าไปในสถานที่ใดๆ เพื่อค้นหาสัตว์หรือทรัพย์สินที่ใช้เป็นพยานหลักฐานในการทารุณกรรมสัตว์ การสอบสวนคดีทารุณกรรมสัตว์, การจับกุมบุคคลซึ่งมีเหตุเชื่อได้ว่าได้กระทำความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ทั้งกรณีมีหมายจับและไม่มีหมายจับ หรือการตั้งข้อหาบุคคลซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับคดีทารุณกรรมสัตว์ ซึ่งล้วนแล้วแต่ต้องปฏิบัติตามที่กฎหมายของประเทศนั้นๆ กำหนด

อย่างไรก็ดี ยังมีอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่อย่างอื่นซึ่งถูกกำหนดไว้เป็นการเฉพาะในกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์เพื่อเป็นหลักเกณฑ์ปฏิบัติของเจ้าหน้าที่สำหรับกรณีดังกล่าว ได้แก่ อำนาจในการยึดสัตว์ และอำนาจในการทำลายสัตว์ ทั้งนี้ อำนาจดังกล่าวเน้นมุ่งเน้นในเรื่องการคุ้มครองความปลอดภัยและสวัสดิภาพของสัตว์เป็นสำคัญ กล่าวคือ กรณีการยึดสัตว์พบว่าจะมีการกำหนดให้เจ้าหน้าที่ผู้ซึ่งทำการยึดสัตว์ต้องดำเนินการต่างๆ ที่จำเป็นแก่สัตว์ซึ่งถูกยึดนั้น โดยเฉพาะการให้ความดูแล เลี้ยงดู และการรักษาทางการแพทย์ไม่ว่าจะกระทำเองหรือส่งมอบให้องค์กรที่มีหน้าที่ดูแลสัตว์ซึ่งเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด และต้องทำการเลี้ยงดูสัตว์นั้นจนกว่าศาลจะมีคำสั่งเกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นอย่างอื่น หรือในกรณีการทำลายสัตว์ พบว่ากำหนดให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ เมื่อได้พิจารณาโดยคำนึงถึงประโยชน์ของสัตว์แล้ว เห็นว่าสัตว์ซึ่งถูกทารุณนั้นได้รับอันตรายบาดเจ็บสาหัสและหากปล่อยให้สัตว์มีชีวิตต่อไปจะทำให้สัตว์นั้นได้รับความทุกข์ทรมานหรือเป็นการทารุณต่อสัตว์อย่างมาก อาจมีคำสั่งให้ทำลายสัตว์ด้วยวิธีการที่มีมนุษยธรรมได้

(4) การรายงานกรณีที่สงสัยว่ามีการกระทำความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์โดยสัตว์แพทย์ จากการศึกษาพบว่ามีแต่กฎหมายในประเทศสหรัฐอเมริกาเท่านั้นที่ปรากฏบทบัญญัติให้สัตวแพทย์รายงานกรณีที่สงสัยหรือเชื่อได้ว่ามีการทารุณกรรมสัตว์เกิดขึ้น และให้ความคุ้มครองต่อการกระทำของสัตวแพทย์ผู้ซึ่งรายงานการทารุณกรรมสัตว์ที่จะไม่มีความรับผิดชอบใดๆ ในทางกฎหมาย

(5) ความผิดที่เกี่ยวข้องอันเกิดจากการบังคับใช้กฎหมาย พบว่าในกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ เช่น กฎหมายของรัฐออสเตรเลียตะวันตก ประเทศออสเตรเลีย, กฎหมาย

ของประเทศสิงคโปร์ ได้มีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจนถึงข้อกำหนดเกี่ยวกับความผิดในกรณีขัดขวางหรือไม่ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ หรือความผิดในกรณีแจ้งข้อความอันเท็จแก่เจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติตามหน้าที่ โดยการกำหนดให้บุคคลอาจมีความผิดและต้องรับโทษตามกฎหมาย หากกระทำการใดๆ ของบุคคลนั้นขัดขวางหรือไม่ให้ความร่วมมือต่อเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย หรือให้ข้อความอันเท็จหรือหลอกลวงต่อเจ้าหน้าที่ผู้ตรวจสอบซึ่งกำลังปฏิบัติตามหน้าที่ภายใต้กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์

สำหรับกฎหมายในประเทศไทยไม่ปรากฏว่ามีบทบัญญัติในเรื่องเช่นว่านั้น บัญญัติไว้เป็นพิเศษหรือเป็นการเฉพาะ และเนื่องจากความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ของไทยถูกบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา ดังนั้น การบังคับใช้กฎหมายกับคดีทารุณกรรมสัตว์ในประเทศไทยจึงอยู่ภายใต้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น ที่เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นก็จะมีเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้ามารับผิดชอบดูแลคดี และอำนาจหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายก็เป็นไปตามบทบัญญัติกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ได้กำหนดในเรื่องการบังคับใช้กฎหมายที่เหมาะสมหรือการดำเนินการต่อสัตว์ไว้แต่อย่างใด และด้วยเหตุนี้เอง จึงเท่ากับว่ากฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ในประเทศไทยนั้นยังขาดหน่วยงานหรือองค์กรของรัฐโดยตรงที่จะเข้ามาดูแลให้ความคุ้มครองและป้องกันการทารุณสัตว์

ในความเห็นของผู้เขียนเห็นว่า การขาดหน่วยงานหลักของรัฐที่จะเข้ามาดูแลรับผิดชอบในกรณีการทารุณกรรมที่เกิดขึ้นดังกล่าวนี้ มีผลทำให้ประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคดีทารุณกรรมสัตว์ลดน้อยลงอย่างมาก เพราะเจ้าหน้าที่ตำรวจมีงานและภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบคดีความผิดมากมายอยู่แล้ว การที่จะเข้ามารับผิดชอบดูแลและให้ความสำคัญกับคดีทารุณกรรมสัตว์ซึ่งเป็นคดีความผิดลหุโทษ (คดีเล็กๆ น้อยๆ) จึงเป็นไปได้ยากและมีน้อยมาก จึงทำให้กรณีการทารุณสัตว์ที่เกิดขึ้นในสังคมบ่อยครั้งที่มีได้มีการดำเนินคดี ฉะนั้น นอกเหนือจากกรณีที่เจ้าของสัตว์ซึ่งถูกทำทารุณกรรมจะมาแจ้งความร้องทุกข์แล้ว กรณีทารุณสัตว์ที่เกิดขึ้นก็มักถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจละเลยไม่มีการเข้ามาดูแลแต่อย่างใดเพราะเห็นเป็นเรื่องเล็กน้อยและมักถูกอ้างจากเจ้าหน้าที่เสมอๆ ว่าการกระทำความผิดดังกล่าวไม่มีผู้เสียหายในคดี จึงทำให้คดีการทารุณสัตว์ส่วนใหญ่ได้รับการปฏิเสธหรือไม่มีการดำเนินคดีแต่อย่างใด (ทั้งที่จริงแล้วเมื่อกฎหมายได้บัญญัติให้การกระทำความผิดเป็นความผิดตามกฎหมายแล้ว และเมื่อปรากฏว่าได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นไม่ว่าคดีเล็กน้อยหรือคดีใหญ่เพียงใด ก็ย่อมเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐผู้ซึ่งมีอำนาจตามกฎหมายที่จะต้องเข้ามาดูแลอำนวยความสะดวกหรืออำนวยความสะดวกให้เกิดขึ้นในสังคม) ด้วยเหตุนี้จึงเห็นว่าหากกฎหมายในประเทศไทยมีการกำหนดหน่วยงานของรัฐเข้ามารับผิดชอบต่อกรณีการทารุณกรรมสัตว์ที่เกิดขึ้นเป็นหลักแล้ว ก็จะทำให้สามารถเข้าไปดูแลและป้องกันการทารุณสัตว์ที่

เกิดขึ้นได้อย่างจริงจัง อันจะเป็นการให้ความคุ้มครองและให้ความช่วยเหลือแก่สัตว์ได้ประการหนึ่ง เหมือนดังเช่นในต่างประเทศ

อนึ่ง ตามที่ได้วิเคราะห์ด้วยบทกฎหมายในแต่ละเรื่องของกฎหมายต่างประเทศและประเทศไทยซึ่งมีใช้อยู่ในปัจจุบันสามารถกล่าวสรุปได้ว่า

บทบัญญัติกฎหมายของต่างประเทศมีการบัญญัติไว้มากกว่าของประเทศไทยซึ่งได้บัญญัติไว้เพียงสองมาตราเท่านั้น โดยมีได้มีการบัญญัติไว้ให้ครอบคลุมและชัดเจนเหมือนดังเช่นที่ปรากฏในกฎหมายของต่างประเทศแต่อย่างใด เช่น ไม่มีการกำหนดประเภทของสัตว์ที่ได้รับความคุ้มครอง อีกทั้งการที่บทบัญญัติในเรื่องดังกล่าวถูกบัญญัติไว้ในภาคความผิดลหุโทษของประมวลกฎหมายอาญาก็ทำให้เกิดข้อจำกัดในหลายๆ ด้านดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น เช่น ความไม่ชัดเจนของบทบัญญัติเปิดช่องให้เกิดการบังคับใช้ตามอำเภอใจของเจ้าหน้าที่ที่จะเลือกดำเนินคดีหรือไม่ก็ได้, การถูกละเลยจากเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือคนในสังคมโดยทั่วไปที่มองว่าเป็นคดีความผิดเล็กน้อยเมื่อเทียบกับความผิดอาญาอย่างอื่น หรือเมื่อได้ถูกบัญญัติอยู่ในภาคความผิดลหุโทษแล้วมีผลทำให้ไม่ได้รับความสำคัญในการบังคับใช้บทบัญญัติกฎหมายได้อย่างเต็มที่ เพราะความผิดลหุโทษจะไม่ได้รับความสำคัญหรือไม่ถือเป็นอาชญากรรมที่ส่งผลกระทบต่อคนหรือสังคม และการที่ไม่มีหน่วยงานของรัฐเข้ามาดูแลรับผิดชอบหลักสำหรับกรณีดังกล่าว ก็เป็นอีกข้อจำกัดหนึ่งที่ทำให้การบังคับใช้กฎหมายของไทยเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร นอกจากนี้ ในส่วนของบทบังคับสำหรับความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์นั้นก็พบว่า ยังไม่มีความเหมาะสมเพียงพอที่จะให้การคุ้มครองหรือเยียวยาสัตว์ ผู้กระทำความผิด ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดที่เกิดขึ้น รวมไปถึงสังคมโดยรวม ซึ่งต่างจากบทบัญญัติในกฎหมายต่างประเทศที่ได้มีการกำหนดใช้มาตรการเสริมหลายมาตรการที่เหมาะสมเข้ามาใช้แก่กรณีที่นอกเหนือไปจากการบังคับโทษทางอาญา

ด้วยเหตุนี้ จึงเห็นว่าการมีบทบัญญัติเพียงแค่นี้เป็นการไม่เพียงพอที่จะนำมาใช้ในการให้ความคุ้มครองและป้องกันการสัตว์ได้อย่างแท้จริง สมควรที่จะมีการบัญญัติกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการทารุณสัตว์ขึ้นเป็นการเฉพาะให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล โดยบังคับใช้ควบคู่ไปกับบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญา ภาคความผิดลหุโทษมาตรา 381 และมาตรา 382 ที่มีอยู่เดิม โดยไม่จำเป็นที่จะต้องไปยกเลิกบทบัญญัติดังกล่าวแต่อย่างใด ทั้งนี้ เนื่องจากเห็นว่าการบัญญัติกฎหมายขึ้นมาบังคับใช้เป็นการเฉพาะเพิ่มเติมจากบทบัญญัติกฎหมายในเรื่องดังกล่าวที่มีอยู่นั้นจะช่วยทำให้การป้องกันและคุ้มครองสัตว์ในกรณีที่ถูกทารุณกรรมมีความสมบูรณ์และครอบคลุมแก่กรณีมากขึ้น และการบังคับใช้

บทบัญญัติทั้งสองมาตราที่มีอยู่เดิมควบคู่ไปกับกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ที่เสนอให้บัญญัติขึ้นมาใหม่นั้นก็ไม่สร้างความซ้ำซ้อนแต่อย่างใด เพราะตามมาตรา 90 ของประมวลกฎหมายอาญา²⁵ ก็ได้กำหนดไว้อยู่แล้วว่า เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นซึ่งเป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบท ให้ใช้กฎหมายบทที่มีโทษหนักที่สุดลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้น (การกระทำความผิดเดียว ผิดกฎหมายหลายบท) ฉะนั้น ในทางกฎหมายเมื่อพบว่ามีการกระทำความผิดกรรมเดียว ผิดกฎหมายหลายบท ศาลก็สามารถที่จะเลือกปรับใช้บทกฎหมายนั้นๆ ได้อยู่แล้ว การบัญญัติกฎหมายสำหรับความผิดในการทารุณกรรมสัตว์ขึ้นมาบังคับใหม่จึงไม่มีความซ้ำซ้อนกับบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาในเรื่องดังกล่าวแต่อย่างใด และนอกจากนี้ ในความเห็นของผู้เขียนยังเห็นว่าการคงมาตราทั้งสองไว้ก็จะทำให้สามารถนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยในเรื่องการเรียกประกันทัณฑ์บนและการห้ามประกอบอาชีพบางอย่างมาบังคับใช้แก่คดีทารุณกรรมสัตว์ได้ตามความเหมาะสมอีกทางหนึ่งด้วย ซึ่งเท่ากับว่าศาลได้มีเครื่องมือหรือกลไกที่จะนำมาปรับใช้แก่กรณีเพิ่มมากขึ้นนั่นเอง

5.3 วิเคราะห์ร่างพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ....

เนื่องจากปัจจุบันประเทศไทยมีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการทารุณกรรมสัตว์อยู่เพียงสองมาตราซึ่งได้ถูกบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา ภาคความผิดลหุโทษเท่านั้น จึงทำให้เกิดข้อจำกัดและความไม่เหมาะสมในหลายๆ ประการซึ่งได้กล่าวแสดงให้เห็นมาแล้วในหัวข้อก่อนหน้านี้ และโดยเฉพาะในประเด็นของการที่บทบัญญัติดังกล่าวมิได้มีขึ้นเพื่อมุ่งให้ความคุ้มครองแก่สัตว์อย่างแท้จริง หากแต่มุ่งเน้นในเรื่องของการควบคุมศีลธรรมคนในสังคมเท่านั้น ส่งผลให้บทบัญญัติดังกล่าวนั้นถูกละเลยไม่ได้รับความสนใจจากคนในสังคมและเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องใน อันที่จะให้การคุ้มครองและป้องกันสัตว์จากการถูกทารุณกรรม

²⁵ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 90

“เมื่อ การกระทำใด อันเป็น กรรมเดียว เป็นความผิด ต่อกฎหมาย หลายบท ให้ใช้กฎหมาย บทที่มีโทษหนักที่สุด ลงโทษแก่ ผู้กระทำความผิด”

ด้วยเหตุนี้เอง จึงได้มีการเรียกร้องให้มีการตรากฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ขึ้น เป็นกฎหมายเฉพาะที่ให้มีเนื้อหาครอบคลุมและสอดคล้องกับนานาอารยประเทศขึ้นจากคนใน สังคมที่มีใจเมตตาและรักสัตว์โดยเฉพาะกลุ่มบุคคลที่สนใจและเห็นค่าความสำคัญต่อสัตว์ที่เป็น สิ่งมีชีวิตซึ่งมีความรู้สึกมีชีวิตจิตใจเช่นเดียวกับมนุษย์เรา ซึ่งผู้เขียนเองก็เห็นควรที่จะมีการบัญญัติ กฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ขึ้นมาบังคับใช้เป็นการเฉพาะโดยให้มีบทบัญญัติที่ชัดเจน ครอบคลุมและมีการนำมาตรารองอื่นๆ ที่เหมาะสมเข้ามาใช้ควบคู่กับมาตรการลงโทษทางอาญา เช่นกัน โดยมีเหตุผลสนับสนุนดังนี้

(1) เนื่องจากประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็นเมืองแห่งพระพุทธศาสนาที่ประชาชน คนไทยกว่าร้อยละ 90 นับถือศาสนาพุทธ ซึ่งตามคำสอนทางศาสนาได้สอนให้เรามีความเมตตา กรุณาต่อสัตว์ และให้งดเว้นการฆ่าสัตว์ไม่ว่าสัตว์เล็กหรือสัตว์ใหญ่ คนไทยในฐานะที่เป็น พุทธศาสนิกชนจึงสมควรที่จะส่งเสริมในการให้ความคุ้มครองและป้องกันการทารุณกรรมต่อสัตว์ ในทุกรูปแบบ อีกทั้งควรห้ามปรามมิให้คนในสังคมมีพฤติกรรมเช่นว่านี้โดยไม่ควรที่จะนิ่งนอนใจ หรือมองเป็นเรื่องเล็กน้อยอีกต่อไป

(2) เห็นว่าคนไทยโดยพื้นฐานส่วนใหญ่ย่อมเป็นผู้ที่มีจิตใจประเสริฐและดีงามซึ่ง ได้รับการสั่งสอนและปลูกฝังมาจากคำสอนในพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมที่ดีงามของสังคมนั้น จึงไม่เป็นการสมควรหากจะปล่อยให้มีการกระทำอันโหดร้ายทารุณต่อสัตว์เกิดขึ้นในสังคม อันจะ เป็นการทำลายภาพลักษณ์ต่อจารีตประเพณีและศีลธรรมอันดีของสังคมไทย

(3) การเพิกเฉยต่อเรื่องดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์และชื่อเสียง ของประเทศไทยในแง่ลบต่อนานาประเทศได้ เพราะการไม่ให้ความสำคัญต่อสัตว์โดยไม่มี บทกฎหมายที่ป้องกันการทารุณสัตว์ในลักษณะที่เหมาะสมและครอบคลุมแล้วย่อมทำให้ไม่อาจให้ ความคุ้มครองแก่สัตว์ได้อย่างแท้จริง และเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงจิตใจของคนในชาติได้ว่าไม่ให้ ความสำคัญต่อสัตว์ในฐานะสิ่งมีชีวิตที่มีความรู้สึกเพียงใด ตัวอย่างของสังคมโลกที่มีมุมมองต่อ เรื่องการทารุณกรรมสัตว์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย เช่น การที่ประเทศไทยได้ถูกจัดอยู่ในลำดับต้นๆ ของประเทศที่มีการล่วงละเมิดสิทธิและสวัสดิภาพสัตว์ และเคยถูกนำเรื่องดังกล่าวไปเป็นข้ออ้าง ในการกีดกันทางการค้ามาแล้ว รวมทั้งเคยถูกร้องเรียนจากชาวต่างชาติผ่านสถานทูตในหลายๆ กรณีที่มีการพบเห็นการทารุณสัตว์ในประเทศไทย²⁶ อาทิ กรณีของชาวเยอรมันผู้หนึ่งที่ได้

²⁶ “แฉไทยดินแดนทารุณสัตว์,” สยามรัฐ (17 มกราคม 2546): 20.

ทำหนังสือเรียกร้องเกี่ยวกับการทารุณกรรมสุนัขในประเทศไทยผ่านสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงบรัสเซลส์²⁷

(4) ในงานเขียนหลายชิ้นของต่างประเทศได้ยืนยันถึงข้อพิพจน์แนวคิดในเรื่องที่ว่า ผู้ซึ่งเคยมีประวัติของการกระทำทารุณกรรมต่อสัตว์อย่างซ้ำๆ มีโอกาสเสี่ยงสูงต่อการฝ่าฝืนข้อห้ามในลักษณะใกล้เคียงกัน หรือการไม่เคารพต่อกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองแก่คนในสังคมในอนาคตได้ เช่น งานวิจัยของ Arluke และคณะ(1999) ซึ่งได้ทำการสำรวจผู้กระทำความผิดจำนวน 153 คนที่อยู่ในระหว่างช่วงอายุ 11-76 ปีที่เคยทารุณกรรมสัตว์เปรียบเทียบกับผู้กระทำความผิดจำนวนเท่ากันที่ไม่เคยทารุณกรรมสัตว์ พบว่า ผู้กระทำความผิดที่เคยทารุณกรรมสัตว์มักกระทำความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน ยาเสพติด หรือการฝ่าฝืนกฎหมายอื่นๆ และมีจำนวนการกระทำความผิดมากกว่าผู้กระทำความผิดที่ไม่เคยทารุณกรรมสัตว์ ฉะนั้น จึงเห็นว่าการเพิกเฉยหรือการมองข้ามพฤติกรรมกรรมการทารุณกรรมสัตว์ของคนในสังคม โดยไม่มีบทบัญญัติและมาตรการบังคับที่เหมาะสมแล้ว ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบตามมากับคนหรือสังคมในอนาคตได้ เรื่องการทารุณกรรมสัตว์จึงมิใช่เรื่องที่ไกลตัวอีกต่อไป

(5) ผลการศึกษาของต่างประเทศหลายๆ ฉบับได้แสดงให้เห็นว่าการทารุณกรรมสัตว์มีความเกี่ยวข้องกับความรุนแรงในครอบครัว, การทารุณกรรมเด็ก และการทารุณกรรมต่อผู้สูงอายุ เช่น ในงานวิจัยของ Ascion and Arkow(1999) ก็ได้ทำการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการทารุณกรรมเด็ก ความรุนแรงในครอบครัวและการทารุณสัตว์ในเด็ก ผลการศึกษาบ่งชี้ว่า การทารุณกรรมเด็กหรือในครอบครัวที่มีความรุนแรง มีผลทำให้เด็กซึ่งถูกทารุณกรรมหรืออยู่ในครอบครัวที่ใช้ความรุนแรงดังกล่าวมีโอกาสที่จะทารุณกรรมสัตว์มากกว่าเด็กที่ไม่อยู่ในสถานการณ์เช่นนั้น นอกจากนี้ ความรุนแรงในครอบครัวและการทารุณกรรมเด็กอาจนำมาสู่การทำทารุณกรรมสัตว์ได้เช่นเดียวกัน ดังนั้น ในความเห็นของผู้เขียนจึงเห็นว่า กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ หากมีการสร้างกลไกในการบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพโดยให้ความสำคัญต่อพฤติกรรมกรรมการทารุณสัตว์และสัตว์ที่ตกเป็นเหยื่อแล้ว ในหลายๆ กรณีอาจมีส่วนช่วยให้ความคุ้มครองแก่บุคคลที่ถูกกระทำได้ เพราะการมีกลไกที่ดีจะสามารถนำไปสู่การค้นพบการกระทำของผู้กระทำในลักษณะอื่นๆ ได้ เช่น ความรุนแรงในครอบครัว

²⁷ กรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, “หนังสือที่กต. 0702/3805 เรื่อง ชาวต่างประเทศร้องเรียนเกี่ยวกับการทารุณกรรมสุนัขในประเทศไทย,” 14 พฤศจิกายน 2545.

(6) การมีกฎบัญญัติกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์เป็นการเฉพาะซึ่งมีเนื้อหาที่ครอบคลุมและมีการนำมาตราการที่เหมาะสมมาใช้ในแต่ละกรณี ย่อมทำให้เกิดประโยชน์ต่อตัวของสัตว์, ผู้กระทำความผิด และคนในสังคมที่จะได้รับความคุ้มครองและเยียวยาอย่างเหมาะสม ตัวอย่างเช่น กรณีที่ผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน หากได้มีการใช้มาตรการในลักษณะเยียวยาฟื้นฟูผู้กระทำความผิดแล้วย่อมเป็นผลดีแก่ตัวผู้กระทำความผิดนั้น เช่น การให้เข้ารับการดูแลรักษาจากจิตแพทย์หรือการเข้าอบรมเพื่อสร้างนิสัยให้รักสัตว์

อนึ่ง ภายหลังจากการเรียกร้องให้มีการตรากฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ขึ้นเป็นกฎหมายเฉพาะของภาคประชาชนดังกล่าวแล้ว พบว่าในส่วนของภาครัฐเองก็ไม่ได้มีนัยสนใจต่อเรื่องดังกล่าวแต่อย่างใด ปัจจุบันได้มีการจัดทำร่างพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ..... ขึ้น (ต่อไปนี้จะเรียกว่าร่างพระราชบัญญัติฯ) โดยมีกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก ซึ่งวัตถุประสงค์ของการร่างกฎหมายฉบับนี้เพื่อคุ้มครองสัตว์ไม่ให้ถูกทารุณกรรมในกรอบกว้างและให้มีความสอดคล้องเป็นไปตามมาตรฐานสากลที่ยอมรับได้ ทั้งนี้ ในร่างพระราชบัญญัติฯ จะมีเนื้อหาสำคัญอยู่ 2 เรื่องด้วยกัน คือ การป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ และจัดสวัสดิภาพสัตว์ ในที่นี้ ผู้เขียนจะทำการวิเคราะห์สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติฯ ในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัติเรื่องความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์เป็นสำคัญ โดยเปรียบเทียบกับบทบัญญัติในกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ของต่างประเทศ เพื่อให้ความคิดเห็นต่อบทบัญญัติในร่างพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าวต่อไป

5.3.1 การกำหนดประเภทของสัตว์ที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

ขอบเขตของการบังคับใช้กฎหมายที่สำคัญประการหนึ่งก็คือการที่กฎหมายได้มีการกำหนดความหมายของสัตว์ไว้ เพื่อไม่ให้เป็นการเปิดช่องให้มีการตีความตามอำเภอใจโดยไม่มีขอบเขตหรือหลักเกณฑ์ใดๆ เนื่องจากหากบทบัญญัติกฎหมายไม่ได้ให้คำนิยามหรือกำหนดประเภทของสัตว์ที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายแล้ว ก็จะเป็นการแสดงให้เห็นหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายมีภาระในการตัดสินใจถึงการกระทำต่อสัตว์ที่ถูกเขียนไว้ในกฎหมาย ซึ่งในบางกรณีนำไปสู่การใช้อำนาจตัดสินใจอย่างอำเภอใจของเจ้าหน้าที่นั้นได้ ฉะนั้น จึงมีความจำเป็นที่กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์จะต้องมีการกำหนดความหมายของสัตว์ที่ได้รับความคุ้มครอง

สำหรับประเภทของสัตว์ที่กฎหมายควรให้ความคุ้มครองนั้นจะครอบคลุมถึงสัตว์หรือสิ่งมีชีวิตทั้งหมดทุกชนิดยกเว้นมนุษย์ หรือครอบคลุมเพียงสัตว์บางกลุ่มบางประเภท เช่น สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่ไม่ใช่มนุษย์ หรือสัตว์ที่มีกระดูกสันหลังที่ไม่ใช่มนุษย์ หรือกำหนดให้ครอบคลุมเฉพาะเจาะจงเป็นชนิดๆ ของสัตว์นั้น เช่น สัตว์เลี้ยง ผู้เขียนมีความเห็นว่า ข้อดีที่กฎหมายใช้คำกว้างโดยให้ครอบคลุมถึงสัตว์หรือสิ่งมีชีวิตทุกประเภทยกเว้นมนุษย์ คือ สามารถรวมการกระทำผิดที่เป็นการทารุณกรรมต่อสัตว์ได้ครอบคลุมได้ทั้งหมดทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นสัตว์ชนิดหรือประเภทใด ส่วนข้อเสียของการกำหนดไว้อย่างกว้าง คือ ทำให้เกิดการถกเถียงกรณีซึ่งทำร้ายหรือทำอันตรายแก่สัตว์ขนาดเล็ก เช่น พวกแมลง หรือไส้เดือน ที่ผู้กระทำอาจถูกฟ้องร้องดำเนินคดีได้เช่นเดียวกับกรณีทำร้ายหรือทำอันตรายสัตว์ขนาดใหญ่ซึ่งอาจทำให้เกิดความรู้สึกที่คาบคองใจหรือข้อสงสัยแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องหรือในสังคมได้ว่าการกระทำนั้นถึงขนาดที่ควรได้รับโทษทางอาญาจริงหรือไม่ ดังเช่น กรณีเด็กวัยรุ่นหักขาแมงมุมจะเหมือนกรณีทารุณสัตว์สุนัขซึ่งอาจมีความผิดและถูกลงโทษทางกฎหมายได้เช่นกัน และนอกจากนี้ อาจทำให้เกิดความยุ่งยากในบางประการกับกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ที่กำหนดความหมายของสัตว์ไว้อย่างกว้าง คือ เมื่อสัตว์ได้ถูกให้ความหมายถึงสัตว์ทั้งหมด จึงครอบคลุมสัตว์ที่ไม่มีกระดูกสันหลังและสัตว์ชั้นต่ำด้วย ซึ่งเท่ากับว่ากฎหมายจะต้องเข้าไปดูแลในเรื่องเล็กๆ น้อยๆ ไม่เป็นสาระของอาชญากรรมประเภททารุณสัตว์โดยเท่าเทียมกัน เช่น การเผาแมงกับการตีแมลงวัน ซึ่งในบางกรณีทำให้กฎหมายนั้นอาจจะอยู่ในสภาพที่เป็นสิ่งสุดท้ายที่สังคมจะยอมรับว่าเป็นการกระทำผิด อันมีผลต่อความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายได้ เช่น การทำลายแมลงที่มารบกวน การใช้ไส้เดือนเป็นเหยื่อการจับผีเสื้อมาสะสม หรืออื่นๆ

ดังนั้น ในความเห็นของผู้เขียนจึงเห็นว่า ไม่ควรกำหนดประเภทของสัตว์ในลักษณะที่กว้างซึ่งครอบคลุมถึงสัตว์ทุกชนิดทุกประเภทที่ไม่ใช่มนุษย์ ถึงแม้ว่าในความเป็นจริงสัตว์ไม่ว่าชนิดหรือประเภทใดล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่ชีวิตที่มีความรู้สึกได้โดยธรรมชาติของมัน ซึ่งมนุษย์เราในฐานะเป็นผู้ที่เจริญแล้วควรให้ความสำคัญแก่สัตว์ทั้งหลายเหล่านั้นอย่างเท่าเทียมกัน รวมไปถึงให้ความเคารพต่อสัตว์ทั้งหลายในฐานะเป็นสิ่งมีชีวิตบนโลกเช่นเดียวกับมนุษย์ แต่ในแง่ทางกฎหมายแล้วเห็นว่า จำเป็นต้องชั่งน้ำหนักระหว่างการควบคุมพฤติกรรมของบุคคลในสังคมและความเป็นไปได้ในการบังคับใช้กฎหมาย กับการให้ความคุ้มครองแก่สัตว์เป็นสำคัญ

อนึ่ง การคำนึงถึงความเป็นไปได้ในการบังคับใช้กฎหมายจะทำให้กฎหมายนั้นมีประสิทธิภาพ และไม่สร้างภาระให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐจนเกินไป หรือเป็นการทำให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาซึ่งโดยปกติมีภาระงานที่มากเกินกำลังอยู่แล้วนั้นต้องมารับภาระกับคดีเล็กๆ น้อยๆ ฉะนั้น การนำทรัพยากรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญามาใช้กับคดีทารุณ

สัตว์พวกแมลงหรือสัตว์ชั้นต่ำ จึงดูเหมือนเป็นการสูญเสียโอกาสที่จะใช้ทรัพยากรจำนวนเดียวกันนี้ไปใช้กับความผิดอื่นที่มีความสำคัญมากกว่าหรืออาชญากรรมร้ายแรง และยังเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือย นอกจากนี้เห็นว่า โดยสภาพของกฎหมายแล้วควรเป็นสิ่งที่สังคมทั่วไปจะต้องยอมรับกันได้โดยส่วนใหญ่หรือเห็นพ้องว่าการกระทำซึ่งบัญญัติไว้เป็นความผิดและมีโทษนั้น จะต้องเป็นสิ่งที่สมเหตุสมผล ดังนั้น กรณีที่มีการดำเนินการกับการกระทำความผิดที่กฎหมายคุ้มครองไปถึงสัตว์ขนาดเล็กหรือสัตว์ชั้นต่ำจึงดูเหมือนจะเป็นไปได้ยากและขัดต่อความรู้สึกของคนในสังคมเมื่อเปรียบเทียบระหว่างการคุ้มครองสัตว์และการควบคุมพฤติกรรมของบุคคลโดยการนำบุคคลมาลงโทษทางอาญา การไม่ยอมรับต่อบทบัญญัติของกฎหมายและไม่มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังจะมีผลทำให้ความเคารพและปฏิบัติตามกฎหมายของประชาชนลดลงด้วยเหตุนี้ ในเบื้องต้นจึงเห็นว่าบทบัญญัติกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ไม่ควรกำหนดประเภทของสัตว์ในลักษณะที่กว้างซึ่งรวมสัตว์ทุกชนิดทุกประเภท

สำหรับประเด็นที่เกิดขึ้นต่อมาก็คือ ควรจะกำหนดประเภทของสัตว์ให้ครอบคลุมในระดับใดหรือแคไหน ซึ่งในที่นี้ผู้เขียนเห็นว่า การกำหนดประเภทของสัตว์โดยกำหนดให้เป็นสัตว์บางชนิดหรือบางสายพันธุ์ลงไป เช่น ครอบคลุมแต่เฉพาะสุนัขหรือแมว หรือสัตว์เลี้ยงเท่านั้น จะทำให้กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ไม่สามารถรวมการกระทำผิดที่เป็นการทารุณกรรมต่อสัตว์ประเภทหรือชนิดอื่นที่ถูกกระทำในลักษณะเดียวกันได้ และเท่ากับว่าสังคมมุ่งให้ความสำคัญต่อสัตว์ประเภทที่ระบุไว้เท่านั้น ในขณะที่สัตว์ประเภทอื่นๆ ซึ่งมีลักษณะหรือสภาพร่างกายที่ใกล้เคียงและมีความรู้สึกเช่นเดียวกับสัตว์ที่ถูกคุ้มครองกลับถูกละเลยมองข้าม นอกจากนี้กฎหมายเมื่อได้ถูกบัญญัติขึ้นมาบังคับใช้สมควรที่จะสามารถให้ความคุ้มครองแก่สัตว์ให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของกฎหมายที่ต้องการคุ้มครองและป้องกันสัตว์จากการถูกทำทารุณกรรมอย่างแท้จริง การบัญญัติกฎหมายโดยคุ้มครองสัตว์เพียงบางชนิดจึงดูเป็นการไม่เหมาะสมและไม่เกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลใดๆ ฉะนั้น ผู้เขียนจึงไม่เห็นด้วยหากต้องมีการกำหนดประเภทของสัตว์ที่จะได้รับความคุ้มครองแต่เฉพาะสัตว์ชนิดหรือประเภทใดประเภทหนึ่ง

ในความเห็นของผู้เขียนเห็นด้วยกับการกำหนดประเภทของสัตว์โดยการกำหนดให้ความคุ้มครองสัตว์ในบางกลุ่มบางพวกที่ดูเหมือนจะสามารถแสดงความรู้สึกตอบสนองต่อพฤติกรรมทารุณสัตว์ของมนุษย์ได้ในระดับเดียวกันหรือใกล้เคียงกับมนุษย์ ทั้งนี้ เพราะความสามารถในการแสดงความรู้สึกเจ็บปวดทุกข์ทรมานของสัตว์นั้น จะเป็นสิ่งสนับสนุนเหตุผลที่บัญญัติกฎหมายขึ้นมาเอาผิดแก่บุคคลผู้กระทำได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะจากคนในสังคมซึ่งย่อมต้องเห็นด้วยกับการให้ความคุ้มครองแก่สัตว์เหล่านั้น เพราะสภาพของ

ความทุกข์ทรมานหรือความเจ็บปวดที่สัตว์แสดงออกมาจะสร้างความสยดสยองแก่ผู้ที่พบเห็น นำมาสู่การไม่เห็นด้วยหรือไม่ยอมรับต่อพฤติกรรมดังกล่าว และเห็นว่าการกระทำของผู้กระทำเป็น สิ่งที่ไม่ถูกต้องไม่เหมาะสมในทางศีลธรรมอย่างร้ายแรงที่สังคมไม่ควรเพิกเฉย การบัญญัติ กฎหมายขึ้นมาเพื่อคุ้มครองสัตว์เหล่านั้นจึงสมควรและสมเหตุสมผลเพียงพอที่กฎหมายนั้นจะ ลงโทษผู้กระทำความผิดดังกล่าว

สำหรับกลุ่มของสัตว์ที่มีการกำหนดไว้ในกฎหมายของต่างประเทศที่ให้ความคุ้มครองส่วนใหญ่จะได้แก่ กลุ่มสัตว์หรือสิ่งมีชีวิตที่มีกระดูกสันหลังที่ไม่ใช่มนุษย์* , กลุ่มสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่ไม่ใช่มนุษย์** และในกฎหมายบางฉบับได้กำหนดให้รวมถึงนก สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม หรือสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ เช่น กฎหมายของมลรัฐออริโชน่า, มลรัฐออริกอน ประเทศ สหรัฐอเมริกา สำหรับเหตุผลสำคัญที่กฎหมายส่วนใหญ่กำหนดให้กลุ่มของสัตว์เหล่านี้ได้รับความคุ้มครองก็เนื่องมาจากว่าสัตว์กลุ่มนี้เป็นสัตว์ที่มีความสามารถในการรับรู้และแสดง ความเจ็บปวดและ/หรือทรมานให้เห็นได้นั้นเอง²⁸ อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนยังมีความเห็นต่อไปว่า

* สัตว์หรือสิ่งมีชีวิตที่มีกระดูกสันหลัง เป็นสัตว์ที่มีกระดูกต่อกันเป็นข้อ ๆ กระดูก เหล่านี้ทำหน้าที่เป็นแกนของร่างกาย ได้แก่ สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม สัตว์ปีก สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม สัตว์ครึ่งน้ำครึ่งบก สัตว์น้ำ ในขณะที่สัตว์ไม่มีกระดูก เป็นสัตว์ที่ไม่แกนของร่างกาย สัตว์บางชนิด จึงสร้างเปลือกแข็งขึ้นมาห่อหุ้มร่างกาย เพื่อป้องกันอันตราย เช่น กุ้ง กิ้ง ปู แมลง หอย ปลาหมึก ทะเล ไม่อยู่ในความหมายดังกล่าว

** สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม (Mammals) เป็นสัตว์ที่มีกระดูกสันหลังที่มีวิวัฒนาการ สูงที่สุดในบรรดาสัตว์มีชีวิต ลักษณะเด่นคือ มีต่อมน้ำนม สำหรับผลิตนมใช้เลี้ยงลูกในระยะแรกเกิด มีสมองขนาดใหญ่จึงมีความเฉลียวฉลาดมากกว่าสัตว์กลุ่มอื่นๆ เป็นสัตว์เลือดอุ่นสามารถปรับ อุณหภูมิของร่างกายให้เหมาะกับสภาพแวดล้อมได้ดี และมีขนขึ้นที่ผิวหนังปกคลุมร่างกายเพื่อ ช่วยในการรักษาอุณหภูมิให้ร่างกาย เพื่อช่วยในการรักษาอุณหภูมิให้ร่างกาย แต่บางชนิดเช่น ตัวลื่นมีขนขึ้นได้เกิดขัดแย้งที่หุ้มตัว สัตว์เลี้ยงลูกด้วยน้ำนมมีประมาณ 5,500 ชนิด ส่วนใหญ่เป็น สัตว์บก เช่น สุนัข ช้าง ลิง สิงโต จิงโจ้ สัตว์น้ำที่เลี้ยงลูกด้วยน้ำนม ได้แก่ ปลาโลมา วาฬ และ พะยูน สัตว์ปีกประเภทเดียวที่เลี้ยงลูกด้วยน้ำนมคือค้างคาว ส่วนนกระรอกบิน และจิ้งจอกบิน ไม่จัดเป็นจำพวกสัตว์ปีก เพราะปีกใช้ร่อนไปได้เพียงระยะหนึ่งเท่านั้น

²⁸ Frank R. Ascione, "Animal Abuse and Youth Violence," Juvenile Justice Bulletin (September 2001): 2.

มาตรการทางกฎหมายนั้นถือเป็นเพียงมาตรการหนึ่งที่จะเข้ามาควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคม และให้ความคุ้มครองแก่สัตว์เท่านั้น ฉะนั้น นอกเหนือจากสัตว์ซึ่งมิได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมาย ยังมีมาตรการอื่นที่อาจนำมาใช้แทนได้ โดยเฉพาะมาตรการทางสังคมที่ควรสนับสนุน และรณรงค์ส่งเสริมให้ความรู้ ปลุกฝังให้เด็กและคนในสังคมรักและมีเมตตาไม่รังแกสัตว์

อนึ่ง จากการศึกษาพบว่าในร่างพระราชบัญญัติฯ ได้มีการให้คำนิยามคำว่า “สัตว์” ที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย โดยให้หมายถึงสิ่งมีชีวิตที่มีกระดูกสันหลังที่มีไข้มนุษย์ และสิ่งมีชีวิตอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง (มาตรา 3) ซึ่งผู้เขียนเห็นด้วยกับการกำหนดประเภทของสัตว์ที่ได้รับความคุ้มครองไว้เช่นนี้ เพราะเป็นการกำหนดประเภทของสัตว์ที่ไม่กว้างและไม่จำกัดแคบจนเกินไป สัตว์หรือสิ่งมีชีวิตที่มีกระดูกสันหลังที่มีไข้มนุษย์ที่กำหนดไว้ในร่างกฎหมายนั้นจะสามารถให้ความคุ้มครองได้ครอบคลุมทั้งบรรดาสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม สัตว์ปีก สัตว์เลื้อยคลาน สัตว์ครึ่งน้ำครึ่งบก สัตว์น้ำ (ที่ไม่ใช่สัตว์จำพวกแมลง, กุ้ง, ปู หรือสัตว์ชั้นต่ำอื่นๆ) และนอกจากนี้การกำหนดให้หมายความรวมถึงสิ่งมีชีวิตอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวงตามที่ปรากฏในร่างกฎหมายนั้นก็เห็นว่าจะเป็นการเปิดช่องสามารถให้ความคุ้มครองแก่สัตว์ประเภทอื่น ๆ ได้มากขึ้นที่อาจเห็นว่าสมควรได้รับการคุ้มครองภายใต้กฎหมายดังกล่าวต่อไปในอนาคต

5.3.2 ลักษณะของการกระทำที่เป็นการทารุณกรรมสัตว์อันมีความผิดตามกฎหมาย

ขอบเขตของการบังคับใช้กฎหมายที่สำคัญอีกประการหนึ่งของกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ คือ กฎหมายจะถือว่าการกระทำในลักษณะใดเป็นการทารุณกรรมสัตว์ที่ผู้กระทำจะต้องมีความผิดและได้รับโทษภายใต้กฎหมาย การกำหนดลักษณะของการกระทำไว้อย่างกว้างๆ เช่น กฎหมายมลรัฐวิสคอนซิน ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้บัญญัติไว้ว่า “ไม่ว่าใครจะปฏิบัติต่อสัตว์ต่างๆ ที่เป็นของตนเองหรือผู้อื่น ในลักษณะทารุณไม่ได้” โดยที่มีได้ขยายความหรือให้ คำนิยามความหมายของลักษณะทารุณว่าได้แก่ลักษณะใดบ้าง การกำหนดในลักษณะเช่นนี้เห็นว่ามีข้อดี คือ สามารถใช้กับการกระทำทั้งหลายอย่างไม่จำกัดรูปแบบหรือวิธี แต่ข้อเสียที่พบก็คือ การกำหนดไว้อย่างกว้างจะทำให้เกิดการตีความถึงการกระทำว่าอย่างไรเป็นลักษณะของการทารุณที่ถือว่าเป็นความผิด ระดับหรือขอบเขตของการทารุณตามความมุ่งหมายของกฎหมายมีอยู่เพียงใด เช่น เจ้าของลิ้มให้กินข้าวหรืออาหารสองวัน จะเป็นการทารุณที่มีความผิดตามกฎหมายหรือไม่

สำหรับการกำหนดลักษณะของการกระทำที่ถือเป็นการทารุณสัตว์ในทางกฎหมาย เห็นว่า ไม่ควรกำหนดไว้อย่างกว้างและขณะเดียวกันก็ไม่ควรที่จะกำหนดในลักษณะที่จำกัดหรือแคบจนเกินไปเพียงกรณีใดกรณีหนึ่งเท่านั้น เช่น กำหนดให้การทำให้พิการ หรือฆ่าโดยไม่จำเป็นเท่านั้นที่เป็นการกระทำทารุณสัตว์อันมีความผิดตามกฎหมาย สมควรที่กฎหมายจะกำหนดขอบเขตของลักษณะการกระทำไว้ในระดับหนึ่งที่พอแสดงความมุ่งหมายของกฎหมายได้ว่าต้องการให้ความคุ้มครองไปถึงขนาดใดอย่างไร ซึ่งกฎหมายในต่างประเทศส่วนใหญ่ก็จะมีกำหนดในลักษณะเช่นนี้ กล่าวคือ มีการกำหนดลักษณะของการกระทำไว้ทั้งที่เป็นการกระทำในลักษณะของการปฏิบัติต่อสัตว์ด้วยความโหดร้ายทารุณ เช่น การทุบ, การทุบตี, เตะ, ปฏิบัติไม่ได้ต่อสัตว์, ทรมาน, ทำให้พิการ, ทำให้บาดเจ็บอย่างทารุณ ฯลฯ การเพิกเฉยที่สำคัญ เช่น การไม่จัดหาอาหาร น้ำ หรือที่พักที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการดำรงชีวิตของสัตว์, การไม่จัดหาหรือให้การรักษาทางการแพทย์ที่สำคัญแก่สัตว์ในเมื่อสัตว์นั้นจำเป็นต้องได้รับการรักษาเยียวยา, การไม่จัดการคุ้มครองป้องกันสัตว์โดยปล่อยให้อยู่ในสภาพอากาศที่ร้อนหรือหนาวจัดเกินไป ฯลฯ และการฆ่าโดยไม่มีเหตุอันควร และนอกเหนือจากจะกำหนดลักษณะของการกระทำไว้โดยเฉพาะดังกล่าวแล้ว กฎหมายยังได้กำหนดให้รวมถึงการกระทำหรือการละเว้นการกระทำใดๆ ที่เป็นเหตุให้หรืออนุญาตให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทรมานร่างกายหรือทุกข์ทรมานโดยไม่จำเป็นหรือไม่เป็นเหตุอันสมควร ซึ่งเท่ากับว่า การกำหนดเช่นนี้จะทำให้เกิดความชัดเจนของลักษณะการกระทำได้ในระดับหนึ่ง และขณะเดียวกันก็ได้จำกัดอยู่เพียงลักษณะของการกระทำที่ถูกกำหนดไว้ในบทบัญญัติกฎหมายเท่านั้น หากแต่ครอบคลุมถึงบรรดาการกระทำอื่นใดที่จะเป็นการทำให้สัตว์ได้รับเจ็บปวดทุกข์ทรมานโดยไม่จำเป็น

การกำหนดถึงลักษณะของการกระทำต่างๆ ดังที่กล่าวมาเปรียบเสมือนเป็นตัวอย่างที่กฎหมายสะท้อนให้เห็นถึงความมุ่งหมายของกฎหมายที่ไม่ต้องการให้มีการกระทำ เช่นว่าเกิดขึ้นต่อสัตว์ ทั้งนี้ พื้นฐานสำคัญของการบัญญัติบทกฎหมายในเรื่องนี้ก็คือ ต้องการจะป้องกันและต่อต้านการกระทำรวมถึงการละเว้นการกระทำที่มีผลต่อการทำให้สัตว์เจ็บปวดหรือทุกข์ทรมานโดยไม่จำเป็นเป็นสำคัญ ฉะนั้น ลักษณะของการกระทำใดที่นอกเหนือจากที่กฎหมายกำหนดและมีลักษณะของการกระทำที่แสดงความโหดร้ายและสร้างความเจ็บปวดทุกข์ทรมานอย่างไม่สมควร ย่อมสมควรได้รับโทษเช่นเดียวกันกับกรณีที่มีการกำหนดไว้ในกฎหมายด้วย จึงเห็นควรที่นอกจากกฎหมายจะกำหนดลักษณะของการกระทำใดการกระทำหนึ่งให้เป็นความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์แล้ว ควรที่จะกำหนดให้รวมถึงการกระทำหรือการละเว้นการกระทำอื่นใดที่มีผลทำให้เกิดความเจ็บปวดทุกข์ทรมานแก่สัตว์โดยไม่จำเป็นอีกกรณีหนึ่งด้วย ดังเช่น กฎหมายของ

ประเทศสหรัฐอเมริกา, ประเทศออสเตรเลีย, ประเทศสิงคโปร์ และประเทศมาเลเซีย ที่ต่างมีการบัญญัติในลักษณะดังกล่าว

สำหรับร่างพระราชบัญญัติฯ มีการกำหนดให้การกระทำทารุณกรรมต่อสัตว์เป็นความผิดที่มีโทษทางกฎหมาย โดยตามมาตรา 24 ได้บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการใด ๆ ต่อสัตว์ อันเป็นการทารุณกรรมสัตว์” และในมาตรา 25 ได้มีการกำหนดลักษณะของการกระทำต่างๆ ที่ให้ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ ซึ่งประกอบไปด้วยการกระทำ 19 ลักษณะด้วยกัน และนอกจากนี้ ในมาตรา 3 ของร่างพระราชบัญญัติฯ ยังได้มีการให้ความหมายของการทารุณกรรมไว้ว่า หมายถึงการกระทำหรืองดเว้นการกระทำใด ๆ ที่ทำให้สัตว์ได้รับความทุกข์ทรมาน ความเจ็บปวด ทุพพลภาพ หรืออาจมีผลให้สัตว์นั้นตาย

ทั้งนี้ จากการบัญญัติดังกล่าวมีข้อพิจารณา คือ ประเด็นในเรื่องของลักษณะของการกระทำที่บัญญัติไว้ในร่างกฎหมายครอบคลุมเพียงพอแล้วหรือยัง จากการศึกษาลักษณะของการกระทำที่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์อันมีความผิดภายใต้ร่างพระราชบัญญัติฯ ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 19 ลักษณะในมาตรา 25 นั้นสามารถจัดกลุ่มได้ดังนี้

1. กลุ่มที่เป็นลักษณะของการปฏิบัติอย่างทารุณโหดร้าย

ก. กระทำต่อเนื้อตัวร่างกายสัตว์โดยตรง ได้แก่ การเขียน ขูด ฟัน แหว แผล ลวก หรือกระทำการอื่นใดในลักษณะที่ได้รับทุกข์เวทนาซึ่งมีผลทำให้สัตว์เจ็บปวด หรือพิการ หรือตาย (อนุมาตรา 1), กระทำการใด ๆ ให้สัตว์ต้องเสียรูปร่างหรือพิการ โดยไม่จำเป็น (อนุมาตรา 12), การฆ่าสัตว์หรือทำร้ายสัตว์ โดยลูกแกโทสะ (อนุมาตรา 14)

ข. การกระทำในรูปของการใช้งานหรือประโยชน์จากสัตว์ ได้แก่ การใช้สัตว์ในการกระทำที่ผิดกฎหมาย หรือการใช้ทำงานจนเกินสมควร หรือการใช้ทำงานอันไม่สมควรแก่ประเภท ชนิด และสภาพของสัตว์ โดยเฉพาะเมื่อสัตว์นั้นเจ็บป่วย ชรา อ่อนอายุใกล้คลอด หรือพิการ (อนุมาตรา 2), การใช้พาหนะที่ไม่เหมาะสมแก่การขนส่งหรือเคลื่อนย้ายสัตว์ ทำให้สัตว์ต้องได้รับความทุกข์ทรมาน บาดเจ็บ หรือตาย (อนุมาตรา 4)

ค. การกระทำในรูปแบบอื่นๆ ได้แก่ การใช้ยา หรือสารพิษ หรือสารอันตรายต่อสัตว์ โดยประสงค์จะให้สัตว์ได้รับอันตรายหรือความทุกข์ทรมาน หรือตาย (อนุมาตรา 3), การนำสัตว์ที่เป็นอริกันไว้ในที่เดียวกัน (อนุมาตรา 6), การพรากแม่และลูกสัตว์ที่ยังไม่หย่านม เว้นแต่มีเหตุอันสมควร (อนุมาตรา 7), การใช้ยาพิษหรือสารพิษเพื่อให้สัตว์ได้รับความทุกข์ทรมานหรือตาย (อนุมาตรา 11), การนำสัตว์มาต่อสู้หรือปะลองกำลังกัน โดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมาย,

การพันนาการสัตว์เป็นเวลานานเกินความจำเป็นหรือด้วยเครื่องพันนาการที่ไม่เหมาะสม (อนุมาตรา 15), การใช้สัตว์เลือดอุ่นที่ยังมีชีวิตอยู่เป็นเหยื่อหรือเป็นอาหารสัตว์อื่น (อนุมาตรา 16), การบริโภคสัตว์ทั้งที่ยังมีชีวิตอยู่ (อนุมาตรา 17), การสังวาส หรือใช้สัตว์ประกอบกามกิจ (อนุมาตรา 18) และการกระทำอื่นๆ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง (อนุมาตรา 19)

2. กลุ่มที่เป็นการเพิกเฉยหรือละเลยที่สำคัญ ได้แก่ การเลี้ยงหรือกักขังสัตว์ในที่คับแคบ ทำให้สัตว์ได้รับความทุกข์ทรมาน บาดเจ็บ หรือตาย (อนุมาตรา 5), การทอดทิ้งสัตว์เพื่อให้พ้นภาวะ (อนุมาตรา 8), การทำให้สัตว์ต้องได้รับความทุกข์ทรมานหรือตายจากการอดอยากขาดอาหาร น้ำหรือการพักผ่อน (อนุมาตรา 9) และการที่เจ้าของสัตว์ไม่ดูแลรักษาเมื่อสัตว์เจ็บป่วย (อนุมาตรา 10)

การบัญญัติในลักษณะดังกล่าวถือเป็นการกำหนดลักษณะของการกระทำไว้อย่างค่อนข้างละเอียดครอบคลุมการกระทำในหลายๆ รูปแบบ ซึ่งในที่นี้ผู้เขียนมีข้อคิดเห็นต่อการกำหนดดังกล่าวดังนี้

(1) ผู้เขียนเห็นว่าในบางอนุมาตราดูเหมือนจะมีความซ้ำซ้อนหรือใกล้เคียงกันอันอาจถือเป็นลักษณะของการกระทำเดียวกันได้ ซึ่งได้แก่ อนุมาตรา 3 ที่กำหนดให้การใช้ยาหรือสารพิษหรือสารอันตรายต่อสัตว์ โดยประสงค์จะให้สัตว์ได้รับอันตรายหรือความทุกข์ทรมาน หรือตาย เป็นการกระทำที่ถือเป็นการทารุณกรรมสัตว์ และในอนุมาตรา 11 ที่กำหนดให้การใช้ยาพิษหรือสารพิษเพื่อให้สัตว์ได้รับความทุกข์ทรมานหรือตาย เป็นการกระทำที่ถือเป็นการทารุณกรรมสัตว์อีกลักษณะหนึ่ง ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่า มีลักษณะของการกระทำใกล้เคียงกันอย่างมาก โดยเป็นเพียงการใช้ถ้อยคำที่แตกต่างกันเท่านั้น ฉะนั้น เมื่อพิจารณาอย่างละเอียดแล้วจึงทำให้เข้าใจได้ว่า กฎหมายห้ามการใช้ยาหรือสารพิษหรือสารอันตรายต่อสัตว์ โดยที่ผู้กระทำนั้นต้องการหรือเพื่อจะทำให้สัตว์นั้นได้รับความทุกข์ทรมานหรือตายนั่นเอง จึงเห็นควรบัญญัติเป็นข้อเดียวกันไม่ควรบัญญัติแยกในลักษณะนี้

(2) ผู้เขียนเห็นว่าในบางอนุมาตราไม่มีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดไว้เช่นนั้น หากได้มีการแก้ไขบทบัญญัติใหม่โดยใช้ถ้อยคำในลักษณะที่ว่า รวมถึงการกระทำหรือละเว้นการกระทำอื่นใดที่มีผลให้สัตว์ได้รับทุกข์เวทนาหรือความเจ็บปวดทุกข์ทรมานหรือตายโดยไม่มีเหตุอันควรหรือโดยไม่จำเป็น ซึ่งก็จะสามารถครอบคลุมกรณีในอนุมาตรา 7 การพรากแม่และลูกสัตว์ที่ยังไม่หย่านม เว้นแต่มีเหตุอันสมควร, อนุมาตรา 6 การนำสัตว์ที่เป็นอรักันไว้ในที่เดียวกัน และอนุมาตรา 14 การฆ่าสัตว์ หรือทำร้ายสัตว์ โดยลูกแกโทสะ อีกทั้งยังครอบคลุมไปถึงกรณีอื่นที่

นอกเหนือจากนี้ได้ด้วย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการให้ความคุ้มครองแก่สัตว์ที่ถูกกระทำการอันทารุณในลักษณะต่างๆ ที่นอกจากมีการบัญญัติไว้เป็นกรณีๆ ในกฎหมายได้

(3) ผู้เขียนเห็นว่ามีกรณียุติลักษณะของการกระทำในแต่ละอนุมาตราเรียงลำดับไว้ค่อนข้างสับสน เนื่องจากเมื่อพิจารณาเนื้อหาในแต่ละอนุมาตราแล้วจะพบว่าในบางอนุมาตราซึ่งมีลักษณะของการกระทำที่ใกล้เคียงหรือเป็นไปในแนวเดียวกัน เช่น ในอนุมาตรา 3 และอนุมาตรา 11 ซึ่งเป็นลักษณะของการใช้ยาพิษหรือสารพิษแก่สัตว์เหมือนกัน แต่กลับถูกนำไปบัญญัติไว้ในอนุมาตราที่ห่างกัน โดยมีลักษณะอื่นๆ มากัน หรือในอนุมาตรา 12 ซึ่งกำหนดให้กระทำการใด ๆ ให้สัตว์ต้องเสียรูปร่างหรือพิการ โดยไม่จำเป็น และอนุมาตรา 14 ซึ่งกำหนดให้การฆ่าสัตว์ หรือทำร้ายสัตว์ โดยลูกแก่โทษะ เป็นลักษณะของการกระทำที่ถือเป็นการทารุณกรรมสัตว์ตามกฎหมาย ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าอนุมาตราทั้ง 2 ดังกล่าวเป็นลักษณะของการกระทำต่อเนื้อตัวร่างกายของสัตว์ซึ่งใกล้เคียงกับอนุมาตรา 1 ที่เป็นลักษณะของการทำร้ายสัตว์ในกรณีการเขียน ทูบตี ฯลฯ ฉะนั้น เพื่อให้เกิดความเป็นระบบระเบียบในเนื้อหาของกฎหมายจึงควรมีการจัดประเภทของการกระทำที่มีลักษณะใกล้เคียงกันไว้ในอนุมาตราใกล้ๆ กันเหมือนดังเช่นในกฎหมายของต่างประเทศ เช่น ในรัฐควีนส์แลนด์ ประเทศออสเตรเลีย มีการกำหนดลักษณะของการกระทำไว้หลายอนุมาตราเช่นเดียวกัน โดยมีการเรียงลำดับลักษณะที่เป็นกรณียุติต่อเนื้อตัวร่างกายของสัตว์ไว้ก่อน เช่น เป็นเหตุทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดโดยไม่มีเหตุอันควร ไม่มีเหตุจำเป็น หรือไม่มีเหตุผล, ทูบตีสัตว์อย่างรุนแรงเป็นเหตุให้สัตว์เจ็บปวดทรมาน, ขับขี่เกินกำลัง, ใช้บรรทุกเกินกำลัง หรือใช้ทำงานเกินกำลังต่อสัตว์แล้ว จึงตามด้วยลักษณะของการกระทำอันเป็นการเพิกเฉยหรือละเลย เช่น การจำกัดหรือการขนส่งสัตว์โดยปราศจากการเตรียมการที่เหมาะสม เช่น อาหาร, ที่พัก, กรงขัง หรือน้ำที่เหมาะสม หรือเมื่อสัตว์อยู่ในสภาพไม่สมบูรณ์แข็งแรงสำหรับการกักขังหรือขนส่ง

(4) ผู้เขียนเห็นว่าการกำหนดลักษณะของการกระทำที่ถือเป็นการทารุณกรรมสัตว์ในอนุมาตรา 6 กรณีการนำสัตว์ที่เป็นอริกันไว้ในที่เดียวกันนั้น ยังมีความไม่ชัดเจน เนื่องจากการที่กฎหมายใช้ถ้อยคำเพียงเท่านี้ จึงเท่ากับว่าหากมีกรณีที่บุคคลนำสัตว์ที่เป็นอริกัน (ไม่ถูกกัน) ไว้ในที่เดียวกัน แต่สัตว์นั้นไม่ได้ทำอันตรายต่อกันแล้วบุคคลนั้นย่อมมีความผิดตามกฎหมายได้ ซึ่งดูเหมือนจะเป็นการกำหนดที่เกินเหตุไป จริงอยู่ที่โดยธรรมชาติของสัตว์ซึ่งไม่ถูกกันหรือเป็นศัตรูกันเมื่อจับมาอยู่ด้วยกันย่อมต้องมีการต่อสู้ทำร้ายกันตามสัญชาตญาณ แต่หากมีข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์อย่างอื่นใดที่มีผลให้สัตว์ที่เป็นศัตรูกันนั้นไม่ได้ทำร้ายกันและกันแล้ว การที่กฎหมายจะมาเอาผิดเพียงการนำสัตว์ที่เป็นอริกันไว้ในที่เดียวกันก็ย่อมเป็นสิ่งที่ไม่สมเหตุผล ฉะนั้น หากจะยังคงกำหนดให้กรณีนี้เป็นความผิดก็ควรที่จะมีการบัญญัติเพิ่มเติมในลักษณะของผลที่เกิดขึ้น

จากการนำสัตว์ที่เป็นอริมาไว้ด้วยกัน เช่น อาจบัญญัติว่า นำสัตว์ที่เป็นอริกันไว้ในที่เดียวกันมีผล ทำให้ทำให้สัตว์เจ็บปวด หรือพิการ หรือตาย (ในลักษณะทำนองเดียวกันกับที่บัญญัติไว้ในอนุมาตรา 1)

(5) ผู้เขียนไม่เห็นด้วยกับการกำหนดในอนุมาตรา 13 การนำสัตว์มาต่อสู้หรือประลองกำลังกัน โดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมาย กล่าวคือ แม้จะมีการกำหนดให้การนำสัตว์มาต่อสู้หรือประลองกำลังกันเป็นการกระทำที่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์อันมีความผิด แต่การที่กฎหมายกำหนดในตอนท้ายจึงเท่ากับว่าไม่รวมไปถึงกรณีการนำสัตว์มาต่อสู้หรือประลองกำลังกัน ซึ่งได้รับอนุญาตตามกฎหมาย ในความเห็นของผู้เขียนเห็นว่าการนำสัตว์มาต่อสู้กันหรือประลองกำลังกันไม่ว่าในกรณีใดๆ ย่อมมีลักษณะของการทารุณกรรมสัตว์ที่ทำให้สัตว์ได้รับความทุกข์ทรมาน ความเจ็บปวด ทูพพลภาพ หรืออาจมีผลให้สัตว์นั้นตายได้ด้วยกันทั้งสิ้น จึงไม่ควรได้รับการยกเว้นไม่ว่าในกรณีใดๆ

อนึ่ง ถึงแม้จะมีการกล่าวอ้างว่าการต่อสู้สัตว์หรือประลองกำลังกันโดยเฉพาะ การชนไก่ในสังคมไทยนั้นเป็นวิถีชีวิตของคนไทย เป็นวัฒนธรรมที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ และเป็นกิจกรรมที่สร้างรายได้ให้แก่ชาวบ้านและการชนไก่เป็นวิถีการสำคัญในการอนุรักษ์และพัฒนาสายพันธุ์ก็ตาม และนอกจากนี้ยังมีการกล่าวอ้างว่า พฤติกรรมการชนกันของไก่ตัวผู้เป็นสัญชาตญาณที่เมื่อเจอกันก็จะตีกันเพื่อแย่งไก่ตัวเมีย ซึ่งในที่นี้ผู้เขียนมีความเห็นไม่เห็นด้วยต่อข้อกล่าวอ้างเหล่านี้ เพราะแม้การชนไก่จะอยู่คู่กับสังคมมาช้านานเพียงใด แต่หากว่าคนในสังคมปัจจุบันส่วนใหญ่มีความเห็นพ้องต้องกันว่าเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสมและไม่มีความจำเป็นที่จะต้องกระทำเช่นนั้นแล้ว สิ่งที่เคยปฏิบัติในสังคมอดีตก็สามารถยกเลิกหรือแก้ไขได้ และนอกจากนี้เราไม่อาจปฏิเสธได้ว่าการชนไก่เป็นการนำสัตว์มาต่อสู้กันหรือประลองกำลังกันเพื่อสร้างความเพลิดเพลินสนุกสนานให้คนดูซึ่งเท่ากับว่าเห็นสัตว์เป็นเครื่องเล่น เห็นความทุกข์ทรมานเจ็บปวดของสัตว์นั้นเป็นเรื่องสนุกสนาน ด้วยเหตุนี้ จึงยอมไม่มีความจำเป็นใดๆ ที่จะกล่าวอ้างเพื่อให้ได้รับความชอบธรรมต่อการกระทำในลักษณะดังกล่าวได้ และในกรณีที่มองว่าการสู้กันหรือประลองกำลังกันเป็นเรื่องเป็นสัญชาตญาณที่เมื่อสัตว์เจอกันก็จะตีกันนั้น ในความเห็นของผู้เขียนเห็นว่าเป็นปกติที่สัตว์นั้นจะต่อสู้ตามสัญชาตญาณ แต่สิ่งที่ทำไม่ถูกต้องคือการไม่ปล่อยให้สัตว์ได้สู้กันอย่างธรรมชาติ การที่คนเราจัดให้สัตว์ต้องอยู่ในสภาวะแวดล้อมเช่นนั้น ก็ยอมหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่สัตว์จะเข้าต่อสู้ทำร้ายกัน การนำสัตว์มาต่อสู้กันแตกต่างจากการต่อสู้หรือการชกมวยของคนที่ยังสองฝ่ายต่างมีความยินยอมที่จะเข้าต่อสู้หรือประลองกำลังกัน แต่ในขณะที่การต่อสู้สัตว์นั้น สัตว์ถูกกำหนดให้มาต่อสู้กันโดยไม่อาจให้ความสมัครใจหรือคัดค้านได้

ด้วยเหตุนี้ จึงมีความเห็นว่าสังคมไทยซึ่งโดยพื้นฐานเป็นคนที่มีความเมตตา กรุณาต่อสัตว์และในฐานะที่เป็นดินแดนพระพุทธศาสนา การส่งเสริมหรืออนุญาตให้มีการต่อสู้ สัตว์ไม่ว่าในกรณีใดๆ ย่อมเป็นการไม่สมควร โดยเฉพาะกฎหมายที่ไม่ควรละเลยหรือมองข้ามเรื่อง ดังกล่าวอีกต่อไป ฉะนั้น ในบทบัญญัติร่างกฎหมายนี้จึงควรกำหนดห้ามการนำสัตว์มาต่อสู้กัน หรือปะลองกำลังกันในทุกรูปแบบโดยไม่มีข้อยกเว้นใดๆ และสำหรับกรณีที่มีกฎหมายอื่นใด อนุญาตให้มีการต่อสู้สัตว์ได้โดยชอบด้วยกฎหมายก็เห็นสมควรที่จะยกเลิกบทบัญญัตินั้นๆ เพื่อให้ สอดคล้องกัน เช่น กฎกระทรวงฉบับที่ 44 (พ.ศ. 2548) ออกตามความในพระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช 2478 ทำกำหนดให้กระทรวงมหาดไทยสามารถออกใบอนุญาตให้มีการต่อสู้สัตว์, แข่งม้าหรือแข่งสัตว์อื่น, วิ่งวัวคนได้²⁹ ซึ่งในต่างประเทศส่วนใหญ่ไม่ว่าจะเป็นประเทศ สหรัฐอเมริกา, ประเทศออสเตรเลีย, ประเทศสิงคโปร์, และประเทศมาเลเซีย ต่างก็มีบทบัญญัติ ห้ามการกระทำอันเป็นการจัดการต่อสู้สัตว์โดยไม่มีข้อยกเว้นเช่นเดียวกัน และดูเหมือนจะก้าวไป โกล่อีกขึ้นโดยมีการกำหนดให้ผู้ที่ให้ความร่วมมือสนับสนุนหรือสมรู้ร่วมคิดในการจัดการ จัดเก็บ หรืออนุญาตให้ใช้อาคาร สถานที่ เพื่อการหรือมีส่วนเพื่อการจัดการต่อสู้ มีความผิดและต้องรับ โทษทางกฎหมาย และในมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา ยังเอาผิดแก่ผู้ที่เข้าร่วมชมการต่อสู้ สัตว์ด้วย

(6) ผู้เขียนไม่เห็นด้วยกับการให้ความหมายของคำว่าความทุกข์ทรมานตาม มาตรา 3 ในประเด็นที่กำหนดให้หมายความรวมถึงผลของการกระทำที่มีต่อจิตใจ ทำให้สัตว์ ได้รับความเครียด, ความกลัว* ที่จะต้องถูกนำมาพิจารณาลักษณะของการกระทำที่จะถือเป็น การทารุณกรรมสัตว์ในมาตรา 25 อนุมาตรา 3 (กรณีใช้ยา หรือสารพิษ หรือสารอันตรายต่อสัตว์ โดยประสงค์จะให้สัตว์ได้รับอันตรายหรือความทุกข์ทรมาน หรือตาย), อนุมาตรา 5 (กรณีเลี้ยงหรือ กักขังสัตว์ในที่คับแคบ ทำให้สัตว์ได้รับความทุกข์ทรมาน บาดเจ็บ หรือตาย), อนุมาตรา 9 (กรณี

²⁹ กฎกระทรวง ฉบับที่ 44 (พ.ศ. 2548) ออกตามความในพระราชบัญญัติ การพนัน พุทธศักราช 2478, “ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 122 ตอนที่ 114 ก (2 ธันวาคม 2548),” ข้อ 4.

* ความทุกข์ทรมาน หมายถึงผลของการกระทำใดๆ ที่กระทำต่อร่างกายหรือจิตใจ สัตว์ ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือโดยทางอ้อม ทำให้สัตว์ได้รับความเครียด ความเจ็บปวด ความกลัว (มาตรา 3 ร่างพระราชบัญญัติฯ)

ทำให้สัตว์ต้องได้รับความทุกข์ทรมานหรือตายจากการอดอยากขาดอาหาร น้ำหรือการพักผ่อน) และอนุมาตรา 11 (กรณีใช้ยาพิษหรือสารพิษเพื่อให้สัตว์ได้รับความทุกข์ทรมานหรือตาย)

ในความเห็นของผู้เขียนเห็นว่า การกำหนดเช่นนั้นเท่ากับว่ากฎหมายเอาผิดไปถึงกรณีที่มีการกระทำใดๆ ในลักษณะที่กฎหมายกำหนด (อนุมาตรา 3, 5, 9, 11) อันเป็นการกระทำต่อจิตใจไม่ว่าโดยทางตรงหรือโดยทางอ้อมที่มีผลทำให้ทำให้สัตว์ได้รับความเครียด ความเจ็บปวด ความกลัว การกำหนดเช่นนั้นอาจนำมาซึ่งปัญหาในการวัดระดับจิตใจของสัตว์ให้เห็นเป็นรูปธรรมได้ยากว่าการกระทำขนาดไหนอย่างไรเป็นผลกระทบต่อจิตใจสัตว์ถึงขนาดทำให้สัตว์ได้รับความเครียดหรือความกลัว ทำให้เกิดความยุ่งยากและภาระในการพิสูจน์ถึงสภาพจิตใจของสัตว์เพื่อจะเอาผิดแก่การกระทำของผู้ถูกกล่าวหาในคดีได้ จึงเห็นควรกำหนดความหมายของการทุกข์ทรมานเพียงส่วนที่กระทำต่อร่างกายอันมีผลทำให้เกิดความเจ็บปวดแก่สัตว์โดยไม่จำเป็นต้องขยายไปถึงจิตใจของสัตว์ ดังเช่นกฎหมายในต่างประเทศพบว่าไม่มีการกำหนดในเรื่องสภาพของจิตใจสัตว์มาเป็นข้อพิจารณาในคดีทารุณกรรมสัตว์แต่อย่างใด เช่น ในมลรัฐเทนเนสซีได้กำหนดความหมายของคำว่า “ทรมาน” ไว้ว่า หมายถึงบรรดาการกระทำ, การละเว้นกระทำ หรือการเพิกเฉยทั้งหลายซึ่งเป็นเหตุหรืออนุญาตให้เกิดความเจ็บปวดทางร่างกาย หรือตาย โดยไม่มีเหตุอันควร

(7) ผู้เขียนมีข้อสังเกตในกรณีของอนุมาตรา 17 การบริโภคสัตว์ทั้งที่ยังมีชีวิตอยู่ ซึ่งในร่างกฎหมายถือว่าการกระทำในลักษณะดังกล่าวเป็นลักษณะอย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการทารุณกรรมสัตว์อันมีความผิดตามกฎหมายนั้น พบว่าการกำหนดในลักษณะนี้มีแต่ในเฉพาะประเทศไทยเท่านั้น ในขณะที่กฎหมายต่างประเทศที่ผู้เขียนได้ทำการศึกษาไม่ปรากฏว่ามีเช่นนั้น

(8) สำหรับข้อพิจารณาในประเด็นเรื่องสภาวะทางจิตใจของผู้กระทำที่ก่อให้เกิดความรับผิดชอบตามกฎหมายนั้น พบว่าเมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติที่กำหนดลักษณะของการกระทำนั้นเห็นได้ว่ากฎหมายมิได้เรียกร้องให้ผู้กระทำจะต้องมีเจตนาหรือกระทำโดยประมาทแต่อย่างใด จึงเท่ากับว่าในเรื่องนี้กฎหมายนำหลักเรื่องความรับผิดชอบเด็ดขาดมาใช้ กล่าวคือ แม้ผู้กระทำจะไม่มีเจตนาและไม่ประมาทก็เป็นความผิดได้ หากมีการกระทำและผลของการกระทำเกิดขึ้นตามที่กฎหมาย³⁰ ซึ่งผู้เขียนเห็นด้วยต่อการบัญญัติเช่นนั้น เนื่องจากหากกฎหมายมีการเรียกร้องหรือมี

³⁰ อำนาง เนตยสุภา, “หลักความรับผิดชอบเด็ดขาดของความผิดลหุโทษภายใต้ประมวลกฎหมายอาญา,” บทบัญญัติ 62,2 : 124.

ข้อกำหนดให้พิจารณาในเรื่องสภาวะทางจิตใจของผู้กระทำ เช่น กฎหมายกำหนดให้ความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ ผู้กระทำจะต้องเจตนาหรือจงใจกระทำการอันเป็นการทารุณกรรมสัตว์ ย่อมเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินคดีและตัดสินคดีของผู้กระทำทารุณกรรมสัตว์นั้นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ลักษณะของการกระทำเป็นการเพิกเฉยหรือละเลยต่อสัตว์ เช่น กรณีการทำให้สัตว์ต้องได้รับความทุกข์ทรมานหรือตายจากการอดอยากขาดอาหาร น้ำ หรือการพักผ่อน ซึ่งยากแก่การพิสูจน์ถึงเจตนาภายในของผู้กระทำให้ปราศจากข้อสงสัยว่าผู้กระทำมีเจตนาหรือจงใจที่จะไม่จัดหาอาหารหรือน้ำที่เพียงพอให้แก่สัตว์นั้นหรือไม่ (ตามมาตรฐานในการพิสูจน์คดีอาญา คือโจทก์จะต้องพิสูจน์ให้ปราศจากข้อสงสัย (beyond reasonable doubt))

ฉะนั้น เพื่อเป็นการตัดความยากลำบากในการที่จะพิสูจน์สภาวะทางจิตใจของผู้กระทำ ความผิด และเพื่อให้ความคุ้มครองแก่สัตว์ได้ในทางปฏิบัติ (ในหลายๆ กรณียังรวมถึงการให้ความคุ้มครองแก่คนและสังคมในอันที่จะได้รับผลกระทบจากการกระทำผิดนั้นด้วย ซึ่งได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 2) การนำหลักความรับผิดชอบเด็ดขาดมาใช้กับคดีนี้ก็จะทำให้ศาลสามารถพิจารณาลงโทษผู้กระทำผิดได้อย่างสะดวกยิ่งขึ้น จึงเหมาะสมแล้ว

(9) ผู้เขียนมีข้อพิจารณาอีกประการหนึ่งคือ เรื่องของการเลี้ยงหรือการใช้สัตว์ทดลอง ซึ่งโดยลักษณะของการกระทำบางกรณีย่อมก่อให้เกิดความเจ็บปวดทรมานร่างกายให้แก่สัตว์ทดลองได้ และอาจเข้าหลักเกณฑ์ของกฎหมายที่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์อื่นมีความผิดได้ แต่อย่างไรก็ดี การกระทำที่เป็นการเลี้ยงหรือใช้สัตว์ทดลองเพื่อการศึกษาค้นคว้าวิจัยนั้น ผู้กระทำย่อมไม่มีความผิดภายใต้กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์แต่อย่างใด เนื่องจากการกระทำดังกล่าวนี้ได้รับการยกเว้นไว้ (มาตรา 25 วรรค 2) อนึ่ง จึงดูเหมือนว่าสัตว์ทดลองจะไม่ได้ได้รับความคุ้มครองใดๆ ทางกฎหมายเลย แต่ถึงกระนั้นก็ตามพบว่าสัตว์ทดลองจะได้รับความคุ้มครองภายใต้ร่างพระราชบัญญัติการเลี้ยงและการใช้สัตว์เพื่องานทางวิทยาศาสตร์ พ.ศ.....ที่กำลังมีการพิจารณาอยู่ในขณะนี้ ฉะนั้น หากมีการประกาศใช้ร่างกฎหมายเกี่ยวกับการเลี้ยงและการใช้สัตว์ทดลองแล้ว ผู้ศึกษาค้นคว้าวิจัยที่เลี้ยงและใช้สัตว์ทดลองก็ย่อมถูกควบคุมให้ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ข้อกำหนดต่างๆ ภายใต้ร่างกฎหมายนั้น ๆ สำหรับบทบัญญัติเรื่องข้อยกเว้นความรับผิดชอบในกรณีการใช้หรือการเลี้ยงสัตว์ทดลองที่บัญญัติอยู่ในร่างพระราชบัญญัติฯ นี้จึงสอดคล้องกับร่างกฎหมายการเลี้ยงและการใช้สัตว์ทดลองที่กำลังจะมีในอนาคต

(10) สำหรับในกรณีการบริโภคเนื้อสุนัขซึ่งเป็นประเด็นหนึ่งที่ได้มีการเรียกร้องให้มีการกำหนดให้เป็นการกระทำที่ถือว่าเป็นความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ภายใต้ร่างพระราชบัญญัติฯ ในระยะแรกนั้น ปราบกฏว่าไม่มีการบัญญัติห้ามเรื่องดังกล่าวไว้ใน

ร่างพระราชบัญญัติฯที่กำลังพิจารณาอยู่ในขณะนี้แต่อย่างไร³¹ ซึ่งข้อวิจารณ์เกี่ยวกับประเด็นนี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่า การไม่บทบัญญัติเรื่องดังกล่าวนั้นเป็นสิ่งที่สมควรแล้ว เนื่องจากกรณีการบริโภคเนื้อสุนัขที่เกิดขึ้นในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นค่านิยมที่มีอยู่ในเฉพาะบางคนบางกลุ่มของสังคม และการบริโภคสุนัขก็เสมือนกับการบริโภคเนื้อสัตว์ประเภทอื่น ฉะนั้น การนำมาตรรกาท่างกฎหมายไปห้ามพฤติกรรมการบริโภคเนื้อสุนัขซึ่งเป็นค่านิยมของคนในสังคมหนึ่งๆ จึงดูเหมือนจะไม่เป็นการถูกต้องหรือดูเกินสมควรไป

อย่างไรก็ดี ในความเห็นของผู้เขียนนั้นก็มิได้เห็นด้วยที่จะนำเนื้อสุนัขมาบริโภค เพราะสุนัขสัตว์แสนรู้มีความใกล้ชิดกับคนและการบริโภคเนื้อสุนัขก็ไม่ได้เป็นที่นิยมในวงกว้างจึงดูค่อนข้างจะมีผลกระทบต่อความรู้สึกของคนที่ได้พบเห็น แต่หากจะนำมาตรรกาท่างกฎหมายเข้าใช้ก็ดูจะไม่เหมาะสม จึงเห็นควรใช้มาตรการทางสังคมโดยการให้ความรู้หรือรณรงค์ให้คนที่มีค่านิยมเช่นนั้นเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคน่าจะเป็นวิธีการที่เหมาะสมกว่า อนึ่ง ถึงแม้กฎหมายจะไม่ได้เข้ามาให้ความคุ้มครองสุนัขจากการถูกบริโภคโดยตรง แต่ก็เห็นว่าสุนัขนั้นอาจได้รับความคุ้มครองภายใต้ร่างพระราชบัญญัติฯ นี้ได้เช่นเดียวกับกรณีอื่น กล่าวคือ หากเมื่อใดที่ผู้บริโภคเนื้อสุนัขกระทำการอันตรายต่อสุนัขที่จะถูกบริโภค ผู้นั้นก็ย่อมมีความผิดและต้องรับโทษตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายได้

อนึ่ง ในร่างพระราชบัญญัติฯ นอกจากมีการกำหนดห้ามการกระทำอันเป็นการทารุณกรรมต่อสัตว์ในมาตรา 25 แล้ว พบว่ายังมีการกำหนดห้ามบุคคลไม่ว่าใครก็ตามทำการฆ่าสัตว์ เว้นแต่จะเข้าข่ายยกเว้นของกฎหมายซึ่งบัญญัติไว้ในตอนท้าย ผู้เขียนเห็นว่า ควรที่จะกำหนดกรณีการฆ่าสัตว์รวมเป็นลักษณะหนึ่งในความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ไปเลย โดยบัญญัติห้าม การฆ่าสัตว์โดยไม่มีเหตุจำเป็นหรือไม่มีเหตุอันสมควร เหมือนดังเช่นกฎหมายของ รัฐควีนส์แลนด์ ประเทศออสเตรเลีย ที่กำหนดให้การฆ่าสัตว์โดยใช้วิธีการไร้มนุษยธรรม, เป็นเหตุให้สัตว์ไม่ตายอย่างรวดเร็ว หรือเป็นเหตุให้สัตว์ตายในลักษณะที่ได้รับความเจ็บปวดทรมานอย่างไม่จำเป็น เป็นการกระทำอันถือว่าการทารุณกรรมต่อสัตว์ที่ต้องรับผิดตามกฎหมาย นอกจากนี้ ควรนำข้อยกเว้นในกรณีฆ่าสัตว์มาบัญญัติไว้รวมกับกรณีข้อยกเว้นความผิดอื่นๆ ซึ่งได้บัญญัติรวมกันไว้แล้ว เนื่องจากเห็นว่ากรณียกเว้นที่ห้ามไม่ให้ทำการฆ่าสัตว์เป็นการบัญญัติที่กว้างเกินไป

³¹ กองการเกษตรต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์, “หนังสือที่ กษ. 0204(ส)/1750 บันทึกข้อความเรื่องผลการประชุมเพื่อกำหนดแนวทางการแก้ไข ปัญหาการทารุณกรรมสุนัขและแมวในไทย,” 11 พฤษภาคม 2543.

เท่ากับว่าบุคคลใดทำการฆ่าสัตว์ที่ไม่เข้ากรณียกเว้นแล้ว ย่อมต้องมีความผิดด้วยกันทั้งสิ้น โดยกฎหมายไม่เปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดได้แก้ตัวหรือพิสูจน์ถึงที่มาหรือมูลเหตุซึ่งได้กระทำ เช่นนั้น อีกทั้งเมื่อบทบัญญัติกฎหมายในเรื่องนี้ได้นำหลักความรับผิดชอบเด็ดขาดมาใช้ในการพิจารณาคดีโดยมิสนใจสภาวะจิตใจของผู้กระทำผิด หากแต่พิจารณาจากการกระทำและผลของการกระทำที่เกิดขึ้นตามบทบัญญัติกฎหมาย การมีบทบัญญัติเช่นนั้นจึงอาจดูเป็นการเอาผิดแก่ผู้กระทำจนเกินเหตุได้ ด้วยเหตุนี้ ในความคิดของผู้เขียนจึงเห็นว่าควรจะใช้ความระมัดระวังในการบัญญัติกฎหมายเพื่อเอาผิดแก่ผู้กระทำในแต่ละกรณีในเมื่อได้มีการนำหลักความรับผิดชอบเด็ดขาดเข้ามาใช้

5.3.3 การกระทำที่ได้รับการยกเว้นจากกฎหมาย (เหตุยกเว้นความผิด)

สำหรับในเรื่องข้อยกเว้นความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์นั้น ถือเป็นกรณีข้อยกเว้นความเข้มงวดของข้อกำหนดในบทบัญญัติกฎหมาย ทั้งนี้ ตามความเห็นของผู้เขียนเห็นว่าคงสืบเนื่องมาจาก การเล็งเห็นว่าแม้การให้ความคุ้มครองแก่สัตว์จากความเจ็บปวดทรมานโดยไม่จำเป็นจะเป็นหัวใจสำคัญของกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ก็ตาม แต่การกระทำที่มีผลต่อการทำให้สัตว์เจ็บปวดหรือทุกข์ทรมานในหลายๆ กรณีคนในสังคมส่วนใหญ่ก็น่าจะมีเหตุผลและความจำเป็นที่จะต้องกระทำเช่นนั้น อาทิ ในบางกรณีเป็นสิ่งที่คนในสังคมไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ เช่น การฆ่าสัตว์เพื่อการบริโภค ซึ่งตามโครงสร้างทางชีวภาพของเราถูกออกแบบมาโดยธรรมชาติให้ต้องบริโภคเนื้อสัตว์³² (หรือในระบบห่วงโซ่อาหาร มนุษย์ถูกจัดอันดับเป็นผู้บริโภคที่กินทั้งพืชและสัตว์³³) ดังนั้น การฆ่าสัตว์เพื่อการบริโภคของมนุษย์จึงถือว่าการกระทำที่มีเหตุจำเป็นหรือมีเหตุผลอันควรได้รับการยกเว้นไม่ถือเป็นการทารุณกรรมสัตว์ หรือในบางกรณีอาจเป็นสิ่งที่ยอมรับได้โดยทั่วไปในสังคม หากผู้กระทำได้กระทำอย่างมีเหตุมีผลหรือกระทำด้วยวิธีการที่มีมนุษยธรรมอันเป็นที่ยอมรับได้ เช่น กรณีที่ได้ทำเพื่อผลประโยชน์ของมนุษย์ส่วนใหญ่ ได้แก่

³² สมภาร พรหมทา, “รายงานผลการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างศีลธรรมกับกฎหมายในทัศนะของพุทธศาสนาเถรวาท,” (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), หน้า 50-51.

³³ จีรากรณ์ คชเสนี, มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547), 68.

การกระทำหรือทำลายสัตว์ที่เป็นโรคระบาด, การใช้หรือฆ่าสัตว์เพื่อการค้นคว้าวิจัย ฯลฯ หรือในบางกรณีเป็นจารีตประเพณีที่มีการยึดถือปฏิบัติมาเป็นเวลานานในสังคม หรืออื่นๆ และด้วยเหตุนี้เอง ในกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์นอกจากจะมีบทบัญญัติซึ่งเป็นข้อห้ามในการกระทำทารุณกรรมสัตว์แล้ว เราจึงพบข้อยกเว้นสำหรับการกระทำบางลักษณะบางกรณีปรากฏอยู่ในบทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวนั่นเอง

อนึ่ง สำหรับกรณีใดจะได้รับการยกเว้นในทางกฎหมายนั้น เห็นว่าอาจพิจารณาจากความจำเป็นและความสำคัญของการกระทำนั้นๆ ว่าสมควรจะได้รับการยกเว้นภายใต้กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์หรือไม่ หรืออาจเป็นการชั่งน้ำหนักระหว่างการคุ้มครองสัตว์และความจำเป็นของบุคคลหรือสังคม หรือเพื่อให้การคุ้มครองคนในสังคมนั้นๆ

สำหรับในร่างพระราชบัญญัติฯ พบว่าได้มีการกำหนดข้อยกเว้นสำหรับการกระทำที่กฎหมายถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ ว่าไม่รวมถึงการกระทำดังต่อไปนี้

1. การตัด หู หาง ขน เขา งา เล็บ และการตอนสัตว์การทำเครื่องหมายที่ตัวสัตว์ ตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น
2. การฆ่าหรือการทำลายสัตว์ โดยพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น
3. การเลี้ยงและการใช้สัตว์ทดลองตามที่กฎหมายว่าด้วยการนั้น และ
4. การกระทำอื่น ๆ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง (มาตรา 25 วรรค 2)

นอกจากนี้ ในร่างพระราชบัญญัติฯ ยังมีการกำหนดข้อยกเว้นในกรณีการฆ่าสัตว์ที่ไม่มีความผิดตามกฎหมายซึ่งได้แก่ การฆ่าสัตว์เพื่อใช้เป็นอาหารในครอบครัว, การฆ่าสัตว์ตามที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการฆ่าและจำหน่ายเนื้อสัตว์, การฆ่าสัตว์เพื่อควบคุมโรคระบาดตามที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยโรคระบาดสัตว์, การฆ่าสัตว์เมื่อสัตว์แพทย์ได้ใช้ดุลยพินิจพิจารณาแล้วว่าสัตว์ป่วย พิการ หรือ บาดเจ็บ ไม่สามารถเยียวยาหรือรักษาให้มีชีวิตอยู่รอดโดยปราศจากความทุกข์ทรมานต่อไปได้, การฆ่าสัตว์ตามความเชื่อทางศาสนาโดยได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น, การฆ่าสัตว์ตามคำสั่งศาล, การฆ่าสัตว์หรือทำลายสัตว์โดยพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น และการฆ่าสัตว์ในกรณีอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง และกรณีที่สามารถฆ่าสัตว์ได้โดยไม่ถือเป็นความผิดตามกฎหมายนั้น (ข้อยกเว้นในการฆ่าสัตว์) ยังจะต้องกระทำให้สัตว์ตายอย่างสงบ รวดเร็ว เจ็บปวดน้อยที่สุด และต้องไม่กระทำในที่สาธารณะซึ่งเป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง (มาตรา 28 และมาตรา 29)

การบัญญัติข้อยกเว้นความผิดตามร่างพระราชบัญญัติฯ นี้ ในเบื้องต้นผู้เขียนเห็นด้วยที่มีการบัญญัติเช่นนั้น (ดังที่ได้แสดงความเห็นมาในตอนต้น) แต่อย่างไรก็ดี ผู้เขียนมีความเห็นเพิ่มเติมว่า ในกรณีของข้อยกเว้นที่กำหนดในเรื่องการฆ่าสัตว์นั้นเห็นว่าคุณครอบคลุมเพียงพอแล้ว แต่สำหรับกรณีข้อยกเว้นที่กำหนดในเรื่องของความผิดในการทารุณกรรมสัตว์ตามมาตรา 25 วรรค 2 เห็นว่าบัญญัติไว้ค่อนข้างเกินไป เชื่อว่ายังคงมีอีกหลายกรณีที่ควรบัญญัติข้อยกเว้นไว้ดังเทียบเคียงได้จากข้อยกเว้นซึ่งได้ถูกกำหนดไว้ในกฎหมายของต่างประเทศ เช่น กรณีการกระทำเพื่อป้องกันหรือคุ้มครองตนเอง หรือบุคคลอื่น หรือสัตว์อื่น จากการคุกคามหรือโจมตีของสัตว์ที่ถูกกระทำ โดยที่ผู้กระทำนั้นจะต้องไม่ได้เป็นคนชั่วก่อนให้เกิดการโจมตีหรือคุกคาม หรืออนุญาตหรือส่งเสริมให้สัตว์นั้นโจมตีหรือคุกคาม, กรณีการกระทำอันเป็นการเพาะเลี้ยงและการเลี้ยงสัตว์ในทางธุรกิจการค้าเพื่อใช้บริโภคไข่หรือเนื้อ, กรณีการกระทำอันเป็นการดูแลเลี้ยงดูสัตว์ตามปกติวิสัย (animal husbandry practices) หรือภายใต้กฎหมายซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์การปฏิบัติเลี้ยงดูสัตว์ที่ดีมีมนุษยธรรมไม่ว่าจะเป็นการเลี้ยงสัตว์ในฟาร์ม, สวนสัตว์ หรือการฝึกฝนสัตว์ หรือการกระทำใดๆ อันเป็นการให้การรักษาทางการแพทย์แก่สัตว์ที่เป็นไปตามหลักการปฏิบัติของสัตวแพทย์โดยทั่วไป เป็นต้น

อย่างไรก็ดี ถึงแม้ว่ากฎหมายจะได้เปิดช่องให้อาจมีการบัญญัติข้อยกเว้นอื่นๆ เพิ่มเติมขึ้นได้ในกฎกระทรวง แต่หากในการพิจารณาเบื้องต้นซึ่งหากเห็นว่ามีความจำเป็นหรือสมเหตุสมผลควรได้รับการยกเว้นแล้ว ก็สมควรที่จะเพิ่มเติมเพื่อให้บทบัญญัติเกิดความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

5.3.4 บทบังคับของกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์

บทบังคับโทษสำหรับความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ของร่างพระราชบัญญัติฯ พบว่ามีเพียงกรณีเดียวคือ การกำหนดโทษทางอาญาซึ่งได้แก่ โทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 62 บทกำหนดโทษ) โดยได้มีการกำหนดให้นิติบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามกฎหมายต้องรับโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นๆ ร่วมกับผู้กระทำด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่ามิได้มีส่วนในการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น (มาตรา 66) นอกเหนือจากนี้ ไม่ปรากฏว่าได้มีการกำหนดในเรื่องของมาตรการอื่นเข้ามาบังคับใช้แก่กรณีไว้เป็นการเฉพาะเหมือนดังเช่นกฎหมายในต่างประเทศ สำหรับประเด็นเรื่องบทบังคับโทษผู้เขียนมีข้อคิดเห็นดังนี้

(1) ผู้เขียนเห็นด้วยกับอัตราโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ที่กำหนดลงโทษผู้กระทำผิดให้ต้องโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เนื่องจากการกำหนดอัตราโทษจำคุกสำหรับกรณีดังกล่าวที่ปรากฏในกฎหมายต่างประเทศโดยส่วนใหญ่พบว่าอยู่ในระหว่างจำคุกไม่เกิน 1 ปี จนถึง ไม่เกิน 5 ปี สำหรับประเทศที่มีการกำหนดอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี เช่น ในกฎหมายประเทศออสเตรเลีย รัฐควีนส์แลนด์, ประเทศสิงคโปร์ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงเห็นว่าอัตราโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ตามร่างพระราชบัญญัติฯ อยู่ในระดับอัตราโทษที่ยอมรับได้และสอดคล้องกับสากล สำหรับอัตราโทษปรับในความเห็นของผู้เขียนเห็นว่าไม่มากหรือน้อยจนเกินไปเมื่อเทียบกับสภาพเศรษฐกิจและค่าเงินในปัจจุบัน และการกำหนดอัตราโทษอย่างสูงทั้งกรณีโทษจำคุกและโทษปรับนั้นก็เป็นการเปิดโอกาสให้ศาลได้ใช้ดุลพินิจที่จะกำหนดโทษที่เหมาะสมแต่ผู้กระทำผิดตามพฤติการณ์ที่ปรากฏในคดีอีกด้วย

(2) ผู้เขียนเห็นด้วยกับการกำหนดให้นิติบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำ ความผิดตามกฎหมายต้องรับโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นๆ ร่วมกับผู้กระทำ ด้วย เพราะในบางกรณีคดีทารุณกรรมสัตว์อาจมีนิติบุคคลเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เช่น กรณีที่บริษัทเป็นผู้จ้างให้มีการใช้ยาหรือสารพิษต่อสัตว์โดยต้องการให้สัตว์ตาย (ไม่ว่าเพราะสาเหตุใดก็ตาม) ซึ่งการบัญญัติไว้เช่นนี้ก็สอดคล้องกับกฎหมายของประเทศออสเตรเลียที่กำหนดเอาผิดกับผู้กระทำ ความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ที่เป็นนิติบุคคล

(3) ผู้เขียนมีความเห็นเพิ่มเติมในประเด็นเรื่องโทษสำหรับความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ที่ว่า ควรมีการบัญญัติให้ผู้กระทำต้องรับโทษเพิ่มขึ้นหรือหนักขึ้นสำหรับกรณีที่ได้มีการกระทำผิดซ้ำหรือในกรณีที่ได้กระทำต่อหน้าเด็กหรือเยาวชน เพื่อให้เกิดความหลาบจำและเป็นการยับยั้งไม่ให้เกิดการกระทำ ความผิดนั้นอีก และเพื่อเป็นการคุ้มครองเด็กและเยาวชน เพราะการกระทำต่อหน้าเด็กหรือผู้เยาว์ดังกล่าวมีผลให้เด็กหรือผู้เยาว์นั้นกระทำการเลียนแบบหรือมีพฤติกรรมอย่างอื่นที่ไม่เหมาะสมได้

(4) ผู้เขียนไม่เห็นด้วยที่นอกเหนือจากการกำหนดโทษทางอาญาซึ่งจะนำมาใช้ กับความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์แล้ว ในร่างพระราชบัญญัติฯ ไม่มีการกำหนดให้มีมาตรการอื่นใด เข้ามาใช้กับกรณีดังกล่าวอีก โดยเห็นว่า การใช้โทษทางอาญาเพียงอย่างเดียวอาจสามารถช่วย ยับยั้งไม่ให้เกิดการกระทำ ความผิดได้ แต่ก็มีอาจเยียวยาฟื้นฟูผู้กระทำความผิด และให้ การเยียวยาหรือคุ้มครองสัตว์ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ที่ถูกต้องได้ การมีมาตรการอื่นที่จะสามารถนำมาใช้ แก่กรณีตามความเหมาะสมจะเป็นเครื่องมือให้การคุ้มครองป้องกันการทารุณกรรมในสัตว์ได้

อย่างแท้จริง และในบางมาตรการยังรวมไปถึงช่วยฟื้นฟูเยียวยาผู้กระทำความผิดหรือบุคคลซึ่งได้รับความเสียหาย ตลอดจนสังคมโดยรวมได้ สำหรับมาตรการที่ผู้เขียนเห็นว่าสมควรนำมาใช้กับกรณีความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ มีดังนี้

1. มาตรการในลักษณะที่เป็นการคุ้มครองและป้องกันสัตว์จากการถูกทารุณกรรมโดยมนุษย์ ได้แก่ การคุมประพฤติ, การห้ามครอบครองสัตว์, การริบสัตว์ซึ่งถูกทารุณกรรมจากเจ้าของที่ถูกตัดสินว่ากระทำทารุณกรรมต่อสัตว์, การทำลายสัตว์ในชั้นศาลหรือในชั้นจับกุมหรือชั้นสอบสวน, การมีคำสั่งคุ้มครองสัตว์อย่างอื่นตามความเหมาะสม และข้อกำหนดในเรื่องการรายงานของสัตวแพทย์ซึ่งพบและเชื่อว่าสัตว์ที่มาทำการรักษาถูกทารุณกรรมแก่เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือ

ก. การคุมประพฤติ (Probation) เป็นมาตรการหนึ่งที่ถูกนำมาใช้ภายหลังจากที่มีการพิพากษาตัดสินคดี เพื่อควบคุมป้องกันไม่ให้ผู้กระทำความผิดไปกระทำความผิดนั้นอีกในอนาคต โดยระยะเวลาในการคุมประพฤติศาลจะกำหนดไว้ในช่วงระยะเวลาหนึ่งและ/หรือกำหนดเงื่อนไขในการคุมประพฤติต่างๆ ให้กับผู้ที่ถูกตัดสินว่ากระทำความผิดตามที่ศาลเห็นสมควร เช่น การกำหนดวิธีการในการคุ้มครองป้องกันไม่ให้มีการทารุณ การประเมินทางจิต การเข้ารับการรักษาหรือรับคำปรึกษาทางจิต การเข้าร่วมอบรมตามหลักสูตรที่เกี่ยวกับการแก้ไขพฤติกรรมที่ทำร้ายสัตว์ การห้ามครอบครองเป็นเจ้าของสัตว์ในช่วงระยะเวลาหนึ่งหรือในระหว่างถูกคุมประพฤติ หรืออื่นๆ ซึ่งเงื่อนไขของการคุมประพฤติในแต่ละกรณีล้วนแล้วแต่มีขึ้นเพื่อคุ้มครองสัตว์ทั้งหลายรวมทั้งบุคคลอื่นจากการกระทำของผู้กระทำในอนาคต และในบางกรณียังเป็นการเยียวยาผู้กระทำความผิดได้ (ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของการคุมประพฤติ)

ผู้เขียนเห็นสมควรที่จะนำเรื่องของการคุมประพฤติเข้ามาใช้ในคดีทารุณกรรมสัตว์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระหว่างการคุมประเวตินั้นควรที่ศาลจะได้กำหนดเงื่อนไขของการคุมประพฤติข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อดังนี้ การเข้ารับการรักษาทางจิต, การเข้ารับการรักษาหรือรับคำปรึกษาทางจิตเมื่อศาลเห็นสมควร, การเข้าร่วมอบรมตามหลักสูตรที่เกี่ยวกับการแก้ไขพฤติกรรมที่ทำร้ายสัตว์, การห้ามครอบครองเป็นเจ้าของสัตว์ในช่วงระยะเวลาหนึ่งหรือในระหว่างถูกคุมประพฤติ หรือการกำหนดวิธีการอื่นใดเพื่อคุ้มครองป้องกันไม่ให้เกิดการทารุณเกิดขึ้นได้อีกในอนาคต

ข. การห้ามครอบครองสัตว์ (Restrictions on Future Ownership or Possession of Animals Order) เป็นการกำหนดให้ศาลอาจมีคำสั่งห้ามครอบครองสัตว์ในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่งหรือถาวรแก่ผู้กระทำความผิดหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ

ในการกระทำความผิด เช่น ผู้มีส่วนรู้เห็น ช่วยเหลือ หรือยุยงส่งเสริมในการกระทำความผิด หรือ ผู้ซึ่งรู้หรืออาจรู้ได้ว่าการกระทำความผิด

ในความเห็นของผู้เขียนเห็นว่า คำสั่งห้ามการครอบครองสัตว์ ของผู้กระทำความผิดหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกระทำความผิดนั้น จะเป็นการช่วยให้ ความคุ้มครองแก่สัตว์ซึ่งถูกกระทำหรือสัตว์อื่นๆ ซึ่งถูกห้ามมิให้ครอบครองจากการถูทากรุณกรรม ของผู้กระทำผิดหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในอนาคตได้ระดับหนึ่ง ในลักษณะของการไม่เปิดโอกาสที่จะให้ ผู้นั้นมากระทำความผิดซ้ำขึ้นมาอีก จึงเห็นควรที่จะนำมาตรการดังกล่าวมาใช้

ค. การริบสัตว์ซึ่งถูกทากรุณกรรม (Forfeiture / Removal of Animals) เป็นข้อกำหนดที่ให้ศาลมีคำสั่งริบสัตว์ จากเจ้าของที่ถูกตัดสินว่ากระทำทากรุณกรรมต่อ สัตว์ได้ โดยการริบสัตว์ในที่นี้เป็นการริบสิทธิในการครอบครองและสิทธิอื่นใดที่ผู้กระทำความผิด มีอยู่เหนือสัตว์ทั้งหมด และการริบสัตว์นั้นอาจถูกจำกัดแต่เฉพาะสัตว์ที่ระบุไว้ในข้อกล่าวหา หรือ อาจขยายถึงสัตว์ทั้งหมดที่อยู่ในความครอบครองทั้งหมดของจำเลยก็ได้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาล

นอกจากนี้ อาจมีข้อกำหนดให้ศาลนั้นอาจมีคำสั่งริบสัตว์ ก่อนที่จะมีคำตัดสินว่าจำเลยกระทำความผิดได้ หากมีเหตุอันควรและเมื่อมีการร้องขอโดยผู้ที่เกี่ยวข้องโดยในระหว่างที่ศาลพิจารณาตามคำร้องขอ จำเลยมีสิทธิที่จะคัดค้านคำร้องดังกล่าว และขอวางเงินประกันหรือหลักประกันในจำนวนที่เพียงพอในการชดเชยค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นตาม สมควรและที่คาดหมายว่าจะมีขึ้นในระหว่างที่สัตว์นั้นอยู่ในความดูแลของผู้ร้องตั้งแต่วันที่ยึด จนถึงวันพิจารณาคดีซึ่งศาลจะเป็นผู้กำหนดให้แก่ศาลได้ กรณีนี้ศาลก็จะมีคำสั่งริบสัตว์ ดังกล่าว

ภายหลังที่ศาลมีคำสั่งให้ริบสัตว์แล้ว กฎหมายอาจกำหนดให้ สัตว์ที่ถูกริบจะต้องถูกส่งให้อยู่ในความดูแลขององค์กรเกี่ยวกับสัตว์ที่มีอำนาจตามกฎหมายเพื่อ ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งแก่สัตว์นั้น ไม่ว่าจะเป็นการใช้ ขาย ให้ หรือการทำการุณยฆาต ซึ่งขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลเป็นสำคัญ แต่อย่างไรก็ตาม จำเลยที่อาจขอคืนสัตว์ที่ถูกสั่งริบได้ หากแสดงให้ศาลเชื่อโดยมีพยานหลักฐานเพียงพอว่าเขาสามารถที่จะดูแลและเลี้ยงดูสัตว์ได้

ผู้เขียนเห็นด้วยหากจะมีการนำมาตรการในการริบสัตว์เข้ามา ใช้กับคดีทากรุณกรรมสัตว์ เพราะจะเป็นการคุ้มครองและป้องกันสัตว์ซึ่งถูกทากรุณนั้นจากการถูก

ทารุณกรรมโดยเจ้าของที่ถูกตัดสินว่ากระทำทารุณกรรมต่อสัตว์ได้อย่างถาวร ในลักษณะของการไม่ให้โอกาสแก่ผู้นั้นที่จะมากระทำการอันทารุณต่อสัตว์นั้นได้อีกต่อไป

ง. การทำลายสัตว์ในชั้นศาลหรือในชั้นจับกุมหรือชั้นสอบสวน (Destruction Animals Order) จะใช้ในกรณีที่เมื่อเกิดการทารุณกรรมต่อสัตว์ขึ้นแล้ว และสัตว์นั้นไม่สามารถเยียวยารักษาให้กลับมามีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรงได้อีก หรือหากปล่อยให้สัตว์มีชีวิตต่อไปจะเป็นการทรมานสัตว์มากกว่าที่จะทำการุณยฆาตสัตว์นั้น กฎหมายก็จะให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหรือศาลแล้วแต่กรณี ในการมีคำสั่งทำลายสัตว์เมื่อได้พิจารณาโดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดที่เกิดแก่สัตว์ซึ่งถูกทารุณกรรม และไม่มีการชดเชยค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจากคำสั่งให้ทำลายสัตว์ตามคำสั่งศาลแก่บุคคลใดๆ ที่ได้รับความเสียหาย

ผู้เขียนเห็นว่า มาตรการในเรื่องนี้จะเป็นการให้ความช่วยเหลือแก่สัตว์ซึ่งถูกทารุณกรรมนั้นที่ไม่ต้องทนทุกข์ทรมานจากการเจ็บปวดที่ได้รับ เพราะได้มีการทารุณกรรมเกิดขึ้น ในเมื่อสัตว์นั้นไม่อาจที่จะได้รับการรักษาหรือเยียวยาได้อีกต่อไป การสั่งทำลายสัตว์จึงเป็นวิธีสุดท้ายที่จะเข้ามาช่วยเหลือสัตว์ให้หลุดพ้นจากความเจ็บปวดนั้นได้ จึงเห็นควรที่จะนำมาใช้

จ. การมีคำสั่งคุ้มครองสัตว์อย่างอื่น (Protective Orders) เพื่อให้การคุ้มครองแก่สัตว์ที่ถูกทารุณกรรมสัตว์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากจะมีการใช้มาตรการอื่นๆ กับกรณีการทารุณกรรมสัตว์แล้ว กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ยังเปิดช่องให้อำนาจแก่ศาลที่จะมีคำสั่งใดๆ ตามสมควรในการคุ้มครองสวัสดิภาพ ความปลอดภัย และสุขภาพสัตว์คุ้มครองสัตว์จากการกระทำหรือการงดเว้นการกระทำในอนาคตได้

ในความเห็นของผู้เขียนเห็นว่า การกำหนดให้ศาลสามารถออกคำสั่งคุ้มครองสัตว์อย่างอื่นได้ จะทำให้การให้ความคุ้มครองแก่สัตว์ไม่ถูกจำกัดอยู่เฉพาะมาตรการที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น เพราะในข้อเท็จจริงแต่ละคดีอาจมีความจำเป็นในการให้ความคุ้มครองแตกต่างกันไป ฉะนั้น การกำหนดเช่นนี้ย่อมเป็นการเปิดช่องให้ศาลได้ใช้ดุลพินิจพิจารณากำหนดใช้มาตรการอื่นใดที่เหมาะสมแก่กรณีในอันที่จะให้ความคุ้มครองแก่สัตว์ได้อย่างตรงจุดนั่นเอง

ฉ. ข้อกำหนดในเรื่องการรายงานของสัตวแพทย์ซึ่งพบและเชื่อว่าสัตว์ที่มาทำการรักษาถูกทารุณกรรมแก่เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง (Veterinarian Reporting) ทั้งนี้ กฎหมายอาจกำหนดให้สัตวแพทย์ต้องรายงานกรณีการทารุณกรรมสัตว์ที่พบ รวมถึงกรณีที่มี

ข้อสงสัยว่าจะมีการกระทำความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ให้กับหน่วยงานหรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจตามกฎหมาย หรือกำหนดในลักษณะของการสนับสนุนหรือส่งเสริมให้สัตวแพทย์รายงานกรณีที่สงสัยว่าจะมีการทารุณกรรมต่อสัตว์ อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าในกรณีใดกฎหมายก็ได้กำหนดให้ความคุ้มครองต่อการกระทำของสัตวแพทย์ผู้ซึ่งรายงานการทารุณกรรมสัตว์ที่จะไม่มีความรับผิดชอบใดๆ ในทางกฎหมาย โดยเป็นไปตามข้อสันนิษฐานของกฎหมายที่ว่าสัตวแพทย์ผู้นั้นได้รายงานด้วยความสุจริตหรือโดยเจตนาบริสุทธิ์

ในความเห็นของผู้เขียนเห็นว่า หากมีการนำมาใช้ก็จะเป็นประโยชน์ต่อการบังคับใช้กฎหมายได้ในระดับหนึ่ง เนื่องจากสัตวแพทย์มักมีโอกาที่จะได้พบเห็นหรือสังเกตได้ว่าสัตว์ที่มีการนำมารักษานั้นมีลักษณะหรือสภาพเหมือนถูกทำอันตรายหรือทำร้ายหรืออื่นๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าเกิดขึ้นจากการทารุณสัตว์หรือไม่ (สัตวแพทย์ผู้ทำการรักษาสัตว์สามารถที่จะเป็นคนแรกในการให้ความคุ้มครองการทารุณกรรมสัตว์ในครอบครัวได้) ฉะนั้น การได้รับความร่วมมือจากสัตวแพทย์ดังกล่าวแล้ว ย่อมเป็นการช่วยให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้มีอำนาจเข้ามาคุ้มครองสัตว์นั้นได้อย่างรวดเร็ว แต่อย่างไรก็ตาม เพื่อไม่ให้เป็นภาระสร้างภาระให้แก่สัตวแพทย์จึงเห็นว่ากฎหมายควรกำหนดในลักษณะของการสนับสนุนหรือส่งเสริมให้สัตวแพทย์รายงานกรณีที่สงสัยว่าจะมีการทารุณกรรมต่อสัตว์เท่านั้น ยังไม่ควรที่จะกำหนดถึงขนาดเป็นหน้าที่ที่สัตวแพทย์ต้องทำ และนอกจากนี้ ควรให้ความคุ้มครองในการรายงานของสัตวแพทย์ไว้ในกฎหมายว่าสัตวแพทย์จะไม่มีความรับผิดชอบใดๆ ในทางกฎหมายเหมือนดังเช่นในกฎหมายต่างประเทศ

2. มาตรการในการเยียวยาสัตว์ซึ่งเป็นวัตถุที่ถูกกระทำ ได้แก่ การกำหนดให้ดำเนินการอย่างเหมาะสมกับสัตว์ซึ่งเป็นวัตถุที่ถูกกระทำหรือสัตว์อื่นที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดภายหลังที่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่ได้เข้ายึดสัตว์เหล่านั้นภายใต้กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ กล่าวคือ กฎหมายจะกำหนดให้เจ้าหน้าที่ผู้ซึ่งทำการยึดสัตว์ซึ่งถูกทารุณกรรมภายใต้กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ จะต้องดำเนินการต่างๆ ที่จำเป็นแก่สัตว์ซึ่งถูกยึดนั้น โดยเฉพาะการให้ความดูแล เลี้ยงดู และการรักษาทางการแพทย์ไม่ว่าจะกระทำเองหรือส่งมอบให้องค์กรที่มีหน้าที่ดูแลสัตว์หรือบุคคลซึ่งได้รับมอบหมายให้ดูแลเลี้ยงดูในระหว่างดำเนินการคดีไม่ว่าสัตว์นั้นมีเจ้าของหรือไม่ก็ตาม

นอกจากนี้ ในกรณีดังกล่าวยังได้กำหนดให้ศาลมีอำนาจที่จะสั่งการใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ซึ่งเป็นวัตถุที่ถูกกระทำตามความเหมาะสมนั้นได้ เช่น อาจมีคำสั่งให้สัตว์ซึ่งถูกทารุณกรรมอยู่ในความดูแลของศูนย์สัตว์หรือสถานที่อื่นใดตามที่ศาลเห็นสมควร

ในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่งหรือจนกว่าศาลจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่นในอนาคต หรือศาลอาจมีคำสั่งให้สัตว์อยู่ในความดูแลและเลี้ยงดูโดยสัตวแพทย์ผู้มีอำนาจ และไม่ให้อนุญาตให้ใช้งานในระหว่างช่วงเวลาที่อยู่ในความดูแลตามศาลกำหนด หรือจนกว่าจะได้มีคำสั่งอนุญาตให้ใช้งานได้ภายหลัง โดยศาลหรือสัตวแพทย์ผู้มีอำนาจที่ไม่ต่ำกว่าเจ้าหน้าที่ผู้ช่วยสัตวแพทย์ โดยคำนึงถึงสุขภาพและความปลอดภัยของสัตว์เป็นสำคัญ

ผู้เขียนเห็นว่า มาตรการในเรื่องนี้มีความจำเป็นและสมควรที่กฎหมายจะต้องกำหนดหลักเกณฑ์หรือแนวทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องต่อสัตว์ซึ่งถูกยึดนั้น เพราะหากไม่มีการกำหนดเรื่องดังกล่าวแล้ว แม้จะสามารถเข้าไปให้ความช่วยเหลือสัตว์ได้ในเบื้องต้นได้ แต่ก็อาจทำให้สัตว์นั้นไม่ได้รับการช่วยเหลือที่เหมาะสมในขั้นต่อไปได้ เท่ากับกฎหมายไม่ได้ให้ความคุ้มครองแก่สัตว์อย่างต่อเนื่องหรือถึงที่สุด

3. มาตรการในการเยียวยาผู้กระทำความผิด ได้แก่ การประเมินทางจิต และ/หรือรักษาอาการทางจิต และการบริการสังคม

ก. การประเมินทางจิตและ/หรือรักษาอาการทางจิต (Psychological or Psychiatric Evaluation and/or Counseling) เป็นการกำหนดให้ศาลสั่งหรืออาจใช้ดุลพินิจสั่งให้ผู้กระทำความผิดเข้ารับการประเมินทางจิต และ/หรือเข้ารับการรักษาอาการทางจิตหรือสุขภาพจิต เมื่อศาลได้พิจารณาจากผลการประเมินทางจิตแล้วเห็นควรให้เข้ารับการรักษา โดยผู้กระทำความผิดจะต้องเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายเองทั้งหมด การมีคำสั่งดังกล่าวของศาลเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่เป็นการลดการกระทำความผิดในอนาคตของผู้กระทำความผิดบางรายที่มีอาการทางจิต คำสั่งนี้อาจเป็นส่วนหนึ่งของเงื่อนไขการคุมประพฤติภายหลังจากที่ศาลมีคำพิพากษาตัดสินคดี หรือศาลอาจมีคำสั่งเมื่อมีการกระทำความผิดเป็นครั้งที่ 2 ของผู้กระทำความผิดในคดีทารุณกรรมสัตว์ หรือกรณีที่ผู้กระทำความผิดนั้นเป็นเด็กหรือเยาวชน หรือตามที่ศาลเห็นควรเมื่อพิจารณาข้อเท็จจริงในคดี

นอกจากที่ศาลจะมีอำนาจในการสั่งให้ผู้กระทำความผิดเข้ารับการประเมินและบำบัดรักษาทางจิตแล้ว ศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้กระทำความผิดเข้าอบรมหรือเข้าร่วมโครงการป้องกันการทารุณสัตว์ที่เป็นประโยชน์ หรือเข้าโครงการให้การศึกษาในการป้องกันการทารุณสัตว์ หรืออื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาจิตใจและทัศนคติให้แก่ผู้กระทำความผิดตามที่ศาลเห็นสมควรก็ได้ โดยให้ผู้กระทำความผิดเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินการดังกล่าว

ในความเห็นของผู้เขียนเห็นว่า กรณีของข้อกำหนดที่กำหนดให้ผู้กระทำความผิดเข้ารับการประเมินทางจิต และ/หรือเข้ารับการรักษาอาการทางจิตนั้น เห็นสมควรที่จะนำมาตรการดังกล่าวมาใช้ในกรณีของผู้กระทำความผิดที่ถูกตัดสินว่าได้กระทำความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ โดยควรกำหนดให้เป็นดุลพินิจของศาลในแต่ละคดีที่ได้พิจารณาตามความเหมาะสม เพราะในบางกรณีสาเหตุของการกระทำความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์อาจเกิดขึ้นจากความผิดปกติทางจิตของผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญ (ดังที่ได้กล่าวมาในบทที่ 2) ฉะนั้น การใช้มาตรการลงโทษทางอาญาแก่ผู้กระทำความผิดในกรณีนี้จึงไม่อาจบรรลุวัตถุประสงค์ของการลงโทษได้อย่างแท้จริง การใช้มาตรการในลักษณะของการให้ผู้กระทำความผิดได้เข้ารับการประเมินทางจิตและ/หรือเข้ารับการรักษาอาการทางจิต เห็นว่าจะเป็นการแก้ไขพฤติกรรมที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสมและตรงจุดมากกว่า และนอกจากนี้ ผู้เขียนยังเห็นสมควรที่จะกำหนดให้ศาลเมื่อได้พิจารณาจากข้อเท็จจริงแห่งคดีแล้วเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แก่ผู้กระทำความผิดก็อาจมีคำสั่งให้ผู้กระทำความผิดเข้าอบรมหรือเข้าร่วมโครงการป้องกันการทารุณสัตว์ที่เป็นประโยชน์หรือเข้าโครงการให้การศึกษาในการป้องกันทารุณสัตว์ หรืออื่นๆ อีกประการหนึ่งด้วย

ทั้งนี้ การใช้มาตรการดังกล่าวก็เพื่อประโยชน์ของผู้กระทำความผิดนั่นเองที่จะได้รับการเยียวยาหรือแก้ไขฟื้นฟูให้มีพฤติกรรมหรือนิสัยที่ดีขึ้นกลายเป็นคนมีจิตใจดีมีเมตตาต่อสัตว์ และยังเป็นประโยชน์ต่อสังคมที่ได้มีคนดีเพิ่มขึ้นไม่ก่อปัญหาหรือความเดือดร้อนให้แก่บุคคลอื่นในโอกาสต่อไปได้ เพราะจากการรายงานผลการวิจัยหลายฉบับแสดงให้เห็นว่าผู้กระทำความผิดทารุณกรรมสัตว์นั้น มักจะมีแนวโน้มที่จะละเมิดต่อกฎหมายอื่นหรือมีโอกาสที่จะกระทำทารุณต่อคนในสังคมได้ ฉะนั้น การให้ผู้กระทำความผิดซึ่งมีแนวโน้มหรือมีสุขภาพจิตที่ผิดปกติได้เข้ารับการรักษาหรือเข้าอบรมฟื้นฟูสุขภาพจิตใจของผู้นั้น หรือการกำหนดให้ผู้กระทำความผิดได้เข้าอบรมหรือเข้าร่วมโครงการป้องกันการทารุณสัตว์ที่เป็นประโยชน์ หรือเข้าโครงการให้การศึกษาในการป้องกันทารุณสัตว์ ก็จะเป็นการช่วยคุ้มครองไม่แต่เฉพาะสัตว์ที่ไม่ต้องตกเป็นเหยื่อของการทารุณกรรมสัตว์ในอนาคตแล้ว ยังเป็นการช่วยแก้ไขพฤติกรรมและทัศนคติของผู้กระทำความผิดที่จะไม่ไปกระทำความผิดซ้ำอีกในอนาคต อีกทั้งยังจะเป็นการคุ้มครองคนในสังคมหรือชุมชนที่ไม่ต้องตกเป็นเหยื่อของการกระทำอันเป็นการละเมิดกฎหมายอื่นๆ (เช่น การถูกทำร้ายร่างกาย) จากผู้กระทำความผิดในอนาคตได้ด้วย

ข. การบริการสังคม (Community Service) เป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดอนุญาตให้ศาลมีคำสั่งให้ผู้ที่ถูกตัดสินว่ากระทำความผิดทำงานบริการสังคมในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่งตามที่เห็นสมควร ซึ่งคำสั่งให้ทำงานบริการสังคมนี้อาจเป็นส่วนหนึ่งของการตัดสินหรือเป็นเงื่อนไขอย่างหนึ่งในการคุมประพฤติก็ได้ และโดยทั่วไปศาลจะสั่งให้บริการ

สังคมในสถานที่ดูแลสัตว์ต่างๆ ในลักษณะของการเข้าไปทำงานดูแลสัตว์หรือเข้าไปช่วยงานที่เกี่ยวข้องกันสัตว์อื่นๆ กับหน่วยงานคุ้มครองสัตว์ ทั้งนี้ ผู้เขียนเห็นว่าการใช้ให้บริการสังคมในลักษณะนี้จะสิ่งที่จะช่วยให้ผู้กระทำความผิดได้ศึกษาเกี่ยวกับสัตว์และช่วยให้เกิดการเรียนรู้เห็นอกเห็นใจสัตว์ได้เป็นอย่างดี ซึ่งอาจมีผลให้ผู้กระทำความผิดนั้นไม่กระทำการทารุณสัตว์ต่อไปในอนาคต

4. มาตรการในการเยียวยาผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำ ได้แก่ การชดใช้ค่าเสียหายทางแพ่ง, การให้ชดใช้ค่าใช้จ่ายในการดูแลสัตว์

ก. การชดใช้ค่าเสียหายทางแพ่ง เป็นกรณีที่มีเมื่อมีการทำร้ายหรือทำอันตรายต่อสัตว์ซึ่งเป็นของบุคคลอื่นแล้ว กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์กำหนดให้เจ้าของสัตว์ที่ถูกกระทำอาจเรียกร้องค่าเสียหายในทางแพ่งในฐานะที่เป็นเจ้าของได้ ค่าเสียหายในที่นี้ เช่น ค่าใช้จ่ายในการรักษาเยียวยาสัตว์, ค่าตัวสัตว์ หรือค่าใช้จ่ายอื่นๆ

ผู้เขียนมีข้อคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า เนื่องจากการทารุณกรรมสัตว์เป็นการกระทำต่อสัตว์ซึ่งในบางกรณีเป็นสัตว์ที่มีเจ้าของ ฉะนั้น การทำร้ายหรือทำอันตรายต่อสัตว์ที่เป็นของบุคคลอื่นย่อมเป็นการกระทำละเมิดอย่างหนึ่งต่อเจ้าของสัตว์ที่ถูกกระทำ ด้วยเหตุนี้เจ้าของสัตว์ย่อมมีสิทธิที่จะเรียกให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นได้ อนึ่ง โดยปกติเมื่อเจ้าของสัตว์ได้รับความเสียหายจากการกระทำของผู้กระทำความผิดนั้น ย่อมสามารถที่จะนำคดีไปฟ้องร้องหรือดำเนินคดีในทางแพ่งตามกฎหมายละเมิดได้ โดยเจ้าของจะต้องไปฟ้องร้องดำเนินคดีทางแพ่งใหม่ต่างหากจากคดีทางอาญาซึ่งพิจารณาการกระทำของผู้กระทำที่สร้างความเสียหายให้แก่เจ้าของสัตว์นั้น ฉะนั้น เพื่อความสะดวกในทางคดี กฎหมายจึงกำหนดให้เจ้าของสัตว์สามารถเรียกร้องค่าเสียหายจากจำเลยในคดีอาญาต่อศาลที่พิจารณาคดีทารุณกรรมสัตว์นั้นได้เลย เพราะท้ายที่สุดแล้วเจ้าของก็ย่อมได้รับความคุ้มครองจากความเสียหายที่ตนได้รับเหมือนกัน ผู้เขียนจึงเห็นควรที่กฎหมายจะมีการกำหนดเช่นนี้

ข. การให้ชดใช้ค่าใช้จ่ายในการดูแลสัตว์ เนื่องจากในคดีทารุณกรรมสัตว์เป็นคดีที่อาจมีการยึดสัตว์ซึ่งถูกทารุณกรรมโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งกฎหมายได้กำหนดให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจยึดไว้นั้นจะต้องดำเนินการต่างๆ เพื่อให้การช่วยเหลือและคุ้มครองแก่สัตว์ซึ่งถูกยึดไม่ว่าสัตว์นั้นมีเจ้าของหรือไม่ก็ตาม โดยเฉพาะส่งมอบให้องค์กรหรือบุคคลซึ่งได้รับมอบหมายดูแลเลี้ยงดูในระหว่างดำเนินคดีไม่ว่าสัตว์นั้นมีเจ้าของหรือไม่ก็ตาม จึงอาจมีกรณีต้องมีการเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินการต่างๆ รวมไปถึงค่าใช้จ่ายในการรักษา ดูแล เลี้ยงดูสัตว์นั้นขึ้นได้ ฉะนั้น เพื่อให้อำนวยความสะดวกในการเรียกร้องค่าเสียหายที่เกิดขึ้นอันเป็นผลมาจากการกระทำของผู้กระทำความผิดที่ไม่ต้องไปฟ้องเป็นคดีใหม่ จึงมีการกำหนดให้ผู้กระทำความผิด

ต้องชดใช้ค่าใช้จ่ายต่างๆ ทั้งหมดตามความเป็นจริงที่เกี่ยวกับสัตว์ซึ่งเกิดขึ้นในระหว่างมีการดำเนินคดีทนายธรรมสัตว์ให้กับองค์กรหรือบุคคลซึ่งให้ที่พัก ดูแล และให้การรักษาทางการแพทย์แก่สัตว์ซึ่งถูกทารุณกรรมที่ได้รับมอบอำนาจตามกฎหมายให้ดูแลและเลี้ยงดูสัตว์นั้น แต่อย่างไรก็ดี อาจมีการกำหนดให้อำนาจศาลที่จะไม่มีคำสั่งให้จ่ายค่าใช้จายทั้งหมดก็ได้ หรือศาลอาจมีคำสั่งให้จ่ายบางส่วนก็ได้ตามที่ศาลเห็นควร แต่ศาลจะต้องชี้แจงเหตุผลของการสั่งเช่นนั้นด้วย

ผู้เขียนเห็นว่าการนำข้อกำหนดดังกล่าวเข้ามาใช้จะทำให้ระบบของการบังคับคดีนั้นมีความสมบูรณ์มากขึ้น และไม่เป็นภาระแก่หน่วยงานที่เข้ามาให้ความช่วยเหลือดูแลสัตว์ที่จะต้องเสียค่าใช้จ่ายอันเกิดขึ้นมาจากการกระทำของผู้กระทำความผิด จึงเป็นการสมควรที่ผู้กระทำนั้นจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อผลของการกระทำที่เกิดขึ้น โดยไม่อาจหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบนั้นได้

5. มาตรการในการสนับสนุนให้ภาคสังคมสอดส่องดูแลสัตว์ในชุมชน ได้แก่ การกำหนดให้เงินรางวัลแก่ผู้แจ้งเบาะแสหรือผู้ที่ให้ข้อมูลในคดีทารุณกรรมสัตว์ที่เกิดขึ้น

ผู้เขียนเห็นว่า การกำหนดในลักษณะดังกล่าวนี้จะช่วยส่งเสริมให้คนในสังคมไม่เพิกเฉยต่อพฤติกรรมหรือการกระทำที่เป็นการทารุณสัตว์ที่ได้พบเห็นอีกต่อไป เพราะมีเงินรางวัลเป็นแรงจูงใจสำคัญ ทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถเข้าไปบังคับใช้กฎหมายกับผู้กระทำนั้น และให้ความคุ้มครองช่วยเหลือสัตว์ซึ่งเป็นเหยื่อของการกระทำได้มากขึ้น

นอกจากนี้ การนำมาตรการดังกล่าวมาใช้ยังจะเป็นการกระตุ้นให้ภาคสังคมชุมชนหันมาสนใจต่อการทารุณสัตว์ที่เกิดขึ้นในสังคมของตนได้อีกทางด้วย และอาจนำมาซึ่งการให้ความร่วมมือในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับสัตว์ต่อไป

อนึ่ง มาตรการต่างๆ ดังกล่าวมาข้างต้นล้วนแล้วแต่มีอยู่ในบทบัญญัติกฎหมายการป้องกันการทารุณสัตว์ของต่างประเทศทั้งสิ้น โดยเป็นการกำหนดในลักษณะให้นำมาตรการนั้นๆ มาใช้ควบคู่กับมาตรการลงโทษทางอาญาตามความเหมาะสม ซึ่งมาตรการทั้งหลายนั้นจะเป็นการช่วยแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด และให้ความคุ้มครอง รวมถึงให้การเยียวยารักษาแก่สัตว์ที่สำคัญ และยังเป็นการคุ้มครองบุคคลที่ได้รับความเสียหายหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำของผู้กระทำความผิด อีกทั้งยังสามารถช่วยคุ้มครองคนในสังคมที่อาจตกเป็นเหยื่อของผู้กระทำความผิดในอนาคตได้ เพราะผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่ที่เคยกระทำทารุณสัตว์นั้นมักถูกพบเสมอๆ ว่ามีแนวโน้มที่จะไปกระทำการละเมิดต่อบุคคลอื่นได้ในอนาคต

ฉะนั้น หากนำมามาตรการเหล่านี้มาใช้โดยเฉพาะในส่วนที่เป็นการควบคุมแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำความผิด เช่น การคุมประพฤติ, การบริการสังคม, การให้เข้ารับการรักษาอาการทางจิต หรือให้เข้าอบรมหรือเข้าร่วมโครงการป้องกันการทารุณสัตว์ ก็จะเป็นการช่วยไม่ให้ผู้กระทำความผิดนั้นมีโอกาสที่จะก่อให้เกิดการกระทำอันเป็นการทารุณต่อสัตว์และกระทำการอันละเมิดต่อบุคคลอื่นๆ ในสังคมด้วย

ในความเห็นของผู้เขียนจึงเห็นว่า สมควรที่ร่างพระราชบัญญัติฯ ของประเทศไทย จะกำหนดให้มีมาตรการทั้งหลายเหล่านั้นขึ้นมาบังคับใช้ควบคู่กับการมาตรการลงโทษทางอาญา โดยเทียบเคียงกับกฎหมายของต่างประเทศที่ได้มีการบัญญัติในเรื่องนั้นๆ เป็นสำคัญและนำมาใช้ตามความเหมาะสมแก่กรณี เพื่อให้ร่างกฎหมายซึ่งจะบัญญัติขึ้นมาสามารถบรรลุความมุ่งหมายที่ต้องการให้ความคุ้มครองและป้องกันการทารุณสัตว์ได้อย่างแท้จริง และในขณะเดียวกัน ในหลายๆ มาตรการยังเป็นการช่วยคุ้มครองคนที่เกี่ยวข้องและสังคมได้อีกด้วย ทั้งนี้ เพราะการมีมาตรการเหล่านี้จะเป็นกลไกและเครื่องมือสำคัญให้แก่ศาลในการที่จะเลือกมาตรการต่างๆ ที่มีอยู่มาใช้ตามความเหมาะสมในแต่ละคดี

5.3.5 การบังคับใช้กฎหมาย

เนื่องจากความผิดฐานทารุณสัตว์มีลักษณะของคดีที่แตกต่างไปจากคดีอื่นๆ โดยเฉพาะเป็นคดีที่วัตถุประสงค์แห่งการกระทำเป็นสัตว์ซึ่งไม่สามารถร้องทุกข์กล่าวโทษเมื่อได้รับความเดือดร้อนเสียหายได้ และคดีส่วนใหญ่เป็นคดีที่มีสัตว์เข้ามาเกี่ยวข้อง ฉะนั้น นอกเหนือจากการการบังคับใช้กฎหมายหรือดำเนินคดีภายใต้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยปกติแล้ว คดีทารุณกรรมสัตว์จึงมีความจำเป็นต้องมีบทบัญญัติในเรื่องการบังคับใช้กฎหมายและการดำเนินการที่เกี่ยวกับสัตว์เพิ่มเติมเป็นพิเศษ เพื่อให้บทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวมีประสิทธิภาพและมีสภาพบังคับใช้ได้จริง

ในร่างพระราชบัญญัติฯ ได้มีการกำหนดในเรื่องการปฏิบัติหน้าที่และการบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ไว้ในหมวด 11 ซึ่งมีการกำหนดวิธีการปฏิบัติของพนักงานเจ้าหน้าที่ไว้เป็นพิเศษนอกเหนือจากที่จะต้องปฏิบัติภายใต้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น ได้แก่

1. การยึดสัตว์ พบว่าในร่างพระราชบัญญัติฯ ได้มีการกำหนดไว้ว่า ในกรณีมีเหตุอันควรเชื่อว่าหากล่าช้าอาจมีการยกย้ายหรือทำลายหลักฐาน พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจและหน้าที่ตามกฎหมายในการเข้าตรวจค้นสถานที่ เพื่อยึด หรืออายัดสัตว์หรือซากของสัตว์ที่สงสัยว่าถูกฆ่า หรือถูกทารุณ รวมถึงอุปกรณ์ เครื่องมือ หรือเอกสารสงสัยว่าเกี่ยวข้อง, เพื่อตรวจสอบหรือเก็บเป็นหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ไว้เพื่อส่งพนักงานสอบสวนดำเนินการต่อไปตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญา หรือในกรณีมีเหตุอันควรเชื่อว่าหากล่าช้าอาจมีการยกย้ายหรือทำลายหลักฐาน พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจและหน้าที่ตามกฎหมายในการเข้าตรวจค้นสถานที่ เพื่อนำสัตว์ที่ได้รับบาดเจ็บไปตรวจรักษาโดยไม่ชักช้า

2. การสังทำลายสัตว์ พบว่าในร่างพระราชบัญญัติฯ ได้มีการกำหนด ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อว่าหากล่าช้าอาจมีการยกย้ายหรือทำลายหลักฐาน ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจและหน้าที่ตามกฎหมายเข้าตรวจค้นสถานที่ เพื่อสั่งการให้ทำลายสัตว์นั้นได้ โดยให้สัตวแพทย์เป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งการสังทำลายสัตว์นั้นก็เพื่อไม่ให้สัตว์นั้นต้องทุกข์ทรมานนั่นเอง และนอกจากนี้ในร่างพระราชบัญญัติฯ ยังได้กำหนดว่า ในกรณีมีการกระทำผิดตามพระราชบัญญัตินี้หรือพบสัตว์ใดอยู่ในสภาพที่ทุกข์ทรมานจากการป่วยหรือบาดเจ็บสาหัส และสัตวแพทย์เห็นว่าการให้สัตว์มีชีวิตอยู่ต่อไปเป็นการทารุณ พนักงานเจ้าหน้าที่นั้นก็สามารถให้สัตวแพทย์ฆ่าสัตว์ได้โดยไม่ต้องได้รับความเห็นชอบจากเจ้าของ แต่ต้องบันทึกรายละเอียดไว้เป็นสำคัญ

นอกจากนี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายในร่างพระราชบัญญัติฯ ยังมีการกำหนดให้มีคณะกรรมการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ประจำจังหวัดที่ประกอบด้วยตัวแทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วย รวมถึงตัวแทนจากองค์กรจัดสวัสดิภาพสัตว์ (องค์กรเอกชน) อำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการประจำจังหวัด เช่น การดำเนินการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์และการจัดสวัสดิภาพสัตว์ให้เป็นไปตามมาตรฐานสวัสดิภาพสัตว์ที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด, ออกคำสั่งเป็นหนังสือเรียกให้บุคคลใดมาให้ข้อเท็จจริง คำอธิบายความเห็น คำแนะนำทางวิชาการ หรือให้ส่งเอกสารหรือข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ เป็นต้น (มาตรา 14) และกำหนดให้มีการขอจัดตั้งองค์กรจัดสวัสดิภาพสัตว์ โดยที่เป็นองค์กรซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ และมีได้มีวัตถุประสงค์มุ่งในทางการเมืองและการค้าหากำไรจากการประกอบกิจการดังกล่าว และกฎหมายได้กำหนดให้องค์กรจัดสวัสดิภาพสัตว์ดังกล่าวนั้นมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากส่วนราชการในเรื่องต่างๆ รวมไปถึงการจัดให้มีอาสาสมัครเพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์

สำหรับข้อพิจารณาที่เกี่ยวกับประเด็นในเรื่องของการบังคับใช้กฎหมายภายใต้
ร่างพระราชบัญญัติฯ นี้มีดังต่อไปนี้

(1) การที่ร่างพระราชบัญญัติฯ ได้มีการกำหนดวิธีการปฏิบัติของพนักงาน
เจ้าหน้าที่ไว้เป็นพิเศษนอกเหนือจากที่จะต้องปฏิบัติภายใต้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
ความอาญา ผู้เขียนเห็นด้วยที่จะมีบทบัญญัติในเรื่องดังกล่าวไว้เป็นพิเศษเพื่อนำมาบังคับใช้แก่
กรณีที่มีการกระทำความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์เกิดขึ้น เพราะความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์มีลักษณะ
ของคดีที่แตกต่างไปจากคดีอื่นๆ ที่วัตถุประสงค์แห่งการกระทำเป็นสัตว์ซึ่งไม่สามารถร้องทุกข์กล่าวโทษ
เมื่อได้รับความเดือดร้อนเสียหายได้ และคดีส่วนใหญ่เป็นคดีที่มีสัตว์เข้ามาเกี่ยวข้อง ฉะนั้น การมี
บทบัญญัติในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในกรณีคดีทารุณกรรมสัตว์เป็นพิเศษที่
เหมาะสมแก่กรณีนั้น จะสามารถช่วยให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจเป็นไปได้ง่าย
และดำเนินการภายใต้การมุ่งให้ความคุ้มครองช่วยเหลือสัตว์ที่ตกเป็นเหยื่อของการกระทำ
อันเป็นไปตามความมุ่งหมายของกฎหมายที่ต้องการให้ความคุ้มครองป้องกันการทารุณสัตว์ได้
อย่างแท้จริง

(2) สำหรับรายละเอียดของบทบัญญัติในเรื่องวิธีการปฏิบัติของพนักงาน
เจ้าหน้าที่ เมื่อได้พิจารณาเปรียบเทียบกับบทบัญญัติในเรื่องดังกล่าวกับกฎหมายต่างประเทศแล้ว
เห็นว่าเป็นการบัญญัติในแนวทางเดียวกันและสอดคล้องกันกฎหมายของต่างประเทศไม่ว่าจะเป็น
ประเทศสหรัฐอเมริกา, ประเทศออสเตรเลีย, ประเทศสิงคโปร์ และประเทศมาเลเซีย ที่ต่างมี
บทบัญญัติในลักษณะดังกล่าวเช่นกัน แต่อย่างไรก็ดี เมื่อได้พิจารณาบทบัญญัติของ
ร่างพระราชบัญญัติฯ แล้ว ผู้เขียนมีความเห็นเพิ่มเติมในประเด็นของการยึดสัตว์ซึ่งบัญญัติไว้ใน
ร่างพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าว โดยเห็นว่าแม้กฎหมายจะได้มีการกำหนดในเรื่องการดำเนินการให้
ความช่วยเหลือแก่สัตว์ซึ่งถูกยึดจากการบังคับใช้กฎหมายตามความเหมาะสมไว้แล้วก็ตาม แต่ไม่
พบว่าได้มีการวางหลักในเรื่องของการดำเนินการขั้นต่อไปภายหลังจากที่ได้เข้าช่วยเหลือหรือเมื่อได้ให้
การรักษาแก่สัตว์แต่อย่างใด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ในร่างกฎหมายนอกเหนือจากการกำหนดให้
เจ้าหน้าที่ให้การช่วยเหลือแก่สัตว์ที่ถูกยึดหรือนำสัตว์ซึ่งถูกยึดไปรับการรักษาตามความเหมาะสม
แล้ว ก็ไม่มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าจะต้องดำเนินการอย่างไรกับสัตว์ซึ่งถูกยึดต่อไปภายหลังจาก
ที่ได้เข้าช่วยเหลือหรือให้ได้รับการรักษาในเบื้องต้น ซึ่งการไม่มีบทบัญญัติไว้อย่างชัดเจนสำหรับ
กรณีดังกล่าวผู้เขียนเห็นว่าอาจทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติได้

ด้วยเหตุนี้ จึงเห็นควรเพิ่มเรื่องดังกล่าวเพื่อให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ดังเช่นกฎหมายของต่างประเทศที่ต่างกำหนดให้เจ้าหน้าที่ต้องจัดสถานที่ให้สัตว์ที่ถูกอยู่ในความดูแลของศูนย์ควบคุมสัตว์ หรือสถานที่กักกันสัตว์ หรือสถานที่อื่นใดที่เจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบอำนาจหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจเห็นว่าเหมาะสม และอาจจะคุมขังหรือกักขังสัตว์นั้นไว้จนกว่าผู้ถูกกล่าวหาจะได้พิสูจน์ตนแล้วตามคำสั่งของศาลที่เกี่ยวกับสัตว์ และนอกจากนี้ กฎหมายยังได้บัญญัติให้ความคุ้มครองแก่การกระทำการตามหน้าที่ของเจ้าพนักงานที่ได้ดำเนินการตามกฎหมายที่ไม่ต้องรับผิด หรือมีการชดเชยหรือตอบแทนในการจ่ายเงินให้แก่บุคคลใดๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้รับความเสียหายในทรัพย์สินของเขาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอันเป็นการกระทำตามหน้าที่

(3) ผู้เขียนเห็นด้วยในกรณีที่มีการให้องค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้องกับสัตว์เข้ามามีส่วนร่วมในร่างพระราชบัญญัติฯ นี้ในส่วนที่เกี่ยวกับการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ ได้แก่ การให้ตัวแทนขององค์กรจัดสวัสดิภาพสัตว์เข้าร่วมเป็นกรรมการในคณะกรรมการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ประจำจังหวัด ซึ่งมีหน้าที่ในการดำเนินการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์และการจัดสวัสดิภาพสัตว์ให้เป็นไปตามมาตรฐานสวัสดิภาพสัตว์ที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด และนอกจากนี้ องค์กรจัดสวัสดิภาพสัตว์ยังสามารถให้มีอาสาสมัครเพื่อให้ความช่วยเหลือหรือร่วมมือกับพนักงานเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานตามกฎหมาย ซึ่งในกฎหมายต่างประเทศเองก็มีการกำหนดไว้ในลักษณะดังกล่าว แต่มีบางประเทศที่กำหนดให้ตัวแทนจากองค์กรเอกชนนั้นสามารถเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายได้เมื่อมีคุณสมบัติตามกฎหมายและได้รับการแต่งตั้งจากอธิบดีหรือหัวหน้าผู้บังคับการภายใต้กฎหมาย ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าสำหรับประเทศไทยในเบื้องต้นควรให้องค์กรเอกชนเข้ามาในลักษณะเป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ก่อนน่าจะเหมาะสมกว่า

อนึ่ง ในความเห็นของผู้เขียนเห็นว่าการมีบทบัญญัติเช่นนี้ถือเป็นการเปิดโอกาสให้ภาคสังคมเข้ามามีส่วนร่วมและให้การช่วยเหลือในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐผู้มีอำนาจ เพราะลำพังอาศัยภาครัฐเพียงอย่างเดียวอาจไม่สำเร็จ จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่จะเข้ามาช่วยกันสอดส่องดูแลการทารุณกรรมที่เกิดขึ้นในสังคม ฉะนั้น การมีบทบัญญัติเรื่องดังกล่าวจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายนั้นมีประสิทธิภาพมากขึ้น และเนื่องจากกลุ่มบุคคลหรือองค์กรเหล่านั้นโดยพื้นฐานมีความสนใจใส่ใจต่อปัญหาที่เกิดขึ้นกับสัตว์อยู่แล้ว การเปิดโอกาสเช่นนี้ย่อมทำให้องค์กรดังกล่าวเข้ามาเป็นหูเป็นตาให้เจ้าหน้าที่ของรัฐได้เป็นอย่างดี

(4) การมีคณะกรรมการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ ประจำจังหวัดซึ่งมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการต่างๆ ที่เกี่ยวกับการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ ในความเห็นของผู้เขียนเชื่อว่าคณะกรรมการดังกล่าวจะถือเป็นหน่วยงานหลักของภาครัฐที่เข้ามาดูแลในเรื่องของการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์และในเรื่องของการจัดสวัสดิภาพสัตว์โดยตรง ซึ่งปัจจุบันไม่มีหน่วยงานหรือฝ่ายใดของภาครัฐเข้ามาดูแลในเรื่องนี้เป็นหลัก การมีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยเฉพาะและการที่กำหนดให้มีคณะกรรมการดังกล่าว ประจำในทุกจังหวัดด้วยแล้ว ก็จะช่วยให้สามารถให้การคุ้มครองป้องกันการทารุณกรรมในสัตว์ และการจัดสวัสดิภาพสัตว์ได้อย่างจริงจัง และทำให้ร่างพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าวมีประสิทธิภาพและบังคับใช้กฎหมายได้อย่างแท้จริง

ตามที่ได้กล่าวมาทั้งหมดจึงสรุปได้ว่า ผู้เขียนมีความเห็นว่าบทบัญญัติในมาตรา 381 และมาตรา 382 ภาคความผิดลหุโทษ ประมวลกฎหมายอาญา ที่ว่าด้วยเรื่องข้อห้ามการทารุณกรรมสัตว์ยังมีความล้าหลังและไม่ครอบคลุมเพียงพอในอันที่จะให้การคุ้มครองป้องกันการทารุณสัตว์ได้เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศ ทั้งนี้ เนื่องมาจากบทบัญญัติดังกล่าวไม่ได้มีขึ้นเพื่อให้ความคุ้มครองแก่สัตว์อย่างแท้จริง และยังมีข้อบกพร่องอยู่หลายประการ รวมไปถึงการขาดกลไกและมาตรการที่เหมาะสมในอันที่จะนำมาใช้เพื่อให้ความคุ้มครองและป้องกันการทารุณสัตว์ได้อย่างแท้จริง จึงสมควรบัญญัติกฎหมายในการป้องกันการทารุณสัตว์ขึ้นไว้โดยเฉพาะให้ครอบคลุมแก่กรณีและสอดคล้องกับสภาพสังคมและนานาอารยประเทศต่อไป โดยนำมาบังคับใช้ควบคู่ไปกับบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญา ภาคความผิดลหุโทษ มาตรา 381 และมาตรา 382 ที่มีอยู่เดิม เพื่อให้สามารถคุ้มครองและป้องกันสัตว์จากการถูกทารุณกรรมได้อย่างสมบูรณ์และครอบคลุมแก่กรณีมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่เดิม

สำหรับปัจจุบันที่มีการจัดทำร่างพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ.....อยู่นั้น เห็นว่าเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่จะผลักดันให้มีกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการทารุณสัตว์ขึ้นเป็นการเฉพาะในประเทศไทย แต่ทั้งนี้ ในความเห็นของผู้เขียนที่มีต่อร่างพระราชบัญญัติฯ นั้น เห็นว่ายังมีบางเรื่องบางประเด็นที่ควรจะได้รับปรับปรุงเพิ่มเติม โดยเฉพาะในส่วนของการกำหนดเรื่องลักษณะของการกระทำที่ถือเป็นการทารุณกรรมสัตว์ และบทบังคับของกฎหมายที่ควรนำมาตรากฎหมายอย่างอื่นที่นอกเหนือไปจากมาตรการลงโทษทางอาญาเข้ามาใช้เช่นเดียวกับในต่างประเทศ เพื่อให้บทบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวกับการป้องกันการทารุณสัตว์นั้นมีความเหมาะสมสอดคล้องเป็นไปตามหลักสากลที่ยอมรับได้และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ เพื่อให้สัตว์ได้รับความคุ้มครองอย่างแท้จริง นอกจากจะเห็นสมควรให้มีการบัญญัติในเรื่องของการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ไว้อย่างเหมาะสมดังที่เสนอมมาแล้ว เห็นว่าการบัญญัติในส่วนการจัดสวัสดิภาพสัตว์ก็สมควรที่จะได้รับการพิจารณาให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับหลักสากลเช่นเดียวกัน เพราะการมีบทบัญญัติในเรื่องการจัดสวัสดิภาพสัตว์นั้นจะเป็นการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำเกี่ยวกับข้อปฏิบัติของคนในสังคมต่อสัตว์ที่พืงมีในเมื่อมีการใช้ประโยชน์จากสัตว์ เพื่อให้สัตว์นั้นปราศจากความเจ็บปวดหรือทรมานอันเนื่องมาจากการใช้ประโยชน์จากสัตว์ หรืออย่างน้อยที่สุดเป็นการบรรเทาหรือระงับความเจ็บปวดในสัตว์ให้น้อยลง เท่ากับเป็นการช่วยไม่ให้สัตว์นั้นได้รับความเจ็บปวดทรมานได้อีกกรณีหนึ่ง ฉะนั้น การมีบทบัญญัติทั้งสองเรื่องที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพบังคับใช้ควบคู่กันไป ย่อมจะเป็นผลดีต่อสัตว์ที่จะได้รับความคุ้มครองจากความเจ็บปวดใดๆ ที่อาจเกิดขึ้นแก่สัตว์นั้นได้ (เห็นควรที่จะมีการศึกษาในประเด็นกฎหมายเรื่องการจัดสวัสดิภาพสัตว์ต่อไป)

อนึ่ง ผู้เขียนยังมีความเห็นต่อไปว่า นอกเหนือจากการนำมาตรการทางกฎหมายเข้ามาบังคับใช้แก่กรณีทารุณกรรมที่เกิดขึ้นในประเทศไทยแล้ว สมควรที่จะมีการนำมาตรการทางสังคมเข้ามาใช้ควบคู่กันไปด้วย โดยการส่งเสริมหรือปลูกฝังจิตสำนึกของคนในสังคมชุมชน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนให้ตระหนักและเห็นความสำคัญของสัตว์ในฐานะเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความรู้สึก มีชีวิตจิตใจเหมือนดังเช่นมนุษย์เรามี รวมไปถึงการแสดงให้เห็นถึงสิ่งทีผลกระทบที่ตามมาจากการที่สัตว์ถูกทารุณ เนื่องจากหากสามารถปรับเปลี่ยนมุมมองทัศนคติของคนในสังคมต่อเรื่องดังกล่าวได้แล้ว ก็ย่อมสามารถให้ความคุ้มครองแก่สัตว์ได้เช่นเดียวกันนั่นเอง

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

6.1 บทสรุป

เนื่องจากมนุษย์มีความใกล้ชิดกับสัตว์มาเป็นเวลาช้านาน โดยเฉพาะในลักษณะของการนำสัตว์มาใช้เพื่อประโยชน์ของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นการนำสัตว์มาใช้เพื่อการบริโภค, การใช้แรงงานจากสัตว์, การนำสัตว์มาใช้ทำเป็นเครื่องนุ่มห่ม เครื่องใช้ หรือผลิตภัณฑ์ต่างๆ, การนำเอาสัตว์มาเลี้ยงเพื่อความเพลิดเพลิน หรือการนำเอาสัตว์มาใช้ในการแสดง หรืออื่นๆ ซึ่งจากความสัมพันธ์ในลักษณะดังกล่าวนี้เอง ทำให้บ่อยครั้งที่มนุษย์มีการปฏิบัติต่อสัตว์เหล่านั้นอย่างทารุณโหดร้ายอันเป็นสาเหตุให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน จนอาจกล่าวได้ว่าการทารุณกรรมสัตว์เป็นปรากฏการณ์อย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นในสังคมมนุษย์นับตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

การทารุณกรรมสัตว์ที่เกิดขึ้นในสังคมอดีตนั้นพบว่า คนในสังคมไม่ได้ให้ความสำคัญหรือให้ความสนใจต่อพฤติกรรมทารุณสัตว์ของบุคคลแต่อย่างใด การทารุณสัตว์ถูกมองเป็นเรื่องปกติธรรมดาในสังคม ทั้งนี้ สืบเนื่องมาจากแนวความคิดทางสังคมในขณะนั้นที่มองว่าสัตว์เป็นเหมือนสิ่งของที่ไม่มีความรู้สึก และมีขึ้นมาเพื่อผลประโยชน์ของมนุษย์เท่านั้น สัตว์ไม่ได้รับการระลึกในฐานะของสิ่งมีชีวิตที่มีความรู้สึกมีจิตใจ ฉะนั้น การปฏิบัติต่อสัตว์จึงเป็นไปอย่างโหดเหี้ยม สัตว์ถูกใช้หรือถูกกระทำเสมือนกับการใช้เครื่องมือหรือเครื่องจักรของมนุษย์

ด้วยแนวความคิดดังกล่าวนี้เอง ได้ส่งผลต่อกฎหมายในช่วงเวลานั้น ในลักษณะที่ว่าไม่ปรากฏว่ามีการกำหนดห้ามบุคคลกระทำการอันทารุณโหดร้ายต่อสัตว์แต่ประการใด เท่ากับว่าสัตว์ในช่วงเวลานั้นไม่ได้รับความคุ้มครองจากการกระทำที่ทารุณโหดร้ายของมนุษย์โดยตรงผ่านทางกฎหมายเลย แต่อย่างไรก็ดี พบว่าสัตว์อาจได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายในลักษณะดังกล่าวในทางอ้อม โดยผ่านกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองบุคคลเป็นสำคัญ โดยเฉพาะเมื่อสัตว์นั้นอยู่ในฐานะทรัพย์สินของบุคคล (เมื่อสัตว์กลายเป็นสัตว์ที่มีเจ้าของ)

จนกระทั่งในเวลาต่อมา เมื่อสังคมมนุษย์ได้เข้าสู่ยุคสมัยใหม่ที่มีความเจริญก้าวหน้าทั้งในแง่ของจิตใจและในแง่ความเจริญทางสังคมมากขึ้น แนวความคิดที่มีต่อสถานะภาพของสัตว์ก็ได้เริ่มเปลี่ยนแปลงไปที่ละน้อย มนุษย์เริ่มให้การยอมรับสัตว์ในฐานะเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความรู้สึก มีอารมณ์ และมีความสามารถในการรับรู้ความเจ็บปวดได้เช่นเดียวกับมนุษย์ มีผลให้คนในสังคมมีความคิดเห็นต่อเรื่องการทารุณสัตว์ที่เปลี่ยนไปจากเดิม โดยเห็นว่าแม้สังคมจะยังยอมรับว่าสัตว์เป็นทรัพย์สินของมนุษย์ที่สามารถถูกครอบครองถูกใช้เพื่อประโยชน์ของมนุษย์ก็ตาม แต่การกระทำใดๆ ที่เป็นการทารุณโหดร้ายโดยไม่มีสาเหตุต่อสัตว์ล้วนแล้วแต่เป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสมและไม่อาจให้อภัยได้ สมควรที่จะได้รับการดำเนินทางศีลธรรมจากคนในชุมชนและสังคมอย่างรุนแรงและเป็นทางการ อีกทั้งยังเป็นการสะท้อนถึงจิตใจของคนในสังคมที่เสื่อมโทรมลง ฉะนั้น ในสังคมของผู้ที่เจริญแล้วย่อมจะไม่ยอมปล่อยให้หรือเพิกเฉยต่อพฤติกรรมดังกล่าวได้

จากแนวความคิดดังกล่าวนำมาสู่การบัญญัติกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ขึ้นในหลายๆ ประเทศ ในลักษณะที่ห้ามมิให้บุคคลกระทำการอันทารุณต่อสัตว์ หากมีการกระทำเช่นนั้นเกิดขึ้น บุคคลผู้กระทำจะต้องมีความผิดและรับโทษทางอาญาตามกฎหมาย โดยมีประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นประเทศแรกๆ ในโลกที่ได้มีการตรากฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ขึ้นมาบังคับใช้กับประชาชนของตน

อย่างไรก็ดี ในระยะแรกของการบัญญัติกฎหมายนั้นพบว่า กฎหมายมุ่งในเรื่องของการควบคุมคนในสังคมให้มีศีลธรรมและคุ้มครองสังคมจากพฤติกรรมเช่นว่านั้นเป็นสำคัญ โดยยังมีได้มุ่งเน้นในเรื่องของการให้ความคุ้มครองแก่สัตว์แต่อย่างใด จนกระทั่งเมื่อสังคมเริ่มตระหนักและค่าความสำคัญต่อสัตว์มากขึ้นเป็นลำดับ ความมุ่งหมายของกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์จึงได้เปลี่ยนมาเป็นการให้ความคุ้มครองสัตว์จากการถูกทารุณกรรมเป็นสำคัญ ควบคู่ไปกับการควบคุมศีลธรรมและคุ้มครองคนในสังคมดังที่เป็นแนวความคิดซึ่งมีอยู่เดิม ทั้งนี้เห็นได้จากการบทบัญญัติกฎหมายที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้มีลักษณะที่ครอบคลุมชัดเจนและเหมาะสมมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการกำหนดให้มีการนำเอามาตรการอื่นๆ ที่นอกเหนือจากมาตรการทางอาญาเข้ามาใช้แก่กรณี ทำให้กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ในปัจจุบันสามารถให้ความคุ้มครองและป้องกันการทารุณสัตว์ได้อย่างแท้จริง เช่น มาตรการในการห้ามผู้กระทำความผิดครอบครองสัตว์, มาตรการริบสัตว์, มาตรการในการให้ความช่วยเหลือเยียวยารักษาสัตว์ซึ่งถูกทารุณกรรม อีกทั้งยังเป็นการควบคุมศีลธรรมของคนในสังคมและให้ความคุ้มครองประชาชนอื่นๆ ที่อาจตกเป็นเหยื่อของผู้กระทำนั้นๆ ในอนาคตได้ เช่น มาตรการคุมประพฤติ,

การบริการสังคม, การเข้ารับการประเมินและรักษาอาการทางจิต หรือเข้ารับการอบรมหรือเข้าร่วมโครงการที่เกี่ยวกับสัตว์

ปัจจุบันพบว่าประเทศทั้งหลายในโลกต่างมีการนำมาตราการทางกฎหมายเข้ามาใช้เพื่อป้องกันการทารุณสัตว์ที่เกิดขึ้นด้วยกันทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นประเทศในภาคพื้นยุโรป ทวีปอเมริกา ทวีปออสเตรเลีย และทวีปเอเชีย รวมถึงประเทศไทยเราด้วย โดยสาระสำคัญของกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์นั้นจะเป็นกำหนดห้ามการทารุณกรรมสัตว์ในลักษณะต่างๆ (เช่น การปฏิบัติไม่อย่างโหดร้าย, การฆ่าโดยไม่มีเหตุอันควร และการละเลยเพิกเฉยที่สำคัญต่อสัตว์) อันจะเป็นผลให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวด ทุกข์ทรมาน และ/หรือถึงแก่ความตาย เป็นการกระทำที่เป็นความผิดและผู้กระทำจะต้องได้รับโทษทางอาญาตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย อันได้แก่ โทษจำคุก และ/หรือโทษปรับ ซึ่งเรียกว่า ความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ (Animal Cruelty Offences) และนอกจากนี้ พบว่าในหลายประเทศนอกจากจะมีการนำเอาตราการทางกฎหมายอาญาเข้ามาใช้ในคดีทารุณกรรมสัตว์เป็นหลักแล้ว ยังได้มีการกำหนดมาตรการเสริมอื่นๆ ที่จะนำมาใช้ตามความเหมาะสมสำหรับความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ที่เกิดขึ้น เช่น การคุมประพฤติ (Probation), การบริการสังคม (Community Service), การชดเชยค่าเสียหายทางแพ่ง (Restitution) ทั้งนี้ ก็เพื่อให้กฎหมายมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม การบัญญัติกฎหมายดังกล่าวในแต่ละประเทศนั้นอาจมีมาตรฐานทางกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายแตกต่างกันในแต่ละที่ หรือมีบทบัญญัติหรือเนื้อหาของกฎหมายที่เหมือนกันและ/หรือแตกต่างกันในรายละเอียด ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับแนวนโยบายของแต่ละประเทศในการบัญญัติกฎหมายขึ้นมาบังคับใช้ตามความเหมาะสม อนึ่ง ในการศึกษากฎหมายของต่างประเทศเพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศไทยในเรื่องดังกล่าวนี้ ผู้เขียนได้หยิบยกกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ของประเทศสหรัฐอเมริกา, ประเทศออสเตรเลีย, ประเทศสิงคโปร์ และประเทศมาเลเซีย ซึ่งทั้งสี่ประเทศนี้ผู้เขียนเห็นว่าต่างมีกฎหมายที่โดดเด่นและมีความทันสมัยเป็นที่ยอมรับกันในระดับสากล อีกทั้งประเทศสิงคโปร์ และประเทศมาเลเซีย ก็มีสภาพสังคมวัฒนธรรมใกล้เคียงกับประเทศไทย จึงเห็นว่าหากได้ทำการศึกษาบทบัญญัติกฎหมายของประเทศดังกล่าวแล้วจะก่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนากฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ของประเทศไทย

ผลจากการศึกษากฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ต่างประเทศพบว่า บทบัญญัติกฎหมายได้มีการบัญญัติไว้อย่างครอบคลุมและชัดเจนในอันที่จะให้การคุ้มครองและป้องกันการทารุณสัตว์ที่เกิดขึ้นได้ ไม่ว่าจะเป็นกาหนดประเภทของสัตว์ที่ได้รับความคุ้มครอง

ภายใต้กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ ซึ่งส่วนใหญ่ต่างกำหนดให้กลุ่มของสัตว์ที่มีความสามารถในการแสดงความเจ็บปวดให้เห็นได้อย่างชัดเจน (เช่น สัตว์ที่มีกระดูกสันหลังที่ไม่ใช่มนุษย์, สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม) เป็นสัตว์ที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย, การกำหนดลักษณะของการกระทำที่ถือว่าเป็นความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ไว้อย่างหลากหลายครอบคลุมแก่กรณีทั้งการทำอันตรายต่อเนื้อตัวร่างกายสัตว์โดยไม่มีเหตุอันควร การฆ่าสัตว์โดยไม่จำเป็น รวมไปถึงการละเลยหรือเพิกเฉยต่อสัตว์ (เช่น การไม่จัดหาอาหารและน้ำในปริมาณที่เพียงพอและเหมาะสม, การไม่จัดให้ได้รับการรักษาทางการแพทย์แก่สัตว์), การมีบทบังคับสำหรับความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์อย่างเหมาะสมทั้งอัตราโทษจำคุกและอัตราโทษปรับ รวมไปถึงการกำหนดมาตรการเสริมอื่นๆ ที่จะนำมาใช้ควบคู่ไปกับมาตรการลงโทษทางอาญาที่มีความหลากหลายครอบคลุมแก่กรณี ทำให้ศาลมีเครื่องมือหรือกลไกที่จะนำมาปรับใช้แก่กรณีตามความเหมาะสมเพิ่มมากขึ้น ซึ่งการกำหนดมาตรการเสริมต่างๆ ที่เหมาะสมเข้ามาใช้แก่กรณีที่นอกเหนือไปจากการบังคับโทษทางอาญานั้นย่อมส่งผลให้กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์สามารถคุ้มครองและช่วยเหลือเยียวยาสัตว์ซึ่งตกเป็นเหยื่อของการกระทำ และสามารถฟื้นฟูเยียวยาผู้กระทำความผิด และผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดที่เกิดขึ้น รวมไปถึงการคุ้มครองคนในสังคมอื่นๆ ที่อาจได้รับอันตรายจากพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดในอนาคตได้ สำหรับมาตรการที่มีกรนำมาใช้สามารถแบ่งได้เป็น 5 มาตรการหลักๆ คือ มาตรการในการคุ้มครองและป้องกันสัตว์จากการถูกทารุณกรรมโดยมนุษย์, มาตรการในการเยียวยาสัตว์ซึ่งเป็นวัตถุที่ถูกกระทำ, มาตรการในการเยียวยาผู้กระทำความผิด, มาตรการในการเยียวยาผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำ, มาตรการในการสนับสนุนให้ภาคสังคมสอดส่องดูแลสัตว์ในชุมชน โดยทั้ง 5 มาตรการดังกล่าวนี้ประกอบไปด้วย

(1) มาตรการในการคุ้มครองและป้องกันสัตว์จากการถูกทารุณกรรมโดยมนุษย์ ได้แก่ การห้ามครอบครองสัตว์, การจับสัตว์ซึ่งถูกทารุณกรรมจากเจ้าของที่ถูกตัดสินว่ากระทำทารุณกรรมต่อสัตว์, การทำลายสัตว์ในชั้นศาลหรือในชั้นจับกุมหรือชั้นสอบสวน, การมีคำสั่งคุ้มครองสัตว์อย่างอื่นตามความเหมาะสม และข้อกำหนดในเรื่องการรายงานของสัตวแพทย์ซึ่งพบและเชื่อว่าสัตว์ที่มาทำการรักษาถูกทารุณกรรมแก่เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง

(2) มาตรการในการเยียวยาสัตว์ซึ่งเป็นวัตถุที่ถูกกระทำ ได้แก่ การกำหนดให้เจ้าหน้าที่ผู้ซึ่งทำการยึดสัตว์ซึ่งถูกทารุณกรรมจะต้องดำเนินการต่างๆ ที่จำเป็นแก่สัตว์ซึ่งถูกยึดนั้น โดยเฉพาะการให้ความดูแล เลี้ยงดู และการรักษาทางการแพทย์ไม่ว่าจะกระทำเองหรือส่งมอบให้องค์กรที่มีหน้าที่ดูแลสัตว์หรือบุคคลซึ่งได้รับมอบหมายให้ดูแลเลี้ยงดูในระหว่างดำเนินคดีไม่ว่าสัตว์นั้นมีเจ้าของหรือไม่ก็ตาม, การกำหนดให้ศาลมีอำนาจสั่งการใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ซึ่งเป็นวัตถุที่ถูกกระทำตามความเหมาะสม

(3) มาตรการในการเยียวยาผู้กระทำความผิด ได้แก่ การคุมประพฤติ, การประเมินทางจิตและ/หรือรักษาอาการทางจิต และการบริการสังคม

(4) มาตรการในการเยียวยาผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำ ได้แก่ การชดเชยค่าเสียหายทางแพ่ง, การให้ชดเชยค่าใช้จ่ายในการดูแลสัตว์

(5) มาตรการในการสนับสนุนให้ภาคสังคมสอดส่องดูแลสัตว์ในชุมชน ได้แก่ การกำหนดให้เงินรางวัลแก่ผู้แจ้งเบาะแสหรือผู้ที่ให้ข้อมูลในคดีทารุณกรรมสัตว์ที่เกิดขึ้น ซึ่งพบว่าในกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ของประเทศมาเลเซียและประเทศสิงคโปร์ได้มีการนำมาตรการดังกล่าวมาใช้ในคดีทารุณกรรมสัตว์ที่เกิดขึ้น

นอกเหนือจากนี้ ในส่วนของการบังคับใช้กฎหมายเองก็พบว่า กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ได้มีการบัญญัติในเรื่องการบังคับใช้กฎหมายและการดำเนินการที่เกี่ยวกับสัตว์เพิ่มเติมขึ้นมาเป็นพิเศษนอกเหนือจากการบังคับใช้กฎหมายซึ่งเป็นไปตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาทั่วไป เนื่องจากลักษณะความผิดของการทารุณสัตว์ที่มีความแตกต่างจากความผิดประเภทอื่นทั่วไปที่มีสัตว์เป็นวัตถุแห่งการกระทำ

สำหรับในกรณีของประเทศไทย ผลจากการศึกษาพบว่า บทบัญญัติที่กำหนดห้ามมิให้บุคคลใดๆ กระทำการอันเป็นการทารุณกรรมต่อสัตว์นั้นได้มีขึ้นเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2451 โดยบัญญัติไว้ในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ภาคความผิดที่เป็นลหุโทษ มาตรา 335 (16) และ (17) โดยแนวความคิดในการบัญญัติกฎหมายของประเทศไทยในครั้งเริ่มแรกนั้นมิได้ต่างไปจากแนวความคิดของกฎหมายต่างประเทศแต่อย่างใด ที่กฎหมายมีขึ้นเพื่อควบคุมศีลธรรมของคนในสังคมและให้ความคุ้มครองสังคม และบทบัญญัตินั้นก็ไม่ได้แตกต่างไปจากบทบัญญัติกฎหมายของต่างประเทศในระยะแรกแต่ประการใด ที่มีการบัญญัติให้การกระทำอันเป็นการทารุณโหดร้ายต่อสัตว์นั้น เป็นความผิดและผู้กระทำต้องได้รับโทษทางอาญาตามกฎหมาย

แต่อย่างไรก็ดี ภายหลังจากนั้นกลับไม่พบว่ากฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ของประเทศไทยได้รับการพัฒนาไปในแนวทางเดียวกันกับที่มีในกฎหมายต่างประเทศเลย ถึงแม้จะปรากฏว่าบทบัญญัติกฎหมายนั้นได้รับการปรับปรุงแก้ไขใหม่มาแล้วครั้งหนึ่งเมื่อตอนที่กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ได้ถูกยกเลิกและมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายอาญาขึ้นมาบังคับใช้แทน โดยที่ในประมวลกฎหมายอาญานั้นก็ยังคงมีบทบัญญัติห้ามมิให้บุคคลใดๆ กระทำการอันเป็นการทารุณกรรมต่อสัตว์อยู่เช่นเดิม โดยได้ถูกบัญญัติไว้ในมาตรา 381 และมาตรา 382 ภาคความผิดลหุโทษก็ตาม แต่หากได้พิจารณาเปรียบเทียบกฎหมายทั้งสองฉบับแล้วเห็นได้ว่า

บทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวไม่ได้ถูกปรับปรุงแก้ไขในส่วนเนื้อหาของสาระของกฎหมายแต่อย่างใด การแก้ไขนั้นเป็นเพียงการแก้ไขถ้อยคำในบทบัญญัติกฎหมายเพื่อให้มีความทันสมัยเหมาะสมกับกาลเวลาเท่านั้น ฉะนั้น แนวความคิดในการคุ้มครองสัตว์อย่างแท้จริงจึงยังมิได้เกิดขึ้นในกฎหมาย ป้องกันการทารุณสัตว์ของประเทศไทย รวมไปถึงบทบัญญัติที่ถูกบัญญัติขึ้นมาใหม่ก็ไม่มี ความชัดเจนเพียงพอ และไม่มีการนำเอามาตรการอย่างอื่น ๆ ที่สามารถให้ความคุ้มครองแก่สัตว์ หรือให้การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด หรือการให้ความคุ้มครองบุคคลในสังคมได้อย่างแท้จริงเข้ามาใช้ควบคู่กับมาตรการทางอาญา ฉะนั้น จึงเห็นได้ว่ากฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ของ泰ยนั้น ล้าหลังอยู่มากเมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ในต่างประเทศ

นอกจากนี้ หากได้พิจารณาบทบัญญัติกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ของประเทศไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศที่มีอยู่ในปัจจุบันแล้วจะเห็นได้ว่า บทบัญญัติของประเทศไทยซึ่งมีอยู่เพียงสองมาตรานั้นไม่มีความชัดเจนครอบคลุมเพียงพอ เช่น การไม่มีการให้ความหมายของสัตว์ที่จะได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายไว้อย่างชัดเจน หรือการกำหนดลักษณะของการกระทำอันถือเป็นการทารุณกรรมสัตว์ที่มีความผิดไม่ครอบคลุมชัดเจนว่าต้องเป็นการกระทำขนาดใหญ่หรืออย่างไรจึงจะถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์อันเป็นความผิดตามกฎหมาย ความไม่ชัดเจนและไม่ครอบคลุมเพียงพอของบทบัญญัติกฎหมายที่เกิดขึ้นมีผลทำให้เกิดปัญหาในการตีความทางกฎหมายได้ และอาจเป็นการเปิดช่องให้เกิดการบังคับใช้กฎหมายตามอำเภอใจของเจ้าหน้าที่รัฐที่จะเลือกดำเนินคดีหรือไม่ก็ได้

ขณะเดียวกันการไม่มีมาตรการทางกฎหมายอื่น ๆ ที่เหมาะสมแก่กรณีที่จะนำมาใช้ควบคู่กับการลงโทษทางอาญานั้น ก็ทำให้กฎหมายไม่อาจให้ความคุ้มครองและป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ได้อย่างแท้จริง ลำพังเพียงการนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยในกรณีการเรียกประกันทัณฑ์บน และกรณีการห้ามการประกอบอาชีพบางอย่างซึ่งบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายอาญามาปรับใช้กับคดีทารุณกรรมสัตว์ที่เกิดขึ้นนั้นก็พบว่าไม่เพียงพอ เนื่องจากวิธีการเพื่อความปลอดภัยดังกล่าวยังข้อจำกัดอีกหลายประการที่ไม่สามารถจะนำมาใช้กับกรณีการทารุณสัตว์ที่เกิดขึ้นได้ในหลายๆ กรณี

อีกทั้งการที่บทบัญญัติในเรื่องดังกล่าวถูกบัญญัติไว้ในภาคความผิดลหุโทษของประมวลกฎหมายอาญาก็ทำให้เกิดอุปสรรคในหลายๆ ด้าน โดยเฉพาะการถูกละเลยจากเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือคนในสังคมโดยทั่วไปที่มองว่าเป็นคดีความผิดเล็กน้อยเมื่อเทียบกับความผิดอาญาอย่างอื่น (ไม่ถือเป็นอาชญากรรมที่ส่งผลกระทบต่อคนหรือสังคม) มีผลทำให้ไม่ได้รับความสำคัญในการบังคับใช้บทบัญญัติกฎหมายได้อย่างเต็มที่ และการที่ไม่มีหน่วยงานของรัฐเข้า

มาดูแลรับผิดชอบหลักสำหรับกรณีดังกล่าว ก็เป็นอีกข้อจำกัดหนึ่งที่ทำให้การบังคับใช้กฎหมายของไทยเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ด้วยเหตุนี้ จึงสามารถสรุปได้ว่า กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ของประเทศไทยที่มีบัญญัติอยู่เพียงสองมาตราในประมวลกฎหมายอาญานั้นไม่ครอบคลุมเพียงพอต่อการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ที่เกิดขึ้นในประเทศได้ เพราะขาดกลไกและมาตรการที่เหมาะสม

ผู้เขียนจึงเห็นว่า สมควรที่จะมีการบัญญัติกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการทารุณสัตว์ขึ้นเป็นการเฉพาะให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพสังคมและให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล โดยเห็นควรให้กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ที่จะถูกบัญญัติขึ้นมาใหม่นั้นมีใช้บังคับควบคู่ไปกับบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญา ภาคความผิดโทษมาตรา 381 และมาตรา 382 ที่มีอยู่เดิม โดยไม่จำเป็นต้องไปยกเลิกบทบัญญัตินั้นแต่อย่างใด ทั้งนี้ เนื่องจากการบัญญัติกฎหมายขึ้นมาบังคับใช้เป็นการเฉพาะเพิ่มเติมจากบทบัญญัติกฎหมายในเรื่องดังกล่าวที่มีอยู่นั้นจะช่วยทำให้การป้องกันและคุ้มครองสัตว์ในกรณีที่ถูกทารุณกรรมมีความสมบูรณ์และครอบคลุมแก่กรณีมากขึ้น และการบังคับใช้บทบัญญัติทั้งสองมาตราที่มีอยู่เดิมควบคู่ไปกับกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ที่เสนอให้บัญญัติขึ้นมาใหม่นั้นก็ไม่สร้างความซ้ำซ้อนแต่อย่างใด เพราะตามมาตรา 90 ของประมวลกฎหมายอาญา ได้กำหนดไว้อยู่แล้วว่าเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นซึ่งเป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบท ให้ใช้กฎหมายบทที่มีโทษหนักที่สุดลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้น (การกระทำความผิดเดียวผิดกฎหมายหลายบท) ฉะนั้น ในทางกฎหมายเมื่อพบว่ามี การกระทำความผิดกรรมเดียว ผิดกฎหมายหลายบท ศาลก็สามารถที่จะเลือกปรับใช้บทกฎหมายนั้นๆ ได้อยู่แล้ว การบัญญัติกฎหมายสำหรับความผิดในการทารุณกรรมสัตว์ขึ้นมาบังคับใหม่ จึงไม่มีความซ้ำซ้อนกับบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาในเรื่องดังกล่าวแต่อย่างใด และนอกจากนี้ การคงมาตราทั้งสองไว้ก็จะทำให้สามารถนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยในเรื่องการเรียกประกันทัณฑ์บนและการห้ามประกอบอาชีพบางอย่างมาบังคับใช้แก่คดีทารุณกรรมสัตว์ได้ตามความเหมาะสมอีกทางหนึ่งด้วย ซึ่งถือเป็นเครื่องมือหรือกลไกอย่างหนึ่งที่ศาลจะสามารถเลือกใช้แก่กรณีได้ตามความเหมาะสม

ทั้งนี้ สำหรับกฎหมายที่จะบัญญัติขึ้นมาใช้บังคับใหม่นี้ ผู้เขียนเห็นว่า กฎหมายควรที่จะให้ความสำคัญหรือมุ่งเน้นในเรื่องของการให้ความคุ้มครองแก่สัตว์เป็นสำคัญ ควบคู่ไปกับการควบคุมศีลธรรมหรือคุ้มครองคนในสังคมดังที่เป็นแนวความคิดอยู่แต่เดิม เพื่อเป็นการแสดงให้นานาอารยประเทศได้เห็นถึงจิตวิญญาณและการให้ความสำคัญของคนในสังคมไทยที่มีต่อสัตว์ว่าไม่น้อยไปกว่าชนชาติใดในโลก และในฐานะที่ประเทศไทยเราได้ชื่อว่าเป็นเมืองแห่งพระพุทธศาสนาที่ปัจจุบันมีคนไทยกว่าร้อยละ 90 นับถือศาสนาพุทธด้วยแล้ว จึงสมควรอย่างยิ่งที่

กฎหมายที่จะถูกบัญญัติขึ้นมาใหม่นั้นจะต้องให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองและป้องกันการทารุณสัตว์เป็นสำคัญ และสมควรอย่างยิ่งที่จะมีการกำหนดให้นำมาตรการอย่างอื่น ๆ ที่เหมาะสมแก่กรณีมาใช้ควบคู่ไปกับมาตรการลงโทษทางอาญา เพื่อให้สามารถคุ้มครองและป้องกันสัตว์จากการถูกทารุณกรรม และคุ้มครองบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องได้อย่างแท้จริง

อย่างไรก็ดี ในปัจจุบันประเทศไทยกำลังมีการจัดทำร่างพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ..... ขึ้นมาบังคับใช้เป็นการเฉพาะ โดยมีกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก ซึ่งวัตถุประสงค์ของการร่างกฎหมายฉบับนี้เพื่อคุ้มครองสัตว์ไม่ให้ถูกทารุณกรรมในกรอบกว้างและให้มีความสอดคล้องเป็นไปตามมาตรฐานสากลที่ยอมรับได้ ทั้งนี้ ในร่างพระราชบัญญัติฯ จะมีเนื้อหาสำคัญอยู่ 2 เรื่องด้วยกัน คือ การป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ และการจัดสวัสดิภาพสัตว์ ซึ่งในความเห็นของผู้เขียนเห็นว่าเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่จะผลักดันให้ร่างพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าวมีขึ้นมาเพื่อบังคับใช้ภายในประเทศ เพิ่มเติมจากบทบัญญัติกฎหมายเดิมที่มีอยู่เพียง 2 มาตราในประมวลกฎหมายอาญา เพื่อให้การคุ้มครองแก่สัตว์ซึ่งตกเป็นเหยื่อของการกระทำและบุคคลผู้เกี่ยวข้องในกรณีดังกล่าวมีความสมบูรณ์และครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

แต่ถึงกระนั้นก็ตาม เมื่อได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ร่างพระราชบัญญัติฯ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์เปรียบเทียบกับบทบัญญัติในกฎหมายต่างประเทศแล้ว ในความเห็นของผู้เขียนเห็นว่ายังมีบางเรื่องบางประเด็นที่ควรจะได้รับปรับปรุงเพิ่มเติม โดยเฉพาะในส่วนของข้อกำหนดเรื่องลักษณะของการกระทำที่ถือเป็นการทารุณกรรมสัตว์ และบทบังคับของกฎหมายที่ควรนำมาตรากฎหมายอย่างอื่นที่นอกเหนือไปจากมาตรการลงโทษทางอาญาเข้ามาใช้เช่นเดียวกับในต่างประเทศ ทั้งนี้ เพื่อให้บทบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการทารุณสัตว์ดังกล่าวนี้มีความเหมาะสมสอดคล้องเป็นไปตามหลักสากลที่ยอมรับได้และเพื่อให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

6.2 ข้อเสนอแนะ

นอกเหนือจากการมีบทบัญญัติซึ่งกำหนดความผิดสำหรับการทารุณกรรมสัตว์ไว้ในประมวลกฎหมายอาญาแล้ว เห็นควรมีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันทารุณสัตว์ขึ้นมาบังคับใช้เป็นการเฉพาะ โดยให้มีบทบัญญัติที่ครอบคลุมแก่กรณีและมีการนำมาตรการอื่นๆ ที่เหมาะสมมาใช้ควบคู่กับมาตรการลงโทษทางอาญา เพื่อให้กฎหมายป้องกันทารุณสัตว์ในประเทศไทยมีความสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นโดยสามารถให้การคุ้มครองป้องกันการทารุณกรรมที่เกิดขึ้นในสัตว์ได้อย่างแท้จริง

อนึ่ง การที่ปัจจุบันได้มีการจัดทำร่างพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ.....อยู่นั้น ในความเห็นของผู้เขียนที่ต่อร่างกฎหมายดังกล่าวในเบื้องต้นคือ ผู้เขียนสนับสนุนและเห็นด้วยที่มีการจัดทำร่างพระราชบัญญัติฯ แต่อย่างไรก็ดี เมื่อผู้เขียนได้ทำการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศในเรื่องดังกล่าวแล้ว ผู้เขียนมีความเห็นต่อเนื้อหาสาระสำคัญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องป้องกันการทารุณสัตว์ของร่างพระราชบัญญัติฯ ดังนี้คือ ผู้เขียนเห็นด้วยกับบทบัญญัติในบางเรื่อง แต่ขณะเดียวกันก็มีความเห็นที่แตกต่างในบางเรื่อง จึงเห็นควรเสนอข้อคิดเห็นของผู้เขียนต่อประเด็นต่างๆ ที่ผู้เขียนเห็นว่าจะก่อให้เกิดประโยชน์ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติฯ ต่อไปดังนี้

(1) ประเภทของสัตว์ที่ได้รับความคุ้มครองภายใต้ร่างพระราชบัญญัติฯ เห็นควรที่จะมีการกำหนดประเภทของสัตว์ไว้ในระดับที่ไม่กว้างหรือแคบจนเกินไป โดยอาจกำหนดเป็นกลุ่มของสัตว์ประเภทต่างๆ เช่น สัตว์ที่มีกระดูกสันหลังที่ไม่ใช่มนุษย์, สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม เช่นเดียวกับกฎหมายของต่างประเทศ

(2) การกำหนดลักษณะของการกระทำที่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์อันเป็นความผิดตามกฎหมายซึ่งบัญญัติอยู่ในมาตรา 24 นั้น เห็นควรที่กฎหมายจะกำหนดขอบเขตของลักษณะการกระทำไว้ในระดับหนึ่งที่พอแสดงความมุ่งหมายของกฎหมายได้ว่าต้องการให้ความคุ้มครองไปถึงขนาดใดอย่างไร เช่น การทุบตีอย่างทารุณ, การไม่ให้อาหารหรือน้ำที่จำเป็นต่อการดำรงชีพของสัตว์ ฯลฯ

ขณะเดียวกันก็ควรกำหนดให้รวมไปถึงการกระทำหรือการละเว้นการกระทำใดๆ ที่เป็นเหตุให้หรืออนุญาตให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทรมานหรือทุกข์ทรมานโดยไม่จำเป็นหรือไม่มีเหตุอันสมควร เพื่อมิได้จำกัดอยู่เพียงลักษณะของการกระทำที่ถูกระบุไว้ในบทบัญญัติ

กฎหมายเท่านั้น เหมือนดังเช่นกฎหมายของต่างประเทศไม่ว่าประเทศสหรัฐอเมริกา, ประเทศออสเตรเลีย, ประเทศสิงคโปร์ และประเทศมาเลเซียที่ต่างมีการกำหนดไว้ในลักษณะดังกล่าวเช่นกัน

(3) ลักษณะของการกระทำที่ร่างพระราชบัญญัติให้ถือเป็นการทารุณกรรมสัตว์อันมีความผิด ซึ่งได้กำหนดไว้ทั้งหมด 19 ลักษณะนั้น เห็นควรที่จะแก้ไขดังนี้

ก. กรณีข้อกำหนดในเรื่องการใช้ยาหรือสารพิษต่อสัตว์ตามอนุมาตรา 3 และอนุมาตรา 11 นั้น เห็นควรให้บัญญัติไว้รวมเป็นข้อเดียวกัน เนื่องจากเห็นว่าการบัญญัติกฎหมายทั้งสองข้อดังกล่าวมีลักษณะของการกระทำที่ใกล้เคียงกันอย่างมาก การบัญญัติในแต่ละอนุมาตรานั้นเป็นเพียงการใช้ถ้อยคำที่แตกต่างกันเท่านั้นเอง

ข. ควรมีการเพิ่มเติมบทบัญญัติโดยใช้ถ้อยคำในลักษณะที่ว่า “รวมถึงการกระทำหรือละเว้นการกระทำอื่นใดที่มีผลให้สัตว์ได้รับทุกข์เวทนาหรือความเจ็บปวดทุกข์ทรมานหรือตายโดยไม่มีเหตุอันควรหรือโดยไม่จำเป็น” ซึ่งการมีข้อกำหนดเช่นนี้จะทำให้ในหลายๆ ลักษณะของการกระทำที่ได้มีการกำหนดไว้แล้ว อาจยกเลิกหรือไม่มีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดไว้เช่นนั้น เช่น ในอนุมาตรา 7 กรณีพรากแม่และลูกสัตว์ที่ยังไม่หย่านม เว้นแต่มีเหตุอันสมควร, อนุมาตรา 6 กรณีนำสัตว์ที่เป็นอริกันไว้ในที่เดียวกัน และอนุมาตรา 14 กรณีฆ่าสัตว์ หรือทำร้ายสัตว์ โดยลูกแกะโทสะ ที่ล้วนแล้วแต่อยู่ในลักษณะของข้อกำหนดที่เสนอให้เพิ่มเติมขึ้นด้วยกันทั้งสิ้น อีกทั้งการบัญญัติเช่นนี้นั้นยังทำให้ครอบคลุมไปถึงกรณีอื่นที่นอกเหนือจากที่บัญญัติไว้ในกฎหมายได้อีกด้วย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการให้ความคุ้มครองแก่สัตว์ที่ถูกกระทำการอันทารุณในลักษณะต่างๆ ที่นอกจากมีการบัญญัติไว้เป็นกรณีๆ ในกฎหมายได้

ค. การจัดลำดับลักษณะของการกระทำที่ถือเป็นการทารุณกรรมสัตว์ตามร่างพระราชบัญญัติฯ นั้น ควรมีการแก้ไขโดยจัดลำดับใหม่ให้ลักษณะของการกระทำที่ใกล้เคียงหรือคล้ายกันมาอยู่ใกล้กันเรียงเป็นลำดับไป เนื่องจากลักษณะของข้อกำหนดที่พบในแต่ละข้อนั้น เห็นได้ว่า ในบางข้อซึ่งมีลักษณะของการกระทำที่ใกล้เคียงหรือเป็นไปในแนวเดียวกัน แต่กลับถูกนำไปบัญญัติไว้ในข้อที่ห่างกันโดยมีลักษณะอื่นๆ มากัน ซึ่งทำให้เห็นถึงความไม่เป็นระบบระเบียบ เช่น ในอนุมาตรา 12 กรณีกระทำการใด ๆ ให้สัตว์ต้องเสียรูปร่างหรือพิการ โดยไม่จำเป็น และในอนุมาตรา 14 กรณีฆ่าสัตว์ หรือทำร้ายสัตว์ โดยลูกแกะโทสะ ที่ต่างถือเป็นลักษณะของการกระทำต่อเนื้อตัวร่างกายสัตว์ ซึ่งใกล้เคียงกับอนุมาตรา 1 ที่เป็นการทำร้ายสัตว์ในกรณีการเขียน ขูขู่ ฯลฯ

ฉะนั้น เพื่อให้เกิดความเป็นระบบระเบียบในเนื้อหาของกฎหมายจึงควรมีการจัดประเภทของการกระทำที่มีลักษณะใกล้เคียงกันไว้ในข้อใกล้ๆ ดังเช่นในกฎหมายของรัฐควีนสแลนด์ ประเทศออสเตรเลีย มีการกำหนดลักษณะของการกระทำไว้เป็นข้อๆ เช่นเดียวกัน โดยมีการเรียงลำดับลักษณะที่เป็นการกระทำต่อเนื้อตัวร่างกายของสัตว์ไว้ก่อนแล้วจึงตามด้วยลักษณะของการกระทำอันเป็นการเพิกเฉยหรือละเลย เป็นต้น

ง. กรณีอนุมาตรา 6 ในเรื่องการนำสัตว์ที่เป็นอริกันไว้ในที่เดียวกัน ควรที่จะมีการบัญญัติเพิ่มเติมในลักษณะของผลที่เกิดขึ้นจากการนำสัตว์ที่เป็นอริมาไว้ด้วยกัน เช่น อาจบัญญัติว่า “นำสัตว์ที่เป็นอริกันไว้ในที่เดียวกันมีผลทำให้ทำให้สัตว์เจ็บปวด หรือพิการ หรือตาย” (ในลักษณะทำนองเดียวกันกับที่บัญญัติไว้ในอนุมาตรา 1 ของร่างพระราชบัญญัติฯ มาตรา 25) เพราะการที่กฎหมายใช้ถ้อยคำเพียงเท่านั้น อาจทำให้เกิดความไม่ชัดเจนและสร้างความแคลงใจต่อผู้กระทำผิดหรือสังคมขึ้นได้ เช่น กรณีที่บุคคลนำสัตว์ที่เป็นอริกัน (ไม่ถูกกัน) ไว้ในที่เดียวกัน แต่หากมีข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์อย่างอื่นใดที่มีผลให้สัตว์ที่เป็นศัตรูกันนั้นไม่ได้ทำร้ายกันและกันแล้ว บุคคลนั้นยังต้องมีความผิดตามกฎหมายอยู่

จ. ในอนุมาตรา 13 การนำสัตว์มาต่อสู้หรือปะลองกำลังกันโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมาย เห็นควรตัดส่วนของข้อยกเว้นที่ให้นำสัตว์มาต่อสู้หรือปะลองกำลังกันเมื่อได้รับการอนุญาตตามกฎหมาย โดยให้เหลือเพียง “อนุมาตรา 13 การนำสัตว์มาต่อสู้หรือปะลองกำลังกัน” กล่าวคือ กฎหมายควรกำหนดห้ามการนำสัตว์มาต่อสู้กันหรือปะลองกำลังกันในทุกรูปแบบโดยไม่มีข้อยกเว้นใดๆ เหมือนดังเช่นกฎหมายของต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นประเทศสหรัฐอเมริกา, ออสเตรเลีย, มาเลเซีย, และสิงคโปร์ต่างก็มีบทบัญญัติห้ามการกระทำอันเป็นการจัดการต่อสู้สัตว์โดยไม่มีข้อยกเว้นเช่นเดียวกันทั้งสิ้น เพราะตามความเห็นของผู้เขียนเห็นว่าการนำสัตว์มาต่อสู้กันไม่ว่ากรณีใดก็ตามย่อมถือได้ว่าเป็นสาเหตุหรือก่อให้เกิดความเจ็บปวดทุกข์ทรมานแก่สัตว์อันเป็นการทารุณกรรมที่ไม่มีเหตุจำเป็นหรือไม่มีเหตุอันสมควรใดๆ ที่ควรได้รับการยกเว้นความผิด

นอกจากนี้ ในกรณีที่มีกฎหมายอื่นใดกำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถอนุญาตให้มีการต่อสู้สัตว์ได้โดยชอบด้วยกฎหมายก็เห็นสมควรที่จะยกเลิกบทบัญญัตินั้นๆ เพื่อให้สอดคล้องกัน เช่น กฎกระทรวงฉบับที่ 44 (พ.ศ. 2548) ออกตามความในพระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช 2478 ทำกำหนดให้กระทรวงมหาดไทยสามารถออกใบอนุญาตให้มีการต่อสู้สัตว์, แข่งม้าหรือแข่งสัตว์อื่น, วิ่งวัวคนได้

จ. การให้ความหมายของคำว่า “ความทุกข์ทรมาน” ไว้ว่า หมายถึงผลของการกระทำใดๆ ที่กระทำต่อร่างกายหรือจิตใจสัตว์ ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือโดยทางอ้อม ทำให้สัตว์ได้รับความเครียด ความเจ็บปวด ความกลัวนั้น เห็นควรแก้ไขโดยกำหนดความหมายของการทุกข์ทรมานไว้เพียงส่วนที่กระทำต่อร่างกายอันมีผลทำให้เกิดความเจ็บปวดแก่สัตว์โดยไม่จำเป็นเท่านั้น ไม่ควรขยายไปถึงจิตใจของสัตว์ เหมือนดังเช่นกฎหมายในต่างประเทศที่พบว่าไม่มีการกำหนดในเรื่องสภาพของจิตใจสัตว์มาเป็นข้อพิจารณาในคดีทารุณกรรมสัตว์แต่อย่างใด

ทั้งนี้ เพราะการกำหนดโดยรวมไปถึงการกระทำต่อจิตใจของสัตว์ในลักษณะดังกล่าวอาจทำให้เกิดปัญหาในการวัดระดับจิตใจของสัตว์ออกมาให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมได้ยากว่าการกระทำขนาดไหนอย่างไรเป็นผลกระทบต่อจิตใจสัตว์ถึงขนาดทำให้สัตว์ได้รับความเครียดหรือความกลัว จึงอาจทำให้เกิดความยุ่งยากและภาระในการพิสูจน์ถึงสภาพจิตใจของสัตว์เพื่อจะเอาผิดแก่การกระทำของผู้ถูกกล่าวหาในคดีได้

ข. บทบัญญัติในเรื่องห้ามบุคคลฆ่าสัตว์ซึ่งถูกบัญญัติแยกไว้จากการกระทำที่เป็นเป็นความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์นั้น ผู้เขียนเห็นว่า ควรที่จะกำหนดกรณีการฆ่าสัตว์รวมเป็นลักษณะหนึ่งในความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ไปเลย และควรบัญญัติโดยใช้ถ้อยคำว่า “การฆ่าสัตว์โดยไม่มีเหตุจำเป็นหรือไม่มีเหตุอันสมควร” เหมือนดังเช่นกฎหมายต่างประเทศ เนื่องจากบทบัญญัติในร่างพระราชบัญญัติฯ ได้กำหนดเพียงห้ามบุคคลไม่ว่าใครก็ตามทำการฆ่าสัตว์เท่านั้น ซึ่งเห็นว่าเป็นการบัญญัติที่กว้างเกินไป เท่ากับว่าบุคคลใดทำการฆ่าสัตว์ที่ไม่เข้ากรณียกเว้นแล้ว ย่อมต้องมีความผิดด้วยกันทั้งสิ้น จึงดูจะเป็นการบัญญัติที่ไม่เปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาได้แก้ตัวหรือชี้แจงพิสูจน์ถึงสาเหตุของการกระทำของเขาได้เลย ถึงแม้ว่าบทบัญญัติในมาตรานั้นจะได้มีการกำหนดข้อยกเว้นสำหรับการฆ่าสัตว์ไว้ก็ตาม แต่การกำหนดในลักษณะของการห้ามการฆ่าสัตว์โดยไม่มีเหตุจำเป็นหรือเหตุอันควรนั้น จะเป็นการผ่อนคลายนบทบัญญัติของกฎหมายที่สมเหตุสมผลได้อีกทางหนึ่ง และไม่จำกัดลักษณะของการกระทำในกรณีนี้มากนัก

นอกจากนี้ เมื่อเห็นว่าควรจะต้องบัญญัติกรณีการฆ่าสัตว์โดยไม่มีเหตุอันควรหรือโดยไม่จำเป็นไว้เป็นลักษณะหนึ่งอันเป็นการกระทำที่มีความผิดฐานทารุณกรรมแล้ว ในกรณีข้อยกเว้นที่กฎหมายนั้นก็สมควรที่จะได้มีการนำมาข้อยกเว้นในกรณีฆ่าสัตว์มาบัญญัติไว้ร่วมกับข้อยกเว้นความผิดอื่นๆ ซึ่งได้บัญญัติรวมกันไว้

(4) ข้อยกเว้นความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ที่บัญญัติอยู่ในมาตรา 25 วรรค 2 ในความเห็นของผู้เขียนเห็นว่าได้บัญญัติไว้น้อยเกินไป เชื่อว่ายังคงมีอีกหลายกรณีที่ควรบัญญัติ

ยกเว้นไว้ ซึ่งเทียบเคียงได้จากข้อยกเว้นซึ่งได้ถูกกำหนดไว้ในกฎหมายของต่างประเทศ เช่น กรณีการกระทำเพื่อป้องกันหรือคุ้มครองตนเอง หรือบุคคลอื่น หรือสัตว์อื่น จากการคุกคามหรือ โจมตีของสัตว์ที่ถูกกระทำ โดยที่ผู้กระทำนั้นจะต้องไม่ได้เป็นคนช่วยก่อให้เกิดการโจมตีหรือ คุกคาม หรืออนุญาตหรือส่งเสริมให้สัตว์นั้นโจมตีหรือคุกคาม หรือกรณีการกระทำอันเป็น การเพาะเลี้ยงและการเลี้ยงสัตว์ในทางธุรกิจการค้าเพื่อใช้บริโภคใช้หรือเนื้อ หรือกรณีการกระทำ อันเป็นการดูแลเลี้ยงดูสัตว์ตามปกติวิสัย (animal husbandry practices) หรือภายใต้กฎหมายซึ่ง กำหนดหลักเกณฑ์การปฏิบัติเลี้ยงดูสัตว์ที่ดีมีมนุษยธรรมไม่ว่าจะเป็นการเลี้ยงสัตว์ในฟาร์ม สวนสัตว์ หรือการฝึกฝนสัตว์ หรือการกระทำใดๆ อันเป็นการให้การรักษาทางการแพทย์แก่สัตว์ที่ เป็นไปตามหลักการปฏิบัติของสัตวแพทย์โดยทั่วไป เป็นต้น

ถึงแม้ว่ากฎหมายจะได้เปิดช่องให้อาจมีการบัญญัติข้อยกเว้นอื่นๆ เพิ่มเติม ขึ้นได้ในกฎกระทรวงก็ตาม แต่ตามความเห็นของผู้เขียนเห็นว่าหากในการระหว่างการพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติฯ เห็นว่ามีกรณีใดที่จำเป็นหรือสมเหตุสมผลควรได้รับการยกเว้นแล้ว ก็สมควร ที่จะเพิ่มเติมในขณะนั้นเลย เพื่อให้บทบัญญัติเกิดความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

(5) ในส่วนบทบังคับโทษสำหรับความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ของ ร่างพระราชบัญญัติฯ ซึ่งเพียงกรณีเดียวคือ การกำหนดโทษทางอาญาซึ่งได้แก่ โทษจำคุกไม่เกิน หนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ในความเห็นของผู้เขียนนั้นไม่ติดใจกับอัตรา โทษที่กำหนด เนื่องจากเห็นว่ามีความเหมาะสมสอดคล้องกับนานาประเทศและสภาพเศรษฐกิจ ของไทยในปัจจุบัน หากแต่เห็นควรที่จะปรับปรุงเพิ่มเติมในเรื่องอื่นๆ ดังนี้

ก. ควรมีการบัญญัติให้ผู้กระทำต้องรับโทษเพิ่มขึ้นหรือหนักขึ้นสำหรับกรณี ที่ได้มีการกระทำผิดซ้ำหรือในกรณีที่ได้กระทำต่อหน้าเด็กหรือเยาวชน เพื่อให้เกิดความหลาบจำ และเป็นการยับยั้งไม่ให้มีการกระทำความผิดนั้นอีก และเพื่อเป็นการคุ้มครองเด็กและเยาวชน เพราะการกระทำต่อหน้าเด็กหรือผู้เยาว์ดังกล่าวมีผลให้เด็กหรือผู้เยาว์นั้นกระทำการเลียนแบบ หรือมีพฤติกรรมอย่างอื่นที่ไม่เหมาะสมได้

ข. นอกเหนือจากการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับความผิดฐาน ทารุณกรรมสัตว์แล้ว ยังเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติฯ ควรจะกำหนดให้มีมาตรการอื่นที่จะสามารถ ช่วยยับยั้งไม่ให้เกิดการกระทำความผิดขึ้น และสามารถให้การเยียวยาฟื้นฟูผู้กระทำความผิด รวมไปถึงให้การเยียวยาหรือคุ้มครองสัตว์ซึ่งเป็นวัตถุที่ถูกกระทำได้ และคุ้มครองบุคคลซึ่งได้รับความเสียหาย ตลอดจนสังคมโดยรวม เข้ามาใช้ควบคู่กับมาตรการลงโทษทางอาญา มาตรการที่ ผู้เขียนเห็นควรนำมาใช้กับคดีทารุณกรรมสัตว์ได้แก่

1. การคุมประพฤติ (Probation) สมควรจะนำมาใช้ในคดีทารุณกรรมสัตว์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระหว่างการคุมประพฤตินั้นควรที่ศาลจะได้กำหนดเงื่อนไขของการคุมประพฤติข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อ เช่น การเข้ารับการประเมินทางจิต, การเข้ารับการรักษารักษาหรือรับคำปรึกษาทางจิตเมื่อศาลเห็นสมควร, การเข้าร่วมอบรมตามหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขพฤติกรรมที่ทำร้ายสัตว์, การห้ามครอบครองเป็นเจ้าของสัตว์ในช่วงระยะเวลาหนึ่งหรือในระหว่างถูกคุมประพฤติ หรือการกำหนดวิธีการอื่นใดเพื่อคุ้มครองป้องกันไม่ให้เกิดการทารุณเกิดขึ้นได้อีกในอนาคต เพื่อเป็นการให้ความคุ้มครองแก่สัตว์ทั้งหลาย รวมทั้งให้ความคุ้มครองบุคคลอื่นจากการกระทำของผู้กระทำในอนาคต และในบางกรณียังเป็นการเยียวยาผู้กระทำความผิดได้อีกด้วย (ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของการคุมประพฤติ)

2. การบริการสังคม (Community Service) ตามความเห็นของผู้เขียนเห็นควรที่จะนำมาใช้ในคดีทารุณกรรมสัตว์ที่เกิดขึ้น โดยกำหนดในลักษณะการให้อำนาจแก่ศาลที่จะมีคำสั่งให้ผู้ที่ถูกตัดสินว่ากระทำความผิดทำงานบริการสังคมในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่งตามที่เห็นสมควร ซึ่งคำสั่งให้ทำงานบริการสังคมนี้อาจเป็นส่วนหนึ่งของการตัดสินหรือเป็นเงื่อนไขอย่างหนึ่งในการคุมประพฤติ โดยงานบริการสังคมที่ควรกำหนดคือ การให้บริการสังคมในสถานที่ดูแลสัตว์ต่างๆ ในลักษณะของการเข้าไปทำงานดูแลสัตว์หรือเข้าไปช่วยงานที่เกี่ยวข้องกันสัตว์อื่นๆ กับหน่วยงานคุ้มครองสัตว์ การใช้ให้บริการสังคมในลักษณะนี้จะช่วยให้ผู้กระทำความผิดได้ศึกษาเกี่ยวกับสัตว์และช่วยให้เกิดการเรียนรู้เห็นอกเห็นใจสัตว์ได้เป็นอย่างดี ซึ่งอาจมีผลให้ผู้กระทำผิดนั้นไม่กระทำการทารุณสัตว์ต่อไปในอนาคต

3. การประเมินทางจิต และ/หรือรักษาอาการทางจิต (Psychological or Psychiatric Evaluation and/or Counseling) หรือให้เข้าอบรมหรือเข้าร่วมโครงการป้องกันการทารุณสัตว์ที่เป็นประโยชน์ หรือเข้าโครงการให้การศึกษาในการป้องกันการทารุณสัตว์ หรืออื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาจิตใจและทัศนคติให้แก่ผู้กระทำความผิด ซึ่งในความเห็นของผู้เขียนเห็นว่า หากมีการนำเรื่องดังกล่าวมาใช้อย่างเหมาะสมแก่กรณีแล้ว จะเป็นวิธีการหรือมาตรการอย่างหนึ่งสามารถช่วยลดการกระทำความผิดในอนาคตของผู้กระทำความผิดได้ เนื่องจากผู้กระทำความผิดจะได้รับการเยียวยาหรือแก้ไขฟื้นฟูให้มีพฤติกรรมหรือนิสัยที่ดีขึ้น กลายเป็นคนมีจิตใจดีมีเมตตาต่อสัตว์ ทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อสังคมที่ได้มีคนดีเพิ่มขึ้นไม่ก่อปัญหาหรือความเดือดร้อนให้แก่บุคคลอื่นในโอกาสต่อไปได้

ผู้เขียนจึงเห็นควรที่จะนำมาตรการดังกล่าวมาใช้ในกรณีของผู้กระทำความผิดที่ถูกตัดสินว่าได้กระทำความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ โดยการกำหนดให้เป็นดุลพินิจของศาลในแต่ละคดีที่ได้พิจารณาตามความเหมาะสม

4. การห้ามครอบครองสัตว์ของผู้กระทำความผิดและ/หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกระทำความผิด (Restrictions on Future Ownership or Possession of Animals Order) ในความเห็นของผู้เขียนเห็นว่า คำสั่งห้ามการครอบครองสัตว์ของผู้กระทำความผิดหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกระทำความผิดนั้น จะเป็นการช่วยให้ความคุ้มครองแก่สัตว์ที่ถูกกระทำหรือสัตว์อื่นๆ ซึ่งถูกห้ามมิให้ครอบครองจากการถูกทารุณกรรมของผู้กระทำผิดหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในอนาคตได้ระดับหนึ่ง ในลักษณะของการไม่เปิดโอกาสที่จะให้ผู้นั้นมากระทำความผิดซ้ำขึ้นมาอีก จึงเห็นควรที่จะนำมาตรการดังกล่าวมาใช้ในคดีทารุณกรรมสัตว์

5. การริบสัตว์ซึ่งถูกทารุณกรรม (Forfeiture / Removal of Animals) ซึ่งเห็นควรที่จะมีการนำมาตรการในการริบสัตว์เข้ามาใช้กับคดีทารุณกรรมสัตว์ เพราะจะเป็นการคุ้มครองและป้องกันสัตว์ซึ่งถูกทารุณนั้นจากการถูกทารุณกรรมโดยเจ้าของที่ถูกตัดสินว่ากระทำทารุณกรรมต่อสัตว์ได้อย่างถาวร ในลักษณะของการไม่ให้โอกาสแก่ผู้นั้นที่จะมากระทำการอันทารุณต่อสัตว์นั้นได้อีกต่อไป

6. การทำลายสัตว์ในชั้นศาลหรือในชั้นจับกุมหรือชั้นสอบสวน (Destruction Animals Order) ตามความเห็นของผู้เขียนเห็นควรที่จะนำมาใช้ในคดีทารุณกรรมสัตว์ที่เกิดขึ้น เพราะมาตรการในเรื่องนี้จะเป็นการให้ความช่วยเหลือแก่สัตว์ซึ่งถูกทารุณกรรมนั้นที่ไม่ต้องทนทุกข์ทรมานจากอาการเจ็บปวดที่ได้รับเพราะได้มีการทารุณกรรมเกิดขึ้น ในเมื่อสัตว์นั้นไม่อาจที่จะได้รับการรักษาหรือเยียวยาได้อีกต่อไป การสั่งทำลายสัตว์จึงเป็นวิธีสุดท้ายที่จะเข้ามาช่วยเหลือสัตว์ให้หลุดพ้นจากความเจ็บปวดนั้นได้

7. ควรนำมาตรการในการเยียวยาสัตว์ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ที่ถูกกระทำเข้ามาใช้ในชั้นจับกุมสำหรับคดีทารุณกรรมสัตว์ โดยการกำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการอย่างเหมาะสมกับสัตว์ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ที่ถูกกระทำหรือสัตว์อื่นที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดภายหลังที่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่ได้เข้ายึดสัตว์เหล่านั้นภายใต้กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ เพราะหากไม่มีการกำหนดเรื่องดังกล่าวแล้ว แม้จะสามารถเข้าไปให้ความช่วยเหลือสัตว์ได้ในเบื้องต้นได้ แต่ก็อาจทำให้สัตว์นั้นไม่ได้รับการช่วยเหลือที่เหมาะสมในขั้นต่อไปได้ เท่ากับกฎหมายไม่ได้ให้ความคุ้มครองแก่สัตว์อย่างต่อเนื่องหรือถึงที่สุด

8. การมีคำสั่งคุ้มครองสัตว์อย่างอื่น (Protective Orders) เห็นว่า หากมีจะทำให้การให้ความคุ้มครองแก่สัตว์ไม่ถูกจำกัดอยู่เฉพาะมาตรการที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น เพราะในข้อเท็จจริงแต่ละคดีอาจมีความจำเป็นในการให้ความคุ้มครองแตกต่างกันไป ฉะนั้น การกำหนดเช่นนี้ย่อมเป็นการเปิดช่องให้ศาลใช้ดุลพินิจพิจารณากำหนดใช้มาตรการอื่นใดที่เหมาะสมแก่กรณีในอันที่จะให้ความคุ้มครองแก่สัตว์ได้อย่างตรงจุดนั่นเอง

9. การชดใช้ค่าเสียหายทางแพ่ง เห็นควรที่ร่างพระราชบัญญัติฯ จะมีการกำหนดให้เจ้าของสัตว์สามารถเรียกร้องค่าเสียหายจากจำเลยในคดีอาญาต่อศาลที่พิจารณาคดีทอาชญากรรมสัตว์นั้นได้เลย ไม่ต้องให้เจ้าของสัตว์ไปฟ้องเรียกค่าเสียหายอันเกิดจากการกระทำของจำเลยเป็นคดีฐานละเมิดใหม่ เพราะอย่างไรแล้วท้ายที่สุดเจ้าของก็ย่อมได้รับความคุ้มครองจากความเสียหายที่ตนได้รับเหมือนกัน ฉะนั้น เพื่อความสะดวกในทางคดี ผู้เขียนจึงเห็นควรที่กฎหมายจะได้มีการกำหนดเช่นนี้

10. การให้ชดใช้ค่าใช้จ่ายในการดูแลสัตว์ ควรมีการกำหนดไว้ในร่างพระราชบัญญัติฯ เพื่อให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น และเพื่อไม่ให้เป็นการกระทบหน่วยงานที่เข้ามาให้ความช่วยเหลือดูแลสัตว์ที่จะต้องเสียค่าใช้จ่ายอันเกิดขึ้นมาจากผลการกระทำของผู้กระทำ ความผิด จึงเป็นการสมควรที่ผู้กระทำนั้นจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อผลของการกระทำที่เกิดขึ้น โดยไม่อาจหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบนั้นได้

11. การกำหนดในเรื่องของการรายงานของสัตวแพทย์ซึ่งพบและเชื่อว่าสัตว์ที่มาทำการรักษาถูกทารุณกรรมแก่เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง (Veterinarian Reporting) ในความเห็นของผู้เขียนเชื่อว่า หากมีการนำมาใช้ก็จะเป็นประโยชน์ต่อการบังคับใช้กฎหมายได้ในระดับหนึ่ง เนื่องจากสัตวแพทย์มักมีโอกาสที่จะได้พบเห็นหรือสังเกตได้ว่าสัตว์ที่มีการนำมารักษานั้นมีลักษณะหรือสภาพเหมือนถูกทำอันตรายหรือทำร้าย หรืออื่นๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าเกิดขึ้นจากการทารุณสัตว์หรือไม่ (สัตวแพทย์ผู้ทำการรักษาสัตว์สามารถที่จะเป็นคนแรกในการให้ความคุ้มครองการทารุณกรรมสัตว์ในครอบครัวได้) ฉะนั้น การได้รับความร่วมมือจากสัตวแพทย์ดังกล่าวแล้ว ย่อมเป็นการช่วยให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้มีอำนาจเข้ามาคุ้มครองสัตว์นั้นได้อย่างรวดเร็ว

แต่เพื่อไม่ให้เป็นการสร้างภาระให้แก่สัตวแพทย์จนเกินไป จึงเห็นควรกำหนดในลักษณะของการสนับสนุนหรือส่งเสริมให้สัตวแพทย์รายงานกรณีที่สงสัยว่า จะมีการทารุณกรรมต่อสัตว์ให้มารายงานต่อเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจของรัฐเท่านั้น ยังไม่ควรที่จะกำหนดถึงขนาดเป็นหน้าที่ที่สัตวแพทย์ต้องทำ และนอกจากนี้ กฎหมายควรกำหนดให้

ความคุ้มครองในการรายนายของสัตว์แพทย์ไว้ในกฎหมายว่าสัตวแพทย์จะไม่มีควมรับผิดชอบใด ๆ ในทางกฎหมายเหมือนดังเช่นในกฎหมายต่างประเทศ

12. การกำหนดให้เงินรางวัลแก่ผู้แจ้งเบาะแสหรือผู้ที่ให้ข้อมูลในคดีทารุณกรรมสัตว์ที่เกิดขึ้น ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าควรมีการนำมาใช้ เพราะการกำหนดในลักษณะดังกล่าวนี้จะช่วยส่งเสริมให้คนในสังคมไม่เพิกเฉยต่อพฤติกรรมหรือการกระทำที่เป็นการทารุณสัตว์ที่ได้พบเห็นอีกต่อไป เพราะมีเงินรางวัลเป็นแรงจูงใจสำคัญ ทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถเข้าไปบังคับใช้กฎหมายกับผู้กระทำนั้น และให้ความคุ้มครองช่วยเหลือสัตว์ซึ่งเป็นเหยื่อของการกระทำได้มากขึ้น

(6) สำหรับบทบัญญัติในเรื่องวิธีการปฏิบัติของพนักงานเจ้าหน้าที่ภายใต้ร่างพระราชบัญญัติฯ นั้น เห็นควรมีการเพิ่มเติมเฉพาะในส่วนของการยึดสัตว์ ดังนี้ คือ ควรมีการกำหนดให้เจ้าหน้าที่ต้องจัดสถานที่ให้สัตว์ซึ่งถูกทารุณกรรมอยู่ในความดูแลของศูนย์ควบคุมสัตว์ หรือสถานที่กักกันสัตว์ หรือสถานที่อื่นใดที่เจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบอำนาจหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจเห็นว่าเหมาะสม และอาจจะคุมขังหรือกักขังสัตว์นั้นไว้จนกว่าผู้ถูกกล่าวหาจะได้พิสูจน์ตนแล้วตามคำสั่งของศาลที่เกี่ยวกับสัตว์ และนอกจากนี้ ควรบัญญัติให้ความคุ้มครองแก่การกระทำการตามหน้าที่ของเจ้าพนักงานที่ได้ดำเนินการตามกฎหมายที่ไม่ต้องรับผิดชอบ หรือมีการชดเชยหรือตอบแทนในการจ่ายเงินให้แก่บุคคลใด ๆ ที่เกี่ยวข้องซึ่งได้รับความเสียหายในทรัพย์สินของเขาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอันเป็นการกระทำตามหน้าที่

ทั้งนี้ เพราะการปฏิบัติของพนักงานเจ้าหน้าที่ในกรณีของการยึดสัตว์ที่ปรากฏในร่างกฎหมายนั้น ได้กำหนดไว้แต่เพียงการให้พนักงานเจ้าหน้าที่ให้ความช่วยเหลือโดยการนำสัตว์ที่ได้รับบาดเจ็บไปตรวจรักษาโดยไม่ชักช้าเท่านั้น แต่ไม่ได้มีการวางหลักในเรื่องของการดำเนินการขั้นต่อไปภายหลังที่ได้เข้าช่วยเหลือหรือเมื่อได้ให้การรักษาแก่สัตว์แต่อย่างใด

(7) เพื่อให้สัตว์ได้รับความคุ้มครองอย่างแท้จริง นอกจากจะเห็นสมควรให้มีการบัญญัติในเรื่องของการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ไว้อย่างเหมาะสมดังที่เสนอมมาแล้ว ในความเห็นของผู้เขียนยังเห็นว่า การบัญญัติในส่วนการจัดสวัสดิภาพสัตว์ที่ปรากฏอยู่ในร่างพระราชบัญญัติฯ นั้น ก็สมควรที่จะได้รับการพิจารณาและศึกษาวิเคราะห์ถึงความเหมาะสมในโอกาสต่อไป เพื่อให้ร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวสามารถให้ความคุ้มครองแก่สัตว์ได้อย่างมีประสิทธิภาพในทุกๆ กรณีที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ โดยให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและเป็นไปตามหลักสากล

(8) ในความเห็นของผู้เขียนเห็นว่า นอกเหนือจากการนำมาตรการทางกฎหมายเข้ามาบังคับใช้แก่กรณีทารุณกรรมที่เกิดขึ้นในประเทศไทยแล้ว สมควรที่จะมีการนำมาตรการทางสังคมเข้ามาใช้ควบคู่กันไปด้วย โดยการส่งเสริมหรือปลูกฝังจิตสำนึกของคนในสังคมชุมชน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนให้ตระหนักและเห็นความสำคัญของสัตว์ในฐานะเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความรู้สึก มีชีวิตจิตใจเหมือนดังเช่นมนุษย์เรามี รวมไปถึงการแสดงให้เห็นถึงสิ่งทีผลกระทบที่ตามมาจากการที่สัตว์ถูกทารุณ เนื่องจากหากสามารถปรับเปลี่ยนมุมมองทัศนคติของคนในสังคมต่อเรื่องดังกล่าวได้แล้ว ก็ย่อมสามารถให้ความคุ้มครองแก่สัตว์ได้เช่นเดียวกันนั่นเอง

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กฎกระทรวง ฉบับที่ 44 (พ.ศ. 2548) ออกตามความในพระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช 2478. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 122 ตอนที่ 114 ก. (2 ธันวาคม 2548).

กฎหมายตราสามดวง. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร, 2521.

กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127

“กว่า 25 ปี กับการทำงานของสมาคมพิทักษ์สัตว์แห่งโลก”. คมชัดลึก (27 ตุลาคม 2550): 11.

“การ์ดพันธมิตรฆ่าเขavnตัวเงิน-ตัวทอง,” ข่าวสด (11 กันยายน 2551): 1, 16.

“ก๊วยสัตว์”. ข่าวพิทักษ์สัตว์ (กันยายน 2550): 4.

เกษตรและสหกรณ์, กระทรวง.กรมปศุสัตว์. ร่างพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2 กรกฎาคม 2550. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

เกษตรและสหกรณ์, กระทรวง.กรมปศุสัตว์. ร่างหลักการและเหตุผลประกอบร่างพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2 กรกฎาคม 2550. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

เกษตรและสหกรณ์, กระทรวง. กองการเกษตรต่างประเทศ. หนังสือที่ กษ. 0204(ส)/1750 บันทึกข้อความเรื่องผลการประชุมเพื่อกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาการทารุณกรรมสุนัขและแมวในไทย, 11 พฤษภาคม 2543.

ไกชนเกมกีฬา หรือเกมทารุณ [ออนไลน์]. กรกฎาคม 2549. แหล่งที่มา: www.sarakadee.com [26 พฤษภาคม 2550].

คณะวิจัยในคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม วุฒิสภา. รายงานการวิจัย เรื่อง ศึกษาหาแนวทางการแก้ไขปัญหาคู่เกี่ยวกับช้างเลี้ยงและช้างป่าในประเทศไทย, หน้า 30-31. สิงหาคม 2547.

“คนรุ่นใหม่ ใส่ใจสัตว์ป่า”. กรุงเทพธุรกิจ (25 มีนาคม 2547): 5.

“แค้นใจใจบาปย่องตัดหูวัวขาด 2 ข้าง เจ้าของอยากตัดคีนวัวบ้าง”. คมชัดลึก (14 ตุลาคม 2550): 1, 16.

“งานเปิดสำนักงาน WSPA ในประเทศไทย”. มติชน (27 ตุลาคม 2550): 18.

จิราภรณ์ คชเสนี. มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

“เงินบุกป่วนร้านขายลูกชิ้นเนื้อแมว”. แนวหน้า (19 มิถุนายน 2549): 14.

เจษฎา อนุจारी. สถานภาพกฎหมายเกี่ยวข้องกับกำกับการป้องกันการทารุณสัตว์ และพ.ร.บ.ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ของประเทศไทยในปัจจุบันและแนวทางพัฒนากฎหมายหลัก. ในการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่อง ถึงเวลาแล้วหรือยังที่ประเทศไทยควรมีพ.ร.บ.ป้องกันการทารุณสัตว์และพัฒนาสวัสดิภาพสัตว์ดังเช่นนานาชาติ 7 กรกฎาคม 2550 ณ โรงแรมแคปรัชา จังหวัดชลบุรี.

“ແຂ່ງຂອງພາຣ໌ມພາທາຣຸນກຣຸມສັດວິ”. ເດລີນິວສ໌ (26 ຄັນວາຄມ 2550): 17.

“ແຂ່ງໄທຍດິນແດນທາຣຸນສັດວິ”. ສຽມຣຸຊ໌ (17 ມກຣາຄມ 2546): 20.

“ช่วยเหลือสัตว์ถูกทารุณ”. กรุงเทพธุรกิจ (29 ตุลาคม 2545) : 5.

“ชาวเมือง 'ผู้ดี' ทารุณสัตว์เป็นว่าเล่น”. แนวหน้า (28 กรกฎาคม 2549): 14.

ชิตชนก แผ่นสุวรรณ. ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราและอนาจาร : ศึกษาตั้งแต่สมัยกฎหมายตราสามดวงถึงประมวลกฎหมายอาญา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.

“ซูประเทศไทยศูนย์กลาง 'พิทักษ์สัตว์' แห่งเอเชีย”. ไทยรัฐ (7 ตุลาคม 2550): 10.

दनัย ไชยโยธา. พระมหากษัตริย์กับพระพุทธศาสนาในประวัติศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไอเดียนสตรี, 2548.

ดร.ณิ ทันตสุวรรณ และสมเกียรติ ศรีพิสุทธิ. รายงานการประชุมทางวิชาการระดับโลกเรื่อง สวัสดิภาพสัตว์ : ก้าวแรกของ OIE, หน้า 3-4. 23-25 กุมภาพันธ์ 2547 ประชุม ณ กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส.

ต่างประเทศ, กระทรวงการ. กรมสารนิเทศ. หนังสือที่กต. 0702/3805 เรื่อง ชาวต่างประเทศร้องเรียนเกี่ยวกับการทารุณกรรมสุนัขในประเทศไทย, 14 พฤศจิกายน 2545.

“ถกนักวิทยไทยขาดมาตรฐานใช้ "หนูลองยา" ตั้ง "พรบ.สัตว์ทดลอง" ถามหาคุณธรรม”. มติชน (14 ตุลาคม 2548): 18.

ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. คำอธิบายกฎหมายอาญาภาคความผิด และลหุโทษ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2548.

“ทารุณหมา ไม่เสียบตาทะเลาะโลก หมอย้อชีวิต”. คมชัดลึก (18 กรกฎาคม 2546): 1, 16.

“ทุบหมุ่ประท้วง”. คมชัดลึก (23 กุมภาพันธ์ 2550): 1, 16.

ธน วงศ์เครือมัน. ทรรชนะของวิสต์เกนส์ไตร์เกี่ยวกับจิตของสัตว์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา ภาควิชาปรัชญา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.

“นักวิชาการระอาใจมีอบทารุณสัตว์”. ข่าวสด (25 กันยายน 2551): 1, 16.

นิตยา เลาหะจินดา. วิวัฒนาการของสัตว์. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ริ้วสีขาว, 2539.

เนื่องน้อย บุญยเนตร. จริยศาสตร์สภาวะแวดล้อม : โลกทัศน์ในพุทธปรัชญาและปรัชญาตะวันตก. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

“แนะออกกฎหมายคุ้มครองสัตว์”. บ้านเมือง (6 กรกฎาคม 2546): 5.

บันทึกเรื่องเศร้าของ หม่าทำแแร่. Dogazine (ตุลาคม 2548): 15-16.

ประมวลกฎหมายอาญา

“ประวัติศาสตร์หน้าใหม่ ปราบปรามการฉ้อโกง หม่าที่ไม่ได้เป็นแค่หมาข้างถนน”. Dogazine (ธันวาคม 2549): 78.

ประเสริฐ ณ นคร. ประวัติศาสตร์เบ็ดเตล็ด. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน, 2547.

“พฤติกรรมการบริโภคเนื้อสุนัขในประเทศจีน”. มติชน (1 เมษายน 2544): 18.

พรรณรายรัตน์ ศรีไชยรัตน์. ความเหมาะสมในการบัญญัติความผิดสุนัขไว้ในประมวลกฎหมายอาญา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

พิพัฒน์ จักรางกูร. คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 3 ความผิดสุนัข. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ของสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2526.

ไพโรจน์ อัจฉริยา. เปิดกฎหมายเก่า. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2545.

แม่นมาศ ชวลิต, บรรณารักษ์. ข้างราชพาหนะ. กรุงเทพมหานคร: สตาร์ปรีนท์, 2542.

“ยอมรับไทย ‘ทรมานสัตว์’ รุนแรง นักท่องเที่ยวร้องเรียนเป็นเมืองเถื่อน”. สยามรัฐ (14 พฤษภาคม 2545): 20.

ยูริ ดีมิทริฟ. มนุษย์กับสัตว์ (Man and Animals). แปลโดย ทองสุก เกตุโรจน์. พิมพ์ครั้งที่ 1.

กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ, 2534.

โยเนโอะ อิชิอิ. พระธรรมศาสตร์ไทย. แปลโดย นิธิ เอี่ยมศรีวงศ์, กฎหมายตราสามดวงกับ

สังคมไทย, หน้า 28, 30. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2535.

รหัส สิงหวิริยะ. รวมบทความเกี่ยวกับสาระทางกฎหมาย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2548.

ลิขิต ธีรเวคิน. วิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544.

สถาบันวิจัยแห่งชาติสหรัฐอเมริกา. ข้อเสนอแนะสำหรับการดูแลและการใช้สัตว์ทดลอง. แปลโดย

มณฑิพย์ เจตยะคามิน. กรุงเทพมหานคร : พีรุ้งโรจน์การพิมพ์, 2534.

สภายวพุทธิกสมาคมแห่งชาติ. พระพุทธศาสนากับเอกลักษณ์ไทยและพระพุทธศาสนาเป็นศาสนา

ประจำชาติหรือไม่. กรุงเทพมหานคร: สมชายการพิมพ์, 2546.

สมภาร พรหมทา. รายงานผลการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างศีลธรรมกับกฎหมายในทัศนะของ

พุทธศาสนาเถรวาท. ทนุวิจัยรัชดาภิเษกสมโภช จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2540.

สมศักดิ์ สิงห์พันธุ์. คำอธิบายกฎหมายอาญาเล่ม 4 ตอนที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์

การศาสนา, 2516.

สมาคมป้องกันการทารุณสัตว์แห่งประเทศไทย(TSPCA). ร่างพระราชบัญญัติป้องกันการ

การทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์แห่งประเทศไทย พ.ศ..... กรุงเทพมหานคร,
2549. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

สมาคมพิทักษ์สัตว์(ไทย). ร่างพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมสัตว์(ฉบับสมาคมพิทักษ์สัตว์

ไทย). (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

สมาคมสงเคราะห์สัตว์ในพระบรมราชูปถัมภ์. พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6

องค์พระอุปถัมภ์ภรรษาองค์แรกของสมาคมฯ. สารสมาคมสงเคราะห์สัตว์ฯ ที่ระลึกในวัน
ครบรอบ 80 ปีสมาคมสมาคมสงเคราะห์สัตว์ฯ (มกราคม 2548): 1.

“สวนสัตว์ประเทศจีนทารุณสัตว์”. มติชน (24 พฤษภาคม 2550): 9.

“สัตว์แพทย์ สลดเหตุเปื้อนสุนัขในวัด สะท้อนจิตสำนึกคน”. เดลินิวส์ (20 กรกฎาคม 2550): 17.

“สัตว์ป่า พืชป่า คือทรัพยากรล้ำค่าของไทย”. วารสารคนรักสัตว์ 1, 3 (พ.ค.-มิ.ย. 2548): 14.

สืบ นาคะเสถียร. ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสัตว์ป่าและสถานภาพของสัตว์ป่าในปัจจุบัน.

วนสาร 48, 2 (เมษายน 2533): 3-7.

สุจิต เฝ้าสวัสดิ และคณะ. สัตว์ในสายตาของคน. J Med Assoc Thai 88, 2 (2005): 290-291.

สุบัน พูลพัฒน์. คำอธิบายเรียงมาตราประมวลกฎหมายอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2522.

สุวัฒน์ ใจหาญ. คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 3 ความผิดลหุโทษ มาตรา 367-397 พร้อมด้วยตัวอย่างคำพิพากษากฎีกาประกอบ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สยาม, 2534.

หยุด แสงอุทัย. คำอธิบายกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2548.

อำนาจ เนตยสุภา. หลักความรับผิดชอบเด็ดขาดของความผิดลหุโทษภายใต้ประมวลกฎหมายอาญา. บทบัญญัติ 62, 2 (มิถุนายน 2549): 118.

ภาษาอังกฤษ

Ala. Code. (1994).

Abbott, S. Prevention of Cruelty to Animals Act 1979 (NSW): A Summary. Michigan State University College of Law Review (2005): 15.

After String of Unbelievable Cruelty Cases, Group in Utah Aims to Make Animal Cruelty a Felony. October 2006.

ALIVE (All Life in a Viable Environment in Japan). Cruelty to animals, September 2005.

ALIVE (All Life in a Viable Environment in Japan). The definition of Cruelty to animals, 1999.

An Act to Prevention the Cruel and Improper Treatment of Cattle 1822.

Animals and Birds Act 2002.

Animal Care And Protection Act 2001 (QLD). Amended. 2003.

Animal Cruelty in Asia [online]. Available from: <http://www.bbc.co.uk> [2007, March 9].

American Football: Vick Faces jail after admitting dog fight [online]. 22 July 2007

Available from: <http://www.bbc.co.uk> [2007, September 5].

Animal Welfare Act 1992 (ACT). Amended 2007.

Animal Welfare Act 1999 (NT) § 4. Definitions, 6. Neglect, cruelty etc. Amended 2003.

Animal Welfare Act 1993 (TAS).

Animal Welfare Act 2002 (WA). Amended 2004.

Animal Welfare Institute. Animals and Their Legal Rights. 4th ed. Washington, D.C.:

Animal Welfare Institute, 1990.

Ariz. Rev. Stat. Ann. (West 1989).

Ark. Code. Ann. (Michie 1987).

Arluke, A., Levin, J., Luke, C., and Ascione, F. The relationship of animal abuse to violence and other forms of antisocial behavior. Journal of Interpersonal Violence 14 (1999): 963–975.

Ascione, F.R., and Arkow, P., eds. Child Abuse, Domestic Violence, and Animal Abuse: Linking the Circles of Compassion for Prevention and Intervention. West Lafayette, IN: Purdue University Press, 1999.

Ascione, F. R. Animal Abuse and Youth Violence. Juvenile Justice Bulletin (September 2001): 2, 7-10.

Ascione, F. R., Claudia V, Ph.D., Weber, M.S., and . Wood, D. S. The Abuse of Animals and Domestic Violence: A National Survey of Shelters for Women Who Are Battered. Utah: Utah State University, 1997.

Bates, A. Detailed Discussion of the Offences of Cruelty to Domestic and Captive Animals. USA.: Michigan State University-Detroit College of Law, 2002.

Cal. Penal Code § 599(b) (West 1998).

Clarke , P. A.B., and Linzey, A. Political Theory and Animal Rights. London: Billing and Sons, 1990.

Colo. Rev. Stat. Ann. (West 1999 & Supp. 2000).

Conn. Gen. State. (1998).

Cooper, M. E. An Introduction to Animal Law. England: St Edmundsbury Press, 1987.

Court of Appeal of California. People v. Baniqued. 101 Cal.Rptr.2d 835 (Cal.App.3 Dist., 29 November 2000).

Court of Appeal California. People v. Sanchez. 114 Cal.Rptr.2d 437 3rd District, California, (2001).

Court of Appeals of Indiana. Anderson v. State. Indiana 877 N.E.2d 1250 (Ind. App. 2007).

Court of Appeals of Michigan. People v. Leach. Michigan Not Reported in N.W.2d, 2006 WL 2683727 (Mich.App.).

Court of Appeals of Michigan. People v. Olary. Michigan 160 N.W.2d 348 (Mich. 1968).

Court of Appeals of Texas, Dallas. Cross v. State. 646 S.W.2d 514 (Tex. App. 1982).

Court of Appeals of Texas. Celinski v. State. 911 S.W.2d 177 (Tex. App. 1995).

Court of Appeals of Texas, Fort. Volosen v. State. Texas 2006 WL 349713 (Tx. 2006).

Court of Appeals of Virginia. Salem. Ford v. Com. 630 S.E.2d 332 (Va. 2006).

Dadds, M. R., Turner, C. M., and McAloon, J. Developmental Links between Cruelty to animals and Human Violence. Australian New Zealand Journal of Criminology (2002): 5-6, 9-11, 32-34.

District Court of Queensland. Moore v. Lewis. (2008) QDC 105.

District Court of Queensland. Towers - Hammon v Burnett (2007) QDC 282.

District Court of Appeal of Florida. Bartlett v. State. (2006) WL 1409122 (Fla. App. 4 Dist.).

Edmonds, J. W. Statutes at Large of the State of New York. In Animal Welfare Institute (ed.), Animals and Their Legal Rights: A Survey of American Laws From 1641 to 1990, p.3. Washington, D.C.: The Institute, 1990.

Favre, D., and Tsang, V. The Development of the Anti-Cruelty Laws During the 1800's. Detroit College of Law Review (1993): 1-3, 28.

Fla. Stat. Ann. 828.02 (West 1994).

Ga. Code Ann. (1998).

Gleyzer R., Felthous, A. R., and Holzer, C. E. Animal Cruelty and Psychiatric Disorder. The Journal of the America Academy of Ps ychiatry and the Law 30, 2 (2002): 263.

Guither, H.D. Animal Rights: history and scope of a radical social movement. USA.: Southern Illinois University Press, 1998.

Hall,C. Canadian Animal Anti-Cruelty Legislation. Michigan: Michigan State University-Detroit College of Law, 2006.

Hammurabi. The Code of Hammurabi, Law #8. Translate by L.W. King (1910), Richard Hooker, ed. USA. (n.p.), 1996.

Hart, H. M. Jr. The aims of Criminal Law, Criminal Law: Therory and process,. New York: The Free Press, 1974.

Ho, Judith. Information Resources on Human-Anumal Relationships Past and Present. U.S.A. (n.p.), March 2005.

HSUS. Animal Cruelty in United States, November 2007.

HSUS. Animal Cruelty in Utah-1997 through 2006, July 2007.

HSUS. HSUS Puts the Spotlight on Teen Animal Cruelty Offenders. April 2002.

Ibrahim, D. M. The Anticruelty Statute: A Study in Animal Welfare. Journal of Animal Law & Ethics 1: 177-178.

Idaho Code. (Supp. 1998).

Illinois, Humane Care for Animals Act 1993, 510 ILCS.

Jeavitt, E. S., and Halverson, D. The Evolution of Anti-Cruelty Laws in the United States. In Animal Welfare Institute (ed.), Animals and Their Legal Rights: A Survey of American Laws From 1641 to 1990, pp.1-12. Washington, D.C.: Animal Welfare Institute, 1990.

Justinian. Institutes of Justinian. Translated by J. B. Moyle. 5th ed. England: Clarendon Press, 1913.

La. Rev. Stat. Ann. (West Supp. 2001).

Laws of Malaysia Act 647- Animals Act 1953. revised 2006.

Livingston, M. Desecrating the Ark: Animal Abuse and the Law's Role. The University of Iowa Law Review (October 2001) : 3, 8-18, 21-22, 28-34, 40-41.

Lubinski, J. Legal Overview of Animal Rights. USA: Michigan State University, 2002.

Md. Ann. Code. (1996).

Me. Rev. Stat. Ann. tit. (West 1964 & Supp. 1997).

Mich. Comp. Laws (West 1991 & Supp. 2001).

Minn. Stat. Ann. (West 1990).

N.C. Gen. State.

N.D. Cent. Code. (1987 & Supp. 2001).

Nev. Rev. Stat. (2000).

New Mexico Supreme Court. State v. Cleve. 980 P.2d 23 (N.M. 1999).

N.H. Rev. Stat. Ann. (1996 & Supp. 2000).

N.J. Stat. Ann. (West 1998).

N.M. Stat. Ann. (Michie 1998).

N.Y. Agric. & Mkts. Law . (McKinney 1991).

N.Y.Rev.stat. amend in N.Y. Penal Law 26, 1867.

N.Y.Rev.Stat.ch. (1881). amend in N.Y. Penal Law 26, 1866.

N.Y.Rev.stat.tit.1829.

Oregon Court of Appeals. State v. Griffin. Oregon 684 P.2d 32 (Or. 1984).

Pet-Abuse (a national animal protection organization). Animal Cruelty. October 1999.

Pet-Abuse. Animal Abuse Statistics, November 2007.

Pet-abuse. Case Animal & Cruelty 2003. 2003.

Pet-abuse. Case Animal & Cruelty 2005. 2005.

Pet-Abuse. Cruelty Connections. 2000.

- Prevention of Cruelty to Animals Act 1979 (NSW). Amended 2007.
- Prevention of Cruelty to Animals Act 1985 (SA). Amended 2008.
- Prevention of Cruelty to Animals Act 1986 (VIC). Amended 2008.
- Raj, A. B. M. Cultural, religious and ethical issues, Proceedings: Global conference on animal welfare: an OIE initiative Paris, 23–25 February 2004, p.230. Italy: Office of the European Communities, 2004.
- Regan, T., and Singer, P. Animal right and Human Obligations. 2nd ed. United states: Prentice-Hall, 1989.
- Regan, T. The Case for Animal Rights. In Armstrong, S. J., and Botzler, R. G. (eds.), The Animal Ethics Reader, p.20. London: International Ltd., 2003.
- Republic Act No. 8485; An Act to Promote Animal Welfare in the Philippines (Animal Welfare Act 1998) § 6 (1).
- R.I. Gen. Laws. (1998).
- Roth, M. T. Law Collections from Mesopotamia and Asia Minor. Atlanta: Scholars Press, 1995.
- RSPCA. Case Animal Abuse & Cruelty, 2007.
- RSPCA. Cruel Animal Abuse on The Rise, The Law Must Chang Now, April 2006.
- RSPCA. RSPCA Release Disturbing Animal Cruelty Statistics For 2004-2005, March 2006.
- Ryder, R. Culture of cruelty. New Internationalist (January 1991) : 1.
- S.D. Codified Laws. (Michie 1991).
- Sharman, K. Animal Law in Australia. Animal Legal and Historical (2004): 3-4.
- Sharman, P. D., Otto, S. K., Olsen, K. M., and Ernest, P. A. State Animal Aniti-Cruelty Statute: An Overview. Animal Law Review (Lewis and Clark School of Law 5, 69 (2002) : 3-5.
- Singer, P. All Animals are Equal. Philosophical Exchange 1 (Summer 1974): 103-116.
- Supreme Court of Florida. Wilkerson v. State. 401 So. 2d 1110 (Fla. 1981).

Supreme Court of Michigan. People v. Tessmer. Michigan 137 N.W. 214 (Mich. 1912).

Supreme Court of Western Australia. Anderson v. Moore. (2007) WASC 135.

Supreme Court. People v. Garcia. New York N.Y.S.2d, 2006 WL 771373 (N.Y.A.D. 1 Dept.).

Tenn. Code. Ann. (1997).

The American Society for the Prevention of Cruelty to Animals (APRI). Animal Cruelty Prosecution Opportunities for Early Response to Crime and Interpersonal Violence. Virginia: American Prosecutors Research Institute, 2006.

The American Veterinary Medical Association (AVMA). The veterinarian's role in animal welfare (JUNE 2008): i.

The Home Department in England. Number of offenders found guilty for offences relating to animal cruelty in England, 1997–2004, January 2005.

Tomaselli, P. M. Tomaselli. International Comparative Animal Cruelty Laws. Michigan: Michigan State University-Detroit College of Law, 2003.

Vanse, J., ed. Animal Cruelty and the Laws. Understanding Animal Cruelty (2002) : 11-16.

Vanse, J., ed. How is animal cruelty defined. Understanding Animal Cruelty (2002) : 2.

Vt. Stat. Ann. tit. (1998).

Wash. Rev. Code. (1994).

Wise, S. M. A Great Shout: Legal Rights for Great Apes. In Armstrong S. J., and Botzler. R. G. (eds.), The Animal Ethics Reader, p.539. London: Tj. International Ltd., 2003.

WSPCA. Animal Cruelty Report, March 2006.

W. Va. Code. (2000).

ภาคผนวก

เสร็จเมื่อ ๒ กรกฎาคม ๒๕๕๐

ร่าง

หลักการและเหตุผล

ประกอบร่างพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์

พ.ศ.

หลักการ

ให้มีกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์

เหตุผล

เนื่องจากปัจจุบันในกระแสโลกาภิวัตน์เป็นที่ยอมรับโดยสากลและโดยหลักคุณธรรมว่าสัตว์เป็นสิ่งมีชีวิตและเป็นองค์ประกอบสำคัญของสิ่งแวดล้อมที่จะต้องได้รับการคุ้มครองสิทธิตามธรรมชาติของสัตว์ และได้รับการดูแลมิให้ถูกกระทำการทารุณกรรม หรือมีการฆ่าสัตว์โดยไม่จำเป็นโดยเจ้าของและผู้เลี้ยงสัตว์ต้องจัดสวัสดิภาพให้แก่สัตว์ให้เหมาะสมตามชนิดและประเภทสัตว์ อีกทั้งสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของจะต้องได้รับการคุ้มครองมิให้ถูกทารุณกรรมเช่นกัน ซึ่งในปัจจุบันมีการนำสัตว์มาเลี้ยง เพื่อการค้า การแสดง เป็นต้น การประกอบกิจการดังกล่าวต้องคำนึงถึงการจัดสวัสดิภาพและการป้องกันมิให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวด ทุกข์ทรมาน ที่อาจเกิดแก่สัตว์ทั้งในระหว่างการเลี้ยงดู การใช้สัตว์ประกอบกิจการ และการทำให้สัตว์ตายอย่างสงบด้วย ซึ่งอาจกระทบต่อจารีตประเพณีและศีลธรรมอันดีของสังคมไทยและชื่อเสียงของประเทศ รวมถึงการค้าระหว่างประเทศ ประกอบกับประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ร่าง

พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรม และการจัดสวัสดิภาพสัตว์

พ.ศ.

.....
.....
.....

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เห็นสมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้ โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ เรียกว่า “พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ.”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับ เมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้
“สัตว์” หมายความว่า สิ่งมีชีวิตที่มีกระดูกสันหลังที่มีไข่มนุษย์ และสิ่งมีชีวิตอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

“การทารุณกรรม” หมายความว่า การกระทำหรืองดเว้นการกระทำใด ๆ ที่ทำให้สัตว์ได้รับความทุกข์ทรมาน ความเจ็บปวด ทุพพลภาพ หรืออาจมีผลให้สัตว์นั้นตาย

“ความทุกข์ทรมาน” หมายความว่า ผลของการกระทำใด ๆ ที่กระทำต่อร่างกายหรือจิตใจสัตว์ ไม่ว่าจะโดยทางตรง หรือโดยทางอ้อม ทำให้สัตว์ได้รับความเครียด ความเจ็บปวด ความกลัว

“การจัดสวัสดิภาพสัตว์” หมายความว่า การเลี้ยงหรือการจัดการให้สัตว์ให้มีความเป็นอยู่ ในสภาวะที่เหมาะสม มีสุขภาพอนามัยที่ดี ไม่เครียด มีที่อยู่อาศัย อาหาร และน้ำอย่างเพียงพอต่อความต้องการ

“การฆ่า” หมายความว่า การกระทำใด ๆ เพื่อให้สัตว์ตาย

“เจ้าของ” หมายความว่าเจ้าของกรรมสิทธิ์และให้หมายความรวมถึงผู้ครอบครองในกรณีสัตว์ที่ไม่ปรากฏเจ้าของหรือไม่สามารถหาเจ้าของได้ ให้หมายความรวมถึงผู้เลี้ยงและผู้ควบคุมด้วย

“ผู้รับใบอนุญาต” หมายความว่าผู้ได้รับใบอนุญาตให้ประกอบกิจการตามพระราชบัญญัตินี้ ในกรณีที่นิติบุคคลเป็นผู้รับใบอนุญาตให้หมายความรวมถึงผู้ซึ่งนิติบุคคลแต่งตั้งให้เป็นผู้ดำเนินกิจการด้วย

“ส่วนราชการ” หมายความว่า กระทรวง กรม สำนักงานหรือหน่วยงานอื่นใดของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานอื่นซึ่งมีกฎหมายบัญญัติให้มีฐานะเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่น

“องค์กรจัดสวัสดิภาพสัตว์” หมายความว่า นิติบุคคลตามกฎหมายไทยหรือกฎหมายต่างประเทศที่มีวัตถุประสงค์ในการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ มิได้มีวัตถุประสงค์มุ่งในทางการเมืองและการค้าหากำไรจากการประกอบกิจการดังกล่าว ซึ่งได้รับการจดทะเบียนเป็นองค์กรจัดสวัสดิภาพสัตว์ตามพระราชบัญญัตินี้

“สถานสงเคราะห์สัตว์” หมายความว่า สถานที่สำหรับใช้เลี้ยงสัตว์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือ ดูแล และอนุบาลสัตว์ที่ถูกทอดทิ้งหรือไม่มีเจ้าของ เพื่อป้องกันมิให้สัตว์ถูกทารุณกรรม และจัดสวัสดิภาพสัตว์ โดยมีได้มุ่งหมายในทางการค้า หรือหากำไร

“ผู้อนุญาต” หมายความว่า อธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมาย

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการป้องกันการทารุณกรรม และการจัดสวัสดิภาพสัตว์

“คณะกรรมการประจำจังหวัด” หมายความว่า คณะกรรมการป้องกันการทารุณกรรม และการจัดสวัสดิภาพสัตว์ประจำจังหวัด

“กองทุน” หมายความว่า กองทุนป้องกันการทารุณกรรมสัตว์และการจัดสวัสดิภาพสัตว์

“คณะกรรมการบริหารกองทุน” หมายความว่า คณะกรรมการบริหารกองทุนป้องกันการทารุณกรรม และการจัดสวัสดิภาพสัตว์

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

“สัตวแพทย์” หมายความว่า สัตวแพทย์ ผู้ซึ่งได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ จากสัตวแพทย์สภา ตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพการสัตวแพทย์

“นายทะเบียน” หมายความว่า ผู้ซึ่งอธิบดีแต่งตั้งให้เป็นนายทะเบียนเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

“องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” หมายความว่าองค์กรบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา

“อธิบดี” หมายความว่า อธิบดีกรมปศุสัตว์

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๔ พระราชบัญญัตินี้ ไม่ใช้บังคับกับส่วนราชการที่มีกฎหมายบัญญัติ เกี่ยวกับการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพไว้โดยเฉพาะแล้ว

มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รักษาการตาม พระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ นายทะเบียน ออกกฎกระทรวง กำหนดค่าธรรมเนียมหรือยกเว้นค่าธรรมเนียมไม่เกินอัตราท้ายพระราชบัญญัตินี้ และกำหนด กิจการอื่นกับออกประกาศและระเบียบ เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวง ประกาศ และระเบียบนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

มาตรา ๖ ให้อธิบดีมีอำนาจออกประกาศและระเบียบเพื่อปฏิบัติการตาม พระราชบัญญัตินี้

ประกาศและระเบียบนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑

คณะกรรมการและคณะกรรมการประจำจังหวัด

ส่วนที่ ๑

คณะกรรมการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์

มาตรา ๗ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์” ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็น ประธาน ผู้แทนกระทรวงมหาดไทยหนึ่งคน ผู้แทนกรุงเทพมหานคร ผู้แทนกระทรวงสาธารณสุขหนึ่งคน ผู้แทนกระทรวงการต่างประเทศหนึ่งคน ผู้แทนกระทรวงพาณิชย์หนึ่งคน ผู้แทนกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมหนึ่งคน ผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ ผู้แทนกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาหนึ่งคน ผู้แทนกระทรวงวัฒนธรรมหนึ่งคน ผู้แทนกระทรวงคมนาคมหนึ่งคน ผู้แทนกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหนึ่งคน เลขาธิการคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติหรือผู้แทน อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์หรือผู้แทน อธิบดีกรมประมง หรือผู้แทน ผู้อำนวยการ

องค์การสวนสัตว์หรือผู้แทน กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอื่นอีก ไม่น้อยกว่าสี่คน ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งเป็น กรรมการ และให้อธิบดีกรมปศุสัตว์เป็นกรรมการและเลขานุการ

ให้อธิบดีมีอำนาจแต่งตั้งผู้ช่วยเลขานุการได้ตามจำนวนที่อธิบดีเห็นสมควร

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามวรรคหนึ่ง ให้แต่งตั้งจากคณบดีคณะสัตว แพทยศาสตร์ในมหาวิทยาลัย สมาคมหรือมูลนิธิที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิภาพสัตว์ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง ของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับแต่งตั้ง

มาตรา ๘ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งตามมาตรา ๗ มีวาระอยู่ใน ตำแหน่งคราวละสี่ปี นับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง

กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระ อาจได้รับแต่งตั้งอีกได้ แต่ต้องไม่เกินสอง วาระติดต่อกัน

ในระหว่างที่ยังไม่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการชุดใหม่ ให้คณะกรรมการชุดเดิมให้ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่พ้นจากตำแหน่งตามวรรคหนึ่งปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะมีการแต่งตั้ง คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นชุดใหม่

มาตรา ๙ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา ๘ กรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้ง พ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (๑) ตาย
- (๒) ลาออก
- (๓) เป็นบุคคลล้มละลาย
- (๔) เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ
- (๕) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับ ความผิดที่กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

ในกรณีมีกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ ให้รัฐมนตรีแต่งตั้ง ผู้อื่นเป็นกรรมการแทน เว้นแต่วาระการดำรงตำแหน่งของกรรมการเหลือไม่เกินเก้าสิบวันจะไม่ แต่งตั้งก็ได้ และให้ผู้ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทนเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน

มาตรา ๑๐ การประชุมของคณะกรรมการต้องมีคณะกรรมการมาประชุมไม่น้อย กว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

มาตรา ๑๑ การประชุมคณะกรรมการ ถ้าประธานกรรมการไม่อยู่ในที่ประชุม หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการซึ่งมาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งขึ้นทำหน้าที่แทน การวินิจฉัยชี้ขาดในที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งมีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้า คะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ในกรณีกรรมการเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมในเรื่องใด กรรมการผู้นั้นมีหน้าที่แจ้งให้คณะกรรมการทราบและมีสิทธิเข้าชี้แจงข้อเท็จจริงหรือแสดงความ คิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนั้นได้ แต่ไม่มีสิทธิลงคะแนนเสียงในเรื่องนั้น

มาตรา ๑๒ ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) ให้ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับนโยบายการจัดสวัสดิภาพสัตว์และการป้องกันการ ทารุณกรรมสัตว์ต่อรัฐมนตรี

(๒) กำหนดนโยบาย และให้ความเห็นชอบและข้อเสนอแนะต่อรัฐมนตรี เกี่ยวกับการออกกฎกระทรวง ประกาศ และระเบียบ ตลอดจนหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไข เพื่อ ปฏิบัติการตาม พระราชบัญญัตินี้

(๓) กำหนดแนวทางปฏิบัติเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมสวัสดิภาพสัตว์และการ ป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ และการจัดสวัสดิภาพสัตว์

(๔) กำหนดวิธีการปฏิบัติในการให้ข้อมูลข่าวสารแก่สาธารณชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจและมีส่วนร่วมในการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ และการ จัดสวัสดิภาพสัตว์ ตลอดจนประชาสัมพันธ์ และประสานงานระหว่างส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินงานการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ และการจัดสวัสดิภาพสัตว์

(๕) กำหนดนโยบายแก่ส่วนราชการในการช่วยเหลือสนับสนุนองค์กร จัดสวัสดิภาพสัตว์ หรือสถานสงเคราะห์สัตว์

(๖) กำหนดหลักเกณฑ์ในการตรวจสอบและติดตามการปฏิบัติการให้เป็นไป ตามพระราชบัญญัตินี้

(๗) แต่งตั้งคณะกรรมการ เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

(๘) พิจารณาอุทธรณ์คำสั่งของนายทะเบียนตามมาตรา ๔๒ คำสั่งของผู้ อนุญาตตามมาตรา ๔๓ และ คำสั่งพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตประกอบกิจการเกี่ยวกับสัตว์ตาม มาตรา ๔๔

(๙) ออกคำสั่งเป็นหนังสือเรียกให้บุคคลใดมาให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง คำอธิบาย ให้ความเห็น คำแนะนำทางวิชาการ หรือให้ส่งเอกสารหรือข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันการทารุณ กรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์

(๑๐) ปฏิบัติการอื่นตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการหรือ การอื่นตามที่รัฐมนตรีมอบหมาย

ส่วนที่ ๒

คณะกรรมการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ประจำจังหวัด

มาตรา ๑๓ ให้มีคณะกรรมการประจำจังหวัด เรียกว่า “คณะกรรมการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ประจำจังหวัด” ในทุกจังหวัดประกอบด้วย ปศุสัตว์จังหวัด เป็นประธาน ผู้แทนสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด ผู้แทนสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา และผู้แทน สาธารณสุขจังหวัด กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งปศุสัตว์จังหวัดแต่งตั้งจากองค์กรจัดสวัสดิภาพสัตว์จำนวนสามคน เป็นกรรมการ และให้นายสัตวแพทย์ของสำนักงานปศุสัตว์จังหวัด เป็นกรรมการและเลขานุการ

วาระการดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง และการแต่งตั้งกรรมการแทนกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระ ให้นำมาตรา ๘ และมาตรา ๙ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

การประชุมของคณะอนุกรรมการ ให้นำมาตรา ๑๐ และมาตรา ๑๑ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๔ คณะกรรมการประจำจังหวัด มีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) ดำเนินการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ และการจัดสวัสดิภาพสัตว์ให้เป็นไปตามมาตรฐานสวัสดิภาพสัตว์ที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

(๒) ให้ข้อมูลข่าวสารแก่สาธารณชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นที่มีความเข้าใจและมีส่วนร่วมในการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ และการจัดสวัสดิภาพสัตว์ ตลอดจนประชาสัมพันธ์ และประสานงานระหว่างส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ภายในท้องถิ่นนั้น เพื่อดำเนินการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์และการจัดสวัสดิภาพสัตว์ให้เป็นไปตามมาตรฐานสวัสดิภาพสัตว์

(๓) ให้ความเห็นชอบและข้อเสนอแนะต่อนายทะเบียนเกี่ยวกับการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ และการจัดสวัสดิภาพสัตว์ แก่องค์กรจัดสวัสดิภาพสัตว์

(๔) ออกคำสั่งเป็นหนังสือเรียกให้บุคคลใดมาให้ข้อเท็จจริง คำอธิบายความเห็น คำแนะนำทางวิชาการ หรือให้ส่งเอกสารหรือข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันการทารุณกรรม และการจัดสวัสดิภาพสัตว์

(๕) ปฏิบัติการอื่นตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการประจำจังหวัด หรือการอื่นตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

หมวด ๒ องค์การจัดสวัสดิภาพสัตว์

มาตรา ๑๕ เพื่อประโยชน์ในการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ นิติบุคคลใด ไม่ว่าจะตั้งขึ้นตามกฎหมายไทยหรือตามกฎหมายต่างประเทศ ที่มีวัตถุประสงค์ในการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ มิได้มีวัตถุประสงค์มุ่งในทางการเมืองและการค้าหากำไร จากการประกอบกิจการดังกล่าว ซึ่งมีความประสงค์จะจัดตั้งเป็นองค์การจัดสวัสดิภาพสัตว์ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ยื่นคำขอจดทะเบียนต่อนายทะเบียน

การขอและการจดทะเบียนตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่อธิบดีประกาศกำหนด

การจดทะเบียนองค์การจัดสวัสดิภาพสัตว์ ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๑๖ ในกรณีที่นายทะเบียนไม่รับจดทะเบียน ให้แจ้งคำสั่งดังกล่าวเป็นหนังสือพร้อมทั้งเหตุผลไปยังผู้ยื่นคำขอภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มิคำสั่ง

มาตรา ๑๗ องค์การจัดสวัสดิภาพสัตว์เมื่อจดทะเบียนแล้วมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนจากส่วนราชการในเรื่องดังต่อไปนี้

(๑) การจัดให้มีอาสาสมัครเพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์

(๒) การประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารแก่สาธารณชน เพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจและมีส่วนร่วมในการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์

(๓) การให้ความช่วยเหลือประชาชน ดังนี้

(ก) การจัดทำโครงการหรือกิจกรรมเพื่อการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์

(ข) ในกรณีได้รับอันตรายหรือความเสียหายอันเกิดจากการไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

(ค) การอื่น ๆ ตามที่อธิบดีประกาศกำหนด

(๔) การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ และเสนอความเห็นอธิบดีหรือส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง

(๕) สิทธิอื่น ๆ ตามที่อธิบดีประกาศกำหนด

มาตรา ๑๘ องค์กรจัดสวัสดิภาพสัตว์ ต้องดำเนินกิจการตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ตามมาตรา ๑๕ และต้องไม่ดำเนินกิจการขัดต่อกฎหมาย หรือกระทำการ ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือ ศีลธรรมอันดีของประชาชน

มาตรา ๑๙ ให้นายทะเบียนตรวจสอบและติดตามการดำเนินกิจการขององค์กรจัดสวัสดิภาพสัตว์ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่อธิบดีประกาศกำหนด

เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบตามวรรคหนึ่ง ให้นายทะเบียน และพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเข้าไปตรวจสอบในสำนักงานหรือสำนักงานสาขาขององค์กรจัดสวัสดิภาพสัตว์ ในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตกและให้นำความในหมวด ๑๑ มาใช้บังคับด้วย โดยอนุโลม

เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ผู้เกี่ยวข้องอำนวยความสะดวก หรือช่วยเหลือ หรือให้คำชี้แจงแก่นายทะเบียนและพนักงานเจ้าหน้าที่ตามสมควร

มาตรา ๒๐ ในกรณี้องค์กรจัดสวัสดิภาพสัตว์ดำเนินกิจการขัดต่อวัตถุประสงค์ที่กำหนด ตามมาตรา ๑๕ หรือขัดต่อกฎหมายหรือกระทำการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนมาตรา ๑๘ ให้นายทะเบียนมีอำนาจสั่งเป็นหนังสือให้้องค์กรจัดสวัสดิภาพสัตว์ ปฏิบัติให้ถูกต้อง เหมาะสมได้ หาก้องค์กรจัดสวัสดิภาพสัตว์ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าว นายทะเบียนมีอำนาจเพิกถอนทะเบียนนั้นได้

การแจ้งคำสั่งเพิกถอนทะเบียนตามวรรคหนึ่ง และการอุทธรณ์คำสั่งเพิกถอนดังกล่าว ให้นำบทบัญญัติในมาตรา ๑๖ มาใช้บังคับด้วย โดยอนุโลม

หมวด ๓

สถานสงเคราะห์สัตว์

มาตรา ๒๑ บุคคลใดประสงค์ที่จะจัดตั้งสถานสงเคราะห์สัตว์ ให้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตจากนายทะเบียน

การขอและการออกใบอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่อธิบดีประกาศกำหนด

มาตรา ๒๒ สถานสงเคราะห์สัตว์ ต้องดำเนินกิจการในลักษณะไม่แสวงหากำไร และต้องไม่กระทำการอันเป็นการุณกรรมสัตว์และต้องจัดสวัสดิภาพสัตว์ในสถานสงเคราะห์สัตว์ ทั้งนี้ ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่อธิบดีประกาศกำหนด

มาตรา ๒๓ ในกรณีที่สถานสงเคราะห์สัตว์ไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๒๒ ให้นายทะเบียนมีอำนาจสั่งสั่งเป็นหนังสือให้สถานสงเคราะห์สัตว์ปฏิบัติให้ถูกต้องเหมาะสมได้ หากสถานสงเคราะห์สัตว์ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าว นายทะเบียนมีอำนาจเพิกถอนใบอนุญาตนั้นได้

การแจ้งคำสั่งเพิกถอนใบอนุญาตตามวรรคหนึ่ง และการอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าว ให้นำบทบัญญัติในมาตรา ๑๖ มาใช้บังคับด้วย โดยอนุโลม

หมวด ๔

การป้องกันการทารุณกรรมสัตว์

มาตรา ๒๔ ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการใด ๆ ต่อสัตว์ อันเป็นการทารุณกรรมสัตว์

มาตรา ๒๕ การกระทำได้ดังต่อไปนี้ ให้ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์

(๑) การเขียน ทูบตี ฟัน แทง เผา ลวก หรือกระทำ การอื่นใดในลักษณะที่ได้รับทุกข์เวทนา ซึ่งมีผลทำให้สัตว์ เจ็บปวด หรือพิการ หรือตาย

(๒) ใช้สัตว์ในการกระทำที่ผิดกฎหมาย หรือใช้ทำงานจนเกินสมควรหรือใช้ทำงานอันไม่สมควรแก่ประเภท ชนิดและสภาพของสัตว์ โดยเฉพาะเมื่อสัตว์นั้นเจ็บป่วย ชรา อ่อนอายุ ใกล้คลอด หรือพิการ

(๓) ใช้ยา หรือสารพิษ หรือสารอันตรายต่อสัตว์ โดยประสงค์จะให้สัตว์ได้รับอันตรายหรือความทุกข์ทรมาน หรือตาย

(๔) ใช้พาหนะที่ไม่เหมาะสมแก่การขนส่งหรือเคลื่อนย้ายสัตว์ ทำให้สัตว์ต้องได้รับความทุกข์ทรมาน บาดเจ็บ หรือตาย

(๕) เลี้ยงหรือกักขังสัตว์ในที่คับแคบ ทำให้สัตว์ได้รับความทุกข์ทรมาน บาดเจ็บ หรือตาย

(๖) นำสัตว์ที่เป็นอริกันไว้ในที่เดียวกัน

(๗) พรากแม่และลูกสัตว์ที่ยังไม่หย่านม เว้นแต่มีเหตุอันสมควร

(๘) ทอดทิ้งสัตว์เพื่อให้พ้นภาวะ

(๙) ทำให้สัตว์ต้องได้รับความทุกข์ทรมานหรือตายจากการ อดอยากขาดอาหาร นำหรือการพักผ่อน

(๑๐) เจ้าของสัตว์ไม่ดูแลรักษา เมื่อสัตว์เจ็บป่วย

(๑๑) ใช้ยาพิษหรือสารพิษเพื่อให้สัตว์ได้รับความทุกข์ทรมานหรือตาย

(๑๒) กระทำการใด ๆ ให้สัตว์ต้องเสียรูปร่างหรือพิการ โดยไม่จำเป็น

(๑๓) การนำสัตว์มาต่อสู้หรือปะลองกำลังกัน โดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมาย

- (๑๔) ฆ่าสัตว์ หรือทำร้ายสัตว์ โดยอุกเอโกโสะ
- (๑๕) พันธนาการสัตว์เป็นเวลานานเกินความจำเป็นหรือด้วยเครื่องพันธนาการที่ไม่เหมาะสม
- (๑๖) ใช้สัตว์เลือดอุ่นที่ยังมีชีวิตอยู่เป็นเหยื่อหรือเป็นอาหารสัตว์อื่น
- (๑๗) ปริโภคสัตว์ทั้งที่ยังมีชีวิตอยู่
- (๑๘) สังวาส หรือใช้สัตว์ประกอบกามกิจ
- (๑๙) การกระทำอื่น ๆ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
บทบัญญัติในวรรคแรก ไม่รวมถึงการกระทำดังต่อไปนี้
- (๑) การตัด หู หาง ขน เขา งา เล็บ และการตอนสัตว์การทำเครื่องหมายที่ตัวสัตว์ ตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น
- (๒) การฆ่าหรือการทำลายสัตว์ โดยพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น
- (๓) การเลี้ยงและการใช้สัตว์ทดลองตามที่ กฎหมายว่าด้วยการนั้น
- (๔) การกระทำอื่น ๆ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

หมวด ๕ การจัดสวัสดิภาพสัตว์

มาตรา ๒๖ เจ้าของสัตว์ต้องจัดสวัสดิภาพสัตว์ ตามชนิด ประเภท ลักษณะ และอายุของสัตว์ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

มาตรา ๒๗ การดำเนินการดังต่อไปนี้ ผู้ดำเนินการต้องจัดสวัสดิภาพสัตว์ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขรัฐมนตรีประกาศกำหนด

- (๑) การเลี้ยงสัตว์
- (๒) การฝึกและใช้สัตว์
- (๓) การขนส่งสัตว์
- (๔) การควบคุมและกักขังสัตว์
- (๕) การฆ่าสัตว์
- (๖) การนำสัตว์มาให้เป็นรางวัล
- (๗) การใช้สัตว์เพื่อการแสดงหรือโฆษณา
- (๘) การอย่างอื่นตามความเหมาะสมแก่สัตว์ ตามชนิด ประเภท ลักษณะ และอายุของสัตว์นั้น ๆ

หมวด ๖ การฆ่าสัตว์

มาตรา ๒๘ ห้ามมิให้ผู้ใดฆ่าสัตว์ ยกเว้นกรณีดังต่อไปนี้

- (๑) การฆ่าสัตว์เพื่อใช้เป็นอาหารในครอบครัว
- (๒) การฆ่าสัตว์ ตามที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการฆ่าและจำหน่ายเนื้อสัตว์
- (๓) การฆ่าสัตว์เพื่อควบคุมโรคระบาด ตามที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยโรคระบาดสัตว์
- (๔) การฆ่าสัตว์เมื่อสัตวแพทย์ได้ใช้ดุลยพินิจพิจารณาแล้วว่าสัตว์ป่วยพิการ หรือ บาดเจ็บ ไม่สามารถเยียวยาหรือรักษาให้มีชีวิตอยู่รอดโดยปราศจากความทุกข์ทรมานต่อไปได้
- (๕) การฆ่าสัตว์ตามความเชื่อทางศาสนา โดยได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น
- (๖) การฆ่าสัตว์ตามคำสั่งศาล
- (๗) การฆ่าสัตว์ การทำลายสัตว์ โดยพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น
- (๘) การฆ่าสัตว์ในกรณีอื่น ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๒๙ การฆ่าสัตว์ต้องกระทำให้สัตว์ตายอย่างสงบ รวดเร็ว เจ็บปวดน้อยที่สุด และต้องไม่กระทำในที่สาธารณะ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

หมวด ๗ ใบอนุญาตประกอบกิจการ

มาตรา ๓๐ ห้ามมิให้บุคคลใดประกอบกิจการเกี่ยวกับสัตว์ ซึ่งขัดต่อจารีตประเพณีและวัฒนธรรมของชาติ หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ทั้งนี้ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๓๑ ผู้ใดประสงค์จะประกอบกิจการเกี่ยวกับสัตว์ ตามมาตรา ๓๒ ต้องได้รับอนุญาตจากผู้อนุญาต แล้วแต่กรณี

มาตรา ๓๒ ใบอนุญาตประกอบกิจการเกี่ยวกับสัตว์ มีดังต่อไปนี้

- (๑) การค้าสัตว์
- (๒) การสืบสายพันธุ์ การพัฒนาสายพันธุ์ การดัดแปลงสายพันธุ์ และการขยายพันธุ์สัตว์
- (๓) การฝึกสัตว์
- (๔) การแสดงและการประกวดสัตว์
- (๕) การโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์
- (๖) การกีฬา และการแข่งขัน
- (๗) การเลี้ยงและการใช้สัตว์เพื่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยว
- (๘) การขนส่งสัตว์
- (๙) ใบอนุญาตประเภทอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๓๓ ใบอนุญาตประกอบกิจการตามมาตรา ๓๒ ทุกฉบับ ให้ใช้ได้สามปี นับแต่วันออกใบอนุญาต

มาตรา ๓๔ ผู้รับใบอนุญาตตามมาตรา ๓๑ ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

หมวด ๘

การขอและการออกใบอนุญาต

มาตรา ๓๕ ผู้ใดประสงค์จะประกอบกิจการเกี่ยวกับสัตว์ตามมาตรา ๓๒ ให้ยื่นคำขอรับใบอนุญาต ต่อผู้อนุญาต

การขออนุญาตและการออกใบอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๓๖ การพิจารณาคำขออนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้ ผู้อนุญาตจะต้องดำเนินการพิจารณาและแจ้งผลการพิจารณาให้ผู้ยื่นคำขอทราบภายในหกสิบวัน นับแต่วันได้รับคำขออนุญาต ซึ่งมีรายละเอียดถูกต้องและครบถ้วน

ในกรณีมีเหตุจำเป็นผู้อนุญาตไม่อาจออกใบอนุญาต หรือยังไม่อาจมีคำสั่งไม่อนุญาตได้ภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่งให้ขยายเวลาได้อีกไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวัน แต่ต้องมีหนังสือแจ้งการขยายเวลาและเหตุจำเป็นแต่ละครั้งให้ผู้ขออนุญาตทราบก่อนสิ้นกำหนดตามวรรคหนึ่ง หรือตามที่ได้ขยายเวลาไว้แล้วแล้วแต่กรณี

ถ้าผู้อนุญาตมิได้แจ้งผลการพิจารณาให้ผู้ยื่นคำขอทราบภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง หรือวรรคสอง แล้วแต่กรณี ให้ถือว่าผู้อนุญาตมีคำสั่งอนุญาตตามคำขอและต้องออกใบอนุญาตให้แก่ผู้ยื่นคำขอนั้น ทั้งนี้ ไม่เป็นการตัดสิทธิผู้อนุญาตที่จะพิจารณาวินิจฉัยใหม่เมื่อมีเหตุอันสมควร

มาตรา ๓๗ ผู้รับใบอนุญาตประสงค์จะขอต่ออายุใบอนุญาต ให้ยื่นคำขอก่อนใบอนุญาตสิ้นอายุ เมื่อได้ยื่นคำขอแล้วให้ประกอบกิจการนั้นต่อไปได้จนกว่าผู้อนุญาตจะสั่งไม่อนุญาตให้ต่ออายุใบอนุญาตนั้น

การต่ออายุใบอนุญาตและการออกใบอนุญาตให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

การอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ต่ออายุใบอนุญาต ต้องกระทำให้เสร็จภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่รับคำขอซึ่งมีรายละเอียดที่ถูกต้องและครบถ้วน

มาตรา ๓๘ ในกรณีที่ใบอนุญาตสูญหาย ชำรุด หรือถูกทำลายในสาระสำคัญ ให้ผู้รับใบอนุญาตแจ้งต่อผู้อนุญาตและยื่นคำขอรับใบแทนใบอนุญาตภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้ทราบการ สูญหาย ชำรุด หรือถูกทำลายดังกล่าว

การขอและการออกใบแทนใบอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๓๙ ห้ามมิให้ผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการเกี่ยวกับสัตว์กระทำการใด ๆ ซึ่งเข้าลักษณะเป็นการทารุณกรรมสัตว์

ผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการเกี่ยวกับสัตว์ ต้องจัดสวัสดิภาพให้แก่สัตว์ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่รัฐมนตรีกำหนด

หมวด ๙

การพักใช้และเพิกถอนใบอนุญาต

มาตรา ๔๐ เมื่อปรากฏว่าผู้ได้รับใบอนุญาตฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎกระทรวง ข้อกำหนดหรือเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในใบอนุญาตหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามพระราชบัญญัตินี้ ผู้อนุญาตมีอำนาจสั่งพักใช้ใบอนุญาตได้ครั้งละไม่เกินเก้าสิบวัน ทั้งนี้ ในคำสั่งดังกล่าวจะกำหนดเงื่อนไขเท่าที่จำเป็นให้ผู้ถูกพักใช้ใบอนุญาตต้องปฏิบัติได้ด้วยก็ได้

ในกรณีที่มีการฟ้องผู้รับใบอนุญาตดังกล่าวต่อศาลว่าฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ผู้อนุญาตจะสั่งพักใช้ใบอนุญาตนั้นไว้จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดก็ได้

เมื่อปรากฏว่าผู้รับใบอนุญาตเคยถูกพักใบอนุญาตมาแล้วกระทำความผิดในเหตุ
อย่างเดียวกันอีกภายในหนึ่งปีให้ ผู้อนุญาตสั่งเพิกถอนใบอนุญาต

ห้ามมิให้ผู้รับใบอนุญาตซึ่งถูกพักใช้ประกอบกิจการตามที่ถูกสั่งพักใช้นั้น

มาตรา ๔๑ ผู้อนุญาตมีอำนาจสั่งเพิกถอนคำสั่งพักใช้ใบอนุญาตก่อนกำหนดได้
เมื่อปรากฏว่าผู้รับใบอนุญาตได้ปฏิบัติเงื่อนไขที่ผู้อนุญาตกำหนดตามมาตรา ๔๐ วรรคหนึ่งแล้ว

หมวด ๑๐

การอุทธรณ์

มาตรา ๔๒ ในกรณีที่นายทะเบียนไม่จดทะเบียนตั้งองค์การจัดสวัสดิภาพสัตว์
ตามมาตรา ๑๕ หรือไม่ออกใบอนุญาตจัดตั้งสถานสงเคราะห์สัตว์ ตามมาตรา ๑๗ ผู้ยื่นคำขอมิ
สิทธิอุทธรณ์คำสั่งเป็นหนังสือยื่นต่อคณะกรรมการภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้ง
คำสั่งนั้น

มาตรา ๔๓ ในกรณีที่ผู้อนุญาตไม่ออกใบอนุญาตประกอบกิจการเกี่ยวกับสัตว์
ตามมาตรา ๓๕ หรือไม่อนุญาตให้ต่ออายุใบอนุญาตประกอบกิจการเกี่ยวกับสัตว์ตามมาตรา ๓๗
หรือไม่ออกใบแทนใบอนุญาตประกอบกิจการเกี่ยวกับสัตว์ ตามมาตรา ๓๘ ผู้ขอรับใบอนุญาต ผู้
ขอต่อใบอนุญาต หรือผู้ขอรับใบแทนใบอนุญาตมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งเป็นหนังสือต่อคณะกรรมการ
ภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งนั้น

มาตรา ๔๔ ในกรณีที่ผู้อนุญาตมีคำสั่งพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตตาม
มาตรา ๔๐ ผู้รับใบอนุญาตซึ่งถูกสั่งพักใช้หรือเพิกถอนนั้น มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่ง เป็นหนังสือต่อ
คณะกรรมการภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งนั้น

มาตรา ๔๕ ให้คณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์ให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวัน
นับแต่วันที่รับคำอุทธรณ์ตามมาตรา ๔๒ มาตรา ๔๓ หรือมาตรา ๔๔ แล้วแต่กรณี ถ้ามีเหตุ
จำเป็นไม่อาจพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาดังกล่าว ให้มีหนังสือแจ้งผู้อุทธรณ์ทราบก่อน
ครบกำหนดระยะเวลานั้น ในการนี้ให้ขยายระยะเวลาพิจารณาอุทธรณ์ออกไปได้อีกไม่เกินสองครั้ง
ครั้งละไม่เกินสามสิบวัน นับแต่วันที่ครบกำหนดระยะเวลาดังกล่าว

ให้คณะกรรมการแจ้งคำวินิจฉัยอุทธรณ์พร้อมทั้งเหตุผลให้ผู้ยื่นอุทธรณ์ทราบโดยไม่
ชักช้า

คำวินิจฉัยของคณะกรรมการให้เป็นที่สุด

หมวด ๑๑ พนักงานเจ้าหน้าที่

มาตรา ๔๖ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็น เจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา ๔๗ เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ โดยเฉพาะในกรณีมีเหตุอันควรเชื่อว่าหากล่าช้าอาจมีการยกย้ายหรือทำลายหลักฐาน พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจและหน้าที่ตามกฎหมายในการเข้าตรวจค้นสถานที่ ในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก หรือเรียกตรวจค้นยานพาหนะใดๆ ในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก เพื่อ

(๑) ตรวจสอบเหตุการณ์ทารุณกรรมสัตว์ ตามที่ได้รับแจ้งหรือเมื่อมีเหตุอันควรให้เชื่อว่ามีกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

(๒) ยึด หรืออายัดสัตว์หรือซากของสัตว์ที่สงสัยว่าถูกฆ่า หรือถูกทารุณ รวมถึงอุปกรณ์ เครื่องมือ หรือเอกสารสงสัยว่าเกี่ยวข้อง เพื่อตรวจสอบหรือเก็บเป็นหลักฐาน ที่เกี่ยวกับการทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ไว้เพื่อส่งพนักงานสอบสวนดำเนินการต่อไปตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญา

(๓) นำสัตว์ที่ได้รับบาดเจ็บไปตรวจรักษาโดยไม่ชักช้า หรือสั่งการให้ทำลายสัตว์นั้นเพื่อไม่ให้ต้องทุกข์ทรมาน โดยให้สัตวแพทย์ดำเนินการ

มาตรา ๔๘ เมื่อได้รับแจ้งและมีเหตุอันควรหรือมีหลักฐานให้เชื่อว่า สวัสดิภาพสัตว์กำลังอยู่ในอันตรายเร่งด่วนหรือไม่ปรากฏว่ามีเจ้าของอยู่ในสถานที่ พนักงานเจ้าหน้าที่สามารถเข้าไปในสถานที่เพื่อทำการช่วยสัตว์นั้นได้

มาตรา ๔๙ เมื่อมีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ หรือพบสัตว์โดยอยู่ในสภาพที่ทุกข์ทรมานจากการป่วยหรือบาดเจ็บสาหัส และสัตวแพทย์เห็นว่าการให้สัตว์มีชีวิตอยู่ต่อไปเป็นการทารุณ พนักงานเจ้าหน้าที่สามารถให้สัตวแพทย์ฆ่าสัตว์ได้ โดยไม่ต้องได้รับความเห็นชอบจากเจ้าของ และให้บันทึกรายละเอียดไว้เป็นสำคัญ

มาตรา ๕๐ ในการปฏิบัติหน้าที่ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ต้องแสดงบัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ ทั้งนี้บัตรประจำตัวให้เป็นไปตามแบบที่รัฐมนตรีผู้รับผิดชอบกำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๕๑ ในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ ให้เจ้าของสถานที่และยานพาหนะหรือผู้เกี่ยวข้อง อำนวยความสะดวกตามสมควร

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคแรก ให้พนักงานเจ้าหน้าที่จัดทำบันทึกการตรวจสอบสถานที่ หรือยานพาหนะไว้เป็นหลักฐาน

หมวด ๑๒

กองทุนป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์

มาตรา ๕๒ ให้จัดตั้งกองทุนขึ้นกองทุนหนึ่งในกรมปศุสัตว์ เรียกว่า “กองทุนป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์” เป็นนิติบุคคล มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ ประกอบด้วยเงินและทรัพย์สินดังต่อไปนี้

- (๑) ค่าธรรมเนียมบำรุงกองทุนที่ได้รับจากผู้ประกอบกิจการเกี่ยวกับสัตว์
- (๒) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้รับจากภาคเอกชนทั้งภายใน และภายนอกประเทศ

รัฐบาลต่างประเทศ หรือองค์การระหว่างประเทศ

- (๓) เงินค่าบริการและค่าปรับที่จัดเก็บตามพระราชบัญญัตินี้
- (๔) เงินอุดหนุนจากรัฐบาล
- (๕) ดอกผลและผลประโยชน์อื่นที่เกิดจากกองทุน
- (๖) รายได้อื่น ๆ

เงินหรือทรัพย์สินอื่นหรือรายได้ของกองทุนตามวรรคหนึ่ง ให้ส่งเข้ากองทุนโดยไม่ต้องนำส่งเป็นรายได้แผ่นดิน

มาตรา ๕๓ ให้ผู้ประกอบกิจการเกี่ยวกับสัตว์จ่ายเงินค่าธรรมเนียมบำรุงกองทุนตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๕๔ กองทุนมีอำนาจกระทำการต่างๆ ภายในขอบวัตถุประสงค์ตามมาตรา ๕๒ อำนาจเช่นว่านี้ให้รวมถึง

- (๑) ถือกรรมสิทธิ์ มีสิทธิครอบครอง และมีทรัพย์สินสิทธิต่าง ๆ
- (๒) ก่อตั้งสิทธิ หรือกระทำการนิติกรรมใด ๆ ทั้งในและนอกราชอาณาจักร
- (๓) ให้กู้ยืมเพื่อสนับสนุนการดำเนินการองค์กรจัดสวัสดิภาพสัตว์หรือสถานสงเคราะห์สัตว์
- (๔) ลงทุนหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของกองทุน
- (๕) กระทำการอย่างอื่นบรรดาที่เกี่ยวกับหรือเกี่ยวเนื่องในการจัดการให้สำเร็จ

ตามวัตถุประสงค์ของกองทุน

มาตรา ๕๕ ในกิจการที่เกี่ยวข้องกับบุคคลภายนอก ให้ประธานกรรมการบริหารกองทุนเป็นผู้กระทำการแทนกองทุน ในการนี้ประธานกรรมการบริหารกองทุนจะมอบให้อธิบดีหรือกรรมการบริหารกองทุนผู้ใดปฏิบัติกรแทนโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการบริหารกองทุนก็ได้

มาตรา ๕๖ เงินกองทุนให้ใช้จ่ายเพื่อกิจการที่กำหนดดังต่อไปนี้

- (๑) ส่งเสริมการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์และคุ้มครองสวัสดิภาพสัตว์
- (๒) ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ กู้ยืมเพื่อจัดให้มีระบบการอนุบาล ดูแลสวัสดิภาพสัตว์ในความรับผิดชอบ
 - (๓) ให้องค์กรจัดสวัสดิภาพสัตว์หรือสถานสงเคราะห์สัตว์กู้ยืม เพื่อจัดให้มีระบบมาตรฐานสวัสดิภาพสัตว์หรืออุปกรณ์อื่นใด เพื่อการบำบัดหรือขจัดมลพิษที่เกิดจากกิจกรรมหรือการดำเนินกิจการของตน ซึ่งตนมีหน้าที่ต้องจัดให้มีตามกฎหมาย
 - (๔) ช่วยเหลือหรืออุดหนุนกิจการใด ๆ ที่เกี่ยวกับการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์
 - (๕) เป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารกองทุน
 - (๖) ประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความตระหนัก เลี่ยงพฤติกรรมหรือการกระทำที่อาจเสี่ยงและก่อให้เกิดการทารุณสัตว์ ที่ทำลายสวัสดิภาพสัตว์ อันจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพของมนุษย์ และสร้างความเชื่อในการส่งเสริมการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์และคุ้มครองสวัสดิภาพสัตว์อันมีผลโดยตรงต่อสุขภาพของมนุษย์
 - (๗) สนับสนุนรณรงค์ให้ละเว้น ระมัดระวัง ป้องกันการทารุณกรรมที่ทำลายสุขภาพและสวัสดิภาพสัตว์ อันมีผลต่อสุขภาพของมนุษย์ ตลอดจนให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์
 - (๘) ศึกษา วิจัย หรือสนับสนุนให้มีการศึกษา วิจัย ฝึกอบรม เกี่ยวกับการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์
 - (๙) พัฒนาความสามารถของชุมชนในการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์โดยชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรสาธารณะ ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
 - (๑๐) สนับสนุนการรณรงค์ป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ในลักษณะที่เป็นสื่อเพื่อให้ประชาชนสร้างเสริมสุขภาพสัตว์ให้แข็งแรงและปราศจากโรคอันจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพของมนุษย์

มาตรา ๕๗ ให้มีคณะกรรมการบริหารกองทุนคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการบริหารกองทุนป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์” ประกอบด้วย

ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นประธานกรรมการบริหารกองทุน อธิบดีกรมบัญชีกลางหรือผู้แทน ผู้อำนวยการ สำนักงบประมาณ หรือผู้แทน เลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติหรือผู้แทน และคณะกรรมการอื่นซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งไม่เกินเจ็ดคน เป็นกรรมการบริหารกองทุน อธิบดีกรมปศุสัตว์ เป็นกรรมการและเลขานุการ

เลขานุการ จะแต่งตั้งข้าราชการในสังกัดเป็นผู้ช่วยเลขานุการได้ตามที่เห็นสมควรก็ได้

มาตรา ๕๘ คณะกรรมการบริหารกองทุนมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (๑) บริหารกองทุนให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด
- (๒) พิจารณาอนุมัติจ่ายเงินเพื่อสนับสนุนการดำเนินกิจการต่าง ๆ ตามมาตรา ๕๖ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด
- (๓) รายงานสถานะการเงินและการบริหารกองทุนต่อคณะกรรมการตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๕๙ การรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน การจัดหาผลประโยชน์ และการจัดการกองทุนให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง

มาตรา ๖๐ ให้คณะกรรมการบริหารกองทุนจัดทำบัญชีและบัญชีทำการส่งผู้สอบบัญชีตรวจสอบภายในเก้าสิบวันนับแต่วันสิ้นปีบัญชีทุกปี

ให้สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินเป็นผู้สอบบัญชีของกองทุนทุกรอบปี แล้วทำรายงานผลการสอบและรับรองบัญชีและการเงินของกองทุนเสนอต่อคณะกรรมการบริหารภายในหนึ่งร้อยห้าสิบวันนับแต่วันสิ้นปีบัญชีเพื่อคณะกรรมการเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบ

หมวด ๑๓

บทกำหนดโทษ

มาตรา ๖๑ ผู้ใดตั้งสถานสงเคราะห์สัตว์โดยไม่ได้รับอนุญาต ตามมาตรา ๒๑ ต้องระวางโทษ ปรับไม่เกินหกหมื่นบาท

มาตรา ๖๒ ผู้ใดกระทำการทารุณกรรมสัตว์หรือกระทำการอันถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ ตามมาตรา ๒๔ และมาตรา ๒๕ ต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๖๓ เจ้าของสัตว์ผู้ใดไม่จัดสวัสดิภาพสัตว์ตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด ตามมาตรา ๒๖ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท

มาตรา ๖๔ ผู้ใดฝ่าฝืนไม่จัดสวัสดิภาพ ในการดำเนินการตามมาตรา ๒๗ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๖๕ ผู้ใดฆ่าสัตว์ ฝ่าฝืนมาตรา ๒๘ ต้องระวางโทษ ปรับไม่เกินหกหมื่นบาท

มาตรา ๖๖ ผู้ใดฆ่าสัตว์ โดยไม่ปฏิบัติตามกฎกระทรวงที่กำหนดในมาตรา ๒๙ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสามหมื่นบาท

มาตรา ๖๔ ผู้ใดประกอบกิจการเกี่ยวกับสัตว์ฝ่าฝืนมาตรา ๓๐ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๖๕ ผู้ใดประกอบกิจการเกี่ยวกับสัตว์โดยไม่ได้รับอนุญาตมาตรา ๓๑ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๖๖ ผู้รับใบอนุญาตผู้ใดฝ่าฝืนกฎกระทรวงตามมาตรา ๓๔ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหกหมื่นบาท

มาตรา ๖๖ ผู้รับใบอนุญาตผู้ใดประกอบกิจการเกี่ยวกับสัตว์เข้าลักษณะทารุณกรรมตามมาตรา ๓๙ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๖๗ ผู้ใดประกอบกิจการเกี่ยวกับสัตว์ฝ่าฝืนมาตรา ๔๐ วรรคสี่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๖๘ ผู้ใดฝ่าฝืนไม่อำนวยความสะดวก ตามมาตรา ๑๙ วรรคสาม หรือมาตรา ๕๑ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๖๖ ในกรณีที่ผู้กระทำผิด ซึ่งต้องรับโทษตามพระราชบัญญัตินี้ หุ้นส่วนผู้จัดการ กรรมการผู้จัดการหรือผู้แทนของนิติบุคคลนั้น ต้องรับโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นๆ ด้วย เว้นแต่ จะพิสูจน์ได้ว่ามิได้มีส่วนในการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น

มาตรา ๒๗ บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งมีโทษปรับสถานเดียว ให้
อธิบดีหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากอธิบดี มีอำนาจเปรียบเทียบได้ และเมื่อผู้ต้องหาได้ชำระ
ค่าปรับตาม ค่าเปรียบเทียบภายในเวลาที่กำหนดแล้ว ให้คดีนั้นเป็นอันเลิกกัน

ผู้สนองพระบรมราชโองการ

นายกรัฐมนตรี

อัตราค่าธรรมเนียม

๑. ใบอนุญาตประกอบกิจการเกี่ยวกับสัตว์
(๑) การค้าสัตว์	ฉบับละ	๕,๐๐๐ บาท
(๒) การสืบสายพันธุ์ การพัฒนาสายพันธุ์ และการขยายพันธุ์สัตว์	ฉบับละ	๓,๐๐๐ บาท
(๓) การฝึกสัตว์	ฉบับละ	๑,๐๐๐ บาท
(๔) การแสดงและการประกวดสัตว์	ฉบับละ	๑,๐๐๐ บาท
(๕) การโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์	ฉบับละ	๓,๐๐๐ บาท
(๖) การกีฬา และการแข่งขัน	ฉบับละ	๕,๐๐๐ บาท
(๗) การเลี้ยงและการใช้สัตว์เพื่ออุตสาหกรรม	ฉบับละ	๑,๐๐๐ บาท
ท่องเที่ยว	ฉบับละ	๑,๐๐๐ บาท
(๘) การขนส่งสัตว์	ฉบับละ	๕,๐๐๐ บาท
(๙) ใบอนุญาตประเภทอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง		
๒. ใบอนุญาตจัดตั้งสถานสงเคราะห์สัตว์ ฉบับละ ๑,๐๐๐ บาท
๓. ใบแทนใบอนุญาต ฉบับละ ๕๐๐ บาท
๔. การต่อใบอนุญาตครั้งละเท่ากับค่าธรรมเนียมสำหรับใบอนุญาตแต่ละฉบับ
-

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวธันว์รัตน์ โรจนโรวรรณ เกิดเมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2524 ที่จังหวัด เพชรบูรณ์ สำเร็จการศึกษาปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิตเกียรตินิยมอันดับหนึ่ง จากคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2548 ผ่านการฝึกอบรมและได้รับประกาศนียบัตร หลักสูตรวิชาว่าความ รุ่นที่ 24 จากสำนักฝึกอบรมวิชาว่าความแห่งสภาทนายความ เมื่อปี พ.ศ. 2549 เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายอาญาและกระบวนการ ยุติธรรมทางอาญา ที่คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี พ.ศ. 2548 และได้รับ พระราชทานประกาศนียบัตรเนติบัณฑิตไทยสมัยที่ 60 ในปี พ.ศ. 2551